

ERA DI
D. LUIGI FLORIDUZ

SACERDOTALE ROMANVM

AD CONSVETVDINEM S. R. ECCLESIÆ aliarumq; Ecclesiarum ex Apostolicę Bibliothecę, ac Sanctorum Patrum iurium sanctionibus, & Ecclesiasticorum Doctorum scriptis, ad optatum quorumcunq; Sacerdotum commodum, collectum:

ATQVE SVMMORVM PONTIFICVM authoritate multoties approbatum:

Summa nuper cura iuxta S. TRIDENTINI CONCILII Sanctiones emendatum, & auctum.

In quo omnium Sacramentorum officia, resolutionesq; omnium dubiorum ad ea pertinentium, excommunicationum Canones, cum breui illarum & absoluta declaratione ex sacris Doctoribus collecta, continentur.

Quibus etiam Rubricæ generales tum Mißalis, tum Breuiarij Noui, multaq; alia Sacerdotibus valde vtilia, ac necessaria, sunt addita: quæ in alijs hactenus impressis desiderabantur.

VENETIIS, M D XCVI.

Apud Io. Baptistam, & Io. Bernardum Sessam.

TABVLA, SEV REPERTORIVM omnium contentorum in hoc opere.

a 2 bus

¶ Partis primæ tractatus quartus de sacramento Eucharist. particula prima.

¶Expliciunt capitula primę partis libri Sacerdotalis.

¶Incipiunt Capitula secundæ partis eiusdem libri.

¶ Expliciunt capitula secundæ partis libri Sacerdotalis.

¶ Incipiunt capitula tertiæ partis eiusdem libri.

Processio in rogationibus.c.13 276

Finis Tabulæ.

SACERDOTALE
AD VSVM SACERDOTIS ANIMARVM CVRAM GERENTIS,
ad varios Ecclesiæ ritus accommodatum.

PROOEMIVM.

Saluator noster Dominꝰ Jesus Christꝰ, tanquã verus Samaritanus descendẽs a cęlesti Jerusalem, & Jerico, idest humani generis defectui, & miserijs appropinquans. Lucę 10. Curationi eius alligamenta adhibuit: qã ꝯtra originalis & actualis peccati vulnera, qbꝰ saucium erat, sacroꝝ remedia instituit, & ordinauit. Quę qdẽ, dũ in hac mortali ꝑegrinatione versaret̃: ꝑ se & docuit & compleuit: & post passionẽ suã per sacerdotes suos fidelibus suis ministrãda pręcipit. Ex qbus quidem duos ordines constituit: vt sanctus euangelista Lucas nono & decimo capitulis Euangelij sui testatur: alterum quidem maiorum, idest duodecim apostolorum: alterum vero minorum, videlicet septuagintaduorum discipulorũ: ita duntaxat, vt priores Episcoporum, posteriores vero inferiorum sacerdotum locum & dignitatem obtinerent. Et de priori quidem ordine canon attestatur. 2. q. 7. Accusatio. & de consecr. distin. 5. cap. Manus. & cap. De his. De secundo vero ordine. 21. distin. ca. In nouo. Et ordo quidem prior (Episcoporum scilicet) vt dispensando & exhibendo sacri chrismatis sacramento, de sacra vnctione. cap. Cum venisset, & collationibus ordinum clericalium: ecclesiarum, altaris ministrorumque consecrationibus intenderet, de Ordi. ab episcopo qui renun. cap. 1. Reliqua autem quinque sacramenta (quamuis & ipsi possent) inferioris ordinis sacerdotibus ministranda committere, ab ecclesia institutum est. De quo quidem bipartito sacerdotum ordine in

epistola Anacleti Papę omnibus Episcopis & Sacerdotibus missa. cap. 8. sic habetur. Sacerdotum ordo bipartitus est, & sicut Dominus illum instituit, a nullo debet perturbari. Scitis autem apostolos a Domino esse electos, & constitutos: & postea per diuersas prouincias ad prędicandum dispersos. Cum vero messis cępit crescere, videns paucos esse operarios, ad eorum adiumentum septuaginta duos eligi pręcepit discipulos. Episcopi vero apostolorum, presbyteri quoque septuaginta duorum discipulorum locum tenent. Episcopi autem non in castellis, aut modicis ciuitatibus debent constitui: sed presbyteri per castella & modicas ciuitates, atque villas debent ab Episcopis ordinari & poni: singuli tamen per singulos titulos suos. Amplius quam isti duo ordines sacerdotum nec nobis collati sunt, nec apostoli docuerunt: hęc ibi. Huic autem sacerdotũ bipartito ordini & toti ecclesię suę sanctę beatissimum Petrũ apostolum in summum elegit sacerdotem, dicens Matth. 16. Tu es Petrus, & super hanc petram ędificabo ecclesiam meam: & portę inferi non pręualebunt aduersus eam. Et tibi dabo claues regni cęlorum. Et quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cęlis: & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cęlis. 68. distin. cap. Quorum vices, & capitu. In nouo. 21. dist. & cap. Sacrosancta. 22. distin. ¶ Et quia in libro Pōtificali sufficienter de his, quę ad officium Pontificũ spectāt, diffusius tractatur, operępretium visum fuit in hoc libro, qui Sacerdotale nuncupatur, ea, quę ad officium curatorum pertinent, quantum Deus dederit, inserere quatenus quilibet sacerdos in promptu habeat: qualiter ministerium suum ad animarum sibi commissarum salutem salubriter valeat exercere. Quę quidem omnia, quę in hoc opusculo inserentur, non de nouo adinuenta, aut excogitata fuere: sed ex antiquo ritu, pręsertim sanctę Romanę Ecclesię, & sacrosanctis Concilijs, & sanctorum Doctorum catholicorum scriptis collecta, & ordinata: prout in antiquissimis codicibus, qui in sacra bibliotheca Apostolica conseruantur, (vnde excerpta sunt) apparet. Adduntur etiam quidam ritus & particulares cerimonię diuersarum ecclesiarum, vt liber iste omnibus ecclesijs & Dei sacerdotibus sit communis. Verum, antequam opus hoc necessariũ

aggre-

aggrediamur, non nulla p̃sonam & officiũ sacerdotis cõcernẽtia videnda sunt, quę non modicum decoris & ornamenti huic operi, nec minus vtilitatis ea diligenter obseruantibus afferẽt.

Pręambula quędam sequentis operis.

¶ Unde dicatur sacerdos, vnde ortum habuit Sacerdotium, & quod sit officium Sacerdotis. Cap. I.

ET quia (vt prędabitum est) liber iste Sacerdotalis, siue Sacerdotale appellatur: prius videndum est de ipsius sacerdotij nomine, dignitate, origine, & officio. Sacerdos dr̃ quasi sacra dans, vel sacer dux, vel a sacrificando. 21. dist. cap. Cleros. ¶ Et dicitur sacra dans, q̃a ecclesię sacra ministrat, & maxime sacramentũ pęnitentię: quo Dñs propitiatur peccatis populorum. Leui. 5. Rogabit pro eo sacerdos, & pro pctõ eius, & dimittetur ei. Et Osee. 4. Sacerdotes peccata populi comedent, idest suis orationibus delebunt. 1. q. 1. cap. Ipsi sacerdotes. Et ideo dr̃ Lucę 7. Ostendite vos sacerdotibus, vt. s. vos emundent a peccatis. ¶ Dicitur etiam sacer dux: quia habet ducere, iudicare, & docere populum suum. Deutero. 21. Ad verbum sacerdotum omne negotium pendet. Josue 4. Sacerdotes pergebant ante populum. 4. Regum 17. Sacerdos docebat quomodo colerent Deum. ¶ Dicitur ẽt a sacrificando, quia eorum officium est offerre sacrificium & hostias pro populis. Leui. 21. Sacerdotes incensum & panes offerunt Deo. ¶ Sacerdos etiam Regibus comparatur. 2. q. 7. §. Item. Cum Balaam. Deus enim elegit Episcopos & presbyteros, vt duplici honore honorarẽtur. 1. Timo. 5. Qui bene pręsunt pręsbyteri, duplici honore digni habeantur. Et non solum comparantur Regibus, sed etiam illis pręeminent. 96. dist. c. Duo sunt. ¶ Originem autem habuerunt Sacerdotes in lege naturę in Abel. Gen. 4. & in Melchisedech, qui erat sacerdos Dei altissimi offerens panem & vinum. Gen. 14. de consec. dist. 2. c. In calice. & c. Accipite. Et in lege scripta in Aaron, qui institutus est sacerdos a Deo cum omni sua posteritate. Exo. 28. Et primi Paralip. 24. Dauid elegit vigintiquatuor sacerdotes per vices totidem, quibus omnibus pręfecit vnum summũ sacerdotem. In lege autem euangelica elegit Christus. 12. Apostolos in maiores, & 72. in minores sacerdotes sub vno prin-

De nomine Sacerdotij.

Aliorũ peccata deflere, ac pro illis pœnitentiam facere proprium est Sacerdotis pabulum.

De Sacerdotum origine.

cipe. s. beato Petro apostolo & successoribus eius, vt prehabitũ est. ¶ Officiũ autem sacerdotum iuxta sue ordinationis canonem est offerre, benedicere. c. Perlectis. 23. distin. preesse, predicare, baptizare. c. Ecce. 95. distin. ligare, & absoluere. Ioã. 20. Quorum remiseritis peccata, &c. Et ante omnia laudabiliter viuere. Exod. 14. Erunt sacerdotes mihi religione perpetua: & plebibus suis exempla bonorum operum prebere. Deute. 24. Accipies exemplar a sacerdotibus. s. bene viuendi, ne forte eis euangelicum illud obijciatur: Medice cura teipsum. Luc. 4. & ne iuxta dictum Apostoli. 1. Cor. 9. Cum alijs bene predicauerint, ipsi reprobi efficiantur. Unde audiant beatum August. sacerdotibus dicentem. Uos presbyteri nosse debetis & sepe meminisse: qꝛ nos, quibus regendarum aĩarum cura cõmissa est, pro his, qui nostra negligentia pereunt, rationem reddituri sumus. Pro his vero, quos verbis & exemplis lucrati fuerimus, pretium eterne vite percipiemus. Nobis enim a dño dictum est. Matth. 5. Uos estis sal terre. Quod si populus fidelis cibus est dei: eiusdem cibi condimentum nos sumus. Scitote vestrũ gradum nr̃o gradui scõm, & pene coniunctum esse. Sicut enim Ep̃i Aplõrum in ecclesia, ita nimirum presbyteri ceterorum discipulorum dñi vicem tenent. Et illi tenent gradum summi pastoris Aaron, isti vero filiorum eius. Unde oportet vos semper memores esse tante dignitatis, memores vestre cõsecrationis, vt nec ab eadem dignitate degeneretis, nec vestram consecrationem irritam faciatis, nec manus sacro vnguento delibutas peccando polluatis: sed cordis & corporis munditiam conseruantes plebibus exemplum bene viuendi prebentes, his quibus preestis, ducatum ad celestia regna prebeatis.

De officio.

¶ Quam necessaria sint sacerdotibus vite probitas, ac doctrine integritas Cap. 2.

ET quia etiam bona vita sola non sufficit ad sacerdotem sine peritia literarum: quoniam imperitus & indoctus non põt officium sacerdotis recte complere, vt habetur in epistola Gelasij Pape. ca. 17. Illiteratos nullus presumat ad clerum prouehere: quia literis carens, sacris esse non potest aptus officijs: ideo bona vita & sana doctrina necessaria sunt Sacerdoti: iuxta dictũ Anacleti Pape, vbi supra, capitu. 10. scribẽtis. Doceri

omnes

omnes oportet, qui Dñi sacerdotio funguntur: vt & cęteros instruant, & sibi proficiāt. Scriptum est enim Daniel. 12. Qui docti fuerunt, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellę in perpetuas ęternitates. Et alibi Daniel. 11. Populus autem sciens Deum suum, obtinebit & faciet, & docti populos docebunt multos. Ipsa quoque veritas per se infert, & dicit Lucę 7. Beatus es qui non fuerit scandalizatus in me. Ille proculdubio scandalizatus est in Deum, qui recte non docet, & qui eius scandalizat episcopum, vel sacerdotem. ¶ Et Augustinus Presbyteri, oportet vos assiduitatem habere legendi, & instantiam orandi: quia viri iusti vita lectione instruitur, oratione ornatur: & assiduitate lectionis munitur homo a peccato, iuxta illuz qui dicebat. Psal. 118. In corde meo abscondi eloquia tua, vt nō peccem tibi. Hęc sunt enim arma, videlicet lectio, & oratio, quibus diabolus expugnatur. Hęc sunt instrumenta quibus ęterna beatitudo acquiritur: his armis vitia reprimūtur: his alimētis virtutes nutriuntur. Sed & si quādo a lectione cessatur, debet manuuz operatio subsequi: quia otiositas inimica est animę: & antiquus hostis, quem a lectione, siue ab oratione vacātem inuenerit, facile ad vitia rapit. Per vsum nanqz lectionis discetis qualiter & vos viuatis, & alios doceatis. Per vsuz orationis & vobis & his, quibus in charitate coniuncti estis, prodesse valebitis. Per manuum operationem & corporis macerationem, & vitijs alimēta negabitis, & vestris necessitatibus subuenietis, & habebitis vnde necessitatē patientibus impēdatis. Quę autē necessario a sacerdotibus addiscēda sint, Idem beatus Augustinus docet inquiens. dist. 38.

Arma Sacerdotis.

¶ Quę discere Sacerdotes teneantur. Cap. 3.

SAcerdotibus necessaria sunt ad discendum, liber sacramentorum, lectionarius, antiphonarius, baptisterium, cōputus, canon pęnitentialis, psalteriuz, homilię per circulum anni dominicis diebus & singulis festiuitatibus aptę. Ex quibus oībus si vnū defuerit sacerdotis nomen vix in eo cōstabit. Quia valde periculosę sunt euāgelicę minę, quibus dr. Matth. 15. Si cęcus cęco ducatū pręstet, ambo in foueaz cadūt. Debēt etiā sacerdotes non ignorare canones ecclesiasticos, vt habetur ex epistola Celestini papę. Cap. 20. Nulli sacerdoti suos licet canones ignorare,

rare, nec quicq; facere qđ patrũ possit regulis obuiare. Que res
a nobis digne seruabitur, si decretaliũ norma statutorũ, pro
aliquorũ libito licẽtia pplis pmissa, nõ frãgat. ℭ Et in concilio
Aurelianensi, cap. 6. dr. Parochiarij clerici a pontificibus suis
necessaria sibi statuta canonũ legẽda pcipiãt: ne rei ipsi, vł ppłi,
q̃ p salute eorũ decreta sunt, excusent sese postmodũ ignorasse.

ℭ Sacerdos parochialis debet suis subditis predicare. cap. 4.

M Unitus itaq; sacerdos & bona vita, & scientia lucida, accin
gat se ad pdicationis officium: & ſm sibi traditã grãm ple
bibus suis verbũ salutis annunciet: & si ẽt nõ multa polleat sciẽ
tia, ſm tñ posse suum verbo & exẽplo omnibus prodesse studeat.
Unde beatus Augustinus dicit. Hortamur Uos Domini sa=
cerdotes paratos esse ad docẽdas plebes vestras. Qui scriptu=
ras scit, pdicet scripturas: qui vero nescit, hoc saltem, quod no
tissimum habet, plebibus dicat, vt declinent a malo & faciãt bo
num: inquirant pacem, & sequantur eam. Quia oculi dñi super
iustos, & aures eius in preces eorum. Uultus aũt Dñi super fa=
cientes mala: vt perdat de terra memoriã eorum. ps. 33. Nullus
ergo se excusare poterit, q non habeat linguam, vnde possit ali
quem edificare. Mox enim, vt quemlibet errantẽ viderit, put
põt & valet: aut arguendo, aut obsecrando, aut increpando, ab
errore retrahat: & ad peragendum opus bonum hortetur.

ℭ Que a sacerdotibus sunt suis populis predicanda. Cap. 5.

Q Ue autem a sacerdotibus suis plebibus sint predicanda, &
annuncianda sequentes canones denunciant. ℭ Ex con
cilio Rothomagensi. Ca. 1. In primis predicandum est omni
bus generaliter, videlicet, vt credant patrem & filiũ & spũm san
ctum vnum Deum esse omnipotentẽ, qui omnia fecit: & vnã es=
se deitatem & substantiam & maiestatem in tribus personis, pa=
tris & filij & spũs sancti. ℭ Ibidem. cap. 2. Item predicandum
quõ filius Dei incarnatus est de spiritu sancto ex Maria Uirgi
ne, pro salute humani generis passus, sepultus, & tertia die resur
rexit, & celũ ascẽdit: & quõ in fine mundi veniet iudicare omnes
homines ſm propria opera: & impij cũ diabolo in ignem eter=
num mittentur: iusti cuz Chřo in vita eterna erunt. Matth. 25.
ℭ Ibidem. Cap. 3. Item predicandum q homines in propria
carne resurgent. ℭ Ex concilio Remensi. Cap. 2. Jubendum
est

est vt Oratio Dñica, in qua oĩa necessaria humanę vitę cõprehẽdunt: ⁊ Symbolũ Apl'orũ, in quo fides catholica ex integro comprehendit, ab oĩbus dicat, tam latine q̃ barbarice: vt quod ore proferť, corde credat, ⁊ intelligatuř. ¶ Ex eodem. Cap. 8. Ois presbyter oĩbus parochianis suis Symbolum ⁊ orõnem dñicam, aut ipse insinuet, aut alijs insinuandum iniũgat. Et cũ ad cõfessionem tẽpore quadragesimę veniũt, hęc ab vno quoque memoriter sibi decantari faciat. Nec ante scãm cõionẽ alicui tradat, nisi hęc ex corde pronunciare voluerit. Siquidẽ sine horũ scientia nullus saluus esse poterit. In vno enim fides ⁊ credulitas chŕiana ɔtinet. In alio quid adorare ⁊ petere a Deo debeamus exprimit. Qđ vero sine fide nemo põt esse saluus, dñs oñdit cũ dicit: Marci vlti. Qui crediderit ⁊ baptizatus fuerit, saluus erit. Nullus aũt credere põt qđ nescit, nec audiuit. Ait enim Paulus, Quõ credent ei, quẽ non audierũt: Nec sola sufficit fides in corde, nisi ẽt verbis enunciet, vt idem Apostolus testis est. Corde enim (inquit) credit ad iustitiam, ore autẽ confessio fit ad salutem. Rom. 10. Nullus aũt de stoliditate sensus, ⁊ tenuitate ingenij causet: qr hęc tam parua sunt, vt nemo tam hebes ⁊ barbarus sit, qui hoc discere, ⁊ verbis cõibus pronunciare non possit: tam magna: vt qui horum scientiam plene callere poterit, sufficere sibi credatur ad salutem perpetuam.

¶ Sacerdos populum instruere debet, vt varia superstitionum genera vitet, ⁊ de illorum pęnis.

Quia vero fides super oĩa inconcusse ⁊ firmiter tenenda est: ⁊ oĩa diaboli figmenta ipsi fidei aduersantia propulsanda sunt: sacerdos admonere populum debet de sortilegijs, pręstigijs, incãtationibus, obseruationibus tẽporũ ⁊ rerũ. ¶ Ex cõcilio Bracarensi. Cap. 6. Siquis diuinos, ⁊ sortilegos in domum suam introduxerit, quasi vt malum foris mittat: aut maleficia inueniat, quinq; annis pęniteat. Et eodem c. 10. Non licet christianis traditiones gentium obseruare, vel colere elementa, aut lunam, aut stellarum cursum, ⁊ inanẽ signorũ fallaciam considerare pro domo facienda, ⁊ ad coniugia socianda. Scriptum est enim Colos. 3. Oia quecũque facitis in verbo, aut in opere, in nomine Domini nři Jesu Christi facite: gratias agẽtes Deo. Siquis aũt hoc fecerit, seuerissime corripiatur., ⁊

canonice peniteat. ¶ Ex dictis B. Ambrosij episcopi. Apostolus dicit: Dies obseruatis, et mēses, et tempora, et annos: timeo ne sine causa laborauerim in vobis. Gal. 4. Dies obseruant, qui dicunt, vt puta: crastino proficiscendū non est. Post crastinum enim nō debet aliquid inchoari. Et sic solent magis decipi. Hi colunt menses, qui cursum lunę perscrutantur, dicentes: Septima luna instrumenta cōfici non debent: noua autē luna emptum seruum domum duci nō oportet: et per hęc solent facilius aduersa prouenire. Tēpora vero obseruant, cuz dicunt: Hodie veris initiū est: et ideo festiuitas est. Et rursum: Postremum est: domum egredi nō licet. Annos sic colunt, cum dicunt: Kalendis Januarij nouus annus est: quasi nō quotidie annus impleatur. Hęc superstitio longe esse debet a seruis Dei. Siquis in hac perfidia detegitur, clerici annum vnū, laici dimidiū pęnitcant. ¶ Ex Cōcilio Bracarensi. Cap. 21. Nō licet in collectione herbarum medicinalium aliquas obseruationes vel incātationes attendere, nisi tantuz cum symbolo diuino, et oratione dominica: vt Deus et Dominus noster honoretur. ¶ Ex Cōcilio Tiburiensi. Cap. 4. Siquis mādúcat, aut bibit, aut portat super se, vnde existimat Dei iudicium peruertere posse, et exinde cōprobatus fuerit: eadem sententia feriatur, qua magi et arioli et incantatores ferirentur. ¶ Ex penitentiali Theodori Episcopi. In tabulis vel codicibus sorte futura non sunt requirenda: et vt nullus in psalterio, vel in euangelio, vel alijs rebus sortiri pręsumat, nec diuinationes aliquas in aliquibus rebus obseruare. ¶ Ex Concilio Agathensi. Cap. 4. Perquirendum si aliqua fęmina sit, quę per quędam maleficia et incantationes mētes hominum se immutare posse dicat, idest, vt de odio in amorem, de amore in odium cōuertat: aut bona hominum damnet, aut rapiat. Talis omnimodis scopis correpta ex parochia eijciatur. ¶ Ex Cōcilio Augustensi. Admoneant sacerdotes fideles populos, vt nouerint magicas artes, incantationesq́z quibuslibet infirmitatibus hominum nihil posse remedij conferre: nec animalibus languentibus, claudicantibus, vel etiam moribundis quicquam mederi: sed hęc esse laqueos et insidias antiqui hostis, quibus ille perfidus genus humanum decipere nititur. Et si quis exercuerit, clericus degradet, laicus anathematizetur.

¶ Ex

¶ Ex dictis B. Augustini. Ligaturę execrabilium remediorũ, quas ars medicorum non cõmendat, seu in pręcantationibus, seu in characteribus, vel in quibuscunqз rebus suspendendis, atqз ligandis, in quibus omnibus ars dęmonũ ex quadam pestifera societate hominũ ꝛ angelorum exorta, vitãdę sunt christiano, ꝛ omni penitus execratione repudiandę, atqз dãnandę.
¶ Ex Concilio Aurelianen. Cap. 3. Falsa angelorum nomina christiani non colant, sed ea tantum, quę prophetica ꝛ euangelica docet scriptura, idest Michael, Gabriel, ꝛ Raphael.

¶ Sacerdos admonere debet fideles qualiter in ecclesia conuersari debeant, ꝛ qualiter virtutes debeant prędicare, ꝛ vitia detestari. Cap. 7.

ADmonere etiam debent sacerdotes plebẽ: vt cũ reuerẽtia in ecclesia conuersentur. ¶ Ex Cõcilio Turonẽsi. Cap. 38. Sacerdotes debent fideles admonere, vt quando ad ecclesiam conueniunt, sine strepitu ac tumultu eam ingrediãtur. In qua etiam quandiu orationis causa morantur, nequaquam inanes inter se proferant confabulationes: sed tempore, quo missarum solennia celebrantur, non solum ab otiosis, ꝛ inutilibus verbis, verumetiam a perniciosis cogitationibus funditus abstinendũ sit. ¶ Ex Concilio Turonensi. Cap. 3. Si enim domus Dei, domus orationis vocatur, hoc debet esse quod dicitur: nec ibi aliquid geri debet, aut recondi. Ubi enim corpus domini conseruatur, ibi angelorum pręsentia non dubitatur adesse. Ubi sanctorum reliquię reconditę venerantur, nequid inhonestuз appareat, quod oculos ad orationẽ venientium offendat: nequid videatur, quod ad lucrum temporale pertineat: sed omnia sancta, omnia munda, ꝛ tantummodo ad ecclesiasticum ministerium pertinentia. ¶ Ex Concilio Remensi. Cap. 5. Obseruandum est, vt mensa Christi, idest altare, vbi corpus dominicum consecratur, vbi sanguis eius hauritur, vbi sanctorum reliquię reconduntur, vbi pręces ꝛ vota populi in conspectu Dei a sacerdotibus offeruntur, cum omni veneratione honoretur: ꝛ mundissimis linteis ꝛ pallijs diligentissime cooperiatur: nihilque super eo ponatur, nisi capsę cum sanctorũ reliquijs, ꝛ quatuor euangelia. Expleta missa, calix cum patena, ꝛ sacramentorum liber, cum vestibus sacerdotalibus, in mundo loco sub

sera

sera recondantur. ¶ Ex Concilio Remensi. Cap. 5. Item prędicandum est de dilectione Dei & proximi: de fide & spe in Deo: de humilitate, patientia, castitate, benignitate, misericordia, de eleemosynis, de confessione, & vt fratribus ex corde remittatur. Qui hęc & his similia agunt, regnum Dei consequentur. ¶ Ex eodem Concilio. Cap. 4. Item prędicandum est pro quibus criminibus homines cũ diabolo cõputantur: quę sic apostolus connumerat: Fornicatio, immunditia, luxuria, idolorũ seruitus, veneficia, inimicitię, contentiones, ęmulationes, irę, rixę, dissensiones, sectę, inuidię, homicidia, ebrietates, comessationes, & his similia. Quia qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Et ideo hęc cum omni studio probibeantur.

¶ Sacerdotes debent monere porcarios & bubulcos, vt saltem diebus festis ad ecclesiam conueniant. Cap. 8.

¶ Ex Concilio Rothoma. Cap. 5.

Admonere debent sacerdotes plebes subditas sibi, vt bubulcos, atq; porcarios, vel alios pastores, vel aratores, qui in agris assidue commorant̃ vel in syluis, & ideo velut more pecudum viuunt, in dominicis & in alijs festis diebus saltẽ, vel ad missam faciant, vel permittant venire. Nam & hos Christus precioso sanguine suo redemit. Quod si neglexerint, pro aĩab⁹ eorum absq; dubio rationem se reddituros sciant. Siquidem dominus veniens in hunc mundum, non elegit oratores atq; nobiliores quosque: sed piscatores atque idiotas sibi discipulos asciuit: vt ostenderet in facto, quod ipse verbis in euangelio affirmat dicens: Quod hominibus est altũ, abominabile est apud Deum. Et (salua altiore intelligentia) natiuitas nostri redemptoris primo omnium pastoribus ab angelo nunciatur.

¶ Sacerdos admonere debet populum, vt mane & vesperi saltem pro se orent, & pro diuersis plagis occurrentibus. Cap. 9.

¶ Ex concilio Aurelianensi. Cap. 10.

Item instituendus est populus, vt singulis diebus, qui amplius non potest, saltem duabus vicibus orent, mane scilicet & vespere, dicens Symbolum & Orationem dominicam: siue, Qui plasmasti me miserere mei. Vel etiam: Deus propitius esto mihi peccatori. Et Deo gratias agere pro quotidianę vitę cõmeatibus: & quia se ad imaginem suã creare dignatus sit,

⁊ a pecudibus segregare. His peractis, ⁊ solo Deo creatore adorato, sanctos inuocet, vt pro se intercedere apud maiestatem diuinam dignentur. Hec faciant, quibus basilice locus prope est, in basilica. Qui vero in itinere, aut pro qualibet occasione in syluis, aut agris fuerint, vbicũqꝫ eos ipsa hora matutina, vel vespertina inuenerit, sic faciant, scientes Deum vbique presentem esse: Dicente psalmista: In omni loco dominationes eius.

❡ Ex eodem concilio Ca. 4. Sacerdotes admoneant populũ, vt eleemosynam dent, ⁊ orationes faciant pro diuersis plagis: quas assidue pro peccatis nostris patimur.

❡ Sacerdos docere debet ciues, vt festa solennia in ciuitatibus agant: ⁊ que sint festa de precepto. Cap. 10.

❡ Ex concilio Agathensi. Cap. 5.

Docendi sunt ciues, vt Pascha, natale Dñi, ⁊ pentecosten in ciuitatibus cũ episcopis suis (nisi infirmitas impedierit) celebrent, accipiende cõionis, vel benedictionis gr̃a. Et q̃ hoc neglexerit, cõione priuet. Que festa celebrãda sint sub ꝓcepto, habentur. ❡ Ex concilio Lugdun. Cap. 4. Item pronunciandum est: vt sciant tp̃a feriandi per annũ: idest oẽm diẽ dñicam a vespera vsqꝫ ad vesperã, ne iudaismo capiant. Feriandi vero ꝑ annum sunt isti dies. Natalis Dñi, S. Stephani, S. Joannis Euãgeliste, scõrum Innocentũ, sancti Syluestri, Octaua Domini, Epiphania: Purificatio sancte Marie, sanctũ Pascha cũ tota hebdomada, Rogationes tribus diebus, Ascensio Domini, sancti dies Pentecostes, corporis Christi, sancti Joãnis Baptiste, duodecim Apostoloꝝ, maxime tamen sanctorũ Petri ⁊ Pauli, qui mundum sua predicatione illuminauerunt, sancti Laurentij, Assumptionis sancte Marie, Natiuitatis sancte Marie, Dedicationis basilice, sancti Archangeli Michaelis, Omnium Sanctorum, ⁊ sancti Martini, ⁊ Dedicatio cuiuscunqꝫ oratorij, ⁊ ille festiuitates, quas singuli ep̃i in suis episcopatibus cum populo collaudauerint: que vicinis tantũ circum morantibus inducende sunt, nõ generaliter omnibus. Relique vero festiuitates per annum non sunt cogende ad feriandum, nec prohibende. Indictum vero ieiunium quando fuerit denunciatum, ab omnibus obseruetur. ❡ Ex concilio apud Compendium. Cap. 2. Omnes dies dominicos a vespera in vesperam

Quo ad totã hebdomadã standũ est consuetudini.

speram cum omni veneratione obseruari decreuimus, ⁊ ab illicito opere abstinere: ⁊ vt mercatus in eo minime sit, nec placitum; vbi aliquid ad mortem vel ad pęnam iudicatur. Nec sacramenta iurentur, nisi pro pace facienda.

¶ Sacerdos debet monere populum super decimis persoluendis. Cap. 11.

Debet etiam Sacerdos populū admonere de decimis Deo soluendis, sicut dicit S. Augustinus, qui in Concilio Magunti. cap. 4. allegatur. Decimę ex debito requiruntur. Quid si diceret Deus? Nempe meus es homo, mea est terra, quam colis: mea sunt semina, quę spargis, mea animalia, quę fatigas: meus est solis calor. Et cū omnia mea sint, tu qui minus accōmodas, solā decimā merebaris. Sed reseruo tibi nouem, da mihi decimā. Si nō dederis mihi decimā, auferā nouē. Cum itaq; Judaicus populus pręceptū decimarū tanta diligentia obseruaret, vt de minimis quibusq; olusculis, ruta videlicet, menta, ⁊ cymino (vt etiā dn̄s testatur) decimas darent: cur non maiori studio plebs euangelica eandē impleat iussionē, cui ⁊ maior numerus est sacerdotū, ⁊ syncerior cultus sacramentorū? Ideo ergo dandę sunt, vt hac deuotione Deus placatus largius pręstet quę necessaria sunt, sicut superius ostēdimus. Erunt sacerdotes ac ministri ecclesię cura ⁊ solicitudine necessitatū corporaliū, sine quibus hęc vita trāsigi nō potest, releuati: vt liberiores fiāt ad meditationē diuinę legis, ⁊ doctrinę administrationē, atq; spiritualis seruitij voluntariā expletionē. Et vt munus populi quotidiana oblatione dn̄o immolet, necnon s̄m statuta canonica in sustentationē pauperū, ⁊ restitutionē ecclesiarum proficiat: quatuor partes iuxta canones fieri de fidelium oblationibus debent, vt vna sit episcopi, altera clericorum, tertia pauperū, quarta vero ad restaurationem ecclesiarū seruetur. ¶ Ex codē Concilio Maguntinē. Cap. 38. Admonemus atq; pręcipimus, vt decimę Deo omnino dari nō negligātur: quas Deus ipse dari sibi cōstituit: quia timendū est, vt quisquis Deo suum debitū abstrahit, ne forte Deus per peccatum suū auferat ei necessaria sua. ¶ Ex Cōcilio Nanetensi. Cap. 159. Pręcipiendū secundū canonū authoritatē, vt de sepulchris ⁊ hominibus sepeliēdis nihil muneris exigat: nisi forte qui sepelitur, viuēs in-

serit

serit ecclesię, ĩ cuius atrio sepelit, de suis rebus aliquid tribuere: aut ẽt post mortẽ illi, qbus cõmissum est eius eleemosynã facere, de reb9 illius aliqd dare spõte voluerint. Tñ nullatenus a p̃sbyteris illis aliqd exigat, siue ab illis, qui locis ⁊ vicis p̃sunt.

¶ Sacerdos semp sacrũ chrisma deferre, ⁊ in quiuijs honeste se habere debet. Cap. 17. ¶ Ex concilio Bascensi. Ca. 5.

NVllus presbyterorum in plebe sibi cõmissa sine chrismate vnquam debet progredi: qa inter nos placuit semel in baptismate chrismari. De eo aũt, qui in baptismate quacunq; necessitate faciente non chrismatus fuerit in confirmatione sacerdotis perficiat. ¶ Ex concil. Apud Valentiam. Cap. 2. Presbyteri q diocesanas regũt eccl'as, nõ a quibuslibet epis, sed a suo, nec p iuniorẽ clericũ, sed p seipsos, aut p illos, qui eiusdẽ ordinis sint, ante Paschę solẽnitatem chrisma petant. ¶ Ex concilio Turonensi. Cap. 3. Obseruandũ est, vt sacrũ chrisma, ⁊ oleũ consecratum semper sub sera sit: ne illud vnde Christo incorporamur, ⁊ vnde oẽs fideles scificantur, vnde reges ⁊ sacerdotes inunguntur, aliquis infidelis, aut immũdus tãgat: aut aliquis pfidus ad dei iudicium subuertendũ surripiat: quod experimẽto didicimus. ¶ Ex concil. Neocęsariensi. cap. 7. Presbyterum in nuptijs bigami prandere non conuenit: quia cum pęnitẽtia bigamus indigeat, quis erit presbyter, qui propter conuiuium talibus nuptijs possit prębere consensum? ¶ Ex dictis beati Augustini. Presbyteri, diaconi, vel subdiaconi, vel deinceps quibus ducere vxores non est licitum, etiam alienarum nuptiarum euitent conuiuia: nec his cętibus admisceantur, vbi amatoria cãtantur, ⁊ turpia, aut obscęni motus corporũ choris ⁊ saltationibus efferuntur: ne auditus ⁊ obtutus sacris mysterijs deputatus turpiũ spectaculorũ atq; verborũ cõtagione polluatur. ¶ Ex concilio Africano. cap. 6. Pro reuerentia Dei ⁊ sacerdotum id vniuersa sancta synodus statuit, vt quia solent crebro mensis otiosę fabulę interponi, in omni sacerdotali cõuiuio lectio scripturarum diuinarum misceatur. Per hoc enim ⁊ animę ędificantur ad bonum, ⁊ fabulę non necessarię prohibentur. ¶ Ex concilio Antiocheno. Cap. 11. Siquis eps, aut presbyter, aut quilibet regulę subiectus ecclesię, pręter cõsilium ⁊ literas eporum prouincię, ⁊ p̃cipue metropolitani adierit Imperatorem,

rem, hunc reprobari & abijci oportet, non solum a cõione, verũ & ab honore, cuius particeps vĩ existere. Quia venerandi principis auribus molestiam tentauit inferre, cõtra leges ecclesię.

¶ Quę sacerdotes ac clerici obseruare debeant: ex synodali admonitione compendiose excerpta. Cap. 13.

FRatres charissimi cõsacerdotes & cooperatores nostri nouit fraternitas vestra, nos (licet indignos) locum tenere Aaron, vos autem Eleazari & Itamari: nos fungi vice .12. Apostolorum vos autem 72. discipulorum. Nos pastores vestros esse, vos autem animarum vobis commissarum. Nos de vobis, vos autem de plebibus vobis commendatis dño nostro Iesu Christo rationem esse reddituros, vt in die tremendi iudicij inter bonos dispensatores inueniamur. Et ideo charissimi videte periculum vestrum. ¶ Admonemus itaque & obsecramus fraternitates vestras, vt quę vobis suggeremus, memorię commendetis, & opere exercere studeatis. In primis igit admoneamus & obsecramus fraternitatem vestram: Ut vita & conuersatio vestra sit irreprehensibilis. ¶ In domibus vestris mulieres nõ cohabitent. ¶ Omni nocte ad nocturnas horas surgite. ¶ Officium vestrum horis certis decantate. ¶ Nullus vestrum, nisi ieiunus missam celebret: & non in vestibus cõibus, sed sacris: Amictu, alba, cingulo, manipulo, stola, & casula, vestimentis nitidis, quę ad alios vsus non seruiant parati: deuote & religiose celebrate: & in ea corpus & sanguinem dñi cum oĩ reuerentia & tremore sumite. ¶ Corporalia & pallę ex lino fieri debent: & sint mundissima: quę & alia lintea ac vasa sacra proprijs manibus abluite diligenter. ¶ Altare sit coopertũ mundis linteis, saltem tribus, diuersis: ad quod nulla fęmina accedat, aut calicem tãgat: & super altare nihil ponatur, nisi reliqę, ac res sacrę, & pro sacrificio opportunę. ¶ Missalia, gradualia, lectionaria, & antiphonaria vestra sint completa & pfecta. ¶ Ecclesię vestrę bñ sint coopertę & mundę. ¶ In sacristijs, siue sacrarijs, aut iuxta altare maius sit locus aptus ad infundendum aquã ablutionis corporaliũ, & linteorum, ac vasorum, & aliarum rerum sacrarum, ac manuũ, postq̃ sanctũ Chrisma, aut oleũ cathecumenorũ vel infirmorũ tractaueritis. Ibiq̃ pẽdeat vas cũ aqua munda, pro lauandis manibus sacerdotũ, &

aliorum

aliorum, qui rem sanctam ⁊ officium diuinum sunt peracturi, ⁊
prope, linteum mundū ad illas abstergendū. ¶ Atria ecclesię
sint bene munita. ¶ Nullus sine scitu ⁊ cōsensu nostro per po-
testatē secularē ecclesiam obtineat. ¶ Nullus ecclesiā, ad quā
intitulatus est, dimittat: ⁊ ad aliam quęstus gratia se transfe-
rat. ¶ Nullus plures ecclesias sine titulo, ⁊ contra sacrorū ca
nonum dispositiones, nancisci pręsumat: ¶ Nullatenus etiā
vna ecclesia inter plures diuidat. ¶ Nullus extra ecclesiam in
locis non consecratis, aut calcaribus indutus, vel cultellis ex-
tra pendentibus celebret. ¶ Nullus alterius parochianū, nisi
itinerantem, ⁊ tunc de rectoris sui licentia, ad cōionē recipiat.
¶ Nullus in alterius parochia absq; proprij sacerdotis licen-
tia celebret. ¶ In celebratione quisq; calicem ⁊ oblata, nō cir
culo aut digitorū vacillatione (vt quidā faciunt) sed iunctis, ⁊
extensis digitis, cruce signet: sicque benedicat. ¶ Calix ⁊ pate-
na sint aurei vel argentei: non ęrei, aut aurichalcei, vitrei, vel li
gnei. ¶ Quisq; p̄sbyter clericum habeat vel scholarē, qui cū
eo psalmos cantet, epistolā ⁊ lectiones legat, ⁊ in missa rn̄deat.
¶ Ipse quoque presbyter infirmos visitet ⁊ reconciliet: ⁊ iuxta
Apl'm propria manu cōicet, ⁊ oleo sancto inungat. ¶ Nullus
pręsumat tradere cōionem laico, aut fęminę, ad ferendum in-
firmo. ¶ Nullus pro baptizandis infantibus, siue adultis, aut
infirmis reconciliandis, aut mortuis sepeliendis, pręmium vel
munus exigat. ¶ Per negligentiam vestram nullus infans si
ne baptismo, ⁊ adultus sine cōione pereat. ¶ Nullus vestrū sit
litigiosus, aut ebriosus. ¶ Nullus arma ferat. ¶ Nullus ca-
nū, aut auium locis inseruiat, seu in tabernis bibat. ¶ Quisq;
vestrum, quantū sapit, de euangelio dominico ⁊ cęteris festiuis
diebus suę plebi annunciet. ¶ Verbum domini prędicate.
¶ Curā pauperū ⁊ peregrinorū, viduarū, ⁊ orphanorum habe
te: ipsosq; peregrinos ad prandium vestrum vocate. ¶ Estote
hospitales: alijs exinde bonum exēplū prębentes. ¶ Singulis
diebus dn̄icis ante missam, aquam, qua populus aspergitur, be
nedicite: ad qd̄ vas proprium habetote. ¶ Vasa sacra ⁊ vesti-
mēta sacerdotalia nolite negociatori, aut tabernario in pignus
dare. ¶ Minus digne pęnitētē cuiuscunq; rei grā ad reconci
liationē nō adducite: nec ei reconciliationis testimoniū perbi-
bete.

bete. ¶ Vsuras non exigite. ¶ Nec facultates vestras post or=
dinationem vestram acquisitas alienate: quoniā ecclesię sunt.
¶ Nullus ēt res, possessiones, aut mancipium ecclesię vende=
re, cōmutare, aut quocunq; ingenio p̄sumat alienare. ¶ Nul=
lus decimā alterius recipiat. ¶ Nullus pęnitentē carnē man=
ducare, aut vinū bibere inuitet: nisi pro eo tunc eleemosynam
fecerit. ¶ Quisq; fontes baptismales lapideos habeat bn̄ mū=
dos: quos si hr̄e non poterit, vas aliud ad hoc opus solum depu
tatum teneat. ¶ Omnibus parochianis vestris Symbolum ⁊
Orationem dn̄icam, ⁊ ieiunia quatuor temporum, ⁊ alia eccle=
się mandata significate obseruāda. ¶ Ante Quadragesimam
quarta feria populū ad ɔfessionem admonete, ⁊ confessis iuxta
qualitatē criminum pęnitentiam iniungite. ¶ Tribus tempo
ribus in anno. i. natali dn̄i, paschę, ⁊ pētecostes, oēs fideles ac=
cedere ad cōionem corporis Dn̄i nostri Iesu Chr̄i inuitate: ⁊
ne desint quin saltem in pascha communicent. ¶ Certis tēpo=
ribus coniugatos ab vxoribus abstinere exhortemini. ¶ Nul
lus vestrum rubeis, aut viridibus vestibus vtatur. ¶ Diem do
minicam ⁊ ceteras festiuitates absq; opere seruili a vespera ad
vesperam celebrari docete. ¶ Cantus ⁊ choreas mulierum in
atrio ecclesię fieri prohibete. ¶ Incātationes super mortuos
nocturnis temporibus a vulgo fieri cōsuetas, sub obtestatione
Dei omnipotentis vetate. ¶ Cum excōicatis nolite cōicare.
Nec quis vestrū eis: vel in eorum p̄sentia celebrare p̄sumat: qđ
etiam plebi nunciate. ¶ Et q̄ nullus ex plebe vxorem domum
ducat, nisi prius nuptię tēporibus ab ecclesia permissis publi=
ce fuerint celebratę. ¶ Quo nullus ad raptam, vel consangui=
neam accedat, aut alterius sponsam ducat, omnibus prohibe=
te. ¶ Porcarios ⁊ alios pastores saltē dn̄ica die faciatis voca
ri ad missam. ¶ Patrinos, vt filios suos Symbolum ⁊ Ora=
tionem Dominicam doceant, aut doceri faciant exhortamini.
¶ Sacramētum eucharistię, sanctum chrisma, ⁊ oleum cathe
cumenorū, ac sanctū seu infirmorum, in ecclesia in loco mun=
do ɔdecenti ⁊ securo sub sera ⁊ fida custodia diligenter seruate.
¶ Quisq; vestrum expositionē Symboli, ⁊ Ōronis Domini=
cę iuxta orthodoxorū patrū traditionis penes se habeat: easq;
ac orationes missarum ⁊ epistolas ⁊ euangelia, ⁊ canonē bene
intelligat:

intelligat: ex quibus predicando populū sibi commissum sedulo instruat, maxime non bene credentem. ¶ Introitum Misse, orationes, epistolam, graduale, Euangelium, symbolum &c. non secreta, sed alta & intelligibili voce proferat. Secretas vero & canonē morose & distincte submissa voce legat. ¶ Psalmorum verba & distinctiones regulariter cum canticis consuetis intelligibiliter pronuntiet. ¶ Symbolum Athanasij de Trinitate & fide catholica memoriter teneat. ¶ Exorcismos & orationes ad cathecumenos faciendos, & reliquas preces super masculum & feminam pluraliter, vel singulariter respectiue, distincte proferat. ¶ Ordinem baptizandi, & ad succurrendum infirmis, reconciliationis, & commendationis anime, & in agendis exequijs defunctorum, iuxta modum canonicum obseruet. ¶ Exorcismos ad benedictiones salis & aque pertinentes legat. ¶ Cantum diurnū & nocturnum sciat. ¶ Cōputum etiam minorem ad inueniendum literam dominicalem, tempus interualli diei Pasche, & maiorum mobilium festorum non ignoret. ¶ Martyrologium integrum habeat. Ut per hec & alia bona opera vna cum populo vobis credito perpetua beatitudine perfruamini: Prestante domino nostro Jesu Christo: cui est honor & gloria in secula seculorum. Amen.

¶ Finiunt preambula presentis operis.

¶ Diuisio generalis totius operis in tres partes.

¶ Prima pars continet, quemadmodum sacerdos curatus debeat ecclesiastica sacramenta ad eius ministerium pertinentia, & illis annexa, adiūcta, & accidentia debite conficere, ministrare, conseruare, & ad salutem animarum exhibere.

¶ Secunda pars continet, qualiter sacerdos res ad eius officium spectantes benedicere & sanctificare debeat.

¶ Tertia pars cōtinet, qualiter sacerdos processiones, & alias ceremonias diuersis temporibus, diebus, & euentibus cōmodas perficere habeat, cum exorcismis demoniacorum, computo ecclesiastico, & cantus breui informatione.

¶ Tractatus primus primę partis sacerdotalis de sacramento baptismi.

¶ De triplici Baptismo, ⁊ eius efficacia.

QUia ergo baptismus est ia-
nua, fundamentum, ⁊ pri-
mus oīum sacramento-
ruz. de cōse. dist. 4. c. Cuz itaqȝ. 32.
distin. §. Uerum. ⁊ S. Thom. 3.
part. q. 66. ar. 6. ⁊ sine eo non est
salus. de consec. dist. 4. c. Firmis-
sime. primū de eo tractandū est.
¶ Inuenitur autem triplex ba-
ptismus. s. flaminis, sanguinis, ⁊
fluminis. i. aquę: vt colligit de 9se. dist. 4. c. Baptismi vicē. c. In
summa. ⁊ c. Cathecumenū. 1. q. 1. c. Firmissime. S. Tho. 3. par. q.
66. ar. 11. ⁊ 12. ¶ Primus baptismus est flaminis, idest Spiritus
sancti. Actu. 1. Uos autem baptizabimini Spiritu sancto. Et est
quando aliquis habet propositum suscipiendi baptismi modo
debito, si facultas dabitur: ⁊ non per negligentiam, vel contem
ptum illum dimittit: sed quia non valet ipsum attingere: ideo
talem defectum supplet virtus Spiritus sancti. de consecratio.
distinctio. 4. capitu. Baptismi vicem. ⁊ de baptis. ⁊ eius effec. ca-
pit. Debitum, ⁊ sequentibus: ⁊ ibi notatur in glos. de Presby.
non bapti. cap. ad Apostolicam. Hic autez baptismus delet cul-
pam: ⁊ valet solum adultis vsum rationis habentibus. ¶ Se-
cundus baptismus est sanguinis, idest martyrij. de quo Ioan.
12. Ego baptismo habeo baptizari ⁊c. Apocalyp. 7. Dealbaue-
runt stolas suas in sanguine agni, de consecratio. distinctio. 4.
capitu. Cathecumeni. ⁊ capitu. Baptismi vicem. ⁊ de Presby.
non bapti. capitu. 2. ⁊ 3. Et S. Thom. in 4. senten. distinctio. 4. ar-
ticul. 3. Et iste baptismus sanguinis, est quando quis etiam non
baptizatus aqua pro fide Christi martyrium patitur, sicut in-
nocētes ab Herode interfecti. Matth. 2. Et oratores beatę Ca-
therinę virginis ⁊ martyris: ⁊ sancta Emerentiana collacta-
nea beatę Agnetis. Et iste baptismus delet culpam ⁊ pęnam: ⁊
proficit non solum adultis, sed etiam paruulis: quando ob pro-
testationem fidei Christianę, quam tenebant eorum parentes,
occidun-

occiduntur, secūdum Theologos. Et fm Pe. de Pal. in 4. sen. puer in vtero matris existens martyrizari potest. Et ita mulier pregnans pro Christo interfecta vna cum prole est martyr. ¶ Tertius est baptismus fluminis: idest aquę, de quo dominus Jesus, Joan. 3. ait: Nisi quis renatus fuerit ex aqua ꝛ Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. ꝛ ibidem. Venit Jesus in terram Judęam ꝛ baptizabat. Qui quidem baptismus in fide Christi ab ecclesia suscipitur: ꝛ delet culpam ꝛ pęnam: ꝛ confert gratiam. De summa Trini. ca. 1. in Clement. Et iste conuenit magnis, idest adultis, ꝛ paruis. De conse. dist. 4. cap. Per aquam. ¶ Ex dictis Fabiani Papę. Baptismus Gręce, Latine Tinctio interpretatur. Qui idcirco tinctio dicitur, quia ibi homo spiritu gratię in melius mutatur: ꝛ longe aliud ꝙ̄ erat efficitur. Baptizatur in nomine patris, ꝛ filij, ꝛ spiritus sancti. Sicut in tribus personis stat omne verbuꝫ: ita hoc sacramentum ternarius numerus diuinorum nominum. i. patris, ꝛ filij, ꝛ spiritus sancti efficit. hęc ille. ¶ Sacerdos igitur baptizaturus circa hoc sacr̄m septem considerare debet. vcꝫ.

¶ De varia Baptismi institutione. Ca. 2.

Institutionem
Materiam
Formam
Ministrum
Personam baptizandam
Ritum baptizandi
Effectum baptismi.

INstitutio huiuꝫ sacramenti Baptismi fuit multipliciter facta. s. Materialiter ꝛ inchoatiue: quādo Christuꝫ tactu suę mundissimę carnis vim regenerationis aquis cōtulit. Matth. 3. ¶ Preceptiue: qñ dixit Nicodemo. Joan. 3. Nisi qꝫ renatuꝫ fuerit ex aqua ꝛc. ¶ Effectiue quādo Christuꝫ passus est in cruce: ꝛ de latere eius exiuit sanguis ꝛ aqua. Joan. 19. ¶ Executiue, quando Christus dixit discipulis: Euntes docete omnes gentes Baptizantes eos in nomine Patris, ꝛ Filij, ꝛ Spiritus sancti. Matth. 28.

¶ Quod aqua naturalis ꝛ pura conuenientior est Baptismi materia. Cap. 3.

MAteria sacri Baptismi est aqua simplex elementaris ꝛ naturalis. Quę quidem est cōueniētior omnibus alijs liquoribus. ¶ Primo, quia aqua habet vim refrigerandi ꝛ sanandi. ¶ Secūdo, qꝛ est magis cōis, ꝛ quasi vbiqꝫ inuenitur. ¶ Ter-

tio, qa fluxit de latere Christi. ¶ Quarto, qa Spūs sctūs vivi=
ficans primo super aquas apparuit. Gen. 1. Spūs dñi ferebatur
sup aquas. ¶ Quinto, qz Christus in aquis baptizatus appa=
ruit. Unde in qualibet aqua naturali potest fieri baptismus, siue
salsa sit, siue dulcis, maris, fluminis, lacus, cisterne, putei, cali=
da vel frigida. S. Tho. 3. par. q. 66. ar. 3. & 4. in 4. sen. dis. 3. q. 1. ar.
3. propter multas rationes ibi adductas: Non aūt in vino, oleo,
aut alio liquore: qz tales, vel similes liquores de latere Xpi non
exiuerūt: Nec ēt in aqua artificiata, vt rosacea, & alijs aquis lā=
bicatis: qz nō sunt proprie aque naturales: nec ēt in vrina, su=
dore, saliua, cholera, phlegmate, vel aqua ex sale resoluta. In
lixiuio vero, deficiēte aqua pura: & in aqua lutosa, sed colata: &
i aqua pluuiali: & resoluta ex niue, glacie, rore, vel pruina, pt fie=
ri baptismus: nō aūt cū niue, glacie, rore vel pruina non resolu=
tis in aquam: fm eūdē vbi supra. & fm Petrum de Palu. in 4. sen
ten. ¶ Pōt ēt in tpe necessitatis fieri in brodio depurato, & nō
multuz spisso, deficiente aqua naturali. Et silr potest fieri i aqua
sulphurea, siue balneis. Non autem in aqua, quam alchimiste
faciunt ad mutandū metalla. Tpe vero hyemis, fm Albertum
Magnuz debet calefieri aqua nō benedicta, & misceri aque ba=
ptismali: ne aqua frigida noceat infanti. Hec oia ex sancto Tho
ma & ceteris Theologis excerpta sunt. Aqua baptismi debet esse
benedicta, & sacro chrismate nouo permista: nisi in necessitate.
Et contrarium faciens extra casum necessitatis mortaliter pec=
cat. de consecr. distin. 4. c. siquis, & S. Thom. in 4. sent. ¶ Que sit
forma baptismi, & qualiter in ea posset errare baptizans. Cap. 4.

Forma sacramenti baptismi est duplex: vna fm ritum orien=
talium, seu Grecorum: que est ista, vz: Baptizetur N. seruus
Chri in noie Pris, & Filij, & Spūs sci. Et hec forma ab ecclesia
sustinet. Ex conclio Florētino sub dño Eugenio Papa iiii. vbi
bulla Armenoruz, q incipit Exultate Deo, sic habetur. Forma
baptismi hec est. Ego te baptizo, In noie pris, & Filij, & spūs san=
cti. Amē. Nō tn negamꝰ qn & p hec verba: Baptizet talis seruꝰ
Xpi, In noie pris, & filij, & spūs scti. Uel baptizet manibus meis
talis seruꝰ Xpi. In noie pris, & filij, & spūs sci, verū pficiat baptis=
ma. Qm cū pricipalis cā, ex aqua baptismꝰ virtutē hēt, sit sancta
Trinitas: instrlis aūt sit minister, q tradit exterius sacrz: si ex=
primatur

primatur actus, qui p ipsũ exercet ministrum, cum sanctę Trinitatis inuocatione pficit sacrm. Hęc ibi. ¶ Alia forma est Latinorũ, seu Occidētalium, q̄ est sanctę Romanę eccl'ę, q̄ bm S. Th. 3. par. q. 66. ar. 5. completior est ꝛ cōformior verbis Christi. s. Docete oēs gentes baptizantes ꝛc. Matth. 28. quę est ista. Ego te baptizo i noie Pris, ꝛ Filij, ꝛ Spũs sci, Amē. de ꝯse. di. 4. c. prima igitur. ꝛ c. siquis presbyter. ꝛ c. multi. ꝛ c. proprie. ꝛ ca. in synodo. ꝛ c. si vera. de Bapt. ꝛ eius effec. c. debitũ. In qua quidem forma aliqua sunt de substantia sacri, aliqua non. de substantia sũt. Te baptizo i noie Pris, ꝛ Filij, ꝛ Spũs sci. Prolatio vero psonę baptizantis. s. Ego non est de substantia: qr etsi non diceretur, esset baptismus verus. Sed in eccl'a Latinorũ tacens verbũ. Ego peccaret mortaliter: qr faceret ꝯtra p̄ceptum eccl'ę. de ꝯs. di. 4. c. Retulerũt. Amē et, vbi cōsueuit dici, nullo mō debet pretermitti. Si tñ pretermittat, est baptismus: tñ omittens peccat. Et ista forma quocũqz idiomate proferri pōt. ¶ Nec licet aliquid mutari, vel pretermitti in ista forma baptismi. Quod si mutaretur aliquo volente nouum ritum baptizandi inducere, non esset baptismus. Sed si ante ponatur, vel postponatur aliqd de forma, non varians sensum: vt si diceretur, Baptizo te ego in noie patris, ꝛ filij, ꝛc. est verus baptismus bm S. Tho. in 4. sent. ꝛ in 3. par. ¶ Si aũt dicatur, Baptizo te in noie genitoris ꝛ geniti ꝛ ab vtroqz procedentis, nihil fit. ¶ Si plures insimul ex necessitate sint baptizandi, pōt dici, Ego baptizo vos in noie patris, ꝛc. ꝛ est verus baptismus: non tñ debet fieri, nisi in necessitate. S. Th. 3. par. q. 66. ar. 5. ad 3. Si autē post debitā formaz baptismi ex mera deuotione addatur, Et beatę Marię virginis, vel alicuius sancti, est baptismus, bm eundē in 4. sent. ¶ Si verba pferantur corrupte ex defectu idiomatis vel linguę, vtputa, in noie patria, ꝛ filia, ꝛc. si non malitiose tali modo proferantur, est baptismus. de ꝯse. dist. 4. Retulerunt. ¶ Si vero magna sit interpositio verborum inter verba formę, vt si diceret: Ego te baptizo in noie pris, ꝛ multa interponeret verba, vel alia faceret, ꝛ postea subiungeret, ꝛ filij ꝛc. non esset baptismus. Si vero pauca distātia, sit vt si diceret astātibus, Tacete, vel excrearet, aut spueret, est verus baptismus. arg. de ꝯsec. di. 4. si non scificatur. ¶ Si aũt pbabiliter dubitatur de aliquo, an sit baptizatus,

Secus in sacramēto pœnitentiæ, quod nō licet.

baptizat hoc mō: Si es baptizatus non te iterū baptizo: sed si nō es baptizatus, ego te baptizo, In nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Amen. S. Tho. 3. parte. q. 66. articu. 6. ad quartum.

¶ Quis sit idoneus Minister huius sacri baptismi. Cap. 5.

Minister huius sacri est solus Sacerdos, qui in tali actu debet habere stolam, seu orarium ad collum. 23. dis. capi. Ecclesiastica. In necessitate autem qlibet pōt baptizare: clericus vel laicus: vir, siue mulier: pater, & mater: iudeus, paganus, excōicatus, hereticus, & schismaticus: dūmodo itendat facere qđ intendit eccl'a. dis. 32. ca. Preter. §. Verū. 24. q. 1. cap. Subdiaconus: ca. Si quē: de Sū. tri. ca. Firmiter. De baptismo & eius effec. ca. De qbus. 32. q. 4. ca. Iste. de cōsec. dis. 4. ca. constat. & cap. Romanus. 1. q. 1. c. Dictum est a Dño. De cōsec. dis. 4. A quodaz iudeo. S. Tho. & Petrus de Palu. in 4. sent. Nec debet reiterari, dūmodo baptizās seruet formā supradictā. Extra casum necessitatis nulli licet baptizare, nisi sacerdoti parochiano: alias efficeret irregularis. De cle. nō ord. Mi. ca. 1. Immo sacerdos nō debet aliquē baptizare, si nō sit eius parochianus. 16. q. cap. Interdicimus. S. Tho. 3. par. q. 67. artic. 4. ad scđm. Diaconus tñ potest solenniter baptizare in extrema necessitate in absentia presbyteri: vel si a presbytero eis iussuz fuerit, ppter multitudinē baptizandorū: cū solus sacerdos nō pōt supplere. Nec laicus p̄sente clerico: nec clericus presente sacerdote: nec mulier presente viro: nec infidelis presente fideli, possunt baptizare: fm S. Tho. Melius aūt est baptizari a laico, q̄ a sacerdote excōicato, heretico, vel suspenso. Demō non pōt baptizare: sed Angelus, & aīa separata possunt Deo pmittēte, fm S. Tho. in 4. sen.

Nota.

¶ Nec refert vtrum bonus, vel malus sacerdos baptizet quantum ad virtutē baptismi, verūtamen melius est baptizari a bono, q̄ a malo: non tñ est melior baptismus a bono, q̄ a malo, de conse. dist. 4. c. Inter bonos. & ca. Sequentibus. S. Tho. 3. parte. q. 64. ar. 1. ad scđm. ¶ Presbyter in pctō mortali existens si solēniter baptizat, peccat mortalr: si autez ex necessitate, non peccat. ¶ Si monstrū baptizandū est, tutius est baptizare singilatim: qñ apparent duo capita, vel duo corpora &c. casu necessitatis amoto: & in scđo dicere: Si nō es baptizatus. ego te baptizo, In noīe pr̄is &c. Nullus seipsum pōt baptizare. de cōsc. di. 4.

ca.

ca. Baptismi: de bapti. et eius effec. cap. Debitum. Requiritur autē in baptizāte etiā intētio baptizādi, qr in psona ecclesię hoc sacrm ministrat. Si aūt sacerdos, vel alia psona baptizans intēdit hāc psonā baptizare, siue marē, siue feminā: est baptizata. Si vero intendit baptizare marē, et est femina: vel econtra: non est baptismus. Baptizans aliquē ex ioco, si intēdit baptizare, est baptizatus: tutius tñ est, qꝙ sub conditione baptizetur. ¶ Sacerdos pgens ad baptizādū sp dz chrisma secū portare. de cōs. di. 4. ca. Nullius ministrorū. ¶ Hęc oia sup posita excepta sunt ex S. T. et ceteris Theologis. ¶ Debēt aūt sacerdotes publice oēs, tā viros, q̄ mulieres instruere de mō baptizādi, et forma baptismi, et de intētione habēda in baptizādo aliquē. s. qꝙ faciāt fm eam intētionē, quā hēt eccl'a, vcz baptismū in noie sanctę Trinitatis. s. pris, et filij et spūs sancti conferendo. Et de hoc instruēdę sunt potissimū obstetrices, pp periculū mortis infantiū, fm materiā, et formā pdictas. s. in aqua naturali, et cū forma verborum, vt su.

¶ Quis debeat baptizari, et quis non. Cap. 6.

PErsona baptizāda quę sit. Et dr qꝙ omnes homines mūdi tenentur ex necessitate suscipere sacrm baptismi. Et secūdū S. Tho. etiā si esset in vtero matris sanctificatus, aliter non possent saluari: iuxta illud: Nisi qs renatus fuerit etc. Joan. 3. ¶ Puer in ventre matris existēs, nec apparēs extra, nō est baptizandus, de cōs. di. 4. ca. Si ad matris. S. T. in 4. sen. di. 6. q. 1. ar. 1. quęstiūcula. 1. ad 3. Si aūt appareat extra pars principalis vt caput pōt baptizari: si vero appareat pes vel manus: et si varia sit Doctorū opinio, tñ debet baptizari, et si vixerit infans, fm quosdam, sub cōditione est baptizādus. ¶ Pueri baptizandi sunt q̄totcyus fieri pōt pp mortis periculū: adulti vero prius p aliqđ tēpus sunt pbādi et instruendi, ne faciāt iniuriā sacro, resiliendo a proposito sctō. ¶ Amentes etiā et furiosi baptizari possunt in fide ecclesię. Sed si habuerint aliqua lucida īterualla, et nō petierint baptismū, baptizari nō pussunt. Idē dicēdū est d dormiētibus. De bapt. et eius effec. ca. Maiores. ¶ Peccatores in pctō perseuerare volētes nullo mō sunt baptizādi. Aliter vero dicēdū est de illis q dolēt de preterito, et volūt cauere a futuris. s. qꝙ sunt baptizandi. ¶ Pueri iudęorū, et gentiliū ante vsum rationis inuitis parētibus nō sunt baptizādi. 28. q. 1. ca. Judęorū. ¶ Pueri etiam

Legibus oēs parere dbēt, ēt iusti: licet qñquei pijs illi subiecti sint.

expositi & inuenti baptizandi sunt, si ignoratur an sint baptizati. Similiter oẽs, de quibus dubitatur, an sint baptizati, sunt baptizandi: sed sub conditione. s. Si non es baptizatus, ego te baptizo in noie patris, &c. Baptizandi sunt ẽt infantes a mulieribus baptizati sub conditione, pp earũ ignorantiam, nisi clare constaret ipsas recte & animo baptizandi debitam materiam ac formam adhibuisse. Non est proijciendus puer in fluuio, vel puteo, propter defectum aquę, vt ibi baptizetur: quia peccaret mortaliter, q tale quid faceret. Hęc omnia ex S. Tho. & cęteris Theologis in 4. sent. excerpta sunt. Illis, qui in periculo mortis baptizantur, si euaserint, omnia fiant in ecclesia: quę alijs fieri sunt ꝯsueta. s. exorcismi, catechismi, & alia, nõ tñ iterum baptizentur.

¶ Multiplex baptismi ritus, & qualiter exhiberi debeat. Ca. 7.

Ritus & modus baptismi est octuplex. ¶ Primus est de substantia baptismi circa materiam & formam & actũ ablutionis. ¶ Secundus est congruitas temporum. s. Sabbatum Sanctum Paschę, & vigilia Pentecostes. de conse. di. 4. c. duo tempora. c. proprie. c. siquis. c. de cathecumenis. c. siqui. & c. venerabilis: Sed hoc in pueris, propter periculum non seruatur, secundum gl. in d. c. venerabilis. seruari tamen debet in adultis, vt in eadem glo. sed intellige. vbi mortis periculũ non immineat, vt in c. siqui. eadem dist. ¶ Tertius est exorcismus, qui est adiuratio dęmonum, qua per diuinam potentiam arctantur, vt exeãt a baptizando: ne impediant eum a susceptione virtutis baptismi & eius effectus: & ipsius dęmonis potentia arctatur, quod non potest ei nocere quantum vellet: De consec. dist. 4. c. ante viginti. c. Dehinc. & c. Sacerdotes. Et hic fit antequã baptismus ministretur. Et ibi fiunt plura. ¶ Primo in fronte signatio & exsufflatio. de conse. dist. 4. c. postquam. c. sicut nobis, ca. postea signatur, & c. siue paruuli. Et hęc fiunt ad expellendam dęmonis virtutem. ¶ Secundo benedictio cum manus impositione, ad pręcludendam viam diabolo expulso: dictę distin. c. Sacerdotes. ¶ Tertio aures & nares sputo liniuntur, propter fidei receptionem quantum ad aures: & propter aptitudinem eius contra dęmoniacas pugnas quantum ad nares. De vtroque in cap. Postea tanguntur, dictę dist. ¶ Quartus est catechismus. de conse, distin. 4. cap. Catechumeni, cap. baptizandus, cap. Non

liceat.

liceat. Qui quidem catechismus est instructio baptizandi in fide & moribus & vita Christiana: qui debet fieri adultis in persona propria: & paruulis in persona patrinorum: vt sciat de quibus eos habeat instruere tempore opportuno. Ideo paruulis dicitur: Credis in Deum &c. Et patrinus respondet: Credo, scilicet se daturum operam vt credat, ea. dis. c. vos autem. Adulti vero per se debent respondere. de consec. dis. 4. ca. Prima: cap. paruuli, & ca. cum pro paruulis. Et hoc etiam fit ante baptismum. ¶ Quintus est iniunctio olei sancti, ea. dis. c. Deinde, & ca. Prima, c. Deinde, c. Venisti, & c. sequentibus. ¶ Sextus est, Aquę benedictę & sanctificatę effusio vel aspersio, secũdum Doct. vel trina immersio, ſm locorum consuetudinem: vel etiam vnica, vt in c. Postquam vos, c. de trina, c. Propter, ea. dist. ¶ Septimus est trium rerum post baptismum exhibitio: Primo chrismatis inunctio in vertice, non autem in frõte, quę designat descensũ Spiritus sancti, c. venisti, c. postquam ascendit, c. emersisti, c. accepisti mysterium, & c. presbyteris, ea. dis. Secundo vestis candida: quę significat innocentię, puritatem, c. post baptismum, & c. accepisti post. Tertio candela in manu baptizati ponitur, quę significat lumen cognitionis: quod hĩc debet baptizatus in bonis sectandis, & malis fugiendis, secundũ Theologos. Et nota q̄ adultis debet p̄cedere catechismus ante exorcismũ: pueris vero econtrario, ſm eosdem. ¶ Octauus sunt patrini & matrinę de sacro fonte leuantes, ea. di. c. in catechismo. ca. non plures, & c. in baptismate. Abbas, vel monachus, vel religiosus non p̄nt esse compatres, vel patrini, in c. non licet, ea. di. & 16. q. 1. c. placuit cõi. Pr̄ & mr̄ baptizandi non p̄nt baptizare filium proprium, nisi in casu necessitatis, 30. q. 1. Ad lumina: nec retinere ad baptismũ, siue leuare de sacro fonte. Veruntñ si hoc ignoranter, vel non malitiose faciunt, pp̄ hoc non sunt separandi, de cogna. spir. c. vir. Vnus solus cõpater esse debet, & puerũ leuare: & non plures, c. in catechismo, & c. non plures. Qui tenetur filios suos sp̄uales in moribus instruere & docere eos Pater noster, Aue Maria, & Credo. de conse. dist. 4. vos ante oia. Non baptizatus non potest de fonte leuare aliquem, de conse. di. 3. c. in baptismate. ¶ Ex decretis Leonis Papę apud sctm̃ Medardũ. Non plures ad sũscipiendũm de baptismo infantem accedant, quam

quam vnus siue vir: mulier. In confirmatione quoque idipsum fiat. De hoc vide infra c.3. Tractatus 2. quartũ impedimentum matrimonij. §.2. ¶ Ex decretis Igini Papę. ca.5. In cathecumeno ⁊ baptismo ⁊ cõfirmatione vnus pr̃ põt fieri, si necessitas cogit. Nõ est tñ ꝯsuetudo Romana: sed ꝑ singula singuli suscipiunt. ¶ Ex cõcilio Remensi. Ca.8. Obseruãdũ, vt nullus suscipiat infantem in baptismo a sacro fonte, anteꝙ idẽ Symbolũ ⁊ Orationem Dñicã cum presbytero decantet. Et tunc presbyter omnibus Patrinis annũciet, ꝙ debitores sint suis filiolis, cum ad intelligibilem ętatem venerint, hęc eadem insinuare: hęc ibi. ¶ Potest autem exerceri baptismus. Primo, ter mergendo. De conse. dist.4. ca. post quam vos: ⁊ ca. De trina: ⁊ ca. Siquis. ¶ Secundo: effundendo aquam super baptizandũ, vel semel tm̃ immergnedo. ca. dis. ca. Multi sunt: c. ꝑꝑ vitandum. vt fecit scũs Laurẽtius, baptizando sanctum Romanum. ¶ Et tertio, aspergẽdo, sicut fecerũt Apl̃i: qui tria millia hoĩuz baptizauerũt vna die. Actuũ.2. Primus modus est melior ⁊ magis vsitatus: sed scd̃s ⁊ terti⁹ obseruantur ƀm loci cõsuetudinem, ⁊ baptizandorum multitudinẽ, ⁊ ministri debilitatẽ, vel periculum baptizandi. S. Tho.3. par. q.66. ar.7. Et debent simul concurrere ablutio ⁊ forma verborum, si fieri potest. S. Tho.3. par. q. 69. ar.4.

¶ Effectus baptismi rite, ⁊ legitime suscepti. Cap. 8.

Effectus baptismi est multiplex. 1. Characteris impressio: per quẽ ascribitur populo Dei: ⁊ ꝑꝑea nõ põt reiterari. Oĩa criminalia ⁊ pęnę eorũ delenť. de Diuor. c. Gaudemus. A pcõ originali liberať. de conse. dis.4. ca. Regenerãte. ⁊ c. Sine penitẽtia. Gratia Dei cõferť: virtutes augẽtur: peccati fomes debilitatur: membrum Christi efficitur. De conse. dist.4. cap. Quia passus. Oĩs irregularitas, ꝑter ꝙ ligaminis, tolliť. 34. dist. c. Siquis viduã: ⁊ iudicis ƀm aliquos iuste aliquẽ iudicãtis ad mortem. dist. 26. c. Deinde. Infamia oĩs tollitur. 39. di. ca. Deinde. 1. q.7. ca. Siquis: Janua paradisi aperiť. De Bapt. ⁊ eius effe. c. Maiores. S. Tho.3. par. q.39. ar.5. ad tertiũ. Nullus sine baptismo põt saluus fieri. 15. q.1. §. Firmissime. Hęc eadẽ a S. Th. ⁊ sacris Theologis in 4. tractãtur diffusius. Uide de tota materia Baptismi, ⁊ aliorum sacramẽtorum constitutionẽ Eugenij 4. factã in concilio Florentino, quę incipit. Exultate Deo, ⁊ est ad Armenos.

¶ Ordo

¶ Ordo baptizandi vulgatus, & iamdiu impressus secundum vsum sancte Romane Ecclesie.

Cum venerit infans ante ianuam ecclesie, sacerdos interroget de nomine infantis: & faciat eum teneri super brachio dextro: & petat de noie. Quo vocaris Respōdeat Prinus loco infantis. Joannes, Petrus, vel Maria. Tūc sacerdos, Joānes, Petre, vel Maria: quid petis ab Ecclesia? ℟. Fidē. Et sacerdos. Fides qd tibi pstat? ℟. Vitā eternā. Et sacerdos dicat. Hec est vita eterna, vt diligas dn̄m Deū tuū ex toto corde tuo, & ex tota aīa tua, & ex tota mēte tua, & ex oib9 virib9 tuis: hoc est maximū & primū mādatū, Scdz aūt est simile huic. Diliges proxim̄ tuū sicut teipsum: & qd tibi nō vis fieri, alijs ne feceris. Et dicat trib9 vicibus. Postea insufflet in faciem eius ter: & dicat. Exi ab eo immunde spūs: & da locū Spūi sācto paraclito. Et dicatur tribus vicibus: Deinde cū pollice faciat signū cru ✠ cis in fronte & in pectore illius dicens. Accipe signū sancte cru ✠ cis, tā in fronte, quam in corde: ✠ Sume scutū fidei celestiū preceptorum: talis esto moribus, vt templum Dei iam esse possis. ℟. Amen. ℣. Dn̄s vobiscum. ℟. Et cum spū tuo. Oremus. Oro,

Omnipotēs sempiterne Deus, pater dn̄i nostri Jesu Christi, respicere dignare semper famulum tuū, N. quē ad rudimenta fidei vocare dignatus es: omnē cecitatem cordis ab eo expelle: disrumpe ab eo omnes laqueos satane, quibus fuerat colligatus: aperi ei dn̄e ianuam pietatis tue: vt signo sapientie tue imbutus, oīum cupiditatū fetoribus careat: vt ad suauem odorem preceptorum tuorum letus tibi in ecclesia tua deseruiat, & proficiat de die in diez: vt idoneus efficiatur accedere ad gratiam, baptismi tui percepta medicina. Per eundem dominum nostrum Jesum Christū filium tuum &c. ℟. Amen. Tunc exhalet calido flatu ter in faciem eius, & dicat. Insufflo te catechumene denuo in virtute Spiritus sancti: vt quicquid in te vitij malorū est spirituum inuasione, per huius exorcismi mysterium

sterium gratię sit tibi ipsa virtus purgatio. Oremus. Oratio.

PReces nostras, quęsumus domine, clementer exaudi, ⁊ electum tuum N. Crucis dominicę, cuius impressione eum signamus, virtute custodi: vt magnitudinis glorię rudimenta seruans, per custodiam mandatorum tuorum ad regenerationis gloriam peruenire mereatur. Per dominũ. Oremus. Orō.

DEus, qui humani generis ita es conditor, vt sis etiam reformator, propitiare populis adoptiuis: ⁊ nouo testamento sobolem nouę prolis ascribe, vt filij promissionis, quod non potuerunt assequi per naturam, gaudeant recepisse per gratiam. Per Christum dominum. ℟. Amen. Exorcismus salis.

EXorcizo te creatura salis in nomine Dei Pa ✠ tris omnipotentis, ⁊ in charitate Domini nostri Jesu ✠ Christi: ⁊ in virtute Spiritus ✠ sancti. Exorcizo te per Deum vi ✠ uum, per Deum ve ✠ rum, ⁊ per Deum san ✠ ctum: per Deum ✠ qui te ad tutelã humani generis procreauit, ⁊ populo venienti ad credulitatem per seruos suos consecrari pręcepit: vt in nomine sanctę Trinitatis efficiaris salutare sacramentum ad effugandum inimicum. Proinde rogamus te Domine Deus noster: vt hanc creaturam salis tu Domine sanctificando san ✠ ctifices, ⁊ benedicendo bene ✠ dicas: vt fiat omnibus accipientibus perfecta medicina permanens in visceribus eorum. In nomine eiusdem Domini nostri Jesu Christi. Qui venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ seculum per ignem. ℟. Amen.

Hic Sacerdos mittat sal in ore infantis ter dicens. N. Accipe sal sapientię, quod propitiatus sit tibi dominus in vitam ęternã. ℟. Amen. Oratio post datum sal. Oremus. Oratio.

DEus patrum nostrorum, Deus vniuersę conditor veritatis, te supplices exoramus, vt hunc famulum tuum N. respicere digneris propitius: ⁊ hoc primum pabulum salis gustantem non diutius esurire permittas: quo minus cibo repleatur cęlesti: quatenus sit semper diuino spũ feruens, spe gaudens: tuo semper nomini seruiens: ⁊ perduc eum ad nouę regenerationis lauacrum: vt cum fidelibus tuis promissionum tuarum ęterna pręmia cõsequi mereaẗ. Per Chr̄. Supradictę orationes dicũtur tam super masculos, quam super fęminas. Sequentes vero dicuntur super masculum tantum. Oremus. Oratio.

Deus

DEus Abrahã, deus Isaac, deus Jacob, Deus, q Moysi famulo tuo in mõte Sinai apparuisti, ꝛ filios Israel de terra Aegypti eduxisti, deputãs eis Angelũ pietatis tuę, q custodiret eos die ac nocte, te q̄s dñe: emittere digneris sanctũ Angelũ tuũ de cęlis: q similiter custodiat ꝛ hunc famulũ tuũ N. ꝛ perducat eũ ad grãz baptismi tui. Per Xp̄m dñz. ℟. Amẽ. Sup masculũ.

ERgo maledicte diabole recognosce sniaz tuam: ꝛ da honorem deo ✠ viuo ꝛ vero: da honorẽ Jesu ✠ Xp̄o filio eius, ꝛ spũi ✠ scõ: ꝛ recede ab hoc famulo dei N. qꝛ istum sibi deus ꝛ dñs nr̄ Jes⁹ Xp̄s ad suã scãz grãz ꝛ bñ ✠ dictionẽ, fõtẽqz baptismatis dono suę grẽ vocare dignat⁹ est, ꝛ hoc signũ ✠ scẽ Crucis, qḋ nos frõti ei⁹ dam⁹, tu maledicte diabole nunq̄ꝫ audeas violare. Per eũ, q vẽtur⁹ ẽ. ℟. Amẽ. Sup masculũ. Orem⁹. Or.

DEus, immortale p̄sidiuz oĩuz postulãtiũ, liberatio supplicũ: pax rogãtiũ: vita credẽtiũ: resurrectio mortuorum, te inuoco dñe sup hũc famulum tuũ N. q baptismi tui donum petens, ęternã ꝯseq grãz spũali gñatione desiderat: accipe eũ dñe, q dignat⁹ es dicere: Petite, ꝛ accipietis, q̄rite ꝛ inuenietis, pulsate ꝛ apiet vobis: petẽti itaqz p̄miũ porrige: ꝛ ianuã pande pulsãti: vt ęternam cęlestis lauacri bñdictionẽ cõsecutus, p̄missa tui muneris regna percipiat. Qui viuis ꝛ regn. ℟. Amẽ. Ergo maledicte diabole recognosce sent. vt supra. Super masculum.

EXorcizo te immunde spiritus in nomine pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ spũs ✠ sancti: vt exeas ꝛ recedas ab hoc famulo Dei N. Ipse enĩ imperat tibi maledicte dãnate atqz damnande, qui pedibus suis super mare ambulauit, ꝛ Petro mergenti dexterã porrexit. Qui cum patre ꝛ Spiritu sancto viuit ꝛ regnat in secula seculoꝝ. Amẽ. Ergo maledicte diabole. vt supra. Sequentes oꝛões dicendę sunt sup feminam tãtuz. Oremus. Oratio.

DEus cęli: Deus terrę: Deus Angeloꝝ: Deus Archãgeloꝝ: deus Prophetarũ: deus Pñiarcharũ: deus Aploꝝ: Deus Martyrũ: Deus Cõfessoꝝ: Deus Virginũ: Deus Oĩuz bene viuentiũ: Deus cui oĩs lingua cõfitet: ꝛ oẽ genu flectitur, cęlestiuz, terrestriuz, ꝛ infernoꝝ: te inuoco dñe super hanc famulã tuam N. vt perducere eam digneris ad gratiam baptismi tui. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen.

ERgo maledicte diabole recognosce sententiam tuam: ꝛ

da ho=

da honorē Deo viuo ⁊ vero: ⁊ da honorē Jesu Chŕo filio eius, ⁊ Spūi scō: ⁊ recede ab hac famula dei N. qꝛ eam deus ⁊ dñs nr̄ Jesus Xp̄s ad suā scāz gr̄az ⁊ bn̄dictionē fonteque baptismatis dono sue gr̄e vocare dignat⁹ est: ⁊ hoc signū sancte ✠ crucis, qd̄ nos fronti eius damus, tu maledicte diabole nunq̄ audeas violare. Per eum qui venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ seculū p ignē. ℟. Amē. Super feminā tantū. Oremus. Oro.

DEus Abrahā: Deus Jsaac: Deus Jacob: Deus qui tribus Jsrael de egyptiaca seruitute liberasti: ⁊ per Moysen famulum tuum de custodia mandatorū tuorū in deserto monuisti: ⁊ Susannā de falso crīe liberasti, te supplices exoramus, vt liberes hanc famulam tuam N. ⁊ perducere eam digneris ad gr̄am baptismi tui. Per Christum dn̄m nr̄m. ℟. Amen. Ergo maledicte diabole. vt supra. Super feminam. Exorcismus.

EXorcizo te immunde sp̄us per pa ✠ trem, ⁊ fi ✠ lium: ⁊ spiritum ✠ scm̄: vt exeas, ⁊ recedas ab hac famula Dei N. Jpse eniz imperat tibi maledicte diabole damnate, qui ceco nato oculos aperuit, ⁊ quatriduanum Lazarum de monumento suscitauit. Qui venturus est iudicare ⁊c. Ergo maledicte diabole ⁊c. vt supra. Super masculum ⁊ feminam. Oremus. Oratio.

AEternā ac mitissimam pietatē tuam, deprecor dn̄e sancte, pater omnipotēs, eterne Deus, luminis author ⁊ veritatis, super hunc famulum tuum N. vt digneris eum illuminare lumine intelligentie tue: mūda eum ⁊ scifica, da ei sciaz veram: vt dignus efficiat accedere ad gr̄az baptismi tui: teneat firmam spē, cōsiliū rectū, doctrinā sanctā: vt apt⁹ sit ad pcipiendam baptismi gr̄am. Per Chr̄m dn̄m nr̄m. ℟. Amen. Super vtrūque.

AUdi maledicte satana adiuratus per nomen eterni Dei ⁊ saluatoris nr̄i Jesu Christi filij eius, cum tua victus inuidia tremens gemensque discede: nihil sit tibi cōe cum seruo dei N. iaz celestia cogitante, renunciaturo tibi ⁊ seculo tuo, ⁊ beate immortalitati victuro: da igit honorem aduenienti sp̄ui scō, qui ex summa celi arce descendens, pturbatis fraudibus tuis, diuino fonte purgatum pectus, idest scificatū Deo tēplum ⁊ habitaculū pficiat: ⁊ ab oībus penitus noxijs pteritorū criminū liberatus seruus dei gr̄as perēni deo referat semp: ⁊ bn̄dicat nomen eius in scl̄a sclo͡ꝝ. Amē. Hic sacerdos tāgat caput infantis, ⁊ dicat.

Nec

NEc te lateat satana, imminere tibi penas, imminere tibi tor=
menta, imminere tibi diē iudicii, diemq; supplicij sempi=
terni: diem qui venturus est velut clibanus ardens: in quo tibi
atq; vniuersis angelis tuis eternus superueniet interitus. Pro=
inde damnate atque damnande, da honorem Deo ✠ viuo et ve=
ro, da honorem Jesu ✠ Chrō filio eius, et Spūi ✠ sancto: in cu=
ius noīe atq; virtute ego pcipio tibi quicunq; es spūs immun=
de, vt exeas et recedas ab hoc famulo Dei, N. quē hodie Deus
et dñs nr̄ Jesus Christus ad suam sanctā gratiam et benedictio=
nem, fontemq; baptismatis dono sue grē vocare dignatus est:
vt fiat ei tēplum p aquam regenerationis in remissionem omniū
peccatorum. In nomine eiusdē dñi nr̄i Jesu Christi, qui ventu=
rus est iudicare viuos et mortuos et seculum per ignem.
Postmodū sacerdos legat Euangeliū sequens. Dñs vobiscū.
℞. Et cum spiritu tuo. Sequētia scī Euāgelij sm̄ Matthēum.
IN illo tpe: oblati sunt paruuli ad Jesum, vt manus eis impo=
neret et oraret. Discipuli autē increpabant eos. Jesus autem
ait eis: Sinite paruulos, et nolite prohibere eos ad me venire: ta=
lium est enim regnum celorum. Et cum imposuisset illis man⁹,
abijt inde. Deinde sacerdos introducat eū in Ecclām dicendo.
INgressusq; Ecclesiam Dei, euasisse te laqueos mortis letus
agnosce: horresce idola: respue simulacra: cole Deum patrē
omnipotentem, et Jesum Christum filium eius, cum Spiritu san
cto: Qui viuit et regnat in secula seculorum. ℞. Amen. Post=
quam peruenerit Sacerdos ad medium Ecclesie ponant in=
fantem in pauimento, et dicto a sacerdote, et compatre. Pa=
ter noster, et Credo in Deū. eleuant puerum: et sacerdos cum
sputo suo tangat aures et nares infantis, dicens.
EPpheta, qd̄ est adaperire aures et nares in odorem suauita=
tis. Tu autem effugare diabole, appropinquabit enim iudi=
cium Dei. Tunc sacerdos interroget tenentē puerum de noīe
eius, et postea dicat N. Abrenūcias satane? Patrinus ℞. Abre=
nūcio. Sacerdos. Et oībus operibus eius? ℞. Abrenuncio. Sa=
cerdos. Et omnibus pompis eius? ℞. Abrenūcio. Sacerdos
pollicem in oleo sancto intingens vngat pectus infantis et sca=
pulas, faciēs signū Crucis cum pollice: et dicat ad eū. Et ego te
linio oleo salutis pectus et scapulas in Chrō Jesu domino nr̄o:
vt ha=

vt habeas vitam ęternam, ⁊ viuas in secula seculorum. Amen.
Et veniens super fontem sacerdos interroget nomen pueri di-
cens. Quo noīe vocaris? Et r̄nso tali, scz Petrus, vel Maria:
Iterū interroget sacerdos. N. credis in Deū p̄rē oīpotentem
creatorē cęli ⁊ terrę? Patrinus ℟. Credo. Et sacerdos. Credis
⁊ in Jesum Chr̄m filium eius vnicū, dn̄m nr̄m, natum ⁊ passuz?
℟. Credo. Et sacerdos. Credis ⁊ in Sp̄m sanctum: sanctam
ecclesiā catholicā: sanctorū cōionē: remissionē peccatorū: car=
nis resurrectionē: ⁊ vitā ęternam? ℟. Credo. Deinde sacerdos
iterū iterroget noīē pueri, ⁊ dicat. Petre, vel Maria vis ba=
ptizari? ℟. Volo. Tūc sacerdos accipiat puerū diligenter ⁊ ba=
ptizet eū sub trina immersione, sanctissimā Trinitatē semel in=
uocans, vel effundendo aquā super caput pueri s̄m consuetudi=
nem loci illius, inuocato prius noīe pueri, dicendo. Petre, vel
Maria, ⁊ ego te baptizo in noīe pa ✠ tris: ⁊ semel immergat:
⁊ fi ✠ lij, ⁊ secundo immergat, ⁊ sp̄us ✠ sci. Amē: ⁊ tertio im=
mergat. Et cū surrexerit de fonte sacerdos faciat signū Crucis de
chrismate in vertice, eius dicens hāc orōnem. Oremus. Orō.

DEus oīpotens, pater domini nostri Jesu Christi, qui te re=
generauit ex aqua ⁊ Spiritu sancto: quique dedit tibi re=
missionem omnium peccatorū, ipse te liniat chris ✠ mate salu=
tis in Christo Jesu domino nostro, vt habeas vitam ęternam, ⁊
viuas in secula seculorum. Amen. Deinde Sacerdos po=
nat linteum super caput pueri, dicens.

ACcipe vestē candidā, sanctā ⁊ immaculatā, quam perferas
ante tribunal dn̄i nr̄i Jesu Christi: vt habeas vitā ęternaz, ⁊ vi=
uas in secula seculorum. Amen. Deinde Sacerdos det cande=
lam accensam in dextera manu pueri, siue Patrini, dicens.

ACcipe lampadem ardentem, irreprehensibilem: custodi
baptismum tuum, serua Dei mandata: vt cū dominus ve=
nerit ad nuptias, possis occurrere ei vna cum omnibus sanctis
in aula cęlesti, habeasque vitam ęternam, ⁊ viuas in secula secu=
lorum. Amen. Vade in pace, ⁊ dominus sit tecum. Amen.

¶ Ad omnium potius satisfactione prędictus baptizandi ordo
hic positus est, q̄uis q̄ secundū S. Romanā Ecclesiā sit institu-
tus. In libro nouo quo vtūtur summi Pontifices in diuinis se=
cundum S. Romanę Ecclesię vsum, sequentē modū legimus.

¶ Ordo

ORDO AD CATHECVMENVM FACIENDVM:

Et baptizandum puerum masculum: qui in libris S. Romanæ Ecclesiæ legitur: & quo vtuntur summi Pontifices: & in Ecclesijs Venetiarum obseruatur. Cap. 10.

Cum venerit infans añ ianuã Ecclesię interroga nomen eius, ⁊ dic hęc verba. Si quis cathecumenus est, secedat. Si quis cathecumenus est, Judęus, vel hęreticus: secedat. Si quis cathecumenus est, Sabellianus, vel hęreticus, aut Judęus: secedat. Interroga nomen, ⁊ dic. Joannes, vel N. quid desideras? Rñdeat. Fidem. Interroga. Fides quid tibi pręstat? ℟. Uitam ęternam. Interroga. Quis tibi daturus est eam? ℟. Deus pater ⁊ dñs Jesus Christus cũ sancto Spiritu. Deinde insuffla in faciẽ eius ter in modũ crucis: ⁊ dic. Exorcismus.

Impero tibi immunde Spũs in nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ Spũs ✠ scti, vt exeas ⁊ recedas ab hoc plasmate Dei. Interroga quod nomen vult imponere ei: ⁊ annuncies nomen, ⁊ dicas. Famule Dei N. quid vis fieri? Respondeat. Christianus. Interroga. Abrenuncias satanę? ℟. Abrenuncio. Interroga. Et omnibus operibus eius. ℟. Abrenuncio. Interroga. Et omnibus pompis eius? ℟. Abrenuncio. Et postea dicat sacerdos hęc verba. Et iste sit felix, ĩ nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spiritus ✠ sancti. Amen. Deinde dicat ps. Deus in adiutorium meũ intende: Dñe ad adiuuandum me festina. Confundãtur ⁊ reuereant: qui quęrunt animã meam. Auertantur retrorsum ⁊ erubescant: qui volunt mihi mala. Auertantur statim erubescentes: qui dicunt mihi, Euge, euge. Exultent ⁊ lętent in te oẽs, qui q̃runt te: ⁊ dicant semper, magnificet Dñs, qui diligunt salutare tuum. Ego vero egenus ⁊ pauper sum: Deus adiuua me. Adiutor meus, ⁊ liberator meus es tu: dñe ne moreris. Gloria patri, ⁊ filio, ⁊ Spiri. Sicut erat in princip.

Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Dñs vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus Oratio, Catechismus.

DEus noster, qui nos ad imaginem suam plasmare dignatus est, sic ait per Moysen famulũ suum: Non auguraueris: non mechaberis: non falsum testimoniũ dixeris: honorem habebis patri ꝛ matri tuę: diliges proximũ tuum sicut teipsum: ꝛ qđ tibi nõ vis fieri, alijs ne feceris: ista sunt pręcepta Dei, quę gentilem populum ad ecclesiam Dei venientem vnũquemqꝫ oportet obseruare. Per Christum dominũ nostrum. ℟. Amen.

FAmule Dei N. accipe signũ cru ✠ cis, tam in fronte, quam in cor ✠ de: sume fidem cęlestem: talis esto moribus, vt tẽplum Dei esse iam possis: ingressusqꝫ ecclesiã dei, euasisse te laqueum mortis lętus agnoscas: horrescas idola: respuas simulacra, colas Deum patrem omnipotentem, ꝛ Jesum Christuz filium eius, qui viuit ꝛ regnat in secula seculorum. ℟. Amen.

DEprecor te dñe sancte, pater omnipotens, ęterne Deus, vt huic famulo tuo, qui seculi huius nocte vagat̃ incertus ꝛ dubius, viam veritatis ꝛ agnitionis tuę iubeas demõstrari: quatenus reseratis oculis cordis sui, te vnũ deũ patrẽ in filio, ꝛ Filiũ in patre recognoscat cuz sctõ Spũ: atqꝫ huius confessionis fructũ ꝛ hic ꝛ in futuro seculo percipere mereatur. Per eũdem Chr̃m Dominum nr̃m. ℟. Amen. Sequitur exorcismus.

EXorcizo te omnis spiritus immunde in nomine Dei ✠ patris omnipotẽtis: ꝛ in noĩe Jesu Chri ✠ sti filij eius domini, ꝛ iudicis nostri: vt discedas ab hoc plasmate dei: quem Dñꝫ noster ad templuz sanctũ suũ vocare dignatus est: vt fiat templum Dei viui: ꝛ Spiritus sanctus habitet in eo, in nomine Dei Pa ✠ tris oĩpotẽtis, ꝛ in noĩe Jesu Chri ✠ sti ꝛ filij eius, ꝛ Spũs ✠ sancti, qui filius vẽturus est in maiestate patrꝭ iudicare viuoꝭ ꝛ mortuos, ꝛ seculum per ignem. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DEus, qui perdita reparas, ꝛ reparata conseruas: Deuꝭ, qui proprio gentilitatis crimine euaso, ꝛ serpentis charactere deleto, signari hominem nominiꝭ tui titulo pręcepisti: suscipe, quęsumus, hunc famuluz tuũ: atque cuz inter plebis tuę numerum commisce. Per Christum dñm nostruz. Oremus Oratio.

DOmine deus, cęli ꝛ terrę, maris ꝛ oĩum elemẽtorum creator, qui aspectu tuo illuminas vniuersaz faciem terrę, illu-

mina

mina vultū tuū super hunc famulū tuū N. cathecumenū: quem hodierna die ad tēplū sctm̄ tuum vocare dignatus es: infunde in eū scientiā pietatis tuę, accipe hūc dn̄e, & aperi ei ianuā iustitię tuę, & da illi misericordiā tuā: pietatisq; mun⁹ largire, & per lauacruz regenerationis tuę pduc eū ad grāz spūalē: vt nobiscū pariter tibi deo pr̄i oīpotenti laudes & grās referat. Induc eum dn̄e in viam veritatis, doce eum iustificationes tuas. Per dn̄m nostrum Jesum Chrm̄ filium tuum, qui tecum viu. ℟. Amen.

Cum signat eum cum pollice dicens.

In fronte. Signo tibi frontem ✠ vt suscipias crucē Dn̄i.
In auribus. Signo tibi aures ✠ vt audias diuina pręcepta.
In oculis. Signo tibi oculos ✠ vt videas claritatem Dei.
In naribus. Signo tibi nares ✠ vt odorē suauitatis sentias.
In ore. Signo tibi os ✠ vt loquaris verba vitę.
In pectore. Signo tibi pectus ✠ vt credas in Deum.
In scapulis. Signo tibi scapl'as ✠ vt suscipias iugū s'ui eius.
In toto corpe Signo te totum in nomine Pa ✠ tris, & Fi ✠ lij, & Spiritus ✠ sancti, vt habes vitam ęternam: & viuas in secula seculorum. Amen.

Oremus. Oratio.

OMnipotens sempiterne Deus pr̄ dn̄i nr̄i Jesu Chr̄i respicere digneris sup hunc famulū tuū N. quem ad rudimenta fidei vocare dignatus es: oēm cęcitatē cordis ab eo expelle: disrūpe oēs laqueos satanę, qbus fuerat alligatus. Aperi ei dn̄e ianuā pietatis tuę, vt sale sapię imbutus, oīuz cupiditatū fętoribus careat: & suauē odorē pceptoꝝ tuoꝝ lęt⁹ in Eccl'ia tua sentiat: & pficiat de die in diē: vt idoneus efficiatur accedere ad grām baptismi tui percepta medicina. Per eundē dn̄m nr̄m Jesuz Xp̄m, qui tecum viuit & regnat in vnit. ℟. Amen.

Exorcismus salis.

EXorcizo te creatura salis in noīe Dei Pa ✠ tris omnipotētis: & in charitate domini nostri Jesu ✠ Christi, & in virtute spiritus ✠ sancti. Exorcizo te per Deum ✠ viuum, per Deū ✠ verum: per deum ✠ sanctū: qui te ad tutelam humani generis procreauit: & populo veniente ad credulitatē p seruos suos cōsecrari pręcepit. Proinde rogamus te dn̄e Deus noster, vt hęc creatura salis in nomine sanctę Trinitatis efficiatur salutare sacramentū ad effugandum inimicum: quod tu domine sanctificando sci ✠ fices, benedicendo bene ✠ dicas: vt fiat omni-

bus accipientibus pfecta medicina, permanens in visceribus eorum, in nomine domini nostri Jesu Christi: qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignem. ℟. Amen.
Postea accipe sal digito cu ʒ tua saliua: & pone in ore infantis: & dic. Famule dei N. accipe sal sapientię, qui propitiatio sit tibi in vitam ęternam. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Deus patrum nostrorum, vniuersę conditor veritatis, te supplices exoramus, vt hunc famulum tuum respicere digneris propitius: & hoc primum pabulum salis gustanteʒ, non diutius esurire permittas, quominus cibo reficiatur cęlesti: quatenus sit Deo semper Spiritu feruens, spe gaudens, tuo semper noī seruiens: perduc euʒ dn̄e ad nouę regenerationis lauacruʒ: vt cuʒ fidelibus tuis pmissionum tuaruʒ ęterna pręmia ɔsequi mereatur. Per Xp̄m dn̄ʒ nr̄m. ℟. Amen. Interroget sacerdos nomē infantis, & dicat Famule dei N. ingredere in templum Dei viui: vt habeas partem in prima resurrectione cuʒ Sanctis & electis Dei. Et introducat eum in ecclesiam dato capite stolę eum baiulāti: & sic procedendo dicat hanc oꝛoneʒ. Oremus. Oratio.

Preces nr̄as, quęsumus dn̄e, clementer exaudi: & hunc electum tuum crucis dn̄icę cuius eū impressione signa ✠ mus, virtute custodi: vt agnitionis tuę rudimenta seruando, p custodiā mandatorum tuoruʒ ad regenerationis gloriā puenire mereatur. Per Chr̄m dn̄m nostrum. ℟. Amen. Finita oratione ponatur infans in pauimēto ecclesię: & dicat Oremus. Oratio.

Deus, q humani generis ita es cōditor, vt sis etiam reformator: propitiare famulo tuo N. adoptiuo p grām tuam: & noui testamēti sobolē nouę proli ascribe: vt filij promissionis, quod non potuerunt assequi per naturaʒ, gaudeant se accepisse p gratiam. Per Xp̄m dn̄m no. ℟. Amen. His ita finitis Patrinus, vel matrina tenens infantē stet genuflexus. & dicat presbyter, Ora electe, flecte genua & dic. Pater noster. Leua, comple orationem tuā: & signa eum: & accede ad benedictionem. Tunc patrinus, dicat totū. Pater noster deinde surgens infantem signoꝛu ✠ cis signet. Et sacerdos subiungat dicēs Oremus. Orō.

Deus Abraham, deus Isaac, deus Jacob: deus, q Moysi famulo tuo in mōte Sinai apparuisti: & filios Israel de terra Aegypti eduxisti: deputās eis Angelū pietatis tuę, q custodiret

ret eos die ac nocte: te q̄sumus dñe, ⁊ rogamus, vt mittere digneris sanctum angelum tuũ de cęlis, qui custodiat hũc famulũ tuũ, ⁊ pducat eũ ad grãm baptismi tui. Sequit̃ exorcismus.

ERgo maledicte diabole recognosce sniam tuã: ⁊ da honorem Deo viuo ⁊ vero: da honorē Jesu Christo filio eius, ⁊ Spiritui sctō paraclito: ⁊ recede ab hoc famulo Dei: q̄ istum Deus ⁊ dñs nr̃ Jesus Xp̃s ad suam sanctã grãm, ⁊ benedictionem, fontemque baptismatis dono suę grę vocare dignat⁹ est. Et hoc signũ sanctę cru ✠ cis, quod nos in fontē eius damus, tu maledicte diabole nunq̄ audeas violare: sed dãnatus ĩ ęternũ maneas ab eo repulsus. Per eum q venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ seculũ p ignē. ℞. Amen. Item dicat. Ora electe: flecte genua: ⁊ dic Pater nr̃: leua, ⁊ cōple orōnem tuam: ⁊ signa illũ: ⁊ accede ad bñdictionem. Tunc patrinus, vt sup. genuflectit, ⁊ surgit, ⁊ signat infantē. Et sacerdos. Oremus. Orō.

DEus immortale pręsidium omniũ postulantium: liberatio supplicũ: pax rogantiũ: vita credentium: resurrectio mortuorum: te inuoco dñe super hunc famulum tuũ N. qui baptismi tui donũ petens, ęternã cōsequi gratiã spirituali regeneratione desiderat: accipe hũc dñe, qui dignatus es dicere: Petite, ⁊ accipietis: quęrite, ⁊ inuenietis: pulsate, ⁊ aperiet̃ vobis: per ēti itaq̄ pręmiũ porrige: ⁊ ianuã pande pulsanti, vt ęternã cęlestis lauacri benedictionem consecutus promissa tui muneris regna percipiat. Qui viuis ⁊ regnas in se. ℞. Amen. Exorcismus.

AUdi maledicte satana adiuratus per nomen ęterni Dei, ⁊ Saluatoris nostri filij eius: cum tua victus inuidia tremens lugensq; discede: nihil tibi sit cōmune cũ seruo Dei, iam cęlestia cogitanti: renunciaturo tibi, ac seculo tuo: ⁊ beatę immortalitati victuro. Da igitur honorem aduenienti Spiritui sancto: qui ex summa cęli arce descendens, perturbatis fraudibus tuis, diuino fonte purgatũ pectus, idest sanctificatũ Deo templum, ⁊ habitaculum perficiat: ⁊ ab omnibus penitus noxis pręteritorum criminum liberatus seruus Dei gratias perenni Deo referat semper: ⁊ benedicat nomen eius sanctũ in secula seculorũ. ℞. Amen. Item dicat. Ora electe: flecte genua: ⁊ dic Pater noster: Leua, ⁊ comple orationem tuam: ⁊ signa illum: accede ad benedictionē. Tunc patrinus, vt supra, genuflectit,

flectit, leuat, ⁊ signat infantem. Et sacerdos dicit exorcismum:

EXorcizo te immunde spiritus in noīe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spūs ✠ sancti: vt exeas ⁊ recedas ab hoc famulo Dei. Ipse enim tibi imperat maledicte damnate: qui pedibus suis sup mare ambulauit: ⁊ Petro mergenti dexterā porrexit. Sequitur.

ERgo maledicte diabole recognosce sententiam tuam: ⁊ da honorem Deo viuo ⁊ vero, da honorem Jesu Christo filio eius, ⁊ Spiritui scō paraclito; ⁊ recede ab hoc famulo Dei: qa istū De⁹ ⁊ dñs nr̄ Jesus Chr̄s ad suā sanctam grām, ⁊ benedictionem, fontemqꝫ baptismatis dono sue gratie vocare dignatus est: Et hoc signū scē cru ✠ cis, qd nos in frōtē eius dam⁹, tu maledicte diabole nunq̄ audeas violare: sed dānatus i eternū maneas, ⁊ ab eo repulsus. Per eū, q venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ seculū p ignē. ℟. Amen. ¶ Incipit officiū abrenunciationis: ⁊ catechismus. ¶ Presbyter primo ponit manū sup infantē: ⁊ dicit sequentem orōnē. Oremus. Oratio.

AEternam ac iustissimam pietatē tuā deprecor dñe sancte, pater oīpotens, eterne Deus, luminis auctor, ⁊ veritatis, super hunc famulū tuū N. vt digneris eum illuminare lumine intelligentie tue: munda eum: ⁊ sanctifica: da ei scientiam verā: vt dignus efficiatur accedere ad gratiam baptismi tui: teneat fidē firmam, spem certam, consilium rectum, doctrinam sanctam: vt aptus sit ad percipiendam gratiam tuam: Per eū, qui tecum ⁊ cum spiritu sancto viuit ⁊ regnat in secula seculorum. ℟. Amen. Quo facto, qui tenet infantem dicat cum presbytero symbolum apostolorum, ⁊ Pater noster.

CRedo in Deū patrem oīpotentem, creatorē celi ⁊ terre, Et in Jesum Chrm̄ filium eius vnicum, dñm nostrum. Qui conceptus est de spiritu sancto: natus ex Maria virgine. Passus sub pontio Pilato, crucifixus, mortuus, ⁊ sepultus. Descendit ad inferos: tertia die resurrexit a mortuis. Ascēdit ad celos: sedet ad dexterā Dei patris oīpotentis. Inde venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos. Credo in Spm̄ scm̄: ⁊ sanctā ecclesiā catholicā. Sanctorū cōionē. Remissionem peccatorum. Carnis resurrectionem. Vitam eternam. Amen.

PAter nr̄, qui es in celis, sanctificet nomen tuum. Adueniat regnū tuū. Fiat voluntas tua, sicut in celo, ⁊ in terra. Panem

nē nrm quotidianū da nobis hodie. Et dimitte nobis debita nra, sicut ⁊ nos dimittimus debitoribus nris. Et ne nos inducas in tētationē. Sed libera nos a malo. Amē. Deinde sequat exorcismum.

NEc te lateat satana imminere tibi penas, imminere tibi tormenta: imminere tibi diē iudicij, diēque supplicij sempiterni, diem q venturus est velut clibanus ardēs: in quo tibi atqꝫ vniuersis angelis tuis ęternus superueniet interitus. Proinde dānate atqꝫ dānande da honorem Deo viuo ⁊ vero: da honorem Jesu Christo filio eius, ⁊ Spiritui sancto. Jn cuius noie atqꝫ virtute ego pcipio tibi qcunqꝫ es spūs immūde, vt exeas ⁊ recedas ab hoc famulo Dei: quē hodie Deus ⁊ dñs noster Jesus xps ad suā sanctā grām, ⁊ benedictionem, fontemqꝫ baptismatis dono suę grę vocare dignatus est: vt fiat eius tēplum p aquā regenerationis in remissionē oīum pctōrū: Jn nomine eiusdē dñi nri Jesu Christi, qui vēturus est iudicare viuos, ⁊ mortuos ⁊ seculum per ignem. ℟. Amen. Deinde sacerdos saliua oris sui tangat nares ⁊ aures eius, dicens.

EPpheta: qđ est adaperire nares ⁊ aures in odorem suauitatis. Rñdeat q tenet ifantē. Eppheta. Et psbyter. Jn odorē suauitatis. Rñdeat q tenet infante. Eppheta. Et psbyter. Tu autem effugare diabole: appropinquabit enim iudicium Dei. Et rñdeat qui tenet infantē iterum: ⁊ dicat. Eppheta. Postea interrogat sacerdos nomē ifantis: ⁊ dicit. Famule dei N. abrenuncias satanę? Rñdet. Abrenuncio. Et psbyter. Et omnibus operibus eius? ℟. Abrenuncio. Et psbyter. Et omnibus pompis eius? ℟. Abrenuncio. Deinde sacerdos liniat infante oleo sancto cathecumenorum in pectore ⁊ in scapulis cum pollice in modum cru ✠ cis: ⁊ dicat.

EGo te linio oleo salutis in pectore ⁊ in scapulis in nomine dñi nostri Jesu Christi in vitam ęternam. Pax tibi. ℟. Et cum spiritu tuo. Et psbyter. Recede immunde spiritus: ⁊ da locum Spiritui sancto. Et tenens manum sacerdos super caput infantis dicit sequentem orationem. Oremus. Oratio.

FAmulum tuum, qsumus dñe, ad tui baptismi gratiam recurrentem respicere ⁊ cōseruare in tuo nomine digneris, ⁊ qcquid in eo per originalis peccati transgressionem pęnę obnoxium diabolus detinebat, sacri fontis indulgentia resoluatur:

veteris hominis exuuias deponat: et noue vite indutus amictu resurgat. omnia nequissimi spūs ab eo venena depelle: et salutarem baptismi gratiam adimple: vt in tui muneris perceptione in eterna vita valeat exultare. Per Chrm dñz nrm. R. Amen.

His peractis accedāt ad fontes. Si fons nō est bñdictus fiant litanie, et benedictio fontis. Si vero fons est benedictus, pretermittantur litanie, et benedictio fontis: et sacerdos interroget nomen infantis. R. Credis in Deum patrem. vt infra.

Kyrie eleison. Christe eleison. Christe audi nos. Christe exaudi nos. Pater de celis Deus: miserere nobis.
Fili redemptor mundi Deus miserere nobis.
Spiritus sancte Deus miserere nobis.
Sancta Trinitas vnus Deus miserere nobis.
Sancta Maria, Ora pro nobis.
Sancta Dei genitrix ora.
Sancta Virgo virginum ora.
Sancte Michael. ora. Sancte Gabriel. ora.
Sancte Raphael ora.
Omnes sancti Angeli et Archangeli ora.
Sancte Joannes baptista orate.
Omnes sancti Patriarche et Prophete ora.
Sancte Petre orate.
Sancte Paule ora.
Sancte Andrea ora. Sancte Jacobe ora.
Sancte Joannes ora.
Sancte Marce ora.
Omnes sancti Apostoli et Euangeliste ora.
Sancte Stephane orate.
Sancte Laurenti ora.
Sancte Vincenti ora.
Sancte Christophore ora. Sancte Georgi ora.
Sancte Sebastiane ora.
Sancte Blasi ora.
Omnes sancti Martyres ora.
Sancte Sylvester ora. Sancte Gregori orate.
Sancte Augustine ora.
Sancte Nicolae ora.
ora.

Omnes

Omnes sancti Pontifices & Confessores orate.
Omnes sancti Doctores orate.
Sancte benedicte ora.
Sancte Antoni ora. Sancte Dominice ora.
Sancte Francisce ora.
Omnes sancti Monachi & eremitę orate.
Sancta Maria magdalena ora.
Sancta Lucia ora.
Sancta Catherina ora.
Sancta Cecilia ora. Sancta Ursula ora.
Omnes sanctę virgines & viduę orate.
Omnes sancti & sanctę Dei orate.
Christe audi nos. Christe exaudi nos. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster. Et ne nos inducas.

Exorcismus aquę.

Exorcizo te creatura aquę per Deum ✠ viuũ: per Deũ ✠ verũ: per Deũ ✠ sanctũ: per Deũ totius dulcedinis creatorẽ: qui te in principio, verbo separauit ab arida: & in quatuor fluminibus diuidens totã terrã rigare pcepit. Adiuro te per Jesum Christũ filiũ eius vnicũ dñm nostrum, vt efficiaris in eo, qui in te baptizandus est, regenerãs cũ Deo patre & eodẽ filio, & Spiritu sancto: qui i Trinitate pfecta viuit & regnat Deus p oĩa secula seculorũ. ℟. Amẽ. Oremus. Orõ.

Domine sancte Pater omnipotens, ęterne Deus, aquarũ spiritualium sanctificator: te supplices deprecamur, vt ministerium humanitatis nostrę respicere digneris propitius: & sup has aquas abluendis, & viuificandis hominibus pparatas angelũ sanctitatis emittas: quo peccatis vitę prioris ablutis, reatuq; deterso, purum Spũi sancto habitaculũ vim regenerationis procuret. Per dñm nr̃z Jesum Chrm̃ filiuz tuũ. Qui tecum viuit & regnat in vnitate eiusdem Spiritus sancti Deus, Per omnia secula seculorum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Exaudi nos oĩps Deus: & in huius aquę substantia tuã misce virtutẽ: vt abluẽda s p eã sanitatẽ simul & vitã mereat ęternã: p dñm nr̃m Jesum Chrm̃ filiũ tuũ. Qui tecũ viuit & regnat in vnitate Spũs sci De⁹, Per oĩa scl'a scloꝝ. ℟. Amẽ. Postea sacerdos infundat chrisma in aquã in modũ crucis, dicẽs. Fecundetur & sanctificetur fons iste hoc salutifero chrismate,

mate, In nomine pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ spiritus ✠ sancti. Am̄. Et misceat cum manu. Deinde interroget p̄sbyter nomen infantis: ꝛ dicat. N. Credis in Deum patrē omnipotentem, creatorem celi ꝛ terre? ℞. Credo. Sacerdos interroget. Credis ꝛ in Jesum Christum filium eius vnicum, dn̄m nostrum, natum ꝛ passum? ℞. Credo. Sacerdos interroget. Credis ꝛ in spiritū sanctū: sanctā ecclesiā catholicā: sanctorū cōionē: remissionē peccatorum: carnis resurrectionem: ꝛ vitam eternā? ℞. Credo. Interroget sacerdos nomen infantis: ꝛ dicat. Famule dei N. vis baptizari? ℞. Volo. Tunc baptizet eum sacerdos in nomine sancte Trinitatis sub trina immersione, vel, s̄m cōsuetudinē patrie vel loci, infundat aquā sup̄ caput eius, dicēs. Ego te baptizo in nomine pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ spirit⁹ ✠ sancti. Am̄. Postea facit sacerdos crucem in capite eius in vertice de sacro chrismate cum pollice: ꝛ dicit hanc ōronem. Oremus. Orō.

DEus omnipotens, pater dn̄i nostri Jesu Christi, qui te regenerauit ex aqua ꝛ Spiritu sancto, quique dedit tibi remissionem omnium peccatorum, ipse te liniat chrismate salutis in vitam eternam. Pax tibi. ℞. Et cum spiritu tuo. Postea sacerdos imponit linteamē sup̄ caput infantis: ꝛ dicat.

ACcipe vestem candidam ꝛ immaculatā: quam perferas sine macula ante tribunal dn̄i nostri Jesu Christi: vt hēas vitam eternam ꝛ viuas in secula seculorum. ℞. Amen: Postea tradat candelam accensam in manu pueri, vel patrini, dicens. N. Accipe lampadem irreprehensibilem: custodi baptismum tuum: vt cū venerit dn̄s ad nuptias, possis ei occurrere vna cū oib⁹ sanctis suis in aula celesti: vt hēas vitā eternā, ꝛ viuas in secula seculoꝝ. ℞. Amē. Deinde dicat ad altare Euan. S. Joan. In principio erat. fo. 88. Postea dicat sacerdos. Vade in pace.

¶ Ordo ad puellam cathecumenam faciendam. Cap. II.

CUm venerit infantula ante ianuā ecclesie, interroga nomē eius: ꝛ dic hec verba. Siquis cathecumenus est, secedat. Siqs cathecumenus est Judeus vel hereticus, secedat. Siqs cathecumenus est Sabellianus vel hereticus aut Jude⁹, secedat. Interroga nomē: ꝛ dic. Maria, vel N. qd desideras? R̄ndeat. Fidem. Sacerdos interrogat. Fides qd tibi p̄stat? R̄ndet. Vitam eternā. Interrogat

gat sacerdos. Quis tibi daturus est eam? Respondet. Deus pater ꝛ dñs Jesus Christus cum sancto spiritu. Deinde insuf= fla in faciem eius ter in modum crucis, ꝛ dic. Exorcismus.

IMpero tibi imũde spũs ĩ noĩe pa✠tris, ꝛ fi✠lij, ꝛ spiritus ✠ sci: vt exeas ꝛ recedas ab hoc plasmate Dei. Interroget sacerdos qđ nomen volunt ei imponere, ꝛ annunciet nomẽ, ꝛ dicat. Famula Dei N. qd vis fieri? Rñdet. Christiana. Interroget sacerdos. Abrenũcias satanę? Respondet. Abrenuncio. Sacerdos. Et oĩbus operibus eius. Respondet. Abrenuncio. Sacerdos. Et oĩbus põpis eius. Rñdet. Abrenuncio. Postea dicat sacerdos hęc verba. Et ista sit felix in nomine pa✠tris, ꝛ fi✠lij, ꝛ spũs ✠ sancti. Amen. Deinde dicat sacerdos. ps. Deus in adiutoriũ meũ intende. vt sup. fol. 17. Gloria pa. ꝛc. Kyrie ele. Chře ele. Kyrie ele. Dñs vobiscum. Oremus. Oro.

DEus nr̃, q nos ad imaginẽ suã plasmare di= (Catechismus. gnatus est, sic ait p Moysen famulũ suũ: nõ auguraueris: nõ męchaberis, nõ falsum testimoniũ dixeris, honorẽ habebis pñi ꝛ mr̃i tuę, ꝛ diliges pximũ tuũ sicut teipsum, ꝛ qđ tibi nõ vis fieri, alijs ne feceris: ista sũt pcepta Dei, q̃ gẽtilẽ pplm ad ecclĩã Dei veniẽtẽ vnũquẽqz oportet obseruare. Per Chřm. ℟. Am̃. Sacerdos signat eã ĩ frõte ꝛ in pectore signo ✠ Crucis dicẽs.

FAmula Dei accipe signum crucis tam in fron✠te, q̃ in corde. ✠ sume fidẽ cęlestẽ: talis esto moribus, vt tẽplũ Dei iam esse possis: ingressaqz ecclesiã Dei, euasisse te laqueũ mortis lęta agnoscas, horrescas idola: respuas simulacra: colas Deũ patrẽ omnipotẽtẽ: ꝛ Jesuz Christũ filiũ eius, cũ Spũ scõ, qui viuit ꝛ regnat in secula seculorũ. ℟. Amen. Oremus. Oro.

DEprecor te domine sancte, pater oĩpotẽs, ęterne Deus: vt huic famulę tuę, quę seculi huius nocte vagatur incerta, ꝛ dubia, viam veritatis, ꝛ agnitionis tuę iubeas demonstrari: quatenus reseratis oculis cordis sui, te vnũ Deũ patrem in filio, ꝛ filium in patre recognoscat cũ scõ spiritu, atqz huius confessionis fructum ꝛ hic, ꝛ in futuro seculo pcipere mereat. Per eundẽ Christum dñm nr̃m. ℟. Amen. Sequitur exorcismus.

EXorcizo te oĩs spũs imũde in noĩe Dei pa✠tris oĩpotentis, ꝛ in noĩe Jesu Chři filij eius iudicis nr̃i: vt discedas ab hoc plasmate Dei, q̃ dñs nr̃ ad tẽplũ sanctũ suũ vocare dignatus

tus est: vt fiat tēplū Dei viui: ꝛ Spūs scūs habitet in ea: in noīe Dei pa ✠ tris oīpotentis: ꝛ in noīe Jesu ✠ Chri filij eius, ꝛ Spūs ✠ sci: qui filius venturus est in maiestate pris iudicare viuos ꝛ mortuos, ꝛ seculum per ignē. ℟. Amē. Oremus. Oro.

DEus, q ꝑdita reparas: ꝛ reparata cōseruas: Deus, q ꝓprio gētilitatis crimine euaso, ꝛ serpētis charactere deleto, signari hoīem noīs tui titulo ꝑcepisti: suscipe, q̄s, hāc famulā tuā: atq; eā iter plebis tuę numerū cōmisce. p Chr̄z. Oremꝰ. Oro.

DOmine Deus cęli ꝛ terrę, maris ꝛ oīum elemētorū creator, qui aspectu tuo illuminas vniuersam faciem terrę: illumina vultū tuum, super hāc famulā tuam N. catechumenam, quā hodierna die ad templū sanctū tuum vocare dignatus es: infunde in eam scientiā pietatis tuę: accipe hanc dn̄e: ꝛ aperi ei ianuam iustitię tuę: ꝛ da illi misericordiam tuā: pietatisque munus largire: ꝛ per lauacrum regenerationis tuę perduc eā ad gratiam spūalem: vt nobiscum pariter tibi Deo patri oīpotenti laudes ꝛ gratias referat. Jnduc eam dn̄e in viam veritatis: doce eam iustificationes tuas: per dn̄m nostrum Jesum Chrm filium tuum, qui tecum viuit, ꝛc. ℟. Amen. Consignat eam in fronte dicens. Signo tibi frontem ✠ vt suscipias crucē Dn̄i.
Jn auribus. Signo tibi aures ✠ vt audias diuina pręcepta.
Jn oculis. Signo tibi oculos ✠ vt videas claritatem Dei.
Jn naribus. Signo tibi nares ✠ vt odorē suauitatis sētias.
Jn ore. Signo tibi os ✠ vt loquaris verba vitę.
Jn pectore. Signo tibi pectus ✠ vt credas in Deum.
Jn scapulis. Signo tibi scaplās ✠ vt suscipias iugū sue eiꝰ.
Jn toto corpe. Signo te totā i noīe Pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ spūs ✠ sci: vt habeas vitā: ꝛ viuas i scl'a sclorū. Amē. Oremꝰ. Oro.

OMnipotēs sempiterne Deus, pr Dn̄i nr̄i Jesu Chri, respicere dignare super hanc famulam tuam N. quā ad rudimēta fidei vocare dignatus es: omnē cęcitatem cordis ab ea expelle: disrumpe oēs laqueos Satanę, quibus fuerat alligata. Aperi ei dn̄e ianuā pietatis tuę: vt signo sapientię tuę imbuta omnium cupiditatum fętoribus careat: ꝛ suauem odorem ꝑceptorū tuorum lęta in ecclesia tua sentiat: ꝛ ꝓficiat de die in diem: vt idonea efficiať accedere ad gratiā baptismi tui, ꝑcepta medicina: Per eūdē dn̄z nr̄m Jesum Chrm filiū tuū, Qui tecū viuit ꝛ regnat

gnat in vnitate spiri. ℟. Amen. Oremus. Exorcismus salis.

EXorcizo te creatura salis in noīe Dei pa ✠ tris omnipotētis, ⁊ in charitatē dñi nr̄i Jesu Xp̄i, ⁊ ī virtute sp̄ūs ✠ sci. Exorcizo te p̄ deū ✠ viuū: p̄ deuz ✠ verū: p̄ deū ✠ scūz: q̄ te ad tutelam humani gn̄is procreauit, ⁊ pp̄lō veniēte ad credulitatem p̄ seruos suos ꝯsecrari præcepit. Proinde rogamus te domine deꝰ nr̄, vt hęc creatura salis ī noīe scē Trinitatis efficiat̃ salutare sacramentū ad effugandū inimicum qđ tu dn̄e sanctificando sancti ✠ fices: ⁊ bn̄dicendo bn̄ ✠ dicas: vt fiat oībus accipiētibus p̄fecta medicina, p̄manens in visceribus eoꝝ: in noīe dn̄i nr̄i Jesu Xp̄i: qui venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ seculum p̄ ignem. ℟. Amen. Postea tolle salē digito cum tua saliua: ⁊ pone in ore infantulę, ⁊ dic. Famula dei N. accipe sal sapientię, q̄ propitiatio sit tibi in vitam ęternam. Amē. Oremus. Oratio.

DEus patrū nr̄oruz, vniuersę conditor veritatis, te supplices exoramus, vt hanc famulā tuā N. respicere digneris propitius: ⁊ hoc primū pabulū salis gustantē, non diutius esurire p̄mittas: quo minus cibo repleatur cęlesti: quatenus sit deo semper sp̄ū feruēs, spe gaudens, tuo semp̄ noī seruiēs: p̄duc eaz dn̄e ad nouę regenerationis lauacrū: vt cuz fidelibus tuis p̄missionuz tuaruz ęterna p̄mia ꝯsequi mereat̃. Per Xp̄m dn̄m nr̄m. Amē. Interroget sacerdos nomē infantulę: ⁊ dicat. Famula dei N. ingredere in tēplum dei viui: vt hēas partez in prima resurrectione cuz Scis ⁊ electis dei. Et dato capite stolę patrino, introducat eā in Ecclesiā, dicēdo hāc oꝛonē. Oremus. Oratio.

PReces nr̄as, q̄sumꝰ dn̄e, clementer exaudi: ⁊ hanc electam tuā cru ✠ cis dn̄icę, cuius eam impressione signa ✠ mus, virtute custodi: vt agnitionis tuę rudimenta seruando, p̄ custodiam mādatoꝝ tuoꝝ ad regenerationis gloriā p̄uenire mereat̃. Per eun. Chr̄m dn̄m nr̄m. ℟. Amen. Finita oratione ponatur infantula in pauimento Ecclesię, ⁊ dicatur. Oremus. Oratio.

DEus qui humani generis ita es conditor, vt sis etiam reformator: propitiare famulę tuę N. adoptiuę p̄ grām tuam: ⁊ noui testamenti sobolē nouę proli ascribe: vt filij promissionis, qđ non potuerūt assequi p̄ naturā, gaudeāt, se accepisse p̄ grāz, p̄ Xp̄m dn̄m. ℟. Amen. His ita finitis patrinus vel matrina tenēs infantulā stet genuflexus: ⁊ dicat sacerdos. Ora electę: flecte genua:

nua: dic Pater noster: Leua: et cōple orōnē tuā: et signa illam: et accede ad bñdictionē. Et Patrinus dicat totū Pater nr. et signet puellā signo cru ✠ cis: et sacerdos dicat orōnē. Oremus. Orō.

Deus celi: deus terre: deus Angelorū: deus Archangelorū: deus Prophetarū: deus Aplorum: deus Martyrum: deus Cōfessorū: deus Uirginū: deus Omniū bñ viuentiū: deus, cui oīs lingua cōfitet, et oē gen⁹ flectit celestiū, terrestriū, et infernorū: te inuoco dñe, vt hāc famulā tuā et custodire digneris et pducere ad grāz baptismatis. p Xpz do. no. ℟. Amē. Sequit exorcismus.

Ergo maledicte diabole recognosce sniam tuam: et da honorem Deo viuo et vero: da honorem Jesu Chro filio eius, et Spū scō paraclito: et recede ab hac famula dei: quia istam sibi Deus et dñs noster Jesus Christus ad suam sanctam gratiam et benedictionem, fontemque baptismatis dono celesti vocare dignatus est. Et hoc signum sancte cru ✠ cis, quod nos in frontē ei damus, tu maledicte diabole nunquam audeas violare: sed dānatus in eternū maneas ab eo repulsus: per eum qui ventur⁹ est iudicare viuos et mortuos: et seculum per ignem. ℟. Amen. Item dicat sacerdos Ora electe: flecte genua: dic Pater nr. Leua: comple orationem tuam, et signa illam: et accede ad benedictionem. Patrinus dicat totum Pr nr. et signet infantulam signo cru ✠ cis: et sacerdos dicat orationem. Oremus. Oratio.

Deus Abrahā: Deus Isaac: Deus Jacob: deus, qui tribus Israel de egyptiaca seruitute liberasti: et p Moysen famulum tuum de custodia mandatorum tuorū in deserto monuisti: et Susanna de falso crimine liberasti: te supplex deprecor dñe: vt liberes hāc famulā tuā N. et pducere eā digneris ad grām baptismi tui. Per Xpm dñm nrm. ℟. Amen. Sequitur exorcismus.

Ergo maledicte diabole recognosce sniaz tuam: et da honorē deo viuo et vero: da honorem Jesu Xpo filio ei⁹, et spūi sancto paraclito: et recede ab hac famula dei: qr istā sibi deus et dñs nr Jesus Xps ad suā scāz grāz et bñdictionē, fontēqz baptismatis dono celesti vocare dignatus est. Et hoc signū scē cru ✠ cis: qd nos in frōtē eius dam⁹, tu maledicte diabole nunquā audeas violare: sed dānat⁹ in eternū maneas ab ea repulsus. Per eū q vēturus est iudicare viuos et mortuos seculū p ignē. ℟. Amen. Sacerdos dicat tertio. Ora electe flecte genua: dic Pater nr.

Leua:

Leua: cõple orõnẽ tuã: et signa illam: et accede ad bñdictionem. Et Patrinus dicat totũ Pater noster. surgat: et signet ifantulã signo cru ✠ cis: et Sacerdos sequitur exorcismũ. Exorcismus.

Exorcizo te immunde spũs per Patrem et filium et spm̃ sctm̃: vt exeas et recedas ab hac famula Dei N. Ipse tibi imperat maledicte damnate: qui ceco nato oculos aperuit: et quatriduanum Lazarũ de monumẽto suscitauit. Sequitur exorcismus.

Ergo maledicte diabole recognosce sniaz tuã: et da honorez Deo viuo et vero. da honorem Jesu Christo filio eius, et Spiritui sancto paraclito: et recede ab hac famula dei: qr istã deus, et dñs noster Jesus Christ⁹ ad suam sanctam gratiam et benedictionem, fontemqz baptismatis dono sue gratie vocare dignatus est: Et hoc signũ scẽ cru ✠ cis, qđ nos in frõtẽ eius damus, tu maledicte diabole nunquã audeas violare: sed dãnat⁹ i eternũ maneas, et ab eo repulsus. Per eũ, qui venturus est iudicare viuos et mortuos, et seculũ p ignẽ. ℟. Amen. ¶ Incipit officiuz abrenũciationis: et cathechism⁹. ¶ Primo ponat presbyter manum sup infantem: et dicat sequentem orõnẽ. Oremus. Oratio.

Eternam ac mitissimã pietatem tuam deprecor dñe sancte, pater oĩpotens, eterne Deus, luminis auctor, et veritatis, super hunc famulum tuuz N. vt digneris eũ illuminare lumine intelligentie tue munda eum: et sanctifica: da ei scientiam veram: vt dignus efficiatur accedere ad gratiam baptismi tui: teneat fidem firmam: spem certam, consiliũ rectum, doctrinam sctãz: vt aptus sit ad pcipiendam grãz tuam: Per eum, q tecũ et cũ spũ scõ viuit et regnat i secula seculoꝝ. ℟. Amen. Quo facto, q tenet infantẽ dicat cũ sacerdote symbolum Aplõꝝ, et Pr̃ nr̃.

Credo in deum patrem omnipotentem: creatorez celi et terre. Et in Jesum Chrm̃ filium eius vnicum, dñm nostrum. Qui cõceptus est de Spiritu sancto: natus ex Maria virgine. Passus sub Põtio Pilato, crucifixus, mortu⁹, et sepult⁹. Descendit ad inferos: tertia die resurrexit a mortuis. Ascendit ad celos, sedet ad dexteram dei patris omnipotẽtis. Unde venturus est iudicare viuos et mortuos. Credo in Spm̃ sctm̃: et sanctã Ecclesiam catholicam. Sanctorum Cõionem. Remissionem peccatorum. Carnis resurrectionem. Uitam eternam. Amen. Pater noster. Deinde sequitur exorcismus.

NEc te lateat satana imminere tibi penas, imminere tibi diē iudicij, diemque supplicij sempiterni, diē q venturus est, velut clibanus ardens: in quo tibi atque vniuersis angelis tuis, eternus superueniet interitus. Proinde dānate atqz dānande da honorē Deo viuo ꝛ vero: da honorē Jesu Xp̄o filio ei⁹, ꝛ Sp̄ui sctō. Jn cuius noīe atqz virtute ego p̄cipio tibi qcunqz es sp̄us immunde, vt exeas ꝛ recedas ab hac famula Dei: q̄ꝫ hodie deus ꝛ dn̄s nr̄ Jesus Xp̄s ad suā sanctā grāz ꝛ benedictionē, fontēqz baptismatis dono sue grē vocare dignatus est, vt fiat eius templum p aquaz regenerationis in remissionem oīum peccatorū, Jn nomine eiusdē dn̄i nr̄i Jesu Christi, qui venturus est iudicare viuos ꝛ mortuos ꝛ seculum per ignē. ℟. Amen. Deinde saliua oris sui sacerdos tangat nares ꝛ aures infantule: ꝛ dicat.

EPpheta, qd̄ est adaperire nares ꝛ aures in odorem suauitatis. R̄ndeat q tenet infantulā. Eppheta. Et sacerdos. Jn odorē suauitatis. R̄ndeat q tenet infantulā. Eppheta. Et sacerdos. Tu aūt effugare diabole: appropinquabit eniz iudiciuz dei. Respōdeat qui tenet infantulam. Eppheta. Postea interroget sacerdos nomen infantule: ꝛ dicat. Famula dei N. abrenuncias satane? Respōdeat. Abrenuncio. Et sacerdos. Et omnibus operibus eius? Respōdeat Abrenuncio. Et sacerdos. Et omnibus pompis eius? Respōdeat. Abrenuncio. Deinde sacerdos liniat infantulam de oleo sancto inter pectus ꝛ scapulas cum pollice in modum cru✠cis, ꝛ dicat.

EGo te linio oleō salutis iter pect⁹ ꝛ inter scapulas, in nomine dn̄i nostri Jesu Christi, i vitā eternam. Pax tibi. ℟. Et cum spiritu tuo Et sacerdos. Recede immunde spiritus: ꝛ da locum Spiritui sancto. Et sacerdos tenens manum super caput infantule dicat sequentem orationem. Oremus. Oratio.

FAmulaz tuaz, q̄sumus dn̄e, ad tui baptismi gratiam recurrētem respicere, ꝛ conseruare in tuo nomine digneris: ꝛ quicquid in ea per originalis peccati transgressionem pene obnoxium diabolus detinebat, sacri fontis indulgentia resoluatur, veteris hominis exuuias deponat, ꝛ noue vite inducta amictu resurgat: omnia nequissimi sp̄us ab ea venena depelle: ꝛ salutarez baptismi gratiam adimpleat: vt in tui muneris perceptione in eterna vita valeat exultare. Per Christum dn̄m nostrum.

His peractis procedant ad fontes. Sequitur benedictio fontiũ, si fons non est benedictus: ⁊ fiant litanię, ⁊ benedictio fontis, vt supra. fol. 21. Si vero fons est benedictus, presbyter prętermissis litanijs ⁊ benedictione fontis interroget nomen infantulę, ⁊ dicat. N. Credis in Deũ prẽm omnipotentem creatorez celi ⁊ terrę? Respondet. Credo. Sacerdos. Credis ⁊ in Jesum Christum filiũ eius vnicum, dñm nostrum, natum ⁊ passum? Rñdet. Credo. Sacerdos interrogat. Credis ⁊ in Spiritum sanctum: sanctã Ecclesiã catholicã sanctorũ cõmunionẽ: remissionẽ peccatorũ: carnis resurrectionẽ, ⁊ vitam ęternã? Respõdet. Credo. Interrogat sacerdos nomẽ infantulę, ⁊ dicit. Famula Dei N. vis baptizari? Respõdet. Volo. Tunc baptizat eam sacerdos in nomine sctẽ Trinitatis sub trina immersione: vel infundit aquã super caput eius s̃m morem patrię, vel loci dicẽs. Ego te baptizo in nomine Pa ✠ tris, ⁊ Fi ✠ lij, ⁊ Spũs ✠ sancti. Am̃. Postea facit sacerdos crucez in capite eius in vertice de sacro chrismate cum pollice, ⁊ dicit hanc orationem. Oremus. Oratio.

Deus omnipotens, pater domini nostri Jesu Christi: qui te regenerauit ex aqua ⁊ Spiritu sancto: quique dedit tibi remissionem omnium peccatoruz: ipse te li neat chrismate salutis in vitam ęternam. Pax tibi. ℟. Et cum spiritu tuo. Postea sacerdos ponat linteamen super caput infantis, ⁊ dicat.

Accipe vestem candidam ⁊ immaculatam, quam perferas sine macula ante tribunal domini nostri Jesu Christi: vt habeas vitam ęternam in secula seculorum. ℟. Amen. Postea tradat candelam accensam in manu puellę vel patrini, dicens. N. Accipe lampadem irreprehensibilẽ: custodi baptismum tuũ: vt cũ venerit dñs ad nuptias, possis ei occurrere vna cũ oĩbus sanctis suis in aula cęlesti, vt habeas vitam ęternã: ⁊ viuas in secula seculorũ. ℟. Amen. Deinde dicit euangeliũ sancti Joannis. In princip. erat. fol. 89. Postea dicat sacerdos. Vade in pace.

¶ Forma baptizandi puerum vel puellam, de cuius morte dubitatur ad succurrendum. Cap. 12.

Si infans grauiter infirmatur: ita quod de eius morte dubitetur: non fiat totus ordo prędictus: sed cum primum fuerit ad portam ecclesię sacerdos sufflet in modũ cru ✠ cis, ⁊ dicat.

IMpero tibi immunde spiritus, in nomine Pa ✠ tris, & Fi ✠ lij, & Spiritus ✠ sancti, vt exeas & recedas ab hoc famulo Dei. Tunc sacerdos interroget nomen infantis, & dicat Quid vis fieri? Respõdet Christianus. Interrogat sacerdos Abrenũcias satanę, & omnibus operibus eius, & omnibus pompis eius? Rñdet. Abrenuncio. Postea faciens signum crucis in fronte, & pectore infantis, dicit Accipe signũ crucis tã in frõte, q̃ in corde: sume fidem cęlestem: esto talis moribus: vt templum Dei esse possis. Postea sacerdos benedicat salem in hunc modum Benedic ✠ quęsumus dñe, hanc creaturã salis tua bene ✠ dictione cęlesti i noĩe dñi nři Jesu Christi, & in virtute Spũs sancti, ad effugãdum inimicũ: qđ tu dñe sanctificãdo sancti ✠ fices: benedicendo bene ✠ dicas: fiatq; oĩbus pcipientibus pfecta medicina pmanens in visceribus eorũ. In noĩe Pa ✠ tris, & Fi ✠ lij, & Spiritus ✠ sancti. Amen. Oratione completa sacerdos ponat sal benedictum in ore infantis, dicens Accipe sal sapientię, qui sit tibi propitiatio in vitam ęternã. Amẽ. Tunc introducat eum in Ecclesiã, & dicat. Pr̃ nr̃. & Credo in Deum patrem. Postea sacerdos tãgit nares eius, & aures cum saliua sua dicẽs,

EPpheta: quod est adaperire aures & nares in odorem suauitatis. Tu autem effugare diabole, appropinquabit enim iudicium Dei. Tunc sacerdos vocato nomine eius dicat Abrenuncias satanę, & omnibus operibus eius, & omnibus pompis eius? Respondet Abrenuncio. Tunc sacerdos intincto digito in oleo cathecumenorum facit signum crucis super pectus & scapulas pueri dicens. Ego te linio oleo salutis in Christo Jesu dño nostro. ¶ Si autem ita infirmus in mortis periculo est constitutus, q̃ predicta seruari non possint: benedic sal, & in ore ponas: & signa puerum in fronte & pectore cum pollice: & dic In noĩe Pa ✠ tris, & Fi ✠ lij, & Spiritus ✠ sancti. Amen. Et tenens manum super caput eius, dic hanc orationem.

FAmulum tuum, q̃s dñe: ad tui baptismi gratiam recurrentem respicere & conseruare in tuo nomine digneris: & quicquid in eo per originalis peccati transgressionẽ pęnę obnoxiũ diabolus detinebat, sacri fontis indulgẽtia resoluat: veteris hoĩs exuuias deponat, & nouę vitę indutus amictũ resurgat: omnia nequissimi spũs ab eo venena depelle: & salutarem baptismi gratiam adim-

ple:

ple: ⁊ in tui muneris pceptione in eterna vita exultare cōcede. P.

¶ Item alia oratio pro proximo morti. Oremus. Oratio.

MEdelam tuam deprecamur domine sancte, pater omnipotens, eterne Deus: qui subuenis in periculis: qui tēperas flagella, dum verberas: te ergo Dn̄e supplices deprecamur, vt hunc famulum eruas ab hac inualetudine: vt non preualeat inimicus vsq; ad tentationem anime: sicut Job terminū ei pone: ne inimicus de anima ista sine redēptione baptismatis incipiat triūphare. Differ dn̄e exitū mortis: ⁊ spatiū vite extende: releua quem perducas ad gratiam baptismi tui. Per Chr̄m dominum nostrum. ℟. Amen. Postea si non habeas aquam benedictam: benedic eam ista breui benedictione ad succurrendum.

EXaudi nos op̄s Deus: ⁊ in huius aque substantiā tuam misce virtutē: vt abluendus p eā, ⁊ sanitatē simul, ⁊ vitam mercatur eternam. Per Christum dn̄m nostrum. ℟. Amen. Exorcismus.

EXorcizo te creatura aque in nomine Dei Pa ✠ tris omnipotētis: ⁊ in charitate Jesu ✠ Christi filij eius: ⁊ Spiritus ✠ sancti. Exorcizo te omnis virtus aduersari: omnis incursio satane: ⁊ omne phantasma: eradicare ⁊ effugare ab hac creatura aque: vt fiat fons saliens in vitam eternam: ⁊ qui ex ea baptizatus fuerit, fiat templum Dei viui: ⁊ Spiritus sanctus habitet in eo, in remissionem omnium peccatorum. Postea pone chrisma in aqua, ⁊ dicas. Fecundet, ⁊ sctificet iste fons oleo salutis, ⁊ salutifero chrismate. In noīe Pa ✠ tris ⁊ Fi ✠ lij, ⁊ Spūs ✠ sancti Amen. Deinde sacerdos interrogato nomine pueri, dicat.

N. Credis in Deum Patrem omnipotentem, creatorem celi ⁊ terre? Respōdet. Credo. Et sacerdos. Credis ⁊ in Jesum Christum filium eius vnicum, dominum nostrum, natum, ⁊ passum? Respondet. Credo. Sacerdos. Credis in Spiritum sanctum: sanctam Ecclesiam catholicam: sanctorum communionem: remissionem peccatorum: carnis resurrectionem, ⁊ vitam eternā? Respondet. Credo. Et interrogat sacerdos. N. vis baptizari? Respondet Volo. Tunc sacerdos cum baptizat in nomine sancte Trinitatis, dicens. Ego te baptizo in nomine Pa ✠ tris, ⁊ Fi ✠ lij, ⁊ Spiritus ✠ sancti. Amen. Postea facit crucem de chrismate sacro in vertice eius: ⁊ reliqua, vt supra, scilicet, dat ei vestem candidam, ⁊ candelam cum orationibus, vt supra.

¶ Si autem puer conualuerit: debēt omnia suppleri que omissa sunt. s. omnia que baptismum precedunt, τ dicta non fuerant.

¶ Si vero adeo propinquus morti fuerit: ꝙ credatur ipsum immediate obiturum: solū dicat formam baptismi videlicet. **Ego te baptizo in nomine Pa ✠ tris, τ Fi ✠ lij, τ Spūs ✠ sancti. Amen.** Et dicendo verba predicta effundat aquam super caput eius: τ sic eum baptizet. Et si habet chrisma, cum in vertice vngat in modum crucis, τ dicat orationem. **Deus omnipotens pater domini no. τc.** Et postea. **Accipe vestem candidam τ immacu. τc.** Et demum candelam, dicendo. **Accipe lampadem irreprehensibilem, τc.** Postea dicat Euangelium sancti Joannis. **In principio erat verbum: τ verbum erat. folio 89.**

¶ Finit Tractatus primus prime partis libri Sacerdotalis, de sacramento Baptismi.

¶ Aduerte ꝙ hic sequi deberet sacramentum Eucharistie, vel Penitentie: Sed quia regulariter primo precedit Penitentia: postea Communio: τ vltimo Extrema vnctio: que habet multa annexa. s. Commendationem anime: Officium sepulture τc. que multum protrahuntur ad longum: visum est hic tractare primū de Matrimonio, τ postea successiue de alijs sacramentis.

¶ Tractatus secundus prime partis libri Sacerdotalis, de sacramento Matrimonij.

¶ Quid sit Matrimonium: τ qualiter contrahatur legitime, τ de eius institutione, τ de tribus bonis Matrimonij. **Cap. I.**

Matrimoniū est sacramentum ecclesie: qḋ sic diffinit. Matrimonium est maris τ femine coniunctio, indiuiduam vite consuetudinem retinens. De presumpt. cap. Jllud. Quod quidem cōtrahitur solo consensu per verba de presenti: q̄n vir in mulierē, τ mulier in virum, accedentibus verbis ꝯsensum exprimentibus. s. Accipio te in meā, τ accipio te in meū, vel eqpollētibus, cōsentiunt. De spōsa. ca. cum Locū, τ c. Tua. τ c. Tuas de sponsa duorū.

& 27.q.2.ca.Sufficit.Et S.Thom.in 4.dist.27.q.1.art.2. Nō solum autem verbis, sed etiā signis Matrimonium exprimentibus, vel cōsensum in Matrimonium, vt in surdis & mutis, contrahitur Matrimonium. De sponsa.capit. Cum apud sedem.

¶ Institutū autem fuit in Paradiso terrestri Matrimonium ante peccatum, propter susceptionem sobolis, dicente domino: Crescite & multiplicamini. Gen.1.ca. Institutum etiam fuit post peccatum, cā vitandę fornicationis: vt dicit Apostolus.1.ad Corinth.7. Propter fornicationem vnusquisque habeat vxorem suā: & vnaquęq; virum suum.32.q.2.ca.Sicut.& capi. Quicquid. Institutio.

¶ Oēs autem q volūt, possunt Matrimoniū ꝯtrahere, dummodo sint ętate legitima, q̄ est in viro.14.annorum, & in fęmina.12.vt habetur de spon.impube. ca. Impuberes, & ca. Continebatur. & dummodo non sit aliqđ impedimētum, quo ꝓhibeatur cōtractio Matrimonij: de quibus infra hr̄. Et pōt fieri Matrimonium p ꝓcuratorem, sicut fuit de Isaac, & Rebecca. Gen.c. 24.& 32.q.2.§.cum dr̄. ¶ Tria autem sunt bona Mr̄imonij, sc; proles, fides, & sacramentum. Proles, vt charitatiue recipiant filios, & religiose educent. Fides, vt cum alia ꝑsona non coeant. Sacrm, vt nunq̄ nisi ꝑ mortem separent. Qui filij sunt legitimi: c. Per venerabilem.in tex.& gl.supꝑ ver.de tribus modis.27. q.2.c.Omne itaq;.32.q.1.c. Non enim. ¶ Ex concilio Florentino p̄dicto. Sacrm mr̄imonij est signū cōiunctionis Chr̄i & Eccl'ię: ſm Aplm dicentē: Sacr; hoc magnū est: Ego dico in Xp̄o & Eccl'ia. Cā efficiens mr̄imonij regl'r est mutuus ꝯsensus ꝑ verba de p̄nti exp̄ssus. Assignat autem triplex bonū mr̄imonij. Primū est, ꝓles suscipiēda, & educāda ad cultū Dei. Scđ; est fides, q̄ vnus cōiugum alteri seruare dēt. Tertiū est idiuisibilitas Matrimonij: pp hoc q̄ significat indiuisibilem cōiunctionem Xp̄i & ecclesię. Quāuis aūt ex cā fornicationis liceat thori separationē; facere: nō īde aliud matrimoniū cōtrahere fas est, cum Matrimonij vinculū legitime contracti perpetuū sit: hęc ibi. Tēpus. Tria matrimonij bona. Non tutum esse: sciac nouum contrahere, vt sentiūt quidā moderni: qui tamen scias.sibi potius permissū, nec ꝓpterea,

¶ De duplici Matrimonio, scilicet legitimo & clandestino: & de bannis publice faciendis. Cap. 2.

MAtrimoniū aliud est legitimū: qđ est, qn̄ publice & solenniter contrahitur in faciem Eccl'e cum debitis cōditionibus reqsitis, s. cum vxor a parentibus petit, desponsat, dotat, & a sacer=

cerdotibus benedicit. vt 33. q. 5. c. Aliter. ¶ Aliud est clandesti=
nũ, qđ fit sine predictis solennitatibus. 30. q. 5. ꝑ totum. Cui clan=
destino Matrimonio sacerdos cõsentiens est suspendendus. De
clan. despõ. ca. Cũ inhibitio. qꝛ ex eo sequunt̃ frequentius multa
mala, ꝛ scãdala ꝙ̃ plurima oriunt̃: ideo ab ecclesia est inhibitũ.
Et maxime concilio Tridentino. c. 1. Sess. 24. de refor. matrimo=
nij. Nõ quidẽ clandestinũ Matrimoniũ publice erat ratificã=
dum. De clã. desp. ca. Nõ nobis. Quapropter prudens sacerdos
dẽt diligenter intendere ꝙ talia non sequant̃. Vñ ẜm generalis
cõcilij cõstitutionẽ, de clã. despõ. ca. Cuʒ inhibitio. facienda sunt
bãna in ecclesijs ꝑ parochũ sacerdotẽ: anteꝙ̃ mr̃imoniũ cõtra=
hat: ꝛ indicẽdum est ꝑ tres dies festiuos cõtinuos i Missarũ so=
lennijs: Vt siqs sciat, inter tales ꝑsonas, q̃ inter se contrahere
debẽt, esse aliqđ impedimẽtum, infra cõpetẽtẽ terminũ assignã=
duʒ debeat ipsũ ꝓducere ꝛ manifestare, in hec vel silia verba, vʒ.
He due persone N. ꝛ N. volũt ꝯtrahere Mr̃imoniũ: siqs est q
nouerit aliqđ impedimẽtum ẽẽ inter has ꝑsonas, qđ matrimo=
nium inter eos ĩpediat, illud denunciet. Et de hoc admonemus
oẽs primo, scđo, ꝛ tertio, ꝛ perẽptorie infra talẽ terminuʒ N. Et
alicubi, q sine istis bãnis cõtrahũt, sunt excõicati. Et si apparue=
rit aliqua coniectura impedimẽti alicui⁹, ĩterdicẽdũ est illis ne
cõtrahãt donec veritas declaret̃, ꝛ oppositũ cõstet. Qui aũt con
traxerint post ꝓhibitionẽ sibi factã, ꝛ ĩpedimẽtum extiterit, ille=
gitimos filios ꝓcreabũt: ꝛ sacerdos q tales inhibitiones facere
contẽpserit: vel regularis q interfuerit, suspendi debent ab offi=
cio ꝑ tres annos. Et siqs malitiose falsum impedimẽtuʒ obiece=
rit, canonicã vltionẽ nõ euadet: vt pʒ vbi supra. ¶ Sãxit Tridẽ=
tina Sinodus nullum ẽẽ mr̃imonium, qđ ꝯtrahit̃ aliter ꝙ̃ pñte
proprio Parocho ꝛ duobus aut tribus testibus Sess. 8. cap. 1.
¶ Vagantes vero nõ vult ad mr̃imoniũ cõtrahendũ admitti,
nisi prius habita de ipsis diligenti inqſitione, obtentaqʒ ab or=
dinario licentia. Sess. 8. ca. 7. ¶ Nullum etiã esse posse matrimo
nium inter raptorem ꝛ raptam, quandiu ipsa in raptoris potesta
te permanserit, decernit eadem sancta Sinodus. Sess. 8. cap. 6.

¶ De impedimentis Matrimonij; que sunt. 14. cap. 3.

IMpedimenta autem Matrimonij, que Matrimonium im=
pediunt contrahendum, ꝛ dirimunt iam contractum sunt.

12, ꝛ

12. & in his versibus continentur, videlicet.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus, disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Si sis affinis, si forte coire nequibis:
Hęc socianda vetant connubia: facta retractant.

¶ Primum impedimentum est Error: quod tripliciter potest occurrere. Primuz in psona: vt si credat cōtrahi cuz Martino matrimoniuz, & contrahitur cum Petro. Et hoc nullum est. 29. q. 1. ca. His ita. Scdo modo errat in fortuna: vt siqs credit contrahere cum diuite, & contrahit cum paupere. Tertio modo in qualitate, vt si credat ɔtrahere cuz filia regis, vel alia psona nobili: & cōtrahit cū rustica. Uel credit contrahere cum virgine: & cōtrahit cuz meretrice. Et ĩ istis duobus vltimis talis error nō impedit matrimoniuz. ¶ Scdm impedimētuz est Cōditio: qn̄ qui liber est cōtrahit ignoranter cū serua: vel libera cum seruo: & tūc nullū est Matrimoniū: nisi cognita condictione de nouo cōtrahāt, vel cōsentiāt. Error tn̄ deterioris cōdictionis ĩpedit, & nō paris vel melioris: vt si seruus cōtrahit cū ancilla, quā credebat liberā: vel cum libera, q̄ credit ancillā: De cōiu. seruo. ca. Proposuit. & 29. q. 1. §. 1. ¶ Tertium impedimentum est. Uoti. Duplex est aūt votuz. s. simplex & solēne. Uotum simplex ĩpedit Matrimoniū cōtrahēdū: sed nō dirimit cōtractū. Uotuz vero solēne, qd est p susceptionem sacri ordinis. s. subdiaconatus, vel emissionem professionis tacitę vel expressę in aliqua religione approbata, ĩpedit Matrimoniū cōtrahēduz: & dirimit iam contractuz. Qui cleri. vel vo. ca. Meminimus. & ca. consuluit. & c. insinuatione. De voto & vo. re. c. Qd votū lib. 6. Et tales cōtrahētes sunt excōicati. De cōsan. & affi. ca. Eos q, in cle. de consang. & affi. ca. vlt. ¶ Quartuz impedimentum est Cognationis: Quę est triplex. s. carnalis, spiritualis, & legalis. Prima est cōsanguinitas: quę impedit Matrimoniū vsqz ad quartū gradū inclusiue: & tales similiter sunt excōicati si cōtrahunt: & matrimonium est nullū cū. cap. Eos qui. Si vero vnus attineat alteri in tertio vel quarto gradu, & alius in qnto, cōtrahere pn̄t: qr semper stādū est remotiori psonę in consanguinitate. Ex cōstitutione vero Synodi Tridētinę, ex fornicatione cōtracta affinitas in primo & scdo gradu tm̄: postea contractum matrimoniū dirimit.

¶ Cognatio spũalis est ꝯpaternitas, q̃ ꝑuenit ex datione vel ad=
ministratione sacroꝝ. Uerbi gr̃a. Sacerdos baptizat puerum: ⁊
Martin⁹ suscipit eũ de sacro fonte: vterqꝫ est pr̃ spũalis ipsius
pueri: ⁊ cõpater pr̃is ⁊ mr̃is. Uñ suscipiens puerũ nunq̄ꝫ poterit
hr̃e i mr̃imoniũ mr̃ez ei⁹: nec ipsam ꝑsonã, quã tenuit, si fœmina
sit: nec vxor suscipiẽtis poterit hr̃e pr̃ez pueri, licet ipsa nõ susce=
perit, sed vir suus, ⁊ ecõtra. Silr̃ filij pr̃is carnalis ⁊ spũalis pñt
cõtrahere mr̃imoniũ isimul. Silr̃ cõpater põt filiã cõpatris ac=
cipere: nisi sit illa, q̄ꝫ tenuit. Põt ẽt aliqs hr̃e duas cõmatres suc=
cessiue i vxores, si ante mr̃imoniũ effectę sunt cõmatres. Idem
dicẽdũ est de filio vxoris habito ex priori viro, ⁊ econtra: q² mu=
lier cũ suscipiẽs nõ est cõmater viri sequẽtis: ⁊ vir suscipiens fi=
liũ alicuius de alia vxore nõ est cõpater sequẽtis vxoris. Laicus
baptizans aliquez non põt contrahere cum matre eius. Sacra
synodus Tridentina sic constituit: vt vnus tantum siue vir, siue
mulier vel ad summũ vnus ⁊ vna baptizatuz de baptismo susci=
piant: inter quos ac baptizatum ⁊ illius patrem ⁊ matrez, nec=
non inter baptizantez ⁊ baptizatuz, baptizatiqꝫ patrẽ ⁊ matrem
tantũ, spũalis cognatio contrahitur. Et sanxit ꝑterea, vt paro=
chus, anteq̄ꝫ ad Baptismũ cõferẽdũ accedat, diligenter ab his,
ad quos spectabit, sciscitet̃, quẽ vel quos elegerint vt baptizatuz
de sacro fonte suscipiãt, ⁊ eũ, vel eos tantuz ad eũ suscipiẽduz ad=
mittat: ⁊ in libro eorũ noĩa describat: doceatqꝫ eos, quaz cogna=
tionem ꝯtraxerint: ne ignorantia vlla excusari valeant. Quod
si vltra designatos baptizatum tetigerint, cognationem spũalẽ
nullo pacto cõtrahãt. ¶ Cognatio aũt spũalis soluz contrahit̃
per baptismum, vel cõfirmationez. Catechismus qui baptismo
tanq̄ꝫ exordium est, cognationẽ spiritualẽ inducit: ⁊ licet impe=
diat Matrimonium cõtrahẽduz, non tñ dirimit cõtractuz. De
cogna. spiri. cap. Catechismum. lib. 6. ¶ Cognatio legalis est
adoptio alicuius in filium vel filiaz. Unde talis adoptatus: q̄ꝫdiu
durat adoptio, non potest accipere filiam carnalem adoptãtis,
sed bene post eius fractionẽ, quę fit per emancipationem. Ado=
ptãs non potest aliquo tempore filiã adoptatam ducere in vxo=
rem, nec etiam post emancipationem. ff. de Ritu nup. per adop.
l. Adoptiu⁹, Item. l. qn etiam. eo. ti. ¶ Quintum impedimen=
tũ est criminis. Tria sunt crimina, q̃ impediũt Matrimonium
con=

cōtrahēdum, τ dirimunt ɔtractum. s. adulterās cuz cōiugata, τ
machinās in mortē viri, vel ecōtra machinās in mortem vxo=
ris effectu secuto. Secūdo, si viuente viro eius ꝓmittit adulterę
eam ducere in vxorem. Tertio, si viuente legitima vxore scien=
ter adulterā super inducit in cōiugiū. Si vero nullus istoruz ca=
suum interuenerit, pōt eam ducere. De eo qui du. in matri. quaz
pol. per adul. ca. Propositum. cap. Super hoc. τ cap. sequenti.
co. ti. ¶ Sextuz impedimentuz est disparitas cultus. Unde fi=
delis non pōt contrahere cum iudęa vel pagana. Potest tamen
contrahere spōsalia, si infidelis promittit conuerti ad fidem. Si
aūt alter cōiugum ɔuertitur ad fidem ex iudaismo vel paganis=
mo: τ alter remanet infidelis, si potest sine iniuria creatoris fieri,
possunt simul habitare. Si aūt periculuz est, ꝙ infidelis fidelem
ad infidelitatē vel peccatuz mortale trahat: soluitur Matrimo=
nium. Idē dicendum de lapsis in hęresim. Si iudęus contraxit
cum consanguinea, cōuersus ad fidez pōt remanere cū ea: nisi in
gradibus diuina lege ꝓhibitis. Paganus habens plures vxo=
res conuersus ad fidē pōt retinere solam primam. De diuor. ca.
Quāto. Leui. 18. ¶ Septimuz impedimentuz est Violētia, que
excludit ɔsensum, si tū est talis, quę cadat in ɔstantē viruz: sicut
metus mortis, verberum, τ seruitꝰ, τ metus stupri. Et si mulier
steterit cum viro ꝑ annum cū dimidio: τ ɔsenserit in carnalē co=
pulā, nō dēt audiri: alias mrīmoniū nō valet. ¶ Octauū impe=
dimētū est Ordinis, qꝛ ordines subdiaconatus τ supiores impe=
diūt Mrīmoniuz contrahēdum, τ dirimunt iā ɔtractū τ est ex=
cōicatio latę sētētię ɔtra tales. Qui cle. vel vo. c. De diacono, in
fi. τ ca. Ex literarū. de ɔsan. τ affi. ca. Eos q cle. ¶ Nonuz impe
dimētuz est Ligaminis: vnde nullus q legitime nupserit pōt vi=
uente prima vxore aliam accipere. Et si inter eos fuerunt spon=
salia de futuro, silr nō pōt cum alia de futuro contrahere spon=
salia. Si autē cum alia contrahit ꝑ verba de pñti, vel de futuro, τ
sequitur copula carnalis, stabit cuz secunda: etiam si cum prima
sponsalia de futuro fuissent iuramento firmata. Si alligatus est
vxori, τ non est secuta carnalis copula: pōt ea inuita religionem
intrare: nō tū si secuta est carnalis copula. Uxor credens mari=
tuz mortuuz, si nubat, ꝙ diu est in tali credentia, excusat. Si autē
primꝰ maritꝰ redierit: cuz ipso tenet redire τ manere: alias adul=

tera

tera consebit. De secun. nup. c. Dñs. 27. q. 1. c. Qui desponsatam.
¶ Decimum impedimentum est publicę honestatis iustitia: q̃
est qñ aliqs aliquā mulierē desponsat existentē annorū 7. ⁊ sup:
qui licet eā non cognoscat carnaliter, nullus tñ de consanguini=
tate ipsius mulieris p̃t eā ducere in vxorē: nec ipse aliam de con=
sanguinitate ipsius. De despon. impu. c. iuuenis: ⁊ c. ad audien=
tiā. co. ti. Sed iustitię publicę honestatis impedimētū, vbi despō=
salia quacūque rōne valida non erunt, Sācta Synodus Tridē=
tina prorsus tollit: vbi aūt valida fuerint primum gradũ (inqt)
nō excedāt. ¶ Undecimum impedimentū est Affinitatis: qd est
qñ aliqs aliquā mulierē carnaliter infra claustra pudoris ⁊ cō=
plete cognoscit. Talis mulier efficit affinis oĩu cōsanguineorũ
ipsius, ⁊ ipse efficitur affinis oĩu mulierū consanguinearũ dictę
mulieris vsque ad quartū gradū inclusiue. Et moriente cōsan=
guineo, quo cōtrahit affinitas, psona q̃ superuiuit remanet affi=
nis. De cōsan. ⁊ aff. c. Nō super his. ¶ Duodecimum impedi=
mentū est Impotentia coeundi, q̃ est duplex. s. naturalis ⁊ acci=
dentalis. Naturalis: vt frigiditas in viro: ⁊ arctatio in muliere:
⁊ defectus ętatis in puero. Accidētalis: vt castratio, ⁊ maleficia=
tio. Impotentia naturalis, alia tp̃alis, alia perpetua. Tempora=
lis impedit matrimonium p tp̃s quo durat: sicut defectus ęta=
tis in puero. Perpetua impedit contrahendum: ⁊ dirimit con=
tractū. Arctatio in muliere medicina remoueri debet, vel per as=
siduum coitũ est aperienda: q̃ si non valet remoueri, nullũ est
matrimoniū. De fri. ⁊ male. c. Accepisti. Si mulier arctata, ab
vno cognosci nō p̃t, ⁊ postea ab alio cognoscatur, reddenda est
primo. ¶ Accidētalis impotentia, siue castratio impedit. Ma=
leficium aūt si tp̃ale est, non impedit. Si aūt perpetuū est: qd co=
gnoscitur, si per triennium continuum persistentes actui vene=
reo nō possunt se cognoscere: tunc impedit contrahēdum, ⁊ di=
rimit contractum. Et hęc impedimēta intelliguntur esse, si prę=
cesserit matrimonium. ¶ Alia duo impedimenta sunt, quę im=
pediunt matrimonium contrahendum: sed non dirimunt con=
tractum, scilicet impedimentum feriarum. s. ab Aduentu Dñi
nři Iesu Christi, vsq; in diē Epiphanię, ⁊ a feria quarta Cinerū
vsque in octauam paschatis inclusiue: nam in alijs tempori=
bus nuptias celebrare Sancta Synodus Tridentina permit=
tit.)

tit.) Quibus temporibus licet possit cõtrahi matrimonium per verba de presenti & semper & omni tpe, etiam quadragesimali: non licet tamen traducere vxorem, vel solennizare nuptias, vel eam carnaliter cognoscere. Et contrafaciẽtes peccarent mortaliter. ¶ Aliud impedimentum est interdictum ecclesie. qñ.s. ab ecclesia ex causa rationabili interdicitur alicui cõtrahere matrimonium cum aliqua. Et ista duo vltima impediunt matrimonium contrahendum, sed non dirimunt contractum. De clan. despon. c. Cum inhibitio. vnde vers.

Ecclesie vetitum, necnon tempus feriarum.
Impediunt fieri: permittunt facta teneri.

¶ Hec impedimenta strictim & breuissime in substantia hic posita sunt, quantum fieri potuit. Sed qui ea diffusius videre, & intelligere voluerit, legat Summam confessorum Pisanam, Angelicam, Siluestrinam, Tabienam, & Rosellã, & alias summas casuum conscientie.

¶ De exhortatione & admonitione facienda sponso & sponse per sacerdotem: & de forma contrahendi matrimonium, & eius benedictione. Cap. 4.

Instante aũt nuptiarum celebratione, faciẽde sunt orationes, & maxime ĩ Missa: & ẽ dicẽda Missa de Spũ sctõ cũ oõne de beata Virgine, & alia oõne: q̃ incipit: Deus per quez mulier iũgit viro &c. vt ĩ Missali: & hortãdi sunt sponsus & sponsa ad sacramẽtalẽ confessionẽ: & ĩ ca sũt ĩstruendi qualiter in matrimonio viuere debeant: & q cum oĩ honestate actum coniugij exerceant: considerantes q inter eos est sacramẽtum sancte matris ecclẽ: quod est honeste exercẽdũ: iuxta dictũ beati Pauli apſi prime ad Thessalonic. c. 4. Vnusquisque vestrum sciat vas suum possidere in sanctificatione, & honore, non in passione desiderij, sicut gentes que ignorant Deum: quoniam Deus non vocauit vos in immunditiam, sed in sanctificationem. Hoc autem fiet, si in actu matrimonij procedẽt nõ sicut equus & mulus, sed sicut

persone

psone Deum timentes, & sacr̄m mr̄imonij honorātes, vz, nō ex ardore libidinis, sz cā plis suscipiende, debiti redendi consorti, sicut tenent: nec tali actu ꝯiugij vtant mō idebito, ēt in vase cōsueto, & tactibus imundis, vt pluries actum ipsuz exercere possint, vel vt habeant maiorē delectationē: nec vtant calidis cibarijs & potibus, vt pl⁹ ad hoc tētent: nec vir abutatur vxore extra vas debitum: qr i oib⁹ supradictis peccarēt. Itē q tpe menstrui nō ꝯueniāt, qr eēt mortale. Itē q conent honorare magnas festiuitates, & p Dei honore nō vti ꝯiugio, & silr i diebus ieiuniorum, & pcessionum, & p triduū ante, & p triduum post sumptionē sacre cōionis. Si igit honeste Matrimoniū exercuerint, Deus illis bona dabit: & psperabuntur: & bonos filios generabunt: & diu viuēt cum letitia insimul: & vitā eternā eis ꝯcedet dn̄s Deus nr̄. Itaqz sacerdos ō talib⁹ eos sapienter & discrete moneat, vt Deū timere discāt: & cum pace & fidelitate alter alteri amorem & fidē seruet. Bonū etiā esset, si ante nuptiarū ꝯtractionem sacr̄m Eucharistie sumerent: vt muniti tali viatico cum maiori gratia sacr̄m ipsuz ꝯtraherent: qr (ƀm Doctores) si alter eoꝝ, vel ambo essēt in peccato mortali ꝯtrahēdo mr̄imoniū mortalr̄ peccarēt. Assignata die, qua Mr̄imoniū ꝯtrahēdū est p verba de presenti, venientes ad ecclesiā spōsus & sponsa, qui sunt materia huius sacri, & se sacerdoti p̄sentantes, ei iuramentū p̄stent, ƀm consuetudinem quarundā Ecclesiarum, de ꝯtrahendo matrimonium ƀm ritum sancte Romane Ecclesie. Oportet aūt q sponsus etatem 14. annorum: & spōsa. 12. excedāt si consensus valere debet: alias nihil fit, nec est matrimoniū. Prestito iuramēto sacerdos indut⁹ suppelliceo cum stola interroget vtrunque in hunc modum. Ego ex parte Dei, & p iuramentum qd̄ fecistis, mando vobis, quaten⁹ mihi dicatis, si habetis aliqd̄ impedimētum canonicum, qd̄ possit ipedire vos ab hoc Matrimonio legitime cōtrahendo, vz: si estis consanguinei, vel affines vsqz ad quartum gradum inclusiue: & si aliqs vestrū cuz aliqua psona contraxerit p verba de p̄senti. Si habetis votum religionē itrādi, vel votuz castitatis, vel alia impedimenta canonica vt supra. Quibus sigillatim respondentibus, q nō: sacerdos pnunciet verba, que sunt forma hui⁹ sacramēti cum cōsensu vtriusqz: de quo ꝯsensu specialiter eos moneat, q si desit, nihil oino agit: & dicat sponso.

Dn̄e

Dñe N. placet vobis accipere dñam N. in vestrã legitimã sponsam p verba de p̃senti: sicut p̃cipit scã Romana ꝛ Apostolica Ecclesia? Quo dicente. Placet dñe, Sacerdos dicit sponsę. Dña N. placet vobis accipere dñm N. in vestruȝ legitimũ sponsum p verba de p̃nti: sicut p̃cipit sacrosctã Romana ꝛ Ap̃lica Ecclesia? Et illa dicente, Dñe placet mihi, Sacerdos ponat manũ dexterã spõsi sup dexterã spõsę: ꝛ supponat stolã in modum crucis sup cõplicatas dexteras vtriusqȝ: ꝛ dicat: Et ego coniungo vos in matrimoniũ, Et signũ crucis sup vtrũqȝ faciat, dicens. In noĩe Pa ✠ tris, ꝛ Fi ✠ lij, ꝛ Spũs ✠ sancti. Am̃. vel alijs vtatur verbis, iuxta receptũ vniuscuiusqȝ p̃uincię ritũ. Et aspgat aq̃ benedicta dicens. Per aquę b̃ndictę aspersionẽ det vobis oṗs Deus suam gratiaȝ ꝛ benedictionẽ. Quo dicto sacerdos benedicat arras in hunc moduȝ, ℣. Adiutorium nostrum in noĩe dñi. ℟. Qui fecit cęluȝ ꝛ terram. ℣. Sit nomẽ dñi b̃ndictuȝ. ℟. Ex hoc nunc ꝛ vsqȝ in seculũ. ℣. Dñe exaudi orõnẽ meam. ℟. Et clamor meꝰ ad te veniat. ℣. Dñs vobiscum. ℟. Et cũ spũ tuo. Oremus. Orõ.

BEnedic Domine has arras, quas hodie tradit famulus tuus N. in manum ancillę tuę, dilectę sponsę suę N. quemadmodum benedixisti Abraham cum Sara, Isaac cum Rebecca, Iacob cum Rachel, dona super eos gratiam tuę benedictionis, abundantiam rerum, ꝛ constantiam operum: florescant sicut rosa in Iericho plantata: ꝛ te dñm nostrum Iesum Xp̃m timeant ꝛ adorent in secula seculorum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DOmine Deus, oṗs pater: qui in similitudinem scti cõnubij Isaac cum Rebecca p intercessioneȝ arrarũ Abrahę famuli tui copulari iussisti, vt oblatione munerũ numerositas cresceret filiorũ: q̃s oĩpotẽtiã tuã: vt harũ oblatione arrarũ, quas hodie hic famulus tuus N. dilectę sponsę suę N. offerre procurat: sanctificator accedas: eosqȝ cũ suis muneribus p̃pitius b̃n ✠ dicas: quatenus tua benedictione protecti, ꝛ vinculo tuę liberationis connexi, gaudeãt se feliciter cũ tuis fidelibus perenniter mãcipari. Per Christum dñm nr̃m. ℟. Amen. Aspergantur arrę aqua benedicta: postea b̃ndicat annulum. ¶ B̃ndictio annuli.

℣. Adiutoriũ nr̃m in noĩe dñi. ℟. Qui fecit cęlũ ꝛ terrã. ℣. Dñe exau. ℟. Et cla. ℣. Dñs vob. ℟. Et cũ spi. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic, quęsumus dñe, annulum hunc, quem nos in tuo nomine

nomine bene✠dicimus: vt qui eum portauerint, in tua pace cõsistant: ꝛ in tua voluntate permaneant: ꝛ in amore tuo viuant ꝛ senescant: ꝛ multiplicentur in longitudine dierum. Per Christũ dominum nostrum. ℞. Amen. Oremus. Oratio.

Creator ꝛ cõseruator humani gñis: dator grẽ spũalis: cõditor eterne salutis: tu dñe emittere digneris Spũm scm̃ tuuz paraclitũ de celis: ꝛ tuaz sctã bñ✠dictionẽ sup hunc annuluz: vt isti pariter armati virtute celesti, tuaqȝ ꝓtectione defensi, bñ✠dictionis tue munus ꝑcipiãt i vitã eternam. Per. ℞. Amen.

Et aspergat sacerdos annuluz aquã benedicta. Postea sponsus accipiat annuluz de manu sacerdotis: ꝛ ponat eũ in dextera manu spõse in digito quarto. s. annulari, dicẽs. In noĩe Pris, ꝛ Filij ꝛ Spũs scti. Amẽ. Quo peracto sacerdos legat preces sequentes.

Manda Deus virtuti tue, confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis: a templo sancto tuo, qđ est in Hierlẽz, tibi offerent reges munera. Increpa feras arũdinis, cõgregatio taurorũ in vaccis populorũ, vt excludant eos, qui probati sunt argento. Gloria patri. ꝛc. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison.

Pater noster. Et ne nos ind. ℣. Saluũ fac seruum tuum ꝛ ancillam tuam. ℞. Deus meus sperantes in te. ℣. Mitte eis domine auxiliũ de sancto. ℞. Et de sion tuere eos. ℣. Esto ei domine turris fortitudinis. ℞. A facie inimici. ℣. Domine exaudi orationẽ. ℞. Et clamor. ℣. Dominus vob. ℞. Et cum spir. Oremus. Orõ.

Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob, bene✠dic adolescentes istos: ꝛ semina semen vite eterne in mentibus eorũ, vt quicquid pro vtilitate didicerint, hoc facere cupiant. Per dñm nostrum Jesum Christum filium tuuz, recuperatorem nostrum, qui tecum viuit ꝛ regnat in vnita. ꝛc. Oremus. Oratio.

Bene✠dic domine ꝛ respice de celis super hanc coniunctionẽ: ꝛ sicut misisti sanctum Angelum tuuz Raphaelem pacificum ad Tobiam ꝛ Saram filiam Raguelis: ita digneris domine mittere benedictionem tuam super hos adolescentes: vt in tua benedictione permaneant, in tua voluntate persistant, ꝛ in tuo amore viuant ꝛ senescant, ꝛ multiplicentur in longitudine dierum. Per Christum dñm nr̃m. ℞. Amen. Oremus. Oratio.

Bene✠dicere dignare dñe, q̃s, hunc famulũ tuuz, ꝛ hanc famulã tuã: vt in noĩe tuo crescant ꝛ cõseruent: atqȝ oĩbus diebus

bus tibi seruiant: quatenus mundi peracto termino, tibi sine macula valeant adherere. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Postea dicat Sacerdos Psalmus.

BEati omnes qui timent dominum: qui ambulant in vijs eius. Labores manuum tuarum, quia mãducabis: beatus es ꝛ bene tibi erit. Uxor tua sicut vitis abundans: in lateribus domus tuę. Filij tui sicut nouellę oliuarum: in circuitu mensę tuę. Ecce sic benedicetur homo: qui timet dñm. Benedicat tibi dominus ex sion: ꝛ videas bona Hierusalez omnibus diebus vitę tuę. Et videas filios filiorum tuorum: pacem super Israel. Gloria pa. Kyrie eleison. Christe eleison, Kyrie eleison. Pater noster. ꝛ dicitur ab omnibus presentibus. Et ne nos. ℣. Saluum fac seruum tuum ꝛ ancillam tuam. ℟. Deus meus sperantes in te. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

OMnipotens sempiternus Deꝰ: qui primos parentes nostros Adam ꝛ Euam sua virtute creauit, ꝛ in societate sancta copulauit: ipse corda ꝛ corpora vestra sancti ✠ ficet, ꝛ bene ✠ dicat: atque in societate ꝛ amore verę dilectionis coniungat. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dicat vos Deus: ꝛ custo ✠ diat vos Jesus Christus: ostendat faciem suam in vobis: ꝛ misereatur vestri. Conuertat dominus vultum suum ad vos: ꝛ det vobis pacem ꝛ sanitatẽ corporis ꝛ animę. Amen.

IMpleat vos Chrs oĩ bñdictione spũali in remissionẽ pcõruz: vt habeatis vitã ęternã, ꝛ viuatis in secula seculoruz. ℟. Amẽ.

ET bñdictio Dei oĩpotẽtis, Pa ✠ tris, ꝛ Fi ✠ lij, ꝛ Spiritꝰ ✠ sctĩ, descendat sup vos: ꝛ maneat semp. Amen. Postea dicat Missa: vt in nuptiali vsque ad Pater nr̃ inclusiue. Et post Pr̃. nr̃. dicto Per oĩa sclã sclõrum, Et rñso Amen. antequã dicatur Pax dñi, Sacerdos collocata hostia cõsecrata sup patenã posita super calicem, ꝛ cooperta corporali, vertit se ad sponsuz ꝛ sponsam corã altari genuflexos, ita ꝙ spõsa sit a sinistris spõsi: ꝛ vbi conuenit, cooperit spatulas viri ꝛ caput mulieris cum eodem velo ad exemplum Rebeccę, quę viso Isaac cooperuit se. Gene. 24. Et de hoc habetur 30. q. 5. capitu. Feminę: ꝛ capitu. Nec illud. Et dicit In noĩe Patris, ꝛ Filij, ꝛ Spũs sancti. Amẽ. ℣. Saluos fac

fac seruos tuos. ℟. Deus meus sperantes in te. ℣. Ostende eis domine misericordiam tuam. ℟. Et salutare tuum da eis. ℣. Mitte eis domine auxilium de sancto. ℟. Et de sion tuere eos. ℣. Domine exaudi orat. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiscū. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

PRopitiare dn̄e supplicationibus nostris: & institutis tuis, quibus propagationem humani generis ordinasti, benignus assiste, vt quod te authore iungitur, te auxiliante seruetur. Per.

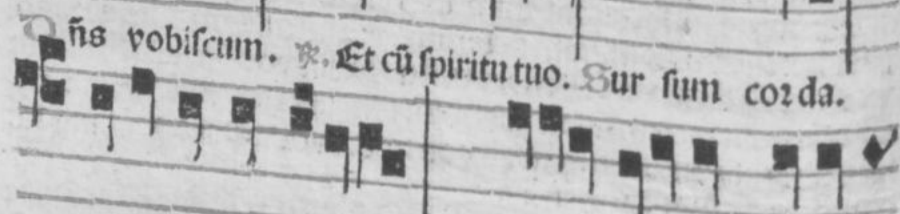

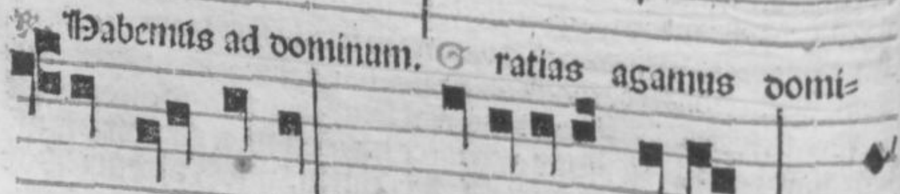
P Er omnia secula seculorum. ℟. Amen.

D n̄s vobiscum. ℟. Et cū spiritu tuo. Sur sum corda.

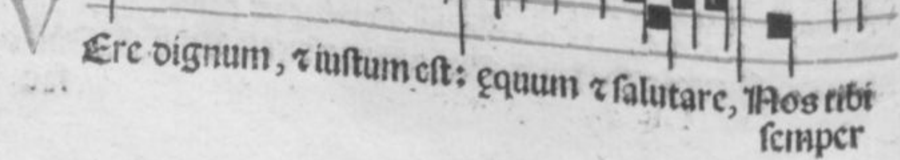

℟. Habemꝰ ad dominum. G ratias agamus domino Deo nostro. ℟. Dignum & iustum est.

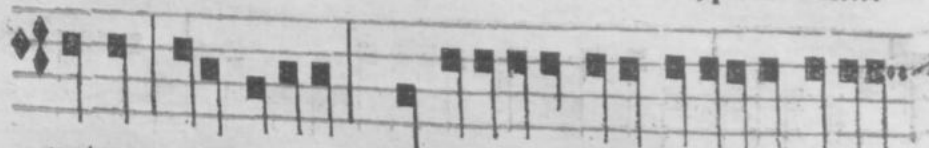

V Ere dignum, & iustum est: ęquum & salutare, Nos tibi semper

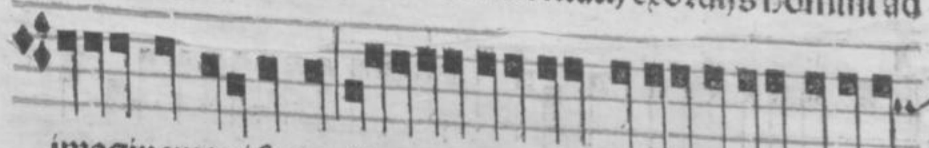
semper & vbiqz gratias agere, domine sancte, pater omni=

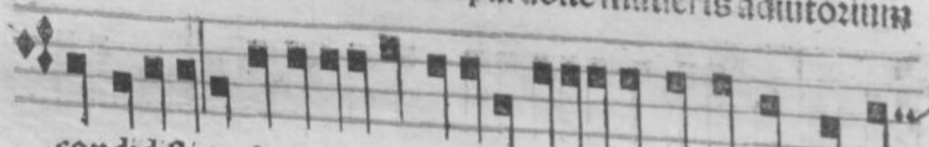
potens: ęterne deus. Qui potestate virtutis tuę de nihilo

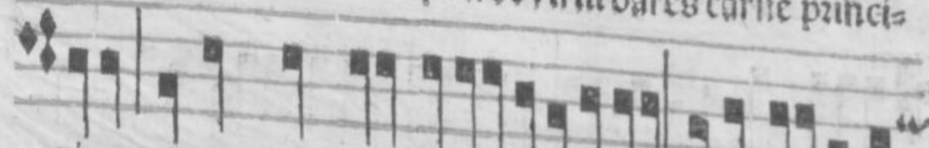
cũcta fe cisti: qui dispositis vniuersitatis exordijs homini ad

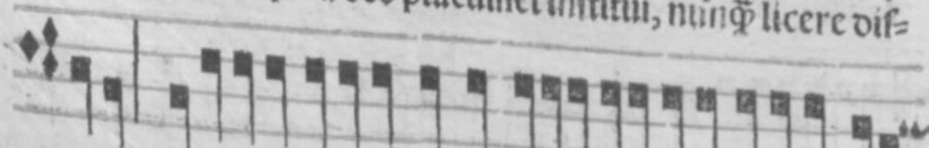
imaginem dei facto ideo inseparabile mulieris adiutorium

condidisti: vt femineo corpori de virili dares carne princi=

pium: docens quod deo placuisset institui, nunquam licere dis=

iungi. Deus q tã excellenti mysterio cõiugalẽ copulã cõse=

crasti: vt Christi et ecclesie sacramentū presignares in fede-

re nuptiarū: Deus per quē mulier iungitur viro: et societas

principaliter ordinata bene ✠ dictione donatur: que sola

nec per originalis peccati penā, nec p diluuij est ablata sen-

tentiā. Respice propitius super hāc famulā tuā: que mari-

tali iungenda cōsortio, tua se expetit ptectione muniri. Sit

in ea iugū dilectionis et pacis: fidelis et casta nubat in Chri-

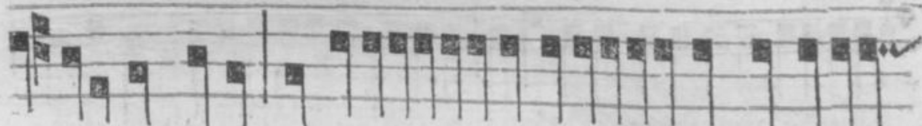
sto: imi-

sto: imitatrixq3 sanctarum permaneat feminarū. Sit ama=

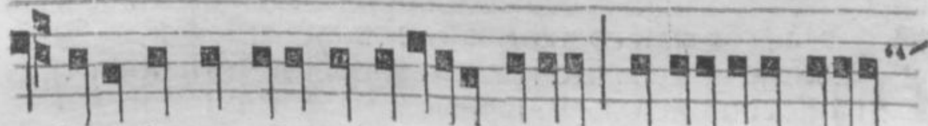
bilis vt Rachel viro suo: sapiens vt Rebecca: longeua et fi=

delis vt Sarra. Nihil in ea ex actibus suis ille author puari=

cationis vsurpet: nexa fidei mandatisq3 permaneat: vni

thoro iuncta cōtactus illicitos fugiat: muniat infirmitatē

suam robore disciplinę. Sit verecundia grauis: pudore ve=

nerabilis: doctrinis cęlestibus erudita. Sit fecūda in sobo=

 le: sit

le: ſit probata ⁊ innocens: ⁊ ad beatoꝝ requiẽ, atqꝫ ad cele

ſtia regna perueniat, Et videat filios filioꝝ ſuoꝝ vſqꝫ ad

tertiã ⁊ quartã generationẽ: ⁊ ad optatã ꝑueniat ſenectuteꝫ.

¶ Hic ſacerdos mutet vocem, ſi ꝑfationẽ cantauit, ⁊ dicat pla=
ne, ita ꝙ ab aſtantibus audiri poſſit. Per eũdẽ dñm nr̃ꝫ Jeſum
Chr̃m filiũ tuũ. Qui tecũ viuit ⁊ regnat in vnitate ſpũs ſci deus.
Per omnia ſcl'a ſeculoꝝ. Amẽ. Poſtea dicat in tono lectionis.

OReмus omnipotentem Deũ, qui ad multiplicandã huma=
ni generis plẽ bene ✠ dictionis ſuę gratiã largiri dignatus
eſt, fratres chariſſimi: ⁊ deprecemur, vt hos famulos ſuos N. ⁊
N. quos ad cõiugalẽ copulã ipſe ꝑelegit, ipſe cuſtodiat. ℟. Amẽ.

DEt eis ſenſus pacificos, pares animos, mores mutuos cha=
ritate coniunctos. Reſponſorium. Amen.

HAbeant quoqꝫ optatas ſuo munere ſoboles: quas ſicut do=
num ipſius tribuit, ita bene ✠ dictionem conſequantur: vt
hi famuli tui in omni eidem cordis humilitate deſeruiant, a quo
ſe redemptos ac dicatos eſſe non dubitant. Per eundem Chri=
ſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Quibus peractis ſacerdos
ad altare conuerſus dicit Pax dñi ⁊c. Poſtea datur pax ſpon=
ſo: ⁊ ipſe dat eã ſpõſę: ⁊ miſſa terminat. Cõpleta miſſa ſacerdos,
vbi cõſueuit, bñdicit panem ⁊ vinũ, dicẽs, ℣. Adiutoriũ nr̃m in
nomine domini. ℟. Qui fecit cęlum ⁊ terram. Oremus. Ora.

BEne ✠ dic dñe creaturã iſtaꝫ panis ⁊ vini, ſicut bene ✠ dixi=
ſti quinqꝫ panes in deſerto: vt oẽs guſtãtes ex ea, tã animę,
ꝙ corporis recipiant ſanitatẽ. Per Chr̃m dñm nr̃m. ℟. Amen.

Deinde

Deinde in altari frangat panē, ꝛ det vnā partē sponso, ꝛ aliam sponsę, ꝛ sic etiā de vino: ꝛ postea aspergantur aqua benedicta. Deinde sacerdos ponit manus super capita amborū primo viri, ꝛ postea mulieris, dicēs In noīe patris, ꝛ filij, ꝛ spiritus sancti amen. Et eleuatis manibus ꝛ extēsis sup capita eorum dicat

DEus Abrahā, De⁹ Jsaac, de⁹ Jacob: ipse sit vobiscū: ꝛ ipse vos ꝯiūgat, ipleatqꝫ bn̄ ✠ dictionē suā in vobis. Amen.

BEne ✠ dicat vos omnipotēs Deus oris sui eloquio: ꝛ cor vestrū synceri amoris copulet nexu perpetuo. ℟. Amen.

FLoreatis rerū pręsentiū copijs, fructificetis decenter in filijs, gaudeatis perenniter cum fidelibus amicis. ℟. Amen.

TRibuat dn̄s vobis parētibus dona perennia: pręsentia tempora fęliciter dilatet: ꝛ fētiatis gaudia sēpiterna. ℟. Amen.

IPse qui vnum trinumque possidet nomen, ꝛ gloriatur De⁹, benedicat vos in secula seculorum. ℟. Amen.

QVod ipse vobis pręstare dignetur, cui est honor ꝛ imperiū in secula seculorum. Amen. Oremus. Oratio.

DOminus Deus oḿs bn̄ ✠ dicat vos: ipse vos cōiūgat, impleatqꝫ bn̄ ✠ dictionē suā in vobis: ꝛ videatis filios filiorū vestroꝝ vsque ad tertiā ꝛ quartā generationē ꝛ progeniem: ꝛ ad optatā perueniatis senectutem. Per dn̄ꝫ. Tunc sacerdos iterū tangat capita vtriusqꝫ primo viri ꝛ postea mulieris: ꝛ dicat

DEus Abrahā, Deus Jsaac, Deus Jacob, emitte bn̄ ✠ dictionē tuā sup nubentes istos: ꝛ semina semen vitę ęternę in mentibus eoꝝ: vt qcquid de vtilitate sua didicerint, hoc facere cupiāt. Per Jesum Chr̄m recupatorē oīuꝫ fideliū: q cū te ęterno pr̄e ꝛ spū sctō viuit ꝛ regnat De⁹: p oīa sc̄la sc̄loꝝ. ℟. Amē. Et bn̄dictio Dei oīpotētis, pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ spūs sc̄i descēdat, ꝛ maneat sup vos: ꝛ angelus Dn̄i bonus custodiat vos semper. ℟. Amē. Postea sacerdos dicat Euangeliū sc̄i Joānis. In pricipio. f. 89. Quo dicto aufert velū ab eis, ꝛ dicit Ambulate in pace. Suprascripta bn̄dictio nō est faciēda, qn̄ alter ꝯtrahētium i alio mrimonio fuit bn̄dictus, imo sacerdos bn̄dicēs secūdas nuptias est suspēsus, ꝛ ad Papā mittēdus, extra de secūdis nuptijs, cap. Capellanus. Scūs tn̄ Thomas tenet ꝙ qn̄ virgo cōtrahit cum viro, q aliā habuerat vxorē, ꝙ bn̄dici debet, ꝛ est cōis doctorum opinio hoc esse seruādū, vbi ea est ꝯsuetudo, q vero in locis, iqbus id

Primus ingressus sponsę in ecclesiam post nuptias.
bus id fieri non ꝯsueuit: hoc faceret, incurreret pęnam dicit Ca.
Capellanus. Cū aūt hę nuptię bñdicendę sunt, seruat̄ hic ritus.
Bñdicunt̄ Arre ꝛ veniunt ambo, ꝛ genuflectūt añ altare, ꝛ mis-
sa dr̄ vsqȝ ad pax dñi exclusiue, ꝛ velant̄ ambo vt sup. ꝛ sacerdos
dicit In noīe p̄ris, ꝛc. vt sup. ꝛ ℟. vt sup. i singulari numero, ꝛ
genere feminino. Oȯ. Propitiare cū p̄fatione prędicta, ꝛ oȯ.
Oremus oīpotentē Deū, q ad multiplicādā, dr̄ i singulari nume-
ro, ꝛ i genere feminino. Postea finita missa dicat orōnes, vt sup.
ponēdo manū solū sup caput spōsę, ꝛ faciat reliqua omnia vt su.
¶ De ingressu spōsę in ecclesiam octauo die post benedictionē
faciēdo, vbi cōsueuit. cap. 5. ¶ In aliqb⁹ ecclesijs ꝯsueuit octa-
uo die post bñdictionē sponsa ingredi ecclesiā, qȯ vulgo dicitur
Intrare in sancta. Et tūc sacerdos indutus superpelliceo ꝛ stola,
sit in ostio ecclesię: ꝛ aduenięte spōsa dicat ℣. Adiutorium nr̄m
in nomine dñi. Ps. Deus misereat̄ totū cū Gloria pa. f. 37. ꝛ po-
stea subiūgat ps. Beati oēs. totū sil'r cū Gloria pa. f. 37. Kyrie-
eleis. Chr̄e eleis. Kyrie eleis. P̄r n̄r. Et ne nos. Sed libe. ℣. Sal-
uā fac ancillā tuā. ℟. Deus meus sperātē in te. ℣. Nihil profi-
ciat inimicus in ea. ℟. Et filius iniqtatis nō apponat nocere ei.
℣. Esto ei dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Dñe
exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vob. ℟. Et cū spi. Oremus. Oȯ.
Omnipotēs sempiterne Deus, creator cęli ꝛ terrę: q oīa de
nihilo creasti: qque Adā protoplastū de limo terrę forma-
sti: ꝛ Euā illi in adiutoriū dedisti: ꝛ bñdixisti eis, dicens. Crescite
ꝛ multiplicamini ꝛ replete terrā: ne respicias ad pcā nr̄a, sed ad
fidē ecclesię tuę: ꝛ bene✠dicere digneris hāc famulā tuā vna
cū marito suo: ꝛ da ei fęcunditatē sobolis, ꝛ de rore cęli, atqȝ de
pinguedine terrę abundantiā: ꝛ benedic eis taȝ in domibus, q̄
in agris, ꝛ vbiqȝ: in iumētis, ꝛ pecoribus, omniqȝ possessioni eo-
rū benedic: ꝛ perduc eos in oī pietate, ꝛ castitate, ꝛ morū hone-
state, ꝛ timore Dei ad vitā ęternam. Per Christū. Tunc sacer-
dos tradat caput stolę sponsę, ꝛ ducens eaȝ in ecclesiam, dicat.
Ingredere in domū Dei: ꝛ adora filiuȝ virginis: q tibi fęcun-
ditatē prolis tribuere digneẗ: ipsum inquaȝ dñm nr̄m Iesum
Chr̄m mediatorem Dei ꝛ hoīuȝ: qui cuȝ patre ꝛ Spiritu scō vi-
uit ꝛ regnat Deus in scl'a sclorum. ℟. Amen. Postea sacerdos
celebret, ꝛ sponsa audiat missam cū cādela accensa in manibus.

Et finita

Et finita missa sacerdos benedicat eam hoc modo. Benedictio Dei oipotentis, pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ spiritus ✠ sci descendat sup te: ꝛ maneat semp. Et aspergat aqua bñdicta: que surgens offerat sacerdoti, qd sibi placuerit: ꝛ domum reuertatur in pace.

¶ Pro fuganda sterilitate mulieris oratio. Cap. 6.

MUlier sterilis ꝛ infecunda veniẽs ad eccłesiã accedat ad sacerdotem habentem superpelliceum ꝛ stolã: ꝛ se eius orationibus cõmendet. Qui faciat oõnẽ sup eam in hunc modum. In noie patris, ꝛ filij, ꝛ spũs sci. Amen. ℣. Adiutorium nr̃m in noie dñi. ℟. Qui fecit celũ ꝛ terrã. ps. Beati oẽs q. totum cum Gloria pa. fo. 37. Añа. Bñdicat tibi dñs ex sion: ꝛ videas filios filioꝝ tuoꝝ vsqꝫ in tertiã ꝛ quartã generationẽ. Kyrie eleison. Chr̃e eleison. Kyrie eleis. Pr̃ nr̃. Aue Maria. Credo in Deuꝫ. Quibus dictis sacerdos subiungat. ℣. Saluã fac ancillã tuam. ℟. Deus meus sperantẽ in te. ℣. Sint filij tui sicut nouelle oliuarũ. ℟. In circuitu mense tue. ℣. Dñe exaudi oõnẽ meaꝫ. ℟. Et clamor meus. ℣. Dñs vobiscũ. ℟. Et cũ spi. Oremus. Oõ.

DEus, qui emortuã vuluã Sarre ita per Abrahe semen fecundare dignatus es: vt ei contra spem sobolis filius nasceretur, presta famule tue N. pro sua sterilitate deprecanti: vt merorem infecunditatis ab ea submoues: ꝛ ad concipiendam sobolem ei fecunditatem tribuas: ꝛ filium, quem donaueris, clementer benedicas. Per Christuꝫ dominum nr̃m. Oremus. Oratio.

MAiestatis tue clementiam deus pater oipotens suppliciter exoramus: vt preces nostras ꝓ sterilitate famule tue N. benignus assumas: ꝛ ei prolem tibi ꝛ hominibus gratiosam cõcedere digneris. Per Christum dñm nostrum. Post hec aspergit eam aqua benedicta: ꝛ imponit ꝙ sepe dicat, vel dici faciat predictum psalmum. Beati omnes qui timent dñm, ꝛ Pater noster, ꝛ Aue Maria, ꝛ Credo in Deum ꝛc. Et quod honeste cum viro suo, ꝛ pudice actum matrimonialem exerceat.

¶ Oõ ꝓ ipeditis ĩ mr̃imonio a demone, vel maleficiis. Cap. 7.

SAcerdos cũ superpelliceo ꝛ stola super virum ꝛ mulierem impeditos sequẽtẽ oõnẽ dicit. ℣. Adiutoriũ nr̃ꝫ in noie domini. ℟. Qui fecit celũ ꝛ terrã. ℣. Saluos fac seruos tuos, ꝛ ancillas tuas. ℟. Deus meꝰ spantes ĩ te. ℣. Mitte eis dñe auxiliũ de scõ. ℟. Et de siõ tuere eos. ℣. Nihil ꝓficiat inimicꝰ ĩ eis. ℣. Et filiꝰ

 iniqui=

iniqtatis nō apponat nocere eis. ℣. Esto eis dn̄e turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Dn̄s vob. ℟. Et cuꝫ spi. Oremus. Oro.

Domine Jesu Chr̄e Dei ꝛ beatę Marię virginis filius, q in paradiso terrestri mr̄imoniū instituisti in officium, siue cōseruationē ꝛ multiplicationē humanę naturę: ꝛ ipsū matrimoniū mirabiliter honorasti in aduētu tuo primordijs miraculoꝝ tuoꝝ: tu p merita ꝛ p̄ces ipsius beatissimę virginis Marię mr̄is tuę, beati Uincētij ꝯfessoris tui, ꝛ oīum scōꝝ ꝛ sanctaꝝ tuarū, digneris hos famulos tuos, quos mr̄imonialiter ꝯiūxisti, bn̄ ✠ dicere, ac plene liberare ab oī ligamēto, fascinamento, ꝛ maleficio satanę, ꝛ dare eis fęcūditatē ꝛ gratiā: vt libere possint vti mr̄imonio suo ad generādū, ꝯcipiēdū, portādū, pariēdū ꝛ nutriēdū ples gratas Deo ꝛ hoībus. Jn noīe pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ spūs ✠ sci. Amē. Jesus Marię filius, mūdi salus ꝛ dn̄s, sit nobis clemens ꝛ ppitius. ℟. Amen. ps. Beati oēs. f. 37. ps. Qui habitat. fol. 60. ps. Dn̄e quid multiplicati. f. 252. Oēs itegri dicant cū Gloria pa. Kyrie elei. Chr̄e elei. Kyrie elei. Pater nr̄. Et ne nos inducas ī tēta. ℣. Saluū fac seruum tuum ꝛ ancillam tuam. ℟. Deus meus sperātes in te. ℣. Mitte eis dn̄e auxilium de scō. ℟. Et de siō tuere eos. ℣. Nihil pficiat inimicus in eis. ℟. Et filius iniqtatis non apponat nocere eis. ℣. Esto eis dn̄e turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Dn̄e exaudi oꝛonem meam. ℟. Et clamor. ℣. Dn̄s vob. ℟. Et cū spi. Oremus. Oro.

Domine Jesu Chr̄e fili Dei viui, qui vterum beatę virginis Marię mirabiliter fęcūdasti, vt de spū scō ꝯciperet, portaret, pareret, ac nutriret, te deum ꝛ hoiem saluatorē: innocam⁹ clemētiā tuam: vt his famulis tuis N. ꝛ N. semoto oī demonis impedimēto ꝛ maleficio, fęcūditatē donare digneris, vt generare, ꝛ cōcipere, portare, parere, ac nutrire tibi valeāt plē in vitaꝫ ęternā. Amē. Jn noīe pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ spūs ✠ sci. Amē. ps. Beatus vir q nō abijt in cōsilio impioꝝ. cū quatuor sequentibus versib⁹ vsqꝫ psperabunt. Gloria pa. fo. 210. Tunc sacerdos imponens manus sup capita, primo viri, postea mulieris dicat.

Jesus Marię filius: mundi salus ꝛ dn̄s, qui beatissimę virgini Marię mr̄i suę fęlicē partū tribuit, ipse tibi concedat, vt possis in vtero portare, fouere, parere, ꝛ bn̄ nutrire plē Deo ꝛ hominib⁹ gratā. Jn noīe pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ spūs ✠ sci. Amen.

¶ De

¶ De bñdictione fet⁹ in vtero mřis, de cui⁹ piculo dubitař.

SAcerdos, cuȝ superpelliceo ꝛ stola hoc modo bñdicat fetum in vtero matris: Adueniẽs mulier p̃gnans coram altari, ꝛ genuflexa tenet faciem contra altare: ꝛ sacerdos super eam orat, dicens, ℣. Adiutoriuȝ nr̃m in nomine dñi. ℟. Qui fecit celũ ꝛ terrã. ℣. Saluã fac ancillã tuã. ℟. Deus meus sperantē in te. ℣. Esto ei dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Nihil proficiat inimicus in ea. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Mitte ei dñe auxiliũ de scto. ℟. Et de sion tuere eaȝ. ℣. Dñe exau. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vo. ℟. Et cũ. Oremus. Orō.

OMnipotens sempiterne Deus, q dedisti famulis tuis in cõfessione vere fidei eterne trinitatis gloriã agnoscere, ꝛ in potentia maiestatis tue adorare vnitatẽ: q̃s, vt eiusdem fidei firmitate ab omnibus semp muniamur aduersis. Per do. Oremus. Orō.

DOmine deus omniũ creator, fortis, ꝛ terribilis, iustus atq; misericors: q solus bonus ꝛ pius es: solus p̃stãs, solus iustus, oṕs ꝛ eternus: q de oi malo liberas Israel: q fecisti patres electos quoslibet, ꝛ scificasti: eos munere spũs sci: vcȝ, virgineȝ gloriosissimã Mariã, i vtero post ɔceptũ absq; oi decursu tpis Joãnẽ baptistã, ꝛ alios fȝ gradus varios, anteq̃ more solito nascerenř: accipe sacrificiũ cordis ɔtriti, q̃s, ac feruẽs desideriũ famule tue N. humilr̃ supplicãtis ꝑ ɔseruatione ꝓlis debilis, quã dedisti ea ɔcipe: ꝛ custodi partẽ tuã, atq; scifica imẽsa bñdictione tue grẽ: ꝛ defende ab oi dolo ꝛ iniuria diri hostis, nec nõ a quibuslibet aduersitatib⁹ crudelibus ꝛ iniqs: vt ad lucẽ pñtis vite incũdissimã obstetricãte manu tua veniat incolumis, tibiq; i oibus iugiter deseruiat, ꝛ vitã ɔseq sẽpiternã finaliter mereař. per.

Postea aspgař aq̃ bñdicta dicẽdo ps. Deus misereař nr̃i. totũ cũ Gloria pa. f. 37. Deinde. ℣. Bñdicam⁹ patrẽ ꝛ filiũ cũ scõ spũ. ℟. Laudem⁹ ꝛ superexaltemus euȝ in scl'a. ℣. Angelis suis Deus mandauit de te. ℟. Vt custodiãt te in oibus vijs tuis. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vobis. ℟. Et cum. Oremus. Orō.

VIsita, q̃s dñe, cunctã habitationẽ istam: ꝛ omnes isidias inimici ab ea, ꝛ a p̃senti famula tua longe repelle, ꝛ angeli tui sancti habitent in ea, qui eam ꝛ eius prolẽ in pace custodiant: ꝛ bene ✠ dictio tua sit sup eã semp: salua eos oṕs Deus, ꝛ in eam tuã eis cõcede ꝑpetuam. Per dñm. ℟. Amen. Benedictio Dei omnipo-

oipotentis, pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ spiritus ✠ sancti descendat ꝛ sit super te ꝛ super prolem tuam: ꝛ maneat semper. ℟. Amen.

¶ Ordo benedictionis mulieris post partum in domo. Cap. 9.

¶ Sacerdos ingrediẽs domũ mulieris, q̃ pepit, dicat in igressu.

PAx huic domui: ꝛ omnib⁹ habitantibus in ea. ℣. Adiutorium nostruz in nomine Dñi. ℟. Qui fecit cęluz ꝛ terrã. Psalmus.

LAudate pueri dñm: laudate nomen domini. Sit nomen dñi benedictũ: ex hoc, nũc ꝛ vsque in seculũ. A solis ortu vsq3 ad occasum: laudabile nomen dñi. Excelsus super oẽs gẽtes dñs: ꝛ sup cęlos gloria eius. Quis sicut Dñs deus nr̃, qui in altis habitat: ꝛ humilia respicit in cęlo ꝛ in terra? Suscitans a terra inopẽ: ꝛ de stercore erigens pauperẽ. Vt collocet eũ cũ principibus, cum principibus populi sui. Qui habitare facit sterilẽ i domo: matrẽ filioꝛ lętãtẽ. Gloria pa. ps.

BEati oẽs, qui timent dñz: qui ambulant in vijs eius. Labores manuum tuarum, quia mãducabis: beatus es, ꝛ bene tibi erit. Vxor tua sicut vitis abundans: in lateribus domus tuę. Filij tui sicut nouellę oliuarum: in circuitu mensę tuę. Ecce sic benedicetur homo: qui timet dominum. Benedicat tibi dominus ex sion: ꝛ videas bona Hierusalẽ oibus diebus vitę tuę. Et videas filios filioꝛũ tuoꝛ: pacem super Israel. Gloria pat. ps.

DEus misereat nr̃i, ꝛ benedicat nobis: illuminet vultũ suum super nos: ꝛ misereatur nostri. Vt cognoscamus in terra viã tuã: in omnibus gentibus salutare tuũ. Confiteãtur tibi populi Deus: ꝯfiteantur tibi populi oẽs. Lętent ꝛ exultẽt gentes, qm̃ iudicas populos in ęqtate: ꝛ gentes in terra dirigis. Confiteant tibi populi Deus: cõfiteantur tibi populi oẽs, terra dedit fructũ suũ. Benedicat nos Deus Deus noster, benedicat nos Deus: ꝛ metuant eũ oẽs fines terrę. Gloria pat. Añ. Aia mea illi viuet: ꝛ semẽ meum seruiet ipsi. Kyrie eleis. Chr̃e eleis. Kyrie eleison. Pater nr̃, qui es. Et ne nos inducas in tẽtationem. Sed libera nos a malo. ℣. Saluã fac ancillã tuam. ℟. Deus meus sperãtem in te. ℣. Mitte ei dñe auxiliũ de sancto. ℟. Et de sion tuere

tuere eam. ℣. Esto ei dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Dñe exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meꝰ ad te veniat. ℣. Dñs vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oro.

DOmine scē, pr̄ oṗs, ęterne Deus, q bñdictionis tuę gratiaꝫ ęgris infundēdo corporibus, facturā tuā multiplici pietate custodis: ad inuocationem tui noīs sci benignus assiste: vt hanc famulā tuā dextera tuę virtutis tuearis, ptāte ꝯfirmes, signaculo scē crucis bene ✠ dicas: atqꝫ tuę ecclesię ꝛ scis altaribus cā fęliciter restituas. Per dñm. Et tunc aspergat aqua benedicta.

¶ Ordo quando mulier post partum primo ecclesiam ingreditur, expletis diebus suę purificationis. Cap. x.

SAcerdos cū superpelliceo ꝛ stola, facta ꝯfessione ante portam ecclesię, aspergit mulierē aqua benedicta: ꝛ dicit Antiphonā. Asperges me dñe hyssopo, ꝛ mūdabor: lauabis me, ꝛ super niuē dealbabor. Ps. Miserere mei Deus ƀm magnā misericordiā tuā. Gloria pa. Et repetit Añā. Asperges. Postea dicit Añā. Hic accipiet benedictionem a dño: ꝛ misericordiam a deo salutari suo: quia hęc est generatio q̄rentiuꝫ dñm. Postea dicat ps.

DOmini est terra, ꝛ plenitudo eius: orbis terrarū, ꝛ vniuersi qui habitāt in eo. Quia ipse sup maria fundauit euꝫ: ꝛ super flumina pręparauit eum. Quis ascendet in montem Dñi? aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens manibus, ꝛ mundo corde: q nō accepit in vano animā suā: nec iurauit in dolo proximo suo. Hic accipiet bñdictionē a Dño: ꝛ misericordiaꝫ a deo salutari suo. Hęc est generatio q̄rentiū eū: quęrentium faciem Dei Jacob. Attollite portas principes vestras: ꝛ eleuamini portę ęternales: ꝛ introibit rex glorię. Quis est iste rex glorię? dñs fortis, ꝛ potēs, dñs potens in p̄lio. Attollite portas principes vestras, ꝛ eleuamini portę ęternales: ꝛ introibit rex glorię. Quis est iste rex glorię? dñs virtutū ipse est rex glorię. Gloria patri, ꝛc. Ps. Deus misereatur nr̄i, ꝛ benedicat no. fol. 37. Psal.

CRedidi ꝑpter qđ locutus sum: ego aūt humiliatus sum nimis. Ego dixi in excessu meo: oīs homo mendax. Quid retribuā dño pro oībus, q̄ retribuit mihi? Calicē salutaris accipiam: ꝛ nomen dñi inuocabo. Vota mea dño reddā corā omni populo eius: p̄ciosa in ꝯspectu dñi mors sanctorū eius. O dñe, qꝛ ego seruus tuus: ego seruus tuus, ꝛ filius ancillę tuę. Dirupisti

rupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiã laudis: ꝛ nomen dñi inuocabo. Uota mea dño reddã, in conspectu oĩs populi eius: in atrijs domus dñi, in medio tuo Hierusalem. Gloria pat. Ps.
LAudate dominũ omnes gentes: laudate eum omnes populi. Quoniam confirmata est super nos misericordia eius: ꝛ veritas domini manet in ęternum. Gloria patri, ꝛc. Psalmus.
LEuaui oculos meos in montes: vnde veniet auxilium mihi. Auxilium meum a dño: qui fecit cęlum ꝛ terrã. Non det in cõmotionẽ pedẽ tuum: neqꝫ dormitet, qui custodit te. Ecce nõ dormitabit, neqꝫ dormiet: qui custodit Israel. Dñs custodit te, dñs protectio tua: super manum dexteram tuam. Per diem sol nõ vret te: neqꝫ luna per noctẽ. Dñs custodit te ab omni malo: custodiat animam tuã dñs. Dñs custodiat introitum tuum, ꝛ exitũ tuum: ex hoc, nunc, ꝛ vsqꝫ in seculum. Gloria patri. Psal. Ad te leuaui oculos meos. f. 180. Et post singulos psalmos dicatur Gloria pa. Aña. Exaudi nos dñe: qm̃ benigna est misericordia tua: ꝛ scdm̃ multitudinem miserationum tuaruꝫ respice nos dñe. Kyrie elei. Christe eleis. Kyrie eleison. Pr̃ noster. Et ne nos inducas. ℣. Ego dixi dñe miserere mei. ℟. Sana animã meam: quia peccaui tibi. ℣. Saluã fac ancillam tuam. ℟. Deus meus sperantem in te. ℣. Mitte ei dñe auxilium de scõ. ℟. Et de sion tuere eam. ℣. Nihil proficiat inimicus in ea. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Esto ei dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Dñe exaudi orõnẽ meam. ℟. Et clamor meus ad te ve. ℣. Dñs vobisc. ℟. Et cuꝫ spir. Oremus. Oratio.
DEus, qui per Moysen famulũ tuum Israelitice plebi mandasti, vt mulier, quę filium peperisset, ab ingressu templi sequestraretur: q̃s, vt hanc famulam tuam N. ab omni inquinamento peccati mundare digneris: quatenus mente ꝛ corpore mundata sinũ sanctę matris ecclesię valeat penetrare, ꝛ tibi pro suis delictis acceptabile munus offerre. Per do. Oremus. Orõ.
OMnipotens sempiterne Deus, pater Dñi nr̃i Jesu Chri: Deus sabaoth, qui tuum vnigenitum vna cum matre sua post quadraginta dierum spatium in templo pręsentasti: benedicere digneris hanc famulam tuam N. quam ad templum tuũ tibi Dño Deo nostro purificandi gratia pręsentamus: ꝛ concede propitius: vt sicut eam per nostrum officium in templũ istud introdu-

introducimus, sic post finem vitę pręsentis templum cęleste mereatur introire. Per eundem dñm nrm Jesum Christum filium tuum. Qui tecum viuit ⁊ regnat. &c. Amen. Tunc mulier habens candelaꝫ accensam in manibus, accipit a sacerdote caput stolę, ⁊ ecclesiam ingreditur, dicente sacerdote. Famula Dei N. ingredere in templum Dei: adora filium beatę Marię virginis: qui tibi tribuit fęcunditatem prolis. Deinde sacerdos celebret missam, si est hora conueniens: ⁊ ipsa aliquid offerat sacerdoti. Postea dicat sacerdos euangelium sancti Joannis. In principio. f. 89. ⁊ euangelium sequens, Secundum Lucam.

IN illo tempore: Postquā impleti sunt dies purgationis Marię, secundum legem Moysi: tulerunt Jesum in Hierusalē: vt sisterent eum domino: sicut scriptum est in lege domini. Quia omne masculinum adaperiens vuluam, sanctuꝫ domino vocabitur. Et vt darent hostiam, sm̃ ꝙ dictuꝫ est in lege dñi, par turturum, aut duos pullos columbarū. Et ecce homo erat in Hierusalem, cui nomē Simeon: ⁊ homo iste iustus, ⁊ timoratus: expectans consolationem Israel: ⁊ spiritus sanctus erat in eo. Et rñsum acceperat a spū sancto: non visurū se mortē, nisi prius videret Christum dñi. Et venit in spiritu in templuꝫ. Et cum inducerent puerum Jesum parentes eius: vt facerent sm̃ consuetudinem legis pro eo: ⁊ ipse accepit eum in vlnas suas: ⁊ benedixit Deum, ⁊ dixit. Nunc dimittis seruum tuum domine: sm̃ verbū tuum in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuuꝫ. Quod parasti ante faciem omniū populorū. Lumen ad reuelationem gētium: ⁊ gloriam plebis tuę Israel. Postea dicat orationem seq.

ABsolue, q̄s dñe, delicta famulę tuę N. ⁊ a pcōꝝ suoꝝ nexibus, q̄ pro sua fragilitate contraxit, tua benignitate liberet. ⁊ orōnem.

DEus qui salutis ęternę, beatę Marię Virginitate fecunda, humano generi pręmia pręstitisti: tribue quęsumus: vt ipsam pro nobis intercedere sentiamus, per quaꝫ meruimus authorem vitę suscipere dominuꝫ nostrum Jesuꝫ Christum filium tuum. Qui tecum viuit. vel Concede nos famulos tuos. folio 260. Et benedictio Dei pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lii, ⁊ spiritus ✠ sancti descendat super te, ⁊ maneat semper. Amen.

¶ Finit tractatus secundus primę partis libri Sacerdotalis.

¶ Tra=

¶ Tractatus iij. primę partis Sacerdotalis, de sacro penitētię.

¶ Penitētia quid sit, & quotuplex sit, & de tribus verę Penitē-tię partibus. Cap. i.

Secundū beati Hieronymi sententiā, secūda tabula post naufragium est Penitētia. De Peniten. dist. 2. ca. Secunda: vt hi q humana fragilitate, vel suadente diabolo, seu ppria iniquitate peccauerūt, per ipsaz ad salutis portum deducantur. Quę quidem a beato Ambrosio sic diffinit: Penitētia est pterita mala plāgere, & plāgēda iterū nō ɔmittere. De Pen. dist. 3. c. Penitētia. Hoc est q ille, q vere cupit penitere, sit bñ ɔtritus, idest dolorē habeat de pctis cōmissis & pteritis: & firmiter disponat & pponat deinceps illa vel alia, idest nulluz peccatū mortale cōmittere. ¶ Est aūt triplex Pnia. s. solēnis, publica, & secreta. Solēnis Pnia est, q p epm solēniter in 4. feria cinerū indicit, ppter peccata enormia & publica. 50. dist. c. In capite. Et hęc solum ab epo, & non a sacerdote indicenda est: nisi de speciali mandato epi. Et de hac in Pōtificali agit. ¶ Alia est Penitentia publica, sicut peregrinatio cum baculo cubitali, vel huiusmodi: q a sacerdote parochiali, & a quolibet cōfessore pōt imponi. 31. q. 1. c. Siquis. q non est fm Augustinū imponēda innenibus, & maxime mulieribus. 50. dist. Penitētes. ¶ Tertia est Penitētia priuata, quę quotidie imponitur, dū qs petā sua sacerdoti sacraliter confitetur. 26. q. 6. c. presbyteri. 2. q. 1. Si peccauerit.

¶ Dīs autem vera Pnia habet tres partes. Prima est, Cordis ɔtritio: q consistit in dolore pcōrū pteritoruz, & dispositione pro posse, diuina adiuuāte gratia, amplius nō peccādi. Secunda est, Oris ɔfessio: q cōsistit in integra, & lachrymabili oris cōfessione oīuz pcōrū corā sacerdote. Tertia est, Satisfactio pro pctis, ad arbitriū sacerdotis imponēda iuxta ipsius discretionē, & cōfitentis opportunaz correctionē, quę fit in orone, eleemosynis & ieiunio, oīa. n. alia afflictionis, misericordię, ac spiritualia opera ad hęc tria reducunt. Et hęc tria sunt hui⁹ sacri materia. ¶ Ex cōcilio Florentino, Quartū sacrm est Pnia: cuius quasi materia sunt

actus

actus Pnię: q̄ in tres distinguit partes. Quarum prima est cordis cōtritio: ad quā ptinet, vt doleat de pcō cōmisso, cū ꝓposito nō peccādi de cetero, Scōa est, Oris confessio: ad quā ptinet vt pctōr oīa pctā, quoꝝ memoriā habet, suo sacerdoti confiteatur integraliter. Tertia est, Satisfactio pro pctis ſm arbitriū sacerdotis: q̄ quidē p̄cipue fit p orōnē, ieiuniū, & eleemosynā. ¶ Forma aūt hui⁹ sacri est absolō a pcis. s. Ego te absoluo a pctis tuis: q̄ dēt ab ore sacerdotis ꝓferri. Vñ ibidē legit. Forma hui⁹ sacri sūt ꝟba absolōnis: q̄ sacerdos ꝓfert cū dīt: Ego te absoluo. Oia aūt alia sūt ad solēnitatē: q̄ tñ nō sūt p̄termittēda. ¶ Minister autē hui⁹ sacri est Sacerdos rite ordinat⁹ ordinari⁹, vel ōlegat⁹ hñs ꝯmissionē a pp̄, vel ab epo. Vñ legit. Minister hui⁹ sacri est Sacerdos hñs authoritatē absoluēdi, vel ordinariā, vel ex ꝯmissione supioris. ¶ Effectus vero huius sacri est absolutio a peccatis. Unde legit. Effectus sacri Penitentię est absolutio a pctis. hęc ibi. Est etiaȝ liberatio a pęnis inferni, & restitutio diuinę gratię.

¶ De triplici cōfessione: & quod auricularis ꝯfessio de iure diuino, siue a deo sit instituta: & de pcōꝝ circūstātijs ꝯfitēdis. Cap. 2.

VBbi notādū q̄ triplex est ꝯfessio. Una mētalis, q̄ est recognitio pcī corā deo in corde: & hęc fuit tpe legis naturę. s. statim post pcm̄ Adę. Scōa ē cęremonialis ꝯfessio. s. q̄ peccās p tali pcō offerat tale sacrificiū: & peccās in alio pctō offerat aliud. Et hęc fuit in lege mosaica. Tertia est cōfessio sacralis, q̄ fit sacerdoti: q̄ est de necessitate salutis cūctis pęnitētibus triplici rōne. ¶ Primo ex Chr̄i institutione: q cā instituit implicite & explicite. Implicite in figura, dū dixit leproso Matth. 8. Uade, ostēde te sacerdoti. Explicite, cū Jo. 20. dixit Aplis, & p eos oib⁹ sacerdotibus: Accipite spūm sctūȝ: quoꝝ remiseritis pcā, remittunt eis &c. Ibi enī dat sacerdotib⁹ ptās iudicādi & remittēdi: q̄ reqrit manifestationē de ipsis pctis, q̄ est ꝯfessio. Quib⁹ aūt dat ptās iudicādi de aliqua causa, dat eis ptās cognoscēdi de illa. Nullus enī pōt iudicare, & esse bonus iudex de his q̄ ignorat. Sacerdos aūt nō pōt cognoscere sufficiēter facta ꝯsciētię pctōris, nisi pctōr ei p ꝯfessionē ꝯsciētiā aperiat: & sic Chr̄s ꝯfessionē oris instituit. ¶ Secūdo, ex doctoꝝ & scripturaꝝ testificatione ꝯfessio sacralis est necessaria. Ambrosi⁹ in libro de Paradiso: & habet de peni. dist. 1. c. non potest. Nō pōt qsq̄ iustificari a pctō, nisi pcm̄ fuerit ante ꝯfessus.

Et ibidē Joānes Chrysostomus. Nō pōt quis graz vite celestis accipere, nisi purgatus fuerit ab oī sorde pcī p pnie ɔfessionez. Et Augustinus in libro de pnia. Agite pniam, qualis in ecclesia agit: vt oret p vobis ecclesia. Nemo sibi blādiat, ꝛ dicat: Occulte ego apud deū ago: nouit de⁹ q mihi ignoscit, q̄ in corde ago. Ergo sine causa dictū est: Quecūq̄ solueritis sup terrā, erūt soluta ꝛ in celo. Ergo sine causa date sunt ecclesie Dei claues: q̄si dicat, nō. Et de peni. dist. i. c. multiplex. Leo Papa. Nō remanet in iudicio ɔdēnādū qḋ fuerit cōfessione purgatū. ¶ Tertio, ex ecclesie p̄ceptione cōfessio sacrālis est necessaria: qa eccl'a p̄cepit q̄ semel in anno qlibet postq̄ ad annos discretionis puenerit, debeat sacerdoti oīa pcā sua ɔfiteri. De pen. ꝛ re. c. Oīs vtriusqz sexus. ꝛ dicit oīa pcā. s. cogitationis, locutionis, opationis ꝛ omissionis, secreta, ꝛ manifesta, cū eoꝝ circūstātijs agrauātibus vel in aliā pcī spēm trahentibus: q̄ sunt iste. s. ¶ Prima, psone, cū qua peccauit, noīe eius tacito: sed si cū nupta, vel moniali ꝛc. peccauit. ¶ Secunda, loci: si in loco sacro peccauit. ¶ Tertia, tpis: si ī die festo. ¶ Quarta numeri. s. quoties idē pcm̄ cōmisit, q̄tum recordari potest. ¶ Quīta, modi: vt si qs cū muliere peccaret ɔtra naturā. ¶ Sexta, qualitatis: si sit publicū, vel occultū: ꝛ hoc pp scādalū. ¶ Septima Inductionis: si ipse peccauit ꝛ aliū induxit ad peccandū. ¶ Octaua, Cōsequētia: q̄n in vno pcō multa ɔsequunt: puta in ludo mēdacia, piuria, blasphemie.

¶ Qui, ꝛ quando teneantur ad Confessionem: casus item nonnulli ponuntur, quando quis statim tenetur confiteri. Cap. 3.

Statutū cōfitēdi tempus est a dominica ī ramis palmarum vsque ad octauā pasche ī inclusiue.

OMnes aūt adulti postq̄ ad annos discretionis puenerint, tenent ɔfiteri semel ī anno. i. ī q̄dragesima: ꝛ q hoc nō fecerit, viuēs ab igressu eccl'ie arceat, ꝛ moriens eccl'iastica careat sepultura. vt in ɔcilio gnāli. extra de Pen. ꝛ re. c. Oīs vtriusqz sexus. ¶ Tenet tn̄ hō post pcm̄ cōmissū statim cōfiteri. i. dolere ō ɔmisso: ꝛ pponere ō cetero nō peccare, cū itētione ī futura prima q̄dragesima cōfiteri: ꝛ sufficit p tūc ad acqrendū statuz grē. ¶ Sūt aūt aliq cas⁹, ī qb⁹ hō tenet statim cōfiteri. ¶ Primus est, infirmitas grauis. ¶ Scḋs, q̄n imminet piculū mortis: sicut mare trāsit, lōgā pegrinationē seu piculosā viā ageī. ¶ Terti⁹ est, q̄n hēt aliqd agere, qḋ existēs in pcō mortali nō pt facere sine pcō mortali, sicut dicere Missaz ꝛc. hmōi. ¶ Quart⁹, q̄n hēt copiam

piã ꝯfessoris, qui põt eũ absoluere a pctis: a quibus suus cõfessor non põt, ꝛ verisimile est ꝙ in quadragesima talẽ copiam nõ hẽbit. ¶ Quintus est, qñ habet ꝯscientiaꝫ, ꝙ statim debeat cõfiteri: quia tenet aut taleꝫ conscientiam deponere, aut cõfiteri. Et licet hoc posśit differri, vt prędictũ est: melius tñ ꝛ tutius est ꝙ̃ primũ ꝯfiteri post pcm̃ cõmissũꝫ, ꝑꝑ multa mala ꝛ pericula, quę euenire possunt, ꝛ multa bona, quę inde sequuntur.

¶ Qualiter sacerdos se habere debet erga pęnitentes ꝛ subditos suos, in sacramento Pęnitentię. Cap. 4.

Et qꝛ officiũ sacerdotis parochialis ꝛ curati est animarum sibi commendatarum saluti pro viribus intendere, diligenter ꝛ vigilanter debet studere ꝛ procurare, vt aĩas sibi cõmissas a peccatis eruat, ꝛ ad confessionem ꝛ pęnitentiam inducat: qa si eius causa perierint, reddere rationeꝫ tenebitur de eis in die iudicij. Requiret eniꝫ deus de manu ipsius oues sibi cõmissas. Et ideo verbo ꝛ exemplis debet, quantũ in eo est, eos a peccatis auertere: frequenter eos admonendo, corripiendo, increpãdo, rogando, persuadendo, vt caueant a pctis: ꝛ ipse tanquam virtutis simulacrum debet se coram illis irreprehensibilem exhibere: quia plus prosint facta ꝙ̃ verba, ꝛ bona exempla quã eloquens prędicatio: ꝛ magis eos mouent ad bene viuendum bona opera ꝙ̃ prolata verba. Diligens itaqꝫ sacerdos instãte tẽpore quadragesimę debet instare ꝛ pręmonere oẽs sibi subditos, vt tempestiue veniant ad ꝯfessionem: ꝛ nõ expectent finem quadragesimę: qꝛ melius poterũt examinari: ꝛ quia ꝯsequẽtur multas indulgentias: quę tpe quadragesimali ꝯceduntur: q̃ sine cõtritione ꝛ confessione nullũ hñt effectum. De qua quideꝫ ꝑmonitione hꝛ in pęnitẽtiali Romano. ¶ Hebdomada priori ante initium quadragesimę presbyteri plebium conuocent ad se populũ: ꝛ discordãtes canonica authoritate recõcilient: ꝛ oĩa iurgia sedent. Et tunc primũ cõfitentibus pniam dent: ita ꝙ anteꝙ̃ caput ieiunij veniat, oẽs confessi pniam acceptã habeãt, vt liberiꝰ dicere possint, dimitte nobis debita nr̃a, sicut ꝛ nos dimittimus debitoribus nostris. Et beatus Augustinus. Presbyteri admonere debent plebẽ sibi subiectam: vt oĩs qui se sẽtit mortifero pctĩ vulnere sauciatũ, feria quarta ante quadragesimaꝫ cũ omni festinatione recurrat ad viuificãtẽ matrẽ

 ecclesiam:

ecclesiaz: vbi mali qd cōmisit cuz oī humilitate ꝛ cōtritione cordis simpliciter cōfessus suscipiat remedia pnīe, secūdū modū canonicis authoritatibus pfixū. Nō solū aūt ille, qui mortale aliquid cōmisit, sed ēt oīs homo quicunqz se recognoscit immaculatā Christi tunicaz, quā in baptismo accepit, peccati macula pollulisse, ad proprium sacerdotē festinet venire: ꝛ cum puritate mentis oēs transgressiones, oīa peccata, quibus dei offensam se incurrisse meminit, humiliter cōfiteatur: ꝛ quicquid ei a sacerdote fuerit iniunctum, ac si ab ipso omnipotentis Dei ore esset prolatum, ita diligenter intendat ꝛ cautissime obseruet.

¶ Sacerdos tenetur scire censuras, ꝛ casus reseruatos.

SAcerdos igit, vt melius sciat sibi subditos a peccatis purgare, studeat diligenter hr̄e ꝛ scire casus reseruatos dn̄o papę ꝛ ep̄o, ꝛ censuras vtriqz reseruatas, ꝛ ea quę sunt in iure, ꝛ per constitutiones synodales: Quę quidem hic breuissime pro maiore commoditate ponunt. ¶ Et primo, cēsurę promulgatę in cęna dn̄i in pcessu annuali curię. ¶ Subsequenter, quę in iure vel extrauagātibus, ꝛ cōcilio Latera. editę sunt, ꝛ ipsi dn̄o papę reseruant. ¶ Tertio, q̄ ep̄is ꝛ diocesanis reseruant. ¶ Quarto, q̄ aliqn̄ dn̄o papę, aliqn̄ ep̄o reseruāt. ¶ Ultimo, casus ep̄ales de iure vel de cōsuetudine ep̄is reseruati ꝛ diocesanis ordinarie ponunt. ¶ Sed prius aliquid d̄ excōicatione dicēdum est.

¶ Excommunicatio quid sit, ꝛ quotuplex. Cap. 5.

EXcōicatio dr̄ exclusio. s. a cōione. Sicut aūt ē triplex cōio fideliū. s. i cōuersatione, vel loquela, cibo, salutatione, ꝛ huiusmodi: in sacrorum susceptione: ꝛ bonorum spiritualiū participatione, q̄ fiūt in ecclesia iuxta illud, Particeps ego sum oīum timentiū te, ps. 118. sic triplex pōt dici excōicatio alijs omissis. ¶ Et prima est maior, quę ēt dr̄ anathema: ꝛ excludit a p̄dicta triplici cōione. 3. q. 4. c. Engeltrudā. ꝛ 11. q. 3. sicut apl̄i. ꝛ cap. nihil. ¶ Scd̄a est excōicatio minor quę excludit a participatione ꝛ cōione sacrorum passiua tm̄, s̄m Jo. de Lign. vt de cle. exc. mi. ca. si celebratur. ꝛ de hac. 11. q. 3. cum excōicatio. ꝛ 3. q. 4. Engeltrudaz. ¶ Tertia est excōicatio data a deo. s. inflicta p quolibet pctō mortali. 11. q. 3. Audi. Et sciendum q excōicatio maior quāqz infligitur ab homine, siue a iudice pro diuersis causis, quę hic nō ponuntur pp innumeros casus: qn̄qz a iure particulari. s.

ri.s.in ɔcilijs synodalibus alicuius ciuitatis, vel prouincialib⁹ alicuius prouincię: aliqñ a legatis ipsarũ prouinciarũ, quę nõ ligat nisi hoies illius prouincię. Et ẽt istę hic non ponunt. Alię sunt a iure cõi, & extrauagantibus: vel vniuersalibus ɔcilijs, & a summis pontificibus: quę vbique ligant. Quę in particulari hic inferius ponuntur, secundum quod haberi potuerunt.

¶ Casus & censurę reseruatę domino papę in processu annuali in cęna Domini.

Excõicantur oẽs heretici, schismatici, & fautores, adherẽtes, & q cũ eis cõmerciũ hñt, & q vuitcleffistis hẽticis deferunt arma, vel alia ꝓhibita, aut vinũ, oleũ, vestes, granum, & hmõi. 2. ¶ Piratę & latrũculi marini: & recipiẽtes eos, & dãtes eis fauorẽ, vel ɔsiliũ. 3. ¶ Qui in terris suis noua pedagia ĩponũt, vel ꝓhibita exigũt. 4. ¶ Et qui imponũt collectas, vel onera ecclesiasticis ꝑsonis: & q exigũt tã realia, ꝙ ꝑsonalia. 5. ¶ Falsarij literarũ aplicarũ vel supplicationũ ꝑ summũ Põtif. vel vicecãcellariũ, vel coꝝ vices gerẽtiũ: 6. ¶ Qui equos, arma, ferrũ, lignamina, & alia ꝓhibita deferũt sarracenis, & turcis, & alijs ĩfidelib. qb⁹ xpianos ĩpugnãt. 7. ¶ Impedientes, & ĩuadẽtes eos q victualia & alia necessaria ad vsũ Ro. Curię ɔ̃ferũt. 8. ¶ Verberãtes, vel capiẽtes, seu impediẽtes, vel occidentes eos, q ad sedẽ aplicã vadũt, vel ab ea recedunt, & eos q morant in curia: & & dãtes auxiliũ, ɔsiliũ, vl' fauorẽ: vl' mãdãtes talia fieri. 9. ¶ Itẽ capiẽtes, detinentes, vulnerãtes, mutilãtes, ĩcarcerãtes, ĩterficiẽtes patriarchas, archiepos, & epos, eorũqꝫ mãdatores. 10. ¶ Qui verberãt, vel capiũt, seu bonis spoliãt eos, q cãs suas ꝓsequuntur in curia, vel aduocatos, seu ꝓcuratores eorũ, ꝓpter hmõi ꝓsecutionẽ cãrũ. 11. ¶ Qui ꝓhibẽt, vel statuũt ne pareatur lr̃is & mãdatis aplicis, seu legatorũ, & nũciorũ, & iudiciũ delegatorũ dñi papę: & fauentes. 12. ¶ Qui se subtrahunt ab obediẽtia dñi papę: & S. Rom. ecclesię & fauentes. 13. ¶ Qui vsurpãt sibi iurisdictionẽ, seu fructus ecclesiasticos, seu ad eccl'asticas ꝑsonas pertinentes: & dãtes ɔsiliũ, auxiliũ, vel fauorẽ.

¶ Quicũqꝫ supioritatem hñs ꝓhibet quoquo modo ne aliqs de vacatiõe alicui⁹ beneficij scribat, seu certiorem reddat quem piã extra dñiũ coꝝ existentem: vel ĩpediũt directe, vel indirecte, ne cõsequant prouisiones beneficiorũ, seu dignitatum sibi au-

thoritate ap̄lica ↄcessarū: ⁊ dātes ↄsiliū, vel fauorē, vel non obuiantes cū pn̄t. 15. ¶ Verberātes vel capientes, vel depdātes, romipetas accedētes, morātes, ⁊ recedētes, ⁊ dātes ↄsiliū, auxiliū, vel fauorē. 16. ¶ Hostiliter discurrentes per terras ecclesię: inuadētes ⁊ occupātes easdē: ⁊ dātes ↄsiliū, auxilium, uel fauorē. 17. ¶ Qui absoluūt a prędictis casibus preterq̄ in mortis articulo, (⁊ tūc ēt excōicati debēt fidē prętare de satisfactione vel dare sufficientē cautionē) sunt excōicati, ⁊ priuati oībus iurisdictionibus prędicādi, cōfessiones audiendi, ⁊ ministrādi sacr̄a. Et nota q̄ nullus eximit̄ a pęnis ⁊ censuris superi⁹ positis, etiā quacunq; prępulgeat dignitate ecclesiastica, vel seculari.

¶ Censurę quę reseruantur domino papę in iure vel extrauagantibus ex concilio Lateranensi. Cap. 7.

Censurę quę reseruantur dn̄o papę: p̄ter supradictas, sunt infrascriptę, vcʒ. 1. ¶ Excōicati nominatim a dn̄o papa. 2. ¶ Radētes aliquid: vel emēdātes i lr̄is Dn̄i papę. 3. ¶ Insecutores hostiliter cardinaliū vel alicuius clerici, vel religiosi ō familia dn̄i papę vel cardinaliū: pcutiētes, ⁊ capiētes eosdē: ⁊ dātes ↄsiliū, auxiliū, ⁊ fauorē: receptatores ⁊ defensores taliū. in c. Felicis. de pęn. lib. 6. 4. ¶ Percutientes, capientes, vel bānientes ep̄m temere, vel iniuriose: ⁊ id fieri mandantes, socij, ⁊ dātes cōsiliū, auxiliū, vel fauorē. 5. ¶ Officiales, qui in aliquo p̄dictorū fuerint culpabiles. Cle. de pęnis. 6. ¶ Qui sine lr̄ia sedis ap̄licę assentiūt noīationi, vel electioni, assumptioni in senatorem, vel capitaneum, vel patritiū, seu rectorē ad regimen vrbis Romę. 7. ¶ Qui electus in senatorē vel ⁊c. vt supra, vltra annū de tali offō se ip̄ediuerit. 8. ¶ Qui taliter assumpto sine lr̄ia, vt supra, intēdūt, vl' obediūt: ⁊ q tales mō p̄dicto elegerūt, noīauerūt, vel assumpserūt. 9. ¶ Qui talibus dat auxilium, ↄsiliū, vel fauorē, publice, vel occulte, tā noīationib⁹, vl' assumptionibus, q̄ noīatis vel assumptis. De elec. c. Fundamēta. li. 6. 10. ¶ Exenterantes ⁊ in frusta incidētes corpus mortuum: ⁊ in aqua coquētes: vt ossa separēt a carnib⁹, vt ad aliū locū ad sepeliendum deferatur. Bonifac. 8. 11. ¶ Accedentes ad sepulcrū dn̄i sine lr̄ia. 12. ¶ Clerici scienter ⁊ sponte in diuinis tā in ecclesia q̄ alibi participātes cū excōicatis iudicialiter a papa. de sen. excom. c. significauit. 13. ¶ Clerici, vel religiosi inducentes

aliquem

aliquē ad vouēdū, vel iurādū, vel ꝑmittēdū de eligēda sepultu=
ra apud eorū eccl'as, vel electa mutāda. De pęnis. c. cupientes.
in cle. 14. ¶ Excōicati ex gn̄ali sn̄ia suorū diocesanorū hn̄tes li=
teras ap'licas falsas, nisi infra 20. dies postq̄ se cognouerit hēe
l'ras falsas, illas destruxerint, aut resignauerint, nō pn̄t absolui
post lapsum 20. dierū, nisi a sede ap'lica. De cri. fal. ca. Dura. 15.
¶ Religiosi ꝯferentes sacr̄a coiōnis, vel extremę vnctionis si=
ne lnīa parochialium. 16. ¶ Religiosi solēnizantes mr̄imonia.
17. ¶ Religiosi absoluentes excōicatos a iure, vel a cōstitutio=
nibus synodalibus, aut a culpa ⁊ pęna. De priuil. c. religiosi. in
cle. 18. ¶ Religiosi absoluentes a casibus ⁊ censuris in extra=
uagantibus reseruatis. Sixtus 4. 19. ¶ Religiosi mendicātes
trāseuntes ad ordines nō mēdicantiū, pręterq̄ ad Carthusien=
ses. Martinus v. 20. ¶ Religiosi nō mēdicantes recipientes
ad ordines suos frēs mendicantes, ēt hn̄tes literas Apostolicas.
Mart. v. 21. ¶ Magistri excludentes fratres prędicatores a
studio Parisiensi Alexander 4. 22. ¶ Qui libellos famosos, vł
rhythmos faciunt ꝯtra ordinē prędicatorū ⁊ minorū. Alex. 4.
23. ¶ Dicentes vel defendentes q fratres p̄dicatores ⁊ mino=
res non sint in statu ꝑfectionis: ⁊ q nō liceat eis de eleemosynis
viuere: aut q nō possint p̄dicare, vel ꝯfessiones audire. Alex. 4.
24. ¶ Facientes damnabilem violentiā in locis fratrum prędi
catorum. Clemēs v. 25. ¶ Intrantes monasteria sororum ordi=
nis prędicatorū ⁊ minorū in casibus nō ꝯcessis. Bonifa. 9. quo
ad prędicatores: ⁊ Eugen. 4. quo ad minores. 26. ¶ Dn̄i tem=
porales, ⁊ etiā epi, q cogunt aliquē celebrare tpe iterdicti gn̄a
lis, vel cū cāpana, vel voce p̄conis excōicatos, vel interdictos
vocant ad diuina: vel q prohibent excōicatis ⁊ interdictis, ne
de eccl'ia recedant, dū missarū solennia agunt, cū a celebranti=
bus fuerint requisiti gn̄alr, vel sp̄alr vt exeāt. 27. ¶ Interdicti,
vel excōicati publici postq̄ fuerint moniti nominatim a cele=
brātibꝰ vt exeant, si nō exierint sunt excōicati: ⁊ absolutio papę
reseruatur. De sen. exc. c. grauis. in cle. ¶ Simoniaci in quocū
que ordine, ⁊ beneficio. Martinus v. Eugenius 4. Paulus 2.
Sixtus 4. 28. ¶ Facientes pactum in curia pro gratia conse=
quenda. 29. ¶ Qui sciuerit aliquem committere simoniam in
curia: ⁊ nō denunciauerit papę, vel alij ab ipso deputato infra

duos menses. Euge. 4. 30. ¶ Recipientes aliquid pro ingressu monasteriorum. Urbanus 5. Ne in vinea. 31. ¶ Inquisitores, qui cõtra ꝯsciam miserint procedere contra aliquem hrticum: vel alicui iniustę crimen heresis imposuerint, vel vexauerint. De here. ca. Multorũ. in cle. 32. ¶ Inijciens enormiter manꝰ violẽtas in clericũ, vel religiosuꝫ, ꝓfessuꝫ, vel nouitiũ, vel ꝯuersum secularẽ tradentẽ se ⁊ sua, honeste viuentẽ, ⁊ audientez horas. Itẽ clericũ ꝯiugatũ nõ bigamũ, incedentẽ in habitu clerici: Itẽ depositũ verbaliter tñ: Itẽ per saltum promotum: Itẽ excõicatum: Itẽ incedẽtem sine habitu clericali ante admonitionẽ. Itẽ clericus, qui ex ira seipsum enormiter percutit, est excõicatus excõicatione papali. 17. q. 4. cap. Siquis suadente.
33. ¶ Officiales Romanę curię: qui pro taxis, mercedibꝰ, emolumentis, laboribus regularibus, aut cuiuscunqꝫ alterius operis lucro, recipiunt aliquid in pecunijs, rebꝰ, bonis, aut pmissionibus, quocunqꝫ modo, ẽt a sponte offerentibꝰ, aut vltra q̃ in eorũ officiorũ antiqua institutione statutũ est, ⁊ tenent satisfacere illis, a quibus receperunt. Julius 2. in extraua. Etsi Romanus. ⁊ Leo. 10. in concil. Lateran. In aplici. 34. ¶ Cardinales vota data in consistorio, ⁊ ibi gesta, aut dicta, quę in odium, pręiudiciũ, aut scãdalũ alicuius redundare possent, verbo, aut scripto, vel alio modo reuelantes: ⁊ ẽt, si per pontificẽ indictuꝫ sit silentium in aliqua re, eã manifestantes sunt excõicati: ⁊ a solo papa absoluuntur cũ expressione causę. In concil. Lateran. Leo. 10. supernę dispositi. 35. ¶ Prędicatores tam clerici, quam religiosi: miracula falsa, aut incerta, vel prophetias, quę ex sacra scriptura non constant, prędicantes, seu qui ẽpis, aut superioribus detrahere in suis p̃dicationibus p̃sumunt, nõ obstãte quęcũqꝫ priuilegio, excõicationis sniaꝫ incurrunt: ⁊ absolutio papę reseruat. Leo. 10. in concil. Latera. Supernę maiestatis.
36. ¶ Pragmaticã sanctionẽ in regno Francię, ⁊ alibi seruantes: ⁊ ꝭm eã iudicãtes, ⁊ eã faciẽtes, aut pmittẽtes seruari: ⁊ nõ delẽtes eã de libris, archiuis ⁊ capitularibꝰ, excõicant: ⁊ absolutio papę reseruat. Leo. 10. in concil. Lateran. Pastor bonus.

¶ Censurę episcopis ⁊ diocesanis reseruatę.

EPiscopis ⁊ diocesanis reseruantur infrascriptę censurę vz.
¶ Cõtumaciter asserentes Romanam ecclesiam non esse caput

caput oīuz ecclesiarum. Dist. 19. ca. Nulli fas. Si tñ firmiter & veraciter ita crederet, esset hereticus, & absolutio papę reseruata per pcessuz annualez. 2. ¶ Utens literis, vel supplicationibus papalibus falsis scienter, & retinens eas & non lacerans. 3. ¶ Laici recipiētes literas, seu bullas papales, nō de manu papę vel deputatoruz, vel p nunciuz nō recipiētē de manibus eoruz, quādo est persona magnę authoritatis. De cri. fal. c. dura. 4. ¶ Electus minus q̄ a duabus partibus cardinalium in papā, si tali electioni consentit: & oēs recipiētes euz. De elec. c. licet. 5. ¶ Impugnantes literas electi in papā ante eius coronationē. Bñdictus 11. in extraua. 6. ¶ Qui loquunt secrete, vel mittunt lr̄as, vel nūciuz ad aliquē cardinaliuz, dū sunt in cōclauio occasione electionis papę. De elec. c. Ubi periculum. lib. 6. 7. ¶ Dñi & officiales, q nō seruāt ɔtēta i caplo de elec. papę supra alleg. Ubi periculum: vel circa ipsum fraudem cōmittūt. Ibidē. ¶ Principes, senatores, cōsules, q infra mēsez a die notitię de delicto cōmisso ɔtra cardinales vel familiares papę, & ipsoꝝ cardinaliū nō faciūt iustitiā ſm ɔtinētiā capli Felicis. de pęn. sunt excōicati. Ibidē. 9. ¶ Omnes principes & officiales, qui tertio admoniti ab Epis vel ecclesiasticis personis recusant facere iustitiā sup eoꝝ causis. 23. q. 5. cap. Administratores. 10. ¶ Oēs officiales, qui euacuant iurisdictionē & authoritatē prelatorum, quā hñt in suis hoībus: & successores dictorum officialium: nisi infra mēsem errorē suoꝝ predecessoruz correxerint. De immun. eccl. c. Non minus. & c. Aduersis. 11. ¶ Spoliantes naufragos bonis suis: nisi ablata restituāt q̄ citius poterunt. Diuersę opiniones sunt, si sit Canon latę sententię. De rapt. excōi. 12. ¶ Ubi propter diuersitatem inhabitantium vnius eps nō potest populo supplere, debet sibi vicarium substituere, qui populo satisfaciat: & talis vicarius dēt p oīa subesse episcopo principali: qui si aliter se ingesserit, est excōmunicatus. De offi. ord. c. Quoniam. 13. ¶ Participans cum excommunicato in c[r]ie, propter quod est excōicatus, dando ei consilium, aux[i]lium, vel fauorem. De senten. excommu. cap. nuper. 14. ¶ Omnes grauantes per se, vel per alios, in beneficijs, vel alijs suis rebus, clericos vel eorum consanguineos: quia noluerunt eligere illum, pro quo rogabantur. De elec. cap. sciāt cuncti.

cuncti. 15. ¶ Extorquentes absolutionez a sententijs excommunicationis, suspensionis, & interdicti, per vim, vel metũ, extra de ijs, quę vi me. ve causa fi. c. vnico. lib. 6. 16. ¶ Compellentes prelatos, vel ecclesiasticas personas ad submittendum ecclesias, subijcienda bona immobilia, vel iura ecclesiarum laicis, ad cognoscendum seu profitendum se retinere ab eis, vel ad statuendũ laicos in patronos, seu aduocatos eorũ in perpetuum, seu ad non modicum tempus sine licentia papę, & capituli. De reb. eccle. non alie. c. Consultissimo. 17. ¶ Laici si vsurpant, vel exigunt aliquid de rebus ecclesiasticis immobilibus vltra importationem contractuum factorum, vel faciendorũ, si moniti non destiterint, etiã taliter ablata restituendo vbi supra. 18. ¶ Impediẽtes litigare in foro ecclesiastico, coram delegato, vel quocunqz alio iudice ecclesiastico in causis, quę de iure, vel ꝯsuetudine possunt ibidem exerceri. De imm. eccle. c. Quoniam. lib. 6. 19. ¶ Impedientes sequestrationem vel fructus sequestratos occupantes, post vnam diffinitiuam sententiam apud sedem apostolicam promulgatam, super aliquo beneficio: etiam si nulla foret. In clem. vnica. de sequestra. 20. ¶ Procurantes quod conseruatores se intromittant de alijs, quam de manifestis iniurijs, & exigentibꝰ iudiciariam potestatem. De offi. & potesta. c. fin. lib. 6. 21. ¶ Fingentes casum fraudolenter, per quem iudex vadat, vel mittat ad aliquam mulierem pro testimonio ferendo. De iudic. capi. mulieres. lib. 6. 22. ¶ Cõcedentes repręsalias ꝯtra ꝑsonas ecclesiasticas, specialiter vel generaliter, si sunt singulares personę, sunt excommunicati: si vniuersitas, est interdicta. De iniu. & dam. da. cap. vnico. lib. 23. ¶ Clerici habentes officium vicecomitis, vel prępositi secularis, si admoniti non desistant. Ne cle. vel mo. c. Clericus. 24. ¶ Contrahentes matrimoniũ cum consanguineis, vel affinibus, vel monialibꝰ ꝓfessis, vel religiosis, vel cũ clericis in sacris ordinibus ꝯstitutis, tam ipsi clerici & religiosi & ꝯsanguinei, vel affines ꝯtrahẽtes, ꝙ̃ ꝑsonę cũ qbus ꝯtraxerit, oẽs sunt excõicati. In cle. vnica. d ꝯsan. & affi. 25. ¶ Monachi & canonici regulares, archidiaconi, decani, ꝑpositi, plebani, cãtores, & alij clerici ꝑsonatũ hñtes, vel qcũque ꝑsbyteri, qui leges, vel physicã audiũt, extra claustrũ, nisi infra duos mẽses recierint,

dierint. Ne cle. vel mo. c. fi. 26. ¶ Doctores, qui legunt leges, vel physicā, si retinēt in scholis suis religiosū q̄ habitu deposito suę religionis audire vult leges vel physicā. Ne cle. vel mo. c. Ut periculosū. lib. 6. 27. ¶ Religiosi tacite, vel expresse professi: qui temere habitū suę religionis dimittunt. Ibidem. 28. ¶ Religiosi, qui sine lnīa suorū p̄latorū vel maioris partis cōuentus accedūt ad studia. Ibidem. c. p̄iculosa. 29. ¶ Religiosi decimas ecclesię deditas sibi appropriātes: vel fraudātes ecclesias circa eas: vel solui nō p̄mittētes, nisi requisiti destiterint infra mēsē. In cle. 1. de deci. 30. ¶ Monachi & canonici regulares, qui non hn̄t administrationes, si intrāt curias principū sine lnīa suorū p̄latorū: vel si inferant dānū p̄latis, vel monasterijs. c. ne in agro. de sta. mo. in cle. 31. ¶ Monachi tenentes arma inuasiua infra septa monasterij sine lnīa abbatis. c. ne in agro. de sta. mo. 32. ¶ Statum bigamarum assumentes, vel illum sectantes. in clem. 1. de religiosis. 33. ¶ Religiosi, qui in sermonibus suis retrahunt populū a solutione decimarū: vel sibi confitentibus non faciunt conscientiā de decimis soluendis, si fuerint requisiti. in cle. Cupientes. de pęnis. 34. ¶ Religiosi qui nō seruāt interdictum, quem seruat mater ecclesia. in cle. 1. de senten. exc. 35. ¶ Religiosi mendicantes, qui de nouo domos ad habitandū recipiunt, vel receptas mutant sine licētia sedis apostolicę. De reli. do. c. vnico. lib. 6. 36. ¶ Frēs minores vel eremitani recipiētes fratres ordinis p̄dicatorū ad habitum suum. 37. ¶ Alienantes bona ecclesiastica, seu infeudātes, seu facientes pactū, ꝙ ipsorū dn̄ium transferatur ac concedentes, hypothecātes, infeudantes, vel in emphyteusim cōcedentes, seu locantes, pręterquam in casibus a iure concessis. 38. ¶ Recipientes tales alienationes, seu locationes. Paulus 2. in extrauag. 39. ¶ Impedientes visitationem monialium, si moniti non destiterint. de sta. mo. c. 2. in cle. 40. ¶ Directores monialiū in electionibus: nisi abstinuerint in his, per quę possit oriri, vel nutriri discordia. de elec. c. Indemnitatibus. lib. 6. 41. ¶ Magistri, & scholares tractātes cū aliquo ciue Bononiēse de cōductione hospitij, irrequisitis inquilinis: nisi tēpus cōductionis elapsum fuerit. de loca. & cōdu. ca. 1. 42. ¶ Emens rem ecclesię, vel aliter acquirens a schismatico. 43. ¶ Tenēs bene=

ficiũ a schismatico. 44. ¶ Innitẽs ordinationi facte per schis-
maticũ. Isti tres casus hñr in c. i. de schisma. 45. ¶ Qui chri-
stianum mandant interfici per assassinos, ẽt si casus nõ fuerit
secutus: ⁊ talibus dans auxilium, consilium, vel fauorẽ, de Ho
mi. c. pro humani. lib. 6. 46. ¶ Clerici locantes domos manife-
stis vsurarijs alienigenis ad fenus exercendum. de Usu. ca. i.
lib. 6. 47. ¶ Officiales cõitatum facientes, vel dictantes statu
ta super vsuris soluendis, q̄ non restituantur: vel iudicantes
fm illa: vel non delentes si pñt infra tres menses de libris cõi-
tatum: vel illa seruãtes. de vsu. ca. Ex graui. in clem. 48. ¶ Se-
pelientes in cemeterio tempore interdicti in casibus a iure nõ
ꝯcessis excõicatos publice, interdictos noiatim, vsurarios ma-
nifestos. in cle. i. de sepul. 49. ¶ Sepeliẽtes hereticos, creden-
tes, ⁊ fautores, receptatores, defensores eoꝝ sciẽter in cemete-
rio eccl'astico, nec debẽt absolui, nisi ꝓprijs manibꝰ extumula-
uerint cadauera eoꝝ. i c. qcũqꝫ. de her. 50. ¶ Inqsitores he-
retice prauitatis ꝑtextu officij pecuniã extorquẽtes. 51. ¶ Inq-
sitores, si sciẽter bona ecclesiarũ occupant. 52. ¶ Inqsitores
bona eccl'iarũ ob delictũ clericoꝝ fisco ẽt ecclesie applicantes
in cle. 2. de here. 53. ¶ Dñi tpales quocunqꝫ noie censeantur,
qui de crie heresis cognoscunt, vel iudicant. 54. ¶ Dñi tpales
captos per epm vel inquisitorẽ pro heresi a carcere liberãtes
55. ¶ Dñi tpales, si executionẽ hmõi officij ab epo vel inquisi-
tore eis iniunctã nõ iplẽt: put ad eoꝝ spectat offm. 56. ¶ Dñi
tpales, si directe vel indirecte ꝑsumunt sniaꝫ, vel ꝓcessuꝫ inqsi-
toꝝ, seu diocesanoꝝ impedire. 57. ¶ Si diocesano, vel inqsi-
tori ꝑsumpserint se opponere i his, q̄ ad ꝑfatũ negotiũ incum-
bũt, aut quẽlibet ipedire. 58. ¶ Dãtes talibus ꝯsiliũ, vel fauo-
rem. Oẽs iste censure continent in c. vt inquisitionis. de here.
lib. 6. 59. ¶ Exercentes regimẽ in triremibus infideliũ. de iu-
de. in c. ita quorundã. 60. ¶ Principes, ⁊ officiales, qui tertio
admoniti ab epis, vel viris ecclesiasticis, recusant facere iusti-
tiã sup eoꝝ causis. 23. q. 5. administrãtes. 61. ¶ Faciẽtes statuta
⁊ iudicãtes fꝫ ea ꝯtra libertatẽ ecclesie. de sen. exc. c. Nouerit.
62. ¶ Itẽ q talia iudicata in publicã formã redigunt. Ibidem.
63. ¶ Percutiens clericum vel religiosum leui percussione.
64. ¶ Laici sortilegi, incantatores, inuocatores demonũ, ⁊ diui-

natores

natores vtriusq; sexus excõicant. Leo.10.in ꝯcil. Lateran. Superne dispõnis 65. ¶ Glosantes, seu cõmẽtãtes, vel interp̃tãtes ꝯstitutiones factas in ꝯcil. Lateran. q̃ ꝯtinent in bulla, q̃ incipit. Superne dispõnis 66. ¶ Predicãtes, vel disputãtes verbo vl' scripto, q̄ mõtes pietatis instituti iuxta tenorem terminationis ꝯcilij Lateran. sint male ordinati, excõicãtur. Leo.10.in ꝯcilio Latera. Inter multiplices. 67. ¶ Imprimentes, vel imprimi facientes libros vel aliquã scripturaʒ sine examine ꝛ approbatione vicarij dñi papę, ꝛ magr̃i sacri palatij in vrbe: ꝛ extra vrbeʒ sine licentia diocesani ꝛ inquisitoris hęreticę prauitatis, excõicant. Leo.10.in concil. Lateran. inter solicitudines.

¶ Casus qui sunt aliq̃n papales, aliq̃n episcopales. Ca.9.

INcẽdiarij ecclarũ, vel monasterioꝝ, vel pioꝝ locorum sunt excõicati ipso iure excõicatione epali: sed post denunciationẽ sunt excõicati excõicatione papali. De sent. exc. tua nos. 2. ¶ Effractores cũ spoliatione ecclarũ vel monasterioꝝ vel pioꝝ locoꝝ ante denunciationẽ sunt excõicati excõicatione epali: post denũciationẽ vero papali. Ibidẽ. 3. ¶ Dãtes sniaʒ offendẽdi, vel grauãdi eos, q sñias excõicationis, vel interdicti tulerũt ꝯtra quẽcũq;: nisi sñiam ipsaʒ re itegra reuocauerit: vel si ad hoꝝ captionẽ p̄cessum fuerit, nisi ifra octo dierũ spatiũ oĩa restituerint, vsq; ad duos menses est epalis: ꝛ exinde papalis. 4. ¶ Itẽ q tali sñia data vti ausi fuerit. 5. ¶ Itẽ, q motu p̄prio aliqd p̄missoꝝ cõmiserit, est epalis, vel papalis vt sup. de sent. exc. quicũq;. 6. ¶ Itẽ absoluti a sñia excõicationis rõne periculi alicuius, si post periculũ nõ repñtãt se illi, q põt eos absoluere, in eadẽ sñiaʒ icidũt papalẽ, vel epalẽ. 7. ¶ Participãtes in crie cũ excõicatis aliq̃n sũt excõicati excõicatione papali, aliq̃n episcopali, ƀm q̄ excõicatio fuerit papalis vel episcopalis.

¶ De casibus Episcopis reseruatis. Cap.10.

DEbet ẽt scire sacerdos casus epis reseruatos de iure, vel de consuetudine, ꝛ ẽt casus synodales. De qb⁹ casibus sunt varię opiniones doctoꝝ. Aliq enim ponũt plures, ꝛ aliq pauciores. vñ materia ipsa nõ est bñ clara. Et i sum. Pisana dr̃, q̄ Bñdict⁹ papa 11. in extraua. Inter cũctas, ďclarauit quatuorceẽ casus ď iure. ¶ Prim⁹ s. pctm̃ clerici, p̄ qď icurrisset irregularitatẽ. ¶ Scďs, de incendiarijs. ¶ Tertius, de pctõ, p̄p̄ qď idicenda

cēda cēt solennis pnīa. ¶Quart⁹, de excōicatis excōicatione maiori. ¶Itē declarauit.5.esse casus epīs reseruatos de approbata consuetudine. ¶Primus est pctm̄ homicidij voluntarij. ¶Scōs, est pctm̄ falsariorū. ¶Tertius est pctm̄ violātiū ecclasticā libertatē. ¶Quart⁹, est pctm̄ violātiū ecclasticā immunitatē. ¶Quint⁹, est pctm̄ sortilegoꝝ, diuinatoꝝ, ⁊ incantatorū. Quāuis aūt dicta extrauagans fuerit reuocata ꝑ clem. dudum. de sepul. tn̄ qꝫtū ad dictos casus nihil innouatū fuit, etsi alia ibi ꝯtenta sint. Et sic vr̄, q͞ adhuc illi remaneant. Et addit in Pisanella, q͞ pn̄t nihilominus epi in suis ep̄atibus casus sibi reseruare, sicut vr̄ eis expedire, sicut pn̄t ꝯstitutiones facere: ⁊ multo magis ꝯciliū synodale, vel ꝓuinciale: a quorū sententijs sacerdotes nō valent absoluere. Ideoq꞉ annuatim petere debent ab ep̄o casus, ⁊ cēsuras, quas sibi reseruāt: ⁊ ſm ipsius epi volūtatē, ⁊ nō alr̄ absoluāt. ¶Et q͞r superius tractatū est de excōicatione maiori: nō incōgruū visū ē hic breuissime aliqua ponere de excōicatione minori, īterdicto, suspēsione, ⁊ irregularitate.

¶ De Excommunicatione minori. Ca. II.

POstq꞉ igitur tractauimus de excōicatione maiori, nunc aliquid dicendum est de minori: a qua potest quilibet sacerdos absoluere. Cuius effectus est excludere a participatione sacramentorum, nō aūt a participatione diuinorum. Unde excōicatus excōicatione minori licite pōt audire missam, ⁊ ecclesiam officiare: dū tn̄ nullum sacrm̄ percipiat, nec matrimoniuꝫ, nec aliud: nisi prius sit absolutus: aliter peccaret mortaliter: nec tn̄ incurreret irregularitatē. ¶Incurrit aūt quis in hanc excōicationē primo ꝑꝑ participationē cum excōicatis maiori excōicatione, dūmodo participet cum eis in alijs, quaꝫ in crimine, vꝫ q͞ participet in his, quę continentur in versu infrascripto.

Os, orare, vale, communio, mensa negatur.

¶Quia nō debet loqui cū eo, nec orare, nec eū salutare: nec in actibus humanę cōuersationis aliquam cōionem habere cum eo, nec comedere cū eodē. ¶Non tn̄ semꝑ peccat mortaliter ille, qui sic participat cum talibus excōicatis: quia hoc esset nimis durū, pro sic parua videlicet re, obligare hoīes ad peccatum mortale: vnde dicit S. Tho. in 4. sent. dist. 18. q. 2. arti. 4. nisi participet cū illo in cōtēptū ecclesiasticę disciplinę, vel contra

probi=

prohibitionē preceptoriā superioris. ¶ Excipiunt tñ quidā casus in quibus participantes cū eis nō incurrent in hāc excōicationē: qui casus in hoc versu infrascripto cōprehenduntur.

Utile, lex, humile, res ignorata, necesse.

¶ Primo vz, qñ qs hoc facit, vt pcuret vtilitatē aīe ipsi⁹ excōicati, vel etiam vtilitatem ppriā, vtputa, cū petit qs ab excōicato id qḋ ei excōicat⁹ dare tenet, ⁊ debet: aliter excōicatus de sua excōicatione cōmodū ⁊ vtilitatē reportaret: vel ēt cū petit ab eo ꝯsiliū pro remedio aīe sue, qñ. s. non pōt hēe recursum ad aliquē aliū. ¶ Scdo, excusat lex. s. matrimonij ex parte mulieris, que potest cōicare viro excōicato, cū sit ei subiecta. Uir tñ non excusatur participando cū vxore excōicata: qꝛ potest eam corrigere cogēdo ipsā, nisi in redditione debiti. ¶ Tertio excusat humilitas subiectionis, vel seruitutis: vnde filij, q̄ sunt in patris ptāte, vel ēt emancipati, si sunt cōmensales patris, ⁊ ab eo recipiunt victualia, vel necessaria excusant: alias nō. Et serui ⁊ rustici, ⁊ alie subiecte persone sil'r excusant si participant cū suis dñis excōicatis. Alioquin si tales persone nō excusarentur, sequerent infinita inconueniētia ⁊ dāna innocētib⁹. Non tñ superiores excusantur si participāt cū inferioribus: nisi forte participēt i eis rebus, q̄ tenent puidere illi: maxime si per illos non stetit, quin eos corrigerēt: ⁊ pro eis quererēt absolutionē. ¶ Quarto excusant ignorātes, non ignorātia iuris crassa, sed ignorātia facti: cū. s. eis nō ꝯstat illū ēē excōicatū, cū quo participāt. ¶ Quīto excusat necessitas: qa qlibet in necessitate ꝯstitutus pōt ab excōicatis elemosynā recipe: ⁊ ecōuerso ēt excōicatis i necessitate ꝯstitutis elemosynā erogare qlibet pōt: nec ēt est expectāda vltima necessitas, ⁊ extrema. Uñ si excōicatus petat hospitiū, nō tenetur qs expectare, ꝙ ab oīb⁹ sit repulsus. ¶ Excōicationem minorē ēt quis incurrit p sacrilegio. 17. q. 4. Minor. ¶ Sil'r pro notoria fornicatione, pc pue clerici. extra de coha. cle. vestra. ¶ Itē cum qs recipit eccl'am de manu laici. 16. q. 7. si qs deinceps. Difficile tñ est hoc elicere ex textu. Notandū est tñ ex constitutione Martini 5. in concil. Constātiēsi, ꝙ null⁹ incurrit excoicationē minorē ex participatiōe cū excōicatis quacūqꝫ excōicatione maiori: nullusqꝫ tenet vitare eos ēt i diuinis, nisi fuerit publicati ⁊ denūciati spāl'r, ⁊ noiati:

exce=

excepto, siqs ita notorie pcussisset clericũ, q non posset aliqua tergiuersatiõe celari, nec aliquo mõ excusari. Quilibet eniz tenet i hoc casu hmõi pcussorẽ deuitare, ẽt si nõ fuerit publice denũciatus: atqz hec de excõicatione dicta sufficiãt. ¶ Quia vero aliqñ nõ seruãtes interdictũ icidũt excõicationẽ, et sepe pp ɔtẽptũ excõicationũ fiũt iterdicta, et inde sequunt suspẽsiones et irregularitates: de hmõi cẽsuris aliqd dicẽdũ ẽ. Qõ tñ breuissime faciem⁹: ne ɔtra itẽtionẽ nostrã in hoc ope scribere videamur. Sufficere eñ putam⁹ mẽtẽ ɔfessoris excitare: ne p crassaz ignorãtiã, vel p icõsideratiõnẽ talia ptrãseat: sz p hec, q̃ scribem⁹, cũ ceperit dubitare, subsistat, et ad doctores, q hmõi diffuse ptractãt, se ɔferat, et solutiões iueniat. ¶ Primũ ergo dicem⁹. de iterdicto, deinde de suspẽsione, postremo de irregularitate.

¶ De interdicto. Cap. 12.

Interdictũ est separatio a certis sacris, et oib⁹ diuinis officijs, et eccl'iastica sepultura. Et qñqz fertur a iure, qñqz ab homine. ¶ A iure interdicit collegiũ, vel vniuersitas ciuitatis, q̃ cogit ecclesias, vel ecclesiasticas personas soluere guidagia, vl' pedagia, vel gabellas p rebus pprijs. ¶ Itẽ vniuersitas que domos locauerit, vel ɔductas hri pmiserit alienigenis vsurarijs in terra sua ad exercẽdũ fenus: Et que repsalias ɔtra psonas ecclesiasticas ɔcedit. Et q̃ nõ seruauerit ea, ad q̃ tenetur p decretalez. Ubi periculũ. de ele. li. 6. qñ in ea electio Romani põtificis est celebrãda. Et q̃ ɔsentit occidẽtibus, vel pcutientibus Cardinales S. Ro. Eccl. vel si infra mẽsem nõ punit delinquẽtes, si põt: Et q̃ epm ppriũ temere pcusserit, vel ceperit, vel bãnierit, vel in his fauorẽ dederit, vel nõ defensauerit. ¶ Est etiã aliqd interdictũ spãle: vt cũ interdicit eccl'a pp iniuriosum sanguinẽ ibi effusuz, et pp effusionẽ humani seminis studiose pcuratã: Et qñ pp discordiã pronorũ eps claudit hostia, et pcipit, vt null⁹ i ea celebret: Et qñ simoniace, vel pricipaliter p q̃stu, vel sine lnia epi, vel sine reliqijs i loco deserto fuit ɔsecrata. In hoc tñ spãli eccl'e interdicto celebrãtes i ea nõ efficiũt irregulares.

¶ De Suspensione. Cap. 13.

Suspẽsio est censura ecclesiastica, qua interdicitur aliqd officium, vel exercitium cõpetens persone ecclesiastice, aliqñ a iure, aliqñ a iudice prolata. ¶ A iure ergo suspendunt simoniaci

nlaci in ordine, vel beneficijs, notorij fornicatores. ¶ Epẽs q ordinat alienũ clericum sine lnia sui superioris sciẽter, seu affectata ignorãtia. ¶ Qui ɔfert tõsurã clericalẽ infanti, vel illiterato, vel ɔiugato. ¶ Epi ⁊ superiores eis, idest archiepi, ⁊ patriarche locãtes aliq̃ domũ vsurarijs alienigenis, vel pmittẽtes hmõi habitare in terris suis ad fenus exercendũ. Proferẽtes sniam excõicationis, suspẽsionis, vel interdicti sine debitis circũstãtijs. i. non pmissa admonitione, nõ adhibitis testibus, ⁊ in scriptis ⁊c. ¶ Ultramõtani ordinati ab epis Italie sine licẽtia epi, vnde sunt oriundi, vel in cuius dioecesi sunt beneficiati. ¶ Qui ordinant a non suo epo sine lnia ipsius: nisi sub spe ratihabitionis. ¶ Archieps, q ɔfirmat electionẽ, ɔsecrans electũ non cognitũ, vtrũ per aliq̃ prauitatẽ sit ab appellatione recessum, q̃ erat interposita ad papã. ¶ Quecũqȝ collegia, vacãtibus ecclesijs collegiatis quibuscũqȝ, occupãt aliquid de bonis illarum. ¶ Epi ⁊ superiores, ⁊ ẽt inferiores eis, qui visitantes recipiũt munera: aut visitationis officio nõ impenso, procurationes in pecunia, vel victualibus. ¶ Qui recipiũt aliquẽ ex ordinibus sacris ab epo, qui renunciauit loco ⁊ dignitati. ¶ Recipientes aliquẽ ordinẽ sacrum extra statuta tpa ordinationũ. ¶ Promoti per saltum, qui recipiunt eadem die minores ordines cũ subdiaconatu, vel duos ordines sacros. ¶ Contrahentes matrimonium per verba de pñti, ⁊ ante carnis copulam facientes se ad sacros ordines ordinari: per hoc enim non dissoluitur matrimoniũ. ¶ Ordinati ab hẽtico, vel schismatico, vel excõicato, vel deposito. ¶ Apostate religionũ i apostasia suscipientes ordines. ¶ Celebrantes, vel participantes in diuinis sciẽter cũ excõicatis publice, ⁊ interdictis. ¶ Clerici, qui sciẽter eligũt indignum ad epatũ. ¶ Eligẽtes, si infra octo dies ipsaȝ electionẽ electis distulerint pñtare. ¶ Iudices ecclesiastici: qui ɔtra iustitiã, ⁊ grauamẽ alterius partis in iudicio quicq̃ faciũt p grãȝ vel p sortes. ¶ Religiosi, q ɔcedũt alicui ad vitã, vel ad certũ tempus lucra, reditus, possessiones administrationũ, qbus prefuit. ¶ Fr̃es predicatores assumpti ad epatũ, vel alias prelaturas: si prius recipiũt munus consecrationis, q̃ȝ resignẽt ordini libros, ⁊ alia que habẽt. ¶ Fratres predicatores perturbãtes officiũ inquisitionis exercitatũ p fratres minores, ⁊ si=

& silr minores, si pturbāt in hoc predicatores. ¶ Fres pdicatores, & minores recipientes aliquē ad professionē ante annū pbationis elapsū. ¶ Religiosi, qui decimas non percipiunt, si scienter omittāt facere ꝯsciaꝫ ꝯfitentibus de decimis soluendis, si fuerint requisiti. ¶ Cōseruatores, si de alijs, q̄ꝫ de manifestis iniurijs, & violētijs se intromiserint. ¶ Religiosi grauātes, vel fraudantes eccl'as circa decimas eis debitas: si requisiti nō desistunt, vel de vsurpatis emēdā nō fecerint. ¶ Doctor, vel magister, qui doctorat aliquē, nisi prius exigat iuram a doctorādo, q̄ nō expēdet pro suo doctoratu vltra summā triū milliū turonensiū argenteorū. ¶ Qui pro alienis debitis ecclesiā suā grauat: aut lr̄as, seu sigilla ꝯcedit, quibus possint ecclesię obligari. ¶ Prelati nō epi, qui eccl'as sibi cōmissas, seu bona ipsarū subijciūt, aut supponūt laicis, absq̄ꝫ ꝯsēsu capli, & sedis aplicę lr̄a. ¶ Qui prohibiti sunt audire leges, vel physicā, si audiunt eas.

¶ De Irregularitate. Cap. 14.

Irregularitas est impedimētum canonicū, quo quis prohibetur ad ecclesiasticos ordines promoueri, & in eisdem ministrare. Et contrahit multis modis. ¶ Aliqn̄ ex indebita celebratione, vel executione ordinū: vt cum quis excōicatus maiori, vel suspensus, vel in loco interdicto celebrat: vel cū quis exequitur actum alicuius ordinis sacri, queꝫ non habet solēniter. ¶ Contrahitur ēt pp homicidium, vel mutilationeꝫ membri: siue hęc opere, siue mandato, aut ꝯsilio, vel defensione, siue iuste, siue iniuste perpetrētur. ¶ Bigami quoq̄ꝫ oēs irregulares sunt. Dr̄ aūt bigamus, qui vxorem viduam, vel corruptā duxit & cognouit: vel ppriā vxorē cognouit post q̄ꝫ fuit ab altero cognita: vel duas habuit vxores, & cognouit eas, ēt si alteraꝫ earum non poterat hr̄e. ¶ Silr cum quis in sacris ꝯstitutus, vel post professionē in regula ꝯtrahit cuꝫ corrupta. ¶ Prohibet aūt bigamus promoueri, quia diuisit carnē suā: & ꝯiunctio coniugalis facta per ipsum nō pōt significare ꝯiunctionem Chr̄i, & ecclesię, qui est vn⁹ sponsus immaculatus cū vna spōsa immaculata. Unde irregularitas hęc non tollitur per baptismuꝫ, sicut irregularitas homicidij: quia baptismus nō oīno soluit matrimoniū. Nā si ambo ꝯiuges ꝯuertantur, & baptizentur, non pn̄t ab inuicem separari, & alijs matrimonialiter ꝯiungi. Imo

si alter

si alter ipsorū baptizaretur, altero in infidelitate permanente, sed volente fideli cohabitare sine iniuria creatoris, ꝛ si posset fidelis ab eo discedere, nō tñ potest alteri coniungi. ¶ Itē, qui duxit vxorē vilem mulierem; vt puta ancillam, ioculatricem, vel aliq̃ ex illis, que publicis spectaculis mancipantur, repellitur ab ordine propter dignitatē clericat⁹. ¶ Illegitimus quoque ꝑꝑ detestationē paterni sceleris. ¶ Corpore vitiatus, qñ in eo est inhabilitas ad officium exequendū, vel talis deformitas, que scandalū ꝛ derisionem gñaret: vel cū sponte, ꝛ sine iusta causa quis est priuatus aliquo membro, ēt paruo, vel occulto, secus si iniuste, vel vi fuit priuatus. ¶ Hereticus post pniaz, qui fecit pniaz solennē. ¶ Qui distulit baptismū vsqz ad egritudinem, quem tunc suscipit timore mortis. ¶ Qui bis suscipit sacr̃m imprimens characterem. ¶ Curiales, nisi sint absoluti a curia. ¶ Obligatus alteri ad ratiocinia. ¶ Hermaphroditus ꝑꝑ monstruositatem. ¶ Seruus antequā cōsecutus fuerit plenā libertatem. ¶ Crimen quoqz nō mediocre: puta adulteriū, furtū, fraudolentia, sacrilegiū, periuriū, falsuz testimoniū, ꝛ similia, si manifestū sit ꝑ sniaz, vel ꝓpriā cōfessionē, vel per euidētiā facti, ita ꝙ inficiationi nō sit locus, inducit irregularitatem. ¶ Infames quoqz tā de facto, quā de iure repelluntur a ꝓmotione dignitatū ꝛ ordinū. ¶ Quas aūt penas incurrūt irregulares in suis ordinibus ministrātes breuitati studētes, hic tradere nō possumus. ¶ Cōfessoris aūt officiū erit cū irregularez hmōi inuenerit, q̄rere in doctorib⁹, a qb⁹ hec diffuse tractant.

¶ Sacerdos accessurus ad audiendas confessiones prius debet diuinum suffragium implorare. Cap. 15.

Accessurus igitur sacerdos ad audiēdas cōfessiones, vt ea diuina ope adiutus diligētius audiat, primū a deo auxiliū petitur⁹, ↄfugere dz ad orōnis suffragiū, ꝛ sequētes vel al's orones ad libitū dicere. ℣ Adiutoriū nr̃m in noīe dñi. ℟ Qui fecit celū ꝛ terrā. ℣ Dñe exaudi orō. ℟ Et clam. Oremus. Orō.

Domine Deus ops ꝓpitius esto mihi pctōri: vt digne tibi possim grãs agere: q me indignū, ꝑꝑ tuā misericordiam ministrū fecisti officij sacerdotalis: ꝛ me exiguū humilēqz sacerdotē mediatorē cōstituisti ad orādū, ꝛ intercedēdū ad dñm nr̃z Jesum Chr̃m filiū tuū pro pctōribus ad pniam reuertentibus.

G Ideoqz

Ideoq̄ dn̄ator dn̄e, qui oēs hoies vis saluos fieri, ꝛ ad agnitionē veritatis venire, qui non vis mortē pctōꝝ, sed vt ꝯuertant, ꝛ viuant, suscipe orōnē meam, q̄ fundo ante ꝯspectū clemētię tuę ꝑ peccatis meis, ꝛ ꝑ famulis ꝛ famulab. tuis qui ad pn̄iam venerunt: vt des illis spūm cōpunctionis: vt resipiscant a diaboli laqueis, quibus astricti tenentur: ꝛ ad te per cōdignā satisfactionem reuertātur. Per eund. Tunc sacerdos ad eccl'az, vel aliū locū honestū accedens cū superpelliceo ꝛ stola iuxta antiquos codices sedeat: ꝛ aduenienti pcōri ꝛ an̄ se genuflexo dicat. Frater vel fili ad quid venisti ad eccl'am? Et pctōr r̄ndeat. Ego veni ad agendā pn̄iam de pctis meis. Et sacerdos. Vis emendare vitā tuā, ꝛ de cetero vitare pctā, q̄tū humana fragilitas ꝑmiserit? R̄ndeat. Volo ꝯcedente dn̄o. Tūc sacerdos dicat sequētem orōnem. ℣. Dn̄e exau. ℟. Et clamor meus. Oremus. Oratio.

Deus misericors, deus clemēs, deus indulgentię, deus pietatis ꝛ pacis: qui pro amore hoīum in cruce manus extendisti: qui chananęam ꝛ publicanum vocasti ad pn̄iam, conuertere dignare famulum tuum, qui ante tuum sacrum altare suū confitetur reatum, ꝛ humiliter se recognoscit, te summū bonū offendisse, vt facinorū suorū a te veniā petat: ꝛ pręsta ei misericors deus pęnitendi spatiū, dignos fructus pęnitentię, ꝛ finem pęnitentialiter fructuosum. Per Christum. Oremus. Oratio.

Deus sub cuius oculis oē cor trepidat, ꝛ conscientię cunctę pauescunt, propitiare famuli tui gemitibus: ꝛ cunctorum eius peccatorū ꝛ malorum medere languoribus: vt sicut nemo liber est a culpa, ita nemo sit alienus a venia. Per Christum.

¶ Quę docere ꝛ interrogare sacerdotes debeant pęnitentes antequam propria ꝛ singula peccata confiteantur. Cap. ix.

Oratione finita, suscepto peccatore, si non decenter se habet in genuflexione ꝛ alijs exterioribus ad talez actum requisitis, debet primo monere ipsum dulciter, ac instruere qualiter deo ꝛ non homini cōfitetur: ꝛ ideo debet reuerenter ꝛ vere cunde se hr̄e cum omni humilitate, versa facie non ad ꝯfessoris vultum, sed taliter q̄ ad latus cōfessoris genibus ambobus flexis faciem vertat ad reclinatorium ipsius. Et maxime in hoc adhibenda est cautela circa mulieres. Disposito ergo peccatore corporaliter doceat eum, si nescit facere sibi signum crucis: quod

quod fieri debet hoc modo. Primo manum dexterã ponat super frontem, & dicat **In nomine patris** q̃a p̃r est principium totius deitatis: vt dicit August. Deinde super vmbilicuz, & dicat **& filij**, quia filius eternaliter procedens a p̃re, descendit temporaliter in ventrem virginis. Deinde ponit manum ad scapulã sinistram trahens illam ad dexteram, dicendo **Et sp̃us sancti.** quia sp̃us scũs procedit vt amor: & est tanq̃ nexus patris & filij ab vtroq; procedens. Et nos a sinistra. i. a tribulationibus huius mundi transire speramus ad dexteram eterne felicitatis. Deinde eleuata manu dicat **Amen**, idest fiat. Post hoc aũt faciat, q̃ pcõr ↄfiteatur in gñali pctã sua dicẽdo **Confiteor.** prout dr̃ in missa. **fol. 74.** Qđ si ignarus est, faciat secum dicere cõfessor vulgari sermone, hoc modo **Jo confesso a Dio onnipotẽte: alla gloriosa vergine Maria madre di Dio: a tutti i santi, & sante: & a voi padre, che io ho peccato in mal pẽsare, i mal parlare, & in male operare: & di tutti i mei peccati dico mia colpa: & priego Dio che mi perdoni: & voi padre che mi ascoltiate, et che mi diate la assolutione, & la penitentia.**

¶ Post hec, si non cognoscit ↄditionẽ eius, interroget eũ de statu suo: puta si est cõiugatus, vl' cõiugata: cui⁹ sit exercitij: vl' artis: si habet filios, vel non, &c. ex quibus possit eũ ↄueniẽter interrogare. Non enim sunt oĩa ab oĩbus interroganda: & maxima adhibenda est cautela circa iuuenculas, & circa simplices pueros: ne doceamus eos ea, que nesciunt. ¶ Itẽ interrogãdum est quantum tp̃is est, ex quo non est confessus: quia vnusquisq; tenet̃ saltem semel in anno, cum ad annos discretionis pueneri t, ↄfiteri, & coĩonẽ accipere: De pen. & remis. c. oĩs. Qđ si non fecerit, mortaliter peccauit: & toties quoties proposuit non facere deliberato animo, etiam mortaliter peccauit. Annos aũt discretionis, maxime quo ad communionem incipimus, ₰m sanctum Thomam, a decimo, vel vndecimo anno: & plus & minus ₰m qđ malitia supplet etatem: Cum enim sciunt discernere inter sacr̃m altaris & panez, quo quotidie vescimur: & ostendunt ad ipsum aliqua signa deuotionis, signum est eos ad annos discretionis hm̃oi peruenisse: & in hoc standum erit iudicio eorum, qui habent curam anime eius. Pueri tamẽ, vel puelle, qui post annos discretionis nõ fuerũt de hoc instructi,

non sunt facile cōdemnandi de pctō mortali: q̄uis sint acriter reprehendendi. ¶ Interrogādus est ēt peccator: si in vltima cōfessione malitiose tacuit aliqd pctm̄ mortale, vel qd credidit esse mortale: qr peccauit mortaliter violādo sacr̄z pnię: cuz absolutio facta sit pp eius malitiam super indebita materia, ⁊ indisposita: ⁊ ideo tenetur iterare ꝯfessionem illā, ⁊ oēs pręcedētes confessiones imperfectas: qr in illis qn̄ hoc modo fecit, nō fuit vere sacr̄m pnię. ¶ Interrogandus est ēt, si fecit pniam a sacerdote impositam pro peccatis mortalibus confessis: quia si non fecit eam ex dolo, peccauit: ⁊ tenetur eam facere, si habet eam in memoria. Nō si nō habet eā in memoria, tenetur iterare confessionem, ſm opin. magis cōem: quia sacr̄m pnię sine satisfactione non habet vltimā suā perfectionem, eo q̄ vna pars deficit ei. Confessor tn̄ posset eam commutare, si haberet eā in memoria: dummodo non fuisset data sibi a superiore, puta ab epō pp peccata ⁊ casus, a quib⁹ ipse vel alius inferior non posset absoluere. ¶ Interrogandus est etiaz peccator: si est excōicatus aliqua excōicatione maiori, vel minori. Quia si sit, debet prius absolui ab eis, quā a pctīs: eo q̄ excōicatus non est particeps sacrorūz, excommunicatio enim est exclusio a sacris, cōione que fideliū. ¶ Interrogandus est etiā: si scit Pater noster, Aue Maria, ⁊ Credo in Deum: ⁊ si nescit, arguat euz, ⁊ imponat ei q̄ discat omnino. Et tunc inuestiget diligenter si habet odium, vel inimicitiaz contra aliquem: ⁊ si vult parcere eis, qui eum offenderunt, vel in eum, vel suos peccauerunt. Itē si vult abstinere a peccatis, quę hactenus fecit sicut dimittere concubinam, vsuras ⁊c. ⁊ si vult satisfacere ⁊ emendare siquid alteri abstulit tam in fama, quam in rebus.

¶ De circunstantijs confessionis verę Cap. 17.

HIs a pęnitente habitis ⁊ pręmissis: interroget eum de articulis fidei distincte: ⁊ ſm eius conditionem ⁊ statuz formet interrogationes: ⁊ diligenter inuestiget peccata, ⁊ eorum species ⁊ circunstantias. secundum hunc versum.

Quis, quid, vbi, per quos, quoties, cur, quomodo, quando.

Quis, scilicet clericus vel laicus, senex vel iuuenis. Quid, idest clare exprimat speciem illius peccati: ⁊ si sit occultum vel manifestum, enorme vel paruum, nouum vel antiquum. Vbi, idest in

est in loco sacro vel profano. Per quos.i.quibus mediantibus. Quoties.s.reiterauit tale pctm̄. Cur.s.preuenit tentationem: vel ab ea fuit preuentus: vel qua occasione id fecit. Quo.i.per quem modum, ꝛ qualiter id fecerit. Quādo.s.si tēpore sacro festiuo, vel tempore ieiunij. ¶ Ante oīa aūt sacerdos debet peccatores inducere ad veram confessionem: ꝛ integram ꝛ puram suorum peccatorum expressionem: proponens eis spem diuine misericordie, que nullum ad se reuertentem abijcit, sed omnes misericordie sue sinu suscipit ad se cōfugientes. Et adhoc exponat ei exempla magnorum peccatorū.s.sci Petri, qui Chrm̄ negauit: Latronis qui in cruce cum Christo pependit: sancte Marie Magdalene, que fuerat in ciuitate peccatrix: ꝛ aliorū q fuerunt clementissime a domino recepti, ꝛ ꝑ plurimū magnificati. Aduertat aūt sacerdos etiā, vt pctā maxime puerorum ꝛ mulierum caute inuestiget: ꝛ eis fiduciā ea dicendi tribuat, ne aliquid ex verecundia dimittant. Debet ēt ondere eis magnam cōpassionē, ꝛ eorum casibus compati: ꝛ condolere se ostendat: vt cum tali dulcedine eos ad confessionem integram attrahat ꝛ inducat. Quo facto, in nomine dn̄i incipiat eum interrogare de decem legis preceptis ꝛ 7. peccatis mortalibus: ꝛ formet interrogationes: prout in sequentibus versibus continetur.

¶ Forma breuis interrogandi secundum decem precepta legis: ꝛ septem peccata mortalia in versibus. Ca.18.

Unum cole deum: nec iures vana per ipsum.
Sabbata santifices: habeas in honore parentes.
Non sis occisor, fur, mechus, testis iniquus.
Nec sponsam alterius, nec rem cupias alienam.

¶ Item alij versus de decem preceptis: in quibus continentur peccata: que committi possunt contra singula precepta.

¶ Contra primum preceptum.

¶ Qui colit extra Deum, aut sanctos quodcunque creatum:
Articulos fidei negans: si spemqꝫ reliquit.
Uoti trāsgressor: vel qui mortalia vouit:
Et tardans nimium nolens implere promissum:
Sine malo vouens: ac per se vota refringens:
Incantans, faciens fieri breuia, ꝛ malefactor,
Inueniensqꝫ, docens, addiscens, medius extans:

Aut orans obseruat somnia, sortibus vtens:
Blasphemansque Deum, qui murmurat, ac maledicit,
Vel non posse refert, seu despicit: accipit ipse
Libans, vt faciat mala: prauus preterit iste
Unum cole Deum: si scit, mortaliter egit.

¶ Contra secundum preceptum.

¶ Qui cantans, fabulans, trufans, vel turpia dicens,
Despiciendo Deum nomina sanctos, sacra spernens,
Judicio iurans, mendax inductor ad illud:
Periurans, dubium iurans, mortalia iurans:
Jurans (cumque tamen nolit seruare promissum.)
Perque crucem, sanctamque fidem animamq; Deumq;.
Adiurans, dicens, mendaciter, atque iocose,
Et per verba Dei sanctorum euangeliorum,
Inducens falsum iurantem: quisque scienter
Aduertens frangit ne iures vana per ipsum.

¶ Contra tertium preceptum.

¶ Qui non confessus: dimittens & sacramentum:
In festis missam sine causa: inductor ad illud:
Qui manuale facit, vendens, emit aut non edenda:
Ieiunium frangit, aut qui tertia comedit hora:
Qui facit in festo mala, prauus grauior extat:
Assumens chrisma, sacramentum, vel mulierem,
Qui peccator erat mortali fune ligatus:
Ecclesie vetito qui contrahit tempore sacro
Chorizans, ludens veneri mortaliter egit
Sabbata sanctifices violat reus, atque superbus.

¶ Contra quartum preceptum.

¶ Qui precepta Dei contemnit, iussaq; legis:
Vel qui noluerit parere parentibus, atq;
Alere si possit miseros, inopes, & egenos:
Irridensq; patrem, vel matrem, vel maledicens:
Verberat, opprobrians, blasphemans, aspere turbans:
Moritur aspernens habeas in honore parentes.

¶ Contra quintum preceptum.

¶ Occisor corde, verbo, factoq; suasor:
Incitat, & causans, cupiensq;, procurat abortum:

Verberat,

Verberat, ⁊ mandans, faciensve torneamenta:
Si iudex ceperit ⁊ sacro limite prauum:
Sacrilegus factus, ac ledens, vel mutilator:
Non sis occisor frangens mortaliter egit.

¶ Contra sextum preceptum.

¶ Siquis furatur, raptor, vel participator,
Jussio, consilium, consensus, palpo, recursus.
Participans, mutus non obstans, non manifestans,
Reddere cuncta debet, si causa hec prima fuisset:
Excipitur mutus, non obstans non manifestans:
Reddere nec debent qui ni sint officiales,
Ac non in causa, primus pro parte tenetur.
Fortune lusor, cupiens spoliare sodalem,
Ac fraudans ludum, retinens, inductor ad illum,
Hic dare perdenti censebitur, alter egenis:
Et fraudans iusta pedagia, sicqz gabellas:
Ledens mensuras, monetas, fur malus extat.

¶ Contra septimum preceptum.

¶ Quisquis non nuptus miscebitur, ac polluetur,
Per se, mollis erit: si nuptus, fiet adulter:
Atqz solutus, fornicator: extra sodomita:
Incestumqz parens facit: ⁊ cum virgine stuprum:
Cumqz moniali scelus magnum: sacrilegusqz
Exigit in sacro, ⁊ qui semine polluit illud:
Et rapiens raptor: cum brutis bestia fiet:
Qui clam contraxit: vel sponsam preuenit actu,
Spondens contrahere mendax, vt misceat illi:
Et qui contraxit, maiori fune ligatus:
Quinqz modis peccat vxore maritus abutens,
Actibus illicitis, semen cum seminat extra
Vas operans, prolem deuitans semens emittens:
Exercens aliam cupit, arcens firme petentem:
Inuitans, tangens, inductor, medius extans,
Lubrica verba refert, iactans se mecus habetur.

¶ Contra octauum preceptum.

¶ Qui mendax fuerit in damnum proximitatis:
Vel mala qui dicit bona, narrans vel bona praue

Accusans falso iurans, est testis iniquus:
Accusans ceteros odiosus, vt mala sumant.
Detractor odio, mendaxque, relator occulti
Vel diffamator: diuulgans & manifestans:
Cedula si fiat detractrix: cautio lędens,
Atque secreta, ratumqꝫ sigillum: aut litera clausa:
Proditor & laudans, inducens ad supradicta:
Illa reportari gaudens, est testis iniquus.

¶ Contra nonum preceptum.

¶ Qui cupit alterius sponsam, noscatur, adulter:
Vel qui desiderat affines, vel moniales,
Incestum, scelus, sacrilegusqꝫ: cum virgine stuprum
Et cupiens fornicator si sit, sitqꝫ solutus:
Et cupiens marem sodomita, at bestia bruta:
Ac quoties cupies, vel si fuit & philocaptus:
Qui delectatur cogitando lubrica, vel qui
Se somno polluit causans: vel postea gaudens:
Ornans vt ametur: vel amari quę gloriatur,
Absque viro proprio, cui hoc facit, vt sic ametur:
Vel si perpendat ruinam, vel prouocando
Alterius sponsam cupiens moritur lubricando.

¶ Contra decimum preceptum.

¶ Qui cupit alterius rem in damnum proximitatis:
Si per vim raptor, per occultum fur malus extat:
Si per auaritiam cupiat, vicetur auarus,
In rapiendo male & fallere quisque paratus,
Hęc cupiens contra mandata cętera frangit.
Denum mandatum, nec rem cupias alienam.

¶ Alij versus de 7. vitijs capitalibus, & eorum speciebus.

¶ De peccato Superbię versus.

Ambit superbus, ridet, pręsumptio, index.
Curius, ingratus, blanditur, scandala reddit,
Blasphemat, dubius non fidus, schisma, profanus:
Innanis iactat, contentio, non obedire:
Hypocrisis, discors, durus, se diligit, audax.

¶ De peccato Auaritię versus.

Auarus fallit, perquirit turpia lucra,

Usuras torquet, proditio, vel simonia,
Periurus, sequitur furtum, nec mente quiescit.

De peccato Luxurię versus.

Luxuriam sequitur fur, stuprum, raptor, adulter,
Incestus, sacrum, mollis, sodo, contra, iumenta:
Est cęcus, est audax, nimium inconstans amator:
Incautus, pręceps, contemnit iussa diuina,
Atqz simul ventura bona: pręsentia pręfert:
His qui seruierint, perpetua damna subibunt:
Et qui suppeditant, cęlestia regna triumphant.

De peccato Inuidię versus.

Inuidus affligitur bonis, lętatur inique:
Detrahit, exultat, susurrat, murmurat, odit.

De peccato Gulę versus.

Gula nimis laute, prępropere, vel studiose.
Lęta nimis, & inepta loquax, scurrilia fouet:
Ebrietas, hebes, mentis pollutio fęda.

De peccato Irę versus.

Iratus tumet, clamat conuicia, rixat.
Blasphemat, pręlium parat, indignatio surgit.

De peccato Accidię versus.

Tristis malitiam parit, blasphemat, & odit.
De sperat, torpet, piger, & pusilanimis extat.
Undiqz vagatur, pertractans mollia mente.

Hae interrogationes breues in verbis sunt: sed tamen magnam habent latitudinem si recte considerentur. Siquis autem ampliores velit hęc interrogationes, seu interrogatorium diffusius, legat libellum qui intitulatur, Defecerunt beati Antonini Archiepi Florentini: vel confessionale fratris Hieronymi de Ferraria, & alia ad libitum: & ibi inueniet plene de hac materia tractari. Isti aũt versus hic causa breuitatis ponũtur: qui tñ si bene intelligantur, satis sufficiunt ad confessionem audiendam cuiuslibet peccatoris, quantumcunqz scelerati.

Nulla absolutior interrogãdi forma ea, legitur, quæ in summa Caieta. exponitur.

¶ Qualiter se habere debeat sacerdos cum pęnitente, audita eius confessione. Cap. 19.

Audita confessione, euz de his, quę cõmisit redarguat, & increpet, ſm ꝯditionẽ ꝑsonaꝝ, & qualitatẽ delicti plus & minus.

nus: et ostendat ei quãta mala fecerit: et quid meruit pp illa peccata. s. gehennam inferni in perpetuuz: nisi misericordia dei ipsum eripuisset, et ei incor misisset accedendi ad confessionem. Postea eum certificẽt de venia pp clementissimam et copiosissimam misericordiam dei: si tñ de cetero cauerit a peccatis, et ab eorum occasione. Postea moneat eum scḿ statum suum. s. si est rex, vel dux, vel comes, vel iudex, quod iuste iudicet, et subditos suos indebite non grauet, et q puniat delinquentes. Si est clericus, vel religiosus: q seruet que promisit. Si est vxoratus, q debitũ reddat vxori tpibus ꝯgruis, non prohibitis, q honeste matrimonij actũ exerceat, et cũ dei timore, et honoꝛ sacri matrimonij: et sic de alijs: prout videri poterit in predictis confessionalibus. Item q caueant ab occasione peccandi, qui sunt fragiles, scilicet vt deuitent loca periculosa, et personas suspectas.

¶ Confessione peracta: si fuerit excõicatus: si potest, prius eum absoluat ab ea: vel si non potest, remittat eum ad superiorez cuz cedula huius tenoris Reuerendissime dñe mitto ad dñationem vestram Reuerendissimam presentium latorez mihi confessuz: quatenus. d. v. Reuerendissima eum absoluat a vinculo excõicationis, quam incurrit pp talem rem N. rogans eandem, vt eum ad me remittat: vt eum absoluere possim a peccatis. Et si fuerit casus reseruatus sine censura, ita scribat Reuerendissima. d. v. ipsum absoluat a tali casu: et si fuerit plures casus, similiter scribat a tali N. et a tali N.

¶ Absoluto igitur a sacerdote, si potest: vel ab epo, a vinculo excõicationis, sacerdos iniungat penitentiaz, scḿ q conditioni ipsius persone viderit expedire, et scḿ qualitatem peccatorum. vez in ieiunijs, orationibus, et eleemosynis. In iniungenda autem penitentia caueat sacerdos ne eum scandalizet, imponendo penitentiam pecuniariam, vel sibi dandam, vel locis minus indigentibus, sed potius imponat pauperibus dispensandam: et postea eum absoluat: et caueat ne aliquem excommunicatum prius a peccatis, quam ab excommunicatione absoluat: quia nil faceret. ¶ Et quia in preambulis huius operis dictum fuit ex sententia beati Augustini, qui canones penitentiales nescit, nõ est dignus nomine sacerdotis: Ideo hic breuiter subijcientur, ad eorum sacerdotum informationem.

¶ Ca-

¶ Canones penitentiales antiqui.

¶ Dominus Gulielmus Durantis in suo repertorio, rubrica De penitentijs a canonibus constitutis, ita dicit. Cap. 19.

Sciendum est, q mensuram tpis in agenda pnia satis prefigūt canones pro vnoquoq3 crimine: sed magis in arbitrio sacerdotis statuunt reliquendū3: dū3 pro quibusda3 culpis modi pnię sunt impositi: quos inferius supponemus, & hęc leguntur. De peni. dis. 1. c. Mensura3. & facit. 25. q. 7. cap. Tempora. Ubi ergo certa pęnitentia statuta est a canone illa est indicenda: alioqui falsa dicitur pęnitentia, quę non datur ſm canones: si est a canonibus distincta. De pęni. dist. 5. c. falsas. q si distincta non sit arbitrio relinquitur imponentis: vt in prędictis cap. & extra de pen. & remis. c. quęsitum. & cap. sequenti. de offi. deleg. ca. In causis. de accusa. cap. Super his. Et hoc est quod in canone dicitur: De pondere delictorum existimando, sacerdotum est existimare, vt attendat ad confessionem pęnitentis, & ad fletus, & lacrymas corrigentis. De pęnitentibus sic tantum moderetur: ne ecclesię vilescat authoritas, & se grauet. 50. dist. c. Absit. & cap. seq. de pęni. dist. 1. cap. Quem pęnitet. Sed & ipsos canones pęnitentiales, quicquid alij solennizent, possunt sacerdotes & pręlati moderari abbreuiando, vel protelando tempus penitentię, prout delicti monet qualitas, & circunstantię requirunt: vt in pręducto ca. mensuram. & 50. dist. de his clericis qui & cap. Hi qui alias. & expresse. extra eodem. Deus. vbi pro homicidio, adulterio, & fornicatione mandatur ad arbitrium sacerdotis imponi: cum tñ sit a canonibus diffinita, vt inferius apparebit. Nec obst. pręducto c. falsas. quia intelligitur illud, nisi ex causa moderetur. 29. dis. ca. 1. Et sic illud ſm pręducta iura determinatur. ff. de legiti. sed & posteriores. Breuiter ergo cōmemoremus canones certas pnias iniungentes. Qui aūt vult scire modum pnię imponēdę p homicidio & alijs criminibus videat extra de homi. sicut dignum, & c. 2. & 3. de pęni. dist.

ni.dist.5.c.1. ¶ Debet ergo penitere sacerdos cōmittens forni-
cationem decem annis,82.dist.c.Presbyter. Ibi etiaȝ hr̄ quali-
ter hoc tp̄e penitebit. ¶ Accipiens sponsam alienam de p̄nti se-
ptem annis,⁊ 40.diebus in pane ⁊ aqua, extra de sponsa.duorū.
c.2, ¶ Deuota,seu monialis,que fornicatur,seu matrimonium
contrahit:⁊ cognoscens eam, vel contrahens cum ea, decem
annis peniteat.27.q.1.Deuotam.⁊ ca.seq. ¶ Cantans missam ⁊
non cōicans,vno anno peniteat,nec interim celebret. De con-
se.dist.2.relatum. ¶ Sacerdos mortuum pallijs altaris inuo-
luens,10.annis,⁊ 5.mensibus:diaconus tribus annis cum dimi-
dio.De conse.di.1.Nemo. ¶ Presbyter incaute verberās,qūo
punitur.15.q.1.c.siquis non ira. 23. q. 4. ca. que peccat. ¶ Falsa-
rius,quandiu viuit in pane ⁊ aqua peniteat.De verb.signifi.no-
nissimus, ¶ Sciēter contrahens, vel coiens cū duabus sorori-
bus,vel commatribus,vel sorore, commatre ⁊ filia: vel vna cuȝ
p̄re,⁊ filio,vel duobus fratribus,⁊ sic de alijs, octo annis peni-
teat.30.q.4.Si p̄r.⁊ c.fi.32.q.7.c.siquis viduaȝ.⁊ c.seq. ¶ Igno-
ranter cognoscēs duas sorores, vel matrem ⁊ filiā: vel amitaȝ ⁊
neptē:quarū vna ignorat de altera,vterque 7. annis peniteat: si
vero scienter,perpetuo careat ꝯiugio. 33. q.fi.35.q.3.ca.Si quis
cum matre.⁊ cā.seq. ¶ Qūo sit iniungenda penitentia mulieri
partum supponenti,vel de alio viro concipienti extra de pen. ⁊
remi.c.Officij. ¶ Sacrilegus chrisma vel calicem sacrum pol-
luens, 7.annis peniteat. In duobus non intrabit ecclesiam, ⁊
vsque ad quartum nō offeret: ⁊ singulis septimanis tribus die-
bus a carnibus ⁊ vino ieiunabit,⁊ alia quedam. 12.q.2. De viro.
¶ Celans se cognouisse mulierem, que contrahit cum fratre
eius,septem annis peniteat.35.q.3. Si homo fornicatus. ¶ So-
lenniter penitens,postea ad vomitum rediens, 10. annis peni-
teat.De peni.di.5.siqui vero. ¶ Frangentes sponsalia filioruȝ:
⁊ filij si ꝯsenserint,si post dissenserint,3.annis communione pri-
uātur.31.q.3.c.vnico. ¶ Contrahens cū ea, quā polluit ꝑ adul-
terium,5.annis peniteat.31.q.j.c.si qua. ¶ Cognoscens vxorem
adulteratam penitenteȝ, ante pn̄iam peractam, duobus annis
peniteat,32.q.1.c.Siquis.1. ¶ Cognoscens vxoreȝ adulteratā,
antequam peniteat, tribus annis peniteat.32.q.1.cap.Siquis.
¶ Sacerdos qui interest clādestinis despōsationibus, triennio
suspen-

suspendit. de clã. desp. c. vult. ¶ Latro si vult confiteri, vel cõfi
tet, in cęmeterio sepelitur, ꝛ oratur ꝓ eo: ꝛ dat ei corpus Chri.
13. q. fi. c. fi. ¶ Qui in dicendo horas canonicas ꝛ alia officia, ꝛ i
screpat a sua Metropolitana eccl'a ex contemptu. c. de his. 12.
dist. per sex mẽses cõione priuatur. ¶ Interfector dñi, vel vxo
ris, nunq̃ equitet: nec vehiculo vehatur: nec ꝯtrahat matrimo
niũ: vsq; ad 10. annos carnes non comedat, ꝛ vinũ nõ bibat, ꝛ
alia q̃ hñr. 33. q. 2. admonere. ꝛ c. quicunq;. De diuo. c. 1. ¶ Ma
tris interfector armis depositis. 10. annis pęniteat. 32. q. 2. cã. La
torẽ. Et cũ dr̃, q̄ maior pnĩa imponitur interfectori vxoris, quã
matris, dr̃ q: maius pctm̃ est. 24. q. 1. Non offeram⁹. ¶ Violãs
votũ simplex, 3. annis pęniteat. 27. dist. c. Si vir. ¶ Dicens bla
sphemiã i Deũ, ꝛ beatã Virginẽ, ꝛ scõs, septẽ annis pęniteat s;
formã, q̃ est extra. de maledicis. ca. fi. ¶ Eps inuitũ ordinãs in
clericũ sine iusta cã, per annum suspenditur. 64. dist. c. 1. ¶ Pro
quolibet mortali pcc̃õ debet pęnitere septẽ annis. 33. q. 2. c. hoc
ipsum. §. Hoc q̃q;. nisi plus ꝛ minus a canone imponatur, vt in
pręscripto. §. ¶ Domũ vel aream incẽdens. 3. annis pęniteat.
de iniu. ꝛ dam. da. c. siquis ꝯtra ver. incẽdiarius. ¶ Comburẽs
eccl'am, 15. annis pęniteat: ꝛ cã restituat, ꝛ pretiũ det pauperib.
17. q. 4. ꝛ palea est. ¶ Celebrans excõicatus, tribus annis pęni
teat. 2. 4. ꝛ 6. ferijs a vino ꝛ carnibus abstineat. 11. q. 3. De illis.
¶ Degradatus celebrãs, priuatur cõione corporis ꝛ sangui-
nis Chri vsq; ad vltimũ diez: ꝛ in excõicatione maneat, ꝛ viati-
cum tm̃ in fine sumat. 50. dist. ca. Accedens. ¶ Eps dissimulãs
corrigere venditionez ministeriorũ, duobus mẽsibus: sacerdos
hoc agens, quatuor: diaconus, tribus: subdiaconus, ꝛ alij infe
riores, iudicis arbitrio. 1. q. 1. ca. quicquid inuisibilis. ¶ Iniuste
excommunicans, vno mẽse suspẽsus est. de sen. exc. ca. Sacro.
¶ Sacerdos accedens ad sibi confessaz: vel quam fecit confir
mari, 12. annis pęniteat: ꝛ post retrudatur in monasterium. epi
scopus annis 15. mulier vero tradatur monasterio. 30. q. 1. Si-
quis sacerdos. ꝛc. Non debet. ¶ Scienter rebaptizatus, si pro
hęresi hoc facit, 7. annis pęniteat. 4. ꝛ 6. ferijs. ꝛ 3. quadragesi-
mas in pane ꝛ aqua. Si vero propter infirmitatem, tribus an-
nis pęniteat. Si vero ignoranter, nõ peccat: sed ideo non pro-
mouetur, licet sit excellẽs. de Consecrat. distin. 4. Qui bis. extra

de

de aposta. c. 2. & talis sit monachus, & de foro ecclesie. De consec. dist. 5. c. Dictū. ¶ Si eps, presbiter, vel diaconus volens est rebaptizatus, peniteat quādiu viuit: alij vero clerici, monachi & moniales ab hereticis volentes rebaptizati, 12. annis peniteant: & tribus erunt inter cathecumenos: septē inter penitentes: & annis duobus eorum oblationes non recipiuntur: pueri vero post reconciliationem cōioni restituentur. De cōsec. dist. 4. c. eos quoq3. ¶ Dicens coactus falsum testimonium, nec sequitur mors, duobus annis peniteat: si sponte, 5. annis. In concil. Iliberitano: quod est in antiqua decretali. De fall. ca. 1. §. 1. ¶ Proprium filium opprimens, tribus annis, & vno in pane & aqua peniteat: si sit baptizatus. De ijs qui fi. occi. c. fin. ¶ Pro hoie adultero, vel fornicatore, 9. annis: sed nunc non ita aspere. 21. q. 1. predicandum. & 33. q. 2. Hoc ipsum. & c. seq. ¶ Iniuste alium accusans ad mortem, 40. diebus in pane & aqua ieiunabit cōtinue, sine interpollate: & per septem annos penitebit: nō tā in pane & aqua, sed ad arbitrium sacerdotis. Si vero per talem accusationem quis accusatus membrum perdiderit, accusans tribus quadragesimis ieiunabit: prima ante natale Dñi, secunda ante Pascha, tertia ante festum S. Ioānis: quas quadragesimas S. Petrus instituit. & hec probatur 22. q. 5. c. 1. & 3. 6. q. 1. Quicunque. ¶ Sortilegus, quadraginta dies. De sortil. cap. 1. & in antiqua decretali. eo. tit. ca. Reliquisti. ¶ Respiciēs furta in astrolabio, duobus annis peniteat. De sortileg. cap. 2. ¶ Parochus res ecclesie dilapidans, vno anno excommunicatur. 16. q. 7. Finis. ¶ Lustrans domum cum magicis vel incantationibus, vel aliud faciens, & qui ei consentit, & ɔsuluit, 5. annis peniteat. 26. q. 5. c. qui diuinationes. & c. nisi liceret. 1. q. 1. c. 1. ¶ Iurans non redire ad pacem, vno anno peniteat. 22. q. 4. c. Qui sacramento. ¶ Incendiarius vno anno erit vltra mare, vel in Hispania: & qui hanc pniam relaxat, vno anno suspenditur. 23. q. fin. ca. Pessimam. Hodie a solo Papa absoluuntur. De senten. excommunica. cap. Tua. ¶ Filiam vel sororem spiritualem cognoscens matrimonialiter, & ei consentiēs, septem annis peniteat. 30. q. 3. nō oportet. ¶ Si gutta sanguinis Christi cadit in terram, sacerdos quinquaginta diebus peniteat: si super altare, & trāsit ad vnum pannum, duobus diebus: si vsq3

ad

ad 2. quatuor diebus: si vsque 3. 9. diebus: si vsq; ad 4. 20. diebus. De conse. di. 2. Qui bene. ¶ Si incaute dimisit, quamuis nil nefandi acciderit, tribus mensibus ab officio suspēditur. extra de custo. eucha. c. 1. ¶ Occidens iudęū, vel paganū, quadraginta diebus. ¶ Occidens per insaniam non imputatur. 3. q. 9. Indicas. 15. q. 1. aliquos. & c. Illa. & c. si quis. ¶ Homicida ep̄s, 15. annis pęniteat, & deponatur: & semper peregrinetur. presbyter 12. annis, & tribus ex his in pane & aqua, & deponatur: & diaconus decem annis, & tribus in pane, & aqua. 59. dist. Siquis homicidium. Palea est. ¶ In necessitate ineuitabili: nihil quo ad peccatum. 50. dist. c. Quia te: sed quo ad munditiam eccl'e ostendendam sic. 34. q. 2. ca. In lectum. & ad cautelam cum eo dispensandum est. ¶ Pro incestu, vel coitu ꝯtra naturā, vel cum brutis, plusquam 7. annis: qa clericus deponitur, laicus excōicatur. 33. q. 2. §. Hoc quicquam. & c. pręcedenti. De exces. pręl. ca. Clerici. ¶ Pro casuali homicidio, 5. annis pęniteat. 58. dist. Eos qui. & c. seq. ¶ Pro voluntario, sine spe restitutionis deponitur: & septem annis pęniteat. 50. dist. c. maior. ¶ Occidens clericū, aut monachum, diaconum, vel subdiaconum, semper erit in monasterio, nunq̄ ad seculum reuersurus: & septem annis pniam publicam agat, & arma relinquat. 17. q. 4. c. Qui occiderit. ¶ Contrahens ꝯtra interdictum eccl'ę, pęniteat vno mense, vel ad arbitrium. extra de matrim. ꝯtra interd. eccl. contra. ca. 1. ¶ Sacerdos se defendendo latronem interficiens, duobus annis. de homic. cap. 2. nunc per clemē. aliter ordinatur. De homicid. c. In clemen. ¶ Reuelans peccatum pęnitentis deponitur, & ad agendam pęnitentiam in monasteriū retruditur. de pęni. dis. 6. cap. sacerdos. De pęni. & remis. cap. omnis. ¶ Vomens eucharistiam per ebrietatem, si laicus est, quadraginta diebus: si clericus, sexaginta: si episcopus, nonaginta diebus: si infirmus, septem diebus. de consecra. dist. & cap. Siquis per ebrietatem: ¶ Pro periurio, quadraginta diebus in pane & aqua per septē annos: & semper erit in pęnitentia. s. interiori. 6. q. 1. ca. Quicunq;. 22. q. 1. Prędicandū. ¶ Cōpulsus ꝯditionaliter deiurās si est liber, 10. dies: & 7. sequentibus annis: & si seruus, tres quadragesimas, & legitimas ferias. 22. q. 5. c. 1. ¶ Periurans in manu episcopi: vel i cruce sacrata, tribus annis: in nō sacrata vno anno:

anno: ignoranter & coactus, tres quadragesimas. 22. q. 5. ca. 2. ¶ Scienter falsum iurans, vel alium iurare cōpellens, 40. dies in pane & aqua, & septē annos peniteat. 22. q. 5. c. Siquis conuictus, ¶ Deiurans pro persona & rebus, vel pro aliqua necessitate, tres quadragesimas, vel 3. annos: & vnum ex illis in pane & aqua. 22. q. 5. Siquis coactus, ¶ Qui contra suum iurm̄ in domini mortem machinatur, vel in eius regnum, seculum & arma relinquat, & in monasterium detrudatur, & toto tp̄e vite sue peniteat, & in fine tm̄ cōionem accipiat: si vero fuerit ep̄s, presbyter, aut diaconus, degradetur. 22. q. 5. c. siquis laicus: palea est. ¶ Pro falsa mensura, 30. diebus in pane & aqua ieiunet. extra d̄ emptio. & vend. c. 1. ¶ Presbyterum interficiens. 12. annis peniteat. extra de penit. & remis. ca. 2. ¶ Communicans heretico inscius, & ex negligentia recipiendo, vel dando communionē, vno anno. Si vero scienter, 5. annis: qꝫ si nesciens permittat cū in ecclesia celebrare, 40. diebus, si vero propter reuerētiā, vnū annum: si ad subuersionem fidei, 10. annos: si autem fuerit hereticus, 12. annos peniteat. 24. q. 1. Siquis dederit. ¶ Raptor seu fur, seu direptor reddet in quadruplum ecclesie ornamēta: alterius, duplum. & 7. annis peniteat, tres in pane & aqua. 17. q. 4. palea est. Clericus fur, vel effractor, septem annis: laicus, quinqꝫ: sed si vilis erat res, vel bis furatus est, reddat: & anno peniteat in pane & aqua. 17. q. 4. cap. Siquis clericus palea est, ¶ Manum in episcopum vel presbyterum mittens, & ecclesiam vastans, aut impugnans, vel incendens, omnibus bonis proscribitur: & semper monasterio inclusus peniteat. 24. q. 3. c. Quisquis per dolum. palea est. ¶ Hoc autem adnotatione dignum est, qꝫ vbi ponitur penitentia 7. trium, vel paucioꝝ annorum, vel quadragesimarum a iure, & nō adiungitur qualiter illo tēpore debeat quis penitere. hoc relinquitur arbitrio sacerdotis: cum penitentie sint arbitrarie: vt predixi in principio huius tractatus de penitentijs a iure impositis. Ipse vero sacerdos arbitrabitur eam per legitimas ferias faciendā, sm̄ canones, 11. q. 3. De illis. 50. dis. De his clericis. 82. dis. c. Presbyter. 1. extra de homi. cap. 2. & in alijs multis. & sic intelligo. extra de accus. de his qui fil. cap. fi. de sponsa. duorum. c. 2. 22. q. 5. ca. 1.

¶ Hec Dominus Gulielmus Durantis Speculator.

¶ De forma absoluendi ab excommunicatione maiori.

Sacerdos absoluturus excommunicatum maiori excommunicatione, Primo exigat ab eo iuramentum de stando mandatis ecclesie, que scilicet fient ei pro hac causa. Quo iuramento prestito, iniungatur ei, qui est excommunicatus, quod de cetero talia non committat: et si alicui lesionem vel damnum intulit, quod ei satisfaciat: et ad hoc cautionem tribuat. Hoc facto denudatis humeris a confessore virga leuiter percutiatur, ad quemlibet versum vnius psalmi penitentialis semel. Dicto psalmo, sacerdos subiungat. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster. Et ne nos inducas in tentationem. ℣. Saluum fac seruum tuum. ℟. Deus meus sperantem in te. ℣. Esto ei Domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobisc. ℟. Et cũ spi. Oremus. Oro.

Deus, cui proprium est misereri semper et parcere, suscipe deprecationem nostram: et famulum tuum, quem excommunicationis sententia ligat, miseratio tue pietatis absoluat. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Postea subiungat absolutionẽ. Nec est necessaria manus impositio super caput confessi, quando fit absolutio: quia Christus de tali manus impositione non fecit mentionem, quando dixit Petro, et Apostolis, Quecunque solueritis etc. Ideo verba absolutionis operantur diuina virtute. Absolutio.

Dominus noster Jesus Christus, qui beato Petro Apostolo, collatis clauibus regni celestis, dedit potestatem ligãdi, atq; soluendi: ipse p suã pijssimã misericordiaz te absoluat, et authoritate ipsius, et beatorũ Petri et Pauli aplõrũ eius, et sanctissimi dñi nři dñi N. diuina prouidẽtia Pape N. Si sit casus, vel censura Papalis, vel reuerẽdissimi dñi dñi N. epi N. Si sit casus, vel cẽsura Epalis, tibi concessa, et mihi cõmissa: in quantũ

possum, debeo, ⁊ valeo, ego absoluo te a vinculo excõicationis, suspensionis, ⁊ interdicti, qđ incurristi propter talem casum N. Et si sint plures propter tales casus N. ⁊ N. illum, vel illos nominando. Toties quoties illud, vel illa incurristi: ⁊ restituo te sanctis sacris ecclesię, ⁊ cõioni ⁊ vnitati fidelium. In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spũs ✠ sci. Amẽ. Absolutio a peccatis.

Misereatur tui oĩpotens Deus: ⁊ donet tibi veniam, ⁊ indulgentiam, ⁊ remissionẽ omnium pcõrum tuorum: liberet te ab omni malo, soluat, ⁊ confirmet in omni opere bono: ⁊ perducat te Christus filius Dei viui in vitam ęternam. Amen.

Per istã veraꝫ ⁊ puraꝫ confessionẽ, quaꝫ modo mihi, quamuis peccatori sacerdoti fecisti, absoluat te omnipotens Deus ab omnibuꝫ iudicijs, quę tibi pro peccatis tuis debentur, secundum magnam misericordiam suam: ⁊ parcat, ac remittat, ⁊ deleat omnia peccata tua: ⁊ perducat te in vitam ęternam. Amen.

Filius Dei per suã pijssimam misericordiaꝫ te absoluat: ⁊ authoritate eius qua fungor, ego absoluo te ab omnibus peccatis tuis mihi modo confessis: ⁊ ab oĩbus alijs, quoꝝ memoriã nõ habes: vt sis absolutus hic ⁊ ante tribunal eiusdeꝫ dei ⁊ Dñi nr̃i Jesu Christi: habeasque vitam ęternam: ⁊ viuas in secula seculorũ. Amẽ. In noĩe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spũs ✠ sancti. Am̃.

Passio eiusdẽ Dei, ⁊ Dñi nr̃i Jesu Chr̃i: ⁊ merita beatę Marię semper virginis, ⁊ btõꝝ apl̃oꝝ Petri, ⁊ Pauli, ⁊ omniuꝫ sctõꝝ ⁊ scãrum Dei: ⁊ quicquid boni feceris, ⁊ intendis facere: ⁊ mala q̃ pateris, ⁊ patienter sustinebis, sint tibi in remissionem pcõꝝ tuorum, in augmentum gratię, ⁊ in pręmium vitę ęternę. In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spũs ✠ sancti. Amen. Uade ⁊ amplius noli peccare. ¶ Hęc etiam absolutioꝛ forma est. Dñs nr̃ Jesus Chr̃s per suam pijssimam misericordiã te absoluat: ⁊ ego authoritate ipsius absoluo te ab omnibus peccatis tuis: quę mihi modo confessus es, ⁊ quorum memoriam non habes: vt sis absolutus hic, ⁊ ante tribunal Dñi nostri Jesu Chr̃i, ⁊ habeas vitam ęternam, ⁊ viuas in secula seculorum. Amen.

¶ Prescripta forma absoluendi ab excõicatione dicitur, qñ aliquis est excõicatus excõicatione maiori: ⁊ debet fieri ab eo, qui habet talẽ authoritatem absoluendi ordinariam, vel delegatã.

¶ De communi forma absoluendi ab excommunicatione minori:

nori, saltem ad cautelam: ⁊ etiam a peccatis. Cap. 22.

SAcerdos absoluturus pctõrē a peccatis, prius debet ipsum absoluere ab excõicatiõe minori, saltē ad cautelā sub hac forma videlicet. Si teneris aliquo vinculo excõicationis, vel participationis, a quo possim te absoluere, ego absoluo te: ⁊ restituo te sanctis sacramentis ecclesię, communioni: ⁊ vnitati fidelium. In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spiritus ✠ sancti. Amen.

MIsereat tui oĩps Deus: ⁊ dimissis omnibus peccatis tuis, perducat te cum sanctis suis in vitam ęternam. Amen.

Filius Dei per suam pijssimam misericordiam te absoluat. ⁊c.

Passio Dñi nři Iesu Christi ⁊c. vt supra in pręcedēti capitulo.

¶ Forma absolutionis plenarię in mortis articulo facienda illi, qui habet gratiam a sanctissimo dño nostro Papa. Capit. 23.

SAcerdos visa grã ei⁹, q habet a sanctissimo Domino Papa, vt in mortis articulo plenarię possit absolui, primo dicat.

Misereatur tui oĩps Deus: ⁊ dimissis omnibus ⁊c. vt sup.

INdulgentiā ⁊ absolutionē ⁊ remissionē oĩum pcõꝝ tuoꝝ tribuat tibi oĩps ⁊ misericors Dñs. Amen. Tūc subiungat, ⁊ dicat.

DOminus noster Iesus Christus per suam pijssimaꝫ misericordiam te absoluat: ⁊ authoritate ipsius ⁊ beatissimorum apostolorum Petri ⁊ Pauli, ⁊ sanctissimi Patris, ⁊ Dñi nostri domini N. diuina prouidentia Papę N. ⁊ sanctę Romanę ecclesię in hac parte tibi concessa, ⁊ mihi cõmissa: in quãtum possum, valeo, ⁊ debeo, ⁊ mihi permittitur, ego absoluo te ab omni sententia excõicationis maioris, vel minoris, suspensionis, ⁊ interdicti, ⁊ a participatione cū excommunicatis: ⁊ restituo te sacrosanctis sacramētis ecclesię, ⁊ cõmunioni, ⁊ vnitati fideliū.

ITem eadem authoritate ego absoluo te ab omnibus peccatis tuis confessis pariter ⁊ oblitis, ⁊ a penis omnibus tibi in purgatorio debitis, propter culpas ⁊ offensas, quas contra Deum, teipsum, ⁊ proximum tuum commisisti, claudendo tibi portas inferni: ⁊ aperiendo portas paradisi, restituo te illi innocentię, in qua eras quando baptizatus fuisti. In nomine patris, ⁊ filij, ⁊ spiritus sancti. Amen. Et hoc, si hac qua ęgrotas infirmitate moriaris: sin autem, salua tibi sit donec fueris in mortis articulo constitutus. In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spũs ✠ sancti. Amen. ¶ De forma absolutionis plenissima. Cap. 24.

Beatus Antoninus Archiepiscopus Florentinus in Tercia parte Summę suę ita scribit: Solet Dominus Papa, aliquando quibusdam tantam gratiam facere: vt simpliciter ab omnibus censuris, & pęnis iuris, & hominis possunt absolui in foro saltem conscientię. Et tunc confessor potest ista forma vti: quam a curia Romana habui: & vsus sum.

De plenitudine potestatis apostolicę, cuius authoritatem pro pręsenti gero, absoluo te ab omnibus censuris ecclesiasticis, sententijs, & vinculis excommunicationum, & suspensionum, & interdicti, tam ab homine, quam a iure latis: nec non ab omnibus negligentijs & defectibus commissis in sacramentorum administratione, officijs, & actibus tuis, vel nomine tuo factis: supplendo de solita apostolicę sedis clementia omnes defectus eorundem. Aboleo etiam omnem maculam infamię & inhabilitatis vndequaque contractam: dispensoque tecum super omni irregularitate, simonia in ordine & beneficio actiue, vel passiue, quacunque occasione, vel causa etiam contracta in collatione ordinum, & aliorum sacramentorum, vel contractis, seu commissis. Restituo te, & habilito te ad statum, famaz, & honorem, & executionem officiorum ecclesiasticorũ quorũcunque: ac ad oẽs gradus dignitatuz & bonorũ: ad beneficia ecclesiastica habita & habenda: & tibi de his, quę habes, de nouo prouideo: relaxando tibi fructus quos male percepisti, seu lęsa consciẽtia ex eisdez, ac alia quę in ludo ex successione, ac alias ad te prouenerunt, quę subiacent restitutioni vagę in forma plenissima. In nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & spiritus ✠ sancti, Amen.

¶ Ordo qualiter se habere debet sacerdos in suscipienda confessione infirmi. Cap. 25.

Sacerdos accedens ad infirmum: primum dicat secundum Saluatoris mandatum

Pax huic domui, & omnibus habitantibus in ea,

Postmodum accedens ad infirmum eum consolet ur ad bonam patientiam. Deinde incipitur

incipiat ⁊ dicat psalmos sequentes, videlicet. Psalmus.

DOmine ne in furore tuo arguas me: neque in ira tua corripias me. Miserere mei Domine, qm̄ infirmus sum: sana me Dñe, qm̄ conturbata sunt ossa mea. Et anima mea turbata est valde: sed tu dñe vsquequo? Conuertere dñe ⁊ eripe animã meam: saluuꝫ me fac ꝓpter misericordiã tuaꝫ. Qm̄ non est in morte q memor sit tui: i inferno aũt qs ↄfitebitur tibi? Laboraui i gemitu meo, lauabo ꝑ singulas noctes lectũ meũ: lachrymis meis stratũ meuꝫ rigabo. Turbat⁹ est a furore ocul⁹ me⁹: iueteraui iter oẽs inimicos meos. Discedite a me oẽs q operamini iniquitatẽ: qm̄ exaudiuit dñs vocẽ flet⁹ mei. Exaudiuit dñs deꝓcationẽ meã: dñs orõnẽ meã suscepit. Erubescãt ⁊ ↄturbẽt vehemẽter oẽs inimici mei: ↄuertant ⁊ erubescãt valde velociter.

DOmine ne in furore tuo arguas me: neque in ira (Psal. tua corripias me. Quoniam sagitte tue infixe sunt mihi: ⁊ confirmasti super me manum tuam. Non est sanitas in carne mea a facie ire tue: non est pax ossibus meis a facie peccatorum meoruꝫ. Qm̄ iniquitatis mee supergresse sunt caput meũ: ⁊ sicut onus graue grauate sunt super me. Putruerunt ⁊ corrupte sunt cicatrices mee: a facie insipientie mee. Miser factus sum ⁊ curuatus sum vsqꝫ in finem: tota die contristatus ingrediebar. Qm̄ lumbi mei impleti sunt illusionib⁹: ⁊ nõ est sanitas in carne mea. Afflictus sum ⁊ humiliatus sum nimis: rugiebaꝫ a gemitu cordis mei. Dñe ante te omne desideriũ meum: ⁊ gemitus meus a te non est absconditus. Cor meum conturbatum est in me: dereliquit me virtus mea, ⁊ lumen oculoꝝ meorũ ⁊ ipsum non est mecum. Amici mei ⁊ proximi mei: aduersum me appropinquauerunt, ⁊ steterunt. Et qui iuxta me erant de lõge steterunt: ⁊ vim faciebant qui querebant animaꝫ meaꝫ. Et q inquirebant mala mihi locuti sunt vanitates: ⁊ dolos tota die meditabant. Ego autem tanq̃ surdus non audiebaꝫ: ⁊ sicut mutus nõ aperiens os suuꝫ. Et factus suꝫ sicut homo non audiẽs: ⁊ nõ habens i ore suo redargutiones. Qm̄ in te dñe speraui: tu exaudies me dñe de⁹ meus. Quia dixi ne qñ supgaudeant mihi inimici mei: ⁊ dum cõmouentur pedes mei, super me magna locuti sunt. Qm̄ ego in flagella paratus sum: ⁊ dolor meus in cõspectu meo semp. Qm̄ iniquitatem meã annunciabo: ⁊ cogitabo

pro peccato meo. I nimici autē mei viuūt, ꝛ cōfirmati sunt sup
me: ꝛ multiplicati sunt qui oderunt me inique. Q ui retribuunt
mala pro bonis detrahebant mihi: qm̄ sequebar bonitatē. N e
derelinquas me Domine Deus meus: ne discesseris a me. I n-
tende in adiutorium meū: Dn̄e Deus salutis meę. Psalmus.
B Eatus vir qui intelligit sup egenū ꝛ pauperem: in die mala
liberabit eū dn̄s. D ominus conseruet eum, ꝛ viuificet eum,
ꝛ beatum faciat eū in terra: ꝛ non tradat eū in animam inimico-
rum eius. D n̄s opē ferat illi super lectuȝ doloris eius: vniuer-
sum stratuȝ eius versasti in infirmitate eius. E go dixi, domine
miserere mei: sana animam meam, quia peccaui tibi. I nimici
mei dixerunt mala mihi: quando morietur ꝛ peribit nomē eius?
E t si ingrediebatur vt videret, vana loquebatur: cor eius con-
gregauit iniquitateȝ sibi. E grediebatur foras: ꝛ loquebatur in
idipsum. A duersum me susurrabant omnes inimici mei: aduer
sum me cogitabant mala mihi. V erbum iniquum constitue-
runt aduersum me: nunqd qui dormit non adijciet vt resurgat?
E tenim homo pacis meę in quo speraui, q edebat panes meos:
magnificauit super me supplantationem. T u autem dn̄e mise-
rere mei, ꝛ resuscita me: ꝛ retribuam eis. I n hoc cognoui qm̄
voluisti me: qm̄ non gaudebit inimicus meus super me. M e aūt
ꝑpter innocētiā suscepisti: ꝛ ꝯfirmasti me in ꝯspectu tuo in eter-
nū. B enedict⁹ dn̄s deus Israel a seculo ꝛ in sclꝫ: fiat fiat. Psal.
M Iserere mei deus: ꝺm magnaȝ misericordiā tuam. E t ꝺm
multitudinē miserationū tuarum: dele iniquitateȝ meam.
A mplius laua me ab iniquitate mea: ꝛ a pctō meo munda me.
Q m̄ iniqtatē meā ego cognosco: ꝛ pctūȝ meū ꝯtra me est sem-
per. T ibi soli peccaui, ꝛ malū coraȝ te feci: vt iustificeris in ser-
monib⁹ tuis, ꝛ vincas cū iudicaris. E cce enim in iniqtatib⁹ ꝯce-
ptus suȝ: ꝛ in pctīs cōcepit me mater mea. E cce eniȝ veritateȝ
dilexisti: icerta ꝛ occulta sapiētię tuę manifestasti mihi. A sper-
ges me dn̄e hyssopo ꝛ mūdabor: lauabis me, ꝛ sup niuē dealba-
bor. A uditui meo dabis gaudiū ꝛ lętitiā: ꝛ exultabunt ossa hu-
miliata. A uerte faciē tuam a pctīs meis: ꝛ oēs iniqtates meas
dele. C or mūdū crea in me deus: ꝛ spirituȝ rectū innoua in vi-
sceribus meis. N e proijcias me a facie tua: ꝛ spiritū sanctū tuū
ne auferas a me. R edde mihi lętitiā salutaris tui: ꝛ spū princi-
pali

pali cõfirma me. Docebo iniquos vias tuas: ⁊ impij ad te conuertent. Libera me de sanguinibus Deus, deus salutis meę: ⁊ exultabit lingua mea iustitiam tuaꝫ. Dñe labia mea aperies: ⁊ os meũ annũciabit laudẽ tuã. Qm̃ si voluisses sacrificiuꝫ, dedisseꝫ vtiqꝫ: holocaustis nõ delectaberis. Sacrificiuꝫ deo spiritus cõtribulatus: cor cõtritũ ⁊ humiliatũ deus non despicies. Benigne fac Dñe in bona voluntate tua Sion: vt ędificentur muri Hierusaleꝫ. Tũc acceptabis sacrificium iustitię, oblationes ⁊ holocausta: tunc imponent super altare tuũ vitulos. Psalmus.

INclina Dñe aurẽ tuã, ⁊ exaudi me: qm̃ inops ⁊ pauper sum ego. Custodi aĩaꝫ meã, qm̃ sanctus sum: saluũ fac seruum tuũ Deus meus sperantem in me. Miserere mei domine, qm̃ ad te clamaui tota die: lętifica aĩaꝫ serui tui, qm̃ ad te Dñe aĩaꝫ meam leuaui. Qm̃ tu dñe suauis ⁊ mitis: ⁊ multę misericordię oĩbus inuocantibus te. Auribus percipe orationẽ meaꝫ: intende voci deprecationis meę. In die tribulationis meę clamaui ad te: quia exaudisti me. Non est similis tibi in dijs Dñe: ⁊ nõ est sm̃ opera tua. Omnes gentes quascunqꝫ fecisti veniẽt, ⁊ adorabũt corã te Dñe: ⁊ glorificabunt nomen tuũ. Qm̃ magnus est tu, ⁊ faciens mirabilia: tu es Deus solus. Deduc me Dñe ĩ via tua, ⁊ ingrediar in veritate tua: lętetur cor meum, vt timeat nomen tuũ. Confitebor tibi Dñe deus meus in toto corde meo: ⁊ glorificabo nomen tuũ in ęternuꝫ. Quia misericordia tua magna est super me: ⁊ eruisti animam meaꝫ ex inferno inferiori. Deus iniqui insurrexerunt super me: ⁊ synagoga potentiũ quęsierunt animam meam: ⁊ non proposuerunt te in conspectu suo. Et tu dñe deus miserator ⁊ misericors: patiens ⁊ multę misericordię ⁊ verax. Respice in me ⁊ miserere mei: da imperium tuum puero tuo: ⁊ saluum fac filium ancillę tuę. Fac mecum signum in bonum: vt videant qui oderunt me, ⁊ confundantur: quoniam tu domine adiuuisti me, ⁊ consolatus es me. Psalmus.

QVi habitat in adiutorio Altissimi: in protectione Dei cęli cõmorabit. Dicet dño, susceptor meꝰ es tu ⁊ refugiũ meũ: deus meus, sperabo in eũ. Qm̃ ipse liberabit me de laqueo venantiũ, ⁊ a verbo aspero. Scapulis suis obũbrabit tibi: ⁊ sub pẽnis eius sperabis. Scuto circũdabit te veritas eius: nõ timebis a timore nocturno. A sagitta volante in die: a negotio

perambulāte i tenebris: ab incursu ꝛ demonio meridiano. Ca-
dēt a latere tuo mille ꝛ decez millia a dextris tuis: ad te aūt non
appropinquabit. Verūtñ oculis tuis ꝯsiderabis: ꝛ retributio-
nē pctōꝝ videbis. Qm̄ tu es dñe spes mea: altissimū posuisti re-
fugiū tuū. Nō accedet ad te malū: ꝛ flagellū non appropinqua-
bit tabernaculo tuo. Qm̄ angelis suis mandauit de te: vt custo-
diant te in omnibus vijs tuis. In manibus portabunt te: ne for-
te offendas ad lapidē pedē tuum. Super aspidem ꝛ basiliscum
ambulabis: ꝛ conculcabis leonem ꝛ draconem. Qm̄ in me spe-
rauit, liberabo eum: protegam eum, qm̄ cognouit nomē meum.
Clamauit ad me, ꝛ ego exaudiam eum: cum ipso sum in tribu-
latione: eripiam eum, ꝛ glorificabo eum. Longitudine die-
rum replebo eum: ꝛ ostendam illi salutare meum. Psalmus.

Benedic anima mea dño: ꝛ oia q̄ intra me sunt nomini sancto
eius. Benedic aia mea dño: ꝛ noli obliuisci omnes retribu-
tiones eius. Qui propitiatur oībus iniquitatibus tuis: qui sanat
oēs infirmitates tuas. Qui redimit de interitu vitam tuam: qui
coronat te in misericordia ꝛ miserationibus. Qui replet in bo-
nis desideriū tuū: renouabit vt aq̄le iuuentus tua. Faciens mi-
sericordias Dñs: ꝛ iudiciū oībus iniuriam patientibus. Notas
fecit vias suas Moysi: filijs Israel volūtates suas. Miserator ꝛ
mīsicors dñs: lōganimis ꝛ multū mīsicors. Non in perpetuū
irascet: neqꝫ in eternuz cōminabitur. Non sm̄ pcā nostra fecit
nobis: neque sm̄ iniquitates nostras retribuit nobis. Qm̄ sm̄
altitudinem celi a terra: corroborauit misericordiam suam sup
timentes se. Quantum distat ortus ab occidente: longe fecit a
nobis iniquitates nostras. Quomiseretur pater filiorū, miser-
tus est dñs timentibus se: qm̄ ipse cognouit figmentum nostrū.
Recordatus est quoniam puluis sumus, homo sicut fenum:
dies eius tanquam flos agri, sic efflorebit. Quoniam spiritus
pertransibit in illo, ꝛ non subsistet: ꝛ non cognoscet amplius lo-
cum suum. Misericordia autez domini ab eterno, ꝛ vsqꝫ in eter-
num, super timentes eum. Et iustitia illius in filios filiorū: his
qui seruant testamentum eius. Et memores sunt mandatorum
ipsius: ad faciēdum ea. Dominus in celo parauit sedem suam:
ꝛ regnum ipsius omnibus dominabitur. Benedicite Dño oēs
Angeli eius, potētes virtute: facientes verbū illius ad audien-
dam

dam vocem sermonum eius. Benedicite Dño oēs virtutes eius: ministri eius qui facitis voluntatē eius. Benedicite Dño oīa opera eius: in oī loco dñationis eius, benedic anima mea dño. Et dicant oēs ex integro. Postea sequitur litania. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater nr̄. Et ne nos inducas in tenta. ℣. Saluū fac seruū tuū. ℟. Deus meus sperantem in te. ℣. Mitte ei Dñe auxiliū de scō. ℟. Et de Siō tuere eum. ℣. Nihil pficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Esto ei Dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Dñs ɔseruet eū, ⁊ viuificet eū, ⁊ beatū faciat eum in terra. ℟. Et nō tradat eū in aīam inimicoꝝ eius. ℣. Dñs opē ferat illi super lectū doloris eius. ℟. Uniuersū stratū eius versasti in infirmitate ei⁹. ℣. Dñe exaudi orōnē meā. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiscū. ℟. Et cū spū tuo. Oremus. Orō.

OMnipotens sempiterne Deus, q̄s immensam pietatē tuā: vt ad introitum ī tuo noīe humilitatis nostrę, hunc famulum tuum in hoc habitaculo iacentem fessum, salutifere visitare digneris: sicut visitasti Dñe Thobiā, ⁊ Sarrā, ⁊ socrum Petri, puerumque Centurionis: ita ⁊ iste pristina sanitate animę corporisque recepta, ⁊ gratiarum tibi in ecclesia tua referat actionem. Per Christum dominum nostrum. Oremus. Oratio.

DEus, qui facturę tuę semper pio dominaris affectu: inclina aurem tuam supplicationibus nostris: ⁊ famulum tuum ex aduersa valetudine sui corporis laborantem placatus respice: ⁊ visita in salutari tuo, ⁊ cęlestis gratię pręsta ei medicinam. Per Christum dominum nostrum. Oremus. Oratio.

DOmine sancte, pater omnipotēs, ęterne Deus, qui per Iesum Christum filium tuū, Dominum nostrū, vulnera nostra curare dignatus es, te supplices rogamus ⁊ petimus nos humiles tui sacerdotes: vt precibus nostris aurē tuę pietatis accōmodare digneris: vt ad huius pęnitentis cōfessionē mouearis, remittasq; ei omnia crimina, ⁊ peccata vniuersa condones.

DA, q̄s, huic famulo tuo domine pro suppliciis veniam, pro męrore lętitiam, pro morte vitam: vt qui suadente diabolo cecidit in ruinam: te reuocante retrahat̄ ad misericordiam: ⁊ ad ęternam vitam peruenire mereatur. Per Christum dominum nostrum. Tunc interrogat eū sacerdos. Tenes siue scis

Orationem

Orationem dominicam, ⁊ simbolum? Respōdet infirmus. Te-
neo. Tunc sacerdos. Uis dare tuam confessionem? Rn̄det in-
firmus Uolo. Et sacerdos. Fuisti iam confessus? Respōdet in-
firmus Ita pater Sacerdos. Credis in deum patrem omnipo-
tentem, creatorem cęli ⁊ terrę: ⁊ in Jesum Christum filiū eius:
⁊ in spiritum sanctum paraclitum ex patre filioqꝫ procedenteꝫ?
Respondet. Credo. Sacerdos. Credis qđ istę tres personę. s.
pater, filius, ⁊ spiritus sanctus, sint tres personę, ⁊ vnus deus?
Respondet Credo. Sacerdos. Credis quod filius Dei pro sa-
lute nostra sit incarnatus de Spiritu sancto, natus ex Maria
Uirgine, passus, mortuus, ⁊ sepultus: ⁊ ꝙ ad inferos descendit,
⁊ tertia die resurrexit a mortuis, ascendit ad cęlos, ⁊ venturus
est iudicare viuos ⁊ mortuos? Respondet. Credo. Sacerdos.
Credis vnam sanctam ecclesiaꝫ catholicā: sanctorum cōioneꝫ,
remissionem pcōrum: carnis resurrectionem, ⁊ vitam ęternaꝫ.
Rn̄det. Credo. Sacerdos Credis ꝙ in ipsa carne, in qua nunc
es in ipsa habes resurgere in die iudicij, ⁊ recipere, siue bonum,
siue malum quod egisti? Respondet. Credo. Sacerdos. Habes
plenam voluntatem emendandi quicquid contra Deuꝫ egisti?
Respondet. Habeo. Sacerdos. Habes fidem ꝙ possit tibi di-
mittere Deus omnia peccata tua: si confessus: ⁊ in toto corde
tuo cōuersus ad eum fueris? Respōdet. Habeo. Sacerdos. Uis
dimittere omnibus hominibus, qui in te peccauerunt, dicente
Deo, Si dimiseritis hominibus peccata eorum, ⁊ pater vester
qui in cęlis est, dimittet vobis peccata vestra? Respōdet. Uolo.
Si non vult dimittere: nec tu debes eum auscultare. Si autem
vult ea dimittere, ⁊ iudicium pęnitentię recipere, ⁊ peccata sua
pleniter cōfiteri: eaqꝫ ieiunijs atqꝫ orationibus ⁊ eleemosynis
redimere: tunc iuxta has promissiones offerat manus suas in
manibus sacerdotis dicens: In manus tuas Dn̄e commendo
spiritum meum. Et sacerdos sequitur. Suscepimus deus mi-
sericordiam tuam in medio templi tui: sm̄ nomen tuum deus,
ita ⁊ laus tua in fines terrę: iustitia plena est dextera tua. Glo-
ria patri. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater no-
ster. Et ne nos. ℣. Exaudiat te dn̄s ĩ die tribulationis. ℟. Pro-
tegat te nomen Dei Jacob. ℣. Mittat tibi auxilium de sancto.
℟. Et de Sion tueatur te. ℣. Tribuat tibi secūdum cor tuum. ℟.

Et om-

Et omne consiliu͛ tuũ confirmet. ℣. Impleat dñs oẽs petitiones tuas. ℟. Nunc cognoui qm̃ saluum fecit dñs Chr̃m suum. ℣. Dominus custodit te ab omni malo. ℟. Custodiat aiam tua͛ dñs. ℣. Bñdicat te dñs ex Sion. ℟. Qui fecit cęlũ ⁊ terra͛. ℣. Dñe exaudi orationem meã. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Orõ.

DEus, q es iustoꝝ gloria, ⁊ misericordia pctõꝝ: pietatẽ tuam humili prece deposcimus: vt hunc famulum tuum benigne recipias, ⁊ pietatis tuę custodiam ei impendas: vt ex tota mente tibi deseruiat, ⁊ sub tua semper protectione consistat: ⁊ quando ei extrema dies venerit, societatem sanctorum percipiat: cum quibus inenarrabilem gloriam sine fine possideat. Per dñm.

Tunc sacerdos diligenter eius cõfessione audiat, ⁊ si etiam ab exordio natiuitatis suę ⁊ baptismi cõfiteret, bonũ esset. Et si qd inuenerit quod obligatus sit satisfacere: si potest, satisfaciat. Et si primo ei non fecit absolutionem, tunc absoluat eum a vinculo excõmunicationis si tenetur: vel saltẽ ad cautela͛: postea dicat.

Misereatur tui om͛ Deus: ⁊ donet tibi veniam ⁊ indulgentiam, ⁊ remissionem oium peccatorũ tuorũ: liberet te ab omni malo: conseruet ⁊ cõfirmet te in omni opere bono: ⁊ perducat te Chrs filius Dei viui in vitam ęterna͛. Amen. Per istam veram ⁊ puram confessionem, quam modo mihi, quamuis peccatori sacerdoti, fecisti: absoluat te omnipotẽs Deus ab omnibus iudiciis, quę tibi pro peccatis tuis debentur ſm magnam misericordia͛ suam: ⁊ parcat, ac remittat, ⁊ deleat oia pctã tua: ⁊ perducat te in vitam ęternam. Amen. Dñs Jesus Christus, qui beato Petro Apostolo. fol. 57. ℣. Deus tu conuersus viuificabis nos. ℟. Et plebs tua lętabitur in te. ℣. Ostende nobis dñe misericordiam tua͛. ℟. Et salutare tuũ da nobis. ℣. Non intres in iudiciũ cu͛ seruo tuo dñe. ℟. Quia non iustificabit in conspectu tuo oĩs viuens. ℣. Dñe exaudi orationẽ meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiscum. ℟. Et cũ spiritu tuo. Oremus. Orõ.

DEum omnipotentem, ac misericordem, qui non vult mortem peccatoris, sed vt cõuertatur ⁊ viuat, deprecor, vt conuerso ad viam rectam huic famulo suo N. misericordię suę veniam propitiatus indulgeat: ⁊ omnium culparum suarum vulnera: quę post sacri lauacri veniam contraxit, ita in hac confes=

confessione sanentur: vt nulla in eo vltra cicatricum signa re-
maneant: Prestante domino nostro Iesu Christo, qui cum pa-
tre ⁊ Spiritu sancto viuit ⁊ regnat in secula seculorum. Amen.

Benedictio Dei omnipotentis, pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spiri-
tus ✠ sancti descendat super te, ⁊ maneat semper. Amen.

¶ De penitētia imponenda infirmo Ca. 26. ¶ Beat⁹ Antoni-
nus archieps Florētin⁹ in suo cōfessionali Defecerūt ita dicit.

Aduertenduz est autez, ꝙ aut infirmus est in periculo mor-
tis, aut nō. Dico autē periculū mortis, nō solū, qꝛ in extre-
mis constitutus: sed qꝛ frequenter contingit homines mori ex
illa infirmitate: ⁊ medici dubitant. In tali casu potest quilibet
absolui a quolibet sacerdote de quolibet pctō, ⁊ a qualibet sen-
tētia absqz alia licētia, cū periculū est in mora. Talis enim infir-
mus aut iā amisit loquelā, vel vsuz rationis, puta qa phreneti-
cus: aut nō. In primo casu, si bene viuebat, ⁊ vt bon⁹ fidelis fre-
quentabat cōfessionē ⁊ cōmunionem ⁊ huiusmodi, quamuis nō
petierit sacramenta, qa ex insperato talia acciderūt: Vel etiaz si
malus ⁊ obstinatus diu perseuerans in peccatis est, ⁊ diu non
ɔfessus, si petijt sacerdotem vt ɔfiteret, ⁊ ostendit se velle facere
oīa, q̄ debet, ⁊ interea fact⁹ est mutus vel phreneticus, ⁊ ꝑiculū
est in mora, debet presupponi cōtritus, ⁊ faciente aliquo cōfes-
sionē generalez pro eo sicut fit in populo, sacerdos faciat abso-
lutionez ab omni sententia ⁊ peccato: ⁊ pōt iniungere circūstā-
tibus aliquid pro eo faciendū, vel heredibus: aut cōsanguineis
ꝑ eius anima, si volunt acceptare. Deinde debet dari ei eucha-
ristia a proprio sacerdote seculari: q̄uis nō sit confessus, qa nō
potuit: vel ab alio sacerdote seculari, nō autē religioso, si nō ha-
buit licentiam a proprio sacerdote vel episcopo: alias ipse reli-
giosus incideret in excōicationem Papalē in hoc casu. Et hoc
verum est, nisi timeret de expuitione, vel vomitu eius: quia tūc
nō deberet sibi dari eucharistia, sed extrema vnctio tātū. Imo
etiā si nō potuit cōmunicare, si propter phrenesiz non ꝑmitteret
se iniungi, potest ligari: ⁊ sibi violēter dari. Astātib⁹ autez infir-
mo debet credi, si perhibent testimoniū, ꝙ petierit cōfessionem:
⁊ ostenderit signa ɔtritionis. ¶ Si autez nō est diu confessus:
vel quia notorius peccator, incurrit subito amentiā, ⁊ mutita-
tem, vel infirmitatem, nec prius nec post ostendit signa ɔtritio-

nis,

nis, nil ei dari debet, nec sacramēta, nec ecclesiastica sepultura. Si vero nec loquelam amisit, nec amentiam incurrit: debet ab eo exigi pura confessio peccatorum, plus vel minus, secundum quod patitur tempus. Nam si est in extremis, de principalibus est interrogandus: maxime inducendo eum ad contritionem cum spe venię. Sed si non est ita in extremis, ⁊ vellet facere generalē cōfessionē de tota vita sua, sicut multi infirmi sancti fecerunt: quamuis non sit necessarium de his, quę rite alias confessus est iterare confessionem, admittenda est, ⁊ tandem absolutio impendenda ab omni sententia excommunicationis, ⁊ ab omni peccato, modo supradicto in capitulo p̄cedēti: ita tamen, quod si ligatus esset aliqua excommunicatione, a qua confessor extra illud periculū non potuisset absoluere, debet ei iniungi, quod si euadat infirmitatem, quam citius commode potest pręsentet se ei, ad quem ordinarie spectabat absolutio illius excommunicationis: Alias si faceret reincideret in eandem excōmunicationem. extra de senten. excommu. capi. eos libr. vj. Sed si erat detentus aliquo peccato, de casibus episcopo reseruatis, non oportet quod iniungat ei quod post sanitatem ad episcopū vadat pro absolutione: quia ad illud non tenetur, sed sufficit sibi prima absolutio. ¶ Nota tamen, quod si talis esset vsurarius publicus, non potest talis admitti ad confessionem, communionem, ⁊ ad alia sacramēta, nisi facta prius cautione de restitutione vsurarum vel promissione ab heredibus de huiusmodi, in casu quo amisisset ipse loquelam, vel vsum rationis post signa contritionis, secundum formam iuris: quę habetur in cap. quantum. de vsu. libro 6. His peractis non est penitentia infirmo iniungenda, quia eam facere non posset: sed innotescenda, vt dicitur. 20. q. 7. capi. Ab infirmis. declarando sic: Talem tibi darem pęnitentiam, si esses sanus: quamuis deberes facere multo maiorem, secundum regulas ecclesię: sed quia non potes modo, cum eris sanus facies hoc, vel illud, vel veniens ad me, ⁊ tibi dabo. ¶ Istud tamen vltimum non videtur securum: quia raro reuertuntur, pro pęnitentia. ¶ Si vero Deus aliter de te disponeret: dimittas pro anima tua tantum pro pęnitentia. Potest etiam iniungi amicis, vel consanguineis aliquid pro pęnitentia, si vtrique acceptant: ⁊ si credatur, quod

satisfa-

satisfaciens pro eo sit in statu gratie. Super omnia enim admonendus est, vt si debet aliquid alicui, vel ratione maleficij, vel contractus, vel depositi, vel aliter, declaret bene, vt non discedat cum alieno ab hoc seculo, ne in eternum damnetur: Et de restitutione & legatis ad pias causas, pro anima sua ita disponat: q̃d cito cogantur executores expedire, & non plongare: sicut sepe & quotidie faciunt. Quod si nollet sufficiẽter disponere de restitutione facienda, non est absoluendus. ¶ Exhortandus est autem ad contritionem simul, & confidentiam diuine misericordie exemplo latronis, meritis passionis Christi. ¶ Si autem haberi non possit copia sacerdotis: quamuis bonum sit in huiusmodi periculis, in mari videlicet, bello, vel in infirmitate, vel morte violenta, laico confiteri: tamen non est necessarium. Quod si fiat, & euadit: tenetur talis iterum de illis peccatis cõfiteri: qa non habebat ille claues ecclesie. ¶ Si vero infirmus non est in periculo mortis, & habet casum excõicationis, vel peccata reseruata episcopo, dẽt cõfesso ire vel mittere ad episcopũ, si põt, pro authoritate huiusmodi: tñ modo tali, q̃ non prodat peccatorem: nisi prius ille sibi dederit licentiam nominandi eum. Hec ille.

¶ Finit tractatus tertius prime partis libri Sacerdotalis.

¶ Tractatus quartus prime partis Sacerdotalis de sacramento Eucharistie. ¶ Que cõtineantur in hoc tractatu. Ca. i.

SAcramentum Eucharistie, que bona gratia dicitur. i. q̃st. i. cap. Multi. In quo veraciter cõtinentur corpus, sanguis, aĩa, & diuinitas Dñi nr̃i Jesu Chri sub speciebus panis & vini, quod ab eo institutum est, ob memoriã sue sacratissime passionis, a solis sacerdotibus summa cum diligẽtia est consecrandum, pari reuerẽtia Christicolis dispensandum, & fideli custodia seruandũ. Et qr primum & maximum sacerdotis officiũ est, corpus & sanguinem Christi in hoc sacramẽto ɔsecrare: q̃d fit ĩ misse celebratione: iõ primũ de ipsa dicemus: postmodum de alijs ſm hunc ordinem, videlicet, qr videbimus primo,

Materiam

Materiam huius sacramenti.
Formam huius sacramenti.
Ministrum huius sacramenti.
Effectus huius sacramenti.
Locum idoneum ad celebrandum.
Quoties in die quis possit celebrare.
Ordinem & ritum celebrandi.
Tempus conueniens celebrationi.
Quibus hoc sacramentum sit dandum: & quibus non.
Ordinem communicandi populum in ecclesia.
Ordinem communicandi infirmum.
Quod diligenter sit custodiendum hoc sacramentum.
Penitentiam malę custodientis. &
Casus concessos & prohibitos tempore interdicti ecclesiastici.

¶ Quę sit materia huius sacramenti. Cap. 2.

MAteria huius sacramenti est panis triticeus ex farina frumenti, cum aqua elementari & naturali confectus. De cōsecr. dist. 2. cap. In sacramēto. Et debet esse azymus: quia Christus in azymo sacramentum confecit & consecrauit. Et etiam vsus sanctę Romanę ecclesię, quę initium & institutionem a beato Petro Apostolo habuit, sic obseruat: & sic mandat obseruari. Siquis in fermentato pane consecraret in ecclesia Latina, debet deponi. De celebra. mis. c. Literas. Rationabiliter autem sacramētum ex pane triticeo. i. frumenti, conficitur: quia Christus, qui in eo sacramentaliter continetur, appellat se granum frumenti. Ioā. 12. Nisi granum frumenti. &c. De celebra. mis. ca. vltim. & supradicto capitu. In sacramento. ¶ Materia calicis est vinum de vite: quia sanguis Christi confici non potest nisi de vino vitis. eo. cap. In sacramento. De consec. dist. 2. capi. In sacramentorum, ibidem. De summa trinitat. capit. 1. de celebra. mis. c. cum Marthę. & cap. vlti. Et conuenienter conficitur sanguis Christi ex vino vitis: quia Christus se veram vitam appellauit. Ioan. 15. ¶ Ex concilio Carthaginensi. Cap. 27. In sacrificijs corporis & sanguinis domini nihil amplius offeratur, quam quod ipse dominus dicit: hoc est panis, & vinum cum aqua mistum. Nec amplius in primitijs offeratur Deo vino, & frumēto. De consecr. dist. 2. In sacramento, & capitu. in summa. de

celebr.

celebr. mis. c. vlt. & c. cu Marthe. de sum. trin. cap. x. Dicitur ergo, q materia panis debet esse ex tritico. i. ex frumento: nō autē in pane de spelta, siligine, millio, hordeo, vel alio quocunq grano, nec etiā ex pasta, sed pane cocto. Similiter materia vini nō pōt esse ex aceto, vel agresta, aut vino corrupto, vel nimis acetoso, aut ex vino granatorum, seu quorumcunq pomorum: sed solum de vino vitis. In musto potest confici si est depuratum.

¶ Ex concilio Florentino sub dño Eugenio Papa 4. Tertium est eucharistie sacramentum: cuius materia est panis triticeus & vinum de vite. Cui ante consecrationē aqua modicissima admisceri debet &c. Aqua vero, q̄ in calice vino miscetur, debet esse in modica quantitate: quia eam in vinum cōuerti oportet. Et hec aqua vino miscetur ꝑpter significationem: qr, vinū Chr̄m significat: & aqua populū. Apponitur autem aqua vino, tum qr Chr̄s sacramentū suum in vino aqua misto consecrauit: vt dicit Damascenus lib. 4. & quia ex latere eius exiuit sanguis & aqua: & etiā qr ecclesia id statuit & ꝑcepit. De cōsec. dist. 2. cū c. oē. & ca. 1. Et licet nouerit sacerdos aquā fuisse in doliū positā, tn̄ propter significationem debet aquā in calicē mittere. Et q̄uis aqua nō sit de necessitate sacramenti: qr si consecraretur vinū sine aqua, esset sacramētū: tn̄ omittens peccat grauiter, si scienter omittit. De consecr. dist. 2. calix. De celebr. mis. c. cu Marthe. & c. scriptura. De consec. dist. 2. Potest autem sacerdos omnē quantitatē panis & vini ante se positam in altari consecrare. Hec omnia ex sancto Tho. & ceteris theologis excerpta sunt. ex. 4. sent.

Tertia parte, Et 4. sentēt.

¶ Forma sacramenti eucharistie que sit. Cap. 3.

Forma huius sacramenti sunt verba Christi a sacerdote cum intentione ꝯsecrandi rite prolata, q̄ sunt. Hoc est enim corpus meū, in consecratione panis, & Hic est enim calix sanguinis mei noui & eterni testamenti, mysteriū fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionē peccatorū, in ꝯsecratione vini. Matth. 26. Mar. 13. Luce 22. & de cōsec. dist. 2. ca. Quia corpus. & cap. vtrū. & cap. accipite. ¶ Ex concilio Florentino predicto. Forma huius sacramenti sunt verba saluatoris, quibus hoc cōfecit sacramentū. Nam ipsorum verborū virtute substātia panis in corpus Christi, & substantia vini in sanguinē conuertuntur, ita tn̄ q totus Christus continetur sub specie panis: & totus sub

specie

specie vini ꝛc. Et licet ista dictio, enim, non sit de necessitate formę sacramenti: tamen scienter eam omittens peccat mortaliter. Unde tota forma prędicta tam panis, quam vini, integre proferenda est, non obstante opinione aliquorum doctorum: q dicunt, quod forma consecrationis sanguinis est ista sola: Hic est enim calix sanguinis mei. Sed securius est secundum sanctum Thomam ꝛ Scotum totum dicere. Habuit enim ecclesia Romana, quę vtitur tota hac forma, eã a beato Petro apostolo: qui creditur eam docuisse, sicut Christus eam protulit. Et licet Euangelistę non ponant eam sic formaliter, sicut dicitur in Missa, nõ est multum contrarium: quoniam ipsi non intendebant tradere formam consecrationis, sed solum narrare rẽ gestam. Quia vero Christus multa dixit ꝛ fecit, quę nullus Euangelista scripsit: ecclesia declarauit hanc formam a Christo fuisse traditam, quam nullus Euangelista integrã tradidit. Non solum verba formę non sunt pretermittenda, sed nec etiam alia verba canonis Missę: quia ecclesia ea cõnexuit in toto canone: alias omittens ea grauiter peccaret. Dicit sanctus Thomas, quod forma prędicta vtens pronomine demõstratiuo, ostendit quod materia consecranda debet esse coram sacerdote. Unde sacerdos, qui est in domo, non potest consecrare panem vel vinum, qui est in altari, aut in foro, aut totum vinum, quod est in cellario. Si prędictę formę in aliquo mutarẽtur, aut si sub alijs verbis proferrentur, quę idem significarent: aut aliquid de eis diminueretur, nihil fieret. Similiter siquid adderetur bona intentione, sicut. Hoc est enim corpus meum sanctissimum: grauiter peccaret in singulis prędictis.

¶ De ministro huius sacramenti. Cap. 4.

MInister huius sacramenti est solus sacerdos rite ordinatus, habens intentionem consecrandi, sicut Christus consecrauit, indutus omnibus sacris vestibus sacerdotalibus: ꝛ cui non est prohibitum celebrare, potest ꝛ debet celebrare, ꝛ hoc sacramentum cõficere ꝛ consecrare. ¶ Et notanter ponitur, potest ꝛ debet, quia hereticus, schismaticus, excommunicatus, interdictus, ꝛ degradatus, non debent celebrare missã: tamen si celebrant conficiunt veraciter corpus Christi. ¶ Et dicitur rite ordinatus ille, qui in ordinatione sua habuit omnia substan-

tialia ad suam ordinationem statuta: puta unctionem manuum, acceptionem calicis cum patena, cum hostia & vino: & alia quę sunt de substantia ordinis. 25. dist. capitu. perlectis. & de Summa trini. cap. firmiter. §. Una. ¶ Habens intentionem consecrandi, sicut Christus consecrauit. Ubi notandū, quod ad perfectionem sacramenti requiritur intentio ministri, qua intendat facere in consecratione, quod Christus fecit. Et non est necessaria itentio actualis, sed sufficit virtualis: puta, si accedens ad altare habet intentionem celebrandi & consecrandi, sed postea suspenditur eius intentio per aliam superuenientem cogitationem, tūc & virtute primę intentionis vere conficit. Hęc S. Thomas & Scotus. ¶ Sine peccato mortali, Ille dicit sine peccato mortali, qui non est notorius peccator: puta hęreticus, schismatic9, concubinarius, & excommunicatus: quia talis implicitus est in peccato mortali: ideo non debet celebrare: & nō solum ipse, sed etiam omnes, qui audiunt scienter missam eius, si est conuictus vel condemnatus, peccant secundum Theo. 31. dist. cap. nullus. de cohabita. cle. & mul. c. vestra. secundum gl. & ca. quęsitum. Si autem commisit aliquod peccatum mortale, de quo non recordatur, aut non habet copiam confessoris, imminet sibi necessitas celebrandi: puta qr est Curatus, vel est dies festus, vel necessitas infirmi communicandi, quia non habebat hostiam consecratam & habet propositum, si recordaretur illius peccati, quod ipsum confiteretur, si haberet copiam cōfessoris, & interim cōteritur & pęnitet, & est in proposito cōfitēdi, absoluitur per summum Pontificez Christū: & potest celebrare, & postea debet confiteri sacerdoti: qn̄ habebit copiam eius. Qui quidem sacerdos ante celebrationem semper debet esse ieiunus. 7. q. 1. capi. Nihil. De conse. dist. 2. ca. Siquidem. Hęc omnia ex sacris Theologis sunt excerpta. Uide de hoc Constitutionem concilij Florentini sub Eugenio Papa 4. quę īcipit. Exultate Deo. De ministro vide alia inferius in ca. de dispensatione sacramenti facienda per Curatum. ¶ Sacerdos mutilatus, vel notabiliter mōstruosus, aut horribili infirmitate detentus, puta lepra, vel morbo gallico deformabiliter corrosus propter scandalum pusillorum non debet celebrare: leprosus tamen inter leprosos in loco priuato potest celebrare, secundum S. Thomam. ¶ Epilepticus etiam

durante

durante infirmitate ꝛ per annum post non potest celebrare. 33. dist. c. cōiter. ꝛ Gl. ¶ Dęmoniacus etiam ante plenam liberationem celebrare non potest: eodem c. cōiter. Sacerdotes etiaꝫ ordinati, tam curati, quam non curati, si tpibus debitis, ꝛ habita opportunitate non celebrant, peccāt: qꝛ ipsis indistincte pręceptum est: Hoc facite in meam commemoratiōnē. ¶ Nullus etiam pręsumat celebrare: nisi duobus p̄sentibus ꝛ rn̄dentibus. Alij aūt dicunt ꝙ vnus sufficit. 7. q. 1. Illud. extra. de fil. pręsbyt. proposuit. De vi. ꝛ hone. cle. c. Unusquisqꝫ. ꝛ ita cōiter in ecclesia seruatur. ¶ Inclusus vbi nō est copia clericorū, solus celebrare potest: ꝛ non alias. De verbo. signifi. cap. quęsiuit. Nulla mulier ad altare pręsumat accedere, aut presbytero ministrare. De coha. cler. ꝛ mulie. ca. 1. §. vlti. ¶ Nō debet etiam sacerdos celebrare sine luminarijs cereis. De cele. missarū. c. vlti. vt impleatur figura Leuitici. 6. Ignis in altari meo semꝑ ardebit.

¶ De effectu huius sacramenti. Cap. 5.

Effectus huius sacri est multiplex ipsum digne sumentibus. Nā fortificat mentē cōtra vitia: virtutes auget: delet venialia: confert gratiam: ꝛ fortius vnit membra capiti, idest bonos Chřianos Chřo: ꝛ futurę glorię nobis pignus dat. Uñ versus.

Inflammat, memorat, sustentat, roborat, auget.
Hostia spem, purgat, reficit, vitam dat, ꝛ vnit.
Confirmatqꝫ fidem, minuit fomitem, atqꝫ remittit.
Roborat, augmentat hoc sacrum: delet ꝛ vnit.

¶ Ex concilio Florentino prędicto. Huius sacramēti effectus, quem in anima operatur digne sumentis, est adunatio hominis ad Christum. Et quia per gratiam homo Christo incorporatur, ꝛ membris eius vnitur, consequens est, ꝙ per hoc sacramentum in sumentibus digne gratia augeatur: omnemque effectum, quem materialis cibus ꝛ potus quo ad vitam agunt corporalem sustentandam, augendo, reparando, ꝛ delectando, sacramentum hoc quo ad vitam operatur spiritualem. In quo (vt inquit Urbanus Papa) gratiam Saluatoris nostri recensemus memoriam, a malo retrahimur, cōfortamur in bono, ꝛ ad virtutum ꝛ gratiarum proficimus incrementum. Hęc ibi. Et pręclarissimus Doctor S. Thom. Corpus Christi est medicina ęgrotis, dięta, peregrinātibus, debiles cōfortat, valentes dele-

etat, languorem sanat, sanitatē seruat, fit homo mansuetior ad correctionem, patientior ad laborem, ad amorem ardentior, sagacior ad cautelam, ad obedientiam promptior, ad gratiarum actionē deuotior. Et dicitur hoc sacrm̄ viaticū: quia sicut viator sine cibo ambulare non pōt, ita sine hoc sacrō homo adultus non potest rite ambulare ad paradisum. De penit. & remis. cap. quod ante. 26. q. 5. c. Siquis de corpore. & cap. qui recedunt.

¶ Quis locus idoneus sit ad misse celebrationem. Cap. 6.

Locus, in quo Missa est celebranda, debet esse sanctificatus, vt est ecclesia regulariter: nisi occurrerit casus necessitatis. De consecr. distinc. 1. nullus. ¶ Ex cōcilio Tiburiensi. Cap. 4. Missarum solennia non vbiqz, sed in locis ab episcopo consecratis, vel vbi ipse permiserit, celebranda esse cēsemus. Concedimus etiam, & sicubi (quod nostris peccatis exigentibus per plurimum est factū a Normanis, & a Sclauis, & ab Ungaris, & a malis Christianis, seu alio qualicūque modo) ecclesie fuerint incense, & combuste, in cappellis cū tabula cōsecrata missas interim celebrare pmittimus, donec ipse ecclesie restaurari qant. In itinere vero positis, si ecclesia defuerit, vt sub dio, siue in tentoriis (si tabula altaris consecrata, ceteraque sacra mysteria ad id officium pertinentia affuerint) missarum solennia celebrare possint concedimus. Aliter omnino interdicimus. Hec ibi. Et his casibus exceptis, non licet nisi ex speciali priuilegio celebrare in loco nō sacro, sine licentia episcopi loci illius. De consecr. dist. 1. cap. missarum. Qui tamen hoc concedere non debet, nisi adsit rationabilis & legitima causa. Potest etiam Missa celebrari extra ecclesiam: vbi aliquibus temporibus magna populi confluit multitudo: vel propter aliquod festum, vel missam nouam, vel predicatorem insignem, quē magnus populus sequitur: & ecclesia est parua: in platea munda & honesta super altari portatili: prouiso q puluis, aut flatus ad altare non possint peruenire. Idem dicendum est de camera, vel aula, aut alio loco honesto & apto, in quo ex priuilegio domini Pape, vel de licentia episcopi potest celebrari. de consec. dist. 1. c. missarum. Et debet esse sacerdos paratus cum omnibus paramentis requisitis ab episcopo vel ab alio hanc potestatem habente benedictis, nec debet celebrari nisi in altari consecrato saltem portatili

li tribus

li tribus mappis coöperto, cuz calice cõsecrato: ꝛ patena competenti, cuius cuppa debet esse aurea, argentea, vel stannea, nõ autem vitrea, aut ęrea, cum purificatorio, parua palla: ꝛ corporali de puro lino, omnia candida ꝛ munda nullumque sericum ornamentum habere debent corporale, ꝛ palla, cum velo etiaz lineo aut serico, quę omnia debent esse ab episcopo, aut ab alio hãc ptãtem habente benedicta, Sine Missali sacerdos nullo modo celebret, de consec. dist. 1. consulo. ꝛ cap. vestimenta. Nec in mari, vel in ecclesia polluta sanguine, vel semine, donec fuerit recõciliata: nec etiã in cęmeterio ecclesię violatę coniuncto, annexo, ꝛ ꝯtiguo: nec tpe ĩterdicti ecclesiastici: nisi ianuis clausis, excõicatis ꝛ interdictis exclusis. Et q ꝯtrariũ fecerit, efficit irregularis ꝛ ineligibilis, nec ipse põt eligere, vel eligi sine papę dispensatione. De sent. excõ. c. Alma. lib. 6. ꝛ c. Is qui, vt supra.

¶ Quoties in die quis possit celebrare. Cap. 7.

EXcepto die Natiuitatis Domini, nisi causa necessitatis suadeat, non debet sacerdos nisi semel in die Missas celebrare, de celebra. Missa. cap. Cõsuluisti. Et in die prędicto Natiuitatis licet cuilibet sacerdoti tres Missas celebrare, De consecr. distin. 1. cap. nocte. In alijs vero diebus potest sacerdos in casu necessitatis duas Missas ꝛ non plures celebrare. ¶ Primo, quando celebrauit Missam de sancto propter solennitatẽ, ꝛ oportet aliam Missaz celebrare de tempore: vel pro defunctis, siue sit pręsens defunctus, siue sit anniuersarium: aut pro deuotione: quia canon non distinguit. De consecrat. dist. 2. capitu. Sufficit. dummodo non sit corrupta intentione: nec hoc fiat contra consuetudinem in loco approbatam, secundum glo. ¶ Secundo, propter necessitatem peregrinorũ, vel personę insignis aduenientis. ¶ Tertio propter necessitatem nuptiarum, vbi tempus laberetur. ¶ Quarto, propter communionem infirmi in periculo mortis existentis, si non habet hostiam consecratam. ¶ Quinto, quando idem sacerdos habet duas ecclesias, vel propter paupertatem ecclesiarum, quę duobus sacerdotibus alendis non sufficerent: vel propter raritatem sacerdotum: ꝛ oportet ipsum vtriqꝫ seruire: potest successiue primo vni ꝛ postmodum alteri celebrando satisfacere. Item in die resurrectionis Domini: vbi vnicus est sacerdos in ecclesia, ꝛ tanta populi

multitudo, quod omnes non possunt interesse vni Misse, potest iterum celebrare. Item si sacerdos vnius ecclesie infirmaretur, potest sacerdos vicine ecclesie diebus festis pro eo Missaz celebrare: et etiam ecclesie sue non deficere. Et videntur isti duo vltimi casus necessitatis: ideo a pluribus conceduntur: sed quia nihil de his authenticum inuenitur maiorum iudicio est relinquendum. Quocunque autem casu sacerdos pluries in die celebrauerit, in qualibet Missa debet corpus et sanguinem domini sumere: et omnes perfusiones calicis vsque in finez vltime Misse in aliquo calice, seu vase mūdo et honesto ponere, et in fine vltime Misse recipere. De celebra. Missa. c. consuluisti. in glos. et capit. Ex parte. Item sacerdos debet omni tempore postquam sanguinem domini susceperit, calicem vino perfundere et sumere. in eo. capit. Ex parte. ¶ Omni die, excepta parasceue, Missa celebratur: et tunc non, quia eo die Christus seipsum immolauit. Et cum Missa sit figura passionis Christi, adueniēte veritate figura debet cessare. Quod autez dicitur. De cōse. dis. 2. cap. Sabbato. biduo. s. parasceue et sabbato sancto, non debent penitus sacra celebrari, ſm Archidiaconuz dicitur, eo quod Missa, que i sabbato sancto dicitur, est Missa noctis dñice sequētis, et nō sabbati: et ideo antiquitus ante horaz vesperarū nō solebat celebrari.

¶ Que considerationes Sacerdoti celebraturo, si digne celebrare intendit, sint habende. Cap. 8.

Intētionis discussio. Ne { Propter vanam gliam / Propter auaritiam / Propter verecundiam / Propter timorem / Propter cōsuetudinē } Celebr.

Generalis ꝯtritio Sup, { Omissis, q̄ fieri oportuit / Cōmissis, q̄ fieri nō licuit / Cōsuetis et sepe confessis } Corde, ore, et opere,

Pura et vera confessio. s. { Notabilium / Communium / Ignoratorum } Criminum.

Quid

Quid intendat confe- qui principaliter. An { Augmentum dilectionis / Inseparabilitatē vnionis / Accelerationem visionis } Dei.

Quid intendat facere in Missa. An { Deum per lachrymas placare / Mortē Chri & charitatē memorare / Totam Ecclesiam adunare } Velit.

In canone, hec tria ser uanda sunt, scilicet { Diligentia ad cōficiēdum / Reuerentia ad tangendū / Deuotio ad sumendum } Corpus Christi.

Quia sunt ibi. { Magna signis / Maiora verbis / Maxima intentione } Misse.

Propter continentiam Tam { Eccellentis corporis / Eccellentioris anime / Eccellentissime diuinitatis } Christi.

℣. ¶ Si quis ad altare digne cupias celebrare,
Cor prius absterge: sic mundior ad sacra perge.
In Domini mensa quid tractes, sedulo pensa,
Viuere siue mori confert, quod porrigis ori.
Aegris & sanis bona est refectio panis:
Sed Christi panis non est sanus, nisi sanis:
Indigne sumis, si non sumis reuerenter,
Vel non catholice, aut habens mortale scienter.

¶ Alij versus pulcherrimi ad idem.

Iram, odium, rixas, rancorem pelle sacerdos:
Pelle inimicitias, pelleque desidiam.
Casta placent superis. tu casto corpore, casta
Mente Deum tractes: sit procul atra lues.
Sit procul & luxus, sanctorum sancta sacerdos
Dum petis: horrendum sit procul omne malum.

RVBRICAE GENERALES
DE HIS, QVÆ OBSERVANDA SVNT IN CELEBRATIONE MISSARVM,
IVXTA MISSALE ROMANVM EX DECRETO CONCILII TRIDENTINI RESTITVTVM.

§ Quæ Missa dicenda. Cap. 9.

Missa quotidie dr̄ sm̄ ordinē Officij. De festo duplici, vel semiduplici, vel simplici: ō Dñica, vel feria: de vigilia, vel de octaua, ꝛ extra ordinez Officij, Votiua, vel pro Defunctis.

¶ De duplici. Cap. 10.

Missa dicitur de Duplici illis diebus q̄bus in Calendario ponitur hec nota, Duplex ꝛ in festis mobilib⁹, qñcũqz Officiũ fit duplex. In duplicibus dr̄ vna tm̄ oratio, nisi aliqua ꝯmemoratio fieri debeat. Alia oïa dñr, vt in ꝓprijs Missis assignatũ est. Qñ dici debet Gloria in excelsis, ꝛ Credo inferius dicitur in ꝓprijs rubricis.

¶ De Semiduplici, ꝛ Simplici. Cap. 11.

Missa de Semiduplici dr̄, qñ in Calēdario ponitur hęc vox, Semiduplex. Preterea ĩ Dñicis, ꝛ diebus infra Octauas. In semiduplicibus tã festis, quã Dñicis, ꝛ infra octauas dicunẗ plures Oȯnes, ꝛ dicitur in rubrica. De oratione. Infra Octauaz dicitur Missaz sicut in die festi, nisi propriaz Missaz habuerit: in Dominicis vero sicut in proprijs locis assignatur. De simplici dicitur Missa sicut de semiduplici, vt suis in locis poniẗ.

¶ De Feria, ꝛ Vigilia. Cap. 12.

Missa de Feria dr̄, qñ nō occurrit festũ, vel octaua, vel Sabbatum ĩ quo fit officiũ beatę Marię. In ferijs tm̄ Quadragesimę, Quatuor Tempoꝝ, Rogationũ, ꝛ Vigiliarũ, etiã si duplex vel semiduplex festũ, vel octaua occurrat, ĩ Ecclesijs collegiatis dicunẗ duę Missę, vna de Festo, alia de Feria. In Vigilijs antē q̃ veniunt infra Octauã Missa dicitur de Vigilia cum

Comme-

Cōmemoratione Octauę. Si festū habens vigiliam celebretur feria secūda, Missa vigilię dicit in Sabbato, sicut ēt fit officiuꝫ. Missa Uigilię in Aduentu occurrentis, dicitur cum commemoratione Aduentus, licet de ea non sit factum officium. Si in Quadragesima, ⁊ Quatuor temporibus occurrat vigilia, dicatur Missa de feria cum commemoratione vigilię. Toto tempore Paschali non dicit Missa de vigilia, nisi in vigilia Ascensionis, quę tamen non ieiunatur, sicut nec Uigilia Epiphanię.

¶ De Missis votiuis Sanctę Marię, ⁊ alijs. Cap. 13.

IN Sabbatis nō impeditis festo duplici, ⁊ semiduplici, dicitur Missa de Sancta Maria ꝭm varietatē tempoꝛū, vt in fine Missalis ponitur. Si sabbatum fuerit impeditum festo duplici, semiduplici, octaua Uigilia, Feria Quatuor Tēporum: ⁊ Quadragesimę, Missa principalis dr̄ ꝭm officium diei. In aduentu autem licet officiū non fiat de Sancta Maria in sabbato, dicit tā Missa principalis de ea cū cōmemoratione Aduētus, nisi fuerint Quatuor Tpa, vt supra alijs diebus infra Hebdomadam qn̄ officiū fit de feria (exceptis Ferijs Aduentus, Quadragesimę, Quatuor tēpoꝛuꝫ, Rogationū, ⁊ Uigiliarū) dici pōt aliqua Missa Uotiua, etiam in principali Missa, quę dicitur Conuentualis, secundum ordinem dierum in fine Missalis assignatum. Quę tamen Missę, ⁊ alię quęcunque votiuę, in Missis priuatis dici possunt pro arbitrio Sacerdotum, quocunque die officiuꝫ non est duplex. Id vero passim non fiat, nisi rationabili de causa. Et quoad fieri potest, Missa cum officio conueniat.

¶ De Missis Defunctorum. Cap. 14.

PRima die cuiuscūqꝫ mēsis (extra tēpus Paschale) nō impedita officio duplici ⁊ semiduplici, dr̄ Missa principalis gn̄aliter ꝑ defunctis sacerdotibꝰ, bn̄factoribus, ⁊ alijs. In ecclesijs aūt collegiatis dicāt duę Missę, vna pro defunctis, alia de festo simplici si occurrit, vel de feria, si ꝓpriā habeat Missaꝫ, vel resumenda sit Missa de Dn̄ica p̄cedenti, q̄ fuit impedita, cū infra Hebdomadā nō occurrit alius dies, in quo resumi possit Missa de Dn̄ica. Sed in ecclesijs nō collegiatis dicat Missa de die cū cōmemoratione gn̄aliter ꝑ defunctis. Preterea Feria secunda cuiusqꝫ Hebdomadę in qua officiū fit de Feria: Missa pricipalis dici pōt pro defunctis. Si autē fuerit propria Missa de Feria

vel de

vel de festo simplici in collegiatis Ecclesijs dicant due Misse,
alioquin in Missa de die fiat cōmemoratio, (vt dictuz est) p de=
functis. Excipitur tñ totum tēpus Paschale, & qñ per annuz of=
ficium est duplex, vel semiduplex, quibus temporibus non dici=
tur Missa principalis pro defunctis, nisi in die Depositionis de=
functi, & in Anniuersario pro defunctis. Et similiter, nisi fuerit
duplex quocunque die dici possunt priuate Misse pro defunctis,
preterquā in Dominicis. ¶ In die Cōmemorationis omniuz
Defunctoꝝ, & in die Depositionis, & in Anniuersario defuncti,
dicitur vna tantum Oratio, in alijs Missis, plures, vt in Rubri=
ca de Commemorationibus, & Orationibus dicetur.
¶ Sequentia pro defunctis dicitur in die Omnium Fidelium
Defunctorum, & depositionis defuncti. In Anniuersario autez
& Missa cōmuni pro defunctis dicatur pro arbitrio sacerdotis.

¶ De Translatione Festorum. Cap. 15.

IN dicendis missis seruetur ordo Breuiarij de Translatione
festorum duplicium & semiduplicium, qñ maiori aliquo Festo,
seu Dñica impediuntur. In ecclesijs autem, vbi titulus est Ec=
clesie, vel concursus populi ad celebrandum Festū, quod trans=
ferri debet, possunt cantari due Misse, vna de die, alia de festo
aut saltem commemoratio fieri de festo, si eo die de festo in illa
ecclesia officium fieri non debeat.

¶ De Commemorationibus. Cap. 16.

COmmemorationes in Missis fiūt sicut in Officio. De festo
simplici fit commemoratio in Missa, quādo de eo in officio
facta est cōmemoratio in vesperis. Qñ autem de eo fit comme=
moratio tm̄ ad Laudes, i Missa solēni nulla fit cōmemoratio de
eo, sed in Missis tantum priuatis. De Dñica fit cōmemoratio,
qñ in ea fit de festo duplici. De octaua fit cōmemoratio,
infra octauam fit de aliquo festo, nisi illud festum fuerit de exce=
ptuatis in rubrica officij de Commemorationibus. Itez quādo
infra octauaz fit de Dominica. De Feria fit commemoratio in
Aduentu, Quadragesima, Quatuor Temporibus, Rogationi=
bus, & Vigilijs, qñ Missa dicēda est de festo duplici vel semidu=
plici illis temporibus occurrente. Sed in ecclesijs Collegiatis,
vbi plures Sacerdotes quotidie celebrant, in Ferijs, Rogatio=
nibus & vigilijs predictis: que habent Missas proprias, dicūtur
due

due Misse vna de Festo, alia de Feria, & Vigilia predictis, absq; vlla vtrorumque commemoratione. Quādo infra hebdomadā dicūtur Misse Votiue post primam Orationez semper dicatur Oratio eius de quo fit officium. Qñ fit cōmemoratio de Feria Quatuor temporuz, pro ferie commemoratione dicatur prima oratio que concordat cum officio. In faciendis Cōmemorationibus seruetur ordo vt in Breuiario, de Dominica ante festum semiduplex, quod infra octauam celebratur, de festo semiduplici ante Octauā, de Octaua ante Ferias predictas, de ferijs predictis ante festū simplex, de festo simplici ante orationes votiuas. Si facienda sit commemoratio pro Defunctis, semper ponatur penultimo loco. In alijs Commemorationibus a predictis seruetur dignitas orationuz, vt de Spiritu sancto ante beatā Mariam. de Angelis ante Apostolos, & similiter in alijs. In Missis defunctorū, nulla fit commemoratio pro Viuis, etiā si oratio esset communis pro Viuis, & Defunctis. Quando dicuntur plures orationes, prima tantum, & vltima cū sua cōclusione terminentur, & ante primaz & secundam orationem tantum dicitur, Oremus ante primam dicatur etiaz Dñs vobiscum. Cuz vero dicuntur plures orationes, & vna oratio eadem sit cum alia ibidem dicenda, oratio huiusmodi, illa scilicet que eadem est non alie, commutetur cum alia de Cōi vel Proprio, que sit diuersa.

¶ De introitu, Kyrie eleison, & Gloria in excelsis. Cap. 17.

Introitus semper eodem modo dicitur cum Gloria patri. vt in Ordinario, preterquam tempore Passionis, & in remissis defunctorum, vt etiam ibi annotatum est. Kyrie eleison, dicitur nouies post Introitum, alternatim cuz ministro, idest, ter Kyrie eleison, ter Christe eleisō, ter Kyrie eleison. Gloria i excelsis, dicitur quandocūque in Matutino dictus est Hymnus, Te Deū preterquā in Missa Ferie quinte in Cena Dñi & Sabbati sancti, in quibus Gloria i excelsis dicitur. In Missis votiuis non dicitur nisi in Missa beate Marie, & Angelorum: & nisi Missa votiua dicenda sit pro re graui, vel pro publica Ecclesie causa. Neque etiam dicitur in Missis Defunctorum.

¶ De Orationibus. Cap. 18.

In festis duplicibus dicitur vna tantum Oratio nisi facienda sit aliqua commemoratio, vt dictum est supra. In festis semiduplicibus

duplicibus occurrentibus ab octaua Pētecostes vsque ad Ad-
uētū, ⁊ a Purificatione vsq; ad Quadragesimā dr̄ secūda oṙo,
A cūctis tertia ad libitū. Jn festis semiduplicibus occurrētibus
ab octaua Epiphanię vsq; ad Purificationē, dr̄ secūda oratio,
Deus q̄ salutis tertia Ecclesię, vel pro Papa. Jn festis semi-
duplicibus a feria quarta Cinerū vsq; ad Dñicā passionis: se-
cunda, de Feria tertia, A cunctis. Jn semiduplicibus, a Dñica
Passionis vsq; ad Dñicā Palmarū, secunda oratio, de Feria
tertia, Ecclesię, vel p̄ Papa. Jn festis semiduplicib⁹ ab Octa-
ua Paschę vsq; ad Ascensionē, secunda oratio, de Sācta Ma-
ria, Concede, tertia, Ecclesię vel pro Papa. Jn festis semidu
plicibus infra Octauas occurrētibus, secūda oṙo dicit̄ de octa-
ua, tertia, q̄ secundo loco infra octauā dr̄, vel pro Papa. Jnfra
octauas, Paschę, ⁊ Pētecostes qñ Missa dr̄ de octaua, dicunt̄
duę tm̄ orationes, vna de die, alia Ecclesię vel p̄ Papa. Jnfra
alias octauas, ⁊ in vigilijs q̄ ieiunant̄ (excepta Vigilia Natiui-
tatis Dñi, ⁊ Pentecostes) dicuntur tres, vna de die, secunda de
Sācta Maria, tertia Ecclesię, vel p̄ Papa. Sed infra octauas
sanctę Marię, ⁊ in vigilia ⁊ infra octauā Omniū Sāctorū, se-
cunda oratio dr̄ de Spū Sancto, alia Ecclesię, vel pro Papa.
Jn Dominicis infra octauas occurrentibus dicūtur duę ora-
tiones, vna de Dominica, secūda de Octaua. Jn die octaua di-
citur vna tantum oratio, nisi aliqua cōmemoratio facienda sit.
Jn Dominicis dicuntur tres, vt in ordinario assignantur. Jn
festis simplicibus, ⁊ ferijs per annum, dicunt̄ tres, vt in semidu-
plicibus: possunt etiā dici quinq;, vel septem ad libitum. Jn fe-
rijs quatuor Temporū, ⁊ vbi plures leguntur lectiones, huius-
modi plures orationes dicuntur post vltimā orationē ante epi-
stolā: ⁊ alię orationes cū lectionibus, vt suis locis in Proprio
Missarum de tēpore. Jn Missis Votiuis qñ dicūtur pro re gra
ui, vel pro publica ecclesię causa, dicitur tm̄ vna oratio: sin ali-
ter dicūtur plures, vt in festis simplicibus. Sed in votiuis beatę
Marię secunda oratio dicitur de Spiritu Sancto, ⁊ in votiuis
de Apostolis qñ dicitur oratio A cunctis, eius loco dicit̄ oratio
de Sancta Maria, Cōcede. Si qñ plures dicuntur orationes
occurrat fieri commemoratio alicuius Sancti, ea ponit̄ secun-
do loco, ⁊ tertia oratio dicitur q̄ alias secūdo loco dicenda erat.

¶ Jn

¶ In conclusione orationuȝ hic modus seruatur. Si oratio dirigatur ad Patrem, concluditur. Per dominum nrm &c. si ad filium Qui viuis & regnas cum deo patre, si in principio orationis fiat mentio Filij, cōcluditur, Per eundem si in fine orationis eius fiat mentio, Qui tecum viuit si facta sit mentio Spiritus sancti, in conclusione dicitur. In vnitate eiusdem Spiritus sancti Deus &c. Alia quoque in dicendis orationibus seruentur, quę superius in rubrica de commemorationibus dicta sunt.

¶ De epistola, Graduali, Allā, & Tractu, ac de Euāgelio. c. 19.

POst vltimam orationem dicitur Epistola qua finita, a ministro dicitur. Deo gratias: Post epistolam dicitur Graduale quod semper dicitur pręterquā Tempore paschali, cuius loco tunc dicuntur duo versus, vt dicitur in rubrica Sabbati in Albis. Post Graduale dicuntur duo Alleluia deinde. Versus, & post versum, vnuȝ Alleluia. Tempore Paschali quādo nō dicitur, Graduale dicitur aliud Alleluia post secundum Versum: & quando dicitur Sequentia: non dicitur post vltimū Versum, sed post Sequentiam: A Septuagesima vsqȝ ad Sabbatuȝ sanctum, non dicitur Alleluia: neque dicitur in missis de Feria in Aduentu, Quatuor Temporibus, & Vigilijs quę ieiunantur, exceptis Vigilia Natiuitatis Domini si venerit in Dominica, & Vigilia Paschę, & Pentecostes, ac quatuor Temporibus Pētecostes. Nec dicit in festo Innocētium, nisi venerit in Dñica, A Septuagesima vsque ad Pascha eius loco dicitur Tractus, qui Tractus pręedicto tempore in aliquibus Ferijs non dicitur, neqȝ etiam in Ferijs a Septuagesima vsqȝ ad Quadragesimaȝ quādo repetitur Missa Dominicę. Dicto, Graduali seu, Allā, seu, Tractu, dicitur, Euangeliū, Et in principio Euangelij dicitur, Dñs vobiscū. ℟. Et cum spiritu tuo, deinde, Sequentia Sci Euangelij ſm N. ℟. Gloria tibi dñe. in fine Euangelij a ministris dr̄, Laus tibi Chrīe. Postea, si dicendū est, dr̄, Credo.

¶ De Symbolo. Cap. 20.

SYmbolum dicitur post Euangelium in omnibus Dominicis per annum, etiam si in illis fiat de festo, in quo alias non diceretur. In tribus missis de Natiuitate Dñi, & deinceps vsque ad octauam beati Joannis Apostoli inclusiue. In Epiphania, & per octauā Feria quinta in Cęna Dñi. In Paschate Resurrectionis,

rectionis, ⁊ per octauam. In Ascensione Domini, ⁊ per octa-
uam. In Pentecoste, ⁊ per octauam. In festo Corporis Christi,
⁊ per octauam. In omnibus festis beatę Marię, ⁊ per octauas.
In omnibus festis Apostolorum, ⁊ Euangelistarum, ⁊ per octa-
uas. In festis Quatuor Doctorum, videlicet, Gregorij, Ambro-
sij, Augustini, ⁊ Hieronymi, addito festo sancti Thomę de Aq-
no. Item in festis Doctorum Basilij, Athanasij, Gregorij Na-
zianzeni, ⁊ Joannis Chrysostomi. In vtraque Cathedra sancti
Petri: ⁊ in festo sancti Petri ad Vincula. In festis Conuer-
sionis, ⁊ Cōmemorationis sancti Pauli Apostoli. In festo san-
cti Joannis ante portam Latinam. In festis Inuentionis, ⁊
Exaltationis sanctę Crucis. In festis Angelorum. In festo san-
cti Barnabę Apostoli. In festo sanctę Marię Magdalenę.
In transfiguratione Domini. In die octauarum sancti Joan-
nis Baptistę, ⁊ sancti Laurentij. In festo omnium Sanctorum,
⁊ per octauam. In Dedicationibus sancti Saluatoris, ⁊ San-
ctorum Apostolorum Petri ⁊ Pauli. In Anniuersario Dedi-
cationis proprię Ecclesię, ⁊ per octauam. In die consecrationis
Ecclesię, vel altaris. In festis sanctorū quibus dedicata est Ec-
clesia, ⁊ vbi habetur corpus vel insignis reliquia sancti de quo
agitur. In die Creationis, ⁊ Coronationis summi Pontificis, ⁊
in Anniuersario eiusdem diei. Item in omnibus festis, quę in
Dñicis, ⁊ per octauas celebrantur: in quibus ratione Dñicę, ⁊
Octauę dici debet. Item in festo patroni alicuius loci: vel tituli
Ecclesię, ⁊ in festis principalibus ordinū ⁊ per eorū octauas, in
Ecclesijs tm̄ illius ordinis. Itē dr̄ Credo. In Missis votiuis,
q̄ solēniter p̄ re graui, vel p̄ publica Ecclesię causa celebrantur.

¶ De Offertorio, Secretis, Pręfationibus, ⁊ Canone. Ca. 21.

Post Symbolum, vel si non sit dicendum, post Euangelium
dr̄, Dñs vobiscū, deinde Offertoriū postea fit oblatio cum
orationibus, vt in ordinario. Qua oblatione facta dicuntur
orationes secretę, secundum numerum orationum, quę pa-
lam dictę sunt: sed ante primam orationem non dicitur, Do-
minus vobiscum nec aliquid aliud, sed dicto, Suscipiat Do-
minus sacrificium, absolute dicuntur: neque etiam ante secun-
dam orationem dicitur, Oremus: Terminatur autem prima,
⁊ vltima oratio, vt dictum est supra in rubrica de orationibus: ⁊

secreto

secreto dicuntur vsqz ad illa verba in conclusione, Per omnia secula seculorum. quę clara voce proferuntur, ⁊ incipitur Prępfatio. Prefationes autem dicuntur, vt in ordinario adnotatum est: ⁊ quę i Quadragesima, Tempore Paschali, ⁊ infra octauas proprię assignantur, dicuntur etiam in Dominicis, ⁊ festis quę illis temporibus celebrantur: nisi illa festa propriam prętfationem habeant. In Missis votiuis dicitur etiã Pręfatio propria, si propriam habeant. Et quãdo aliqua Missa votiua pro publica causa solenniter celebratur, dicitur in cantu solenni, vt in duplicibus. Post prętfationẽ incipitur Canõ Missę secreto, in quo seruentur oĩa, vt in ordinario. vbi vero Cõicantes Infra actionẽ, vel alia variari ꝯtingit, suo loco i proprijs Missis adnotatur.

¶ De cõione, Post cõionẽ, Ite missa est, vel Benedicamus dño, de Benedictione, ⁊ Euangelio Sancti Joannis. Cap. 22.

EXacto Canone, ⁊ alijs omnibus vsque ad communionem, ea peracta dicitur communio, ⁊ orationes post communionez, eodẽ modo, ⁊ ordine vt in principio Missę, ⁊ repetito, Dominus vobiscum dicitur, Ite missa est, vel Benedicamus domino pro temporis ratione. Ite missa est. dicitur, quandocunque dicitur, Gloria in excelsis: Cum non dicitur, eius loco dicitur. Benedicam⁹ Domino. ℟. Deo gratias. In Missis Defunctorum, dicitur, Requiescant in pace. ℟. Amen.

¶ Dicto Placeat, datur Benedictio, quę a celebrante semper datur in missa, pręterquam in missis Defunctorum. Deinde dicitur Euangelium sancti Joannis, In principio, quod nũquã prętermittitur in missa, nisi quando fit de festo in aliqua Dominica, vel Feria quę habet Euangelium proprium, tunc enim eius loco dicitur proprium. Et in tertia missa de die Natiuitatis Dñi, dicitur Euangeliuz de Epiphania. Cuz natus esset Jesus

¶ De ordinanda Missa ex supradictis rubricis. Cap. 23.

SUpradictis rubricis cognitis, si quis velit ordinare Missaz dici, recurrat ad ordinarium Missaru z de Tempore vel de Sanctis secundum qualitatem Officij. Si propriã non habeat, recurrat ad Commune Sanctorum. Si de Feria agendum sit, ⁊ propria missa nõ fuerit de Feria, Dicatur missa pręcedẽtis Dominicę, omissis Gloria in excelsis, ⁊ Symbolo, pręterquã tpe Paschali, in quo semper dicitur, Gloria in excelsis, vt supra

excepta

excepta Missa Rogationū. Si dicenda sit Missa Votiua, requiratur post Commune Sanctorum suo loco. Si plures Orationes dicende sint, requirãtur post Missas Votiuas, suo loco de singulis rebus singule. Si pro Defunctis dicenda sit Missa, habetur post Missas Votiuas, cū collectis diuersis, circa finem Missalis. Ordinariū toti⁹ Misse, cū Prefationibus, Canone, ⁊ alijs dicendis, habet suo loco, cū proprio Missarum de Tpe.

ORdo seruandus per sacerdotē in celebratione Misse tam solennis ⁊ cum ministris, quam priuate secundum ritum sancte Romane Ecclesie: ⁊ dici dēbet ex libro aperte: non tamen nimis festinanter: ⁊ fieri omnia: vt iacent: nihil omisso, addito, aut in eis mutato, vel de ipsis minuto. Et Ordinē huiusmodi obseruant etiam summus Pōtifex, dñi Cardinales, Patriarche, Archiepi, ⁊ Episcopi, quãdo nō celebrant pontificaliter, sed in priuato. Cum autem in pontificalibus celebrant, obseruant ceremonias in Pontificali, ⁊ Ceremoniali positas. ¶ De confessione sacramentali ante Missam premittēda, ⁊ orationibus preparatorijs. Cap. 24.

SAcerdos missā celebraturus, si in peccato mortali constitutū se cognouerit, ante ꝯfessionem sacralem, dicat orationem.

SVscipe confessionem meam pijssime, ac clementissime Domine Jesu Christe, vnica spes salutis anime mee: ⁊ da mihi obsecro contritionem cordis, ⁊ lachrymas oculis meis: vt defleam diebus ac noctibus omnes negligentias meas, cum humilitate ⁊ puritate cordis. Appropinquet oratio mea in conspectu tuo domine. Si iratus fueris contra me, quem adiutorem queram? Quis miserebitur iniquitatibus meis? Memento domine, qui Chananeam ⁊ publicanum vocasti ad penitentiam, ⁊ Petrum lachrymantem suscepisti: domine deus meus suscipe preces meas, saluator mundi Jesu bone, qui te crucis morti dedisti, vt peccatores saluares, respice me miserum inuocantem

bonum

bonū nomen tuum: ⁊ noli sic attendere malū meū, vt obliuisca-
ris bonum tuum. Et si cōmisi vnde me dānare potes: tu non
amisisti vnde saluare me soles. Parce ergo mihi, qui es salua-
tor meus: ⁊ miserere peccatrici animę meę. Solue vincula eius:
sana vulnera eius. Dñe Jesu te desidero: te quęro: te volo: ostē-
de mihi faciē tuam, ⁊ saluus ero. Mitte igitur pijssime dñe, me-
ritis purissimę ⁊ immaculatę semper virginis Marię, lucē tuā
⁊ veritatem tuam in animam meam, quę oēs defectus meos in
veritate mihi ostendat, quos ꝯfiteri me oportet: atqꝫ iuuet ⁊ do-
ceat ipsos plene ⁊ cum debita ꝯtritione explicare. Qui viuis ⁊c.

Qua dicta, coraꝫ alio sacerdote idoneã eu iurisdictionem seu
potestatē habēte genuflexꝰ, capite discoopto, ꝯfiteatꝛ eidē coo-
pto capite in cōuenienti loco sedenti, oia pcā sua, ⁊ ab eodē absolu
tionē, ⁊ pęnitentiaꝫ salutareꝫ pro cōmissis criminibus recipiat.

¶ Peracta pnīa per ꝯfessorē imposita, dicat sequentē orōnem.

Sit tibi domine obsecro meritis sanctissimę mrīs tuę semper
virginis Marię grata ⁊ accepta ista confessio mea: ⁊ quic-
quid mihi defuit nunc, ⁊ alias de sufficientia contritionis, ⁊ de
puritate ⁊ integritate confessionis, suppleat pietas ⁊ misericor-
dia tua: quę dignetur me habere plenius ⁊ perfectius absolutuꝫ
in cęlo: Qui viuis ⁊ regnas per omnia secula seculorum. Amen.

Deinde si voluerit, poterit pro deuotione orationem sequen-
tem ante altare, vel alio conuenienti loco genuflexus dicere.

¶ Oratio sancti Ambrosij episcopi.

Summe sacerdos ⁊ vere pontifex, qui te obtulisti Deo patri
hostiaꝫ viuā, ⁊ purā, ⁊ immaculatā in ara crucis ꝓ nobis mi-
seris peccatoribus: quiqꝫ dedisti nobis carnem tuam ad mandu
canduꝫ, ⁊ sanguinē tuū ad bibendū: ⁊ posuisti mysterium illud in
virtute Spūs sancti, dicēs. Hęc quotiescūqꝫ feceritis, i mei me-
moriā facietis, rogo te per sanguinē tuū ꝓtiosum, magnuꝫ salu-
tis nostrę pretiū: rogo te per hanc mirā ⁊ inenarrabilē charita-
tem, qua nos miseros ⁊ indignos sic amare dignatus es, vt la-
uares nos a pcīs nrīs in sanguine tuo: doce me indignū seruum
tuū: queꝫ inter cętera dona tua etiā ad officiū sacerdotale voca-
re dignatꝰ es nullis meis meritis, sed sola misericordię tuę di-
gnatione: doce me quęso per Spūm sctm̄ tuū, tm̄ tractare my-
sterium ea reuerentia ⁊ honore, ea deuotione ⁊ timore, quibus

oportet ⁊ decet. Fac me (q̃so) ꝑ grãm tuã semper illud de tanto mysterio credere ⁊ intelligere, sentire, ⁊ firmiter tenere, dicere ⁊ cogitare q̃d tibi placet, ⁊ expedit aĩę meę. Intret spũs tu⁹ bonus in cor meũ, q sonet ibi sine sono: ⁊ sine strepitu verboꝝ loquatur veritatẽ tantoꝝ mysterioꝝ: Profunda sunt quippe nimis: ⁊ sacro tecta velamine. Propter magnã clementiã tuã ꝯcede mihi Missarũ solennia puro corde ⁊ mũda mente celebrare. Libera cor meũ ab immundis ⁊ nefandis, vanis ⁊ noxijs cogitationibus. Muni me (q̃so) beatoꝝ Angelorũ pia ⁊ fida tutela, atque fortissima custodia: vt hostes oĩm bonoꝝ cõfusi discedant per virtutẽ tanti mysterij: ⁊ per manũ sancti Angeli tui repelle a me, ⁊ a cunctis seruis tuis spurcissimũ ⁊ nefandissimum spũm inanis glorię, iracundię, fornicationis, superbię, inuidię, auaritię, blasphemię, ⁊ immunditię, dubietatis, ⁊ diffidẽtię: vt tm̃ sacrificiũ cũ oĩ puritate valeam tibi offerre. Cõfundantur qui me persequuntur. Pereant illi, qui perdere cuncta bona festinant. Rex virtutũ, deus amator castitatis ⁊ integritatis, cęlesti rore benedictionis tuę extingue in corpore meo totum fomitem ardẽtis libidinis: vt maneat in me tenor totius castitatis ⁊ integritatis animę ⁊ corporis. Mortifica in mẽbris meis carnis stimulos, omnesq; libidinosas cõmotiones: ⁊ da mihi verã ⁊ perpetuã castitatis sanctimoniã cũ cęteris donis tuis, quę tibi placent in veritate: vt sacrificiũ laudis tuę casto corpore, ⁊ mundo corde tibi valeã offerre. Quanta enim cordis contritione ⁊ lachrymarũ fonte: quãta reuerentia, timore ⁊ tremore: quãta cordis castitate, ⁊ animę puritate, illud diuinũ ⁊ cęleste sacrificiũ est celebrãdũ dñe: vbi caro tua in veritate sumit, ⁊ sanguis tuus in veritate bibitur: vbi ima summis iunguntur: vbi adest scõrũ Angeloꝝ p̃ntia: vbi tu es sacerdos ⁊ sacrificiũ mirabiliter ⁊ ineffabiliter. Quis digne hoc celebrare põt, nisi tu oĩps deus offerẽtẽ feceris dignũ: Scio vere dñe, ⁊ scio, ac idipsuz bonitati tuę confiteor: q̃ nõ sum dignus accedere ad tm̃ mysteriuz, ꝓpter nimia pctã mea, ⁊ infinitas negligẽtias meas. Sed scio veraciter, credo ex toto corde: ⁊ ore confiteor: qa tu me potes dignũ facere: q solus potes facere mundũ de immundo conceptũ semine: ⁊ de pctõribus iustos facis ⁊ sanctos. Per hanc oĩpotentiã tuam te rogo: concede mihi pctõri hoc celeste sacrificiũ celebrare cuz timore

more

more & tremore, cum cordis puritate & lachrymarum fonte, cum spūali letitia & gaudio celesti. Sentiat mens mea dñe dulcedinem beatissime pñtie tue, & excubias scōrū Angelorū tuorum in circuitu meo. Ego enim memor veneranda passionis tue accedo ad altare tuū, licet peccator: vt offeram tibi de donis tuis sacrificiū, qd tu instituisti, & offerri tue maiestati pcepisti in commemoratione tuam pro nostra salute. Suscipe ergo illud qso summe pastor pro ecclesia tua scā, pro populo tuo, quem acquisiuisti sanguine tuo. Et qm me pcōrem inter te & eundē populum tuum mediū esse voluisti, licet in me boni operis testimoniū nō agnoscas, officiū saltē dispensationis mihi credite nō recuses: ne p me indignū famulū tuū eorū salutis pereat ptiū, p quibus victima factus, dignatus es esse redēptio salutaris. Profero ergo dñe, si digneris ppitius intueri, tribulationes plebiū, pericula populorū, captiuorum gemitus, miserias orphanorum, necessitates peregrinorum, inopiā debiliū: desperationes lāguētiū, defectus senum, suspiria iuuenū, vota virginū & lamēta viduarum, tu enim misereris oium dñe: & nihil odisti eorum, q fecisti. Memorare dñe q sit nr̄a substātia: qr tu pr̄ nr̄ es: tu deus nr̄ es: nec irascaris: neque multitudinē viscerū tuorum misericordie tue sup nos contineas. Nō in iustificationibus psternimus pces ante faciē tuā, sed in miserationibus tuis multis. Aufer a nobis iniquitates nr̄as, & ignē scti spūs in nobis clemēter accēde. Aufer a nobis cor lapideū de carne nr̄a: & da nobis cor carneū: qd te timeat, te amet, te diligat, in te delectet, te pfruat, te sequat. Oramus dñe clemētiā tuā: vt sereno vultu familiā tuā sacri tui nois officia pstolātē aspicere digneris: & vt nullius sit irritū votū, nullius vacua postulatio, tu nobis preces suggere, quas ipse audire propitius, & exaudire delecteris. Rogamus te etiam pr̄ scē pro aiabus oium fideliū defunctorum: vt sit illis salus eterna, ppetua sanitas, gaudium & refrigeriū sempiternū. Hoc magnū puritatis sacrm̄ Deus meus sit illius hodie magnū & plenū cōuiuiū de te pane viuo: q de celo descendisti: & das vitā mūdo: de carne tua scā & benedicta: agni vero q tollis pcā mūdi: q de scō & gliōso vtero bte Virginis Marie est assumpta, & de Spū scō cōcepta: de illo pcioso sanguine tuo, q pietatis fonte per lanceā militis ex tuo sctissimo latere feliciter emanauit: vt inde sanati, refrigerati, refecti, & cōsolati, exultent in laude

in laude ꝛ gloria tua. Peto clementiã tuã piissime redẽptor, vt descendat sup hũc panẽ ꝛ calicez istũ plenitudo diuinitatis tuę. Descendat etiã dñe illa sancti Spũs tui inuisibilis forma, ꝛ incõprehensibilis maiestas: sicut quondã in hostijs patrũ descendebat: q̃ ꝛ oblationes nr̃as corpus, ꝛ sanguinez tuum efficiat, ꝛ me indignũ sacerdotez tuũ doceat tm̃ tractare mysteriũ cũz cordis puritate, ꝛ lachrymarũ fonte: cũ reuerẽtia ꝛ tremore, ita vt placide ꝛ benigne suscipias sacrificiũ laudis de manibus meis: ad salutẽ oĩuz tã viuorꝫ, q̃ꝫ fideliũ defunctorũ. Rogo te dñe p ipsum sacrosanctuz mysteriũ corporis ꝛ sanguinis tui p̃tiosissimi: quo quotidie in eccl̃ia tua sctã pascimur ꝛ potamur, abluimur ꝛ sanctificamur, atqꝫ vnius tuę summę diuinitatis participes efficimur: vt mihi ꝯcedas virtutes tuas sctãs, qbus repletus, bona cõsciẽtia ad altare tuũ accedã ita, vt hęc sacr̃a cęlestia efficiant mihi salus ꝛ vita. Tu eniz dixisti ore tuo scõ ꝛ benedicto: Panis, quẽ ego dabo, caro mea est pro mũdi vita: q mãducat me, viuet ꝓpter me: ipse manet in me, ꝛ ego in eo: Ego sum panis viuus, q de cęlo descendi: siquis mãducauerit ex hoc pane, viuet i ęternũ. Panis dulcissime sana palatũ cordis mei, vt sentiã suauitatez amoris tui. Sana me dñe ab oĩ languore, vt nullã p̃ter te sentiã dulcedinẽ: nullũ p̃ter te q̃rã amorẽ: nullaz p̃ter te amem pulchritudinẽ. Panis candidissime, hñs oẽ delectamentũ, ꝛ oẽz saporẽ suauitatis, q nos de te semp reficis: ꝛ in te nunquaz deficis: comedat te cor meum, ꝛ dulcedine saporis tui repleant viscera aĩę meę. Mãducat te Angelus pleno ore: mãducet te ꝑegrinus hõ pro modulo suo, ne deficere possit in via, tali recreatus viatico. Panis sancte, panis viue, panis pulcherrime: panis munde, q descendisti de cęlo, ꝛ das vitã mũdo, veni in cor meũ ꝛ munda me ab oĩ ingnamento carnis ꝛ spũs. Intra in aĩaz meaz: sana ꝛ sanctifica me interius ꝛ exterius. Esto tutamẽ ꝛ ꝑpetua salus ꝛ protectio corporis ꝛ aĩę meę. Repelle a me insidiãtes mihi hostes: recedãt ꝓcul a potẽtia p̃ntię tuę, vt tua protectione foris ꝛ intus munitus, recto tramite ad regnũ tuũ ꝑueniã: vbi non mysterijs, sicut in hoc tp̃e agitur, sed facie ad faciẽ te videam. Amẽ.

¶ De preparatione Sacerdotis celebraturi. Cap. 25.

Sacerdos celebraturus, seruatis ijs, quę superius dicta sunt, quo ad preuiam Confessionem, ꝛ horas canonicas, Ma-

tutino

tutino saltem absoluto, orationi aliquantulũ vacet, & orationes inferius positas pro tẽporis opportunitate dicat. Deinde accedat ad locum in Sacristia vel alibi preparatum, vbi paramenta aliaque ad celebrationez necessaria habentur: accipiat Missale, pquirat Missaz, perlegat & signacula ordinet ad ea que dicturus est. Postea lauet manus dicens orationez inferius positã. Deinde preparet calicẽ, ponens super eius os purificatoriũ, & super illud patenã cum hostia, quã tegat parua palla, & velo serico: super velo ponat bursaz coloris paramentorũ intus habens corporale plicatũ. Quibus ita dispositis accedat ad paramenta, vbi calciatus pedibus, & indutus vestibus sibi conuenientibus, quarũ exterior saltẽ talum pedis attingat: induat se, si sit Prelatus secularis, supra rochetũ: si sit Prelatus regularis, vel alius Sacerdos secularis, supra superpelliceũ, si cõmode haberi possit, alioquin sine eo supra vestes cões, dicens ad singula singulas orationes inferius positas. Ac primum accipiens Amictum circa extremitates, & cordulas, osculetur in medio, & ponat sup caput, & mox declinet ad collum, & eo circa vestium collaria tegens, ducat cordulam sub brachijs, & circunducens per dorsum ad ventrem reducat, & liget. Tum Alba induatur caput submittens deinde manicam dextram brachio dextro, & sinistraz sinistro imponens: albam ipsaz corpori adaptet, eleuet ante, & a lateribus hinc inde, & Cingulo per ministrum a tergo sibi porrecto, se cingat. Minister eleuat Albam supra cingulum circũcirca, vt honeste dependeat, & tegat vestes ac eius fimbrias diligẽter aptet, vt ad latitudinem digiti vel circa supra terram equaliter fluat. Sacerdos accipat Manipulũ, osculet Crucẽ i medio, & imponit brachio sinistro. Deinde ambab[us] manibus accipiens stolaz, simili modo deosculetur, & imponat mediũ eius collo, ac transuersando eaz ante pectus in modo Crucis, ducat partẽ a sinistro humero pendentẽ ad dextraz, & partez a dextro humero pẽdentẽ ad sinistrã. Sicq[ue] vtranq[ue] partem stole extremitatibus cinguli hinc inde ipsi cingulo piungat. Si celebrãs sit Eps, non ducat stolã añ pectus i modũ Crucis, sed sinet hinc inde vtrasq[ue] extremitates pẽdere: & accipat cruciculaz a collo añ pectus cordulis pẽdẽtẽ. Postremo Sacerdos accipat planetã. Si sit Eps, & solenniter celebrat, accipat paramenta, & alia vt in Pontificali.

¶ Sacerdos postq̄ est parat⁹, potest dicere seq̄ntes orationes.

¶ Oratio sancti Thome de Aquino ad Deum patrem, dum sacerdos est accessurus ad altare.

OMnipotens sempiterne Deus: ecce accedo ad sacr̄m vni-
geniti filij tui Dn̄i nr̄i Jesu Chr̄i. Accedo (inquā) infirmus
ad medicū vite: immundus ad fontē misericordie: cecus ad lu-
men claritatis eterne: paup̄ ⁊ egenus ad dn̄m celi ⁊ terre. Ro-
go ergo immēse largitatis tue abundātiā, quatenus meā cura-
re digneris infirmitatē: lauare feditatē: illuminare cecitatē: di-
tare paupertatē: vestire nuditatē: vt panē angeloꝝ, regem regū,
⁊ dn̄z dn̄antiū tāta suscipiā reuerētia ⁊ humilitate, tāta ꝯtritio-
ne ⁊ deuotione, tāta puritate ⁊ fide, tali ꝓposito ⁊ itētione: sicut
expedit saluti aīe mee. Da (q̄so) mihi dn̄ici corporis ⁊ sanguinis
nō solum suscipere sacr̄m, sed etiaz rem, ⁊ virtutem sacr̄i. O mi-
tissime Deus da mihi corpus vnigeniti filij tui Dn̄i nostri Jesu
Christi, qd̄ traxit d̄ virgine Maria, sic suscipere, vt corpori suo
mystico merear incorporari, ⁊ inter eius mēbra connumerari.
O amantissime p̄r concede mihi dilectum filium tuum, quē nūc
velatum in via suscipere propono, reuelata tandem facie perpe-
tuo contemplari. Qui tecum. ¶ Ante communionez apologia.

IMpellit ministrandi officium hostia salutaris pro populi de-
licto: terret ꝯscientia indebiti sacerdotij pro reatu. Si a me
om̄z sacerdotū peripsema sacrificiū offerat̄, pollute ꝯscīe crimē
angeē. Si tn̄ tue maiestati vniuerse carnis iudici non offert̄, ne-
gligētie reatus cōscribitur. Inter hec tue op̄s libramen pietatis
imploro, cuius vltionis diē accusante cōscīa ꝑtimesco. Me indi-
gnū (q̄so) misericordia tua iudices, quē a tp̄e pnīe non excludis.
Suspende securim: donec cultor vinee admoueat cophinū ster-
coris infructuose arboris ad radicē. Parce mihi Dn̄e clemen-
tissime peniteti, qui Dauid post lapsum clementer ad veniā re-
uocasti: qui Petri misericors amare flētis lachrymas resperi-
sti: q Latronē in crucis patibulo tāti facinoris reū diuina gr̄a il-
lustrasti. Cui mox obtinuit cōfessio ꝑspicua Dei filiū: fides pre-
miū: pena veniā: lamēta gaudia sempiterna: dūz cōfessor in Cru-
ce possessor extitit paradisi post Crucez. Sed qr verba venia tue
pietatis indigent, q̄ indigni sacerdotis opera nō cōmendāt: sal-
tē astantiū vota suscipe: vt ⁊ mihi coꝝ apud te p̄cibus veniaz, ⁊

suis

suis meritis sacrificia nrorũ vulnerum salubriter nobis cõferãt medicinã. Et qꝛ oṗs pro oibus factus es hostia pro pcis: adsis nobis scificatio in sacrificio pro delictis, Chꝛe Saluatoꝛ mundi. Qui cũ ęterno pr̃e, ꝛ cuꝫ spũ sancto viuis ꝛ regnas Deus, ꝑ oia scl'a seculoꝛũ. Amen. ¶ Oratio ad beatissimã Uirginẽ Mariã.

O Mater pietatis ꝛ misericoꝛdię beatissima virgo Maria: ego miser ꝛ indignus pcõꝛ ad te ꝯfugio toto coꝛde ꝛ affectu: ꝛ p̃coꝛ dulcissimã pietatẽ tuã: vt sicut dulcissimo filio tuo in cruce pendenti astitisti, ita ꝛ mihi misero pctõꝛi ꝛ sacerdotibus oibus hic ꝛ in tota sctã ecclesia ipsaꝫ hodie offerentibus clemẽter assistere digneris: vt tua gr̃a adiuti dignã ꝛ acceptabileꝫ hostiã i ꝯspectu sũmę, ꝛ indiuidue trinitatis offerre valeamꝰ. Am̃.

¶ Ad sanctum vel sanctã cuius eo die festum celebratur. Or̃o.

O Sancte N. vel sctã N. ecce ego miser pctõꝛ de tuis meritis confisus offero nunc sacratissimũ sacr̃m coꝛpoꝛis ꝛ sanguinis Dñi nr̃i Jesu Chꝛi pro tuo honoꝛe ꝛ gloꝛia: p̃coꝛ te humiliter ꝛ deuote, vt pro me hodie itercedere digneris: vt tm̃ sacrificiũ digne ꝛ acceptabiliter offerre valcã: ꝛ cuꝫ tecum ꝛ cuꝫ oibus electis eius ęternaliter laudare, ꝛ cuꝫ eo regnare valeaꝫ. Amen.

¶ Or̃o deuota Sci Gregoꝛij Papę dicẽda a sacerdote anteq̃ missã icipiat.

FActurus memoꝛiã salutaris hostię totiꝰ mũdi, cũ illius dignitatẽ, ꝛ meã ituéoꝛ fęditatẽ, ꝯscia toꝛq̃oꝛ pcõꝛũ. Uerũ qꝛ tu deus multũ misericoꝛs es, imploꝛo, vt digneris mihi dare spũꝫ ꝯtribulatũ: qḋ tibi gratũ sacrificiũ reuelasti: vt eo purificatꝰ vitali hostię pias manus admouecã: q̃ oia mea pcã abluat: ꝛ ea deinceps in ꝑpetuuꝫ mihi vitãdi cautelã ifundat, oibusq̃ꝫ ꝑ qbꝰ tibi offerꝛ, p̃ntis ꝛ futurę salutis cõmercia largiaris. Per.

Suprascriptę oꝛones nõ ex p̃cepto, sed ex deuotione dñr. Poterit et sacerdos, his oꝛonibꝰ dimissis, dũ se parat dicere p̃s Miserere mei deꝰ. vsq̃ꝫ i finẽ, cũ Glia p̃ri. aut aliũ psalmũ ꝯuenietẽ.

¶ De ingressu Sacerdotis ad altare. Cap. 27.

SAcerdos omnibus paramentis indutus, accipiat in manu sinistra calicem vt supra pręparatum, ꝛ bursam manu dextra super calicẽ tenẽs, capite cooperto accedat ad altare, ministro cuꝫ Missale, ꝛ alijs ad celebrandum necessarijs pręcedente. Procedit autem oculis demissis incessu graui, erecto coꝛpoꝛe. Si vero contigerit euꝫ transire ante altare maiꝰ, capite cooperto

faciat ad illud reuerentiam: si ante locum sacramenti, genuflectat. Si ante altare, vbi celebretur Missa in qua eleuatur sacramentum, similiter genuflectat, ꝛ detecto capite illud adoret. Cũ perueniret ad altare, stans ante illud in infimo gradu, caput detegat: biretum ministro porrigens, ꝛ altari, seu imagini crucifixi desuper positę, profunde inclinet. Si autem in eo sit tabernaculũ Sanctissimi Sacramẽti, genuflectens dubitã faciat reuerẽtiam. Tunc ascendat ad medium altaris, ibi ad cornu Euangelij sistat Calicẽ: extrahat corporale de bursa, quod extendit ĩ medio altaris, ꝛ super illud calicẽ velo coopertuꝫ collocet. Si in altari paramenta accepit, hoc idem faciat antequã descendat ab altari Missam inchoaturus. Si est cõsecraturus plures hostias pro Communione facienda, quę ob quantitatem super patena manere non possint: locet eas super Corporale ante Calicẽ, aut in aliquo Calice vel vase mundo cõsecrato eas ponat retro post Calicem, ꝛ alia patena cooperiat. Collocato Calice in altari, accedat ad cornu epistolę. Missale super cussino aperiat, reperiat Missam, ꝛ signacula suis locis accõmodat. Deinde rediens ad mediũ altaris, facta primuꝫ Cruci reuerẽtia, descẽdat ad graduꝫ infimũ altaris pro Missa inchoãda. In Missa solẽni calix, missale, ꝛ alia necessaria ꝑparẽtur, antequã sacerdos veniat ad altare. Ipse aũt procedat cũ ministris: ꝛ cum peruenerint ad infimum gradum altaris, ibi medius inter Diaconum a dextris, ꝛ Subdiaconuꝫ a sinistris, antequam ascendat ad altare, faciat cũ ipsis (vt infra) Confessionem. In Missa pontificali omnia seruentur vt in Pontificali ꝛ Ceremoniali Romano ordinatur, cuius Pontificalis ordinem Episcopus nunquam pretermittat, qñcunque cum Diacono ꝛ Subdiacono paratis celebrat.

¶ De principio Missę, ꝛ Confessione facienda. Cap. 28.

SAcerdos quamprimum descenderit ad infimum gradum altaris, conuertat se ad ipsum altare, vbi stans ante illud iunctis manibus ante pectus, detecto capite, facta prius Cruci vel altari reuerentia, erectus incipiat Missam. Si autem celebraturus sit coram summo Pontifice, sistat se in infimo gradu altaris a cornu Euangelij ante ipsum Pontificem, vbi genuflexus expectet: accepta benedictione erigat se, ꝛ stãs versus altare incipiat Missam. Si autẽ sit coraꝫ Cardinale, Patriarcha, Archiepiscopo,

piscopo, vel Episcopo in corũ residẽtijs, vel loco iurisdictionis, stans in infimo gradu a cornu Euangelij vt supra expectet, dato signo faciat profundam reuerentiam prelato, et versus ad altare incipiat Missam. Si autem solenniter celebrat coraz summo Pontifice, aut alio ex prelatis predictis, stãs a sinistris prelati, faciat cum eo Confessionem, et alia seruet vt in Cerimoniali Romano, et in Pontificali ordinatur. Stans igitur celebrãs in infimo gradu altaris, vt supra, producens manu dextera a fronte ad pectus signum crucis, dicat intelligibili voce. In nomine patris, et filij, et spiritus sancti, Amẽ. Et postquam id dixerit, non debet aduertere quemcunque in alio altari celebrantem, etiam si sacramentum eleuet, sed continuate prosequi Missam suã vsque ad finem. Cum seipsum signat, sinistraz ponat infra pectus, in alijs benedictionibus cum est ad altare et seipsum non benedicit, ponat eam super altari. Seipsum benedicens, vertat ad se palmam manus dextre, et omnibus illius digitis iunctis et extensis, a fronte ad pectus, et ab humero sinistro ad dextrum, signum crucis formet. Si vero alijs, vel rem aliquam benedicit, paruum digitum vertat ei cui benedicit, ac benedicendo totam manum dextram extendat, omnibus illius digitis pariter iunctis et extẽsis: quod in omni benedictione obseruatur. Postquaz dixerit. In nomine patris etc. vt supra, iungat manus ante pectus pronuncians clara voce Antiphonam. Introibo ad altare dei Minister retro post eũ ad sinistrã genuflexus, et in Missa solenni ministri hinc inde stantes rñdeant Ad deũ qui letificat iuuentutem meam. Deinde Sacerdos eodem modo stans incipiat, et prosequatur cũ ministro vel ministris alternatiz Psalmũ, Judica me deus, vsqz ad finẽ, cum Gloria patri. Quo finito repetat Antiphonã, Introibo, cũ ministris vt supra. Qui Psalmus nunquam pretermittitur, nisi in missis defunctorum, et in missis de tpe a Dñica Passionis inclusiue vsqz ad sabbatuz sanctum exclusiue, in quibus semel tantũ dicta Añа Introibo, cuz ministris vt supra, sacerdos statim subiungat ℣. Adiutoriũ nostrum: etc. vt infra. Cuz in fine Psalmi dicit Gloria patri etc. caput cruci inclinat. Repetita Antiphona Introibo dextra manu producens signum crucis a fronte ad pectus, dicat ℣. Adiutorium nostrum in noĩe domini. ℟. Qui fecit celum et terram.

Deinde

Deinde caput, seque profunde altari inclinans, dicat Confiteor deo vt in ordinario. Et prosequitur eodem modo stans capite inclinato, donec a ministro vel ministris dictuz sit Misereatur. Cum incipitur a ministris Confiteor caput erigat. Cum dicit, mea culpa ter pectus dextra manu percutiat. Si est coraz Pontifice, ⁊ Cardinali in loco sui Tituli, seu Cardinalatus, ⁊ corã Legato sedis Apostolicę, Patriarcha, Archiepiscopo, ⁊ Episcopo in corũ Prouincia, Ciuitate, vel diecesi cõstitutis, vbi dicit, Uobis fratres dicat tibi pater similiter in fine, vbi dicit Uos fratres dicat Te pater, quod dicens summo Pontifici genuflectit, alijs Pręlatis profunde inclinat. Cuz ministri, ⁊ qui intersunt (etiam si ibi fuerit summus Pontifex) respondent Confiteor dicunt tibi pater ⁊ te pater Facta a circunstantibus Confessione, celebrans stãs respõdet. Misereatur vestri. ⁊c. Deinde producens manu dextra a fronte ad pectus signum Crucis, dicat: Indulgentiaz ⁊c. Et stans capite inclinato prosequatur, Deus tu conuersus ⁊ quę sequuntur in Ordinario, clara voce vsque ad orationem Aufer a nobis ⁊c. quam dicat secreto. Et tunc si coram summo Pontifice, aut alijs Pręlatis vt supra, celebret, facta summo Pontifici genuflexione, alijs Pręlatis profunda reuerentia, accedat ad infimum grdum ante medium altaris, ⁊ ibi dicit. Aufer a nobis ⁊c. vt supra.

¶ De introitu, Kyrie eleison, ⁊ Gloria in excelsis. Cap. 29.

Dicto, Aufer a nobis ⁊c. Celebrans iunctis manibus accedat ad medium altaris, vbi stans capite inclinato, ⁊ iunctis manibus super altare positis, ita vt digiti parui duntaxat frontem seu medium anterioris partis tabulę, seu mensę altaris tangant residuo manuum inter altare ⁊ se retento pollice dextro super sinistrum in modum crucis posito (quod semper obseruatur cum manus iunctę super altare ponuntur) secreto dicat Oramus te domine ⁊c. Quo dicto osculetur altare ĩ medio, manibus extensis hinc inde super altare positis: quod in omni deosculatione altaris seruatur: sed post consecrationez pollices ab indicibus non disiungantur. Osculato altari accedat ad cornu sinistrũ altaris, idest, Epistolę vbi stans versus altare, ⁊ producens a fronte ad pectus signuz crucis, incipat intelligibili voce, Introitus Missę ⁊ prosequatur iunctis manibus. Cũ repetit In-

tit Introitum non signat se vt prius, & eo repetito iunctis manibus ante pectus accedat ad medium altaris, vbi stans versus illud similiter manibus iunctis, dicat simili voce ter. Kyrie eleison ter, Christe eleison & iterū ter, Kyrie eleison alternatiz cū ministris. Si minister vel qui intersunt celebranti non respondeāt, ipse solus nonies dicat. Dicto vltimo Kyrie eleison. sacerdos ibidē vt prius stans & manus extendens, eleuansque, & iungens, voce prędicta incipiat, si dicendum sit, Gloria in excelsis, cū dicit, Deo caput Cruci inclinet, quo erecto stans iunctis manibus vt prius, prosequatur vsq; ad finē. Cuz dicit: Adoramus te Gratias agimus tibi: Jesu Christe: Suscipe deprecationem nostram, & iterum Jesu Christe. caput Cruci inclinet. Cuz dicit in fine, Cum sancto spiritu seipsum a frōte ad pectus signet, interim perficiens, In gloria Dei patris. Amē; In Missa solēni sacerdos facta Confessione ascendat cū ministris ad altare, quo per eū osculato, ponat incēsum in thuribulo, ministrante Diacono nauiculā, & thuriferario thuribulum. Antequaz ponat incensum, illud benedicat, dicens. Ab illo benedicaris &c. Postea Diaconus reddita nauicula thuriferario, accipiat ab eo thuribulū, & det celebranti osculata prius eius manu, qui facta Cruci reuerentia, caz ter incenset, deinde imagines & reliquias si adsint, postea candelabra semel singulis thuribulū dicens, primū a cornu epistolę candelabra, & illius postremā partē inferiorez, deinde superiorē, & procedens ante Crucem, facta ei reuerentia incenset alia candelabra in cornu Euangelij, & illius postremaz partem altaris inferiorē & superiorē, deinde totam anteriorem vsq; ad extremum altaris in cornu epistolę, facta Cruci reuerētia cuz ante eaz transit, & redito thuribulo ipsi Diacono, ab eo ipse solus incensetur, Deinde, cum illis, Diacono a dextris celebrantis, Subdiacono a dextris Diaconi stantibus, prosequaẗ Introitū & Kyrie eleison. Cuz vero intonat hymnuz, Gloria ī excelsis. Diaconus & Subdiaconus, vnus post aliū, stēt a tergo celebrantis, postea ascendant ad altare, & hinc inde cum celebrante hymnum submissa voce prosequantur vsque ad finem.

De Oratione. Cap. 30.

Dicto hymno Gloria in excelsis, vel si non sit dicendus, eo omisso, celebrans osculetur altare in medio, manibus

hinc inde

hinc inde super illo vt supra extensis, tum iunctis ante pectus manibus, demissis ad terram oculis vertat se ad manum sinistram, hoc est, ad latus dextrũ versus populum, & extendens ac iungens manus ante pectus, vt prius, dicat voce prędicta, Dñs vobiscum. ℟. Et cũ spiritu tuo iunctis vt prius manibus reuertatur per eandem viam ad librum, vbi extendens & iungens ante pectus manus, caputque Cruci inclinans, dicat Oremus, tũ extendat manus ante pectus, ita vt palma vnius manus respiciat alteram, & digitis simul iunctis, quorum summitas humerorum altitudinem distantiãq; non excedat, quod in omni extẽsione manuum ante pectus seruatur. Stans autem vt supra extensis manibus, dicat Orationem. Cum dicit, Per dñm nrm. iungat manus. Si aliter concluditur Oratio, Qui tecum, vel qui viuit cum dicit, in vnitate, iungat manus. cum nominatur nomen Jesus caput versus Crucem inclinat. Cum in Oratione nominatur nomen beatę Marię, vel Sanctorũ, de quib9 dicitur Missa, vel fit commemoratio, itẽ in Oratione pro Papa quando nominatur, caput inclinet. Si plures orationes sunt dicendę idem in eis in voce, extensione manuum, & capitis inclinatione, quod supra dictũ est, obseruatur. Si altare sit ad oriẽtem versus populum, celebrans versa facie ad populum, nõ vertat humeros ad altare, cum dicturus est, Dñs vobiscum, Orate fratres, Ite Missa est, vel daturus benedictionẽ, sed osculato altari in medio, ibi expansis & iunctis manibus vt supra, salutet populum. ¶ In quatuor temporibus, vel alias qñ dicendę sunt plures Orationes cum prophetijs, dicto Kyrie eleison in medio Altaris, reuertatur ad cornu Epistolę, vbi stãs ante librũ extensis & iunctis ante pectus manibus, & caput Cruci inclinãs, dicat Oremus, Flectamus genua & illico manibus super altare extensis, vt se ipsũ ad altare sustineat, genuflectat: & sine mora surgens, eadem voce dicatur a ministro Leuate & manibus extensis dicat orationem vt supra, & in conclusione iungat. Dum autem legit Prophetiam manus teneat super librum, vel altare positas. In Missa solenni cum dr̃ Dominus vobiscum & Oratio Diaconus & Subdiaconus stent retro post celebrantẽ, Flectamus genua dicatur a diacono, Subdiacono vero, Leuate illum primum genuflectente, hoc primum surgente.

¶ De Epistola, Graduali, & alijs vsque ad Offertorium. Cap. 31.

Dictis Orationibus celebrans positis super librum, vel super altare manibus, ita vt palmę librum tangant, vel (vt placuerit) librum tenens, legat Epistolam intelligibili voce. Si celebret solenniter, legat de Missa voce cum ministris, similiter Graduale & Euangelium. Lecta Epistola respondetur a ministris, Deo gratias, & similiter stans vt prius, prosequatur Graduale, Allelu a, & Tractum & Sequentiam, si dicenda sint. Quibus dictis celebrans si priuatim celebret, ipsemet seu minister portet librum Missalis ad alteram partem altaris in cornu Euangelij, & dum transit ante mediũ altaris caput cruci inclinet, & Missale sic locet, vt posterior pars libri respiciat ipsum cornu altaris, & non ad parietem, siue ad partem eius contra se directam. Locato Missali in altari, celebrans redat ad medium altaris, & ibi stans profunde inclinatus, iunctis manibus ante pectus leuatisque ad Deum oculis, secrete dicat, Munda cor meum, & Dominus sit in corde meo & Iube domne vt in ordinario. Quibus dictis vadat ad librum Missalis, vbi stans versus illum iunctis manibus ante pectus, dicat intelligibili voce, Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Deinde pollice dextrę manus signo crucis signet, primo librum super principio Euangelij, quod est dicturus, postea seipsum in fronte, ore, & pectore, dicens, Sequentia vel Initium Sancti Euangelij &c. ℟. Gloria tibi Domine. Tum iunctis iterũ vt prius manibus: stans vt supra prosequatur Euangelium vsque ad finem. Quo finito ministri respondant Laus tibi Christe, & celebrans eleuans parumper librum, osculetur Euangelium, pręterquam in Missis Defunctorum, in quibus non osculatur, & nisi celebret coram summo Põtifice, aut Cardinali, vel coram Patriarcha, Archiepiscopo vel Episcopo in eorum residentijs, quo casu defertur cuilibet prędictorum osculandus liber, & ipse celebrans tunc non osculatur. Dicto Euangelio stans in medio Altaris versus Crucem eleuans & iungens manus, caputque cruci inclinans incipiat (si dicendum sit) Credo. cum dicit in vnum Deum, caput cruci inclinet, quo erecto stans ibidem iunctis ante pectus manibus, vt prius, prosequatur vsque ad finem, Cum dicit, Iesum Christum, caput cruci inclinet. Cum dicit,

Et incarnatus est, vsque ad Homo factus est inclusiue, genu-
flectit. Cum dicit Et vitam venturi seculi, Amen producit sibi
manu dextra signum crucis a fronte ad pectꝰ. In Missa solē-
ni Subdiaconus circa finem vltimę Orationis accipit amba-
bus manibus librum epistolarium deferens illum supra pectus,
τ facta Altari genuflexione in medio, vadit a parte epistolę cō-
tra altare, τ legit epistolam, qua lecta redit ad celebrantē, oscu-
latur eius manum, τ ab eo benedicitur, preterquam in Missis
Defunctorum. Deinde idem subdiaconus accipit Missale ce-
lebrantis, defert ad cornu Euangelij in Altare, ibi ministrans
celebranti, qui lecto Euangelio, τ per Diaconum delato libro
euangeliorum ad altare, imponit incensum in thuribulū. Dein-
de Diaconus dicit, Munda cor meum, genuflexus ante alta-
re accepto libro euāgeliorū de altari, τ benedictione a celebrā-
te, osculataque illius manu vadit cū subdiacono a sinistris ad
locum euangelij contra altare versus populum, vbi Subdiaco-
no librum tenente, medio inter duos Acolithos tenentes can-
delabra accensa, dicit Dominus vobiscum, iunctis manibus.
Cum dicit, Sequentia τc. signat frontem, os, pectus, τ librum.
Postea ter librum incensat, hoc est in medio a dextris, τ a sini-
stris, τ prosequitur Euangelium iunctis manibus. Interim ce-
lebrans stat iunctis manibus a cornu epistolę versus Euange-
lium. Quo finito osculatur sacerdos librum a Subdiacono sibi
delatum, τ a diacono ter incensatur. Postea stās in medio al-
taris versus crucem, incipit (si dicendum sit) Symbolum, stan-
tibus post eum Diacono τ Subdiacono, deinde ad altare acce-
dentibus, τ cum eo prosequentibus, vt dictū est ad Gloria in
excelsis. Si quandoque celebrās cantat Missā sine Diacono
τ Subdiacono, Epistolam cantat aliquis lector superpelliceo
indutus, qui in fine nō osculatur manū celebrantis. Euangeliū
aūt cantat ipse celebrās ad cornu Euangelij, qui τ in fine Missę
cātat. Ite missa est vel Bñdicamus dño Pro tpis diuersitate.

¶ De Offertorio, τ alijs vsque ad Canonem. Cap. 32.

DIcto Simbolo, vel si non sit dicendum, dicto Euangelio celebrans osculatur Altare in medio, τ iunctis manibus ante pectus, ibidem a manu sinistra ad dextram vertit se ad populum, τ extendens ac iungens manus dicit, Dñs vobiscum,

τ iun-

⁊ iunctis manibus reuertitur per eandem viam ad medium Al-
taris, vbi extendens ⁊ iungens manus, capuṫq; cruci inclinãs,
dicit Oremus tum iunctis vt prius manibus dicit Offertoriũ,
⁊ omnia quę vsque ad finem missę in medio altaris dicẽda sunt,
dicit ibidẽ stans versus ad altare, nisi vbi aliter ordinatur. Di-
cto Offertorio siqui sint volentes offerre, celebrans accedit ad
cornu Epistolę: vbi stans detecto capite latere suo sinistro alta-
ri verso, deponit manipulum de brachio sinistro, ⁊ accipiens il-
lud in manum dextram porrigit summitatem eius singulis offe-
rentibus osculandam, dicens singulis, Acceptabile sit sacrifi-
cium tuum omnipotenti Deo vel sic Cẽtuplum accipias ⁊ vi-
tam eternam possideas. Accepta omnium oblatione, cele-
brans reponit manipulum in brachium sinistrum: ⁊ reuertitur
ad medium altaris: ⁊ si vult prędicare, aut populum suũ de ma-
lis operibus ⁊ negligentijs, aut de obligatione quam habet er-
ga ecclesiam vel pauperes arguere, conuersus ad populum fa-
ciat. Postmodũ facit generalẽ confessionem populo omnibus
genuflexis in hęc verba. Signate vos signo sanctę crucis cum
contritione peccatorum vestrorum, ⁊ dicatis sicut ego dixero.

Confiteor Deo omnipotenti, ⁊ Sãctę Marię semper virgi-
ni: sancto Michaeli Archangelo, sancto Joanni Bapti-
stę, sancto Joanni Apostolo ⁊ Euangelistę, Sanctis Apostolis
Petro ⁊ Paulo, ⁊ omnibus Sãctis dei, ⁊ tibi pater, me graui-
ter peccasse loquendo, male operando, mentiẽdo, periurando,
cogitando, delectatione peccati, videndo, audiendo, odorando,
gustando, ⁊ tangendo: multa mala feci, q̃ facere non debuissem
⁊ multa bona omisi, q̃ facere debuissem, propter negligentiam
meã: multos etiã meis malis exemplis scãdalizaui: ⁊ occasionẽ
peccandi tribui: ⁊ ad peccandum induxi. De istis oĩbus ⁊ quali-
buscunq; pc̃is ⁊ transgressionibus meis q̃ feci, cõmisi, vel omisi
a die ⁊ hora quibus baptizatus fui vsq; ad hanc p̃sentẽ horam
doleo ⁊ pęnitet me fecisse mala q̃ feci, vel omisisse bona q̃ facere
potuissem: ⁊ dico meã culpam, ⁊ meam grauissimam culpam: ⁊
p̃cor oĩpotẽtẽ Deũ, ꝙ per suã copiosissimã misericordiã indul-
geat mihi oĩa peccata mea: ⁊ tu pater digneris me ab ipsis au-
thoritate dei ⁊ ecclesię qua fungeris, absoluere: ⁊ salutarem pę-
nitẽntiam iniungere: ⁊ rogare Deũ pro me misero peccatore.

¶ Que-

¶ Questa e vna breue ꝯfessione volgare cauata da q̃sta latina.

FAteui il segno della santa Croce con dolore ⁊ pentimento de' vostri peccati: ⁊ dite come diro io: mi confesso all'onnipotente Dio, ⁊ alla gloriosa sempre Vergine Maria, ⁊ a san Michele Archangelo, a san Giouã Battista, a san Giouanni Apostolo ⁊ Euangelista, a' santi Apostoli Pietro, ⁊ Paolo, ⁊ a tutti i Santi, ⁊ Sante di Dio, ⁊ a voi Padre spirituale dell'anima mia, ch'io ho peccato grauamente, ⁊ spesse volte in mal dire, in mal'operare, in mal pẽsare: ho fatto di molti mali ch'io nõ doueua fare, ⁊ dati di molti mali essempi, ⁊ scãdalizato il pssimo mio: di tutti questi ⁊ molti altri peccati, dalli quali mi saria potuto guardare ⁊ non mi son guardato, ne son dolente ⁊ pentito: ⁊ ne dico a Dio mia colpa ⁊ mia graue colpa: ⁊ prego Dio, che per sua infinita pieta ⁊ misericordia mi perdoni: ⁊ voi Padre per l'auttorita, che vi e cõcessa, mi absoluiate ⁊ preghiate la diuina bonta, che habbia misericordia di me misero pcõre. Tunc sacerdos eleuata manu dextra super populũ dicat. Parcat vobis omnipotens Deus. Quilibet vestrum in remissionem peccatorum suoruz dicat vn Pater noster, ⁊ vna Aue Maria: pro vnione, pace, ⁊ concordia sanctę mr̃is Ecclesię, ⁊ pro salute totius populi Christiani quilibet dicat vn Pater noster, ⁊ vna Aue Maria. Et pro omnibus fidelibus defunctis, quorum aīę sunt in purgatorio, vn Pater noster, ⁊ vna Aue Maria. Misereatur vestri oĩps Deus: ⁊ dimissis omnibus peccatis vestris, pducat vos in vitã ęternã. Amẽ. Indulgentiã, absolutionem, ⁊ remissionem oīum pcõrum vestrorũ, emendationem vitę ⁊ obseruantiam suor̃ pceptorum, vitam sanctam ⁊ exitum beatũ tribuat vobis oĩps ⁊ misericors Deus. Amen. Et benedictio Dei omnipotentis pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spirit' ✠ sancti descendat super vos: ⁊ maneat semper, Amen. ¶ La indulgentia ⁊ pdonãza, che voi hauete acquistata p venire alla Chiesa, ⁊ deuotamẽte vdire la Messa ⁊ il diuino vfficio, ⁊ ogni altra buona opatione, cosi come io ve l'annuncio in terra, Dio ve le representi in cielo ne' beni di vita eterna. Pax ⁊ benedictio Dei omnipotentis, pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spiritus ✠ sancti descendat sup vos, ⁊ maneat semper. Amen. Et cõuersus ad altare faciat oblationē. Et si non sint qui offerant, vel si nõ sit facienda dicta ꝯfessio, dicto offert.

dicto offert. discooperiat calicē, & ad cornu Eplę sistat, & amota parua palla desuper hostiam, accipiat patenā cuz hostia, & ambabus manibus vsque ad pectus eam eleuatam tenens, oculis eleuatis ad Deū dicat. Suscipe sancte pater &c. Si fuerint alię hostię non super patenā, sed super corporale, vel in alio vase pro Communione populi consecrandę, calicem illū seu vas dextra discooperiat, & intētionem suam etiam ad illas offerendas: & cōsecrandas dirigens, dicat vt supra. Suscipe &c. vt in ordinario. Quo dicto, faciens signum crucis cum dicta patena ponit hostiam super corporale circa medium anterioris partis corporalis ante se, & patenam ad manum dextram aliquantulum subtus corporale. Si autez adsit vas seu calix cū alijs hostijs cooperiat patena ipsa. Deinde accipiat calicē, purificatorio extergat, & accipiens ampullaz vini de manu ministri, ponat vinū in calicem, Deinde producat signum crucis super ampullam aquę, & dicat, Deus qui humanę substantię, imponens parum aquę in calice prosequatur, Da nobis per huius aquę, & vini mysteriuz. Si vero celebrat pro defunctis, nō faciat signum crucis sup aquaz sed imponat absque benedictione, dicens Orationem vt supra. Imposita aqua in calice, & finita Oratione p̄dicta, accipiat calicem discoopertum, & stans ante mediū altaris ipsum ambabus manibus eleuatum tenens, videlicet, cum sinistra pedem, cum dextra autem modum infra cuppam, intentis ad Deum oculis offerat, dicēs. Offerimus tibi domine &c. qua oratione dicta faciat signuz crucis cum calice super corporale, & ipsum in medio post hostiam collocet, & palla cooperiat. Deinde iūctis manibꝰ sup altare positis, capite inclinato dicit secreto. In spiritu humilitatis &c. Postea eleuans oculos, manusq; expandēs & statim iungens ante pectus (quod semper faciat quādo aliquid est benedicturus) dicat. Veni sanctificator &c. cum dicit, & benedic. signet manu dextra Communiter super hostiam & calicem. Tūc iunctis ante pectus manibus accedat ad cornu Epistolę, vbi stās ministro aquam fundente lauet manus, idest, extremitates digitorum pollicis & indicis, dicens Psalmum Lauabo inter innocentes cum Gloria patri &c. qui versus, Gloria pa. prętermittitur in missis defunctorum, & in missis a Dominica de Passione vsque ad sabbatū sanctū exclusiue. In Missa solen-

ni dicto Oremus. Diaconus & Subdiaconus accedant ad Altare a cornu epistole, Diacon⁹ amoueat calicē, detegat, det patenam cum hostia celebranti, Subdiaconus extergat calicez purificatorio, Diaconus imponat vinum, Subdiaconus interim ampullam aque ostendens celebranti dicat Benedicite pater reuerende, qui facto versus eam signo crucis dicat orationez, Deus qui humane &c. interim Subdiaconus infundat paulum aque in calicem, Diaconus illum celebranti det & pedem calicis tangens, seu brachium dextrum celebrantis sustentans, cuz eo dicat Offerimus tibi domine &c. postea positū in altari vt supra palla cooperiat: Subdiacono deinde ponat in dextra manu patenā, quam cooperiat, extremitate veli ab eius humero pēdētis qui vadit post celebrantem ante medium Altaris, & ibi stet in loco conuenienti Dicto Veni sanctificator vt supra, celebrans ponat incensum in thuribulum, ministrante Diacono nauiculam, dicens Per intercessionez &c. vt in ordinario. Deinde accepto thuribulo per manu Diaconi incenset oblata, ter ducens thuribulum super calicem & hostiam in moduz crucis, & ter circum calicem & hostiam scilicet bis a dextra ad sinistram, & semel a sinistra ad dextram, dispensans verba in qualibet incensatione hoc modo. In prima incensatione, Incensuz istud. In secunda a te benedictum. In tertia, ascendat ad te domine. In quarta, & descendat super nos. In quinta & sexta misericordia tua. Deinde incenset Altare dicens Dirigatur domine oratio mea &c. vt in ordinario. Et incēsatur ipse, vt supra. Postea Diaconus incenset Chorum, & postremo Subdiaconū tenentem patenā, & ipse Diaconus incensatur a thuriferario, & thuriferarius postea incenset populum. Celebrans lotis manibus eas tergat, & illis ante pectus iunctis reuertatur ad medium altaris, vbi stans oculosque ad Deum eleuans & statim demittens manibus iūctis super Altare, capiteque inclinato dicat secreto. Suscipe sancta Trinitas &c. Quo dicto manibus hinc inde extensis, & super altare positis, osculetur altare in medio: tuz iunctis manibus ante pectus, demissisque oculis ad terram, a sinistra manu ad dextram vertat se ad populum, & versus eum extendens & iungens manus, dicat voce aliquantulum eleuata. Orate fratres, & secreto ꝓsequēs, vt meū ac vestrū sacrificiū &c.

perficiat

perficit circulum, reuertens iunctis manibus ante pectus a manu dextra ad medium altaris. Et responso a ministris vel circũstantibus, Suscipiat dñs sacrificiũ de manibus tuis ꝛc. alioquin per se ipsum, dicens Sacrificiuz de manibus meis ipse celebrans manibus ante pectus extensis vt fit ad Orationez stans in medio altaris versus librum dicat absolute sine alia interpositione Oratione vel Orationes secretas: cum dicit Per dñm, iungat manus: cũ dicit Jesum Chrm caput iclinet, quod faciat in prima oratione, ꝛ in vltima, si plures sint dicende. Peruento aũt in cõclusione vltime secrete ad verba illa, Per omnia scła seculorum, exclusiue: celebrans stans in medio altaris depositis super eo manibus hinc inde extensis, dicat conuenienti ꝛ intelligibili voce Prefationẽ Cũ dicit Sursuz corda eleuet manus hinc inde extensas vsqz ad pectus. Cuz dicit Gratias agamus dño, iungat manus: cum dicit. Deo nostro Cruci caput inclinet. ℟. Dignũ ꝛ iustum est eleuatis ꝛ extẽsis vt prius manibus, prosequatur Prefationẽ propriam, vel communez, vt tẽpus requirit. Cũ dicit. Sanctus iunctis ante pectus manibꝰ, ꝛ inclinatus voce mediocri prosequit̃. Cuz dicit Benedictus qui venit in nomine Dñi ꝛc. signũ Crucis sibi producat a fronte ad pectus. Jn Missa solẽni cum dicit̃. Prefatio Diaconꝰ ꝛ Subdiaconus stans retro post celebrãtẽ, ꝛ paulo antequam dicatur Sanctus, accedãt ad altare, vbi cũ celebrante hinc inde dicãt Sanctus ꝛ q̃ sequunt̃ vsqz ad Canonez. Deinde Diaconus accedat ad sinistram celebrantis, ei assistens dũ dicit̃ Canon, nisi aliꝰ sacerdos assistet: Subdiaconꝰ vero tũc stet post celebrãtẽ.

¶ De Canone Misse, vsque ad Consecrationem. Cap. 33.

FJnita prefatione vt supra celebrans manibus iunctis super altare positis, ante medium altaris versus ad illud eleuatis oculis ad Deum, ꝛ sine mora demissis, ꝛ profunde inclinatus incipiat Canonem, secreto dicẽs Te igitur. ꝛc. vt in ordinario. Cum dicit vti accepta habeas ꝛ benedicas prius osculetur ante se altare: erigat se, ꝛ stet iunctis manibus ante pectus. Cum dicit Hec dona, hec munera, hec sancta sacrificia, dextera manu ter signet communiter super hostiam ꝛ calicem, Deinde extensis manibus ante pectus prosequatur. Jn Primis, que tibi offerimus ꝛc. Vbi dicit vna cum famulo tuo Papa nostro N.

stro N. exprimat nomen Pape, sede autem vacante verba predicta omittãtur: vbi dicitur, & Antistite nostro N. specificetur nomẽ Patriarche, Archiepiscopi, vel Episcopi ordinarij ĩ propria Diecesi, qui si est vita functus, predicta verba omittantur. Si celebrans est Eps, Archiepiscopus, vel Patriarca omissis predictis verbis, eorũ loco dicat. Et me indigno seruo tuo. Si vero celebrans est Papa, omissis verbis, vna cum famulo tuo Papa nostro N. & Antistite nostro N. dicat, vna cum me indigno famulo tuo quem gregi tuo preesse voluisti. Et continuant omnes vt sequitur. Et omnibus ortodoxis. &c. Cũ dicit. Memento domine. eleuans & iungens manus vsque ad facieꝫ vel pectus, sic iunctis manibus stet paulisper in quiete, demisso aliquantulum capite, faciens commemorationem viuorũ Christi fidelium ad suam voluntatẽ, quorum nomina si vult secrete cõmemoret, non tamen necesse est ea exprimere, sed mente tantuꝫ eorum memoriam habeat. Potest etiam celebrans si pro pluribus orare intendit, ne circunstantibus sit morosus, ante Missaꝫ in animo proponere sibi omnes illos tã viuos, quaꝫ defunctos, pro quibus in ipsa Missa orare intendit: & hoc loco generaliter vnico contextu ipsorum viuorum commemorationẽ agere, pro quibus ante Missaꝫ orare proposuit in Missa. Cõmemoratione viuorum facta, demissis & extensis vt prius manibus, continuet. Et omnium circunstantiũ. &c. Similiter stãs prosequatur, Communicantes. Cum dicit Jesu Christi, caput cruci inclinet, in conclusione quando dicit Per eundẽ iungat manus, cum dicit Hanc igitur oblationeꝫ extẽdit manus super oblata, ita vt palme sint aperte versus ac supra calicem & hostiam, quas sic teneat vsqꝫ ad illa verba. Per Christum dominum nostrum tunc enim iũgat manus & sic prosequatur. Quam oblationem tu Deus in omnibus quesumus. & cũ dicit, benedictã, adscriptam, ratam. communiter signet ter super hostiam & calicem simul. Deinde cum dicit, vt nobis corpus separatim signet semel super hostiam tantũ, & cum dicit, & sanguis semel super calicem tantum, deinde eleuans & iungens manus ante pectus, psequatur, fiat dilectissimi Filij tui Domini nostri Jesu Christi: inclinãs caput cruci si opus fuerit extergit pollices, & indices super corporali & dicit secrete vt prius. Qui pridie q̃ pateretur,

pateretur, ⁊ accipiens pollice ⁊ indice sinistrę manus hostiam, ⁊ eam cum illis, ac indice ⁊ pollice sinistrę manus tenens stans erectus ante medium altaris, dicat Accepit panem in sanctas, ac venerabiles manus suas: eleuansque ad cęlum oculos, ⁊ statim demittens dicat, ⁊ eleuatis oculis in cęlum ad te Deum patrem suum omnipotentem, caputque aliquantulum inclinans dicat tibi gratias agens, ⁊ tenens hostiam inter pollicem, ⁊ indicem sinistrę manus dextra producat signum crucis super eam dicens benedixit, fregit, deditqꝫ Discipulis suis dicens, Accipite ⁊ manducate ex hoc omnes. Si adsit vas cuꝫ alijs hostijs consecrandis, discooperat manu dextra calicem, seu vas aliarū hostiarum, ⁊ cubitis super Altare positis, stans capite inclinato, distincte, reuerenter, ⁊ secrete proferat verba consecrationis sup̲ hostiā, ⁊ simul super oēs, si plures sint consecrandę, ⁊ hostiā suam pollicibus ⁊ indicibus tantum tenens, attente, deuote, ⁊ continuate proferat verba consecrationis, Hoc est enim corpus meum: Quibus prolatis celebrans tenens hostiam inter pollices ⁊ indices prędictos super altare, reliquis manuuꝫ digitis extensis ⁊ simul iunctis (⁊ hostijs si plures sint consecratę, in loco in quo a pricipio Missę sunt positę sup̲ corporali vel alio vase vel calice dimissis) genuflexus eaꝫ adoret. Tunc se erigens, quantum commode potest eleuet in altum hostiam, ⁊ intentis in eam oculis (quod ⁊ in eleuatione calicis faciat) populo reuerenter ostendat adorandam, ⁊ mox ipsam reuerenter super corporale reponat in codeꝫ loco vnde eam leuauit, ⁊ deinceps pollices ⁊ indices non disiungat, nisi quando hostiaꝫ consecratam tangere vel tractare debet, vsque ad ablutionem digitoruꝫ post communionem. Reposita hostia cōsecrata super corporali genuflexus vsque ad terram hostiam ipsam veneretur: si adsit vas aliarum hostiarum patena cooperat. Interim dum celebrans eleuat hostiam, minister manu sinistra eleuet fimbrias posteriores planetę, ne ipsum celebrantem impediat in eleuatione brachiorum, quod ⁊ faciat in eleuatione calicis. Celebrans adorato sacramento surgat, ⁊ discooperat calicē in quem, si opus sit extergat digitos, quod semper faciat cum aliquod fragmentuꝫ digitis adhęreat, ⁊ stans erectus dicat Simili modo postquaꝫ cenatum est ⁊ ambabus manibus accipiens calicem iuxta nodum

infra cuppam, aliquantulumque eleuans, ꝛ statim deponens di
cat accipiens ꝛ hunc preclarum calicem ꝛc. cum dicit bñdixit,
sinistra calicem infra cuppam tenens, dextra signet super eum,
ꝛ prosequens deditque discipulis suis ꝛc. ambabus manibus
tenens calicem, videlicet sinistra pedem, dextra nodum infra
cuppam, cubitis super altare positis, ꝛ capite inclinato, proferat
secreto, ꝛ deuote vt supra verba consecrationis sanguinis. Hic
est enim calix ꝛc. Quibus dictis reponat calicē super corpora
le ꝛ genuflexus sanguinem reuerenter adoret. Tunc se erigat,
ꝛ accipiens calicem discoopertum cum sanguine ambabus ma
nibus vt prius, eleuat eum, ꝛ erectum, quantum commode po-
test ostēdat populo adorandum, dicens Hec quotiescunqz fe
ceritis ꝛc. mox ipsum reuerenter reponat super corporale in lo-
cum pristinum, ꝛ manu dextra palla cooperiat, ac genuflexus sa
cramentum veneretur. In Missa solenni cum celebrans dicit.
Quam oblationem ꝛc. Diaconus accedat ad dexterā celebran-
tis, ꝛ ibi superiori gradu altaris genuflexus, cum sacramen-
tum eleuatur fimbrias planetę eleuet, ꝛ quando opus est se eri-
gens, calicē cooperiat, ꝛ discooperiat, ꝛ cū celebrante genufle-
ctat. Reposito calice Diacon⁹ redeat ad librū, nisi alius assistat.

¶ De Canone post Cōsecrationē vsqz ad Orōnē Dñicā. C. 34.

REposito calice, ꝛ adorato, celebrās stās ante altare, exten-
sis manibus ante pectus dicat secreto, Vñ ꝛ memores ꝛc.
iungat manus ante pectus ꝛ cum dicit Hostiam puram ꝛc. ma
nu dextra signet communiter super hostiam ꝛ calicem ꝛ se-
mel super hostiam tantum, ꝛ semel super calicem tantum di-
cens panem sanctum vitę ęternę, ꝛ calicem salutis perpetuę,
deinde stans vt prius, extensis manibus prosequatur, supra quę
propitio ꝛc. Cum dicit Supplices te rogamus ꝛc. inclinet se an-
te medium altaris, manibus iunctis super illo positis, cum di-
cit ex hac altaris participatione, osculatur altare, cum dicit sa-
cro sanctuz filij tui iungat manus ꝛ dextra signat semel super
hostiam tantum, ꝛ semel super calicem dicens Corpus ꝛ san-
guinem sumpserimus, ꝛ cum dicit omni benedictione cęlesti,
seipsum signet a fronte ad pectus signo Crucis cum dicit. Per
eundem, iungat manus. Cum dicit Memento Domine fa-
mulorum famularumque tuarum, qui nos pręcesserunt, ꝛc. sta-
tim ex=

tim extensis & iunctis manibus ante pectus, vel vsque ad facieꝫ eleuatis, & intentis oculis ad sacramentum super altare, faciat commemorationem fidelium Defunctorũ, de quibus sibi videtur eodem modo, vt dictum est de commemoratione viuorum. Qua commemoratione facta stans vt prius extensis manibus prosequatur, Ipsis domine, & omnibus in Christo &c. & in fine ad Per eundem, caput inclinet. Cum dicit Nobis quoqꝫ peccatoribus vocem aliquantulum eleuet, & dextra manu pectus sibi percutiat, & prosequatur, famulis tuis &c. stans vt prius: cuꝫ dicit, Per Christũ Dominum nostrum, per quem hęc omnia Domine semper bona creas iungat manus ante pectus, deinde manu dextra ter signans communiter super hostiam & calicem dicat Sanctificas, viuificas, benedicis, & pręstas nobis. Postea discooperiat manu dextra calicẽ, & genuflexus reuerẽtiã faciat sacramento, tum se erigat & reuerẽter accipiat hostiã inter pollicem & indicem dextrę manus, & cum ea super calicꝫ, quem manu sinistra tenet circa nodum infra cuppam, signet ter a labio ad labium, dicens Per ipsum, & cum ipso & in ipso. Et cum hostia bis inter se & calicem a labio calicis incipiens signat dicens & tibi Deo patri omnipotenti, in vnitate Spiritus sancti omnis honor & gloria. Deinde tenens manu dextra hostiam super calicem, sinistra calicem, eleuet eam aliquatulum simul cum calice dicens: Omnis honor & gloria, & statim vtrunque deponens hostiam collocet super corporali, & digitos si fragmentum aliquod illis adhęreat, extergat in calice (quod semper si opus sit faciat cum hostiam sacram tetigit,) ac pollices & indices vt prius iungens, calicem palla cooperiat, & genuflexus vsque ad terram sacramentũ veneretur. In Missa solenni cum celebrans dicit Per quem hęc omnia &c. Diaconus facta sacramento genuflexione accedat ad dextram celebrantis, & quãdo opus est discooperiat calicem, & cum celebrante adoret: similiter cooperiat: & iterũ genuflectat. Postea vadat retro post celebrantem, vbi stet dum dicitur oratio Dominica.

¶ De Orõne Dñica, & alijs vsque ad sanctã Cõiõnẽ. Cap. 35.

Celebrans cooperto adoratoqꝫ calice erigat se, & more solito manibus extẽsis hinc inde sup altare positis, dicat intelligibili voce. Per oĩa sclã sclorũ. &c. Cũ dicit Orem⁹ iũgat man⁹ caput sa=

put sacramento inclinens. Cum incipit, Pater noster extendat manus ⁊ stãs oculis ad sacramentum intentis prosequatur vsque ad finem. Responso a ministro, Sed libera nos a malo, celebrante, Amen manu dextra, pollice ⁊ indice non disiũctis, patenam accipiat inter indicem ⁊ medium digitos, quam tenẽs super altare erectam dicat secrete, Libera nos quęsumus ⁊c. In Missa solenni cũ in oratione Dominica dicitur, ⁊ dimitte nobis debita nostra Diaconus retro post celebrantem facta altari genuflexione vadat ad dextram celebrantis, ⁊ subdiaconus circa finẽ orationis Dominicę, reuertatur ad altare ⁊ offerat patenam Diacono, qui eam discooperat, ⁊ det celebrãti osculãs eius manum discooperatque ⁊ cooperat calicem quando opus est simul cum celebrante genuflectens. Antequam celebrans dicat da propitius pacem in diebus nostris, eleuat manu dextra patenam de altari, ⁊ seipsum cum ea signet a fronte ad pectus, ⁊ dicens Da propitius pacem in diebus nostris, patenam ipsam osculetur. ⁊ prosequens, vt ope misericordię tuę ⁊c. submittat patenam hostię, quã indice sinistro accommodet super patenã, discooperat calicem, ⁊ genuflexus in terra sacramentum adoret, tum se erigens accipiat hostiã inter pollicem ⁊ indicem dextrę manus, ⁊ cum illis, ac pollice ⁊ indice sinistrę manus eam super calicem tenens reuerenter frangat per medium dicens, Per eundem dominum nostrum Jesum Christũ filiũ tuum, mediam partem quam inter pollicem, ⁊ indicem dextrę manus tenet, ponat super patenam: de alia media quam sinistra manu tenet frangat cum pollice ⁊ indice dextrę manus particulam prosequens, Qui tecum viuit ⁊c. quam inter ipsos dextrę manus pollicem ⁊ indicem retinens, partem maiorem quã sinistra tenet adiungat medię super patenam positę interim dicens, in vnitate Spiritus sancti Deus. Et particulam hostię quam in dextra manu retinuit, tenens super calicem, quem sinistra per nodum infra cuppam retinet, ⁊ intelligibili voce dicat. Per omnia secula seculorum. ℟. Amen ⁊ cum ipsa particula signans ter a labio ad labium calicis dicat Pax Domini sit semper vobiscum. Respõso per ministros. Et cum spiritu tuo particulam quam dextra manu tenet, ponat in sanguinem dicens secrete, Hęc commistio ⁊ consecratio corporis ⁊c. Deinde pol=

de pollices & indices super calicem aliquantulum tergat & iungat, calicem palla cooperat & genuflexus sacramentum adoret, surgat, & stans iunctis manibus ante pectus, capite inclinato versus sacramentũ, dicat intelligibili voce, Agnus Dei qui tollis peccata mundi, & dextra percutiens sibi pectus dicat Miserere nobis, qđ & tertio faciat, cũ dicit Dona nobis pacem. Tũc manibus iunctis super altare positis, capite inclinato oculisque ad sacramentũ intentis dicat secreto, Domine Iesu Christe &c. Qua oratione finita, si est daturus pacẽ, osculetur altare in medio, & ei statim instrumentum pacis porrigatur a ministro iuxta ipsum ad dextram, hoc est in cornu Epistolę genuflexo & dicat. Pax tecum. Si non adsit qui pacem recipiat a celebrante, pax non datur, etiam si illius datio missę cõueniat: nec osculetur altare, sed dicta pręmissa oratione statim subiungat alias orationes vt in Ordinario. Si vero celebret pro defunctis, nõ percutiat pectus ad Agnus Dei, qz dicit, dona eis requiem, nec dicat primam orationem Domine Iesu Christe qui dixisti Apostolis tuis &c. non det pacem, sed dicat alias sequentes Orationes. Domine Iesu Christe fili Dei viui & Perceptio corporis tui. Quibus Orationibus dictis, genuflectens sacramentum adoret, & se erigens dicat secrete, Panem cęlestem accipiam, Quo dicto dextra manu accipiat de patena reuerenter ambas partes hostię & collocet inter pollicem & indicem sinistrę manus, quibus patenam inter eundem indicem & medium digitos supponat, & eadem manu sinistra tenens partes huiusmodi super patenam dextera tribus vicibus percutiat pectus suum, interim etiã tribus vicibus dicens voce aliquantulum eleuata. Domine non sum dignus, & secrete prosequatur, vt intres &c. Quibus tertio dictis ex sinistra accipiat ambas partes pręedictas hostię inter pollicem & indicem dextrę manus, & cum illa supra patenam signet seipsum signo crucis, dicens. Corpus Domini nostri Iesu Christi custodiat animam meam in vitam ęternam. Amen. Deinde reuerenter easdem ambas partes sumat, quibus sumptis deponat patenam super corporale, & erigens se iunctis indicibus & pollicibus ambas quoque manus ante faciem iungat, & aliquantulum quiescat in meditatione sanctissimi Sacramenti. Deinde depositis manibus dicat secreto, Quid retribuam

buam domino pro omnibus que retribuit mihi. ⁊ discooperto calice accipiat patenã, ⁊ eam diligenter cuz pollice ⁊ indice dextrę manus super calicem extergat, ⁊ ipsos digitos ne quid fragmentoruz in eis remaneat. Si vero adsint hostię consecratę super corporale positę pro alio tempore conseruandę, facta prius genuflexione reponat eas in vas ad hoc ordinatum, ⁊ diligenter aduertat, ne aliquod fragmentum, quantuncunque minimum, remaneat super corporale, quod si fuerit, accurate reponat in calicem, post extersionem patenę iunctis pollicibus, ⁊ indicib⁹ iterum genuflectat sacramento, surgat, ⁊ calicem dextra manu infra nodum cuppę accipiat dicens Calicem salutaris, ⁊c. ⁊ signans se signo Crucis cum calice dicat Sanguis Domini nostri ⁊c. ⁊ manu sinistra supponens patenam calici, stans reuerenter sumat totum sanguinem cum particula in calice posita. Quibus sumptis dicat secreto, Quod ore sumpsimus ⁊c. postea super altare porrigat calicem ministro, ad cornu Epistolę, quo vinum fundente, se purificet, deinde abluat pollices ⁊ indices super calicem, quos abstergit purificatorio interim dicens Corpus tuum domine quod sumpsi ⁊c. ablutionem sumat ⁊ extergat deinde os ⁊ calicem purificatorio, quo facto purificatorium extendat super calicem, ⁊ desuper patenam, ac super patena paruam pallam, ⁊ cooperit velo, plicat corporale ⁊ reponit in bursam, quam ponit super calicem, ⁊ collocat super altare vt prius.

¶ Si qui sunt communicandi in Missa, eos communicet ante quam sumat purificationem, ⁊ antequam digitos abluat. Quibus communicatis dicat, Quod ore sumpsimus domine ⁊c. ⁊ deinde se ⁊ eos qui communicarunt purificans dicat, Corpus tuum domine quod sumpsi, ⁊ alia faciat vt sup. In Missa solēni diaconus stans retro post celebrãtem, cum in oratione Dominica dicitur, Et dimitte nobis debita nostra facta ibidem genuflexione altari vadat ad dextram celebrantis, ⁊ patenam purificatorio abstergens det celebranti illius manum osculando, ⁊ quando opus est, discooperiat, ⁊ cooperiat, ⁊ cū celebrãte adoret calicem. Cum dicitur, Pax domini ⁊c. subdiaconus retro post celebrantem facta altari genuflexione, vadat ad sinistram celebrantis, ⁊ simul dicant, Agnus Dei Deinde facta ibidē sacramēto genuflexione redeat post celebrantem. Diaconus vero a dextris

ro a dextris

ro a dextris genuflexus expectat pacem, & cum celebrans oscu-
latur altare, ipse se erigens simul osculetur altare, & a celebran-
te complexus accipiat pacē, respondens ei, Et cū spiritu tuo.
Postea iterum sacramento in altari adorato, vertat se ad sub-
diaconum retro post celebrantem, qui similiter a Diacono ac-
cepta pace, facta pri' altari genuflexione, comitat' ab acolytho
vadat ad Chorum, & det similiter pacem primo cuiusque ordi-
nis, dignioribus prius, deinde minus dignis, & reuersus ad Al-
tare det pacē, acolytho qui ipsum comitauerat, qui & alijs aco-
lythis circa Altare det pacem, deinde vadat ad dextraz celebrā-
tis, & quando opus est discooperiat calicem, accipiat ampullam
vini, & infundat quando celebrans vult purificare.

De Cōione, & Orationibus post cōionem dicendis. Cap. 36.

Celebrante purificato, dum calicē collocat in altari, liber
Missalis deferatur per ministrū ad cornu Epistolę, & col-
locetur vt in Introitu. In Missa solēni Diaconus deferat librū
Missalis ad cornu Epistolę, postea vadat retro post celebrantē
Subdiaconus vero vadat ad cornu Euangelij, vbi calicem mū-
det, aptet cum purificatorio, plicet corporalia, reponat in bur-
sam, & illam ponat super calicem coopertum velo, quem collo-
cet in altari vel super credentia vt prius, postea redeat ad locū
suum retro post Diaconum. His expeditis celebrans stans le-
gat Antiphonā quę dicitur. Communio, qua lecta iunctis ma-
nibus ante pectus vadat ad medium altaris, & eo osculato, ver-
tat se ad populū, & dicat Dominus vobiscum, redeat ad librū
& dicat orationes Post communionem eisdem modo numero, &
ordine vt supra dictę sunt Collectę. Quibus dictis iungens ma-
nus ante pectus reuertat ad medium altaris, & eo osculato ver-
tat se ad populū. & dicat vt supra, Dominus vobiscū Quo di-
cto stans iunctis manibus ante pectus versus populum dicat,
si dicendum est, Ite Missa est. Quo dicto per eandem viaz re-
uertatur ad altare. Si vero non sit dicendum, dicto Dominus
vobiscum reuertatur eodem modo per eandem viam ad me-
dium altaris, vbi stans versus ad illud iunctis ante pectus ma-
nibus dicat Benedicamus domino. In Missis autē defuncto-
rum eodem modo stās dicat Requiescat in pace. In Missa so-
lenni hęc omnia eodem modo stans dicat diaconus, & cum di-

cit,

cit, Ite Missa est celebrans quoque stet versus populum. In
Quadragesima autem a feria Quarta Cinerum, vsque ad feriaz
Quartam maioris ⁊ Hebdomadę, in feriali officio postquā ce=
lebrans dixit orationes post cōmunionem cum suis solitis con=
clusionibus antequam dicat Dominus vobiscum, stans in eo=
dem loco ante librum dicat. Oremus, Humiliate capita vestra
Deo extensis manibus subiungat eadez voce orationem super
populum ibidem positam: qua finita osculetur altare ⁊ vertens
seu ad populū dicat Dn̄s vobiscū ⁊ alia vt sup. In Missa solēni
dictos per celebrātē Oremus, Diaconus vertēs se ad populuz
iunctis manibus dicat vt supra, Humiliate, ⁊c. quo dicto ver=
tit se versus altare a tergo celebrātis, ⁊ celebrās dicat orationez.

¶ De Bñdictione ī fine Missę, ⁊ Euāgelio Sci Joānis, c. 37.

DIcto Ite Missa est vel Benedicam⁹ Domino, vt supra,
Celebrans ante medium altaris stans iunctis manibus su=
per altare, ⁊ capite inclinato, dicat secrete, Placeat tibi sancta
Trinitas ⁊c. quo dicto, extensis manibus hinc inde super alta=
re positis, ipsum in medio osculetur, tum erigens se adhuc stans
versus illud, extende, eleuet, ⁊ iungat manus caputq; Cruci in=
clinans, dicit voce intelligibili, Benedicat vos oīpotēs Deus
⁊ iunctis manibus, ac demissis ad terrā oculis, vertēs se ad po=
pulum extensa manu dextra, iunctisque digitis semel benedicat
populo, dicēs, Pater, ⁊ Filius, ⁊ Spūs sanctus, circulū perficiēs
reuertatur ad cornu Euangelij, vbi dicto Dn̄s vobiscū. ℟. Et
cum spiritu tuo pollice dextro signans primū signo Crucis al=
tare seu librū, deinde frontez, os, pectus, dicat, Initiū sci euan=
gelij secundū Joānem, vel Sequentia sci Euāgelij, vt dictum
est in rubricis generalibus, ⁊ ℟. Gloria tibi domine iunctis ma=
nibus legat Euangelium In principio vel aliud vt conuenit.

IN principio erat verbum: ⁊ verbum erat apud Deum: ⁊
Deus erat verbū. Hoc erat in principio apud Deum. Om=
nia per ipsum facta sunt: ⁊ sine ipso factum est nihil, quod factuz
est. In ipso vita erat: ⁊ vita erat lux hominum: ⁊ lux in tenebris
lucet: ⁊ tenebrę eam non comprehenderunt. Fuit homo missus
a Deo: cui nomen erat Joānes. Hic venit in testimoniuz: vt te=
stimoniū perhiberet de lumine: vt omnes crederent per illum.
Nō erat ille lux: sed vt testimonium perhiberet de lumine. Erat

lux ve=

lux vera, que illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. In mundo erat: et mundus per ipsum factus est, et mũdus eum non cognouit. In propria venit: et sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios dei fieri, his qui credunt in nomine eius. Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neqꝫ ex voluntate viri, sed ex Deo nati sũt. Genuflexus dicit voce predicta. Et verbũ caro factum est. Surgit: et stans, vt prius perficit Euangelium eadem voce. Et habitauit in nobis. Et vidimus gloriaꝫ eius, gloriam quasi vnigeniti a patre, plenum gratie et veritatis. Si celebrans in Altari vertit faciem versus populum, non vertat se, sed stans vt erat, benedicat populum vt supra, in medio altaris: deinde accedat ad cornu Euãgelij, et dicat Euãgeliũ sãcti Joãnis. Si celebrauit coram summo Pontifice, Cardinale, Legato Sedis Apostolice, Patriarca, Archiepiscopo, et Episcopo in prouincia, ciuitate, vel diecesi sua existente, celebrãs dicto Placeat tibi sancta Trinitas etc. dicat, Benedicat vos omnipotẽs deus, et conuertens se ad summum Pontificem genuflexus; ad Cardinalem vero, Legatum, vel Prelatum suum capite inclinato quasi licentiã benedicendi petens prosequatur, Pater, et Filius et Spiritus sanctus, benedicens astantes a parte vbi non adest Põtifex, Cardinalis, Legatus, aut Prelatus predicti. Si anteꝫ celebrauit corã Patriarca, Archiepiscopo, vel Episcopo extra eorum titulum, ecclesiam, prouinciam, ciuitatẽ vel diecesim constitutis, eis absqꝫ alio respectu vt ceteris q̃ intersunt more consueto benedicit. Si autem celebrauit pro defunctis, dicto Placeat tibi sancta Trinitas. vt supra, accedit ad cornu Euãgelij, et dicit euangelium sancti Joannis, pretermissa benedictione, que in Missis defunctorum, non datur. Finito euangelio ĩ fine Misse, si celebrauit corã summo Põtifice, Cardinale, Patriarca, Archiepiscopo, vel Episcopo in eorum residẽtijs, Eccl'ia, vel loco Jurisdictionis eorum, conuertat se ad illum, coram quo ex predictis celebrauit, et faciat reuerentiam cõuenientem. Si non celebrauit coram aliquo predictorum, huiusmodi reuerentiam pretermittat. Quibus omnibus absolutis, extinguãtur per ministruꝫ candele: interim sacerdos cooperto capite accipiat sinistra calicem, dextram ponens super bursam ne cadat, descendat

ad infimum gradum altaris, ꝛ ibi in medio vertēs se ad illud ca-
put inclinet: ꝛ facta reuerentia, pręcedente ministro, eo modo
quo venerat redeat ad sacristiā, iterim dicēs Antiphonā, Triuz
puerorum, ꝛ canticum, Benedicite. Si vero sit dimissurus hu
iusmodi vestes ante altare vbi celebrauit finito Euangelio prę-
dicto, ibidē deponat vestes, ꝛ dicat Antiphonā prędictam. Triū
puerorum cum cantico, ꝛ alijs orationibus vt suo loco ponunt.
In Missa solenni oīa faciat vt supra, hoc excepto, quod ter po
pulo benedicat, primo a cornu Epistolę dicēs Pater secūdo an-
te mediū altaris dicens ꝛ filius. tertio a cornu Euangelij dicēs
ꝛ Spiritus sanctus ꝛ dicto Euangelio secundū Joannē, vel alio
vt supra, celebrans discedat cum ministris ordine quo venerat.

¶ De His que omittuntur in Missa pro Defunctis Cap. 38.

IN Missa pro defunctis ante confessionem nō dicitur Psal-
mus, Judica me Deus. Sed pronūciata Antiphona, In-
troibo ad altare Dei respōso a ministris, sed ad Deum qui lę-
tificat ꝛc. dicitur ℣. Adiutorium nostrum ꝛ confessio cum re-
liquis vt supra. In Missa solenni post confessionez non incēse-
tur altare. Cum celebrans ad altare incipit. Introitum, nō si-
gnet se, sed manu dextera extēsa faciat signum Crucis super li-
brum, quasi aliquem benedicens, Non dicitur Gloria patri sed
post Psalmum repetitur Requiem ęternam nec Gloria in ex-
celsis, nec Alleluia. nec Jube dōne benedicere, nec Dominus
sit in corde meo, nec osculatur librum, in fine ī Missa solenni
subdiaconus finita Epistola non osculetur manum celebrantis,
nec benedicitur. Diaconus non petit benedictionem, nec oscu-
latur celebrantis manum, non tenentur luminaria ad Euange-
lium, sed duo tantum acolythi sine candelabris teneāt medium
subdiaconum, tenentem librum euangeliorum. Non incensa-
tur liber, nec in fine celebrans, nec defertur liber euangeliorum
osculandus. Item in Missa defunctorū non dicitur Credo nō
benedicitur aqua in calicem fundenda, sed dicitur Deus qui
humanę substantię ꝛc. In Missa solenni oblata ꝛ altare incen-
santur vt supra, incensatur solus celebrans, ꝛ non incensantur
alij. Cum lauat manus, non dicitur Gloria patri in psalmo La-
uabo inter innocentes. Subdiaconus non tenet patenam post
celebrantem, sed tempore eleuationis sacramēti incēsat sacra-
mentum.

mentum. Ad Agnus Dei non dicitur miserere nobis, cuius loco dicitur dona eis requiem nec tertio, dona nobis pacem, cuius loco dicitur dona eis requiem sempiternam, non dicit prima oratio ante communionem, scilicet, domine Jesu Christe qui dixisti Apostolis tuis. &c, nec datur pax. In fine nō dicitur Ite missa est nec benedicamus domino Sed Requiescant in pace Et non datur benedictio sed dicto Placeat dicitur vt supra, In principio erat verbu &c. Alia omnia vt in alijs Missis.

¶ Feria Missa si facienda est absolutio, celebrās retrahat se ad cornu epistolę, exuatur casula, accipiat pluuiale nigrum: subdiaconus medius inter duos acolythos deferentes cādelabra accēsa, deferat crucem, pręcedētibus duobus alijs acolythis vno cum thuribulo & nauicula, alio cum aqua benedicta & aspersorio, sequatur celebrās & Diaconus a sinistris. Subdiaconus cū cruce sistat se in loco parato ad caput contra altare medius inter dictos acolythos deferentes luminaria: celebrans vero ex alia parte versus altare: a sinistris Diaconus, & alij duo acolythi deferentes vas aquę benedictę, & thuribulum. Interim cantatur. ℟. Cum dicitur, Kyrie eleison, celebrans ponat incensū in thuribulū ministrāte Diacono nauiculā, dicto Pater noster, accipiat aspersorium de manu Diaconi, & facta altari reuerentia, comitante diacono a dextris & tenente fimbriam anteriorem pluuialis, aspergat circuens locum paratum, cum transit ante crucem profunde inclinet, diaconus vero genuflectat, & rediens ad pristinum locum, de manu eiusdem diaconi accipiat thuribulum, & eodem modo quo asperserat, incenset. Postremo Diacono tenente librum oret iunctis manibus dicens Et ne nos & versus A porta inferi, cum alijs, & Orationē, Absolue quęsumus domine &c. vt in Ordinario, & post eam dicens. Requiem ęternam &c. faciat crucē manu dextra super locū paratum, & dicto per Cantores Requiescant in pace, pręcedente Cruce redeat cum alijs ad sacristiam.

¶ De his q̄ clara voce aut secreto dicenda sunt in Missa. c. 39.

IN Missa priuata clara voce dicūtur Antiphona ac Psalmus Ad Introitum, Confessio, & quę sequuntur, excepta oratione. Aufer a nobis & Oramus te domine per merita sanctorum tuorum &c. Itē Introitus, Kyrie eleison, Gloria i excelsis, Epi-

ris, Epistola, Graduale, Euangelium, Credo, Offertorium, Prefatio, Nobis quoqz peccatoribus solum hec tria verba. Item Per omnia secula ꝛc. cum Pater noster, Pax domini, Agnus dei, Domine non sum dignus, Communio, Post cōmunionē, Ite Missa est, vel benedicamus domino, vel Requiescāt. Euāgelium In principio Alia omnia dicuntur secrete. In Missa solenni clara voce a celebrante dicūtur qñ intonatur, Gloria in excelsis, ꝛ Credo. Dñs vobiscū, Oremus, Oñ, Dñs vobiscū, Oremus ante offertorium. Prefatio, Pater nr̄, Oñ post cōionem, Alia omnia celebrante dicuntur secreto in Missa solenni.

¶ De Hora celebrandi Missam. Cap. 40.

MIssa priuata saltem post Matutinū quacunqz hora ab aurora vsque ad meridiem dici potest. Missa autem Conuentualis ꝛ solennis, sequenti ordine dici debet. In festis duplicibus, ꝛ semiduplicibus, in Dominicis, ꝛ infra octauas, dicta in choro Hora tertia. In festis simplicibus ꝛ ferijs per annum dicta Sexta. In Aduentu, Quadragesima, Quatuor Temporibus ꝛ vigilijs que ieiunantur, dicta Nona. Missa autem defunctorum dici debet post Matutinum ꝛ primam dici, ꝛ vbi dicuntur eorum vigilie, mane post Matutinum dici, dictis huiusmodi vigilijs cum Laudibus, immediate dici potest Missa pro defunctis. Excipiunt ab hoc ordine dicendi Missam Conuentualem, Misse in nocte Natiuitatis Domini, que suo loco dicuntur, vel vbi alias ex dispensatione Apostolica disponatur.

¶ De ordine sedēdi, stādi, ꝛ genuflectēdi in Missa solēni. C. 41.

IN Missa solēni celebrans medius inter diaconū, ꝛ subdiaconum sedere potest a cornu Epistole, iuxta altare, cum cantatur Kyrie eleison, Gloria in excelsis ꝛ Credo alio tēpore stat ad altare, genuflectit quando oportet vt supra. Item genuflectit quando legitur euangelium In principio, ad illa verba, ꝛ homo factus est. ꝛ euangelium Cum natus esset Jesus ad illa verba, ꝛ procidentes adorauerunt eum. Item Euangeliū ferie, iiij. post Dominicam quartam Quadragesime, ad illa verba in fine, ꝛ procidens adorauit eum. Et cum diaconus cantat illa verba, ipse versus librum, celebrans ꝛ circunstantes versus altare genflectant: subdiaconus vero tenens librum, ꝛ acolythi candelabra non genuflectant. Item genuflectat celebrans

priuate

priuate, cum dicit, flectamus genua, non autem cum solenniter celebrat, sed diaconus, ꝛ subdiaconus, ꝛ circunstantes. Itez celebrans ꝛ ministri genuflectant, cum dicitur in Quadragesima, Adiuua nos Deus. Item cum dr̃ in Missa Spiritꝰ sancti. Ueni sancte Spũs reple, ꝛc. Item qñ legitur Passio. ad illa verba, expirauit, ꝛ quandocunque fiũt genuflexiones vt supra. Circunstantes autem in Missis priuatis semper genuflectant, preterquam ad Euangelium. In solennibus autem genuflectiẽ ab ijs, qui non sunt prelati ad Confessionem cum suo psalmo, ꝛ ab omnibus quando eleuatur sacramentum, sed dum cantatur Introitus, Gloria in excelsis, Epistola, Graduale, Credo, Offertorium, ꝛ facta Cõione, dum cantatur sedetur, ĩ alijs statur. In Missis feriarum Aduẽtus, Quadragesime, Uigiliarum que ieiunantur, ꝛ quatuor Temporum, ac in Missis defunctorum circunstantes genuflectant ad Confessionem cuz suo psalmo, ad Orationes dicto per celebrantem Sanctus, vsque ad Pax domini. ꝛ ad post communionem, excepta vigilia Pasche, ꝛ Pentecostes, ac Natiuitatis Domini.

¶ De Coloribus, ꝛ qualitate Paramentorum. Cap. 42.

PAramenta Altaris: celebrantis, ꝛ ministrorum sint coloris conuenientis officio ꝛ Misse diei secundum vsum Romane Ecclesie, que quinque coloribus vti consueuit, albo, rubeo, viridi, violaceo, ꝛ nigro.

¶ Albo colore vtitur a vesperis vigilie Natiuitatis Domini vsque ad octauam Epiphanie incIusiue exceptis festis Martyrum, que infra eam veniunt. Feria quinta in cena Domini, ꝛ Sabbato sancto in officio Misse, ꝛ ab alio die vsqz ad Sabbatum Pentecostes exclusiue, in officio de tempore, preterquam in Missa Litaniarum, ꝛ Rogationum. In festis beate Marie, ꝛ per eius octauas, preterquam in benedictione candelarum, ꝛ processione, que fit in festo Purificationis eiusdem. Item in eius Missis votiuis. In Missa sãcte Trinitatis. In festo Corporis Christi. In festis Angelorũ. In Festo sancti Joannis Baptiste. In festo Omnium Sãctorum. In principali festo sancti Joannis Euangeliste, quod celebratur infra octauam Natiuitatis. In vtraque Cathedra sancti Petri. In Conuersione S. Pauli. In festo S. Petri ad Uincula. In festo Trãsfiguratio-

nis Domini. In festis Cōfessorū Pont. & non Pont. & Doctorum. In festis sanctarum virginum & non virginū, dummodo non sint martyres. In Consecratione & Dedicatione ecclesię, & per octauas prędictorum festorum, quę octauas habeant, quando fit officium de octaua, & in Dominicis infra eas per annum occurrentibus.

¶ Rubeo colore vtatur a vigilia Pentecostes in Missa vsque ad sabbatum sequentem inclusiue. In festis sanctę Crucis. In festo sancti Joannis ante portam Latinam. In Natali Apostolorum Petri & Pauli, & in festis aliorum Apostolorum, exceptis festo principali sancti Joannis Euangelistę post Natiuitatem, & festo Conuersionis S. Pauli, & Cathedrę sancti Petri, & eius Vinculorum. In festis sanctorum & sanctarum martyrum, excepto festo sanctorum Innocentum, quādo nō venerit in Dominica: si autem in dominica venerit vtatur rubeo: similiter in eius die octaua, & per octauas prędictorum festorum, quę octauas habent, quando fit de octaua, & in Dominicis per annum infra eas octauas occurrentibus.

¶ Viridi colore vtatur ab octaua Epiphanię vsq; ad Septuagesimā, & ab octaua Pentecostes vsque ad Aduentum exclusiue, in officio de tempore, excepta dominica Trinitatis vt supra: ac exceptis dominicis infra octauas occurrentibus, in quibus color octauarum seruatur, exceptis etiam vigilijs, & quatuor Temporibus vt infra.

¶ Violaceo colore vtatur a prima dominica Aduētus vsque ad Missam vigilię Natiuitatis Dñi inclusiue, & a Septuagesima vsq; ad officium ante Missam in vigilia Paschę inclusiue in officio de tempore, excepta Feria v. in Cęna Dñi, in qua vtitur albo, & Feria vj. in Parasceue, ī qua vtitur nigro, vt infra, & benedictione Cerei, in qua Diaconus illius Pręfationem dicens solus vtitur albo, ea autē finita violaceo vt prius. Item in officio vigilię Pētecostes ante Missam facta benedictione fontiū inclusiue. In quatuor Tpibus. In vigilijs, quę ieiunantur, exceptis vigilia, & quatuor Tpibus Pētecostes. In Missa Litaniarum & Rogationum. In festo scōrum Innocentum, qñ non venerit in die dñica. In benedictione candelarum in die Purificationis Beatę Marię, & in benedictione palmarum, & ipsa

Dominica

Dominica in palmis ꝛ in eorundem, ac generaliter in omnibus processionibus, exceptis processionibus sancti Sacramenti, ꝛ quę fiunt in solennibus diebus.

¶ Nigro colore vtitur Feria sexta in parasceue, ꝛ in Missis Defunctorum.

¶ In officio Missę celebrans semper vtitur planeta super Albam. Si autē sit Eps, ꝛ solenniter celebrat, super Dalmatica ꝛ Tunicella. Pluuiale vtitur in processionibus, ꝛ benedictionibus, quę fiunt in altari. Item in officio Laudum, ꝛ Vesperarū, quando solenniter dicuntur. Eodem vtitur assistens celebranti, in Missa Pontificali. Item quando celebrans post Missam Defunctorum facit in fine absolutionem. Cum celebrans vtitur pluuiali, semper deponit manipulum, ꝛ vbi pluuiale haberi non potest, in benedictionibus quę fiunt in altari, celebrans stat sine planeta cum Alba ꝛ Stola. Dalmatica ꝛ Tunicella vtuntur Diaconus ꝛ Subdiaconus in Missa solenni, ꝛ processionibus, ꝛ benedictionibus quandocunque Sacerdoti ministrant. In diebus vero ieiuniorum, ꝛ in Dominicis Aduentus, Quadragesimę (Dominica Gaudete, ꝛ Letare exceptis) in Cathedralibus ꝛ pręcipuis Ecclesijs vtuntur planetis plicatis ante pectus, quam planetam diaconus dimittit cum lecturus est Euangelium, ꝛ tunc super sinistrum humerum super stolam complicatur, aut ponitur aliud genus stolę latioris in modum planetę plicatę, ꝛ facta communione resumit planetam vt prius. Similiter Subdiaconus dimittit eam cum lecturus est Epistolam, quam legit in albis, ꝛ postea eam resumit vt prius. In minoribus autem Ecclesijs prędictis diebus ieiuniorum alba tantum amicti ministrent, Subdiaconus cum manipulo, Diaconus etiam cum stola ab humero dextro sub sinistrum pendente.

¶ Orationes dicendę cum sacerdos induitur Sacerdotalibus paramentis.

Cum lauat manus, dicat.

DA Domine virtutem manibus meis ad abstergendum omnem maculam, vt sine pollutione mentis ꝛ corporis valeam tibi seruire. Amen.

¶ Ad Amictum, dum illud ponit super caput, dicat.

IMpone domine capiti meo galeam salutis, ad expurgandos diabolicos incursus. Amen.

¶ Ad Albam, cum ea induitur, dicat.

DEalba me Domine, ⁊ munda cor meuꝫ, vt in sanguine agni dealbatus, gaudijs perfruar sempiternis. Per omnia secula seculorum. Amen.

¶ Ad Cingulum, dum se cingit, dicat.

PRęcinge me domine cingulo puritatis, ⁊ extingue in lumbis meis humorem libidinis: vt maneat in me virtus continentię, ⁊ castitatis. Amen.

¶ Ad manipulum, dum imponit ad brachium sinistrum, dicat.

MErear Domine portare manipulum fletus, ⁊ doloris: vt cum exultatione recipiam mercedem laboris. Per omnia secula seculorum. Amen.

¶ Ad stolam, dum imponit collo, dicat.

REdde mihi Domine, obsecro, stolam immortalitatis, quaꝫ perdidi in pręuaricatione primi parentis, ⁊ quamuis indignus accedo ad tuum sacrum mysterium, merear tamen gaudium sempiternum. Amen.

¶ Ad Casulam, cum eam assumit, dicat.

DOmine, qui dixisti, Iugum meum suaue est, ⁊ onus meum leue, fac vt istud portare sic valeam, quod consequar tuam gratiam. Amen.

¶ Gratiarum actio post Missam. Cap. 44.

Antiphona.

TRium puerorum cantemus hymnuꝫ, quem cantabant sancti in camino ignis benedicentes Dominum. Quę Antiphona in duplicibus tantum duplicatur.

Canticum trium puerorum.

BEnedicite omnia opera dñi domino: laudate ⁊ superexaltate eum in secula.

Benedicite angeli domini domino: benedicite celi domino.
Benedicite aque omnes, que super celos sunt domino: benedicite omnes virtutes domini domino.
Benedicite sol & luna domino: benedicite stelle celi domino.
Benedicite imber & ros dño: benedicite oĩs spiritus dei dño.
Benedicite ignis & estus dño: benedicite frigus, & estas dño.
Benedicite rores & pruina dño: benedicite gelu & frigus dño.
Benedicite glacies & ni..es dño: benedicite noctes & dies dño.
Benedicite lux & tenebre dño: benedicite fulgura & nubes dño.
Benedicat terra dominum: laudet & superexaltet eũ in secula.
Benedicite montes & colles domino: benedicite vniuersa germinantia in terra domino.
Benedicite fontes domino: benedicite maria & flumina dño.
Benedicite cete & omnia que mouentur in aquis domino: benedicite omnes volucres celi domino.
Benedicite omnes bestie & pecora domino: benedicite filij hominum domino.
Benedicat Israel dñm: laudet & superexaltet eum in secula.
Benedicite sacerdotes dñi dño: benedicite serui dñi domino.
Benedicite spiritus & anime iustorum domino: benedicite sancti & humiles corde domino.
Benedicite Anania Azaria Misael domino: laudate & superexaltate eum in secula.
Benedicamus patrem & filium cũ sancto spiritu: laudemus & superexaltemus eum in secula.
Benedictus es domine in firmamento celi: & laudabilis & gloriosus & superexaltatus in secula. Psalmus.

Laudate dominum in sanctis eius: laudate eum in firmamento virtutis eius.
Laudate eum in virtutibus eius: laudate eum secundum multitudinem magnitudinis eius.
Laudate eum in sono tube: laudate eum in psalterio & cithara.
Laudate eum in tympano & choro: laudate eum in chordis, & organo.
Laudate eum in cimbalis bene sonantibus: laudate eũ in cimbalis iubilationis, omnis spiritus laudet dominum.
Gloria patri, & filio, & spiritui &c. Deinde repetitur Antipho.

Trium puerorum cantemus hymnum, quem cantabant sancti in camino ignis benedicentes dñm. Deinde sacerdos dicat. K yrieelei. C hristeelei. K yrieelei. Pater noster. ℣. Et ne nos induc. ℟. Sed libe. ℣. Confiteantur tibi dñe oia opera tua. ℟. Et sancti tui benedicant tibi. ℣. Exultabunt sancti in gloria. ℟. Letabūtur in cubilibus suis. ℣. Non nobis dñe non nobis. ℟. Sed nomini tuo da gloriam. ℣. Dñe exaudi orat. ℟. Et clam. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus.

Deus qui tribus pueris mitigasti flāmas igniū, concede propitius, vt nos famulos tuos nō exurat flāma vitiorꝝ.

Actiones nostras, q̄s dñe, aspirando preueni, & adiuuando prosequere, vt cuncta nostra oratio, & operatio a te semper incipiat, & per te cepta finiatur. Alia oratio.

Da nobis, q̄s dñe vitiorum nostrorum flammas extinguere, qui beato Laurentio martyri tuo, tribuisti tormentorum suorum incendia superare. Per Christum. ℟. Amen.

¶ Potest ēt dicere sacerdos, si vult, post Missam oēs sequētes orationes pro sui deuotione, vel partem earum ad libitum.

Anima Chri sanctissima scifica me, corpus Christi sacratissimum salua me, Sanguis Christi preciosissime inebria me, Aqua lateris Christi purissima munda me, Sudor vultus Christi virtuosissime sana me, Passio Christi pijssima conforta me, O bone Jesu custodi me, Infra vulnera tua absconde me, Non permittas me separari a te, Ab hoste maligno defende me, In hora mortis voca me, Jube me venire ad te: & pone me iuxta te: vt cum Angelis & Archangelis tuis laudem te, per infinita secula seculorum. Amen.

¶ Post Missam potest dicere sacerdos sequentes orationes.

Oratio sancti Thome ad Deum Patrem.

Gratias tibi ago, dñe sancte pater ops, eterne deus, qui me peccatorē indignum famulum tuum nullis meis meritis, sed sola dignatione misericordie tue, satiare dignatus es preciοso corpore & sanguine filij tui dñi nostri Jesu Christi. Et precor, vt hec sancta cōio non sit mihi reatus ad penam, sed intercessio salutaris ad veniam. Sit mihi armatura fidei, & scutum bone voluntatis. Sit vitiorum meorum euacuatio, concupiscentie & libidinis exterminatio, charitatis & patiētie, humilitatis, & obe=

⁊ obedientię augmentatio: contra insidias inimicorum omniũ tam visibilium, q̃ inuisibilium firma defensio. Motuum meorum tam carnalium, q̃ spiritualium perfecta quietatio: i te vno ac vero deo firma adhesio: atque finis mei felix consummatio. Et precor te, vt ad illud ineffabile conuiuium me peccatorem pducere digneris, vbi tu cum filio tuo ⁊ Spiritu sancto, sanctis tuis es lux vera, sanctitas plena, gaudium sempiternum, ⁊ iucunditas consumata, ⁊ felicitas perfecta. Per eundem.

¶ Oratio ad beatissimam virginem Mariam.

O Serenissima ⁊ inclyta mater domini nostri Jesu Chri, virgo Maria regina mundi: quę eundem creatorem omnium creaturarum tuo sanctissimo vtero fuisti digna portare: cuius idem sacratissimum corpus ⁊ sanguinem sumpsi: ad ipsum pro me misero peccatore intercede digneris: vt quicquid in hoc ineffabili sacramento ignoranter, negligenter, irreuerenter, ⁊ accidentaliter omisi, tuis precibus sanctissimis mihi indulgere dignetur. Qui viuit ⁊ regnat ⁊c.

Alia oratio.

AUe sanctissimũ corpus dñi cum in hoc sacramento contentuz: te ꝯfiteor labijs: te toto corde diligo, ⁊ totis visceribus ꝯcupisco: dignare (quęso) hodie infirmam animam meaz, te salutarem victimam ⁊ fontem omnium gratiarum recipere cupiẽtẽ tam clemẽter ⁊ gratiose inuisere, vt medelã in corpore ⁊ anima tua ex pñtia gaudeam inuenisse. Ne respicias dñe ad iniquitates, ⁊ negligentias meas, sed ad miserationes tuas infinitas. Tu nanque es, per quem orbis terrę creatus est, ⁊ sanatus: per quem oẽs herbę, ⁊ cunctę res virtuosę suas sortiuntur virtutes. Tu es agnus ille immaculatus, qui hodie pro totius mundi redemptione patri ęterno victimaris. O manna dulcissimum. O nectar suauissimum: confer ori meo tuę salutaris pñtię mellifluum gustum. Accende in me charitatem tuam: ⁊ extingue vitia: virtutes infunde: gratiam adauge: salutem mentis ⁊ corporis tribue. Inclina quęso cęlos tuos, ⁊ descende ad me: vt tibi coniũctus, ⁊ vnitus tecum pariter vnus efficiar Spiritus. O venerabile sacramentum, per te (quęso) omnes inimici mei repellantur: peccata dimittantur: ⁊ omnia mala per tuam pręsentiaz excludantur. Bonum propositum tribue, mores corrige, ⁊ omnes actus meos in tua voluntate dispone. Intellectus per te Jesu

su dulcissime hoc nouo lumine illustretur, affectus inflammetur, spes roboretur: ꝛ vita mea emendata semper proficiat in melius: ꝛ tandem conferatur exitus bonus. Amen.

¶ Alia Oratio deuota.

VEni dñe Jesu Christe amor meus, ꝛ beatitudo mea, iocunditas mea, desiderium meum, ac vnica spes anime mee: veni in cor meum: intra in animam meam: ꝛ munda eam a vitiorũ sordibus, orna eam monilibus tuis: vt gratanter ꝛ delitiose in ea habites: ꝛ mihi misero securam ꝛ felicem in tuo amore quietem tribuas: qui dignaris quiescere super humilem ꝛ quietum ꝛ trementem sermones tuos: ꝛ delicie tue sunt habitare cum filijs hominum. Ueni (inquam) dulcissime dñe Jesu Christe in animam meam: ꝛ esto cum ipsa, atque munda eam. Ueni dñe dilectissime, ꝛ in precordijs meis immorari ꝛ habitare digneris: vt per huius immortalitatis domum non damnandorũ iudicium, aut vindictam reorum incurram, sed tuo fultus auxilio atria virtutum, ꝛ pacis epulas, ꝛ Angelorum conuiuia leta adire merear. Qui viuis ꝛ regnas in secula seculorum.

¶ Oratio Sancti Thome de Aquino.

ADoro te deuote latens deitas, que sub his figuris vere latitas. Tibi se cor meum totum subijcit: quia te contemplãs totum deficit. Uisus, gustus, tactus in te fallitur, sed solo auditu tute creditur. Credo quicquid dixit dei filius: nihil veritatis hoc verbo verius. Jn cruce latebat sola deitas, sed hic latet simul ꝛ humanitas. Ambo tamen credens atqꝫ cõfitens, peto qđ petiuit latro penitens. Plagas sicut Thomas non intueor: Deũ tamen meum te confiteor. Fac me tibi semper magis credere: in te spem habere: te diligere. O memoriale mortis dñi, panis verus, vitam prestans homini, presta mee menti de te viuere: ꝛ te illi semper dulce sapere. Pie pellicane Jesu dñe me immundum munda tuo sanguine. Cuius vna stilla saluũ facere totum mundum posset omni scelere. Jesu quem velatum nunc aspicio, quando fiet illud, quod tam sitio: Ut te reuelata cernens facie visu sim beatus tue glorie. Amen. ¶ Alia oĩo ad deum filium.

TRansfige dulcissime Jesu medullas anime mee suauissimo vulnere amoris tui: vulnera viscera aĩe mee, vera fraterna ꝛ apostolica charitate: vt vere ardeat, lãgueat, ꝛ liquefiat aĩa mea

solo

solo semper amore ⁊ desiderio tui: cupiat dissolui ⁊ esse tecum. Da vt anima mea te solum semper esuriat panem angelorū, panem vitę cęlestis, qui de celo descēdisti, ⁊ das vitam mundo, panem nostrum quotidianum supersubstantialem, habentē oē delectamentum, ⁊ oēm suauitatis saporem. Te in quem desiderant Angeli prospicere, te semper sitiat cor meum fontem vitę, fontem sapientię, fontem ęterni luminis, hubertatem domus Dei: te cupiat, te cogitet, te somniet, te suspiret, te ambiat, te quęrat, ad te perueniat, te meditetur, te loquatur. Oia operetur in laudem, ⁊ honorem noīs tui cum humilitate ⁊ discretione, cū dilectione profectu ⁊ perseuerantia vsque ad finem. Ut tu sis mihi totus omnia in omnibus. Ut tu sis mihi semper tota spes mea, salus mea, fiducia mea, diuitię meę, dignitas mea, delicię meę, dilectio mea; oculus meus, amor meus, honor meus, thesaurus meus: in quo solo fixa ⁊ firma ⁊ radicata sit semper mens mea ⁊ cor meum. Amen. ¶ Alia oratio ad Deum filium.

DOmine Jesu Christe fili Dei viui, esto mihi propitius indigno peccatori. Et quia tu es vera via, dignare ꝑ hoc sacramentum corporis, ⁊ sanguinis tui, qđ accepi, omnem impietatē ac prauitatem prioris vitę meę in laudem ⁊ gloriā nominis tui transmutare. Et cum tibi ad iudiciū fuero pręsentatus, noli me domine clementissime propter innumerabilia peccata mea dānare: sed per hanc perceptionem redemptionis nostrę ab ira ⁊ a perpetratis facinoribus me digneris liberare. Qui viuis, ⁊ rc.

¶ De celebratione duarum, vel triū missarū eadē die. Cap. 45.

SUnt nonnulli sacerdotes, ob raritatē clericorum, aut ecclesiarum paupertatem, duas parochiales ecclesias obtinentes, quibus a iure conceditur celebrare duas missas in die. Hi vel quicunque alij sacerdotes in casibus a iure permissis bis in die celebrare volentes, nō debēt in prima missa post sumptū sanguinē se purificare, vel ablutionē digitorū sumere, sed post sanguinis sumptionē digitos super calicē abluere, ⁊ ablutionē hmōi in aliqđ vas mundū reponere, ⁊ alia die, qua vnā missam tm̄ celebrabunt, post sanguinis sumptionē, vel eadē die post dictam secūdā missaz, de ea se purificare, seu post purificationē ⁊ ablutionē eiusdē secūdę missę eam sumere: Plures aūt q̄ duas missas vna die celebrare non licet, sola die Natiuitatis Saluatoris nostri

stri Iesu Christi excepta: in qua quilibet sacerdos alias ad celebrandum dispositus pōt tres Missas celebrare: quod facturus ēt non debet in prima & secūda Missa se purificare, aut ablutionem digitorum sumere: sed eam in aliquod vas mundum reponere, & eam post purificationē tertię Missę sumere. Qui aūt eadem die plures Missas celebraturus, in prima vel secūda Missa se purificauerit, aut ablutionem sumpserit, non debet illa die alterius celebrare. Preterea sacerdos in die Natiuitatis prędictę duas vel tres Missas & sine aliqua intermissione celebraturus debet ante quamlibet Missarum huiusmodi dicere confessionem, & in fine cuiuslibet populo benedicere: & post primam & secundam Missas hmōi dicere Euāgelium sancti Ioannis. **In principio erat verbum, &c.** Ac omnia alia facere & dicere, purificatione omissa, vt prefertur, quę in aliis Missis dierū, in quibus vna tantum Missa celebrantur, dicuntur & fiūt. Post tertiā vero Missam loco dicti Euangelij sancti Ioannis, dēt dici euangelium secundum Matthęum. **Cum natus esset Iesus &c.** quod habetur in Missa diei Epiphanię Domini.

De Missa sicca nuncupata. Cap. 46.

SVnt & alij sacerdotes, qui in quadragesima, vel alijs diebus, in quibus duę Missę speciales habentur, vz vna de festo, & alia de Dñica, vel feria, celebrata altera earum, aliā pro deuotione sua legunt, absqz ɔsecratione: quod fieri licet hoc ordine. Data benedictione post Missam celebrataz, & euangelio sancti Ioannis lecto, celebrans deponat casulā: & oībus alijs paramētis retentis, stās in cornu epistolę, versus ad altare detecto capite, legat absolute ex Missali introitum alterius Missę. **Gloria in excelsis deo.** Si illud in prima Missa non dixit, & secūdę Missę conueniat: aliquin ipsum pretermittit. Idem obseruat de **Credo in vnum deum.** Subiungit absolute pretermissis. ℣. **Dñs vobiscum, & Oremus,** Orationē epistolā, Graduale, Alleluia, vel Tractum, Euangelium quod incipit **Sequentia** vel **Initium sancti Euangelij,** pretermisso ℣. **Dñs vobiscum.** Offertorium, Communionem. Et similiter omissis. ℣. **Dñs vobiscū, & Oremus,** Absolute subiungat post cōionez, omnia intelligibili voce legens: & sic ibi absque alia ceremonia officium ipsum terminet. Tum dicat secrete, seu competenti voce Antiphonā,

Trium

Trium puerorum ꝛc. Deponat omnia paramenta, prout superius post Missam ordinariam dictum est.

De eadē Missa sicca ĩ mari ꝛ fluminib. celebrari solita C.27.

IN loco fluctuanti, vt in mari ꝛ fluminibus celebrare nō licet alicui. Consueuit tamen in mari, pro populorum deuotione absqꝫ ꝯsecratione Missa (quā siccā vocant) dici per sacerdoteꝫ hoc ordine. In loco nauis ecclesiola nuncupato, parata est mēsa, supra quam ponat̄ mappa munda, ēt non benedicta: ꝛ in medio partis posterioris eiusdeꝫ mensę crux, ac hinc ꝛ inde in cornibus posterioribus ipsius mensę duo candelabra cum duabus candelis ardentibus collocētur: vbi sacerdos Missaꝫ hmōi dicturus añ dictam mensaꝫ stans, accipiat superpelliceū, ꝛ desuꝑ stolā ab humeris dependentē: quaꝫ transuersat ante pectus per modū crucis: ꝛ cingulo eam firmet. Vel ẜm alios, oībus paramentis sacerdotalibuꝭ induatur ordine superius dato, omissa sola planeta, siue casula, qua non vtit̄. Sicque paratus stans ante mensaꝫ p̄dictam faciat cōfessionem cū his, qui intersunt dicens, **In nomine patris, ꝛ filij, ꝛ spiritus sancti. Introibo ꝛc.** Prout hꝫ supra in principio Missę, vsqꝫ ad orationem **Oramus te domine, vt per merita ꝛc.** exclusiue: ascendat ad mensam p̄dictaꝫ: ꝛ omisso illi⁹ osculo, stās in cornu epistolę legat **introitū, Missę Kyrieleis. Gloria in excelsis Deo** si est dicendum. **Dñs vobiscū** non vertendo se ad populum. **Oremus, ꝛ orationem ordinariam.** Deinde si placet, ꝛ dici ꝯueniat, faciat vnam vel duas cōmemorationes: legat **Epistolā, Graduale, Alleluia,** si est dicēdum, **vel tractū:** portet librum ad Cornu Euāgelij: dicat in medio mensę **Mūda ꝛc. Dñs sit in corde ꝛc.** deinde ante librum, **Dñs vobiscū, Sequentia ꝛc.** signando libruꝫ ꝛ se in fronte, ore ꝛ pectore. finito Euangelio osculetur textuꝫ: dicat **Credo,** si dieꝭ ꝛ officium requirat. **Dominus vobiscū** non vertendo se ad populum, **Oremus Offertorium, Pręfationem, Sanctus ꝛc. Oremus p̄ceptis salutaribus moniti ꝛc. Pater nr̄. Agnus dei.** ꝛ det osculum pacis, si alias officio illius diei quod legit conueniat: reuertatur cum libro ad cornu Epistolę, dicat **cōionem** in eodē loco **Dñs vobiscum** non vertendo se ad populum, **Post cōioneꝫ, ꝛ cōmemorationes,** si prius fecit ibidē, **Dñs vobiscū,** vt prius: ꝛ **Ite Missa est,** vel **Bñdicamus,** prout conuenit. aut

Requie-

Requiescant in pace si legit pro defunctis: quo dicto ibidem se vertat ad populum, et illi more solito benedicat, si non legit pro defunctis: pro quibus si legit benedictionē hmōi pretermittat. Tum dicat **Dñs vobiscum.** et signans seipsum in fronte, ore, et pectore, continuet, **Initium sancti Euangelij scḋm Joannem. In principio etc.** vt supra. Quo finito, vestes sacras, quas recepit, ibidem deponat. Omnia premissa in hmōi Missa dicuntur voce intelligibili: ita q ab oībus illis, qui intersunt, audiantur.

¶ De eadē missa corā infirmo, vel alia psona celebrāda. C.48.

ET si aliqñ accidat, q quis infirmus, vel alius velit missam audire, vbi non est sacerdos ad missam celebrandam dispositus, quia ipse eadem die celebrauit, vel ex alia legitima causa, poterit sacerdos in ecclesia vel alio loco conuenienti, vt premittitur, missam hmōi siccam legere in oībus et per oīa, prout superius de missa nauali dictū est: et non debet in ea sacrum ostendere: etiā si illud in Ecclesia ibidē in loco suo sacro habeat paratum propter periculū ostensionis. Ad laudem saluatoris nostri.

¶ Tractatus de defectibus in missa occurrentibus. Cap.49.

DEfectus misse sunt, qñ requisita ad misse celebrationem deficiunt. Isti aūt defectus contingunt aut ex parte sacri, aut ex parte ministri, aut ex parte ministerij: qr in sacro requirit panis triticeus, vinum de vite, aqua naturalis, et sunt hec ex parte materie. Ex parte vero forme requiruntur verba cōsecrationis, et intentio consecrātis. In ministro aūt requiritur exterius debitum vestimentū, et in corpore ieiuniū, et dispositio mētis et aīe quodqz sit rite ordinatus. Et in ministerio requirit, q missa cōpleatur. s. q sacrificium sit cōpletum et perfectū: et q sacerdos sumat sacrificium cōicando. Unde de his dicendū est per ordinē.

¶ Primo de defectu panis. Cap.50.

SCiendū est igitur, q conficiens in pane fermentato, grauiter peccat: qr facit cōtra statutū et cōsuetudinē Ecclesie. Si vero cōficiatur in pane, qui incipit corrūpi, silr grauiter peccat. Etiā conficiendo in azymo corrupto et infecto pp irreuerentiā sacri: tñ talis panis si cōficiatur sacrm est. Sed si panis sit adeo corruptus, ita q in eo deficeret spēs panis, non pōt cōfici, hoc est per verba sacri non efficitur corpus Chri: et q spēs maneat, pōt cognosci ex hoc: q ɔtinuitas nō est soluta, nec alia accidētia ablata.

ta. Hęc S. Tho. ꝛ Albertus. ¶ Item si grana alterius generis fuerint admista tritico in tanta quantitate, ꝙ aliaꝫ spēꝫ faciant, siue ꝙ medium ꝯstituant, nō pōt ex eo ꝯfici sacr̄m, tamē ex modica quantitate non impeditur. S. Tho. ꝛ Albertus, ꝛ Petrus. ¶ Si panis fit de aqua rosacea ꝯfectus dubitatur īter Doctores, ꝛ S. Tho. dicit esse probabilius, ꝙ non possit confici. ¶ Si sacerdos infra Missam ante ꝯsecrationē aduertit hostiam non esse triticeaꝫ, vel esse corruptam: remota illa hostia, aliam ponat: ꝛ a canone reincipiat. Si vero post ꝯsecrationē hoc aduertit, idem faciat ponendo aliam hostiam: ꝛ eam sumendo: sed nihilominus postea illam primam sumat: aut alijs sumendaꝫ tradat, vel eam reuerenter ꝯseruet. Petrus. Quod autem dicit hic Petrus ꝙ reincipiat a canone, S. Th. tn̄ dicit in simili casu esse reincipiendum tm̄ a verbis consecrationis, vt habes infra. Si vero sacerdos aduertat dictum defectum hostię postquaꝫ sumpserit: licet in isto casu variēt Doct. tamē S. Tho. tenet in Tertia parte, ꝙ debet aliam ponere hostiam, ꝛ consecrare, ꝛ sumere: qꝛ pręceptum de perfectione sacr̄i maioris est ponderis quaꝫ pręceptum, ꝙ a ieiunis sumatur. ¶ Per id autem quod dicit Petrus: Si sacerdos infra Missam aduertat hostiam non esse triticeam, vel esse corruptam, patet quid agendū sit, si nulla hostia fuerit posita, vel si posita fuerit perdita. Et per id quod dicit S. Tho. si aduertat de defectu hostię post eius sumptionem potest hoc idem intelligi, si aduertat etiam post sumptionē sanguinis, rursus ꝙ ponat nouum panem ꝛ nouum vinum ꝛ consecret, atqꝫ prosequatur, ꝛ sumat, ne sacr̄m remaneat imperfectum: quod magis expresse apparebit infra, vbi statim dicetur de defectu vini, ꝛ ponenṫ magis expressa verba ipsius S. Tho.

¶ Quale esse debeat vinum, qđ in cōsecratione sacr̄i Eucharistię ministratur: ꝛ de defectibus eius, qui occurrere pn̄t. Cap. 51.

De vino primo sciendum est, ꝙ si vinum factum est omnino acetum, non potest de ipso confici sanguis Christi: quia vinum differt ꝛ acetum, sicut viuum ꝛ mortuuꝫ, ſm̄ Philosophū. Sed si vinum sit in via quasi acescendi, tunc idem est iudicium, quod de pane, qui est in via ad corruptionem, scilicet ꝙ potest confici: peccat tamen huiusmodi conficiens grauiter, propter irreuerentiam sacramenti. Sanctus Thomas, ꝛ Albertus.

Et

Et addit Albertus, q si vinum putridum sit tãtum, q vini naturã perdiderit: non põt ɔfici. Quod si non est corruptũ, sed in via, põt ɔfici: sed tñ ɔficiens peccat, vt dictũ est de vino, qđ tendit in acetũ. Et idẽ intelligendũ de vino multũ pontico, siue acri. De agresti nõ potest ɔfici. S. Tho. ⁊ Albertus. De musto põt ɔfici; non tñ faciendum est de multum recenti ꝑpter impuritatẽ. S. Tho. ⁊ Petrus. Si vino apponatur tanta aqua, q non conuertatur in vinũ, non ɔficitur. Et non debet apponi aqua rosacea, vel alia artificialis. Si tamen apponeretur in tam modica quãtitate, q in vinum conuerteretur, conficeretur. Hęc S. Tho. ⁊ Petrus. ¶ Item si sacerdos post ɔsecrationem corporis. s. ante consecrationem sanguinis percipiat aut vinum, aut aquam non esse in calice, debet statim apponere ⁊ consecrare. Si vero post oia verba ɔsecrationis percipiat, q vinum non fuerit positum, sed aqua: siquidẽ hoc percipiat ante sumptionẽ corporis, debet deposita aqua si ibi fuerit, ponere vinum cum aqua, ⁊ resumere a verbis cõsecrationis sanguinis. Si vero hoc percipit post sumptionẽ corporis debet apponere aliã hostiã simul cum sanguine iterũ ɔsecrandã, ⁊ in fine sumere hostiam iterum cõsecratã ⁊ sanguinem, non obstante ẽt si prius sumpsit aquam, quę erat in calice: q꞉ pręceptũ de perfectione sacri maioris põderis est, q̃ pręceptum, q hoc sacrm a ieiuno sumatur. Hęc S. Tho. ¶ Ex prędictis nunc verbis demonstrãtur illa duo, quę supradicta sunt, cum de defectu panis dictum est. Dicit ẽt S. Thom. q non sufficit sacerdoti solam hostiam sumere ne imperfectum remaneat sacrm: sed si solum sanguinem aliquis consecraret: ⁊ sumeret: ita remaneret sacrm imperfectum, sicut si solam hostiam consecraret, ⁊ sumeret. Tunc aũt solum sanguinem consecrasset ⁊ sumpsisset, si post sumptiones sanguinis cognosceret, q hostia non fuisset triticea, vel q fuisset corrupta. Et vt hic dicit S. Tho. etiam si solutum sit ieiunium, repetendum est sacramentum, vt sit integrum. Et cum Missę celebritas terminetur benedictione sacerdotis, vt dicetur infra: non ita iudicandum est de defectibus Missę reparandis ante benedictionẽ sacerdotis, cum adhuc stet officium Missę: sicut post benedictionem, quando iam est solutum officium Missę: quia post benedictionem, quicquid fieret, magis videretur iteratio Missę, quam

reparatio

reparatio defectus. Item ex verbis sancti Tho. immediate supradictis apparet, quod in reparatione sacramenti imperfecti sufficiat resumere a verbis consecrationis: inde tamen omnia ordinate sunt repetenda, quia vt dicitur. 7. q. 1. perfecta non possunt dici sacramenta, que perfectum non habent ordinē. Et S. Th. dicit: quod immane est sacrilegium: si non perficiatur hoc sacramētum. Unde concilium Toletanum tulit sentētiam excōmunicationis in eos, qui cum possunt, non perficiunt istud sacramentum: vt patet supra in loco decreti immediate allegato.

¶ De defectu aque. Cap. 52.

SAcerdos si percipiat aquam non fuisse appositam in vino ante consecrationem sanguinis, ponat eam: & dicat verba consecrationis. Si autē percipiat post consecrationem sanguinis, nullo modo debet postea aquam apponere: quia non est de necessitate sacramenti: & sequeretur corruptio sacramēti in aliqua parte. Siquis tamen ante consecrationem scienter dimitteret appositionem aque, grauiter peccaret: quia ageret contra constitutionem Ecclesie, & quia Dominū apposuisse creditur. Non autem sufficit quod aqua apponatur, quando vinum adhuc est in dolio, quia hoc non significaret aliquid: sed oportet, vt imminēte oblatione apponatur ad sacramentum. Hec S. Tho.

¶ De defectu forme. Cap. 53.

PRo notitia forme, sciendum est, quod Ambrosius in libro de sacramentis dicit, quod hoc sacramentum conficitur in verbis, & sermonibus Christi. Ex quo dicto concludit S. Tho. quod forma consecrationis huius sacramēti sit: Hoc est enim corpus meū: & Hic est enim calix sanguinis mei, noui & eterni testamēti, mysterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Illa vero verba, Accipite & manducate, pertinent ad vsum materie consecrate. Similiter illa verba. Hec quotiescumque &c. pertinent ad vsum huius sacramenti: quia vsus non est de necessitate sacramenti: vt dicit idem S. Tho. Item illa coniunctio, enim, non est de substantia forme: tamen dici debet secundum vsum ecclesie, qui vsus a beato Petro initium sumpsit. Etiā beatus Tho. dicit, quod si predicte forme mutētur, nihil efficitur, ēt si videātur verba idem significare: similiter si aliquid de dictis formis diminuitur. Si vero aliqui adderetur,

quod

quod significationem non mutaret, nec errorem induceret, magnum peccatum esset: tamen cõficeretur ẜm Albertũ. ¶ Dicit autem S. Th. ꝙ forma prędicta vtens pronomine demonstratiuo, ostendit ꝙ materia consecranda debet esse coram sacerdote. Unde sacerdos existens in domo sua non potest consecrare panem, qui est in arca, aut ẽt in foro, vel vinum, quod est in cellario. Sed quantacunqꝫ sit quantitas panis ⁊ vini, quę coram sacerdote ponitur, potest ab ipso consecrari. S. Th. ẽt dicit, ꝙ si sacerdos non recordetur se dixisse ea, quę in cõsecratione communiter dñr, nõ debet ex hoc turbari. Non eñ qui multa dicit omnium recolit, quę dixit. Si tñ sacerdoti probabiliter constet se aliqua omisisse: siquidem non sunt de necessitate sacramenti, non debet resumere immutando ordinez sacrificij: sed debet vlteriuꝫ procedere. Si vero certificetur se omisisse aliquid eorum, quę sunt de necessitate sacramenti, scilicet formaꝫ consecrationis: debet resumi ipsa forma, ⁊ cętera per ordinem recitari.

¶ De defectu intentionis ministri. Cap. 54.

NOn solum autem necessaria sunt ad conficiendum prędicta verba, sed etiam requiritur intentio: quia secundum Augustinum, in sacramentis sine intentione nihil agitur. Unde Sanctus Thomas dicit, quod ad perfectionem sacramenti requiritur intentio ministri, qui se subijciat principali agenti: scilicet vt intendat facere, quod Christus fecit ⁊ ecclesia: dicit, quod non est necessaria intentio actualis, sed sufficit habitualis: vt conficiatur. Puta, si sacerdos cum accedit ad altare ad celebrandum intendit facere quod fecit ecclesia, perficitur sacramentum. Sed si postea suspendatur eius intentio per aliam occurrentẽ cogitationẽ, nihilominus perficitur sacrm̃ ex virtute intentionis propositę. Tñ studiose curare debet minister sacri, vt ẽt actualem adhibeat intentionem. Et dicit, ꝙ cum aliquis non intendit sacrm̃ perficere, sed delusorie aliquid agere, talis peruersitas tollit virtutem consecrandi ⁊ virtutem sacri, pręcipuę qñ intentionem exterius manifestat. Si aũt intentio ministri peruertatur quantum ad id quod sequitur sacrm̃: puta, si sacerdos intenderet conficere corpus Christi, vt eo ad veneficia vteretur: quia prius non dependit a posteriori, talis intẽtionis peruersitas veritatem sacramenti nõ tollit: sed minister ex

tali intentione grauiter peccat. Dicit enim Albertus, quod si aliquę hostię ex obliuione remaneant in altari, aut aliqua pars vini, et sacerdos conficiat, illa non sunt consecrata: quia de eis nō intendit.

Durandus autem posuit casum. Si sacerdos habeat coram se vndecim hostias, et intendit consecrare decē, quęrit quot sint consecratę. Respondet distinguendo, quod hoc potest primo duobus modis intelligi. Uno modo quod numerus sit solum intentione, et non in opinione, intentio autem sit quicquid sit corā se consecrare, verbi gratia. Si aliquis habeat cōsecrare, et coram se habeat vndecim hostias, et opinatur esse decem, ipse vero intendit consecrare quicquid est, coram se, patet, quod eius opinio fertur ad numerum, sed eius intentio nō fertur ad numerū: vnde quia effectus cōsecrationis sequitur intentionem, et non opinionem, omnes vndecim sunt consecratę. Alio modo potest intelligi prędictus casus, quando dicitur, habet coram se vndecim hostias, et intendit cōsecrare decem, vt non opinio, sed intentio feratur ad numerum: ita scilicet, quod non velit plus quam decem, sed tantum decem consecrare, tunc in tali casu prędictus doctor facit secundam distinctionem, dicens, quod hoc duobus modis contingere potest. Uno modo, quod sciat veritatem numeri: alio modo quod ignoret veritatē numeri. Et si sciat veritatē numeri. s. quod hostię sint vndecim, et ipse decem tantum consecrare intendit, aut decem distincte intendit consecrare, et patet, quod illę decem tantum sunt consecratę, de quibus intendit: et vndecima, de qua non intendit, non est consecrata: Aut sacerdos scit esse hostias vndecim, et intendit cōsecrare decem, non distinguendo vel determinando, quas decem intendit, et quod vndecimam non intendit, sed intendendo decem ex illis consecrare, tunc nulla est consecrata, eo quod intentio non fuit ad aliquas determinatā. Et cum isto dicto satis cōcordat S. Thom. in 3. par. q. 64. vbi dicit, quod minister sacrorum est sicut instrumentum principalis agentis. s. Christi vel ecclesię. Et cum tale instrumentum habeat cognitionem, requiritur, quod per intentionem se determinet ad opus: quod in virtute principalis agentis producere debet. Ideo sequitur quod vbi non determinat se, nihil operatur. Si vero sacerdos ignoret veritatē numeri hostiarum, et intendit decem hostias tantum consecrare, dicit idem Durandus, quod eodem modo distinguendum est, vtrum determinet quas decem intendit, vel non determinet.

Et rñdendum est sicut iñ casu immediate præcedenti. Sed dubitatur quõ, cum numeris ignoretur. Cui dubitationi rñdeatur hoc posse contingere: q decem hostias videat extensas, & vna ibi lateat? Ipse autem intendit oẽs, quas videt, & nullam aliam consecrare. Vel põt esse, q decem ipse ibi posuerit, & vña erat ibi quam nesciuit: ipse vero intendit oẽs illas quas posuit, cõsecrare. & redit hic casus iñ casum supra positum Alberti, quia tunc illa non est ɔsecrata, quam nesciuit ibi esse: & oẽs aliæ consecratæ. Si autem vnam plus ipse posuerit, quaz crediderit: vel alius vndecim posuerit: & ipse mandauit poni decem: & non intendit consecrare nisi decem tantum: tunc non est determinata eius intentio: & sicut supradictum est, nulla est consecrata.

De defectu vestimentorum. Cap. 55.

Sciendum est, q ſm S. Tho. & Alber. & alios Theologos, si omittatur aliquid de his, quæ ad ritũ celebrationis pertinent, quilibet omittens aliquid tale, puta, tp̃s debitum, altare tribus mappis coopertũ, vestes, & hmõi, grauiter peccat: nihilominus cõsecrat, si est ordinatus, & adsit eius intentio, & debita materia, & debita forma: sed grauissime peccat, si scienter hoc faciat. In his potes colligere quæ sint illa, sine quibus nõ cõficit. s. materia debita: & forma cũ intẽtione: & ordo in conficiente. Quicquid horũ quatuor deficiat, non ɔficitur sacr̃m. Et istis quatuor existentibus, quibuscunqz alijs deficientibus, veritas adest sacri. ¶ Scd̃m Host. sufficit, q vnus sit præsens in Missa, qui sacerdoti rñdeat: quamuis, de conse. dist. 1. dicatur q duo requiruntur. Mulier in Missa ministrare non potest. ¶ Etiam sine lumine nõ debet aliquis celebrare. extra de celeb. Miss. c. ex parte.

De defectibus dispositionis corporis. Cap. 56.

In concil. Toletano factuz fuit p̃ceptum sacerdotibus, q nullus sacerdos post potũ cibũque, quantumcunque minimum sumptũ, Missaz celebrare præsumat. Et glo. ibidẽ dicit, q intelligitur de cibo, vel potu post mediaz noctẽ sumpto: qz in media nocte incipit dies ſm ecclesiã. Et nos videmus esse verũ, quia tunc incipitur officiũ diei. s. matutinũ quasi pertinens ad mane illius diei velut initiũ. Dicit ẽt S. Th. q post sumptionem aquæ vel alterius potus, aut cibi, aut ẽt medicinæ, in quãtacunqz parua quantitate, non licet cõicare: nec refert vtrũ nutriat, aut non,

aut per se, aut cũ alijs: dũmodo sumatur per moduz cibi, vel potus: reliquię tñ cibi remanentes in ore, etsi casualiter transgluttiantur, non impediunt cõionez, qz non transglutiũtur per modũ cibi, sed per modũ salivę, quę vitari nõ põt. Si aũt ante mediam noctem sit sumptus cibus vel potus, potest cõicare. Nec refert vtrum postea dormierit, vel vtrum cibus sit digestus, quantum ad rationem pręcepti: tamen posset impedire quantũ ad turbationem mentis in hoc, quod tollitur deuotio.

¶ De immunditia corporali. Cap. 57.

De immunditia vero corporali dicit S. Th. ꝙ cum iste cibus non est corporis, sed mentis, ideo in eius sumptione magis est consideranda dispositio mentis, quam corporis. Et ideo dicit, ꝙ si immunditia corporalis sit perpetua, siue diuturna, non est abstinendum a communione: ne propter immunditiam corporis perdatur fructus mentis. Si autem immunditia sit temporalis, & potest purgari, non prohibetur, si est bene dispositus in mente. Tamen laudabile foret abstinere pro modico tempore. Si autem sacerdos infra Missam recordatur se non esse ieiunum quid faciendum sit, vide infra cap. 7. in fine.

¶ De defectibus dispositionis animę. Cap. 58.

Interdictus, suspensus, & excõicatus etiam iniuste, cõicare nõ debet: qz in talibus est defectus rei significatę. s. defectus vnitatis corporis mystici. Item quicunque cum conscientia peccati mortalis ad cõionem accedit, mortaliter peccat. Primę ad Cor. 9. Qui manducat & bibit indigne, iudicium sibi &c. Itẽ non sufficit ei qui communicare intendit, ꝙ sit solũ contritus, immo si habeat copiam sacerdotis, qui cum possit absoluere, peccat sine confessione cõicando. Si vero non habet copiam, tunc si immineat necessitas cõicandi, vel celebrandi: puta, quia timetur scandalũ populi: vel iã inceptum est mysterium sacri: vel aliquis infirmus loquelam amisit: & est in proposito confitendi: minister non peccat quã citius potest cõicando, vel alijs ministrando: si primo non possit confiteri. Hęc Pet. & Alber. & S. Thom. Sacerdos autem, qui cum conscientia peccati mortalis accedit ad altare, non solum peccat mortaliter propter cõionem, sed etiam quia exercet actus ordinis: vt ostẽdunt S. Tho. & Alber. Verum pro sola executione actuuz ordinis: sufficeret ei so-

la contritio sine confessione, vt dictum est. In nullo autem casu potest aliquis celebrare, vel communionem recipere sine contritione: quia mortaliter peccat.

¶ De pollutione. Cap. 59.

POllutio in somnis impedit cõmunionem, quando causata est a cogitatione pręcedenti, quę fuerit peccatum mortale, si cõsensus fuerit in tali cogitatione de actu, vel si consensit in delectatione cogitationis. Si dubium est, vtrum in pręcedenti cogitatione fuerit peccatum mortale, abstinendum est: nisi necessitas aliqua requirat, ꝙ celebret, siue cõicet. Si vero certum est ꝙ in pręcedenti cogitatione non fuerit peccatũ mortale: vel si nulla cogitatio pręcesserit, quę causa pollutionis fuerit: cõicari potest: nisi pollutio tñ perturbauerit mentem ex cõmotione corporis, ꝙ deuotionem habere non possit: & cum fuerit abstinendum, tempus quo abstinendum est sunt. 24. horę. Hęc S. Tho.

¶ Si sacerdos post cõsecrationem inceptam recordetur se comedisse vel bibisse, nihilominus debet perficere sacrificium & sumere sacramentum. Et si recordetur se peccatum commisisse, debet pęnitere, & dolere cum proposito confitendi, & satisfaciendi: & sic non indigne, sed fructuose potest sumere sacramentum. Et eadem rõ est, si meminerit se cuicunq; excõicationi subiacere. Debet enim assumere propositum absolutionem petendi, & sic per inuisibilem pontificem Iesum Christum absolutionem consequitur quantum ad hũc actum, per quem agit diuina misteria. Si vero ante consecrationem alicuius pdictorum memor sit, tutius reputarem, & maxime in casu excõicationis, suspẽsionis, & interdicti, ac manducationis ꝙ Missam inceptam deserat: nisi timeretur graue scandalum. Hęc sanctus Thomas.

¶ De defectibus Missam celebranti interdum occurrentibus. Capitulum 60.

SAcerdos, qui celebrat Missaʒ, debet semper sumere sacramẽtum integrũ: vt dicitur supra in rubrica de defectu panis, & vini. Quod debeat sumere, patet de consec. dist. 2. relatum. Toties autem sumat, quoties celebrat: quia ipsum sacramentuʒ in sumptione complementum suę significationis accipit. Et intelligẽduʒ est, nisi per violentiã impediatur, vel per infirmitatẽ, vel per mortem, vel huiusmodi. Et si plures Missas aliquis celebrat in

vna die, solum in vltima percipiat perfusionez, & nõ in precedẽti: qz tũc nõ esset ieiunus, nec aliã Missaz celebrare posset: extra de celeb. Miss. ca. ex parte. Sed si sacerdos post consecrationez infirmetur, & non habeatur alia hostia, nihilominus debet aliuz sacerdos requiri, qui. s. Missaz prosequatur ab infirmo nõ completam: & hostiaz debet diuidere, & vnã partẽ ipse sumere, & aliaz infirmo dare. Hęc S. Tho. ¶ Item si sacerdos morte, aut infirmitate graui occupetur ante consecrationem corporis, non oportet qꝫ per alium suppleatur: Si vero cõsecrato corpore ante consecrationem sanguinis, vel ẽt consecrato vtroque, debet celebritas per alium expleri. vt 7. q. 1. c. nihil. S. Tho. Quo autẽ Missa compleatur, ostendit prefatus canon supradicti concilij, dicens: Non eñi aliud explementũ initiatis mysterijs cõpetit, quam aut incipientis, aut subsequentis benedictione completa sint sacerdotis. Quantum autem ad hoc obligetur sacerdos, ostendit in ipso eodem c. inferius, vbi dĩ. Nullus absque patenti preuentu molestię minister vel sacerdos cum ceperit, imperfecta officia presumat omnino relinquere. Siquis autem hoc temerarie presumpserit, excõicationis sententię subiacebit.

¶ De perturbationibus occurrentibus Missam celebrantibus. Cap. 61.

POst tractatũ de defectibus Missę, dicẽdum est de perturbationibus interdum occurrentibus his, qui Missaz celebrãt. Turbatur autem Missa, aut propter scandaluz sacramenti: aut propter scandalum sacerdotis. Scandaluz sacramenti est, si cadat, aut si vomitu proijciatur. Scandaluz sacerdotis est, si sumere nequeat, aut propter commistionem alicuius rei abominabilis, vel periculi, aut propter apparitionem alicuius speciei, quę non debet comedi, vel potari.

¶ Quando cadit corpus Christi. Cap. 62.

SI propter frigus, vel negligentiam, hostia dilabatur in calicem: propter hoc non est necesse aliquid reiterari: quia quod solum minima pars hostia mittatur in calicem hoc respicit corpus Christi mysticum: ideo pretermissio huius non facit imperfectionem sacramenti. S. Thom. ex concil. Aurelian. de cons. dist. 2. dicit: Qui bene non custodierit: aut qui sacrificium perdiderit in Ecclesia: aut cui pars eius ceciderit, & non inuenta

fuerit, 30. dies peniteat: de penitentia vide in sequenti capitu.

¶ Quando cadit sanguis Christi. Cap. 63.

SI per negligentiam aliquid de sanguine Christi ceciderit, siquidez super tabulã, que terre adhereat, lingua lãbatur, et tabula radatur. Sed si non fuerit tabula locus ipse radatur et comburatur: Cinis vero iuxta altare recondatur: et sacerdos. 40. diebus peniteat. Si vero super lapidẽ altaris ceciderit, sorbeat sacerdos stillã: et tribus diebus peniteat. Si super linteum altaris et ad aliud linteum peruenerit stilla, quatuor diebus peniteat sacerdos. Si vsqz ad tertiuz peruenerit, 9. diebus peniteat. Si vsque ad quartuz, 20. diebus peniteat. Predictis aũt diebus debet sacerdos ieiunare, et a cõione cessare: pẽsatis tñ conditionibus negotij et psone, põt minui vel augeri ad pñiam predictaz. Hec S. Th. Et idẽ intelligendum est in seq. cap. et abluantur tribus vicibus linteamina, que stillam tetigerunt, calice supposito: et aqua ablutionis iuxta altare condatur. de cõs. dis. 2. si per negligentiam. Põt tñ sumi a sacerdote: nisi pp horrorem dimittatur: vt ponit S. Th. Et cautũ est, vt pars illa lintei, siue palle, post ablutionez ascindat et cõburatur: et cinis in altari condatur: Hec S. Tho.

¶ De vomitu sacramenti. Cap. 64.

SIquis Eucharistiam euomuerit, si sit laicus, et per ebrietatem vel voracitatẽ euomuerit, 40. diebus peniteat. Clerici vero et monachi, presbyteri, diaconi et subdiaconi, 70. diebus peniteat. Episcopus autem 90. Si vero causa infirmitatis euomuerit, 7. diebus peniteat. de consec. dist. 2. cap. Siquis per ebrietatem. Et debet vomitus cremari, et cinis iuxta altare recondi: vt supra dictum est. Hoc tñ obseruandum, q vbicunqz species integre inueniantur, sunt reuerenter conseruande et sumende: quia remanẽtibus speciebus, remanet ibi corpus Christi. Hec S. Thom.

¶ De musca, vel aranea, vel veneno mistis cum sanguine Christi. Cap. 65.

SI musca vel aranea in calicem ceciderit, vel venenum mistum fuerit, si sacerdos ante consecrationem hoc deprehenderit, debet calix ablui, et aliud vinum consecrandum apponi. Si vero aliquod eorum post consecrationem euenerit, debet animal caute capi, et diligenter lauari et comburi, et ablutio simul cum cineribus in sacrarium mitti. Quod si venenum ibidem esse

se deprehenditur, nullo modo debet sumi, nec alteri dari: ne calix vitę vertatur in mortem: sed diligenter in vasculo seruari debet: & ne sacramẽtum remaneat imperfectum, debet aliud vinũ apponi: & sacerdos debet resumere consecrationem sanguinis denuo, & sacrificium perficere. Hoc intellige si corpus nõ sumpserit, quia tũc aliter faciendũ esset, sicut supradictum est in rub. de defectu panis & vini. s. ꝙ nouum panem apponat. Regula est autem, ꝙ nihil abominabile sumi debet occasione huius sacramenti. arg. de conse. dist. 2. si per negligentiam. Hęc S. Thom.

¶ De noua specie apparente. Cap. 66.

QVãdo corpus Christi apparet in alia specie, cum vsus huius sacramenti sit per manducationem, quãdo scilicet apparet in specie pueri, vel carnis cruentatę, vel simili modo, nõ habet rationẽ cibi: nec debet sumi ab eo cui sic apparet. Quod si omnibus appareat, debet cum reliquis poni. Hęc San. Thom.

¶ De horis canonicis a sacerdotibus dicendis, ex libro qui intitulatur Via salutis, edito a Dño Armando de Auzeria, Abbate S. Saluatoris de Lodona.

DIctum est supra de sacramẽto Missę, ad quod prohibemur accedere nisi lotis manibus: idest sine laudibus Domini nostri Jesu Christi. Et ideo sancta mater Ecclesia septem laudes, idest horas canonicas instituit quolibet die Deo per clericos, & specialiter presbyteros offerendas. De quibus loquitur Psalm. 118. Septies in die laudem dixi tibi domine: & transumptiue, 91. dist. 4. c. Presbyter. De celeb. Miss. cap. 1. & ibi plene in gl. fi. Nam sicut cadimus septies in dies per peccatum, vt habetur Luc. 17. & de pęn. distct. 3. c. septies. ita resurgamus per septem horas, idest laudes canonicas: & primo dicendum est de hora matutinali.

¶ De matutinis, Cap. 67.

SCias, ꝙ matutinum officiũ propter carnis illecebras domãdas psallendo & orando, fuit a sanctis patribus institutum.

¶ Probatur, Ecclesi. 31. Vigilia honestatis tabefaciet carnes.

¶ Et dicuntur matutinę cõmuniter in media nocte, vt ait propheta: Media nocte surgebã ad confitendum tibi. ps 118. Et habetur transumptiue. 91. dis. presbyter mane, & de celeb. Miss. c. 1. Ratio est, qꝛ Christus in eadẽ hora natus fuit. ¶ Secũda ratio

 est

est: quia in illa hora captus fuit tempore passionis, ꝛ illusus a iudeis. ¶ Tertia ratio est: quia illa hora vel quasi surrexit, ꝛ infernum spoliauit, ꝛ venturus est iudicare seculum per ignem: prout multi dicunt, ꝛ habetur Mattheí 25.

¶ De Laudibus. Cap. 68.

Laudes vero dicimus ad tentationes diaboli repellēdas. vnde Isa. 26. Expergiscimini ꝛ laudate, qui habitatis in puluere. s. carnis. ¶ Item dicuntur ad coronam glie obtinendam, iuxta illud qd dr̄ i Inuitatorio quadragesime. Nō sit vobis vanū mane surgere añ lucē: q2 pmisit dñs coronaꝫ vigilātib9. Et dicimus hoc officiū in signū, ꝙ iudei valde mane añ ortū diei ꝯuenerunt ꝛ se ꝯgregauerūt vt īterficerēt Jesum. ¶ Scḋa rō, quare i hac hora laudes deo vero canimus, est vt ei de eius natiuitate ꝛ captione ꝛ nr̄a liberatione grās agamus, ꝛ eius aduentū cum gaudio expectemus. ¶ Tertia rō est, quare laudes illa hora dicim9, q2 deus mūdū in mane creauit, ꝛ Aegyptios i mare submersit, ꝛ a mortuis resurrexit. Et ideo ꝯsonum est, vt illa hora deo laudes debitas referam9, ne i mare hui9 mūdi cū Aegyptijs demergamur, ꝛ vt ꝓ nr̄a creatione, ꝛ ei9 resurrectiōe grās deo reddam9.

¶ De Prima. Cap. 69.

PRimam dicimus in signum, ꝙ ista hora Chr̄s ad templum ꝯueniebat, ꝛ ppl's mane ad euꝫ venire festinabat. Et ideo nos exemplo eius ad horam primā vadimus: ꝛ in ortu solis caꝫ dicimus. ¶ Scḋa rō quare ista hora prima dr̄, pōt esse, q2 tali hora Christus ligatus Pilato fuit iudici presētatus, vt hr̄ Matth. 27. ¶ Tertia ratio est, quia ista hora mulieribus apparuit, vt habetur Jo. 20. Et ideo in hac hora prima diei laudes deo exoluimus, vt ipsum imitemur, ꝛ sibi resurgenti ꝛ apparenti grās agamus, ꝛ vt tanquam oīum principio ipsius diei primitias exoluamus.

¶ De Tertia. Cap. 70.

TErtiam dicimus in signū, ꝙ illa hora Chr̄s linguis iudeorū morti fuit adiudicatus, vt hr̄ de pe. dist. 1. periculose. ¶ Secunda ratio est, q2 in hora tertia Spūs scūs super discipulos descendit. Unde cantat scā mr̄ Ecclesia. Dum hora cunctis tertia, ꝛ Act. 2. cum sit hora diei tertia. ¶ Tertia rō est, quia tali hora Chr̄s ad columnam fuit ligatus, ꝛ ibidem atrociter verberatus: deinde fuit in cruce positus, vt clare hn̄r ista omnia de Christi passione

passione in sacris Euangelijs. & de cons. dist. 1. nocte sancta.

De Sexta. Cap. 71.

SExtã dicimus in signũ, q in illa hora fuit Chr̃s crucifixus manibus militum, vt hr̃ Jo. 19. & de pe. dist. 1. periculose. Secũda ratio est quare in hora sexta oramus, quia ista hora Chr̃s clauis ↄfixus est, & tunc tenebre per vniuersum mundũ facte sunt. Nã sol, quasi lugens vestibus nigris se induit, vt crucifigentibus, deũ lumẽ nõ pberet, immo phiberet in quantũ posset, prout legitur Lu. 23. Tertia ratio est, quare ĩ hora sexta deũ laudam⁹, qr tali hora Christus discipulis suis recumbentibus apparuit, & ipsis cernentibus est eleuatus in celum, Lu. 24. Mar. 16. Act. 1.

De Nona. Cap. 72.

NOnam dicimus in signũ, q Christus dei filius passus illa hora reddidit Deo patri spm̃, dicens. In manus tuas &c. vt habetur Lu. 23. & de celeb. mis. cap. In quadã. §. non ad esse hominis. Secunda ratio est, quare hora nona deum laudamus, quia illa hora, vt legimus, miles cum lancea latus aperuit, vnde exiuit sanguis & aqua, vt hr̃ Jo. 19. & de cons. dist. 2. c. 1. de summa trin. c. 1. in cle. Tertia ratio est, quia in hora nona cetus apostolorum ad orandũ conuenire consueuerat. Act. 3. Et ideo nos exemplo ipsorum idẽ facere debemus, iuxta illud quod habetur de elec. c. significasti. 2. q. 1. c. Deus omnipotens.

De Vesperis. Cap. 73.

VEsperas dicimus in signum, q Chr̃s illa hora, cũ sero factũ esset, in cena sacr̃ȝ corporis & sanguinis sui instituit, & pedes Discipulorum lauit, vt hr̃ Jo. 12. Scd̃a ratio est, quare in hora vespertina deũ laudamus: qr ista hora Chr̃s fuit depositus: prout hr̃ Matth. 27. Tertia ratio est, quia in hora vespertina discipulis euntibus in castellum Emaus Christus in habitu peregrini apparuit, vt habet̃ Luc. vlti. & 1. q. 1. Dominus in prima.

De Completorio. Cap. 74.

COmpletoriũ dicimus in signũ q illa hora corpus Chr̃i positũ fuit in sepulcro, vt hr̃ Lu. 23. & de ↄs. di. 1. cõsulto. Secunda rõ est, quia in hac hora Christus sudauit guttas sanguinis seu sanguineas, vt habetur Lu. 22. de cele. mis. c. In quadam. §. pe. in fi. Tertia rõ est, quia in hac hora deputata fuit custodia monumenti sui sacratissimi Corporis, vt habet̃ Matth. vlt.

Quare

Quare diuersimode horę incipiunt. Cap. 75.

Et est notandum, quia contingit peccare tripliciter, scilicet corde, ore, & opere. Ideo tribus modis diuersis incipiuntur horę. Et matutinę quidem per Domine labia mea aperies. Cōpletorium per Conuerte nos Deus salutaris noster. Alię horę per medium, scilicet Deus in adiutorium meum intende. ¶ Domine labia, dicimus contra peccata oris. Deus adiutorium, contra peccata operis. Conuerte nos Deus, contra peccata cordis. ¶ Sed quia in peccato cordis & oris est aliquid operis, ideo per omnes horas diei dicimus, Deus in adiuto. Monachi autem in matutinis dicunt prius, Deus in adiutorium, & postea, Domine labia mea aperies. Et ratio est: quia sine auxilio Dei, nec corpus, nec labia ad eius laudem operari, vel aperiri possunt. Et ideo dicitur Ioan. 15. Sine me nihil potestis facere: & habetur transumptiue. 26. q. 4. c. Episcopi eorum.
¶ Hymni, qui dicuntur ad horas diei, significant laudem.
¶ Psalmi, qui similiter dicuntur ad horas, significant bonam & diuinam operationem. ¶ Antiphonę significant charitatis copulam. ¶ Capitula, exhortationem boni operis, seu diuini. ¶ Responsoria significant bona opera. ¶ Versiculi significant fructus. ¶ Oratio, significat misericordiam Dei, quę pręcedit, & subsequitur hominem in bonis operibus.

De his qui tenentur dicere horas canonicas. Cap. 76.

Et nota quod sacerdos promotus ad sacros ordines: vel habens beneficium ecclesiasticum, tenetur ad istas septem horas dicendas, vt probatur, 91. dist. c. presbiter. & ar. de apostatis. ca. 1. Et hoc verum est, nisi sint infirmi, nam tunc excusant. ar. 91. dist. ca. clericus victum. Et ex hoc patet quod nō debēt immiscere horas sub vna oratione, sicut aliqui faciūt male: sed singulas dicāt distincte. Debet autem clericus horas reddere in ecclesia, si pōt, iuxta dictū Psalmistę. In ecclesiis bn̄dicite dn̄m: Alias reddat vbi honeste & cōmode poterit. Debēt ēt se cōformare clerici iuxta modum & ordinem officiādi suę ecclesię cathedralis. De cōse. dist. 2. Institutio. 12. dist. de his.
¶ Officium vero mortuorum pretermitti non debet: nisi dies solennis impediret: vt extra de celeb. Miss. ca. quidam enim. Et est ratio, quia quicquid possidemus, ex mortuis habuimus.

¶ Quibus

¶ Quibus Eucharistię Sacramentum dispensandum sit, & quibus non. Cap. 77.

DIcto superius qualiter sacratissimo corpus Domini nostri Jesu Christi sit rite consecrandum: restat nũc dicendũ quibus, & qualiter sit dispẽsandum. Ubi primum notandũ, q sacerdos ex debito officij sui debet suos parochianos & subditos diligentius verbo & exẽplo informare, & inducere ad deuotionem tanti, tamque salutiferi sacramenti. De cele. Miss. ca. Sanc. Nã in immensitate tanti sacramenti oculus caligat rationis: Credere enim iubemur, discutere prohibetur: sed ſm q S. Ro. Ecclesia credit, eos ad credendum inducat: & q ab ea deuiare nec in vita nec in morte intendant, vt accedat quod legitur. 24. q. 4. Quo ista. De here. c. Ad abolendam. & eo. tit. ca. super eo. lib. 6. Aduertendum est autem, q sacerdos propter periculum effusionis sanguinis Christi, nõ communicat populum de sanguine ex calice, Sed hoc nihil refert, quia in hostia consecrata est totum corpus, & totus sanguis, anima & diuinitas Christi: & similiter in calice, consecrato sanguine, est totus Christus, sicut in hostia, vt prędictum est. Sacerdos autem rationabiliter suscipit vtrũqz in Missa: quia hoc facit in memoriaz passionis Domini nostri Jesu Christi: in qua totus sanguis Christi fuit a corpore separatus, & in terra sparsus.

¶ Quę sint quę impediant communicandum. Cap. 78.

SAcerdos igitur sacramentuz Dñici corporis dispensaturus, debet illud dare oĩbus Chr̃i fidelibus, saltẽ semel in anno, postquam ad annos discretionis peruenerint, tam masculis, q̃ fęminis. De pęn. & re. c. oĩs vtriusqz: nisi aliqđ impedimentũ occurrat. ¶ Impedimenta autem sunt ista. ¶ Primo, oĩs hęreticus, schismaticus, excõicatus. 1. q. 1. c. Reperiũtur. Simoniacus, publicus ↄcubinarius, & notorius peccator, vez, ↄfessus, vel conuictus, vel dãnatus de crĩe, ita q nulla possit tergiuersatione celari, non est cõicandus, si in talibus perseueret: qr hoc sacrm̃ dandũ est pęnitentibus, & non perseuerantibus in pctõ. Nã ex institutione ecclesię nullus debet cõicari, nisi prius ↄfiteatur. c. oĩs. de pęni. & re. supra alleg. Uñ, qñ sacerdos scit aliquem publicum pctõrem, non debet cũ cõicare, nisi ↄstet de emendationis ꝓposito. Si aũt sciuerit pctm̃ subditi secretum, & ille in Pascha petit communionem

cōionem in publico, ex officio tenetur ipsum cōicare. ext. de of. ord. c. si sacerdos. exemplo Chri, qui Judam cōicauit: quez sciebat esse traditorē. ¶ Scdo, non est cōicandus hystrio, magus, scenicus, leno, & alijs publicis & iniustis actibus deseruientes. De cons. di. 2. pro dilectione. ¶ Tertio, pueris ante annum discretionis, & amentibus & furiosis non est dandum hoc sacrm. Si tn̄ furiosus habet lucida interualla, & deuote petit sacrm superueniente furia pōt cōicari: nisi timeatur de vomitu, vel sputo, vel alia irreuerentia sacri. 26. q. 6. cap. is qui. Idem dicendum de phreneticis. ¶ Quarto, infirmāti & petenti sacrm, si timetur de vomitu, non debet dari. prędicto. c. Is qui. ¶ Quinto polluto pollutione nocturna, quę puenit in causa pcti mortalis, puta, quia ɔsensit in cogitationē turpem carnalem, vel quia studiose inebriatus est, vel crapulatus: si ex aliqua istarū causaruz sequitur pollutio: prohibendus est a cōione. Si vero ex dęmone, vel infirmitate, vel purgatione naturę hoc euenit: non est ei deneganda coīo. ¶ Sexto ɔiugati debent per triduū ante sacri cōionez abstinere ab actu carnali. De cons. di. 2. c. ōis homo. Qui si voluptate ducti inuicem miscentur, prohibendi sunt a cōione. 33. q. 4. c. vir cū propheta. Similiter si ī delectatione, ebrietate, vel crapula non fuit deliberatio: q̄uis fuerit pctm̄ veniale non debet ei denegari sacrm. Melius tamē esset pro tali die abstinere a cōione. ¶ Septimo, prohibent a cōione pugnantes in duello. 2. q. 5. ca. monomachiā. & non debet ei dari cōio. ¶ Octauo, nō ieiunis: nisi in necessitate. De cōs. dist. 2. c. liquido. 7. q. 1. ca. nihil. Non impedit cōionez, siquis lauando os, aliquid cibi, qd̄ inter dentes remāserat, vel modicū aquę deglutiret, qr per modū saliuę illud accepit: & ɔtra voluntatē deglutiuit. Siquis ante mediā noctē cibuz sumpserit, siue dormierit, siue non, pōt cōicare. Si vero post mediā noctē, nō pōt: nisi in mortis periculo ɔstitutus. Hęc S. Tho. in 3. par. q. 80. ¶ Dandum est aūt hoc sacrm personis fidelibus, puris, & sine pctō mortali existentibus: quia sacrm purū est: ideo pure a puris sumendū est: qr q aliter sumit, indigne sumit: & q mādućat & bibit indigne hoc sacrm, iudiciū sibi manducat & bibit. 1. Cor. 11. Dęmoniacis si illud deuote petāt dari dz: quia posset esse causa suę liberationis. Mulieri puerperę, vel menstruū patiēti dari debet: sed melius est supersede-

re

re vsqꝫ ad purificationē, ꝑꝑ reuerentiā sacri. Leprosis ēt ⁊ morbo Gallico laborantibus, corrosis ⁊ consumptis labijs ⁊ dentibus, si timetur de periculo eiectionis, dari non debet, alias cōmunicandi sunt. Cōicandi sunt ēt condemnati ad mortem, ēt heretici, si illud deuote petunt. 13. q. vlt. c. fi. de pen. ⁊ remis. c. 1. in clem. Si aūt hęc non poterunt, credant in Chr̄m: quia hoc est spūaliter manducare. De consec. dis. 2. cap. vt quid paras. Excōicato nunꝙ dari debet corpus Christi: nisi in articulo mortis, ⁊ illud deuote petenti: absoluto eo prius ab excōicatione: ⁊ pręstita cautione satisfactionis, sicut tenetur: ⁊ pręstito iuramēto sacerdoti: ꝙ si sanabitur, pn̄tabit se illi, qui eum pōt absoluere. Quod si nō fecerit: reincidit in eandem sn̄iam excōicationis. Siquis excōicatus, vel notorius peccator mittit pro confessore vt cōfiteatur, ⁊ interim amittit loquelam, si ostendit signa contritionis facta fideiussione a parentibus vel amicis, absoluetur ⁊ communicabitur. Idem fiat si sensum perdiderit, ⁊ probari possunt signa contritionis. Hęc ex sacris Theologis in 4. sent. excerpta sunt.

¶ De triplici Eucharistię sacramēti sumptione. Cap. 79.

TRes esse huius sacramenti sumendi rationes ex patruꝫ traditione docuit sacra Tridentina Synodus. Sess. 13. cap. 8. Primo, sacramentaliter tm̄, quo modo peccatores sumunt, qui sine debita aīę, corporisqꝫ ꝑparatione sumere audēt, atqꝫ hi nullos ex sacramento fructus percipiunt, imo damnationē. Secundo, spūaliter tm̄, atqꝫ ita sumunt illi, qui desiderio ac voto propositum illum cęlestem panē edunt, qui tametsi nō oēs, maximos quidē vtilitatis fructus fide viua, quę per dilectionē operatur, inde percipiunt. Tertio, sacramentaliter ⁊ spūaliter: hoc modo sumunt, qui adhibita debita pręparatione ad hoc sacramentum sumendum accedunt, hique amplissimos atque vberrimos ex ipso fructus consequuntur.

¶ Ordo communicandi populum in Ecclesia, tam in Pascha, quam in alijs diebus. Cap. 80.

CIrca formam cōicandi populuꝫ in ecclesia, hic ritus seruādus est. Sacerdos reconciliatis penitentibus, se debet ad Missam pręparare, ⁊ tot particulas consecrare, quot populo suo sufficere credit. Finita Missa, retentis paramentis, vel si non celebrauit, pro tunc indutus superpelliceo cum stola, ce-

rcis

reis accensis, conuersus ad cõicandos genuflexos coram altari, facto primum signo crucis super se, & admonitis oĩbus, q̄ se signent faciat eos dicere **Confiteor**, sicut in Missa dr̃. Uel si magis expediens iudicauerit faciat eis confessionem, sicut hz supra in cap. de ritu celebrãdi Missam, post offertoriũ. Cap. 22 fol. 80. Finito **Confiteor**, vel predicta cõfessione, sacerdos dicat. **Misereatur vestri omnipotens deus: & dimissis oĩbus peccatis vestris, perducat vos cum oĩbus suis sanctis in vitã eternã. Amẽ.** ℣. **Dñe exau.** ℟. **Et cla.** ℣. **Dñs vo.** ℟. **Et cum. Oremus.** Oro.

DEus, cuius indulgentiam omnes rogamus, memento famulorum famularumqz tuarum, qui lubrica terreni corporis fragilitate nudati sunt: da quesumus, veniam confitentibus parce supplicibus: vt qui suis meritis accusantur, tua miseratione saluentur. Per Christum. Oremus. Oratio.

DEus misericordie, Deus pietatis, Deus indulgentie, indulge, queso, & miserere his famulis & famulabus tuis: vt delictorum, que nobis coram te suo ore confessi aperuerunt, nulla in eis macula reseruetur in terris: & per penitẽtie luctum ad tua mereantur venire promissa, per Christum. Oratio.

DEus noster Jesus Christus, qui dixit discipulis suis, quecũqz ligaueritis super terrã, erũt ligata & in celis, & quecũque solueritis super terram, erunt soluta & in celis: de quorum numero, quamuis indignos, nos esse voluit: ipse vos absoluat per ministeriũ nr̃m ab oĩbus pctis vestris: q̄cunqz cogitatione, vel locutione, aut operatione negligenter egistis: atqz a nexibus pctõrũ vestrorũ absolutos perducere dignetur ad regna celorum. Qui viuit & reg. Tunc sacerdos conuersus ad altare, inclinans se profunde coram sacramẽto accipiat particulas super patenam: & vnam in manibus accipiens ostendat oĩbus, dicens. **Dicatis omnes, sicut ego dico. Dñe non sum dignus, vt intres sub tectum meum, sed tãtum dic verbo & sanabitur anima mea.** Et repetat scdõ & tertio eadẽ verba in vulgari. Quo tertio repetito, dat corpus Dñi oĩb⁹ successiue dicẽdo **Corpus dñi nr̃i Jesu Christi custodiat, & perducat te in vitam eternam.** Faciẽdo signũ Crucis cũ hostia super singulos. Et sic cõicet oẽs, qui sunt in primo ordine. Qui posteaq̃ sacr̃m sumpserint, surgant, & alij veniant: & silr̃ cõicent. Et postq̃ cõicauerint, accipiãt ablutionẽ

ex calice, quem aliquis minister tenebit a dextris altaris pāno inuoluto pede calicis, ad quē oēs tergunt os suum. Et sic purificati genuflectant corā altari donec oēs fuerint cōicati. Quo facto sacerdos super eos dicat. ℣. Ostende nobis dñe misericor. ℟. Et salutare tuū da. no. ℣. Dñs vo. ℟. Et cū. Oremus. Oro.

Deus, qui nobis sub sacro mirabili passionis tuę memoriam reliquisti, tribue, quęsumus, ita nos corporis ꝛ sanguinis tui sacra mysteria venerari: vt redemptionis tuę fructū in nobis iugiter sentiamus, Qui viuis ꝛ reg. Oremus. Oratio.

Spiritum nobis domine tuę charitatis infunde, vt quos sacramentis paschalibus satiasti, tua facias pietate concordes. Per dñm nostrum Jesum Christum filium tuum. Qui tecū viuit ꝛ regnat in vnitate eiusdem ꝛc. ℟. Amen. Postea benedicat eis dicens. Et benedictio Dei omnipotentis, pa ✠ tris ꝛ Fi ✠ lij, ꝛ Spirit⁹ ✠ sancti, descēdat super vos, ꝛ maneat semper. Amen. Quo dicto si tunc celebrauit dicat euangelium In principio. Et eo dicto, omnes recedunt.

¶ Ordo ad communicandum infirmum. Cap. 81.

Cum aliquis infirmus fuerit communicandus, sacerdos pulsare faciat cāpanā, aliquot ictus dādo ex vna sola parte cāpanę ad conuocandos conuicinos, qui volunt sociare corpus Chri. Quibus ꝯgregatis ꝛ intortitij accensis sacerdos cum superpelliceo, stola, ꝛ pluuiali paratur, ꝛ duo clerici: quorum vn⁹ portet lanternam cum lumine, ꝛ alter aquam benedictā, ꝛ cāpanulam, ꝛ libellum processionalē: qui habeant superpellicea. Et accipit sacerdos corpus Domini reuerēter, ꝛ ponat duas particulas ad minus in tabernaculo, quod pāniculo serico cooperiat: hñs pannū sericū longū super scapulas suas: ꝛ portans corpus Dñi an faciē suā eleuatū, vadit ad domū īfirmi: ꝛ post eum alter cleric⁹ q portat lāternā, sequat: ꝛ si fieri pōt, put Romę fit quatuor psonę deferāt baldachinū sup corpus Dñi ꝛ sacerdotē. Postea sacerdos, ꝛ illi q portāt intortitios, dehīc alij mares, ꝛ feminę sequant. Interim ī camera infirmi paret locus aliqs, q sit coopertus mappa albissima: sup quo sacerdos possit reclinare tabernaculū corporis Chri. Ibi et parent cyathi cū vino ꝛ aqua. Ingressus sacerdos cū corpore Chri camerā dicat, Pax huic domui. ℟. Et oibus habitātibus in ea. Deinde deposito taber-

nacu lo

naculo super locum paratum, accedens ad infirmum aspergat eum aqua benedicta, dicens Añam. **Asperges me.** ps. **Miserere mei Deus. Gloria,** & repetitur Aña **Asperges me.** Qua repetita dicat sacerdos. ℣. **Saluum fac seruum tuum.** ℟. **Deus sperantem in te.** ℣. **Mitte ei dñe auxilium de sancto.** ℟. **Et de Sion tuere eum.** ℣. **Nihil proficiat inimicus in eo.** ℟. **Et filius iniquitatis non apponat nocere ei.** ℣. **Esto ei dñe turris fortitudinis.** ℟. **A facie inimici.** ℣. **Dñe exaud.** ℟. **Et cla.** ℣. **Dñs vobiscum.** ℟. **Et cum spiritu tuo. Oremus.** Oratio.

Deus, infirmitatis humanę singulare presidium, auxilij tui super infirmũ famulum tuum ostende virtutem: vt ope misericordię tuę adiutus, ecclesię tuę sanctę incolumis repñtari mereatur. Per Chrm. Deinde infirmus dicat, **Cõfiteor,** si scit vel sacerdos faciat ei confessionem sicut superius in ordine celebrandi Missaz. **fol. 80.** Postea dicat **Misereatur** & **Indulgẽtiam.** Postea absolutionem, **Dñs Jesus Christus** vt supra in generali cõione. ca. immediate precedenti. Postea sacerdos eleuet corpus Dñi de pyride vel calice, & ostẽdat infirmo, dicens. **Credis q hic sit Christus saluator mundi? Credo,** Quo dicente, Dicat sacerdos **Dic sicut ego dico: Dñe non sum dignus vt intres sub tectum meum: sed tm̃ dic verbo & sanabitur anima mea.** Quo dicto ter, sacerdos dans infirmo Eucharistiã dicat **Accipe frater vel soror viaticuz corporis domini nri Jesu Chri: qui te custodiat ab hoste maligno, & perducat in vitam eternam. Amen.** Postea sacerdos lauet digitos suos cum vino puro & aqua, & tradat infirmo lotionem nihil dicens. Peracta cõione sacerdos dicat. ℣. **Domine exau.** ℟. **Et clamor.** ℣. **Dominus vobiscum.** ℟. **Et cum spiritu tuo. Oremus.** Oratio.

Domine sancte pater oĩps, eterne Deus: te fideliter deprecamur: vt accipienti fratri nostro vel **sorori nostrę sacrosanctũ corpus dñi nri Jesu Chri filij tui taz corpori, q̃ aię prosit ad remediũ sempiternuz.** ℟. **Amen.** Et hoc dicto, iterum aspergat aquam benedictam, & dicat **Dñs vobiscum. Oremus.** Oratio.

Exaudi nos dñe sancte pr oĩps, eterne deus: & mittere digneris sanctum Angelũ tuuz de celis: qui custodiat, foueat, protegat, visitet, atque defendat oẽs habitantes in hoc habitaculo. Per Christum. ℟. **Amen.** Quo dicto reuertatur ad ecclesiam,

siam dicendo ps. **Miserere mei Deus.** Reuersus igitur ad Ecclesiam sacerdos cū corpore Dñi, dum fuerit ante chorum, vel ante altare sacramenti, vertat se ad eos, qui sacrm associauerūt genuflexos, vel faciat eis breuem confessionem & absolutionē, & annunciet indulgentiam dierum ducentorū illis, qui sacrm cū lumine sunt prosecuti: qui vero sine lumine centū dies p quolibet. Postea dicat super eos orōnē. **Dñs vo. Oremus.** Oratio.

Deus, qui nobis sub sacramēto mirabili passionis tuę memoriam reliquisti, tribue, quęsumus, ita nos corporis & sanguinis tui sacra mysteria venerari: vt redemptionis tuę fructum in nobis iugiter sentiamus. Qui viuis & regnas per omnia secula seculorum. Amen.

Postea eleuato tabernaculo cū corpore Domini, faciat signū crucis super eos omnes, & reponat sacramentum in loco suo.

¶ Caueat sacerdos, q̄ non det corpus Christi alicui infirmo, nisi fuerit in bono sensu, ita q̄ cognoscat illud bene & aperte, quod quantumcunque infirmus confessus fuerit peccata sua. Sacerdos communicato infirmo, debet eis bonis verbis persuadere, q̄ si necesse fuerit, detur sibi sacramentum extremę vnctionis.

¶ Si eps infirmatur, & vult corpus Dñi post confessionē sumere sacerdos celebrās Missam pro eo in camera, faciat oēs cęremonias prefatas, excepto q̄ reseruet particulam pro episcopo, & non totum sanguinem sumit, sed partem eius reseruat pro episcopo, quā post corpus Dñi ei dat. Sacerdotes aūt infirmi, quādo se cōicāt, debent habere stolam a collo pēdentem, & sic cōicare se debēt. 23. dist. c. ecclesiastica. Alia omnia, vt supra seruantur. Sacerdos parochialis debet visitare infirmos sępe. De celebr. c. 1. & stare ieiunus vsque ad horam congruam celebrandi: & si celebrat, non debet sumere purificationem propter necessitatem, scilicet possibiliter occursurā, nisi aliū habeat: per quē possit supplere: vt no. Panor. in d. ca. ¶ Item sacerdos parochialis pōt sacrā conferre peregrinis & hospitibus confluentibus ad ecclesiam suam: fm Panor. in d. ca. & mortuos ibidē sepelire: nisi alibi elegerint sepulturam: & eo casu debet habere quartam.

¶ De custodia sacramenti Eucharistię. Cap. 82.

Vltimo dicendum est de custodia sacramenti Eucharistię, que maxima cum reuerentia & custodia sub clauibus firmis-

simis debet conseruari, ne ad manus maleficorum deueniat: ne, quod ecclesię, & christiano populo datum est ad salutem, diabolo operante ad perniciem conuertatur, de celebr. Miss. ca. Sane. De custo. Euch. ca. Statuimus. ¶ Sacerdos autem in hoc negligens, si per eius incuriam & malam custodiaz corpus Domini fuerit male expositum, debet tribus mensibus ab officio suspendi: & siquid nefarium inde factum fuerit, maiori pęna est puniendus. Aduertat etiam sacerdos, ne hostię consecratę in magno numero p conseruatione consecrentur, ne corrũpantur a vermibus: & adeo firmo vase includi debet, ne a muribus corrodantur: & in ipso vase lineus panniculus, qui purificatorium dicitur, ponatur: in quo hostię reponantur, vt melius cõseruẽtur. Sępius autem mutandę sunt hostię: antiquę sumẽdę sunt, & recentes consecrandę. Quod si aliquando a vermibus corroduntur, si species integrę remanent: quia ibi est corpus Christi, reuerenter & diligenter a vermibus sunt purgandę, & sumendę: vermes vero cõburendi sunt super patenã: & cineris in sacrario reponi debent. Debet etiam sacerdos ante corpus Christi tenere lampadem accensam, quia ibidem est corpus domini nostri Iesu Christi. Qui est vera lux, quę illuminat omnem hominez venientẽ in hunc mundum. Jo. 1. c. Et debet sacerdos non solũ cõseruare diligenter sacr̃m Eucharistię: verum ẽt oĩa ad illud ordinata debet tenere munda & nitida: sicut paramenta, calices, corporalia, altaria, & ecclesiam: alias peccat mortaliter: quia hoc ei in iure pręcipitur. De custo. Euch. ca. reliqui. Nec debet permittere in ecclesijs poni supellectilia, vasa & alia ad laicos pertinentia, nisi in casu bellorum, aut incendiorum repentinorum, aut propter alias necessitates vrgẽtes: & eo casu cessante necessitate ad loca pristina reportentur. ¶ Ex concil. Turon. Cap. 4. Omnis presbyter habeat pyxidem, aut vas tanto sacro dignũ: vbi corpus Dñicum diligenter recondatur, ad viaticum dandũ recedẽtibus a seculo. Semperqz super altare habeatur Eucharistia obserata propter mures & nefarios hoĩes: & de septimo in septimum diem semper mutetur. i. a presbytero illa sumatur: & alia, quę eodem die consecrata est, in locum eius subrogetur: ne forte diutius obseruata, mucida, (quod absit) fiat. ¶ Ex Epistola Clementis Papę. Capit. 28. Presbyter semper Eucharistiam

stiam habeat paratam: vt quando quis infirmatus fuerit, statim eum communicet: ne sine communione moriatur.

¶ De penitentia male seruantis sacramentum Cap. 83.

Ex concil. Aurelian. ca. 6. Qui negligentiam erga sacrificium fecerit, vt a vermibus consumptum ad nihilum deuenerit, tres quadragesimas in pane et aqua peniteat. Si integer inuentus fuerit in eo vermis, comburatur: et cinis sub altari cōdatur: et qui neglexerint, quaternis diebus suam negligentiam soluāt. Si cum amissione saporis decoloratur sacrificium. 20. dies expleantur ieiunio. Conglutinatum vero, septem dies qui in causa sit peniteat. ¶ Ex concil. Remen. c. 3. Corporale, super quod sacra oblatio immolatur, ex mundissimo et purissimo linteo sit: nec in eo alterius generis materia preciosior aut vilior misceatur, et nunquam super altare remaneat, nisi in tempore Misse: sed aut in sacramentorum libro ponatur, aut cum calice et patena in mundissimo loco recondatur. Et quando abluitur a sacerdote, diacono: vel subdiacono: primo in ecclesia, in loco et vase ad hoc preparato abluatur: eo q ex dominico corpore et sanguine infectum sit. Post hec a lauandario nitide lotio paretur.

¶ Casus prohibiti et concessi tempore generalis interdicti ecclesiastici.

Isti aūt sunt casus ꝯcessi, et prohibiti tēpore generalis interdicti secundū dn̄m Jo. And. de Calder. Bononiensem famosissimū vtriusqꝫ iuris doct. ¶ Primo ꝯferri pōt baptismus, cū officio cathecumenoꝝ. ¶ Item cōfirmatio pōt ꝯferri, et chrisma ꝯfici. ¶ Itē penitentia imponi pōt, et absolui: remanētibus alijs circunstantijs. ¶ Item infirmis pōt dari corpus Chr̄i in presentia astantiū. ¶ Itē corpus Chr̄i pōt portari cum lumine, et cāpana pulsari. ¶ Itē pulsari potest campana pro predicatione, et predicari. ¶ Item non debet pulsari aliqua campanula pro diuino officio ad ꝯgregationem clericorum. ¶ Item non debet pulsari aliqua campana, vel campanula pro funere. ¶ Item laici possunt pulsare campanam ad ostendendū tempus horarum, sicut Tertiam, et Nonam etc. ¶ Itē potest pulsari ad Aue Maria. ¶ Itē famuli sacerdotū in Ecclesia nō collegiata possunt admitti ad diuina, non autem collegiata. ¶ Item sacerdos potest mutare famulum et alium recipere,

 vel

vel etiam si ille moreretur: dum tamen ille electus sic, non esset in alia ecclesia collegiatus vel intitulatus. ¶ Item archipresbyteri rurales, qui conficiunt baptismum, possunt accipere presbyteros rurales. ¶ Item laici admitti possunt ad crucem adorandam in parasceue. ¶ Item extrema vnctio non potest dari nec a laicis, nec clericis. ¶ Item commendatio animarum fieri potest tam a laicis, quam clericis. ¶ Item potest fieri officium circa sepulturam clericorum, sed non laicorum, voce submissa, sine cantu exclusis secularibus, non pulsatis campanis presente corpore. ¶ Item clerici qui sunt interdicti non possunt celebrare, nec laici diuina audire in Ecclesia extra ciuitatem, nec in ciuitate interdicta, nec etiam peregrini existentes. ¶ Item mulieribus pregnantibus, vbi timetur de morte, potest dari corpus Christi. ¶ Item ecclesie possunt consecrari et reconciliari, et altaria stantia, et viatica, et paramenta, et vasa sancta, et oratoria consecrari, sed tamen secrete. ¶ Item in quatuor festis priuilegiatis .s. Natalis Domini, Pasche, ac Pentecostes, et Assumptionis Virginis. ca. alma. de sen. exc. in 6. non potest fieri officium circa funus publice, nec clericis, nec laicis, nec debent laici in cemeterijs sepeliri. ¶ Item in predictis quatuor festis potest alia Missa priuata cantari, quam Missa de festo: dummodo Missa de festo non omittatur. ¶ Item in predictis quatuor festis clerici beneficiati non possunt in alia ecclesia officiare, si autem non habent ecclesias, possunt: dico tamen non collegiatas: dico etiam si presbyter non careat clerico: potest etiam in collegiata celebrare. ¶ Item in predictis quatuor festis, sequens completorium cantari non potest. ¶ Item clerici diuersarum ecclesiarum in ciuitate interdicta non possunt extra ecclesiam dicere simul officium: extra ciuitatem tamen possunt: dummodo ipsi clerici non sint interdicti. ¶ Item clerici possunt dare substitutos, seu vicarios loco sui: si ex hoc habent priuilegium, vel ab homine, vel a iure, dummodo non sint officiati alibi, si autem alias, non possunt. ¶ Item moniales, seu sorores per episcopum approbate et confirmate, non habentes proprium sacerdotem determinatum possunt alium pretio conducere, qui eis Missam celebret, ipsis presentibus: dummodo non sint interdicte, nec sacerdos aliam habeat ecclesiam: et talis potest eis sacra conferre per totum annum. ¶ Item laici interdicti non possunt extra ciuitatem se communicare, nec audire diuina: si autem non sunt interdicti, et

ex spe=

ex speciali priuilegio ad diuina admittātur, non possunt in quatuor diebus priuilegiatis communicare: nec etiam clerici interdicti possunt communicare: si autem nō sunt interdicti, possunt. ¶ Itē panis, et fructus oliue, et huiusmodi possunt secrete benedici, et dari clericis, et laicis: in festis vero priuilegiatis possunt publice benedici, et dari. ¶ Item benedictio sponsorum pōt fieri in die aliquo priuilegiatorum in alijs aūt non. ¶ Itē non potest fieri aliquod officium mulieribus post partum, nisi in diebus priuilegiatis. ¶ Item fieri potest benedictio mense presentibus secularibus: cum non sit de horis canonicis, nec competat ratione alicuius ordinis: potest enim laicus hoc facere.

¶ Finit quartus Tractatus libri Sacerdotalis de sacramento Eucharistie.

¶ Incipit quintus tractatus prime partis libri Sacerdotalis, De sacramento extreme vnctionis, et ei annexis, et consequentibus, De materia, forma, ministro, effectu sacramenti extreme vnctionis, et quibus corporis partibus dari debeat, et an debeat iterari. Cap. 1.

Extreme vnctionis sacramentum debet dari laborantibus in extremis. Et istud sacramentū inducit mundationem a peccatis. Circa quod plura aduertēda sunt, videlicet,

Materia, Minister,
Forma, Effectus,
Quibus dari debeat,
Quibus corporis partibus, Et an possit reiterari.

¶ Materia sacramenti extreme vnctionis, que sit. Cap. 2.

Materia huius sacri est oleum oliuarum, et non aliud oleum, ab epō prius sanctificatum, et benedictum: Quod sacramētum Christus instituit qn̄ apostolos ad predicandum missos docuit oleo vngere infirmos. Marc. 6. Et beatus Jacobus in canonica sua. 5. c. dicit: Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros ecclesie: et orent super eum, vngentes eum oleo sancto.

Et tale oleum vocatur Oleum infirmorum, non cathecumenorum. Unde diligenter aduertat sacerdos, ne vnum pro alio ministret: de Sacra vnct. c. Unctio. Et si errore hoc fecerit, debet caute suppleri per sacerdotem. de Sacramentis iterandis vel non. cap. 1. in fine.

¶ Forma huius sacramenti, que sit. Cap. 3.

FOrma huius sacramenti sunt verba, que profert Sacerdos quādo inungit infirmum. s. Per istam vnctionem & suaz pijssimam misericordiam indulgeat tibi Deus quicquid deliquisti per visum, per auditum &c. Et licet varie sint forme huius sacramenti, tamen melius est vti forma S. Romane Ecclesie, que est mater & magistra aliarum Ecclesiarum. ¶ Ex concilio Florentino. Forma sacramenti extreme vnctionis hec est. Per istam vnctionem & suam pijssimam misericordiam indulgeat tibi dn̄s quicquid deliquisti per visum, similiter in alijs membris.

¶ Minister huius sacramenti quis sit. Cap. 4.

MInister huius sacramenti est solus Sacerdos, & non alius. Quod patet in predicta authoritate sancti Jacobi. cap. 5. vbi ait, Inducat presbyteros &c. 25. dist. 5. Sed queritur, & cap. sequen. Nec est de necessitate, quod sint plures sacerdotes presentes, sed vnus solus cum clerico potest sacramentum conferre. De verbo. signifi. ca. quesiuit. Si tamen sint plures sacerdotes melius est. Et ille qui inungit, debet dicere verba, & ceteri respondere, & assistere, & pro infirmo orare.

¶ De effectibus huius sacramenti. Cap. 5.

EFfectus huius sacramenti est multiplex. ¶ Primus est consolidatio spiritualis debilitatis per peccatum inducte. Dicit enim S. Tho. q talis vnctio dicitur quedaz spiritualis sanatio, quia datur contra quandam inhabilitatem, vel ineptitudinem, que in nobis remanserunt ex peccato actuali, vel originali, vel venialium peccatorum remissio. ¶ Secundus effectus est sanitas corporalis, si diuina sapiētia id nouerit infirmo vtiliter expedire. ¶ Tertius est: quia per istud sacr̄m remittuntur peccata venialia & mortalia, que ignorat: vt in eadem authoritate beati Jacobi. Et si in peccatis fuerit dimittentur ei. Jacobi. 5. cap. ¶ Quartus est diminutio pene pctō mortali debite. ¶ Quintus est gratie augmentum, que in hoc sacro confertur & augetur,

tur, nisi ob exponatur: ⁊ ex consequenti, gloria. ¶ Sextus est interior letitia, ⁊ robur contra demonis insidias, que potissime tūc insunt. ¶ Septimus arctatio diabolice potestatis, que non est ita potens sumpto sacramento. ¶ Octauus est protestatio decedentis, q̄ permanserit in fide militantis ecclesie, ex qua vadit ad ecclesiam triumphantez: tanq̄ miles, qui fideliter pugnauit.

¶ Quibus dari debeat hoc sacramentum. Cap. 6.

HOc sacramentum dari debet solis infirmis adultis ⁊ penitentibus, qui sunt infirmi in periculo mortis: ⁊ illis, qui instanter petunt illud ⁊ petierunt, licet tunc nihil intelligant propter mortis anxietatē, vel phrenesim, vel aliud accidens: pueris autem, ac euntibus ad pugnaz, aut alio modo in periculo casuali mortis positis, ac etiam ad mortem damnatis non datur.

¶ Quibus corporis partibus debeat dari hoc sacramentum. Cap. 7.

DAndum est autez hoc sacr̄m in illis corporis partibus, ⁊ locis, per que morbus in animā intrauit. Et quia quinque sensus sunt illi, per quos potissimum hō peccat: ideo in illis locis dandum est. ¶ Ex concil. Floren. predicto. Hoc sacr̄m infirmo, de cuius morte timetur, dari debet. Qui vngendus est in oculis pp visum: in auribus pp auditū: in naribus pp odoratuz: in ore pp gustum, vel locutionem: in manibus pp tactum: in pedibus pp gressum: in renibus pp delectationem ibidem vigentem. Hec ibi. Mulieribus non vnguntur renes propter honestatem. Et siquis non haberet oculos, vel nasum, vel alia membra, inungantur loca magis propinqua dictis sensibus, vel locis, qui inungi deberent. Inunguntur ēt renes: quia in eis incentiuum libidinis consistit. Ideo Saluator noster Luc. 12. dicit Sint lumbi vestri precincti, ⁊c. Non debent autē scapule inungi, quia vncte fuerunt in baptismo. Nec manus presbyteri vngende sunt interius, sed exterius: qr prius ab epō interius inuncte fuerunt in ordinatione sacerdotij. Et si talis infirmus laborat in extremis cito inungat̄, ne inunctus decedat. dis. 5. ca. bap.

¶ An hoc sacramentum possit reiterari. Cap. 8.

POtest autem reiterari hoc sacr̄z toties, quoties infirmus morti appropinquare videtur. Sed in eadem infirmitate, si fuerit longa, ⁊ timetur de periculo mortis, poterit reiterari semper.

Si vero sit infirmitas breuis, non reiteratur, nisi recidiuauerit. Nec est expectandum ad inungendum infirmum vsque ad vltimum: quia tunc nullum sensum, vel deuotionē habere potest. Et debet dari etiā illud recusanti, dūmodo sit pęnitens, ipsum ligando per manus, ⁊ pedes, ⁊ brachia, ⁊ sic inungi. Qui negligunt recipere hoc sacramentū, vel contemnunt, grauiter peccant: ⁊ tempore interdicti ecclesiastici hoc sacr̄m non debet conferri. Sacerdotes curati, qui renuunt, aut negligūt hoc sacramentū conferre, nō euadunt pctm̄ mortale. Sacerdos quolibet anno debet sacrum oleū mutare: ⁊ vetus in Ecclesię lāpadibus ad comburendū ponere. Et si contrariū faceret, grauiter peccaret. de cōsc. dist. 4. Siquis de alio. Et si sacrū Chrisma, vel oleum cathecumenorū, vel infirmorum, ex vsu defecerunt: debet super illa imponi oleum non benedictum, ⁊ totum efficitur benedictum. De consec. Eccle. vel Alta. c. quod in dubijs. Sacerdos nō debet petere in collatione huius sacramēti pecuniā: quia simoniacus esset: sponte tamen oblatā potest recipere. 1. q. 3. c. vlti. Et si infirmus petierit hoc sacramentum, ⁊ antequā sacerdos veniat, loquelam amiserit, vel notitiam, nihilominus sacerdos eum inungat. 26. quęst. 5. cap. his qui. ⁊ de senten. excōmun. cap. a nobis. 2. quia in tali casu etiam deberet baptizari: ⁊ a peccatis absolui. De baptis. ⁊ eius effect. capitu. maiores. Sacrum Chrisma, oleum cathecumenorum, ⁊ oleum infirmorum seruari debet in Ecclesia, in loco decenti, ac sub clauium custodia, non tamen in eodem loco, vbi Eucharistię sacramentum seruatur propter eiusdem reuerentiam.

¶ Ordo ad vngendum infirmū s̄m Romanam Curiā. Cap. 9.

Sacerdos vncturus infirmum, in primis accipiat oleum sanctum, deinde ordinate procedat, dicendo p̄s Miserere mei. vt dictum est supra in cōmunione. Cum autem peruentum fuerit ad locum, vbi iacet infirmus, sacerdos intrans dicat ℣. Pax huic domui. ℟. Et omnibus habitantibus in ea. Deinde stans ante ęgrotum dicat ℣ Adiutorium nr̄m in noīe dn̄i. ℟. Qui fecit cęlum ⁊ terram. ℣ Dn̄s vo. ℟ Et cum. Oremus. Oratio.

Adesto dn̄e supplicationibus nostris, ⁊ me indignum, qui primum misericordia tua indigeo, clementer exaudi: ⁊ quē non electione meriti, sed dono gr̄ę tuę cōstituisti huius operis mini-

ministrũ, da fiduciã tui muneris exequendi, ⁊ ipse in nr̃o ministerio, qđ tuo virtutis est operare. Per Christũ. Oremus. Oratio.

INtroeat domine Jesu Christe domum hanc sub nostrę humilitatis ingressu ęterna fęlicitas, diuina prosperitas, serena lętitia, charitas fructuosa, sanitas sempiterna: effugiat ex hoc loco accessus dęmonum: adsint angeli pacis: domumque hanc deserat effugata discordia. Magnifica domine super nos nomen sanctum tuum: ⁊ bene ✠ dic nostrę conuersationi: sanctifica nostrę humilitatis ingressum: qui sanctus ⁊ pius es: ⁊ permanes cum patre ⁊ spiritu sancto in sęcla sęclorum. ℟. Amẽ. Orõ.

ORemus ⁊ deprecemur dñm nr̃m Jesum Christuз, vt benedicendo bene ✠ dicat hoc tabernaculum, ⁊ oẽs habitantes in eo: ⁊ det eis angelum bonum custodem: ⁊ faciat eos sibi seruire ad considerandum mirabilia de lege sua: auertat ab eis omnes contrarias ptãtes: eripiat eos ab omni formidine, ⁊ ab omni perturbatione: ac sanos in hoc tabernaculo custodire dignetur. Qui cum patre ⁊ spiritu sancto viuit ⁊ regnat in secula seculorum. ℟. Amen. Deinde dicat hanc orationem.

EXaudi nos domine sancte, pater oп̃s, ęterne Deus, ⁊ mittere digneris sanctum angelum tuum de cęlis, qui custodiat, foueat, protegat, visitet atque defendat omnes habitantes in hoc habitaculo. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Et ponatur imago crucifixi ante oculos infirmi: vt eam possit respicere. Deinde in modum crucis aspergat ęgrotum aqua benedicta: postea domum, dicendo ante. Asperges me domine. cum ℣. Miserere mei Deus. ⁊ Gloria pa. ⁊ Sicut erat. ⁊ repetitur Añа Asperges me. vt supra. Deinde immediate faciat ęgrotus confessionem: ⁊ dicat. Confiteor. Quo dicto sacerdos dicat.

DOminus noster Jesus Chrs̃ te absoluat: ⁊ ego absoluo te ab oĩ vinculo excõicationis maioris, siue minoris, suspensionis, vel interdicti, ⁊ ab omnibus pctĩs tuis: ⁊ restituo te vnitati, ⁊ cõioni sanctę matris Ecclesię absolutum. In noĩe pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ spũs ✠ sancti. Amen. Et tũc oẽs clerici astantes dicat, legendo septem psalmos pnĩales. Dum aũt psalmi dñr, vel cum dicti fuerint, sacerdos intincto pollice in oleo scõ dicat absolute.

IN nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spiritus ✠ sancti: extinguatur in te oĩs virtus diaboli, per impositionem manuum nostrarum:

nostrarum: imo per inuocationem oium sanctorum Angelorũ, Archangelorũ, Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrũ, Confessorum, Virginum, atqз omnium simul Sanctorum. ℟. Amen. Quo dicto, faciat signum crucis de oleo sancto in corpore egri in septem locis subscriptis, ad vnamquamque crucem, propriam orationem dicendo. Ad oculos.

PEr istam sanctam vn ✠ ctionem, ⁊ suam pijssimã misericordiam, parcat tibi dñs, quicquid deliquisti ꝑ visum. ℟. Amen. Minister vero tergat locum inunctũ, cũ stuppa, reponens eã in vase mundo: ⁊ sic faciat post quamlibet vnctionem. Ad aures.

Per istaз sanctã vn ✠ ctioneз, ⁊ suã pijssimã misericordiã parcat tibi dñs quicquid deliquisti per auditũ. ℟. Amen. Ad nares.

Per istã sanctam vn ✠ ctionẽ, ⁊ suam pijssimã misericordiam, parcat tibi dñs quicquid deliquisti ꝑ odoratũ. ℟. Amẽ. Ad labia.

Per istam sanctam vn ✠ ctionem: ⁊ suam pijssimaз misericordiam, parcat tibi dominus quicquid deliquisti per gustum, ⁊ locutionem. ℟. Amen. Ad manus.

Per istam sanctam vn ✠ ctioneз, ⁊ suã pijssimã misericordiaз, parcat tibi dñs quicquid deliquisti ꝑ tactũ. ℟. Amen. Ad pedes.

Per istã sanctã vn ✠ ctionẽ, ⁊ suã pijssimã misericordiam, parcat tibi dñs quicquid deliquisti per gressum. ℟. Amẽ. Ad lũbos.

Per istam sanctam vn ✠ ctionem, ⁊ suam pijssimam misericordiam, parcat tibi dominus quicquid lumborum delectatione deliquisti. ℟. Amen. Postea dicat sacerdos.

VNxi te oleo sancto in noie Patris, ⁊ Filij, ⁊ Spiritus sancti. Et non lateat in te immũdus spũs, ⁊ dolor, siue insanabilis languor, neqз in membris tuis, neqз in medullis, neqз in cõpaginibus mẽbrorũ tuorũ: sed virtus Chri altissimi in te corroboretur. Qm sicut vngit Samuel Dauid in regem prophetam olei operatione, omnipotentis virtute, sic suo sancto medicamine te vnxi quatenus per huius mysterij operationem, ⁊ per hãc sacrati olei vnctionem, atqз nostraз deprecationeз, virtute sanctę Trinitatis medicatus atqз refectus, pristinam ac melioratã recipere merearis sanctitatem a domino omnipotente. Qui viuit ⁊ regnat Deus in secula seculorum. ℟. Amen. Oremus.

PEr istam sanctam vnctionem, ⁊ per Dei virtutem, ⁊ per mysterij nostri benedictioneз, sanctificent ab omni sorde pecca-

ti manus ꝛ os, coꝛ quoque ac sensus, visus, auditus, gustus, tactus, ꝛ odoꝛatus, ac totum coꝛpus tuū, ꝛ anima tua: ꝛ idoneus efficiaris ad inuocandum atque sanctificandū Deum ꝛ benedicendum nomen eius. Reddat tibi dñs lętitiā salutaris tui, ꝛ spū principali cōfirmet te, ꝛ spūm scm̄ innouet in visceribus tuis: ꝛ ne auferat illū a te. Sed benedictio Dei Pris, ꝛ Filij, ꝛ Spūs sancti descendat super te: copiosaqꝫ super caput tuū defluat: ꝛ in extrema coꝛpoꝛis tui descendat. Interius exteriusqꝫ te repleat, atque circundet: ꝛ sit semper tecum. Per Christum. ℟. Amen.

SAnet te Deus, pater omnipotēs, qui te creauit. Sanet te Jesus Christus, qui pro te passus est in cruce. Sanet te spiritus sanctus, qui tibi in baptismo infusus est. Sancta trinitas vnus Deus gratiam suam ad pꝛofectum salutis animę ꝛ coꝛpoꝛis in te augeat: ꝛ ab omni malo te liberet, ac in bono iugiter conseruet. Qui viuit ꝛ regnat Deus in secula seculoꝛum. ℟. Amen.

Quibus omnibus peractis, ꝛ a clericis psalmis ꝛ litanijs lectis, sacerdos dicat Kyrieelei. Chꝛeele. Kyrieeleison. ℣. Pater noster sub silentio. ℣. Et ne nos inducas in ten. ℟. Sed libe. ℣. Saluum fac seruum tuum. ℟. Deus meus sperantem in te. ℣. Mitte ei domine auxilium de sancto. ℟. Et de Sion tuere eum. ℣. Esto ei domine turris foꝛtitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Nihil pꝛoficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Domine exaudi oꝛat. ℟. Et clamoꝛ. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oꝛemus. Oratio.

DOmine Deus, qui per Apostolū tuū locutus es: Infirmatur quis in vobis, inducat pꝛesbiteros ecclesię, ꝛ oꝛent super eum vngentes eum oleo sancto in nomine domini: ꝛ oꝛatio fidei saluabit infirmum, ꝛ alleuiabit eum dominus: ꝛ, si in peccatis sit, dimittentur ei: cura (quęsumus) Redemptoꝛ noster gratia Spiritus sancti lāguoꝛes istius infirmi: ꝛ sua sana vulnera: eiusque dimitte peccata: atque doloꝛes cunctos coꝛdis ꝛ coꝛpoꝛis ab eo expelle: plenamque ei interius exteriusqꝫ sanitatem misericoꝛditer redde: vt ope misericoꝛdię tuę restitutus, ad pꝛistina reparetur officia. Qui cum Patre ꝛ Spiritu sancto viuis ꝛ regnas in secula seculoꝛum. ℟. Amen. Alia oratio.

REspice, quęsumus domine, famulum tuū in infirmitate sui coꝛpoꝛis fatiscentem: ꝛ animam refoue quam creasti: vt

castiga-

castigationibus emendatus se sentiat tua medicina saluatum.
Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oratio.

D Omine sancte, pater opꝫ, eterne deus qui benedictionis tue
gratiam egris infundendo corporibus, facturaꝫ tuam mul-
tiplici pietate custodis, ad inuocationem tui noīs benignus assi-
ste: vt famulum tuum N. ab egritudine liberatum, ⁊ sanitati do-
natum, dextera tua erigas, virtute confirmes, potestate tuearis,
atque ecclesie tue sanctisqꝫ altaribus tuis, cuꝫ omni desiderata
prosperitate restituas. Per Chr̄m dn̄m no. ℟. Amen. Oratio.

D Ominus Iesus Christe apud te sit, vt te defendat: intra te
sit, vt te reficiat: circa te sit, vt te cōseruet: ante te sit, vt dedu-
cat: post te sit, vt te custodiat: sup̄ te sit: vt te benedicat. Qui in tri-
nitate perfecta viuit ⁊ regnat in secula seculorum. Amen.
Postea stuppa proijciatur in ignem. His omnibus peractis re-
uertantur ad ecclesiam: ⁊ Crux remaneat coram infirmo.

¶ Ordo vngēdi infirmū sēm vsum Patriarchatus Venetiarū.

S Acerdos accedere volens ad vngendum infirmum: sumpto
suppellicco, ⁊ stola, ⁊ libello cū ministro ad infirmuꝫ accedat.
Et ibidem superpelliceo ⁊ stola paratus accedens ad lectum in-
firmi dicat. Pax huic domui, ⁊ oībus habitantibus in ea. Et
aspergat infirmum, ⁊ thalamum, ⁊ astantes aqua benedicta.
Quo facto paucis verbis infirmum consoletur: ⁊ hortetur ad
habendam spem ⁊ fiduciam in domino Deo. Et postea dicat.
Dominus vobiscum. ℟. Et cum spir. Oremus. Oratio.

O Mnipotens, ⁊ misericors Deus, immensam pietatē tuam
humiliter imploramus: vt ad introitum humilitatis nostre
in tuo nomine hunc famulum tuum N. in hoc habitaculo iacen-
tem fessum salutifere visitare digneris, sicut visitasti Tobiam ⁊
Sarram, socrum Petri, puerumqꝫ Centurionis, atque eum re-
stituas pristine sanitati anime ⁊ corporis, vt recepta ipsa pristina
sanitate gratiarū tibi in ecclesia tua referat actioneꝫ. Per Chri-
stum. ℟. Amen. Deinde sacerdos intingens pollicem in oleo
sancto infirmorū, vngat caput infirmi in modū crucis, dicens.

V Ngo caput tuū oleo sc̄ificato. In noīe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij,
⁊ spūs ✠ sc̄i: vt more militis vncti p̄paratus ad luctamen,
possis aereas superare cateruas: p̄ Xp̄m. ℟. Amen. Et exterga-
tur stuppa locus inunctus, ⁊ ponat in vase mūdo. ¶ Ad oculos.

Vngo

Vngo oculos tuos oleo ſanctificato. In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti: vt quicquid de illicito viſu deliquiſti, huius olei vnctioni expietur. Per Chriſtum dominum noſtrum. Qui tecum vi. ⁊c. ℟. Amen. ¶ Ad aures.

Vngo has aures ſacrati olei liquore, In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti: vt quicquid delectatione nocivi auditus admiſſum eſt medicina ſpirituali euacuetur. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. ¶ Ad nares.

Vngo has nares oleo ſacrato, in nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti: vt quicquid noxio vapore cõtractuȝ eſt ab odore ſuperfluo: iſta emendet vnctio, vel medicatio. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. ¶ Ad labia.

Vngo labia iſta conſecrati olei medicamento, In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti: vt quicquid guſtu ſuperfluo ⁊ iordinato, vel otioſa vel criminoſa peccaſti locutione, diuina clementia miſeraſite hac vnctione expurgetur. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. ¶ Ad pectus.

Vngo pectus tuum oleo ſancto: vt hac vnctione protectus, fortiter ſtare valeas aduerſus aereas cateruas, In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti, ſit hęc vnctio olei ſanctificati ad purificationem mentis ⁊ corporis. Per Chriſtum dominum noſtrum. Qui tecum. ℟. Amen. ¶ Ad ſcapulas.

Vngo has ſcapulas, ſiue in medio ſcapularum oleo ſacro, In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti: vt ex omni parte ſpirituali protectione munitus, valeas diabolicos impetus viriliter contemnere, ac procul poſſis eos robore ſuperni iuuaminis repellere: Per Chriſtum dominum noſtrum. Qui tecum viuit ⁊ regnat. ℟. ium. Amen. ¶ Ad manus.

Vngo has manus oleo ſanctificato, In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti: vt quicquid illicito, vel noxio tactu, vel opere peregerunt, per hanc vnctionem euacuetur. Per Chriſtum dominuȝ noſtrum. Qui tecum viuit ⁊ regnat in ſecula ſeculorum. ℟. ium. Amen. ¶ Ad pedes.

Vngo hos pedes oleo benedicto, In nomine Pa ✠ tris, ⁊ Fi ✠ lij, ⁊ Spiritus ✠ ſancti: vt quicquid ſuperfluo, vel nocivo inceſſu commiſerunt, iſta aboleat vnctio, vel medicatio. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

¶ Bene-

¶ Benedictio super infirmum inunctum.

BEne ✠ dictio Dei omnipotentis cum angelis suis sit super te. ℟. Amen.

Bene ✠ dictio domini nostri Jesu Christi cum apostolis suis sit super te. ℟. Amen.

Bene ✠ dictio Spiritus sancti cum septem dōnis suis sit super te. ℟. Amen.

Bene ✠ dictio sanctę Ecclesię catholicę cum filijs suis electis sit super te. ℟. Amen.

Bene ✠ dictio sanctę Marię Virginis matris domini nostri Jesu Christi cum filiabus suis sanctis sit super te. ℟. Amen.

Bene ✠ dictio sancti Petri principis Apostolorum ⁊ omnium apostolorum sit super te. ℟. Amen.

Bene ✠ dictio quatuor Euangelistarum Christi, cum quatuor Euangelijs, ⁊ quatuor passionibus Christi sit super te. ℟. Amē.

Bene ✠ dictio sanctę Crucis Christi, cum virtute Altissimi sit super te. ℟. Amen.

Bene ✠ dic domine famulum tuum, sicut bene ✠ dixisti Adā per passionem filij tui domini nostri Jesu Christi. ℟. Amen.

Bene ✠ dic domine famulum tuum, sicut bene ✠ dixisti Noe, ⁊ filios eius post diluuium. ℟. Amen.

Bene ✠ dic domine famulum tuum, sicut bene ✠ dixisti Abraham propter fidem suam. ℟. Amen.

Bene ✠ dic Domine famulum tuum, sicut bene ✠ dixisti Moysen per decem verba legis, quę dedisti ei in monte Sinai. ℟. Amen.

Bene ✠ dic Domine famulum tuum, sicut bene ✠ dixisti Dauid, propter eius deuotionem ad te, ⁊ propter fortitudinem manuum suarum. ℟. Amen.

Bene ✠ dictio omnium gentium celestiū sit super te. ℟. Amē.

Fiant merita ⁊ orationes omnium sanctorum tecum in diebus ⁊ noctibus: in verbo ⁊ facto, in cogitatione, ⁊ omni tempore cōmendo te sub potestate sanctissime Trinitatis. ℟. Amen.

Illuminet faciem tuam super te dominus, ⁊ misereatur tui. ℟. Amen.

Conuertat dominus vultum suum ad te: ⁊ det tibi pacem. Qui viuit ⁊ regnat in secula seculorum. ℟. Amen.

In nomine Pa ✠ tris, ꝛ Fi ✠ lij, ꝛ Spirit⁹ ✠ sancti accipe sanitatem mentis ꝛ corporis. ℟. Amen.

Hęc vnctio per istud signum sanctę cru ✠ cis, ꝛ per oleum sancti ✠ ficatum, ꝛ per domum sancti ✠ Spiritus fiat tibi ad sanitatem ꝛ sempiternam salutem. ℟. Amē. Deinde dicat Sacerdos. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spir. Oremus. Oratio.

DOmine Jesu Christe, qui es saluatio, ꝛ redemptio nostra, qui es vera salus, ꝛ medicina, ꝛ a quo omnis sanitas, ꝛ medicamentum venit, qui apostoli tui voce instituis, vt languidos olei liquore tangentes vngamus: postulamus misericordiam tuę pietatis: ꝛ quęsumus, vt respicias propitius super hunc famulum tuum ab illa summitate cęlorum, vt quem languor curuat ad exitum, ꝛ virium contractio pertrahit ad occasum medela tuę gratię saluti restituat castigatum. Extingue in eo libibidinū ꝛ febrium actus, ęgritudinum ꝛ cupiditatum tormenta, dissolue superbię inflationem, tumoremque compesce: vlcera ꝛ putredines vitiorum euacua, viscerum interna, cordiumque ac medullarum, ꝛ cogitationum sana discrimina: conscientiarum atque plagarum abducito cicatrices physicis, ꝛ phantasinaticis adesto periculis: vetereſque atque immensas remoue passiones: opera carnis sanguinisque materiam compone: ac delictorum illi veniam propitiatus attribue: sicque illum iugiter custodiat pietas tua: vt nec ad corruptionem aliquando sanitas, nec ad perditionem, te auxili[illegible]te perducat infirmitas fiatque illi hęc olei sacra perunctio [illegible]concita morbi pręsentis expulsio, ꝛ peccatorum omnium optata remissio: te concedente Saluator mūdi. Qui cum Patre ꝛ Spiritu sancto viuis ꝛ regnas, Per omnia secula seculorum. ℟. Amen.

PRopitietur dn̄s cunctis iniquitatibus huius infirmi: ꝛ sanet omnes languores illius: redimatque de interitu perpetuę mortis vitam eius: ꝛ corroboret ꝛ satiet in bonis omnibus desiderium ipsius. Qui viuit ꝛ regnat in secula seculorū. ℟. Amen.

Concede nobis dn̄e famulis tuis: vt orantes cum fiducia dicamus Pater noster. totum. Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos a malo. Libera nos, quęsumus Domine: ab omni malo: ꝛ custodi nos semꝑ in omni opere bono Jesu Christe author omnium bonorum.

Bene-

¶ Benedictio cinerum, in quibus ponendus est infirmus moriens: ꝛ cilicij quo cadauer defuncti est inuoluendum. Cap. II.

℣. Adiutorium nostrum in nomine domini. ℟. Qui fecit cęlum ꝛ terram. ℣. Domine exaudi orati. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spir tu tuo. Oremus. Oratio.

DEus, qui non mortem, sed pniam desideras peccatorum, fragilitatem, conditionis humanę benignissime respice ꝛ hos cineres, quos causa proferendę humilitatis, atque promerendę venię famulo tuo imponi, ꝛ cilicium quo eum indui decreuimus, bene ✠ dicere pro tua pietate digneris: vt qui se cinerem esse ob prauitatis suę meritum, ꝛ in puluerem reuersurum se cognouit, peccatorum omnium veniam, ꝛ pręmia pęnitentibus repromissa a te misericorditer cõsequi mereatur. Per Christum dominum nostrum. Qui tecum viuit ꝛ reg.

¶ Exorcismus cineris.

EXorcizo te cinis in nomine Dei pa ✠ tris omnipotentis, ꝛ in nomine Jesu ✠ Christi Filij eius, ꝛ Spũs ✠ sancti, qui te per ignem in fauillam cõuerti pręcepit: vt sicut iussione Dei per sanctum famulum suum Moysen cinis vitulę in populo aspersus oẽm congregationem sanctificauit Jsrael, ita ꝛ tu exorcizatus in nomine sanctę Trinitatis, ꝛ in terra ꝛ cilicio aspersus efficias, vt in famulo Dei nõ lateat diabolus, sed manifestetur atque expellatur: vt purus ꝛ sincerus inueniatur. Per dominuz nostrum Jesum Christum, qui venturus est iudicare viuos ꝛ mortuos, ꝛ seculum per ignem. ¶ Item benedictio cilicij.

BEne ✠ dic dñe hoc cilicium, quod famulus tuus pro humilitatis ꝛ pęnitudinis suę deuotione indui appetiuit: vt sicut Niniuitarum populo in cinere ꝛ cilicio pęnitenti pepercisti, ita ꝛ famulus tuus humiliationis ꝛ professionis suę indutus vestimẽto, a te creatore suo oĩum indulgentiam consequatur delictorũ. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen.

Tunc aspersis cineribꝰ ꝛ cilicio aqua benedicta, imponat vtrũque super infirmum: vel etiam defunctum, ꝛ dicat sequentem orationem. Oremus. Oratio.

INduat te dñs vestimento salutis: ꝛ qui vt nobis humilitatis ostenderet formam, vilibus voluit indui pannis in pręsepio, ipse te faciat corde contrito ꝛ humiliato sibi assistere: vt sicut

cut habitum hunc abiectionis te fecit extrinſecus induere, ita ip=ſe veſtimento immortalitatis ⁊ ſtola iucunditatis te intrinſecus induat. Per eundem dominum noſtrum Jeſum Chriſtum filiuꝫ Dei: qui cum Patre ⁊ Spiritu ſancto viuit ⁊ regnat Deus in ſecula ſeculorum. ℞. Amen. Tunc ſuper infirmum ſacerdos cineres aſpergat, ⁊ cilicium ſuper eum ponat. Si auteꝫ iaꝫ mor=tuus fuerit, ſimiliter eum aſpergat ⁊ cilicium eum induat.

¶ De oratione facienda in viſitatione infirmorum. Cap. 12.

CUm ſacerdos aliquam perſonam infirmam decumbentem viſitauerit, ⁊ aliquam orationem ſuper eam facere voluerit, poterit vti forma infraſcripta, videlicet. ¶ Primo intrans domum, vel cameram infirmi dicat. ℣. Pax huic domui. ℞. Et omnibus habitantibus in ea. Et accedens ad lectulum infirmi, eum dulciter ſalutet, ⁊ ad patientiam hortetur, ⁊ ali=qua verba ſancta pro ipſius exhortatione ⁊ conſolatione dicat. Et quia infirmitas corporalis frequentius euenit propter infir=mitatem ſpiritualem, vt in c. Cum infirmitas, de pęni. ⁊ remiſ. hortetur eum, vt ſi cito velit ſanari ab infirmitate, etiam ſi in=firmitas non ſit multum grauis, integram ⁊ veram confeſſio=nem faciat de omnibus peccatis ſuis. Poſtmodum ſacerdos dicat. Chariſſime, ſi dominus tibi pręſtare dignabitur ſanita=tem, non proponis de cętero pro viribus tuis a peccatis caue=re, ⁊ eius mandata pro poſſe ſeruare? Quo promittente, dicat Sacerdos. ℣. Adiutoriū noſtrum in nomine domini. ℞. Qui fecit cęlum ⁊ terram. ℣. Dominus vobiſcum. ℞. Et cum ſpi=ritu tuo. Oremus. Oratio.

INtroeat, quęſumus dn̄e Jeſu Chriſte, domum hanc ſub no=ſtrę humilitatis ingreſſu ęterna fęlicitas, diuina proſperitas, ſerena lętitia, charitas fructuoſa, ſanitas ſempiterna. Effugiat ex hoc loco acceſſus dęmonum, adſint Angeli pacis, domum=que hanc deſerat effugata diſcordia. Magnifica dn̄e ſuper nos nomen ſanctum tuum: bene ✠ dic cōuerſationi noſtrę: ſancti=fica noſtrę humilitatis ingreſſum: qui ſanctus ⁊ pius es: ⁊ per=manens cum patre ⁊ ſpiritu ſancto in ſecula ſec. ⁊c. Pſ. Dn̄e ne in furo. ⁊c. j. fo. 58. ℣. Dominus vobiſcuꝫ. ℞. Et cum ſpiritu tuo. Sequentia ſancti Euangelij ſm̄ Matth. ℞. Gloria tibi domi=ne. Dū ſacerdos dicit, Sequētia ſancti, ſignū crucis faciat ſup

se in fronte, super os, et super pectus, et similiter super infirmum: maxime si fuerit masculus: si vero femina fuerit, dum sacerdos se signat, per semetipsam in locis prędictis se signet: et hoc idem in sequentibus Euangeliis obseruetur.

In illo tpe: Cum introisset Jesus Capharnaum: accessit ad eū Centurio rogans eum, et dicens: Domine puer meus iacet in domo paraliticus, et male torquetur. Et ait illi Jesus: Ego veniam, et curabo eum. Et rñdens Centurio ait: Dñe non sum dignus vt intres sub tectum meum: sed tm̄ dic verbo, et sanabitur puer meus. Nam et ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites: et dico huic, vade: et vadit: et alio, veni: et venit: et seruo meo, fac hoc: et facit. Audiens aūt Jesus miratus est, et sequentibus se dixit: Amē dico vobis, nō inueni tantā fidem in Jsrael. Dico aūt vobis, q̄ multi ab oriente et occidēte venient: et recumbent cū Abrahā Jsaac et Jacob in regno cęlorum: Filij aūt regni eijcient in tenebras exteriores. Jbi erit fletus et stridor dentiū. Et dixit Jesus Cēturioni: Uade et sicut credidisti fiat tibi. Et sanatus est puer eius ex illa hora. Oremus. Oratio.

Domine sancte, pr̄ oṗs, ęterne deus, qui benedictionis tuę gratiam ęgris infundendo corporibus, facturā tuam multiplici pietate custodis, ad inuocationem nominis tui benignus assiste: vt famulum tuum ab ęgritudine liberatum, et sanitati donatum dextera tua erigas, virtute confirmes, potestate tuearis, atq; ecclesię tuę sanctę cum omni desiderata prosperitate restituas. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Psalmus.

Conserua me dñe, qm̄ speraui in te: dixi dño, deus meus es tu, qm̄ bonorum meorum non eges. Sanctis qui in terra sunt eius: mirificauit oēs voluntates meas in eis. Multiplicatę sunt infirmitates eorum: postea accelerauerunt. Non congregabo conuenticula eorum de sanguinibus: nec memor ero nominū eorum per labia mea. Dñs pars hḗditatis meę, et calicis mei: tu es qui restitues hḗditatē meā mihi. Funes ceciderunt mihi in p̄claris: etenim hęreditas mea pręclara est mihi. Bñdicā dñm qui tribuit mihi intellectū: insuper et vsq; ad noctem increpuerunt me renes mei. Prouidebam dñm in conspectu meo semper: qm̄ a dextris est mihi, ne commouear. Propter hoc lętatum est cor meum, et exultauit lingua mea: insuper et caro

mea

mea requiescet in spe. Q m non derelinques animã meam in inferno: nec dabis scm̃ tuum videre corruptionem. N otas mihi fecisti vias vitę: adimplebis me lętitia cum vultu tuo: delectationes in dextera tua vsque in finem. Dominus vobiscum. Sequẽtia sancti Euangelij secũdũ Marcum. ℟. Gloria tibi Domine.

I N illo tempore: Recũbentibus vndecim discipulis, apparuit illis Jesus: ⁊ exprobrauit incrudelitatem illorum, ⁊ duritiam cordis: quia his qui viderant eum resurrexisse a mortuis non crediderant. Et dixit eis: Euntes in mundum vniuersum prędicate Euangelium omni creaturę. Qui crediderit ⁊ baptizatus fuerit, saluus erit. Qui vero non crediderit, condemnabitur: Signa autem eos, qui crediderint, hęc sequentur. In nomine meo dęmonia eijcient, linguis loquentur nouis, serpentes tollent. Et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Super ęgros manus imponent, ⁊ bene habebunt. Et dominus quidem Jesus, postq̃ locutus est eis, assumptus est in cęlum: ⁊ sedet a dextris Dei. Illi autem profecti prędicauerunt vbique domino cooperante, ⁊ sermonem confirmante sequentibus signis. Oremus. Oratio.

V Irtutum cęlestium Deus, qui ab humanis corporibus oẽz languorem ⁊ oẽz infirmitatem pręcepti tui potestate depellis, adesto propitius huic famulo tuo: vt fugatis infirmitatibus ⁊ viribus, receptis nomen sanctum tuum instaurata protinus sanitate benedicat. Per Christum dominum. ℟. Amen. Psalm⁹.

E Xaudiat te dñs in die tribulationis: protegat te nomen Dei Jacob. M ittat tibi auxilium de sancto: ⁊ de Sion tueatur te. M emor sit omnis sacrificij tui: ⁊ holocaustũ tuuz pingue fiat. T ribuat tibi ẜm cor tuum, ⁊ oẽ cõsilium tuũ cõfirmet. L ętabimur in salutari tuo: ⁊ in nomine Dei nr̃i magnificabimur. I mpleat dñs oẽs petitiones tuas: nunc cognoui quoniã saluũ fecit dñs Chr̃m suum. E xaudiat illum de cęlo sancto suo: in potentatibus salus dexterę eius. H i in curribus, ⁊ hi in equis: nos autẽ in noĩe dñi Dei nostri inuocabimus. I psi obligati sunt, ⁊ ceciderunt: nos aũt surreximus, ⁊ erecti sumus. D ñe saluum fac regem: ⁊ exaudi nos in die, qua inuocauerimus te. Dñs vo. ⁊c. Sequentia sancti Euange. ẜm Lucam. ℟. Gloria tibi domine.

I N illo tempore: Surgens Jesus de synagoga, introiuit in domum Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur ma-

 gnis

gnis febribus. Et rogauerunt illum pro ea. Et stans super illam imperauit febri: et dimisit illam. Et continuo surgens ministrabat illis. Cum autem sol occidisset, omnes qui habebāt infirmos varijs languoribus, ducebāt illos ad Jesum. At ille singulis manus imponens curabat eos. Oremus. Oratio.

Domine sancte, pater oīps, eterne De⁹, qui fragilitatē humane cōditionis infusa virtutis tue dignatione confirmas: vt salutaribus remedijs corpora nr̄a et mentes vegetentur: super hunc famulū tuū ꝓpitius intende: vt oī necessitate corporee infirmitatis exclusa, grā ī eo pristine sanitatis perfecta reparetur. Per Chrm. ℟. Amen. Ps. Inclina dn̄e aurem. fol. 59. Dominus vo. Sequentia sancti Euang. s̄m Joan. ℟. Gloria tibi domine.

In illo tempore: Erat dies festus Judeorum, et ascendit Jesus Jerosolymā. Est aūt Jerosolymis ꝓbatica piscina, q̄ cognominatur hebraice Bethsaida, quinque porticus hn̄s. In his iacebat multitudo magna languentiū, cecorū, claudorū, aridorū, expectantiū aque motū. Angelus aūt dn̄i s̄m tp̄s descendebat in piscinam: et mouebatur aqua. Et qui prior descendisset in piscinā post motionē aque, sanus fiebat a quacūqz detinebātur infirmitate sua. Erat aūt quidam homo ibi triginta et octo annos habēs in infirmitate sua. Hunc cum vidisset Jesus iacentē, et cognouisset, quia multū iā tp̄s haberet, dixit ei: Vis sanus fieri? Rn̄dit ei languidus. Dn̄e hoiem non habeo, vt cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam. Dum venio enim ego, alius ante me descendit. Dicit ei Jesus: Surge, tolle grabatū tuū, et ambula. Et statim sanus factus est homo, et sustulit grabatum suum, et ambulabat. Erat autē Sabbatū in illa die. Dicebant ergo Judei illi, qui sanctus fuerat. Sabbatum est: non licet tibi tollere grabatū tuum. Respondit eis. Qui me sanum fecit, ille mihi dixit: Tolle grabatū tuum, et ambula. Interrogauerūt ergo eum: quis est ille homo, qui dixit tibi, tolle grabatum tuū, et ambula? Is autē, qui sanus fuerat effectus, nesciebat quis esset. Jesus autē declinauit a turba constituta in loco. Postea inuenit eum Jesus in templo: et dixit illi: Ecce sanus factus es: iam amplius noli peccare: ne deterius aliquid tibi contingat. Oremus. Oratio.

Respice dn̄e famulum tuum in infirmitate sui corporis laborantem: et animam refoue quam creasti: vt castigationibus emendata,

emendata, continuo, se sentiat tua medicina saluatã. Per Christũ. ps. Qui habitat in adiuto. fol. 60. Aña. Media vita in morte sumus: quem querimus adiutorem, nisi te domine: qui pro peccatis nostris iuste irasceris. Sancte Deus, sancte fortis, sancte et misericors saluator, amarę morti ne tradas nos. ℣. Ne proijcias nos in tempore senectutis: cum defecerit virtus nostra ne derelinquas nos dñe. Sancte Deus, &c. ℣. Muro tuo inexpugnabili circumcinge nos dñe: et armis tuę potentię protege nos semper Deus noster. Sancte Deus, &c. ℣. Aspice dñe de sede sancta tua, et cogita de nobis: inclina Deus meus aurem tuam et audi: aperi oculos tuos et vide tribulationem nostrã. Sancte Deus &c. Gloria. Sancte Deus &c. Kyrieeleison, Christe elei. Kyrieelei. Pater noster. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libe. ℣. Miserere mei domine, qm̃ infirmatus sum. ℟. Sana me domine, qm̃ conturbata sunt oĩa ossa mea. ℣. Post partum virgo inuiolata permansisti. ℟. Dei genitrix intercede pro nobis. ℣. Angelis suis Deus mandauit de te. ℟. Ut custodiant te in omnibus vijs tuis. ℣. Saluum fac seruum tuum. ℟. Deus meus sperantem in te. ℣. Mitte ei dñe auxilium de sancto. ℟. Et de Sion tuere eum. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis nõ apponat nocere ei. ℣. Esto ei domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Domine exaudi orationem. ℟. Et clam. ℣. Dominus vo. ℟. Et cũ spiritu tuo. Oremus. Oõo.

OMnipotẽs sempiterne Deus, infirmitatem famuli tui propitius respice: atque ad protegendum, eum dexteram tuę maiestatis extende. Oratio.

COncede hunc famulum tuum, quęsumus domine Deus, perpetua mentis et corporis sanitate gaudere: et gloriosa beatę Marię semper virginis intercessione a pręsenti liberari tristitia, et ęterna perfrui lętitia. Oratio.

DEus, qui miro ordine angelorum ministeria hominumque dispensas, concede propitius, vt a quibus tibi ministrãtibus in cęlo semper assistit, ab his in terra vita nr̃a muniatur. Oõo.

DEus, qui facturę tuę semper pio dominaris affectu, inclina aurem tuam supplicationibus nostris: et famulum tuum ex aduersa valetudine sui corporis laborantem placatus respice: et visita salutari tuo: et cęlestis grẽ pręsta ei medicinam. Per do.

Completa vltima oratione sacerdos vtranqz manum ponat super caput infirmi, ꝛ dicat orationem de B. Vincenti, videlicet.

Hac orationem Febricitātibus valere certum est.

SUper ęgros manus imponent ꝛ bene habebunt. Iesus Marię filius, mundi salus ꝛ dominus meritis beati Vincentij cōfessoris sui sit tibi clemens ꝛ propitius. Amen.

Postea dicat. Initium sancti Euangelij secundum Joannem.

IN principio erat verbum, ꝛ verbum erat apud Deuz: ꝛ Deus erat verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt: ꝛ sine ipso factum est nihil quod factum est. In ipso vita erat: ꝛ vita erat lux hominum. Et lux in tenebris lucet: ꝛ tenebrę eam non comprehenderūt. Fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Joannes. Hic venit in testimonium, vt testimonium perhiberet de lumine: vt omnes crederent per illum. Nō erat ille lux: sed vt testimonium perhiberet de lumine. Erat lux vera, quę illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. In mundo erat, ꝛ mundus per ipsum factus est: ꝛ mundus eum non cognouit. In propria venit: ꝛ sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum dedit eis potestatem filios Dei fieri his, qui credunt in nomine eius. Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sūt. Et verbum caro factum est: ꝛ habitauit in nobis. Et vidimus gloriam eius: gloriam quasi vnigeniti a patre: plenum gratię ꝛ veritatis.

Postea subiungat dicens.

DOminus Jesus Christus apud te sit, vt te defendat: intra te sit, vt te conseruet: ante te sit: vt te deducat: post te sit, vt te custodiat: super te sit, vt te bene ✠ dicat: qui cum patre, ꝛ spiritu sancto in vnitate perfecta viuit ꝛ regnat in secula seculorum. Benedictio Dei omnipotentis Pa ✠ tris, ꝛ Fi ✠ lij, ꝛ Spiritus ✠ sancti descendat super te, ꝛ maneat semper. ℟. Amen.

Prędicta oratio super infirmos potest abbreuiari ad libitum.

De petitionibus faciendis infirmo morienti valde vtilibus. Cap. 13.

SOlent frequenter a personis secularibus ex deuotione aduocari sacerdotes: vt assistant morientibus. Ideoque taliter aduocari poterunt in tali tempore infrascriptam formam seruare, vel aliam, vt eis visum fuerit. Et

primo

primo ingredientes cameram infirmi dicant. Pax huic domui. ℟. Et omnibus habitantibus in ea. Postea accedentes ad infirmum, eum dulciter salutent, et consolentur. Et si viderint eum morti proximum, si tamen adhuc sit capax rationis, hortentur ad plenam subiectionem sui ipsius diuine et bonitati et voluntati. Et cum viderint eum paratum ad moriendum, sacerdos petat ab eo infrascriptas petitiones per ordinem, morose et distincte, vt eas infirmus percipere possit, videlicet. Sacerdos Credis omnes articulos fidei, et totam sacram scripturam, secundum expositionem sanctorum Doctorum et catholicorum? Respondeat infirmus. Credo. Sacerdos. Detestaris tu, et reprobas omnes hereses, et superstitiones a sancta matre Ecclesia catholica damnatas, et reprobatas? Respondeat infirmus. Reprobo. Sacerdos. Gaudes mori in fide domini nostri Jesu Christi? Respondeat infirmus. Gaudeo. Sacerdos Cognoscis te multum offendisse dominum Deum creatorem tuum, a quo tanta beneficia recepisti, et a quo habes quicquid boni habes? Respondeat infirmus. Cognosco. Sacerdos. Doles ex corde de omni offensa contra dominum deum, teipsum, et proximum tuum, qualitercunque commissa? Respondeat infirmus. Doleo. Sacerdos. Doles de omni negligentia, et omissione boni operandi, et de contemptu gratiarum a domino deo tibi datarum? Respondeat infirmus. Doleo. Sacerdos. Doles de hoc, non timore mortis, vel cuiuscunque pene, sed solum ex consideratione offense diuine bonitatis, quam offendisti? Respondeat infirmus. Ita doleo. Sacerdos Desideras recordari omnium peccatorum tuorum oblitorum, vt de ipsis habere possis specialem contritionem, et dolorem, et penitentiam? Respondeat infirmus. Desidero. Sacerdos. proponis de cetero, si Deo placuerit te de hac egritudine sanatum, deinceps toto tempore vite tue cauere a peccatis mortalibus, et vitam tuam mutare: et potius quodcunque damnum temporale, et corporalem mortem sustinere, quam de cetero deum per peccatum mortale offendere? Respondeat infirmus. Propono. Sacerdos. Rogas deum, vt te in hoc sancto proposito conseruet? Respondeat infirmus. Rogo. Sacerdos. Parcis omnibus inimicis tuis, qui verbo, vel facto, tibi vel tuis in aliquo nocuerunt, amore domini dei tui, a quo etiam tu veniam tuorum peccatorum petis, et hoc non solum verbo, sed corde, et firma voluntate? Respondeat infirmus. Parco. Sacerdos. Vis omnia integre

restituere illis a quibus acquisiuisses, accepisses, vel habuisses per te vel per alios iniuste ⁊ indebito modo, ⁊ per hoc totam facultatem tuam, si aliter satisfacere non posses exponere, ⁊ eidem renunciare? Rñdeat infirmus. Volo: ⁊ paratus sum. Sacerdos. Credis non proprijs meritis, sed passionis dñi nostri Jesu Christi virtute, ⁊ merito ad gloriam peruenire? Respondeat infirmus. Credo. Sacerdos. Credis ꝙ dñs noster Jesus Christus pro nostra salute mortuus sit: ⁊ ꝙ ex proprijs meritis, vel alio modo nullus possit saluari, nisi ī merito passionis eius? Respondeat infirmus Credo. Sacerdos. Redde ei gratias toto corde: quantum potes: ⁊ te ipsius passioni recōmenda: ⁊ ipsam corde cogita, ⁊ ore quantum potes nomina. Respondeat infirmus Reddo. Sacerdos. Doles ꝙ non potes recordari de oībus peccatis tuis, quibus dñm Deum offendisti, in quocunque loco, ⁊ cum qualicunque persona, quę si recordareris, confitereris integraliter? Respōdeat infirmus. Doleo. Sacerdos. Doles, ꝙ postquam veniam de peccatis tuis a dño Deo consecutus es: recidiuans reuersus es ad eadem, vel similia, vel maiora peccata? Respondeat infirmus Doleo. Sacerdos. Si occurrerit tibi diabolus, ei semper appone merita passionis Christi. Respondeat infirmus Apponam. Sacerdos. Si te tētauerit de fide, dicas te omnia credere, ⁊ confiteri, quę credit, ⁊ confitetur sancta catholica ⁊ apostolica Ecclesia. Rñdeat infirmus Dicam. Sacerdos. Si dñs Deus voluerit te sm̄ tua peccata iudicare, dicas: Dñe Deus, ego pono mortem dñi mei Jesu Christi inter me ⁊ iudicium tuum: ⁊ quamuis meruerim ęternam mortem propter peccata mea, interpono tamen meritum passionis eiusdem loco meriti, quod ego miser deberem habere, ⁊ non habeo: Item dñe pono eandē passionem ⁊ mortē Dñi mei Jesu Christi inter me ⁊ iram tuam: ⁊ in manus tuas domine commendo spiritum meum. Rñdeat infirmus. Dicam. Non erit desperandum, vel dubitandum de salute illius, qui supra positas petitiones corde crediderit, ⁊ ore confessus fuerit. Finitis prędictis petitionibus cum cęperit in agone mortis infirmus certare, poterunt lege infra positę passiones omnes, vel aliquę ipsarum, sicut necesse fuerit, ⁊ etiam repeti. Et cum viderint infirmū signis euidentibus morti proximum, intermittentes passiones, faciant

recom-

recommendationem animę: vt infra. fol. 170. Prius tamen infirmus facere debet sequentes protestationes.

¶ De protestationibus faciendis a moriente. Cap. 14.

¶ Prima protestatio.

IN nomine sanctissimę Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Ego N. ꝓtestor corã te sanctissime Angele Dei diuina pietate ex vtero matris mihi deputato: & coram te patre meo N. & coram oĩbus vobis circunstantibus: ꝙ in ea vera fide catholica, quam sancta Romana & apostolica profitet̃ Ecclesia, & in qua omnes decesserunt sancti, mori desidero, & volo: Nec ad momentum temporis diutius viuere affecto, nisi quantum diuinę placuerit pietati, cui in omnibus conformiter meam subijcio voluntatem. ¶ Secunda protestatio.

¶ Item protestor, ꝙ sub tua angelica protectione, & adiutorio diuinę gratię discedam: & sic mori intẽdo absque oĩ desperatione & fidei dubitatione: ita ꝙ neque magnitudo, nec numerositas meorũ peccaminũ in barathrum desperationis me immergere debent: cum sciam, & veraciter credam vnam deifici sui sanguinis guttam in ara crucis effusam, sufficisse in redemptionez totius humani generis, si ita placitum fuisset diuinę pietati.

¶ Tertia protestatio.

¶ Protestor ꝙ in casu, vbi ex pusillanimitate spiritus propter tremenduz diuinuz iudiciuz, cui astare habeo, aut dęmonis tentatione, seu debilitate rationis (quod Deus auertat) aliquã inciderem desperationem, aut fidei dubitationem, hoc ipsum pro nunc sana mente existens reuoco, casso, & pro non tali facto habere volo, eo ꝙ nõ aĩo sano & deliberato hoc ipsuz eueniet, submittens me totaliter diuinę pietati. ¶ Quarta protestatio.

¶ Protestor etiã, ꝙ cuz diuina misericordia nulli peccatori cõtrito & ꝯfesso remissionem suorũ peccaminũ denegat eaz desideranti, ꝙ eandez misericordiã & remissionẽ mihi impertiri velit, toto corde desidero: & peto illã consequi per merita amarissimę suę mortis, & virtutẽ preciosissimi sanguinis suis, ꝓ me effusi, in ligno sanctissimę Crucis, & per merita & preces sanctissimę suę Matris, & omnium sanctorum Angelorum, & electorum.

¶ Quinta protestatio.

¶ Protestor etiam super hanc petitionem, humili prece porrectam

ctam, vt diuina pietas me suscipere velit in numerum eorum hominum, quos ab eterno preordinauit, in extremo iudicio esse saluandos: si, et in quantum pro meis peccatis exigentibus tandiu penas purgatorias substinere debeam, dummodo in eternum non secludar a sua pietate. ¶ Commendatio.

¶ His protestationibus premissis sanctissime Angele Dei tibi extremam meam volūtatem et affectionem pro testamento anime mee cōmendo, tria mihi ex testamento saluatoris misericorditer impertiri rogans. Primo vnū lacrymosum intuitū et dolorosum suspiriuz: ex innumeris quos in cruce pendens tribus horis viuus habuit ad mitigandum dolorosos meos singultus et gemitus, et suspiria, quibus nūc premor. Et vt ipsa mater omnis gratie mecum condidiuere velit vnicum cordis sui virginei gemitum dolorosumque suspirium ac lacrymosum intuitum, ex innumeris, quos sub cruce stando suspirijs et lacrymis habuit, filium vt redemptorē humani generis intuendo: Suscipiēdo me in numeruz eorū pctōrū, qui veniā et salutem ad minus in extremo iudicio per sua sanctissima merita et preces ꝯsequuntur. Secundo succurrat tua angelica pietas: vt, qñ miserum cor meum scindetur, et aīa mea misera a corpore separabitur, tunc inueniaz placabilē iudicem: intuitu illius diuine charitatis, in qua amorosum cor suum scindebatur in cruce pro salute mundi: et sua diuinissima aīa a diuinissimo corpore separabat. Ultimo sanctissime Angele Dei, cōmendo tibi extremam horā vite mee: vt exitum aīe mee gubernando, et ab hostibus salutis me protegendo super has protestationes velis esse, vbi et quoties opus fuerit cōtra omnia pericula salutis, fidelis testis: et protector.

¶ Isti sunt tres Pater noster, et tres Aue Maria, cum tribus orationibus, que debent dici pro animabus morientiū omniuz: et multum eis prodest, si dicantur deuote. Cap. 15.

¶ Primuz Pater noster. Kyrieelei. Christeeleis. Kyrieeleison, Pater noster.. in memoria agonie Domini nostri Jesu Christi, Aue Maria gratia plena, Dominus etc. Oratio.

Domine Jesu Chrē per agoniam, et orōnem tuam sanctissimam, qua orasti pro nobis in monte oliueti: qñ factus est sudor tuus sicut gutte sanguinis decurrentis in terram, obsecro te, vt multitudinē sudoris tui sanguinei, quē pre timoris tui angustia

gustia copiosissime pro nobis effudisti, offerre ⁊ ostẽdere digne-
ris Dei Patri omnipotenti, contra multitudinem omnium pec
catorum huius famuli tui: ⁊ libera eum in hac hora mortis suę
ab omnibus angustijs suis, quas pro peccatis suis se timet me-
ruisse. Qui cum Patre ⁊ Spiritu sancto viuis ⁊ regnas in secula
seculorum. Amen. ¶ Secundus Pr̃ noster. Kyrieeleison. Chri-
ste eleison. Kyrieeleis. Pater noster. in memoria omnium pas-
sionum domini nostri Jesu Christi, ⁊ Aue Maria gratia ple-
na, Dominus tecum.

Oratio.

Domine Jesu Christe, qui pro nobis mori dignatus es in cru
ce, obsecro te, vt omnes amaritudines passionum ⁊ pęna-
rum tuarum, quas pro nobis miseris peccatoribus sustinuisti in
cruce, ⁊ maxime in illa hora, quãdo sanctissima anima tua egres-
sa est de corpore tuo sanctissimo, offerre ⁊ ostendere digneris
Deo Patri omnipotenti pro anima huius famuli tui: ⁊ libera
eũ in hac hora mortis ab omnibus peccatis ⁊ passionibus, quas
pro peccatis suis se timet meruisse. Qui cum Patre ⁊ Spiritu
sancto viuis ⁊ regnas in secula seculorum.
¶ Tertius Pater noster dicitur in memoria ineffabilis charita
tis Domini nostri Jesu Christi. Kyrieeleison. Christe eleison.
Kyrieeleison. Pater noster, qui es in cęlis, sanctific. ⁊c. ⁊ Aue
Maria gratia plena Dominus.

Oratio.

Domine Jesu Christe: qui per os prophetę dixisti, In chari-
tate perpetua dilexi te: ideo attraxi te miserans tui: obsecro
te: vt eandem charitatem tuam, quę te de cęlo ad terram, ad to-
lerandas omnium passionum tuarum amaritudines attraxit,
offerre, ⁊ ostendere digneris Deo Patri omnipotẽti pro anima
huius famuli tui: ⁊ libera eum ab omnibus passionibus, ⁊ pęnis,
quas pro peccatis suis timet se meruisse: ⁊ salua animam eius in
hac hora exitus sui in gloria ęterna. ⁊ tu pijssime domine Jesu
Christe qui redemisti nos preciosissimo sanguine tuo, miserere
animę huius famuli tui: ⁊ eum introducere digneris ad semper
virentia, ⁊ amęna loca paradisi: vt viuat ibi amore inuisibili, qui
a te ⁊ ab electis tuis separari nunquam potest. Qui cum Patre
⁊ Spiritu sancto viuis ⁊ regnas in Trinitate perfecta per in-
finita. ⁊c. ℟. Amen. ¶ Postea si adhuc vixerit subiungendę
sunt infrascriptę orationes cum totidem. Aue Maria.

¶ Ora-

¶ Orationes dicende in agone mortis ad beatam virginem Mariam. Cap. 16.

¶ Prima oratio.

MEdiatrix Dei ꝛ hominū, misericordię fons indesinēter effundens riuos copiosę gratię, Maria te rogo dulcissima mr̄ dn̄i nostri Jesu Christi per illā perturbationē, quaꝫ habuisti in corde tuo pijssimo, tunc ꝛ deinceps cū Simeon sanctus ꝛ senex prophetando diceret: tuā ipsius aīam pertransibit gladius: vt petas quatenus ideꝫ benedictus filius tuus de largissima clemētia sua donet huic famulo tuo per eandem perturbationem tuā, indulgentiaꝫ oīuꝫ pctōꝝ suoꝝ, Et vt eum liberet ab omnibus malis preteritis, presentibus, ꝛ futuris. Amen. Aue Maria.

¶ Secunda oratio.

¶ Auxiliatrix Dei ꝛ hominū, ꝛ pacis ęternę condimētū Maria te interpello speciosissima regina cęli, ꝑ illā dolorosam perturbationē quaꝫ habuisti in corde tuo benignissimo: pro eo ꝙ filium tuū amantissimū per triduū amiseras: vt roges eum quatenus ipse ꝑꝑ candem turbationem tuam huic famulo tuo dignetur dare plenam cognitionē, perfectam contritionē, ꝛ purā cōfessionē, spem firmā, certam securitatē a Deo nunꝙ separādā: ꝛ ita perfectū ꝛ verū amorem: vt cū illo amore tantā mereatur mercedē in cęlo acquirere: ac si ei multis annis cū perfectione sanctissimę vitę diligentius seruisset. Amen. Aue Maria.

¶ Tertia oratio.

¶ Reparatrix debiliū, ꝛ vulneratę animę efficacissima medicina Maria te ꝑ eto gloriosa dn̄a per illā perturbationē, quā habuisti in corde tuo clemētissimo, pro eo ꝙ perfidi Judęi captiuauerunt ꝛ detinuerunt desiderabilem vnigenitū vteri tui filium: de quo cognouisti in spiritu, ꝙ volebat, ꝛ ꝙ pati debebat pro salute humani generis: quatenus depreceris eundem filium propitiatorē seculi: vt ipse propter candē turbationem tuam de omni captiuitate, ꝛ ab oī tribulatione corporis ꝛ aīę angustiarum ꝛ periculoꝝ, ꝛ tētationibus dęmonū famulū tuuꝫ clementer eripiat: ꝛ ab oībus malis in perpetuum tueat. Amen. Aue Maria.

¶ Quarta oratio.

¶ Illuminatrix cęcoꝝ: ꝛ lucerna salutiferę gratię Maria te flagito dulcissima dn̄a mr̄ Dei, per illā turbationeꝫ tuam, quam

habuisti

habuisti in corde tuo propitiatissimo, pro eo quod amantissimus filius tuus a Judeis crudelissimis in conspectu tuo, cum clauis acutissimis sine omni miseratione viuifice crucis patibulo fuit affixus: vt postules ab eodem filio tuo, quatenus per eãdem turbationem tuam ignem veri amoris, cum igne amoris et passionis sue in corde huius famuli tui accedant: quo ipse summus sacerdos ligno crucis ipsum subijciat, nutriat, et in altari cordis eius iugiter ardeat, et flammescat: vt in commemoratione sue sanctissime Passionis et mortis, eiusdem sacratissime Passionis sue non obliuiscatur. Et si ex infirmitate valida, vel ex alia causa quacunque impediente, memor esse nequiuerit: per eundem acerbe passionis sue dolorem in hora mortis sue ex multiplici misericordia tua tantam mercedem in celis percipere mereatur: ac si omnes dies suos consumpsisset in memoria sue sacratissime Passionis. Amen. Aue Maria.

¶ Quinta oratio.

¶ Aduocatrix omnium peccatorum: quos damnabiliter moles vitiorum deprimit, finisqz nostre miserie Maria te deprecor, venerabilissima mundi domina, per illam intolerabilem turbationem, quam habuisti in corde tuo benignissimo in illa hora, cum filius tuus cunctis desideratus gentibus, ac omnibus vere amabilis de cruce depositus cum recentibus vulneribus, et proprio sanguine rubricatus datus fuit a Joseph in sinum tuuz, qui est corona iucunditatis omnium beatorum in celi solio: vt propter eandem perturbationem tuam: ipse famulum suum preuenire dignetur abundantia gratiarum suarum, et copiose misericordie sue: vt det corpus suum, et animam suam in potestatem tuam, et in sinum pijssime misericordie tue: quam cunctis deuote postulantibus clementer aperis in eternum. Et ad illud signum gemebundum sic eum recipi affectuosissime deprecor propter illum dulcissimum infantulum tuum candidum, et rubicundum, electum ex millibus: Qui thesaurus totius felicitatis tue extitit et est: Quem in sinu tuo delicatissimo proprijs lactasti vberibus: vt in presenti vita, et precipue in extremis suis te videre mereatur cum gaudio: et tue miserationi gratias agere valeat in secula seculorum, Amen.

¶ Litania

¶ Litania pro infirmo moriente.

¶ Ordo commendationis animę. Cap. xv. Prius fiant litanię breues. Si autem sit femina dicatur Pro ea.

Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison.
Sancta Maria ora pro eo.
Omnes sancti Angeli et Archangeli orate pro eo.
Omnis chorus Justorum orate pro eo.
Sancte Abraham ora pro eo.
Sancte Joannes Baptista ora pro eo.
Omnes sancti Patriarchę et Prophetę orate pro eo.
Sancte Petre ora pro eo.
Sancte Paule ora pro eo.
Sancte Andrea ora pro eo.
Sancte Bartholomęe ora pro eo.
Omnes sancti Apostoli et Euangelistę orate pro eo.
Omnes sancti Innocentes orate pro eo.
Sancte Stephane ora pro eo.
Sancte Laurenti ora pro eo.
Sancte Clemens ora pro eo.
Sancte Vincenti ora pro eo.
Omnes sancti Martyres orate pro eo.
Sancte Siluester ora pro eo.
Sancte Gregori ora pro eo.
Sancte Nicolae ora pro eo.
Sancte Augustine ora pro eo.
Omnes sancti Pontifices et Confessores orate pro eo.
Sancte Benedicte ora pro eo.
Sancte Bernarde ora pro eo.
Sancte Dominice ora pro eo.
Sancte Francisce ora pro eo.
Omnes sancti Monachi et Eremitę orate pro eo.
Sancta Maria Magdalena ora pro eo.
Sancta Lucia ora pro eo.
Sancta Catherina ora pro eo.
Sancta Cęcilia ora pro eo.
Omnes sanctę Virgines et Viduę orate pro eo.
Omnes Sancti et Sanctę Dei orate pro eo.

Pro-

Propitius esto libera eum dñe.
Ab ira tua libera eum dñe.
A mala morte libera eum dñe.
A pęnis inferni libera eum dñe.
A potestate diaboli libera eum dñe.
Ab omni malo libera eum dñe.
Per mortem tuam libera eum dñe.
Per sanctam resurrectionem tuam libera eum dñe.
Per mortem & sepulturam tuam libera eum dñe.
Per sanctam crucem tuam libera eum dñe.
Per admirabilem ascensionem tuam libera eum dñe.
Per gratiam Spiritus sancti paracliti libera eum dñe.
In die iudicij libera eum dñe.
Peccatores te rogamus audi nos.
Ut ei parcas te rogamus audi nos.
Ut ei indulgeas te rogamus audi nos.
Ut ad veram pęnitentiam eum perducere digneris te rog.
Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison.

¶ Deinde pro vicino morti, cum in agone sui exitus anima visa fuerit anxiari, dicantur hę orationes.

¶ Commendatio animę ante mortem.

PRoficiscere anima Christiana de hoc mundo, In nomine Dei Patris omnipotentis, qui te creauit: In nomine Jesu Christi filij Dei viui, qui pro te passus est: In noíe Spiritus sancti, qui in te fusus est: In noíe Angelorũ & Archangelorum: In nomine Thronorꝝ, & Dñationum: In nomine Principatuũ & Potestatũ: In nomine Cherubiꝫ & Seraphim: In nomine Patriarcharum & Prophetarũ: In nomine sanctorum Apostolorum: In nomine sanctorum Martyrum & Confessorꝝ: In nomine sanctorum Monachorꝝ & Eremitarum: In nomine Virginum & omnium Sanctorꝝ, & Sanctaruꝫ Dei. Hodie sit in pace locus tuus: & habitatio tua sit in sancta Sion. Per eundem Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oratio.

DEus misericors, Deus clemens, Deus, qui secundum multitudinem miserationum tuarum peccata pęnitentiũ deles, & pręteritorum criminum culpas venia remissionis euacuas, respice propitius super hunc famulum tuum N. & remissionem

sibi

sibi omniũ peccatorum suorum tota cordis confessione poscentem deprecatus exaudi. Renoua in eo pijssime pater quicquid terrena fragilitate corruptũ, vel quicquid diabolica fraude violatum est: et vnitati corporis ecclesię membrum redemptionis annecte. Miserere domine gemituum, miserere lacrymarum eius: et non habentem fiduciam nisi in tua misericordia, ad tuę sacramentum reconciliationis admitte. Per Christum dominum nostrum. Qui tecum. ℟. Amen.

Oratio.

COmmendo te omnipotenti Deo charissime frater, vel soror, et ei cuius es creatura committo: vt cum humanitatis debitum morte interueniente persolueris, ad authorem tuum, qui te de limo terrę formauerat, reuertaris. Egredienti itaque animę tuę de corpore splendidus Angelorum cętus occurrat. Iudex Apostolorum tibi senatus occurrat. Candidatorum tibi martyrum triumphator exercitus obuiet. Liliata rutilantium te confessorum turma circũdet. Iubilantium te virginum chorus excipiat: et beatę quietis in sinu patriarcharum te complexus astringat. Mitis atque festiuus Christi Iesu tibi conspectus appareat, qui te inter assistens sibi iugiter interesse decernat. Ignores omne quod horret in tenebris, quod stridet in flammis, quod cruciat in tormentis. Cedat tibi teterrimus satanas cum satellitibus suis: in aduentu tuo te commitantibus angelis contremiscat: atque in ęternę noctis chaos immane diffugiat. Exurgat Deus et dissipentur inimici eius: et fugiant qui oderunt eum a facie eius. Sicut deficit fumus deficiant: sicut fluit cera a facie ignis, sic pereant peccatores a facie Dei. Et iusti epulentur, et exultent in conspectu Dei. Confundantur igitur et erubescãt omnes tartareę legiones, et ministri satanę iter tuum impedire non audeant. Liberet te a cruciatu Christus, qui pro te crucifixus est. Constituat te Christus filius Dei viui intra paradisi sui semper amęna vireta, et inter oues suas te verus ille pastor agnoscat. Ille ab omnibus peccatis tuis te absoluat, atque ad dexteram suam in electorũ suorum te sorte constituat. Redemptorem tuum facie ad faciem videas: et pręsens semper assistens, manifestissimam beatis oculis aspicias veritatem. Constitutus igitur inter agmina beatorum contemplationis diuinę dulcedine potiaris in secula seculorũ. ℟. Amen.

Alia oratio.

Suscipe=

SUscipe dñe animam famuli tui in locum sperandę sibi saluationis misericordia tua. ℟. Amen. Libera domine animam famuli tui ex omnibus periculis infernorum, & de laqueis pęnarum, & ex omnibus tribulationibus. ℟. Amē. Libera aīaz famuli tui, sicut liberasti Enoch, & Eliaz de communi morte mūdi. ℟. Amen. Libera domine aīaz famuli tui, sicut liberasti Noe de diluuio. ℟. Amen. Libera dñe animā famuli tui, sicut liberasti Abraham de Hur Caldęorū. ℟. Amen. Libera dñe aīam famuli tui, sicut liberasti Job de passionibus suis. ℟. Amen. Libera domine aīam famuli tui, sicut liberasti Jsaac de hostia, & de manu patris sui Abrahę. ℟. Amen. Libera dñe aīam famuli tui, sicut liberasti Loth de sodomis, & de flamma ignis. ℟. Amen. Libera domine aīaz famuli tui, sicut liberasti Moysen de manu Pharaonis regis Aegyptiorū. ℟. Amen. Libera dñe aīam famuli tui, sicut liberasti Danielē de lacu leonum. ℟. Amen. Libera dñe aīam famuli tui, sicut liberasti tres pueros de camino ignis ardentis, & de manu regis iniqui. ℟. Amen. Libera dñe aīam famuli tui, sicut liberasti Susannā de falso crimine. ℟. Amē. Libera domine animam famuli tui, sicut liberasti Dauid de manu regis Saul, & de manu Golię. ℟. Amen. Libera dñe aīam famuli tui, sicut liberasti Petrū, & Paulū de carceribus. ℟. Amen. Et sicut beatissimā Teclā virginez & martyrē de tribus tormentis atrocissimis liberasti, sic liberare digneris aīam huius famuli tui: & tecum facias in bonis congaudere cęlestibus. ℟. Amen. Alia Oratio.

COmmendamus tibi domine animā famuli tui N. precamurque te dñe Jesu Christe saluator mundi: vt eam propter quā ad terram misericorditer descendisti, patriarcharum tuorum sinibus insinuare non renuas. Agnosce dñe creaturam tuam non ex dijs alienis creatam, sed a te solo Deo viuo & vero: quia non est Deus alius pręter te: & non est ꝯm opera tua. Lętifica dñe animam eius in conspectu tuo: & ne memineris iniquitatum eius antiquarum, & ebrietatum, quas suscitauit furor siue feruor mali desiderij. Licet enim peccauerit, tamen patrem & filium & spiritum sanctum non negauit, sed credidit: & zelum Dei in se habuit: & Deum qui fecit omnia adorauit. ℟. Amen. Alia Oratio.

DElicta iuuētutis & ignorātias eius ne memineris, quęsumus dñe: sed ꝯm magnaz misericordiam tuam memor esto illius

in gloria claritatis tuę. Aperiantur ei cęli: collectētur illi Angeli: in regnum tuum dñe seruum tuum suscipe. Suscipiat euz sanctus Michael Archāgelus Dei, qui militię cęlestis meruit principatum. Ueniant illi obuiam sancti angeli Dei: ꝛ perducant eū in ciuitatem cęlestem Jerusalem. Suscipiat eum beatus Petrus Apostolus, cui a Deo claues regni cęlestis traditę sunt. Adiuuet eum sanctus Paulus, qui dignus fuit esse vas electionis. Intercedat pro eo sanctus Joannes electus Dei Apostolus ꝛ Euāgelista: cui reuelata sunt secreta cęlestia. Orent pro illo oēs sancti Apostoli: quibus a dño data est potestas ligādi, atqꝫ soluēdi. Intercedant pro eo omnes sancti ꝛ electi Dei: qui pro Christi nomine tormenta in hoc seculo sustinuerunt: vt vinculis carnis exutus, peruenire mereatur ad gloriam regni cęlestis. Prestante domino nostro Jesu Christo, qui cuz Patre ꝛ Spiritu san. ꝛc.

¶ De tentationibus, in quibus homo tentatur a diabolo in exitu animę suę: ꝛ de remedijs ad expellendas eas. Cap. 18.

Beatus Gregorius dicit, ꝙ antiquus hostis. s. diabolus multipliciter conatur tentare quemlibet christianum maxime in articulo mortis. Et inter alia specialiter de tribus dicit, ꝙ qñ in illa agonia homo laborat in extremis, ꝛ iam amisit visuz corporalem ꝛ auditum, tunc diabolus pręparat graues tentationes. Et primo tentat de fide, pręparando diuersas imaginationes. Hoc quando fit, vel credit verisimiliter tale fieri, vt dicit beatus Augustinus, statim debet homo firmiter cogitare, ꝙ tentatio est diabolica: ꝛ debet homo dicere in corde suo, licet non possit ore.

¶ Dñe Jesu Christe ego verus catholicus suz, ꝛ credo aīa, quę credit, ꝛ tenet sctā Ecclesia Rō. ꝛ in ista fide dolo mori. Et tunc inimicus recedit ꝯfusus. Ueruntñ statim inimicus est pręparatus cuz alia tentatione. s. de pctō desperationis, ita ꝙ tunc reducuntur ei ad memoriaz multa pctā, quę hō cōmisit: ꝛ spāliter qñ hō habet aliqua per obliuionē inconfessa. Et tunc hō incipit turbari, ꝛ titubare, ꝛ cogitare quomodo ipse posset saluari: ꝛ reputabit quasi impossibile. Unde dicit idez, statim debet homo cogitare hanc esse tentationez diabolicam: ꝛ debet dicere in corde suo.

¶ Domine Jesu Christe tu effudisti sanguinem tuum in cruce propter peccata nostra, placeat tibi ꝙ merita sanctę passionis

nis tue deleant peccata mea, de quibus recordatus fui, et confessus sum: et de alijs meritum passionis tue suppleat. Hoc dicto, statim tentatio recedit. Uidens diabolus, quod non potest hanc victoriam per istos modos, vt dicit idem, apparet ei in pulcherrima figura dicens. Ego sum Christus creator et redemptor tuus: me ergo adora: Unde dicit idem, quod hic debet esse homo valde cautus, et non credat sibi: sed dicat: Si tu es Christus ille qui assumpsit carnem de virgine Maria, et natus est ex ipsa remanente virgine, et fuit passus in cruce vsque ad mortem propter peccata nostra: et descendit ad inferos ad liberandum sanctos patres, et resurrexit tertia die: et ascendit ad celum die ascensionis, et in die iudicij debet venire ad iudicandum viuos et mortuos: Si tu es ille, ego te adoro: aliter non adoro. Tunc diabolus videns se omnino victum et confusum, recedit penitus, et amplius non reuertitur ad tentandum. Postmodum iste talis, qui istis resistit, et vincit tentationes diabolicas, habet consolationem cum angelis, et expectat coronam de victoria.

¶ Sequentes orationes dicende sunt super agonizante in transitu deuote, morose, et intelligibiliter, vt infirmus audire possit. Oremus. Oratio. Cap. 19.

O Sancta Trinitas pater, fili, et spiritus alme, omnipotens eterne Deus tua immensa attracti ac moti pietate, pro anima famuli tui N. nunc in extremis laborantis, te deprecari compellimur. et ipsam sacratissime domine tue pijssime omnipotentie commendamus, vt illam ab insidijs, aspectu quoque et terrore demonum custodiendo tuearis: ne fidem repente perdens quam tenuit, pessime desperationis labatur in foueam: ne diffidentie tentationibus cedat, ne preteritorum scelerum recordatione desperet. Exaudi rex gloriose propter tuam suauissimam et clementissimam bonitatem pro ea interpellantes. Exaudi (inquam) per orationes patriarcharum, per merita prophetarum, per suffragia apostolorum, per victoriam martyrum, per fidem confessorum, per virginum puritatem, per deuotam intercessionem omnium, qui tibi ab initio placuerunt, et tecum modo regnantes in excogitabili felicitate letantur. Ab ipsa domine iactantiam repelle: tribue compunctionem, suscita fletum, cor eius mollifica, ab omnibus insidijs inimici illam tuere, fidei tue lumine confirma, gratie tue infunde charitatem: vt in te rex omnipotens, et in tua pietate confidens omnium culparum vera contritione, ab intimis visceribus concutiatur.

Clemētissime dñe oīa iniqua desidera ab illa rescinde, ignea te=
la diaboli extingue, largire fontem lacrymarum, quibus iniqui=
tatum suarum tergat maculas, vincula disrumpat. Fac eam dñe
salubriter petere, audire quę petit, atque celeriter exaudi. Si pie
respicis, viuet: si despexeris, perijt. Si iustitia vteris, ante oculos
tuos mortua fętet: si misericorditer, vt tuam bonitatem decet,
aspexeris, a desperationis barathro reuocatur. Respice domine
sancte, pater dilecti filij tui vulnera ⁊ cruorem. Domine Jesu
Christe rex pijssime, qui venisti redimere perditos: noli damna=
re redemptos. Da illi dñe cor pium, quod te timeat: sensum vi=
gilem, qui te intelligat: simplicē oculū ⁊ intentionē rectā, qua te
sequatur. Dñe Jesu Chr̄e fili p̄ris misericordiarū, ⁊ reginę mi=
sericordię gloriosę virginis Marię, aīę huius famuli tui mise=
rere: ⁊ eā de maiestatis tuę sede clementer aspiciens, ab illa re=
pelle tenebras, ⁊ eā splendoribus tuę claritatis illustra. Clemen=
tissime dñe Jesu a tua pietate culparū eius remissionē humiliter
petimus, qui Deo patri mundum tuo cruore gratum reddidisti.
O fons pietatis non ꝯsueuisti esse crudelis: Tuę dilectissimę ge=
nitricis preces ne spernas. O gloriosa regina mundi Maria:
virgo pulcherrima: virgo misericors, quę genuisti regem velut
rosa decora, illos tuos misericordes oculos ad seruū tuum N.
misericorditer ꝯuerte: tu quę pctōrum aduocata prędicaris: pri=
ma eorū spes: quę nulli claudere potes sinū tuę pietatis. O mi=
sericordię mr̄: ecce tp̄s patrocinandi, qn̄ famulus tuus N. iudi=
cē iratū sentiens protectionis tuę gr̄az efflagitat. Eia ergo aduo
cata nostra occurre velociter. O Gabriel archāgele, qui salutē
mūdo nūciasti. O scē Michael, qui draconē Acherontis expu=
gnasti. O scē Raphael, qui filiū Tobię iusti salubriter deduxisti.
O Angele custos huius Dei seruuli. O cęlestes Angelorū om=
nium chori, nec nō patriarcharū, prophetarū, aplorū, martyrū,
ꝯfessorū, sacerdotū, leuitarū, monachorū, eremitarū, virginum,
oīumq; iustorum, per amorem ineffabilē agni immaculati Je=
su Christi regis vestri, qui vos de mundo elegit, cuius lęta visio=
ne gaudetis, vos pro huius nostri fratris, vel sororis anima de=
precamur: vt eā vestris p̄cibus iuuare dignemini: quatenus dia=
boli faucibus erepta saluetur, ⁊ vr̄ę iucundissimę societati lęta
iungat. O rex clementissime Deus omnipotens saluator mūdi

Jesu

Jesu pie, qui omnium in te sperantium misereri consuevisti propter orationes Dei genitricis, & omnium sanctorum Angelorũ ac electorum Dei famulo tuo N. quęsumus, miserere: quatenus in passionis tuę merito ac sanguine a peccatorum suorum maculis ablutus eternaliter in tuo regno glorietur. Amen.

O Suavissime dñe Jesu Christe beatorum requies, & omnium in te sperantium salus iucũdissima: qui in nocte dirę passionis tuę ad patrem orasti, dicens: Pater, si possibile est, transeat a me calix iste, veruntamen non mea voluntas, sed tua fiat: quique illa hora in tanta fuisti angustia, vt de precioso corpore tuo sanguis effluerct, precamur te bone Jesu, quatenus animam famuli tui N. tua solita pietate iuues: vt pro suis delictis conteratur, & moueatur ad pęnitentiam salubrem: vt in hac hora tremenda, in occursu aduersarij non paueat, nec in aduentu, aut aspectu tuo iudex tremende, accusante conscientia, contremiscat, sed potius faciem tuam in iubilo videns lętetur: te prestante Jesu Christe: cuius est passione redemptus. Amen.

O Dulcissime rex, Jesu pie, qui in tuę passionis horrenda nocte a discipulis tuis destitutus, inter aduersarios tuos solus stetisti, tuę pietati supplicamus: vt animam seruuli tui N. in suo obitu solam non relinquas in manibus iniquorum dęmonum, auxilio tuo destitutam: sed tua virtute, & tuorum Angelorum sanctorum societate securam, ad locum tuę beatissimę visionis per sanguinis tui virtutem lętanter deducas. Amen.

O Dñe Jesu Christe decus & gloria sanctorum: qui pendens in cruce, pro tuis diris crucifixoribus patrem rogasti, dicens: Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt: tuam pietatem precamur pie Jesu: vt in mente seruuli tui N. orationes tuę renouare digneris affectum: quatenus offensarum omniũ ab ęterno patre veniam consequatur. Et sicut tunc exauditus fuisti tu dñe, ac rex, sic nunc cum patre seruos ac milites tuos exaudire digneris pro seruulo tuo N. qui nescit quid faciat, dum fidei, & sensus exiguitate tepescit. Rogamus pie Jesu, vt in obitu eius omnia sua peccata dimittas, & pro tuę durę passionis merito ad Angelorum consortia deducatur. Amen.

O Sacratissime domine Jesu Christe Saluator, qui ꝓpter nostra scelera abolenda, post crudelia verbera, post pudibunda

da opprobria, post irrisiuam ⁊ afflictiuã aculeorũ coronã, in cruce nudus, instar latronis, affigi elegisti, exoramus te pie per has tuas passiones, vt aĩam famuli tui N. in extremis laborantẽ, suorum peccatorũ dolorosa confessione verberes, vera contritione confundas, ⁊ vero timore corones: ⁊ in cruce tua omnes sensus mentales eius affigas: quatenus sic totus a te spiritualiter vulneratus, tuorum vulnerum merito, omnium delictorum suoruz veniam consequatur, ⁊ ad gaudia cęlestia perducatur. Amen.

O Gloriosissime rex Jesu Christe Angelorum dulcedo: qui affixus pro nobis veram fidei lucem cordi latronis infudisti: vt te verum Deum ⁊ verum hominem fateretur, dum clamauit, memento mei Domine dum veneris in regnum tuum: maiestatem tuam suppliciter exoramus: vt in famulo tuo N. in extremis laborante conseruare digneris verę fidei sacramentum: vt sacratissimę tuę passionis merito, tua veritate, tuoque amore loricatus in suo obitu spiritus immundos nequaquam vereatur, sed tuam perpetuam gloriam adeat iubilanter. Amen.

O Clementissime domine Jesu, verbũ ęterni patris, ⁊ filij virginis gloriosę, qui mundum visibiliter deserens, ⁊ solitudini materne compatiens, ei delictuz discipuluz filiuz adoptasti, humiliter tuę maiestati supplicamus, per merita tuę passionis, ⁊ eiusdez tuę inclytę matris preces, necnon tui delicti discipuli, quatenus digneris in animam huius serui tui spirituz tuę charitatis infundere: in quo tibi cohęres Deo patri adoptetur in filiũ. Committe, quęsumus, de throno glorię tuę huius famuli tui N. animaz clementissime tuę matri: quatenus in mortis agone nõ paueat, sed virginalibus tibi manibus pręsentata clementer suscipiatur a te in tua gloria cuz sanctis tuis collocanda. Amen.

O Clementissime domine Jesu, corona certantiuz, qui moriturus in cruce docuisti nos cõpẽdiose tẽpore mortis orare, dicens, Pater in manus tuas commendo spiritum meum: tuę maiestati supplicamus, vt spiritus sancti virtute, eandez orationez menti huius famuli tui digneris imprimere: vt eaz personet semper: ⁊ in hac extrema hora eius sentiat effectuz, in tuas sanctissimas manus suam animam commendando. Amen.

O Misericordissime domine Jesu, generis humani reparator, qui in die tuę acerbissimę passionis in neruoruz cõtractione,

ctione, ossium compressione, spinarum punctione penam acerbissimam tulisti, et latus tuum vnde sanguis et aqua flueret aperiri voluisti: deprecamur domine vt animam famuli tui N. virtutum splendore illustres: et spinarum tuarum merito, illi tribuas de offensis ab eo tibi illatis dolere vehementer: vt omnia eius delicta tue passionis acerbitate deleantur, et ad Angelorum societatem te ducente valeat peruenire. Amen.

O Clementissime domine Jesu Christe, qui pro nobis in cruce mori dignatus es, te precamur, vt omnes tuas passiones et amaritudines, quas pro nobis miserrimis in duro ligno tulisti, presertim qn̄ sanctissima anima tua de virgineo et purissimo habitaculo tui corporis egressa est, offerre et ostendere digneris Deo patri oīpotenti cōtra oēs penas et passiones serui tui N. et liberare eum digneris in hoc suo transitu ab oībus passionibus et penis, quas pro peccatis suis se contraxisse timet. Amen.

O Misericordissime domine Jesu Christe, qui prophetico ore dixisti, in charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserans: tibi humiliter supplicamus, quatenus eandem charitatem, que te de celo traxit ad terras laboraturum pro nobis, et moriturum, offerre et ostendere digneris Deo patri omnipotenti contra omnes huius famuli tui N. passiones et penas, quas pro suis sceleribus meretur, et animam eius in suo obitu per manus sanctorum Angelorum excipere. Aperi illi benignissime Jesu ianuam vite et regni syderei: et in eo illum fac cum sanctis tuis perpetua felicitate letari. Amen.

O Pijssime dei hominumque mediator Jesu Christe, qui debitas nobis penas in tuo passibili corpore pro nostra salute tulisti: et vt eas gustares amariores, in hora tue passionis, deitatis rationisque solatium a tuis sensibus sustulisti, eos destitutos omni solatio in doloribus linquens, dum clamasti, Deus meus, deus meus, vt qd dereliquisti me? oramus tuam pietatem, vt aīam serui tui N. tua suauissima cōsolatione foueas, erigas, et letifices: Namque si deserueris illum pastor eterne, mox lupus rapax diabolus in eum irruet efferatus, et crudelis: et ouem, quam tuo sanguine quesiuisti, ingulabit. Et si demeritis suis exigentibus, a te deseri meretur, te nihilominus propter tuam pietatē rogamus, ne illū tradas aduersarijs diffidentie et desperationis

 stimulis

stimulis affligendum: nec ad gratiam tuam durum, aut insen-
sibilem effici patiaris: sed per charitatis tuę gratiam viuens, ⁊
absentię tuę amaritudinem sentiēs, pia voce gemendo clamet
ad te, Deus meus, Deus meus vt quid dereliquisti me? Tu au-
tem pijssime pater ac bone pastor tua suaui pietate succurre: quē
cum tibi tuo sanguine redemisti. Amen.

O Perfectissime Dei, hominūque mediator Jesu Christe sal-
uator: qui pro solis ardore, ⁊ tormentorū asperitate, ⁊ san-
guinis tui effusione, corporalem sitim in duro ligno tulisti: dum
clamasti, sitio, tuam precamur maiestatem, vt animam famuli
tui N. illo nunc amoris igne digneris aducere, quem in terris
mittere venisti: vt cūctis vitijs exiccatis, anima eius, ⁊ caro tuę
charitatis igne succensa te solum sitiat, te diligat, te perquirat:
vt te inueniens, te fruatur. Sacratissime domine Jesu Christe,
omne bonum complens, atque consumans: qui gustato aceto
dixisti, consumatum est, ⁊ inclinato capite spiritum Deo patri
reddidisti: supplicamus tuę maiestati pro anima famuli tui N.
laborantis in mortis agone: quatenus illi fidei lumen, ⁊ gra-
tię tuę sanitatem infundas: vt horam extremam in tua sancta
charitate finire, ⁊ tibi dicere valeat, ecce clemētissime Jesu nūc
ad te venio: tua melliflua voce meum spiritum suscipi iube in ę-
ternam claritatem. Amen.

O Clementissime Jesu solatium miserorum, tu nostra pecca-
ta in tuo corpore portasti: quia tu es vere Deus: de quo di-
xit Esaias, languores nostros ipse tulit, ⁊ dolores nostros ipse
portauit: adeo vt in tuo virgineo pulcherrimo corpore, a plāta
pedis vsque ad verticem sanitas vlla non fuerit: ⁊ qui prę filijs
hominum erat speciosus, quasi leprosus videreris: per hāc tuā
ineffabilem charitatem precamur pie Jesu: vt omnia peccato-
rum vulnera in famulo tuo N. sanes: quatenus omnibus vitijs
emendatus ad te regem factorem suum spirituali solatio robo-
ratus, lętus perueniat: ⁊ quem tuo sanguine comparasti, ⁊ tuę
passionis signo .i. sancta cruce muniri semper voluisti, ad tuam
nunc felicissimam visionem omnium passionum tuarum meri-
to, comitantibus sanctis angelis deducere digneris. Amen.

O Decus cęli virgo, regis ęterni mater intacta, propter illū
te rogamus terrorem, quo tuū cor tremuit, quādo dilectū
tuum,

tuum, & amantissimum filium Jesum ab impijs captum, ligatũ, tractum, ab amicis autem omnibus derelictum audisti, vt seruulum tuum N. in extremis laborantem, & trementem adiuues: vt de pręteritis culpis veraciter conteratur, & cor eius supernis splendoribus irradiatum veraciter pęniteat: ne forte in occursu aduersarij terreatur, aut in aspectu tremendi iudicis, accusante conscientia contremiscat: sed potius tuis precibus suffragantibus, faciem eius in iubilo videns lętetur. Amen.

O Virginum suauissima Dei genitrix Maria stella maris, per eas te rogamus lacrymas & singultus, quibus tuum nobile & maternum cor angebatur, quando tuam spem Jesum pulcherrimum, pñtatum pręsuli cognouisti innocentem accusatũ, & contumelijs illusum, vt huic famulo tuo N. lacrymarum gratiam impetres, & fidei lumen indelebile: quo maculas omnes delictorum suorum possit abluere. Et tu mater misericordię, cum nunc celeriter adiuua, ne satanas illudere, aut varijs tentationibus pro libito suę iniquissimę voluntatis affligere possit, aut tremebundo iudici vinctum statuere: sed potius seipsum per lumen fidei iudicet in pręsenti, ac disciplinis verę pęnitentię deuotę flagellet. Amen.

O Sola sperantium omnium spes Maria regina cęlorum: propter illas te pręcamur angustias, quas tuum pijssimum cor tulit, qñ tuus filius, & noster dñs Jesus Chr̃s verbum ęterni patris, clamantibus & vociferantibus iudęis, crucifige, crucifige, morti adiudicatus, & ignominioso crucis suspendio addictus est: quatenus subuenias clementissima Regina, & mr̃ pientissima huic seruulo tuo N. in extremis laboranti: quia & corpus eius infirmitatis dolore torquetur, & angustiatur anima: hinc dęmonum insidijs, hinc seuerę discussionis angustijs. Subueni (inquam) o mater pietatis: & gratiosissime virgo ne contra illum feratur mortis ęternę sententia, aut flammis ęternalibus tradatur perpetuo cruciandus: sed tua potius intercessione, pręmia ęterna consequatur. Amen.

O Clementissima virgo Maria Dei genitrix: propter illum tibi supplicamus gladium doloris, qui tuam pertransiuit animam, cum dilectissimum tibi filium Jesum, nudum & cruentum: & diris vulneribus confossum in aera super crucis ligno

eleuatum

eleuatum conspexisti: quatenus in hac hora terribili, huic seruu-
lo tuo N. sis adiutorio: vt compassionis gladio confodiatur, ⁊
vulneretur lancea diuini amoris, ita vt oīum pctōrum sanguis
noxius de corde eius effluat: vitijsq̃ mūdetur, decoreturq̃ vir-
tutibus diuinis quatenus toto desiderio terrena relinquens in
cęlestia subleuetur: ad quę lętanter, te duce, perueniat. Amen.

O Maria tribulatorū piissima consolatrix, per illud te roga-
mus horribile tormentum, quo pene tuum cor omnesque
tuos sensus extinxit, quando filium tuum dominum nostrum
Jesum Christum te Joanni in matrem, ⁊ Joannem tibi in filiū
delegantem audiuisti: quatenus huic famulo tuo N. subuenire
digneris, qui ad te inuocandā assurgere nō potest: quippe quo-
niam oculi eius luce priuantur, surdescunt aures, omnesque sen
sus obscurãtur. O mater pietatis preces nostras exaudi: quas
auribus tuę pietatis afferimus: atque famuli tui N. spiritū filio
tuo commenda: quatenus tuo pio interuentu, terrores dęmo-
num, tormentaque non timeat: sed desideratam cęlestis patrię
mansionem te comite lętus adeat. Amen.

O Decus ⁊ gloria Virginū Maria Jesu Christi mater: pro-
pter tuos te rogamus eiulatus, quos imo pectore prorum-
pentes abscondere non valebas, quando in amplexus filij de
cruce depositi ruebas, ⁊ nitentes quondam genas, oraque ru-
tilantia, pallore mortis occupata mirabaris, vt seruulo tuo N.
suffragari, veluti pia mr̃, digneris: quatenus sic de admissis cri-
minibus doleat: vt eius anima mellifluis osculis, ⁊ amoris am-
plexibus dn̄i Jesu Christi, in beatorum regno fruatur. Amen.

O Maria virgo pulcherrima, virgo humillima, virgo cle-
mentissima, virgo gratiosissima, propter suspiria atque la-
menta inaudita, quibus tuum dulcissimum cor excruciabatur,
quando animę tuę solatium vnicum Jesum filium tuum, ⁊ sal-
uatorem nostrum sepulturę tradi cernebas: adiuua famuli tui
N. animam in hac lachrymarum valle laborantē: vt in egres-
su de corpore virginalibus tuis manibus erepta deducatur in
cęlum. Amen.

¶ Oratio in exitu vite ad dominum Jesum Christum.

DOmine Jesu Christe fili Dei viui, ⁊ redemptor mundi, ego
peccator suppliciter rogo immensam misericordiam tuam:

vt

vt mihi eaz confessionez in hora exitus mei, concedere digneris, quam latroni tibi de cruce confitenti misericorditer concessisti. Presta domine Deus meus pijssime, vt in hora exitus mei diuina vltio non veniat super me: ⁊ potestas diabolica non occurrat mihi, nec noceat: sed tua gratia largiente talez me dies extremus inueniat, qualez me fons regenerationis exhibuit. Deprecor ineffabilez gratiaz ⁊ misericordiaz tuã pijssime domine Jesu Christe, vt in hora exitus mei non deneges mihi miserrimo peccatori sacraz corporis ⁊ sanguinis tui cõmunionez: sed cum vera fide ⁊ certa spe ⁊ sincera charitate illam mihi percipere concede, ⁊ ad gaudia eterna peruenire tribue. Qui viuis ⁊ reg.

¶ Oratio ad eundem.

NE reminiscaris domine delicta mea, vel parentũ meorũ, neque vindictaz sumas de peccatis meis in extremis meis: ⁊ non sinas interesse, ⁊ in me preualere diabolũ, aut nouissima mea deterrere potestatem tenebrarum. Sed presta per intercessionem omniuz sanctoruz tuoruz, vt Angelo tuo presente, transitus meus de hoc seculo spe firma rogatur, fide catholica muniatur, ac totus ipsius anime exitus in te, ⁊ secũdũ te fiat: nec intermiscere se audeat Angelus malus, aut locum inuadendi habeat tetra ⁊ maligna cohors diaboli. Et presta mihi domine, vt in illa die ⁊ hora, qua animaz meaz a corpore iusseris separari, piaz sententiaz merear audire: ⁊ Angeli sancti perducant animã meam ad gaudia iustorum. Amen.

¶ Oratio ad beatam Virginem.

COmmendo sancta Maria matersie pietati tue extremam diem exitus mei. Precor te per vnigenitum filium tuum dominum nostrum Jesum Christum: vt in illa necessitate piam visitationem tuam ⁊ consolationem habere merear. Et cum in vltimo agone mortis anima mea turbata fuerit, tua domina clementissima misericordie recordaberis: ⁊ venire in adiutorium meum dignaberis, ⁊ liberare animam meam ab ira ⁊ indignatione filij tui, ⁊ cõfusione perpetua, ⁊ ab eterna damnatione eripere procuraberis. Defende animã meã sancta Maria tua pijssima protectione a crudeli accusatione: ⁊ perduc eam in sinum Abrahe: vbi est certa requies beatorum iustorum. Sancta, ⁊ immaculata virgo Maria, genitrix domini mei Jesu Christi

intercedere digneris pro me ad illum, cuius meruisti effici templum: vt per orationes & intercessiones misericordię pietatis tuę misereatur mihi pius & misericors Dominus. Qui viuis, &c.

¶ Orationes dicenda in mortis articulo.

DOmine Iesu Christe tibi in hac hora commendo animam meam: & sicut pro meo dignatus es de virgine nasci, crucem pati, mori, in sepulcro sepeliri, tertia die ab inferis resuscitare, & cęlos, quos nunquam tui nominis pręsentia deseruisti, voluisti adire: sic animam meam liberare digneris ab ęterna morte. Vltra quam dici fas est me peccatorem, & reum esse confiteor. Sed tu, qui omnium peccatorum indultor, atque clementissimus es: quique misereris omnium, & nihil odisti eorum, quę fecisti, dissimulans peccata hominum ad reuertentium: qui peccatoris facinora in quacunque die conuersus ad te fuerit, & ingemuerit, obliuioni in perpetuum tradis. Qui peccantibus pepercisti: & mulieri deprehensę in adulterio dimisisti: & Magdalenę remisisti: Petro lacrymanti relaxasti: & latroni confitenti paradisi ianuam aperuisti: mihi peccatori veniam non deneges delictorum: quicquid vitiosum est, & quicquid in te peccaui, mihi remitte: & animam meam in ęterna requie refouere digneris. Tu enim es ille, cui non pereunt moriendo corpora nostra, sed mutantur in melius: qui animam a corpore separare, & in meliorem vitam mittere solitus es: qui dixisti te malle vitam peccatoris, quam mortem: credo corde, & ore confiteor, quia idcirco animā meam ab hac vita vis educere: vt post mortem meam in meliori vita facias viuere: quę sensum & intellectum quam nunc habet in me, meliorem habebit: & quantum differt vmbra ab homine, tanto meliora possidebit in cęlesti regione. Quo dicto, accipiat infirmus si potest proprijs manibus carnes pectoris sui circa cor & mamillas: & lacrymosis verbis dicat. Domine Iesu Christe fili Dei viui, & beatę Marię semper virginis, totis visceribus meis tibi confiteor: & credo quod tu redemptor meus viuis, & in nouissimo die de terra surrecturus sum: & in carne ista videbo te Deum saluatorem meum. Postea infirmus ponat digitos suos super oculos: & dicat. Et oculi isti te conspecturi sunt. Postea eleuatis oculis ad cęlum se signet signo sanctissimę crucis pręcipue faciem, os, & pectus, & totum corpus: & dicat.

Omnia

Omnia mihi terrena vilescũt: ⁊ ad te Deus meus propero: qui quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, pręparasti diligẽtibus te. Et ecce in manus tuas domine commendo spũm meũ, redemisti me dñe deus veritatis. Qui cũ patre ⁊ spiritu sancto viuis ⁊ regnas ⁊c. ℟. Amen.

¶ Psalmi dicendi in agone mortis super infirmum. Cap. 20.

Si anxiatur adhuc aĩa, dicantur hi psalmi. Psalmus David.

CONfitemini Dño qm̃ bonus: qm̃ in seculum misericordia eius. Dicat nunc Israel qm̃ bonus, qm̃ in seculum misericordia eius. Dicat nunc domus Aaron: qm̃ in seculum misericordia eius. Dicant nunc qui timent dñm: quoniam in seculum misericordia eius. De tribulatione inuocaui dñm: ⁊ exaudiuit me in latitudine dñs. Dominus mihi adiutor: non timebo, qd faciat mihi homo. Dominus mihi adiutor: ⁊ ego despiciã inimicos meos. Bonum est confidere in domino, quam confidere in homine. Bonũ est sperare in dño, quam sperare in principibus. Omnes gentes circundederunt me: ⁊ in nomine domini, quia vltus sum in eos. Circundantes circundederunt me: ⁊ in nomine dñi: quia vltus sum in eos. Circundederunt me sicut apes, ⁊ exarserunt sicut ignis in spinis: ⁊ in nomine domini, quia vltus sum in eos. Impulsus euersus sum, vt caderem: ⁊ dñs suscepit me. Fortitudo mea: ⁊ laus mea dñs: ⁊ factus est mihi in salutem. Vox exultationis ⁊ salutis in tabernaculis iustorum. Dextera dñi fecit virtutem: dextera dñi exaltauit me: dextera dñi fecit virtutẽ. Nõ moriar, sed viuã: ⁊ narrabo opera domini. Castigans castigauit me dñs: ⁊ morti non tradidit me. Aperite mihi portas iustitię: ⁊ ingressus in eas confitebor domino: hęc porta domini: iusti intrabũt in eam. Confitebor tibi qm̃ exaudisti me: ⁊ factus es mihi in salutem. Lapidem quem reprobauerunt ędificantes, hic factus est in caput anguli. A dño factũ est istud: ⁊ est mirabile in oculis nostris. Hęc dies quam fecit dominus: exultemus ⁊ lętemur in ea. O dñe saluum me facto: dñe bene prosperare: bñdictus qui vẽturus es in nõie dñi. Benediximus vobis de domo dñi: Deus dominus ⁊ illuxit nobis. Constituite diẽ solennẽ in ꝯdensis: vsque ad cornu altaris. Deus meus es tu, ⁊ ꝯfitebor tibi: Deus meus es tu: ⁊ exaltabo te. Confitebor tibi, quoniam exaudisti me: ⁊ factus es mihi in salutem. Confitemini

domino

dn̄o quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia eius.
BEati immaculati in via, qui ambulant in lege domini. Bea-
ti qui scrutant testimonia eius: in toto corde exquirunt eum.
Non eñ qui operantur iniquitatem: in vijs eius ambulauerunt.
Tu mandasti mandata tua: custodiri nimis. Utinam dirigan-
tur vię meę: ad custodiēdas iustificationes tuas. Tunc non cō-
fundar: cum prospexero in oībus mandatis tuis. Confitebor ti-
bi in directione cordis in eo, quod didici iudicia iustitię tuę. Iu-
stificationes tuas custodiam: non me derelinquas vsquequaqз.
IN quo corrigit adolescentior viam suam? in custodiendo ser-
mones tuos. In toto corde meo exquisiui te: ne repellas me
a mandatis tuis. In corde meo abscondi eloquia tua: vt non
peccem tibi. Benedictus es domine: doce me iustificationes
tuas. In labijs meis pronunciaui: oīa iudicia oris tui. In via
testimoniorum tuorum delectatus sum: sicut in oībus diuitijs.
In mandatis tuis exercebor, ⁊ considerabo vias tuas. In iu-
stificationibus tuis meditabor: non obliuiscar sermones tuos.
REtribue seruo tuo: viuifica me: ⁊ custodiam sermones tuos.
Reuela oculos meos: ⁊ considerabo mirabilia de lege tua.
Incola ego sum in terra: non abscondas a me mandata tua.
Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in oī tpe.
Increpasti superbos, maledicti qui declinant a mandatis tuis.
Aufer a me opprobriū ⁊ ɔtemptū: qз testimonia tua exquisiui.
Etenim sederunt principes, ⁊ aduersum me loquebant: seruus
aūt tuus exercebatur in iustificationibus tuis. Nam ⁊ testimo-
nia tua meditatio mea est: ⁊ cōsilium meum iustificationis tuę.
ADhesit pauimēto anima mea: viuifica me, sm̄ verbū tuum.
Uias meas enunciaui, ⁊ exaudisti me: doce iustificationes
tuas. Uiam iustificationum tuarum instrue me: ⁊ exercebor in
mirabilibus tuis. Dormitabit anima mea prę tędio: confirma
me in verbis tuis. Uiam iniquitatis amoue a me: ⁊ de lege tua
miserere mei. Uiam veritatis elegi: iudicia tua non sum obli-
tus. Adhesi testimonijs tuis domine noli me confundere.
Uiam mandatorum tuorum cucurri: cum dilatasti cor meum.
LEgem pone mihi domine, viam iustificationum tuarum: ⁊
exquiram eam semper. Da mihi intellectum, ⁊ scrutabor le-
gem tuam: ⁊ custodiam illam in toto corde meo. Deduc me

in

in semitam mandatorum suorum: quia ipsam volui. Inclina cor meum in testimonia tua: et non in auaritiam. Auerte oculos meos ne videant vanitatem: in vita tua viuifica me. Statue seruo tuo: eloquium tuum in timore tuo. Amputa opprobrium meum quod suspicatus sum: quia iudicia tua iucunda. Ecce cõcupiui mandata tua: in equitate tua viuifica me.

Et veniat super me misericordia tua domine, salutare tuum secundum eloquium tuũ. Et respondebo exprobrãtibus mihi verbum: quia speraui in sermonibus tuis. Et ne auferas de ore meo verbum veritatis vsquequaque: quia in iudicijs tuis supersperaui. Et custodiã legẽ tuã semper: in seculum et in seculũ seculi. Et ambulabam in latitudine: quia mandata tua exquisiui. Et loquebar de testimonijs tuis in cõspectu regũ: et non cõfundebar. Et meditabar in mãdatis tuis: que dilexi. Et leuaui manus meas ad mandata tua que dilexi: et exercebor in iustificationibus tuis.

Memor esto verbi tui seruo tuo: in quo mihi spem dedisti. Hec me consolata est in humilitate mea: quia eloquiũ tuũ viuificabit me. Superbi inique agebant vsquequaque: a lege autẽ tua nõ declinaui. Memor fui iudiciorum tuorũ a seculo dñe: et cõsolatus sum. Defectio tenuit me: pro peccatoribus derelinquentibus legẽ tuã. Cantabiles mihi erant iustificationes tue: in loco peregrinationis mee. Memor fui nocte nominis tui domine: et custodiui legẽ tuã. Hec facta est mihi: quia iustificatiões tuas exquisiui.

Portio mea domine: dixisti custodire legem tuam. Deprecatus sum faciem tuam in toto corde meo: miserere mei secundum eloquium tuum. Cogitaui vias meas, et conuerti pedes meos in testimonia tua. Paratus sum et non sum turbatus, vt custodiam mandata tua. Funes peccatorum circumplexi sunt me: et legẽ tuam non sum oblitus. Media nocte surgebam ad confitendum tibi, super iudicia iustificationis tue. Particeps ego sum omnium timentium te, et custodientium mãdata tua. Misericordia tua domine plena est terra: iustificationes tuas doce me.

Bonitatem fecisti cum seruo tuo dñe, secundum verbum tuum. Bonitatem et disciplinam et sciam doce me: quia mandatis tuis credidi. Priusquã humiliarer ego deliqui: propterea eloquium tuũ custodiui. Bonus es tu, et in bonitate tua doce me iustificationes tuas. Multiplicata est super me iniquitas superborũ,

ego

ego autem in toto corde meo scrutabor mandata tua. Coagu=
latum est sicut lac cor eorum: ego vero legem tuam meditatus
sum. Bonum mihi, quia humiliasti me: vt discam iustificatio=
nes tuas. Bonum mihi lex oris tui: super millia auri ꝛ argenti.
Manus tuę dñe fecerunt me ꝛ plasmauerunt me: da mihi in=
tellectuȝ, vt discam mandata tua. Qui timent te, videbunt
me: ꝛ lętabuntur: qꝛ in verba tua supersperaui. Cognoui dñe,
quia ęquitas iudicia tua: ꝛ in veritate tua humiliasti me. Fiat
misericordia tua, vt consoletur me: secundum eloquiũ tuũ seruo
tuo. Veniãt mihi miserationes tuę, ꝛ viuam: quia lex tua medi=
tatio mea est. Confundantur superbi, quia iniuste iniquitatem
fecerunt in me: ego auteȝ exercebor in mandatis tuis. Conuer=
tantur mihi timentes te: ꝛ qui nouerũt testimonia tua. Fiat cor
meũ immaculatum in iustificationibus tuis: vt non confundar.
Defecit in salutare tuuȝ anima mea, ꝛ in verbo tuo superspe=
raui. Defecerunt oculi mei in eloquiũ tuum dicẽtes: quan=
do consolaberis me? Quia factus sum sicut vter in pruina: iusti=
ficationes tuas nõ sum oblitus. Quot sunt dies serui tui? quãdo
facies de persequentibus me iudiciũ? Narrauerunt mihi iniqui
fabulationes: sed non vt lex tua. Omnia mandata tua veritas:
iniqui persecuti sunt me, adiuua me. Paulominus consumma=
uerunt me in terra: ego autẽ non dereliqui mandata tua. Scdꝫ
misericordiaȝ tuaȝ viuifica me: ꝛ custodiam testimonia oris tui.
In ęternum domine verbum tuum permanet in cęlo. In ge=
neratione ꝛ generationem veritas tua: fundasti terraȝ, ꝛ per=
manet. Ordinatione tua perseuerat dies quoniam omnia ser=
uiunt tibi. Nisi qꝛ lex tua meditatio mea est: tunc forte perijsseȝ
in humilitate mea. In ęternum non obliuiscar iustificationes
tuas: quia in ipsis viuificasti me. Tuus sum ego, saluum me
fac: quoniam iustificationes tuas exquisiui. Me expectauerunt
peccatores, vt perderent me: testimonia tua intellexi. Omnis
consummationis vidi finem: latum mandatum tuum nimis.
Quomodo dilexi legem tuã domine: tota die meditatio mea
est. Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato
tuo: quia in ęternum mihi est. Super oẽs docẽtes me intellexi:
qꝛ testimonia tua meditatio mea est. Super senes intellexi: quia
mandata tua quęsiui. Ab omni via mala ꝓhibui pedes meos: vt
custodiam

custodiaz verba tua. A iudicijs tuis non declinaui: qr tu legē posuisti mihi. Q uā dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo. A mādatis tuis intellexi: ꝓpterea odiui oēz viā iniquitatis.

L Ucerna pedibus meis verbum tuum: ꝛ lumen semitis meis. I uraui ꝛ statui custodire iudicia iustitię tuę. H umiliatus sum vsquequaque domine: viuifica me ſm verbum tuum. V oluntaria oris mei beneplacita fac domine: ꝛ iudicia tua doce me. A nima mea in manibus meis semper: ꝛ legem tuam non sum oblitus. P osuerunt peccatores laqueum mihi: ꝛ de mandatis tuis non erraui. H ereditate acquisiui testimonia tua in ęternum: qr exultatio cordis mei sunt. I nclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in ęternum, propter retributionem.

I Niquos odio habui: ꝛ legem tuam dilexi. A diutor ꝛ susceptor meus es tu: ꝛ in verbum tuum supersperaui. D eclinate a me maligni: ꝛ scrutabor mandata Dei mei. S uscipe me secundum eloquium tuum, ꝛ viuam: ꝛ non confundas me ab expectatione mea. A diuua me, ꝛ saluus ero: ꝛ meditabor in iustificationibus tuis semper. S preuisti omnes discedentes a iudicijs tuis: quia iniusta cogitatio eorum. P reuaricantes reputaui omnes peccatores terrę: ideo dilexi testimonia tua. C onfige timore tuo carnes meas: a iudicijs enim tuis timui.

F Eci iudicium ꝛ iustitiam: non tradas me calumniantibus me. S uscipe seruuz tuuz in bonū: nō calūnienť me superbi. O culi mei defecerunt in salutare tuum: ꝛ in eloquiū iustitię tuę. F ac cū seruo tuo ſm misericordiam tuam: ꝛ iustificationes tuas doce me. S eruus tuus sum ego: da mihi intellectum, vt sciam testimonia tua. T empus faciendi dñe: dissipauerunt legem tuaz. I deo dilexi mandata tua, super aurū ꝛ topazion. P ropterea ad oīa mandata tua dirigebar: omnem viā iniquitatis odio habui.

M Irabilia testimonia tua dñe: ideo scrutata est ea aīa mea. D eclaratio sermonum tuorum illuminat: ꝛ intellectum dat paruulis. O s meum aperui ꝛ attraxi spiritum: quia mandata tua desiderabaz. A spice in me ꝛ miserere mei, secundū iudiciū diligentium nomen tuum. G ressus meos dirige ſm eloquium tuum: ꝛ non dñetur mei oīs iniustitia. R edime me a calumnijs hominum: vt custodiam mandata tua. F aciem tuā illumina super seruū tuum: ꝛ doce me iustificationes tuas. E xitus aquaruz

deduxerunt oculi mei: quia non custodirent legem tuam.

IUstus es dñe: ⁊ rectum iudicium tuum. Mandasti iustitiaȝ testimonia tua: ⁊ veritatem tuam nimis. Tabescere me fecit zelus meus: quia obliti sunt verba tua inimici mei. Ignitum eloquiuȝ tuũ vehementer: ⁊ seruus tuus dilexit illud. Adolescentulus sum ego ⁊ contemptus: iustificationes tuas non sum oblitus. Iustitia tua iustitia in ęternum: ⁊ lex tua veritas. Tribulatio ⁊ angustia inuenerunt me: mandata tua meditatio mea est. Equitas testimonia tua in ęternum: intellectum da mihi, ⁊ viuaȝ.

CLamaui i toto corde meo, exaudi me domine: iustificationes tuas requiram. Clamaui ad te, saluum me fac: vt custodiaȝ mandata tua. Preueni in maturitate ⁊ clamaui: quia in verba tua super speraui. Preuenerunt oculi ad te diluculo: vt meditarer eloquia tua. Uocem meam audi secundum misericordiam tuam Dñe: ⁊ ẜm iudicium tuum viuifica me. Appropinquauerunt persequentes me iniquitati: a lege autem tua longe facti sunt. Prope es tu domine: ⁊ omnes vię tuę veritas. Initio cognoui de testimonijs tuis: quia in ęternum fundasti ea.

VIde humilitatem meã: ⁊ eripe me: qꝛ legẽ tuã non sum oblitus. Iudica iudicium meum, ⁊ redime me: pp eloquium tuum viuifica me. Longe a pctõribus salus: qꝛ iustificationes tuas non exquisierunt. Misericordię tuę multę dñe: secũdũ iudiciũ tuuȝ viuifica me. Multi qui ꝑsequuntur me, ⁊ tribulant me: a testimonijs tuis non declinaui. Uidi preuaricantes ⁊ tabescebam: quia eloquia tua nõ custodierunt. Uide qm̃ mandata tua dilexi dñe: in misericordia tua viuifica me. Principium verborum tuorum veritas: in ęternum omnia iudicia iustitię tuę.

PRincipes persecuti sunt me gratis: ⁊ a verbis tuis formidauit cor meum. Letabor ego super eloquia tua: sicut qui inuenit spolia multa. Iniquitatem odio habui, ⁊ abominatus sum: legem autem tuam dilexi. Septies in die laudem dixi tibi: super iudicia iustitię tuę. Pax multa diligentibus legem tuam: ⁊ non est illis scandalum. Expectabam salutare tuum domine: ⁊ mandata tua dilexi. Custodiuit anima mea testimonia tua: ⁊ dilexit ea vehementer. Seruaui mandata tua ⁊ testimonia tua: quia omnes vię meę in conspectu tuo.

APpropinquet deprecatio mea in conspectu tuo dñe: iuxta eloquium

eloquiuʒ tuuʒ da mihi intellectuʒ. Intret postulatio mea in conspectu tuo: secundum eloquium tuum eripe me. Eructabũt labia mea hymnum: cum docueris me iustificationes tuas. Pronunciabit lingua mea eloquium tuum: quia omnia mandata tua ęquitas. Fiat manus tua, vt saluet me: quoniam mandata tua elegi. Concupiui salutare tuum domine: ⁊ lex tua meditatio mea est. Viuet anima mea, ⁊ laudabit te: ⁊ iudicia tua adiuuabunt me. Erraui sicut ouis quę perijt: quęre seruum tuuʒ, quia mandata tua non sum oblitus.

¶ Symbolum, siue fides catholica sancti Athanasij Episcopi.

Quicunq; vult saluus esse, ante oĩa opus est, vt teñeat catholicam fideʒ. Quam nisi quisq; integrã inuiolatãq; seruauerit: absque dubio in ęternũ peribit. Fides aũt catholica hęc est: vt vnuʒ Deuʒ in Trinitate, ⁊ Trinitateʒ in vnitate veneremur. Neque confundentes personas: neq; substantiã separãtes. Alia est enĩ psona patris, alia filij, alia spũs sancti. Sed patris ⁊ filij ⁊ spũs sancti vna est diuinitas, ęqualis gloria, coęterna maiestas. Qualis pr̃, talis filius talis spũs sanctus. Increatus pr̃, increatus filius, increatus spũs scũs. Immensus pr̃, immẽsus filius immensus spũs scũs. Aeternus pr̃, ęternus filius, ęternus spũs scũs. Et tamen non tres ęterni: sed vnus ęternus. Sicut nõ tres increati, nec tres imensi: sed vnus increatus, ⁊ vnus immẽsus. Similiter ops pr̃, ops filius, ops spũs sanctus. Et tamẽ nõ tres oĩpotentes: sed vnus ops. Ita deus pr̃, deus filius, deus spũs sanctus. Et tñ non tres dij: sed vnus est deus. Ita dominus pr̃, dñs filius, dñs spũs scũs. Et tñ non tres dñi: sed vnus est Dñs. Quia sicut singillatim vnamquamque personam deum ⁊ dñm ꝯfiteri christiana veritate compellimur: ita tres deos, aut dominos dicere, catholica religione ꝓhibemur. Pater a nullo est factus: nec creatus, nec genitus. Filius a patre solo est: non factus, nec creatus: sed genitus. Spũs scũs a patre, ⁊ filio, non factus, nec creatus, nec genitus: sed procedens. Unus ergo pater: nõ tres patres: vnus filius, non tres filij: vnus spiritus sanctus, non tres spiritus sancti. Et in hac trinitate nihil prius, aut posterius: nihil maius aut minus: sed totę tres personę coęternę sibi sunt, ⁊ coęquales. Ita vt per omnia (sicut iam supradictũ est,) ⁊ vnitas in trinitate, ⁊ trinitas in vnitate vene-

randa sit. Qui vult ergo saluus esse: ita de trinitate sentiat. Sed necessarium est ad eternam salutem: vt incarnationem quoque dñi nostri Jesu Christi fideliter credat. Est ergo fides recta: vt credamus & cõfiteamur, quia dñs nr̃ Jesus Christus Dei filius, deus & hõ est. Deus est ex substantia patris ante secula genitus: & hõ est ex substantia matris in seculo natus. Perfectus Deus, perfectus homo, ex anima rationali & humana carne subsistens. Aequalis patri ſm diuinitatem, minor patre ſm humanitatem. Qui licet Deus sit & homo: non duo tamen, sed vnus est Christus. Unus autem non conuersione diuinitatis in carnem: sed assumptione humanitatis in deũ. Unus oĩno nõ ɔfusione substantie: sed vnitate persone. Nam sicut anima rationalis & caro vnus est homo: ita deus, & homo vnus est Christus. Qui passus est pro salute nostra: descendit ad inferos: tertia die resurrexit a mortuis. Ascendit ad celos: sedet ad dexterã Dei patris omnipotentis: inde venturus est iudicare viuos & mortuos. Ad cuius aduentum oẽs hoĩes resurgere hñt cum corporibus suis: & reddituri sunt de factis proprijs rationem. Et qui bona egerunt, ibunt in vitam eternam: qui vero mala, in ignem eternum. Hec est fides catholica, quam nisi quisque fideliter firmiterque crediderit: saluus esse non poterit.

¶ Passio dñi nostri Jesu Christi ſm Mattheum. Cap. 26.

In illo tẽpore: Dixit Jesus discipulis suis. ✠ Scitis quia post biduum Pascha fiet: & filius hoĩs tradet vt crucifigat. C. Tũc ɔgregati sunt prĩcipes sacerdotũ, & seniores populi in atrium prĩcipis sacerdotũ, qui dicebat Cayphas: & ɔsiliũ fecerunt, vt Jesum dolo tenerẽt, & occiderẽt. Dicebãt aũt. S. Nõ ĩ die festo. Ne forte tumult⁹ fieret in populo. C. Cũ aũt esset Jesus in Bethania, in domo Simonis leprosi: accessit ad eũ mulier hñs alabastrũ vnguẽti p̃ciosi: & effudit sup caput ipsius recũbentis. videtes aũt discipuli, indignati sunt, dicentes. S. Ut quid perditio hec? Potuit eñi vnguentum istud venundari multo, & dari pauperibus. C. Sciens autem Jesus, ait illis. ✠ Quid molesti estis huic mulieri? Opus enim bonum operata est in me. Nam semper pauperes habebitis vobiscum: me autem non semper habebitis. Mittens enim

enim hęc vnguentum hoc in corpus meum, ad sepeliendũ me
fecit. Amen dico vobis, vbicunque prędicatum fuerit hoc euan-
geliũ in toto mundo, dicetur, ⁊ qđ hęc fecit in memoriam eius.
C. Tũc abijt vnus de duodecim, qui dicitur Judas Jscariotes
ad principes sacerdotum: ⁊ ait illis. S. Quid vultis mihi dare, ⁊
ego eũ vobis tradã? C. At illi ↄstituerunt ei triginta argenteos.
Et exinde quęrebat opportunitatem: vt eum traderet. Prima
aũt die azymorum accesserunt discipuli ad Jesum, dicentes. S.
Ubi vis paremus tibi comedere Pascha? C. At Jesus dixit. ✠
Jte in ciuitatem ad quendam: ⁊ dicite ei. Magister dicit. Tem-
pus meum prope est: apud te facio Pascha cum discipulis meis.
C. Et fecerunt discipuli sicut ↄstituit illis Jesus: ⁊ parauerunt
Pascha. Uespere aũt facto, discũbebat cum duodecim discipu-
lis suis: q edentibus illis, dixit. ✠ Amen dico vobis: quia vnus
vestrum me traditurus est. C. Et contristati valde, cęperunt sin-
guli dicere. S. Nunquid ego sum dñe? C. At ipse respondẽs ait.
✠ Qui intingit mecũ manũ in paropside: hic me tradet. Filius
quidẽ hoĩs vadit: sicut scriptũ est de illo: Uę aũt homini illi: per
quẽ filius hoĩs tradet. Bonũ erat ei, si natus nõ fuisset homo il-
le. C. Rñdens aũt Judas qui tradidit eũ: dixit. S. Nunquid ego
sum rabbi? C. Ait illi. ✠ Tu dixisti. C. Cęnantibus aũt eis acce-
pit Jesus panẽ: ⁊ bñdixit ac fregit deditq; discipulis suis: ⁊ ait.
✠ Accipite ⁊ comedite: hoc est corpus meum. C. Et accipiens
calicem grãs egit: ⁊ dedit illis dicens. ✠ Bibite ex hoc omnes.
Hic est eñi sanguinis meus noui testamenti: qui pro multis effun-
detur in remissionẽ peccatorũ. Dico autem vobis: non bibam
amodo de hoc genimine vitis vsq; in diẽ illum: cum illuc bibam
vobiscũ nouum in regno patris mei. C. Et hymno dicto exie-
runt in montẽ oliueti. Tunc dixit illis Jesus. ✠ Oẽs vos scan-
dalũ patiemini in me in ista nocte. Scriptũ est enim: Percutiam
pastorem: ⁊ dispergentur oues gregis. Postq̃ autem resurrexe-
ro: pręcedã vos in galilęã. C. Rñdens aũt Petrus, ait illi. S.
Et si oẽs scandalizati fuerint in te: ego nunquam scandalizabor.
C. Ait illi Jesus. ✠ Amen dico tibi: q̃ in hac nocte anteq̃ gal-
lus cantet, ter me negabis. C. Ait illi Petrus. S. Etiam si opor-
tuerit me mori tecum: non te negabo. C. Similiter omnes
discipuli dixerunt. Tunc venit Jesus cum illis in villam, quę di-

 citur

citur Gethsemani: ⁊ dixit discipulis suis. ✠ Sedete hic donec vadam illuc, ⁊ orem. C Et assumpto Petro ⁊ duobus filijs Zebedęi cępit contristari, ⁊ męstus esse. Tunc ait illis. ✠ Tristis est anima mea vsqꝫ ad mortem. Sedete hic, ⁊ vigilate mecum. C Et progressus pusillum, procidit in faciem suam orans, ⁊ dicens. ✠ Mi pater, si possibile est, transeat a me calix iste. Ueruntamen non sicut ego volo: sed sicut tu. C Et venit ad discipulos suos: ⁊ inuenit eos dormientes. Et dixit Petro. ✠ Sic? Non potuisti vna hora vigilare mecum? Uigilate, ⁊ orate, vt non intretis in tentationem. Spiritꝰ quidem promptus est, caro aũt infirma. C Iterum secundo abijt, ⁊ orauit dicens. ✠ Pater mi: si non põt hic calix transire, nisi bibam illum: fiat voluntas tua. C Et venit iterum: ⁊ inuenit eos dormientes. Erant enim oculi eorum grauati. Et relictis illis, iterum abijt, ⁊ orauit tertio eundem sermonem dicens. Tunc venit ad discipulos suos ⁊ dixit illis. ✠ Dormite iam ⁊ requiescite. Ecce appropinquabit hora, ⁊ filius hominis tradetur in manus pctõrum. Surgite: eamus. Ecce appropinquabit qui me tradet. C Adhuc eo loquente ecce Judas vnus de duodecim venit: ⁊ cum eo turba multa cum gladijs ⁊ fustibus, missi a principibus sacerdotum, ⁊ senioribus populi. Qui aũt tradidit eũ, dedit illis signũ, dicens. S Quẽcunqꝫ osculatus fuero ipse est: tenete eũ. C Et ꝯfestim accedens ad Jesum dixit. S Aue rabbi. C Et osculatus est eum. Dixitqꝫ illi Jesus. ✠ Amice ad quid venisti? C Tunc accesserunt: ⁊ manus iniecerunt in Jesum: ⁊ tenuerunt eum. Et ecce vnus ex his qui erant cũ Jesu, extendens manũ exemit gladiũ suũ: ⁊ percutiens seruum principis sacerdotũ amputauit auriculã eius. Tunc ait illi Jesus. ✠ Conuerte gladiũ tuũ in locum suũ. Oẽs eñi qui acceperint gladiũ, gladio peribunt. An putas, qꝛ non possum rogare patrẽ meũ: ⁊ exhibebit mihi modo plus q̃ duodecim legiones angelorũ? Q̃uo ergo implebuntur scripturę? Quia sic oportet fieri. C In illa hora dixit Jesus turbis. ✠ Tanq̃ ad latronem existis cũ gladijs ⁊ fustibus comprehendere me. Quotidie apud vos sedebam docens in templo: ⁊ non me tenuistis. C Hoc aũt totũ factũ est, vt adimplerentur scripturę prophetarum. Tunc discipuli oẽs, relicto eo, fugerunt. At illi tenentes Jesum duxerunt eũ ad Cayphã principem sacerdotum

dotũ, vbi scribę ⁊ seniores cõuenerant. Petrus autem sequebatur eum a longe vsque in atrium principis sacerdotũ. Et ingressus intro sedebat cum ministris: vt videret finem. Principes autem sacerdotum, ⁊ omne cõcilium quęrebant falsum testimoniũ cõtra Jesum: vt eum morti traderent: ⁊ non inuenerunt, cũ multi falsi testes accesissent. Nouissime autem venerunt duo falsi testes, ⁊ dixerunt. S Hic dixit, Possum destruere templum Dei: ⁊ post triduum reędificare illud. C Et surgens princeps sacerdotum ait illi. S Nihil respõdes ad ea, quę isti aduersum te testificantur? C Jesus aũt tacebat. Et princeps sacerdotum ait illi. S Adiuro te per Deũ viuum, vt dicas nobis si tu es Christus filius Dei viui. C Dixit illi Jesus. ✠ Tu dixisti. Veruntñ dico vobis, amodo videbitis filium hoĩs sedentem a dextris virtutis Dei: ⁊ venientem in nubibus cęli. C Tunc princeps sacedotuꝫ scidit vestimẽta sua, dicens. S Blasphemauit. Quid adhuc egemus testibus? Ecce nunc audistis blasphemiaꝫ. Quid vobis videtur? C At illi respondentes, dixerũt. S Reus ẽ mortis. C Tunc expuerunt in faciem eius: ⁊ colaphis eum ceciderunt. Alij autem palmas in faciem eius dederunt, dicentes. S Prophetiza nobis Christe: quis est qui te percussit? C Petrus vero sedebat foris in atrio. Et accessit ad eum vna ancilla, dicens. S Et tu cum Jesu Galilęo eras. C At ille negauit coram omnibus, dicens. S Nescio quid dicis. C Exeunte autẽ illo ianuã, vidit eum alia ancilla: ⁊ ait his qui erant ibi. S Et hic erat cum Jesu Nazareno. C Et iterum negauit cum iuro: quia non noui hominem. Et post pusillum accesserunt qui astabant, ⁊ dixerunt Petro. S Vere ⁊ tu ex illis es: nam ⁊ loquela tua manifestuꝫ te facit. C Tunc cępit detestari ⁊ iurare: quia non nouisset hominem. Et continuo gallus cantauit. Et recordatus est Petrus verbi Jesu qđ dixerat, priusquam gallus cantet, ter me negabis. Et egressus foras fleuit amare. Mane aũt facto: consilium inierunt oẽs principes sacerdotũ ⁊ seniores populi aduersus Jesuꝫ, vt eũ morti traderẽt. Et vinctũ adduxerũt eũ: ⁊ tradiderũt Pontio Pilato pręsidi. Tũc vidẽs Judas, qui eũ tradidit, ꝙ damnatus esset, pñia ductus retulit triginta argenteos principibus sacerdotum, ⁊ senioribus, dicens. S Peccaui tradens sanguineꝫ iustum. C At illi dixerunt. S Quid ad nos? tu videris. C Et

proiectis argēteis in templo, recessit: & abiens laqueo se suspendit. Principes autē sacerdotum acceptis argenteis dixerunt. S Non licet eos mittere in corbonaz: quia preciū sanguinis est. C Consilio aūt inito, emerunt ex illis agruz figuli in sepulturā peregrinorū. Propter hoc vocatus est ager ille Acheldemac, hoc est ager sanguinis: vsque in hodiernū diem. Tunc impletum est quod dictū est per Jeremiā prophetā, dicentē. Et acceperūt triginta argenteos p̄ciū appreciati: quez appreciauerūt a filijs Israel: & dederunt eos in agrum figuli: sicut constituit mihi dominus. Jesus aūt stetit ante p̄sidē. Et interrogauit eū p̄ses, dicēs. S Tu es rex Judeorum? C Dicit ei Jesus. ✠ Tu dicis. C Et cum accusaretur a principibus sacerdotum, & senioribus, nihil r̄ndit. Tunc dicit illi Pilatus. S Non audis quanta aduersum te dicunt testimonia. C Et non r̄ndit ei ad vllum verbum, ita vt miraretur pręses vehementer. Per diem autē solennem ꝯsueuerat pręses dimittere populo vnum vinctum: quem voluissent. Habebat autem tunc vnum vinctuz insignem, qui dicebatur. Barrabas, qui pp seditionem missus fuerat in carcerem. Congregatis aūt illis dixit Pilatus. S Quē vultis dimittam vobis? Barrabam an Jesum, qui dicit Christus? C Sciebat eīm q per inuidiam tradidissent eum. Sedente autē illis pro tribunali, misit ad illum vxor eius, dicens: S Nihil tibi & iusto illi. Multa eīm passa sum hodie per visum pp eū. C Principes aūt sacerdotū & seniores persuaserunt populis, vt peterent Barrabā, Jesuz vero perderēt: R̄ndēs aūt pręses, ait illis. S Quem vultis vobis de duobus dimitti? C At illi dixerunt. S Barrabam. C Dicit illi Pilatus. S Quid ergo faciam de Jesu, qui dicitur Christus? C Dicunt omnes. S Crucifigatur. C Ait illis p̄ses. S Quid eīm mali fecit? C At illi magis clamabant, dicentes. S Crucifigatur. C Videns autez Pilatus, quia nihil proficeret, sed magis tumultus fieret accepta aqua, lauit manus coram populo, dicens. S Innocens ego sum a sanguine iusti huius: vos videritis. C Et r̄ndens vniuersus populus dixit. S Sanguis eius super nos, & super filios nostros. C Tunc dimisit illis Barrabam: Jesum autem flagellatum tradidit eis: vt crucifigeretur. Tunc milites pręsidis suscipientes Jesum in pretorio, congregauerunt ad eum vniuersam cohortem: Et exuentes, eum chlamydem coccineam

cineam circundederunt ei: & plectentes coronam de spinis posuerunt super caput eius, & arundinem in dextera eius: & genuflexo ante eum illudebant ei dicentes. S Aue rex Judeorum. C Et expuentes in eum acceperunt arundinem, & percutiebant caput eius. Et postquam illuserunt ei: exuerunt eum chlamide: & induerunt eum vestimentis eius: & duxerunt eum vt crucifigerent. Exeuntes aut inuenerunt hoiem Cyreneum venientez de villa, noie Simonem. Hunc angariauerunt: vt tolleret crucem eius. Et venerunt in locum qui dicit Golgotha, quod est Caluarie locus: & dederunt ei vinum bibere cum felle mistum. Et cum gustasset noluit bibere. Postquam aut crucifixerunt euz, diuiserut vestimenta eius sortem mittentes: vt impleretur qd dictum est per prophetam, dicentem: Diuiserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem. Et sedentes seruabant eum, Et imposuerunt super caput eius causam ipsius scriptam. Hic est Jesu Nazarenus rex Judeorum. Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones: vnus a dextris, & vnus a sinistris. Pretereuntes autem blasphemabant eum, mouentes capita sua, & dicentes. S Uah qui destrui templum Dei: & in triduo illud reedificas. Salua temetipsum. Si filius Dei es, descende de cruce. C Similiter & principes sacerdotum illudentes cum scribis, & senioribus dicebant. S Alios saluum fecit: seipsum non potest saluum facere. Si rex Israel est: descendat nunc de cruce: & credimus ei. Cofidit in Deo: liberet euz nunc si vult. Dixit eni qr filius Dei sum. C Jd ipsuz at & latrones q crucifixi erat cuz eo, improperabat ei. A sexta at hora tenebre facte sunt sup vniuersa terra vsqz ad hora nona. Et circa hora nonam clamauit Jesus voce magna dicens. ✠ Eli Eli lamazabachthani? C Hoc est. ✠ Deus meus, Deus meus, vt qd dereliquisti me? C Quida aute illic stātes & audientes, dicebat. S Elia vocat iste. C Et cotinuo currens vnus ex eis accepta spogia ipleuit aceto: & iposuit arundini, & dabat ei bibere. Ceteri vero dicebant. S Sine videamus an veniat Elias liberans eum. C Jesus aute iterum clamans voce magna emisit spirituz. Et ecce veluz tepli scissuz e in duas partes a summo vsqz deorsuz: & terra mota est: & petre scisse sunt: & monumenta aperta sunt: & multa corpora scoruz qui dormierant, surrexerunt. Et exeuntes de monumentis post resurrectionez eius, venerunt in

sanctam

scãm ciuitatē: ⁊ apparuerunt multis. Centurio aūt, ⁊ qui cum eo
erant custodientes Jesum, viso terręmotu, ⁊ his, quę fiebant, ti-
muerunt valde, dicētes. S Uere filius Dei erat iste. S Erāt au-
tē ibi mulieres multę a longe, quę secutę erant Jesum a galilęa
ministrantes ei: inter quas erat Maria Magdalene, ⁊ Maria
Jacobi, ⁊ Joseph mr̃, ⁊ mr̃ filiorum Zebedęi. Cū sero aūt factū
esset, venit quidam homo diues ab Arimathęa noīe Joseph, qui
⁊ ipse discipulus erat Jesu. Hic accessit ad Pilatū: ⁊ petijt cor-
pus Jesu. Tunc Pilatus iussit reddi corpus. Et accepto corpo-
re Joseph: inuoluit illud in sindone mūda: ⁊ posuit illud ī monu-
mento suo nouo, qđ exciderat in petra. Et aduoluit saxū magnū
ad hostiū monumēti, ⁊ abijt. Erāt aūt ibi Maria Magdalene, ⁊
altera Maria, sedētes ꝯtra sepulcrū. Hic cātat in tono euāgelij.

Altera aūt die, quę est post parasceuē, ꝯuenerunt principes
sacerdotum ⁊ Pharisęi ad Pilatū, dicentes. Dñe recorda-
ti sumus, quia seductor ille dixit adhuc viuens: post tres dies re-
surgam. Jube ergo custodiri sepulcrum vsque in diē tertiū: ne
forte veniant discipuli eius, ⁊ furent eum: ⁊ dicat plebi: surrexit a
mortuis. Et erit nouissimus error peior priore. At illis Pilatus:
Habetis custodiam: ite, custodite sicut scitis. Illi autem abeun-
tes munierunt sepulcrum, signantes lapidem cum custodibus.

Passio Domini nostri Jesu Christi scđm Marcum. Cap. 14.

In illo tpe: erat Pascha ⁊ azyma post biduū: ⁊
q̄rebāt sūmi sacerdotes ⁊ scribę, quō Jesū do-
lo tenerēt, ⁊ occiderēt. S Dicebāt eñi. Nō ī die
festo. Ne forte tumult⁹ fieret ī poplo. C Et cum
eēt Jes⁹ Bethanię in domo Simonis leprosi, ⁊
recūberet: venit mulier hñs alabastrū vnguenti
nardi spicati p̄ciosi: ⁊ fracto alabastro effudit su-
per caput eius. Erant aūt qdā indigne ferētes intra semetipsos,
⁊ dicentes. S Ut qd perditio ista vnguēti facta est? poterat eñi
vnguētū istud venūdari plusq̄ trecentis danarijs, ⁊ dari paupe-
rib⁹. C Et fremebāt in eā. Jes⁹ aūt dixit. ✠ Sinite eā. Quid illi
molesti estis? Bonū opus opata est ī me. Sēp eñi paupes hēbitis
vobiscū: ⁊ cū volueritis, potestis illis bñfacere: me autē nō semp
habebitis. Qđ habuit hoc fecit: p̄uenit vngere corpus meum in
sepulturā. Amen dico vobis: vbicūq3 p̄dicatū fuerit Euangeliū
istud

istud in vniuerso mūdo, ⁊ qđ hęc fecit, narrabitur in memoriam
eius. ¶ Et Judas Iscariotes vnus de duodecim abijt ad sum-
mos sacerdotes: vt proderet eū illis. Qui audientes gauisi sunt,
⁊ promiserunt ei pecuniā se daturos. Et quęrebat quō illum op-
portune traderet. Et primo die azimorum, qñ Pascha immola-
bant, dicunt ei discipuli. S Quo vis eamus ⁊ paremus tibi, vt
mãduces Pascha? Et mittit duos ex discipulis suis: ⁊ dicit eis.
✠ Ite in ciuitatē: ⁊ occurret vobis hō lagenam aquę baiulās.
Sequimini eū: ⁊ quocunqȝ introierit dicite dño domus, qꝛ ma-
gister dicit. vbi est refectio mea, vbi Pascha cū discipulis meis
manducē? Et ipse vobis demonstrabit cęnaculum grande stra-
tum: ⁊ illic parate vobis. ¶ Et abierunt discipuli eius: ⁊ vene-
runt in ciuitatē: ⁊ inuenerunt sicut dixerat illis: ⁊ parauerūt Pa-
scha. Vespere aūt facto venit cum duodecim: ⁊ discumbentibus
eis, ⁊ manducantibus ait Jesus. ✠ Amē dico vobis: quia vnus
ex vobis me tradet, qui manducat mecum. ¶ At illi cęperunt ꝯ-
tristari, ⁊ dicere ei singillatim. S Nunquid ego? ¶ Qui ait illis.
✠ Vnus ex duodecim, qui intingit mecum manum in catino.
Et filius quidem hominis vadit sicut scriptū est de eo. Vę autem
homini illi, per quem filius hominis tradetur. Bonum erat ei:
si non esset natus homo ille. ¶ Et manducantibus illis accepit
Jesus panem: ⁊ benedicens fregit, ⁊ dedit eis, ⁊ ait. ✠ Sumite,
hoc est corpus meum. ¶ Et accepto calice, gratias agens, dedit
eis. Et biberunt ex illo omnes: ⁊ ait illis. ✠ Hic est sanguis meus
noui testamenti: qui pro multis effundetur. Amen dico vobis: q
iā nō bibā de genimine vitis vsqȝ in diē illū: cū illud bibam vo-
biscū nouū in regno dei. ¶ Et hymno dicto, exierūt in montem
oliuarū: ⁊ ait illis Jesus. ✠ Omnes vos scandalizabimini in me
in nocte ista, qꝛ scriptū est: Percutiam pastorē, ⁊ dispergētur o-
ues. Sed postq̄ resurrexero, pręcedā vos in galilęā. ¶ Petrus
autem ait illi. S Etsi oēs scandalizati fuerint: sed non ego. ¶ Et
ait illi Jesus. ✠ Amen dico tibi, qꝛ tu hodie in nocte hac prius-
q̄ bis gallus vocem dederit, ter me es negaturus. ¶ At ille am-
plius loquebat. S Et si oportuerit me simul cōmori tibi, non te
negabo. ¶ Silr aūt ⁊ oēs dicebant. Et veniunt in prędium cui
nomen Gethsemani: ⁊ ait discipulis suis. ✠ Sedete hic donec
orem. ¶ Et assumpsit Petrum ⁊ Jacobum ⁊ Joannem secum:

⁊ cępit

⁊ cepit pauere ⁊ tedere. Et ait illis. ✠ Tristis est aĩa mea vsqȝ ad
mortem. Sustinete hic, ⁊ vigilate. C Et cum processisset paulu=
lum, procidit super terram: ⁊ orabat, vt si fieri posset trãsiret ab
eo hora: ⁊ dixit. ✠ Abba, pr̃, oĩa tibi possibilia sunt: trãsfer cali=
cem hunc a me. Sed non quod ego volo, sed qđ tu. C Et venit,
⁊ inuenit eos dormientes: ⁊ ait Petro: ✠ Simon dormis? Nõ
potuisti vna hora vigilare mecum? Uigilate ⁊ orate: vt non in=
tretis in tentationem. Spiritus quidem prõptus est, caro autem
infirma. C Et iterum abiens orauit eundem sermonem, dicens.
Et reuersus denuo inuenit eos dormientes. Erant eñ oculi eo=
rum grauati: ⁊ ignorabant quid respõderent ei. Et venit tertio: ⁊
ait illis. ✠ Dormite iam: ⁊ requiescite. Sufficit. Uenit hora: ec=
ce tradetur filius hominis in manus peccatorum. Surgite ea=
mus: ecce qui me tradet, prope est. C Et adhuc eo loquente ve=
nit Judas Iscariotes vnus de duodecim: ⁊ cum eo turba multa
cuȝ gladijs ⁊ lignis missi a summis sacerdotibus ⁊ scribis, ⁊ se=
nioribus. Dederat autẽ traditor eis signuȝ, dicens. S Quẽcun=
que osculatus fuero, ipse est, tenete eum: ⁊ ducite caute. C Et cuȝ
venisset statim accedens ad eum, ait. S Rabbi. C Et osculatus
est eũ. At illi manus iniecerunt in eum: ⁊ tenuerunt eum. Unus
aũt de circunstantibus educẽs gladium percussit seruuȝ summi
sacerdotis: ⁊ amputauit illi auriculam. Et rñdens Jesus, ait il=
lis. ✠ Tanq̃ ad latronẽ existis cũ gladijs ⁊ lignis cõphẽdere me.
Quotidie apud vos erã i templo docens: ⁊ nõ me tenuistis. Sed
vt adimpleãtur scripture. C Tunc discipuli eius relinquentes eũ
oẽs fugerunt. Adolescẽs auteȝ quidã sequebatur eũ amictus sin=
done sup nudo: ⁊ tenuerunt eũ. At ille reiecta sindone nudus p=
fugit ab eis. Et adduxerũt Jesum ad summum sacerdotem: ⁊ co=
uenerunt oẽs sacerdotes, ⁊ scribe, ⁊ seniores. Petrus aũt a lõge
secutus ẽ euȝ vsqȝ intro i atrium summi sacerdotis: ⁊ sedebat cũ
ministris: ⁊ calefaciebat se ad ignẽ. Sũmi vero sacerdotes ⁊ oẽ
concilium q̃rebant aduersus Jesuȝ testimoniũ: vt eũ morti trade=
rẽt: nec inueniebant. Multi eñ testimoniũ falsum dicebant ad=
uersus eum: ⁊ conuenientia testimonia nõ erãt. Et q̃dã surgentes
falsum testimonium ferebant aduersus eum, dicẽtes. S Qm̃ nos
audiuimus eum dicentẽ, Ego dissoluam templuȝ hoc manu fa=
ctuȝ: ⁊ post triduum aliud nõ manufactum edificabo. C Et non

erat

erat ꝯueniens testimoniū illorū. Et exurgēs summus sacerdos
in mediū interrogauit Jesum dicens. S. Nō rn̄des quicq̄ ad
ea, q̄ tibi obijciunt ab his? C. Ille autē tacebat: ⁊ nihil respōdit.
Rursus summus sacerdos interrogabat eū: ⁊ dixit ei. S. Tu es
Chr̄s filius Dei benedicti? C. Jesus aūt dixit illi. ✠ Ego suꝫ. Et
videbitis filium hoīs sedentē a dextris virtutis Dei, ⁊ venienteꝫ
cum nubibus cęli. C. Summus autem sacerdos scindens vesti-
menta sua, ait. S. Quid adhuc desideramus testes? Audistis bla-
sphemiam. Quid vobis videtur? C. Qui omnes ꝯdemnauerunt
eū esse reum mortis. Et cęperunt quidam conspuere eum, ⁊ ve-
lare faciē eius, ⁊ colaphis eū cędere, ⁊ dicere ei. S. Prophetiza.
C. Et ministri alapis eum cędebant. Et cum esse Petrus in atrio
deorsum: venit vna ex ancillis summi sacerdotis: ⁊ cum vidisset
Petrum calefacientem se, aspiciens illum, ait. S. Et tu cum Je-
su Nazareno eras. C. At ille negauit, dicens. S. Neque scio:
neque noui quid dicas. C. Et exijt foras ante atrium: ⁊ gallus
cantauit. Rursus aūt cum vidisset illū alia ancilla, cępit dicere
circunstantibus. S. Qꝛ hic ex illis est. C. At ille iterum negauit.
Et post pusillū rursus q astabāt dicebāt Petro. S. Vere ex illis
es. nā ⁊ galileus es. C. Ille aūt cępit anathematizare ⁊ iurare.
qꝛ nescio hoīem istum, quē dictis. Et est statim iterū gallus cāta
uit. Et recordat⁹ est Petr⁹ verbi, qđ dixerat ei Jesus, priusq̄ gal
lus cantet bis, ter me negabis. Et cępit flere. Et ꝯfestiꝫ mane ꝯ-
siliū faciētes summi sacerdotes cū senioribus ⁊ scribis ⁊ vniuer-
so concilio, vincientes Jesum duxerunt ⁊ tradiderūt Pilato. Et
interrogauit eū Pilatus. S. Tu es rex iudęorum? C. At ille rn̄-
dens ait illi. ✠ Tu dicis. C. Et accusabāt eū summi sacerdotes
in multis. Pilatus aūt rursus interrogauit eū, dicens. S. Non
rn̄des quicq̄? Vides in q̄tis te accusant? C. Jesus autē amplius
nihil rn̄dit: ita vt miraret Pilatus. Per diem aūt festum, solebat
illis dimittere vnum ex vinctis, quemcunque petijssent. Erat
aūt vnus, qui dicebat Barrabas, q cuꝫ seditiosis erat vinctus,
q in seditione fecerat homicidiū. Et cuꝫ ascendisset turba: cępit
rogare, sicut semp faciebat illis. Pilatus aūt rn̄dit eis: ⁊ dixit.
S. Vultis dimittā vobis regem iudeorum? C. Sciebat eñi q per
inuidiam tradidissent eum summi sacerdotes. Pontifices au-
tē concitauerunt turbam: vt magis Barrabam dimitteret eis.

Pila-

Pilatus autem iterum rñdes, ait illis. S. Quid ergo vultis faciã regi iudęorum? C. At illi iterum clamauerunt. S. Crucifige eum. C. Pilatus vero dicebat eis. S. Quid enĩ mali fecit? C. At illi magis clamabant. S. Crucifige eum. C. Pilatus aũt volẽs populo satisfacere, dimisit illis Barrabam: ꝛ tradidit Jesum flagellis cęsum: vt crucifigeretur. Milites autez duxerunt eum intro in atrium ꝑtorii: ꝛ ꝯuocant totam cohortem. Et induunt eum purpura: ꝛ imponunt ei plectentes spineam coronã: ꝛ cęperunt salutare eum. S. Aue rex iudęorũ. C. Et percutiebant caput eius arundine: ꝛ conspuebant eũ: ꝛ ponentes genua, adorabant eum. Et postq̃ illuserunt ei: exuerunt illum purpura: ꝛ induerunt euz vestimentis suis: ꝛ educunt illum, vt crucifigerent eum. Et angariauerunt prętereuntem quempiam Simonem Cyrenęum venientez de villa pr̃em Alexandri ꝛ Rufi: vt tolleret crucẽ eius. Et perducũt euz in Golgotha locũ: qd̓ est interpretatuz Caluarię locus. Et dabant ei bibere myrrhatuz vinum: ꝛ non accepit. Et crucifigentes eũ diuiserunt vestimẽta eius, mittẽtes sortẽ super eis: vt quis quid tolleret. Erat autem hora tertia: ꝛ crucifixerunt eum. Et erat titulus causę eius inscriptus: Rex Judęoruz. Et cũ eo crucifigũt duos latrones: vnũ a dextris eius, ꝛ aliũ a sinistris. Et adimpleta est scriptura, q̃ dicit. Et cũ iniquis reputatus est. Et ꝑtereuntes blasphemabant eũ, mouẽtes capita sua, ꝛ dicẽtes. S. Vah qui destruis tẽplũ Dei: ꝛ ĩ tribus diebus reędificas. Saluũ fac temetipsum descẽdẽs de cruce. C. Silr̃ ꝛ summi sacerdotes illudẽtes ad alterutruz cuz scribis, dicebãt. S. Alios saluos fecit: seipsuz non põt saluũ facere. Si rex Jsrael est, descendat nunc de cruce: vt videamus ꝛ credamus. C. Et qui cũ eo crucifixi erant ꝯuiciabãtur ei. Et facta hora sexta, tenebrę factę sunt sup terraz, vsq3 in horã nonã. Et hora nona exclamauit Jesus voce magna, dicẽs. ✠ Eloi, Eloi lamazabathani? C. Qđ est interpretatum, ✠ Deus meus, deus meus, vt qd dereliquisti me? C. Et quidã de circũstãtibus audiẽtes dicebãt. S. Ecce Eliã vocat. C. Currẽs aũt vnus, ꝛ implẽs spongiã aceto, circũponẽsque calamo potũ dabat ei, dicẽs. S. Sinite videamus, si veniat Elias ad deponendum eũ. C. Jesus aũt emissa voce magna expirauit. Et velũ tẽpli scissum est in duo, a summo vsque deorsum. Videẽs aũt cẽturio, q ex aduerso stabat: q2 sic clamãs expirasset,

ait.

ait. S Vere hic hō filius Dei erat. C Erant aūt ibi mulieres de longe aspiciētes: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Jacobi minoris, & Joseph mr̃, & Salome. Et cū esset in Galilęa: sequebantur eū, & ministrabant ei: & alię multę, quę simul cū eo ascenderant Jerosolymam. Hic tegitur in tono Euangelij.

ET cum iam sero esset factum: quia erat parasceue, qḋ est ante Sabbatū: venit Joseph ab Arimathia nobilis decurio: qui & ipse erat expectans regnū Dei: & audacter introiuit ad Pilatum: & petijt corpus Jesu. Pilatus autē mirabatur si iā obijsset. Et accersito Centurione: interrogauit eum, si iam mortuus esset. Et cum cognouisset a Centurione, donauit corpus Joseph. Joseph autem mercatus est sindonem: & deponens eum, inuoluit sindone: & posuit eum in monumento quod erat excisum in petra: & aduoluit lapidem ad ostium monumenti.

¶ Passio Domini nostri Jesu Christi sm̃ Lucam. Cap. 22.

IN illo tp̃e: C Appropinquabat aūt dies festus azymorū, qui dr̃ pascha: & q̃rebāt Principes sacerdotū, & scribę: qūo Jesū interficerēt. Timebāt vero plebē. Intrauit aūt satanas in Judā, qui cognominabar Iscariotes, vnū de duodecim: & abijt & locutus est cū principibus sacerdotū & magistratib⁹: quēadmodū traderet illū eis. Et gauisi sūt, & pacti sūt pecuniā illi dare. Et spopōdit. Et q̃rebat opportunitatē, vt traderet eū sine turbis. Venit aūt dies azymorū, in q̄ necesse erat occidi pascha: & misit Petrū & Joānē, dicēs. ✠ Eūtes parate nobis pascha, vt mādūcemus. C At illi dixerūt. S Vbi vis paremus? C Et dixit ad eos. ✠ Ecce introeuntibus vobis in ciuitatem, occurret vobis hō, amphorā aquę portans: sequimini eū in domū, in quam intrat: & dicetis patrifamilias domus. Dicit tibi magister: Vbi est diuersorium, vbi pascha cū discipulis meis manducē? Et ipse vobis ostendet cęnaculū magnū stratū: & ibi parate. C Euntes aūt inuenerunt sicut dixit illis Jesus: & parauerunt pascha. Et cum facta esset hora, discubuit: & duodecim apl̃i cum eo. Et ait illis. ✠ Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscum, antequam patiar. Dico enī vobis: q̃ ex hoc non manducabo illud: donec impleatur in regno Dei. C Et accepto calice

gratias

gratias egit, ⁊ dixit. ✠ Accipite ⁊ diuidite īter vos. Dico eñ vobis: quia nō bibam de generatione vitis: donec regnum Dei veniat. C. Et accepto pane, gratias egit, ⁊ fregit, ⁊ dedit eis, dicēs. ✠ Hoc est corpus meū: quod pro vobis datur. Hoc facite ī meā commemorationē. C. Similiter ⁊ calicem, postquā cenauit, dicens. ✠ Hic calix nouum testamentū est in sanguine meo: qui pro vobis effundetur. Veruntñ ecce manus tradentis me, mecū est in mensa. Et quidem filius hominis s̄m ꝙ diffinitū est, vadit. Veruntñ vę homini illi per quē tradetur. C. Et ipsi cęperūt querere inter se: quis esset ex eis: qui hoc facturus esset. Facta est autem ⁊ contentio inter eos, quis eorum videretur esse maior. Dixit autem eis: ✠ Reges gentium dominantur eorum, ⁊ qui potestatē habent super eos benefici vocātur. Vos autē non sic. Sed qui maior est in vobis, fiat sicut minor: ⁊ qui pręcessor est, sicut ministrator. Nam quis maior est, qui recumbit, an qui ministrat? Nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sū, sicut qui ministrat. Vos autē estis, qui permansistis mecū in tentationibus meis. Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus regnū: vt edatis ⁊ bibatis super mensā meā in regno meo: ⁊ sedeatis super thronos iudicantes duodecim tribus Israel. C. Ait autē dominus Simoni. ✠ Simon: ecce satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum. Ego autē rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: ⁊ tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. C. Qui dixit ei. S. Domine tecū paratus sum ⁊ in carcerem ⁊ in mortem ire. C. Et ille dixit. ✠ Dico tibi Petre, non cantabit hodie gallus donec ter abneges nosse me. C. Et dixit eis. ✠ Quando misi vos sine sacculo, ⁊ pera, ⁊ calciamētis, nunquid aliquid defuit vobis? C. At illi dixerunt. S. Nihil. C. Dixit ergo eis. ✠ Sed nunc qui habet sacculū tollat similiter ⁊ perā: ⁊ qui non habet, vendat tunicā suā: ⁊ emat gladiū. Dico enī vobis, qm̄ adhuc hoc qđ scriptum est, oportet impleri in me. Et cū iniquis deputatus est. Etenī ea, q̄ sunt de me finē hn̄t. C. At illi dixerūt. S. Domine ecce gladij duo hic. C. At ille dixit eis. ✠ Satis est. C. Et egressus ibat s̄m consuetudinē in montē oliuarum. Secuti sunt autem illum ⁊ discipuli eius. Et cum peruenissent ad locum, dixit illis. ✠ Orate, ne intretis in tentationem. C. Et ipse auulsus est ab eis quantum iactus est lapidis: ⁊ posi-

⁊ positis genibus orabat, dicens. ✠ Pater si vis, transfer calicē istum a me. Veruntñ nō mea voluntas, sed tua fiat. C Apparuit aũt illi Angelus de celo cōfortans eũ. Et factus in agonia prolixius orabat. Et factus est sudor eius, sicut gutte sanguinis decurrētis in terram. Et cũ surrexisset ab orōne, ⁊ venisset ad discipulos suos: inuenit eos dormientes pre tristitia: ⁊ ait illis. ✠ Quid dormitis? Surgite ⁊ orate, ne intretis ĩ tētationē. C Adhuc eo loquente, ecce turba, ⁊ q vocabat Judas vnus de duodecim antecedebat eos: ⁊ appropinquauit Jesu, vt oscularetur eũ. Jesus autem dixit illi. ✠ Juda osculo filium hoīs tradis? Videntes autē hi, qui circa ipsum erant, qđ futurũ erat, dixerunt ei. S Dñe si percutimus in gladio? C Et percussit vnus ex illis seruũ principis sacerdotum: ⁊ amputauit auriculam eius dexteram. Rñdens autē Jesus ait. ✠ Sinite vsque huc. C Et cum tetigisset auriculam eius, sanauit eum. Dixit aũt Jesus ad eos, qui venerant ad se principes sacerdotum, ⁊ magistratus templi, ⁊ seniores. ✠ Quasi ad latronem existis cum gladijs ⁊ fustibus: cum quotidie vobiscum fuerim in templo, ⁊ nō extendistis manus in me. Sed hec est hora vestra, ⁊ potestas tenebrarum. C Comprehendentes autem eum duxerunt ad domum principis sacerdotum. Petrus vero sequebatur eum a longe. Accenso aũt igne in medio atrij, ⁊ circũsedētibus illis, erat Petrus in medio eorum. Quē cũ vidisset ancilla qdã sedentē ad lumen, ⁊ eum fuisset intuita, dixit. S Et hic cum illo erat. C At ille negauit eum, dicens. S Mulier nō noui illũ. C Et post pusillũ alius videns eũ dixit. S Et tu de illis es. C Petrus vero ait. S O hō non sum. C Et interuallo facto quasi hore vnius, alius quidã affirmabat, dicens. S Vere ⁊ hic cum illo erat. Nã ⁊ galileus est. C Et ait Petrus. S Hō, nescio quid dicis. C Et cōtinuo adhuc illo loquente, cãtauit gallus: ⁊ cōuersus dñs respexit Petrum. Et recordatus est Petrus verbi dñi sicut dixerat: qr priusq̃ gallus cantet, ter me negabis. Et egressus foras Petrus fleuit amare. Et q tenebant Jesum illudebãt ei, cedentes eũ. Et velauerũt eũ: ⁊ pcutiebãt faciē eius: ⁊ interrogabant eũ, dicētes. S Prophetiza: quis est qui te percussit? C Et alia multa blasphemantes dicebant in eum. Et vt factus est dies, conuenerunt seniores plebis ⁊ principes sacerdotum, ⁊ scribe: ⁊ duxerunt illum in concilium suum, dicentes.

S. Si tu es Christus dic nobis. C. Et ait illis. ✠ Si vobis dixero,
non credetis mihi. Si antē interrogauero: non r̄ndebitis mihi,
neq̄ dimittetis. Ex hoc autē erit filius hoīs sedens a dextris vir-
tutis Dei. C. Dixerunt aūt oēs. S. Tu ergo es filius Dei? C. Qui
ait. ✠ Vos dicitis quia ego sum. C. At illi dixerūt. S. Quid ad-
huc desideramus testimonium? Ipsi eñi audiuimus ex ore eius.
C. Et surgens oīs multitudo eorum duxerunt illum ad Pilatū.
Ceperunt aūt illū accusare, dicentes. S. Hunc inuenimus sub-
uertentē gentē nostrā: ⁊ prohibentē tributa dari Cesari: ⁊ dicen-
tem se Christum regem esse. C. Pilatus aūt interogauit eum, di-
cens. S. Tu es rex iudeorum? C. At ille respōdens, ait. ✠ Tu di-
cis. C. Ait aūt Pilatus ad principes sacerdotum ⁊ turbas. S. Ni
hil inuenio cause in hoc hoīe. C. At illi inualescebant, dicentes.
S. Cōmouit populum docens per vniuersam iudeā, incipiens a
galilea vsq̄ huc. C. Pilatus aūt audiens galileā, interrogauit
si hō galileus esset. Et vt cognouit q̄ de Herodis ptāte esset, re-
misit eū ad Herodem: qui ⁊ ipse Jerosolymis erat illis diebus.
Herodes autem viso Jesu, gauisus est valde. Erat eñi cupiēs ex
multo tēpore videre eum, eo q̄ audierat multa de illo, ⁊ sperabat
signum aliqđ videre ab eo fieri. Interrogabat autē illum multis
sermonibus. At ipse nihil illi r̄ndebat. Stabant autem principes
sacerdotum ⁊ scribe ꝯstanter accusantes eum. Spreuit aūt illū
Herodes cum exercitu suo, ⁊ illusit indutum veste alba: ⁊ remi-
sit ad Pilatū. Et facti sunt amici Herodes ⁊ Pilatus in ipsa die.
Nā antea inimici erant adinuicē. Pilatus aūt cōuocatis princi-
pibꝰ sacerdotum, ⁊ magistratibus, ⁊ plebe, dixit ad illos. S. Ob-
tulistis mihi hunc hoīem quasi auertentē populū: ⁊ ecce ego co-
ram vobis interrogans, nullā cām inuenio in hoīe isto ex his in
quibus eū accusatis. Sed neq̄ Herodes. Nam remisi vos illū.
Et ecce nihil dignum morte actū est ei. Emēdatū ergo illū dimit
tā. C. Necesse aūt habebat dimittere eis per diem festū vnū. Ex-
clamauit autē simul vniuersa turba, dicens. S. Tolle hunc: ⁊ di-
mitte nobis Barrabā. C. Qui erat pp̄ seditionē quādā factā in
ciuitate ⁊ homicidiū missus in carcerē. Iterū aūt Pilatus locu-
tus est ad illos volens dimittere Jesum. At illi succlamabāt, di-
centes. S. Crucifige, crucifige illum. C. Ille aūt tertio dixit ad il
los. S. Quid eñi mali fecit iste? Nullā cām mortis inuenio in eo.

Corripiam

Corripiam ergo illum, & dimittã. At ille stabant vocibus magnis postulantes, vt crucifigeretur: & inualescebant voces eorum: & Pilatus adiudicauit fieri petitionẽ eorũ. Dimisit aũt illis eum, qui pp homicidium & seditionẽ missus fuerat in carcerem, quẽ petebant: Jesum vero tradidit voluntati eorum. Et cuz ducerent eum, apprehenderunt Simonẽ quendã Cyrenensem venientẽ de villa: & imposuerunt illi crucẽ portare post Jesuz. Sequebatur autẽ illum multa turba populi & mulierum: quę plangebant & lamentabantur eum. Conuersus autem ad illas Jesus dixit, Filię Jerusalem nolite flere super me: sed super vosipsas flete, & super filios vestros: qm̃ ecce venient dies, in quibus dicent: Beatę steriles & ventres qui non genuerunt: & vbera quę non lactauerunt. Tunc incipient dicere montibus, cadite super nos: & collibus operite nos: quia si in viridi ligno hoc faciũt, in arido quid fiet? Ducebantur autem alij duo neq̃ cum eo, vt interficerentur. Et postq̃ venerunt in locum qui vocatur Caluarię, ibi crucifixerunt eum & latrones: vnum a dextris, & alterum a sinistris. Jesus aũt dicebat. Pr̃ dimitte illis: non em̃ sciunt quid faciunt. Diuidentes vero vestimenta eius miserunt sortes. Et stabat populus expectans: & deridebant eum principes cum eis, dicentes. Alios saluos fecit: seipsum saluuz faciat, si hic est Chr̃s Dei electus. Illudebant autez ei & milites accedentes: & acetuz offerentes ei, & dicentes. Si tu es rex iudęorũ saluuz te fac. Erat autẽ & superscriptio scripta sup eum literis gręcis, latinis, & hebraicis. Hic est rex iudęorum. Unus autẽ de his qui pendebant latronibus, blasphemabant eum, dicens. Si tu es Chr̃s, saluum fac temetipsum, & nos. Rñdẽs aũt alter increpabat eum, dicẽs. Neqz tu times Deuz: qui in eadẽ dãnatione es. Et nos quidẽ iuste: nam digna factis recipimus: hic vero nihil mali gessit. Et dicebat ad Jesum. Dñe memento mei, cũ veneris in regnũ tuum. Dixit illi Jesus. Amen dico tibi: hodie mecũ eris in Paradiso. Erat autẽ fere hora sexta: & tenebrę factę sunt in vniuersa terra vsque in horam nonã. Et obscuratus est Sol, & velũ tẽpli scissuz est mediũ. Et clamans Jesus voce magna ait. Pr̃ in manus tuas commendo spũm meũ. Et hęc dicens expirauit. Uidens autem Centurio qđ factum fuerat & glorificauit Deum, dicẽs. Uere hic hõ iu-

stus erat. C Et oīs turba eorum qui simul aderant ad spectacu-
lū istud, ꝛ videbant q̄ fiebant, percutiētes pectora sua reuertebant.
Stabant aūt oēs noti eius a longe, ꝛ mulieres, quę secutę erant
eum a galilęa hęc videntes. Hic cantatur in tono Euangelii.
Et ecce vir nomine Joseph, qui erat de curio: vir bonus ꝛ iu-
stus. Hic non consenserat consilio ꝛ actibus eorum, ab Ari-
mathęa ciuitate Judęę: qui expectabat ꝛ ipse regnum Dei. Hic
accessit ad Pilatum: ꝛ petijt corpus Jesu. Et depositū inuoluit
sindone: ꝛ posuit eum in monumento exciso, in quo nōdū quis-
quam positus fuerat.

¶ Passio domini nostri Jesu Christi sm̄ Joannem. Cap. 18.

In illo tempore: Egressus est Jesus cum di-
scipulis suis trans torrentem Cedron, vbi
erat hortus: in quem introiuit ipse ꝛ discipuli
eius. Sciebat aūt ꝛ Judas qui tradebat eū, lo-
cum: q꞉ frequenter Jesus conuenerat illuc cū
discipulis suis. Judas ergo cū accepisset co-
hortē, ꝛ a pōtificibus ꝛ pharisęis ministros:
venit illuc cum laternis ꝛ facibus ꝛ armis. Je-
sus itaq꞉ sciēs oīa q̄ vētura erāt sup eū, pcessit, ꝛ dixit eis. ✠ Quē
q̄ritis? C Rn̄derunt ei. S Jesū Nazarenū. C Dicit eis Jesus.
✠ Ego sum. C Stabat aūt ꝛ Judas qui tradebat eū cū ipsis. Ut
ergo dixit eis ego sū, abierunt retrorsū, ꝛ ceciderunt in terrā.
Iterū ergo iterrogauit eos: ✠ Quē q̄ritis? C Illi aut dixerūt.
S Jesū Nazarenū. C Rn̄dit Jesus. ✠ Dixi vobis q꞉ ego sū.
Si ergo me quęritis, sinite hos abire. C Ut impleretur sermo,
quem dixit, Quia quos dedisti mihi, non perdidi ex eis quenq̄.
Simon ergo Petrus hn̄s gladium eduxit eum, ꝛ percussit pōti-
ficis seruum: ꝛ abscidit auriculam eius dexterā. Erat aūt nomē
seruo Malchus. Dixit ergo Jesus Petro. ✠ Mitte gladium
tuum in vaginā. Calicem quem dedit mihi pr̄, non vis vt bibam
illum? C Cohors ergo, ꝛ tribunus, ꝛ ministri iudęorum compre-
henderunt Jesum: ꝛ ligauerunt eum: ꝛ adduxerunt eum ad An-
nam primum, Erat enim socer Caiphę: qui erat Pontifex
anni illius. Erat autem Caiphas qui consilium dederat iu-
dęis: quia expedit vnum hominem mori pro populo. Sequeba-
tur autem Jesum Simon Petrus, ꝛ alius discipulus. Discipu-
lus

lus aũt ille notus erat pontifici: ⁊ introiuit cum Jesu in atrium pontificis. Petrus aũt stabat ad ostium foris. Exiuit ergo discipulus alius, qui notus erat pontifici: ⁊ dixit ostiarię: ⁊ introduxit Petrum. Dixit ergo Petro ancilla ostiaria. S Nunquid ⁊ tu es ex discipulis hoĩs istius? C Dixit ille. S Non suz. C Stabant aũt serui, ⁊ ministri ad prunas, quia frigus erat: ⁊ calefaciebant se. Erat aũt cum eis Petrus stans, ⁊ calefaciens se. Pontifex ergo interrogauit Jesuz de discipulis suis, ⁊ de doctrina ei⁹. Respondit Jesus. ✠ Ego palam locutus sum mundo. Ego semper docui in synagoga ⁊ in templo: quo omnes iudęi cõueniũt. Et ĩ oculto locutus sum nihil. Quid me interrogas? Interroga eos, qui me audierunt, quid locutus sum ipsis. Ecce hi sciunt q̃ dixerim ego. C Hęc autẽ cum dixisset vnus assistẽs ministrorum dedit alapam Jesu, dicens. S Sic rñdes põtifici? C Respõdit ei Jesus. ✠ Si male locutus sum: testimoniũ perhibe de malo. Sin autez bene, quid me cędis? C Et misit eũ Annas ligatum ad Caipham pontificem. Erat autẽ Simon Petrus stans, ⁊ calefaciẽs se. Dixerũt ergo ei. S Nũquid ⁊ tu ex discipulis eius es? C Negauit ille, ⁊ dixit. S Non sum. C Dixit vnus ex seruis pontificis cognatus eius, cuius abscidit Petrus auriculaz. S Nonne ego te vidi in horto cum illo? C Iterum ergo negauit Petrus, ⁊ statim gallus cantauit. Adducunt ergo Jesum a Caipha in p̃toriũ. Erat aũt mane: ⁊ ipsi non introierunt prętoriũ vt non ꝯtaminarent̃: sed vt mãducarent Pascha. Exiuit ergo Pilat⁹ ad eos foras, ⁊ dixit. S Quã accusationẽ affertis aduersus hoĩem hunc? C Respõderunt, ⁊ dixerunt ei. S Si nõ esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum. C Dixit ergo eis Pilatus. S Accipite eum vos, ⁊ secundum legem vestram iudicate eum. C Dixerunt ergo iudęi. S Nobis non licet interficere quenq̃. C Ut sermo Jesu impleretur, quem dixit, significans qua morte esset moriturus. Introiuit ergo iterum in prętorium Pilatus: ⁊ vocauit Jesum, ⁊ dixit ei. S Tu es rex iudęorum? C Rñdit Jesus. ✠ A temetipso hoc dicis: an alij tibi dixerunt de me S Respõdit Pilatus. C Nunquid ego iudęus sum? Gens tua ⁊ pontifices tui tradiderunt te mihi. Quid fecisti? C Respondit Jesus. ✠ Regnum meum non est de hoc mundo. Si ex hoc mundo esset regnum meum: ministri mei vtiq3 decertarent

ſent, vt non traderer iudeis. Nunc aūt regnū meū non eſt hinc.
C Dixit itaq; ei Pilatus. S Ergo rex es tu? C Reſpondit Je-
ſus. ✠ Tu dicis, q2 rex ſuz ego. Ego in hoc natus ſum, ⁊ ad hoc
veni in mūdū: vt teſtimoniū phibeaz veritati. Ois e͠m q eſt ex ve-
ritate audit vocē meam C Dicit ei Pilatus. S Quid eſt veri-
tas? C Et cū hoc dixiſſet, iterū exiuit ad eos: ⁊ dixit eis. S Ego
nullā inuenio in eo cām. Eſt aūt ꝯſuetudo vobis, vt vnū dimittā
vobis in Paſcha. Uultis ergo dimittā vobis regem iudeorum?
C Clamauerunt oēs dicētes. S Non hunc, ſed Barrabam. C
Erat aūt Barrabas latro. Tūc ergo apprehēdit Pilatus Jeſuz,
⁊ flagellauit. Et milites plectentes coronam de ſpinis impoſue-
runt capiti eius: ⁊ veſte purpurea circundederunt eum: ⁊ venie-
bant ad eum, ⁊ dicebant. S Aue rex iudeorum. C Et dabant ei
alapas. Exiuit iterum Pilatus foras, ⁊ dicit eis. S Ecce addu-
co vobis eum foras, vt cognoſcatis, q2 nullā cām inuenio in eo.
C Exijt ergo Jeſus portans ſpineā coronā ⁊ purpureum veſti-
mentuz. Et dicit eis. S Ecce homo. C Cū ergo vidiſſent eū pō-
tifices ⁊ miniſtri clamabant, dicentes. S Crucifige, crucifige
eum. C Dicit eis Pilatus. S Accipite eū vos: ⁊ crucifigite. E-
go e͠m nō inuenio in eo cām. C Rñderunt ei Judei. S Nos le-
gē habemus, ⁊ ſm legem debet mori: q2 filiū dei ſe fecit. C Cum
ergo audiſſet Pilatus hunc ſermonē, magis timuit. Et ingreſ-
ſus eſt ptorium iterum: ⁊ dicit ad Jeſum. S Unde es tu? C Je-
ſus aūt rñſum non dedit ei. Dicit ergo ei Pilatus. S Mihi nō
loqueris? Neſcis q2 ptātem habeo crucifigere te: ⁊ ptātem ha-
beo dimittere te? C Rñdit Jeſus. ✠ Non haberes poteſtatem
aduerſus me vllam: niſi datum tibi eſſet deſuper. Propterea qui
tradidit me tibi, maius pctm̄ habet. C Et exinde querebat Pi-
latus dimittere eum. Judei autem clamabant, dicentes. S Si
hunc dimittis: non es amicus Ceſaris. Ois e͠m qui ſe regem fa-
cit, contradicit Ceſari. C Pilatus ergo cū audiſſet hos ſermo-
nes, adduxit foras Jeſum: ⁊ ſedit pro tribunali in loco qui dr̄ Li-
thoſtrotos: hebraice vero gabatha. Erat autem paraſceue ho-
ra quaſi ſexta: ⁊ dicit iudeis. S Ecce rex veſter. C Illi autem cla
mabant. S Tolle tolle, crucifige eum. C Dicit eis Pilatus. S
Regem veſtrum crucifigam? C Reſponderunt Pontifices.
S Non habemus regem niſi Ceſarem. C Tunc ergo tradi-
dit

dit eis illum, vt crucifigeretur. Susceperunt autem Jesum: ⁊ eduxerunt. Et baiulans sibi crucem, exiuit in eum qui dicit Caluarie locũ: hebraice aũt Golgotha: vbi eũ crucifixerunt: ⁊ cũ eo alios duos hinc ⁊ hinc mediũ aũt Jesuz. Scripsit aũt titulũ Pilatus: ⁊ posuit super crucez. Erat aũt scriptũ: Jesus Nazarenus rex Judeorũ. Hũc ergo titulũ multi legerunt Judeorum: quia prope ciuitatem erat locus vbi crucifixus est Jesus. Erat autem scriptum hebraice, grece, ⁊ latine. Dicebãt ergo Pilato pontifices iudeorum. S Noli scribere rex iudeorum: sed quia dixit, rex sum iudeorum. C Respondit Pilatus. S Qđ scripsi scripsi. C Milites ergo cum crucifixissent eum: acceperunt vestimenta sua, ⁊ fecerunt quatuor partes: vnicuique militi partem, ⁊ tunicam. Erat aũt tunica inconsutilis, desuper contexta per totum. Dixerunt ergo adinuicem. S Non scindamus eã: sed sortiamur de ea cuius sit. C Ut scriptura impleretur dicens: Partiti sunt vestimenta mea sibi, ⁊ super vestem meam miserunt sortem. Et milites quidem hec fecerunt. Stabant autem iuxta crucez Jesu mater ei9, ⁊ soror matris eius Maria Cleophe, ⁊ Maria Magdalene. Cum vidisset ergo Jesus matrem, ⁊ discipulum stantem quẽ diligebat: dicit matri sue. ✠ Mulier ecce filius tu9. C Deinde dicit discipulo. ✠ Ecce mater tua. C Et ex illa hora accepit eam discipulus in suaz. Postea sciens Jesus, quia iam oĩa ꝯsummata sunt, vt ꝯsummaretur scriptura, dicit. ✠ Sitio. C Uas ergo positũ erat aceto plenũ. Illi aũt spongiã plenam aceto hyssopo circũponentes, obtulerunt ori eius. Cum ergo accepisset Jesus acetum, dixit. ✠ Consummatum est. C Et inclinato capite tradidit spũm. Judei ergo, qm̃ parasceue erat, vt non remanerent in cruce corpora Sabbato: (erat eñ magnus dies ille sabbati:) rogauerunt Pilatum, vt frangerent eorum crura, ⁊ tollerentur. Uenerũt ergo milites, ⁊ primi quidez fregerunt crura, ⁊ alterius qui crucifixus est cum eo. Ad Jesum autez cum venissent, vt viderunt eum iaz mortuũ: non fregerunt eius crura, sed vnus militum lancea latus eius aperuit: ⁊ cõtinuo exiuit sanguis ⁊ aqua. Et qui vidit testimonium ꝑhibuit: ⁊ verum est testimonium eius. Et ille scit, qꝛ vera dicit: vt ⁊ vos credatis. Facta sunt enim hec, vt scriptura impleretur, dicens. Os nõ comminuetis ex eo. Et iterum alia scriptura dicit. Uidebunt in quem transfixerunt.

POst hęc autem rogauit Pilatum Joseph ab Arimathęa: eo quod esset discipulus Jesu: occultus autē propter metum iudęorum: vt tolleret corpus Jesu. Et permisit Pilatus. Uenit ergo ꝛ tulit corpus eius. Uenit autem ꝛ Nicodemus, qui venerat ad Jesum nocte primum, ferens myxturaꝫ myrrhę ꝛ aloes quasi libras centum. Acceperunt ergo corpus Jesu: ꝛ ligauerunt euꝫ linteis cuꝫ aromatibꝰ, sicut mos est Judęis sepelire. Erat aūt in loco, vbi crucifixus est, hortuꝫ: ꝛ in horto monumētuꝫ nouuꝫ: in quo nōdum quisꝙ̄ positus fuerat. Ibi ergo propter parasceuē Judęorum, quia iuxta erat monumentum, posuerunt Jesum.

¶ Sermo domini nostri Jesu Christi ante passionem habitus coram Apostolis. Johannis. Cap. 13.

ANte diem festuꝫ paschę, sciens Jesus, qꝛ venit eius hora, vt transeat ex hoc mundo ad pr̄em, cuꝫ dilexisset suos, qui erāt in mundo, in fine dilexit eos. Et cęna facta, cuꝫ diabolus iam misisset in coꝛ, vt traderet euꝫ Judas Simonis Iscariotis, sciēs qꝛ oīa dedit ei pr̄ manus, ꝛ qꝛ a Deo exiuit, ꝛ ad eum vadit, surgit a cęna, ꝛ ponit vestimēta sua. Et cuꝫ accepisset linteuꝫ: pręcinxit se. Deinde misit aquam in peluim: ꝛ cępit lauare pedes discipulorum, ꝛ extergere linteo, quo erat p̄cinctus. Uenit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit ei Petrus. Dn̄e tu mihi lauas pedes? Rn̄dit Jesus: ꝛ dixit ei: Quō ego facio tu nescis modo: scies auteꝫ postea. Dicit ei Petrus: Non lauabis mihi pedes in ęternum. Rn̄dit ei Jesus: Si non lauero te: non habebis partem mecum. Dicit ei Simon Petrus: Dn̄e non tm̄ pedes meos: sed ꝛ manus ꝛ caput. Dicit ei Jesus: Qui lotus est non indiget, nisi vt pedes lauet: sed est mundus totus. Et vos mundi estis: sed non omnes. Sciebat eīn quisnaꝫ esset, qui traderet eum: ꝑꝑea dixit: non estis mundi oēs. Postquā ergo lauit pedes eorum: accepit vestimēta sua: ꝛ cum recubuisset iterum dicit eis. Scitis qd fecerim vobis. Uos vocatis me magister ꝛ dn̄e: ꝛ bene dicitis. Sum etenim. Si ergo ego laui pedes vestros dominꝰ ꝛ magister: ꝛ vos debitis alter alterius lauare pedes. Exemplū eīn dedi vobis: vt quemadmodum ego feci vobis: ita ꝛ vos faciatis. Amen amen dico vobis: nō es seruus maioꝛ dn̄o suo: neque aplūs maioꝛ eo, qui misit illū. Si hęc scitis: beati eritis, si feceritis ea. Non de omnibus vobis dico. Ego scio quos elegerim. Sed vt impleatur scriptura:

Qui

Qui manducat meum panẽ, leuabit cõtra me calcaneum suum. Amodo dico vobis priusq̄ꝫ fiat: vt cum factuꝫ fuerit, credatis, q2 ego sum. Amen amen dico vobis: qui accipit siquidẽ misero, me accipit. Qui auteꝫ me accipit, accipit eum qui me misit. Cum hec dixisset Jesus, turbatus est spũ: ꝛ protestatus est, ꝛ dixit. Amen amen dico vobis: quia vnus ex vobis tradet me. Aspiciebãt ergo adinuiceꝫ, hesitantes de quo diceret. Erat aũt recumbens vnus ex discipulis eius in sinu Jesu: queꝫ diligebat Jesus. Innuit ergo huic Simon Petrus, ꝛ dixit ei: Quis est de quo dicit? Itaqꝫ cum recubuisset ille supra pectus Jesu, dixit ei: Dñe quis est qui tradet te? Rñdit Jesus. Ille est, cui ego intinctuꝫ panẽ porrexero. Et cuꝫ intinxisset paneꝫ, dedit Jude Simonis Iscariotis. Et post buccellã, introiuit, in illuꝫ satanas. Et dicit ei Jesus. Quod facis, fac citius. Hoc aũt nemo sciuit discumbentiũ, ad quid dixerit ei. Quidã aũt putabant, q2 loculoꝝ habebat Judas, q dixisset ei Jesus: eme ea q̄ opus sũt nobis ad diẽ festũ, aut egenis vt aliquid daret. Cum ergo accepisset ille buccellã: exiuit ꝯtinuo. Erat autẽ nox. Cũ ergo exisset: dicit Jesus. Nunc clarificatus est filius hoïs: ꝛ Deus clarificatus est in eo. Si Deus clarificatus est i eo: ꝛ Deus clarificauit eũ in semetipso: ꝛ cõtinuo clarificabit euꝫ. Filioli adhuc modicuꝫ vobiscum sum. Queritis me: ꝛ sicut dixi iudeis, quo ego vado: vos non potestis venire. Et vobis dico modo: Mãdatũ nouũ do vobis: vt diligatis inuicẽ: sicut dilexi vos, vt ꝛ vos diligatis inuiceꝫ. In hoc cognoscẽt oẽs, q2 mei discipulis estis: si dilectionẽ habueritis adinuicem. Dicit ei Simon Petrus: Dñe quo vadis? Respõdit Jesus. Quo ego vado non potes me modo sequi: sequeris autẽ postea. Dicit ei Petrus: Quare nõ possum te modo sequi? Aïam meam pro te ponam. Rñdit ei Jesus: Animam tuam pro me pones? Amen amen dico tibi, non cantabit hodie gallus: donec ter me neges. Et ait discipulis suis: Non turbetur cor vestrum: creditis in Deum, ꝛ in me credite. In domo patris mei mansiones multe sunt. Si quoniam dixissem vobis, q2 vado parare vobis locum. Et si abiero, ꝛ preparauero vobis locum: iterum veniam ad vos: ꝛ accipiam vos ad me ipsuꝫ, vt vbi sum ego, ꝛ vos sitis: ꝛ quo ego vado scitis: ꝛ viam scitis. Dicit ei Thomas: Dñe nescimus quo vadis: ꝛ quomodo possumus viam scire? Dicit ei Jesus, ego sum via, veritas, ꝛ vita.

Nemo

Nemo venit ad prem nisi per me. Si cognouissetis me: et patrem meũ vtique cognouissetis: et amodo cognouisectis euz: et vidistis eum. Dicit ei Philippus: Dñe ostende nobis prem, et sufficit nobis. Dicit ei Jesus. Tanto tpe vobiscum sum: et non cognouistis me: Philippe qui videt me, videt et prem. Quõ tu dicis ostende nobis prem: Non credis qz ego in pre, et pr in me est? Verba que loquor vobis, a meipso non loquor. Pater aũt in me manẽs ipse facit opera. Nõ creditis qz ego in pre, et pater in me est: Alioquin, ppter opera ipsa credite. Amẽ amẽ dico vobis: qui credit in me, opera que ego facio, et ipse faciet: et maiora horũ faciet: qz ego ad prem vado. Et quodcunqz petieritis prem ĩ noie meo, hoc faciã, vt glorificet pr in filio. Siquid petieritis prem in noie meo, hoc faciam. Si diligitis me, mandata mea seruate: et ego rogabo patrẽ: et alium paraclitum dabit vobis: vt maneat vobiscũ in eternum spũm veritatis: quẽ mundus non põt accipere: qz non vidit eum, nec scit eum. Vos autem cognoscetis eum: qz apud vos manebit: et in vobis erit. Non relinquã vos orphanos: veniam ad vos. Adhuc modicũ: et mundus me iam non videt. Vos autẽ videtis me: qz ego viuo, et vos viuetis. In illo die vos cognoscetis, qz ego sum in pre meo: et vos in me: et ego in vobis. Qui habet mandata mea, et seruat ea: ille est qui diligit me. Qui aũt diligit me, diligetur a patre meo: et ego diligã eum: et manifestabo ei meipsum. Dicit ei Judas, non ille iscariotes: Dñe quid factum est, qz nobis manifestaturus es teipsuz, et nõ mundo. Respõdit ei Jesus: et dixit: Siquis diligit me, sermonem meum seruabit. Et pr meus diliget eum: et ad eum veniemus, et mansionez apud euz faciemus. Qui non diligit me, sermones meos nõ seruat. Et sermonem, quẽ audistis non est meus, sed eius qui misit me patris. Hec locutus sum vobis apud vos manẽs: Paraclitus aũt spũs scũs, quem mittet pr in noie meo, ille vos docebit oĩa, et suggeret vobis oĩa q̃cunqz dixero vobis. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. Non quõ mundus dat, ego do vobis. Non turbet cor vestrum, neque formidet. Audistis qz ego dixi vobis, vado et venio ad vos. Si diligeretis me: gauderetis vtique, quia vado ad patrem: qz pr maior me est. Et nunc dixi vobis priusquam fiat: vt cum factum fuerit, credatis. Jam nõ multa loquar vobiscum: venit eñ princeps mundi huius: et in me nõ habet quicq̃.

Sed

Sed vt cognoscat mūdus, q2 diligo patrē, ⁊ sicut mādatum dedit mihi pr̄, sic facio. Surgite, eamus hinc. Ego sum vitis vera: ⁊ pr̄ meus agricola est. Oēm palmitē in me nō ferentē fructum tollet eum: ⁊ oē qui fert fructum purgabit eum: vt fructum plus afferat, Iā vos mundi estis pp sermonē, quē locutus sum vobis. Manete in me, ⁊ ego in vobis. Sicut palmes non pōt ferre fructum a semetipso, nisi manserit in vite: sic ⁊ vos, nisi in me māseritis. Ego sum vitis, ⁊ vos palmites. Qui manet in me ⁊ ego in eo, hic fert fructum multum: quia sine me nihil potestis facere. Siqs in me nō manserit: mittet̄ foras sicut palmes, ⁊ arescet: ⁊ colligēt eum: ⁊ in ignē mittēt, ⁊ ardet. Si māseritis in me, ⁊ verba mea in vobis māserint: qd̄cunqz volueritis, petetis, ⁊ fiet vobis. In hoc clarificatus est pr̄ meus: vt fructū plurimū afferratis, ⁊ efficiamini mei discipuli. Sicut dilexit me pr̄, ⁊ ego dilexi vos. Manete in dilectione mea. Si p̄cepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea: sicut ⁊ ego patris mei p̄cepta seruaui, ⁊ maneo in eius dilectione. Hec locutus sum vobis: vt gaudiuz meum in vobis sit: ⁊ gaudium vestrum impleatur. Hoc est preceptum meum: vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. Maiorem hac dilectionem nemo habet: vt aiam suam ponat qs pro amicis suis. Uos amici mei estis: si feceritis que ego p̄cipio vobis. Iam non dicā vos seruos: quia seruus nescit quid faciat dn̄s eius. Uos aūt dixi amicos: quia oīa quecunqz audiui a patre meo nota feci vobis. Non vos me elegistis: sed ego elegi vos: ⁊ posui vos, vt eatis, ⁊ fructum afferatis, ⁊ fructus vester maneat, ⁊ qd̄cunque petieritis patrē in noīe meo, det vobis. Hec mando vobis: vt diligatis inuicē. Si mundus odit vos: scitote q2 me priorem vobis odio habuit. Si de mundo fuissetis: mundus qd̄ suum erat diligeret. Quia vero de mundo non estis: sed ego elegi vos de mundo: propterea odit vos mundus. Mementote sermonis mei: quem ego dixi vobis: Non est seruus maior dn̄o suo. Si me persecuti sunt: ⁊ vos persequentur. Si sermonem meum seruauerunt: ⁊ vestruz seruabunt. Sed hec oīa facient vobis propter nomen meum: q2 nesciunt eum, qui misit me. Si non venissez, ⁊ locutus eis non fuissem, pctm̄ non haberent. Nunc autem excusationem non hn̄t de peccato suo. Qui me odit, ⁊ patrem meum odit. Si opera non fecissem in eis, que nemo alius fecit, peccatum

tuz non hñt. Nunc autẽ ꝛ viderunt oderunt me ꝛ prẽm meum: Sed vt impleatur sermo, qui in lege eorum scriptus est: Quia odio habuerunt me gratis. Cum autez venerit paraclitus, quem ego mittaz vobis a prẽ spirituz veritatis, qui a patre procedit, ille testimonium perhibebit de me: ꝛ vos testimonium perhibebitis: qꝛ ab initio mecum estis. Hec locutus sum vobis, vt non scãdalizemini. Absque synagogis facient vos. Sed venit hora: vt oĩs qui interficit vos, arbitretur obsequiuz se pstare deo. Et hec facient vobis, qꝛ non nouerunt prẽm, neque me. Sed hec locutus sum vobis, vt cum venerit hora, eoruz reminiscamini, qꝛ ego dixi vobis. Hec autẽ ab initio non dixi: qꝛ vobiscuz erã. Et nunc vado ad euz qui misit me: ꝛ nemo ex vobis interrogat me, quo vadis? Sed qꝛ hec locutus suz vobis, tristitia impleuit cor vestruz. Sed ego veritatẽ dico vobis, expedit vobis, vt ego vadã. Si eñ non abiero, paraclitus non veniet ad vos. Si autẽ abiero, mittaz eum ad vos. Et cum venerit ille, arguet mundum de pctõ, ꝛ de iustitia, ꝛ de iudicio. De pctõ quidem, qꝛ non crediderunt in me. De iustitia vero: quia ad patrem vado: ꝛ iam non videbitis me. De iudicio autẽ, qꝛ princeps mundi huius iaz iudicatus est. Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo. Cum autẽ venerit ille spũs veritatis, docebit vos omnem veritatem. Non eñ loquetur a semetipso, sed quecunqz audiet, loquetur: ꝛ que ventura sunt annunciabit vobis. Ille me clarificabit: qꝛ de meo accipiet, ꝛ annunciabit vobis. Oĩa quecunque habet pater mea sunt. Propterea dixi, quia de meo accipiet, ꝛ annunciabit vobis. Modicum, ꝛ iam non videbitis me, ꝛ iterũ modicum ꝛ videbitis me, quia vado ad patrem. Dixerunt ergo ex discipulis eius adinuicẽ, Quid est hoc quod dicit nobis, modicuz ꝛ nõ videbitis me: ꝛ iterum modicum, ꝛ videbitis me, ꝛ quia vado ad patrem? Dicebant ergo, Quid est hoc, quod dicit nobis, modicuz? Nescimus quid loquitur. Cognouit autem Jesus, quia volebant eum interrogare, ꝛ dixit eis: De hoc q̃ritis inter vos, qꝛ dixi, modicuz, ꝛ non videbitis me: ꝛ iterum modici in videbitis me? ꝛ quia vado ad patrem. Amen amen dico vobis, quia plorabitis ꝛ flebitis vos: mundus autem gaudebit: vos autem contristabimini: sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Mulier cum parit, tristitiam habet: qꝛ venit hora eius. Cum autem peperit

tit filium: iam non meminit p̄ssure pp gaudium: q2 natus est hō in mundum. Et vos igitur nūc quidē tristitiam habetis. Iterum autē videbo vos, ⁊ gaudebit cor vestrū. Et gaudiū vestruz nemo tollet a vobis. Et in illo die me non rogabitis quicquam. Amen amen dico vobis: siquid petieritis patrez in noīe meo, dabit vobis. Usque modo non petistis quicq̄ȝ in noīe meo. Petite, ⁊ accipietis, vt gaudiū vestrū sit plenū. Hec in prouerbijs locutus sum vobis. Uenit hora, cū iaz non in prouerbijs loquar vobis: sed palam de patre annunciabo vobis. In illo die in noīe meo petetis. Et non dico vobis, quia ego rogabo patrē de vobis. Ipse enī pr̄ amat vos: q2 vos me amastis, ⁊ credidistis, quia ego a Deo exiui. Exiui a patre: ⁊ veni in mundū, Iteruz relinquo mundū: ⁊ vado ad p̄rem. Dicūt ei discipuli eius: Ecce nūc palam loqueris, ⁊ puerbium nullum dicis. Nunc scimus, q2 scis oīa: ⁊ non est opus tibi, vt quis interroget. In hoc credimus: q2 a Deo existi. Rn̄dit ei Jesus. Modo creditis. Ecce venit hora, ⁊ iam venit, vt dispergamini vnusquisqz ī propria, ⁊ me solum relinquatis. Et non suz solus: quia pater mecum est. Hec locutus sum vobis, vt in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis: sed confidite, q2 ego vici mundum. Hec locutus est Jesus: ⁊ subleuatis oculis in celum dixit: Pr̄ venit hora: clarifica filium tuuz: vt filius tuus clarificet te: Sicut dedisti ei ptātem oīs carnis: vt omne qd̄ dedisti ei, det eis vitam eternaz. Hec est aūt vita eterna: vt cognoscant te solum verum Deum, ⁊ quem misisti Jesum Christum. Ego clarificaui te super terram: opus consummaui quod dedisti mihi, vt faciam. Et nunc clarifica me pr̄ apud temetipsum, claritate quam habui priusquā mundus fieret. Pr̄ manifestaui nomen tuum hominibus: quos dedisti mihi de mundo. Tui erant, ⁊ mihi eos dedisti: ⁊ sermonem tuum seruauerunt. Nunc cognouerunt, q2 oīa que dedisti mihi, abs te sunt: quia verba que dedisti mihi, dedi eis, ⁊ ipsi acceperunt. Et cognouerunt vere, quia a te exiui: ⁊ crediderunt, quia tu me misisti. Ego pro eis rogo. Non pro mundo rogo: sed pro eis, quos dedisti mihi: quia tui sunt. Et mea omnia tua sunt: ⁊ tua mea sunt: ⁊ clarificatus sum in eis. Et iam non sum in mundo: ⁊ hi in mundo sunt: ⁊ ego ad te venio. Pater scte̅ serua eos in noīe tuo: quos dedisti mihi, vt sint vnuz sicut ⁊ nos. Cuz essem cū eis: ego seruabam eos in noīe tuo: quos

dedisti

clerici preparent se ad cantandum vigiliam. Duo clerici incipiant absolute sicut decet, inuitatorium. **Regem cui omnia viuunt.** Psalmus. **Venite exultemus Dño.** Et solenniter cantent totam vigiliam. Require infra. **folio 161.** Interim sacerdos cum ministris preparet se: et decantetur Missa solenniter et ordinate: si tempus congruum fuerit.

De officio sepulture Sacerdotis, vel clerici defuncti. **Ca. 23.**

FInita Missa, sacerdos sine casula, cum pluuiali et ministris, subdiaconus cum cruce, et omnes alij in gradu suo veniant ordinate cum luminaribus, incenso, et aqua benedicta: et stent in circuitu feretri in modum rote: et sacerdos a capite incipiat absolute hanc orationem sine.

Oremus.

NOn intres in iudicium cum seruo tuo Domine: qr nullus apud te iustificabitur homo: nisi per te omnium peccatorum ei tribuatur remissio: non ergo eum (quesumus) tua iudicialis sententia premat: quem tibi vera supplicatio fidei christiane commẽdat: sed gratia tua illi succurrente mereatur euadere iudicium vltionis: qui dum viueret insignitus est signaculo sancte Trinitatis. Qui viuis et regnas Deus in secula seculorum. ℟. Amen.

Post istam orationem statim cantor incipiat sequens responsorium.

scipientes

ſcipientes animam e ius, Offerentes e am

in con ſpe ctu al tiſſi mi. ℣. Suſcipiat

te Chriſtus, qui vo ca uit te: ⁊ in ſi-

nu Abꝛa hę An ge li de du cant te.

Su ſci pi en tes. ℟. Re qui em ęternam

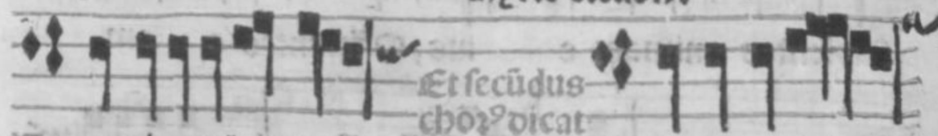

do na e i Do mi ne: ⁊ lux per pe tu a

lu ce at e i. Offe ren tes.

Et dum cantatur Responsorium, sacerdos accipiat thuribulum de manu ministri, et incenset corpus. Finito responsorio, cantor cum primo choro dicit. Kyrie eleison.

Et eo finito, sacerdos dicat alta voce.

Deinde oẽs simul dicãt

Quo in silentio dicto: subiungat ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos a malo. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oratio.

Deus cui oĩa viuunt, et cui nõ pereũt moriẽdo corpora nr̃a, sed mutant in melius: te supplices exoramus: vt suscipi iubeas aĩam famuli tui N. quã de ergastulo huius scl̃i vocare dignatus es, per manus scõrũ Angelorũ tuorũ deducendam in sinum amici tui Abrahe patriarche, resuscitandãque in nouissimo iudicij magni die: vt quicquid vitiorũ diabolo fallente cõtraxit, tu pius et misericors abluas indulgẽdo: Per dñm nr̃m Iesum Chr̃m filium tuum: Qui tecũ viuit et regnat in secula seculorũ. ℟. Amen.

¶ Finita oratione cantor incipiat Responsorium.

veneris iudicare se culuz per i-

gnem. ℣. Di ri ge domine deus me us

in con spe ctu tu o vi am me am

Dum ve ne ris. ℣. Re qui em eternam

do na e i do mi ne: et lux per pe tua lu-

ce at e i. Dum ve ne ris iu dica re.

Dū cātāt supradictū Rñsoriū, accipiat sacerdos thuribuluz, vt supra, et dicat. Kyrie eleis. Chre eleis. Kyrie eleis. Pr nr. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera nos a malo. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum. Orō.

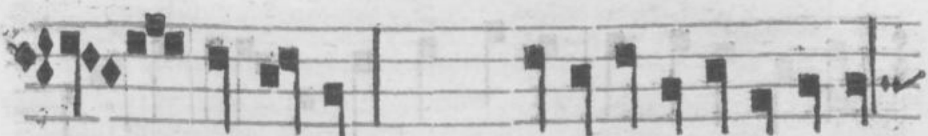
FAc, q̄s dñe, hāc cū seruo tuo defuncto misericordiam: vt factorum suorum in penis nō recipiat vicē, q tuā in votis tenuit volūtatem: vt sicut hic eū vera fides iūxit fideliū turmis, ita illic eū tua miseratio societ angelicis choris. Per dñz nrz Jesū Chrz

filiũ tuũ: q̃ ĩ Trinitate pfecta viuit ⁊ regnat ĩ scl'a scl'oꝝ. ℟. Amẽ.

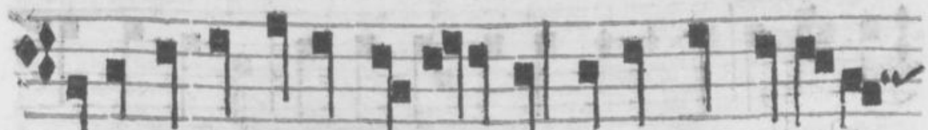
¶ Deinde cantor incipiat Responsorium.

Ji be ra me do mi ne de mor te e ter na in di e illa tremenda: Quando ce li mouen di sunt ⁊ ter ra, Dum ve ne ris iu di ca re se cu lum per i gnem. ℣. Tremens factus sum ego, ⁊ ti me o, dum di scus si o ve ne=rit at que ven tu ra i ra. Quan do ce=li

li. mo uen di sunt. ℣. Di es il la di es i re,

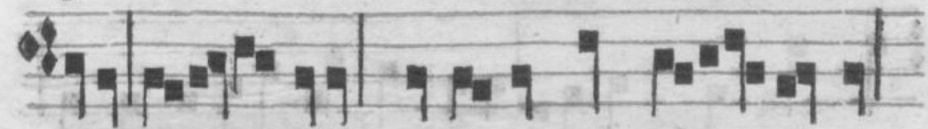
ca la mi tá tis ⁊ mi se rí e: di es magna ⁊ a=

ma ra valde. Dum ve ne. ris. ℟. Requiē

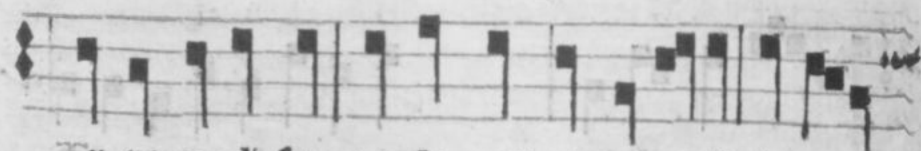
e ter nam do na e i do mi ne: ⁊ lux per pe=

tu a lu ce at e i. Li be ra me do mi ne.

Et reincipit. ℟. Libera me domine. Et dū cātat accipiat sacerdos thuribulum, vt supra. Et dicat Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. ⁊ Pater noster. Et ne nos inducas. Sed libera nos a malo. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine aīam eius. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amē. ℣. Dn̄e exaudi orōnē meā. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dn̄s vo. ℟. Et cum. Orō.

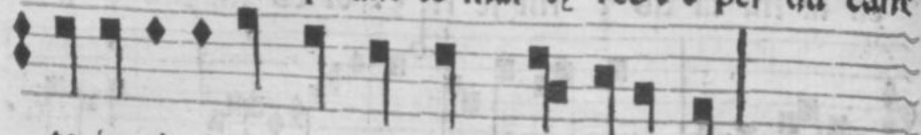
ABsolue, q̄s dn̄e, aīam famuli tui N. vt defunct⁹ seculo tibi viuat: ⁊ pctā, q̄ per fragilitatē carnis humana cōuersatione cōmisit, tu venia misericordissime pietatis absterge. Per Christū dn̄m nrm. ℟. Amen. Finita oratione, p̄dictus sacerdos p̄cipiat portatorib⁹, vt accipiāt feretrū. Illi aūt accipiētes deportēt defunctū ad tumulū. Et dū portaī clerici cātēt subsequētes Añas.

In pa ra di sum de du cant te an ge li: in tu o

aduen tu su sci pi ant te mar ty res: et per du cant

te in ci ui ta tem san ctam Hie ru sa lem. Antiphona.

Cho rus An ge lo rum te su scipiat: et cum La za-

ro quon dam pau pere ę ter nam ha be as re qui em.

Cum autem peruentum fuerit ad tumulum, cantatis antipho-nis, dicat sacerdos absolute hanc orationem sequentem.

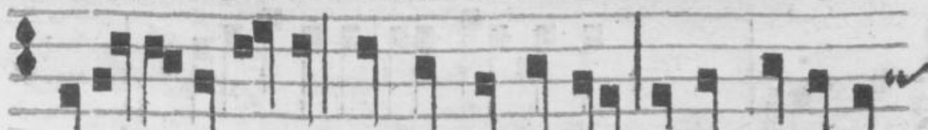
DEus, qui fundasti terrã, formasti cęlos: qui loca syderibus stabilita fecisti: qui captiuũ laqueo mortis hoĩem lauacri ablutione reparasti: qui sepultos Abrahã Isaac et Jacob in spelunca duplici, in libro vitę atq3 totius glorię principes annotasti bñdicendos, ita bene ✠ dicere digneris et hunc tumuluz famuli tui N. vt hic eũ requiescere facias: et in sinu Abrahę, Isaac et Jacob collocare digneris: qui dñm nr̃m Jesum Chr̃m contritis laqueis infernorũ, resurgere, suorumq3 membra in se credentium resuscitare voluisti: respice dñe super hanc fabricam sepulturę: descendat ad eam dñe Spiritus tuus sanctus: vt te iubente,

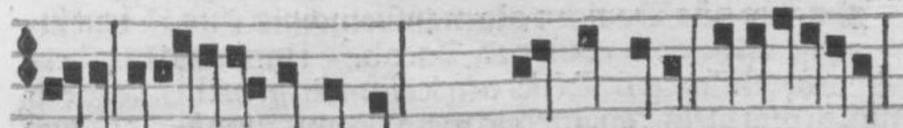
bente, sit in hoc loco famulo tuo N. quieta dormitio: & tpe iudicij tui cũ sanctis oibus vera resuscitatio: prestante Dño nostro Jesu Chro: Qui tecum, & cũ spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum. ℟. Amẽ. Dicta orone sacerdos accipiat aquam benedictam: & aspergat corpus defuncti, & tumulum: & similiter incenset. His peractis in persona defuncti dicatur hec antiph. Aperite mihi portas. Et cantor eam incipiat. Antiphona.

Psalmus. Confitemini domino, quoniam bonus. fol. 124. cum

Requiem eternam dona ei domine. Antiphona.

Quemadmodũ desiderat ceruus ad fontes aquarũ: ita desiderat anima mea ad te deus. Sitiuit anima mea ad deũ fontem viuum: quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Fuerunt mihi lachryme mee panes die ac nocte: dum dicitur mihi quotidie, vbi est Deus tuus? Hec recordatus sum, & effudi in me animam meam: quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis vsque ad domum Dei. In voce exultationis & confessionis; sonus epulantis. Quare tristis es anima mea? & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, & Deus meus. Ad meipsum anima mea conturbata est: propterea memor ero tui de terra Jordanis, & Hermonij a monte modico. Abyssus abyssum inuocat, in voce cataractarum tua-

 rum.

rum. Omnia excelsa tua ꝛ fluctus tui, super me trāsierunt. In
die mandauit dñs misericordiam suā: ꝛ nocte canticum eius.
Apud me oratio deo vitę meę: dicam deo susceptor meus es.
Quare oblitus es mei? ꝛ quare tristis incedo, dum affligit me
inimicus? Dum cōfringuntur ossa mea: exprobrauerunt mihi,
qui tribulant me inimici mei. Dum dicunt mihi per singulos
dies: vbi est deus tuus? quare tristis es anima mea? ꝛ quare cō
turbas me? Spera in Deo qm̄ adhuc confitebor illi: salutare
vultus mei ꝛ Deus meus. Requiem ęternam do. Antipho.

In grediar in locū tabernaculi admira bi lis vsqꝫ ad mon-

tem Dei. Aña. Hęc requies mea. E v o v a e. Psalm.

Memento dñe Dauid: ꝛ oīs mansuetudinis eius. Sicut iu-
rauit dño: votū vouit deo Jacob. Si introiero in taber-
naculum dom⁹ meę: si ascēdero in lectum strati mei. Si dedero
somnū oculis meis, ꝛ palpebris meis dormitationē. Et requiē
tēporibus meis, donec inueniā locū dño: tabernaculū deo Jacob.
Ecce audiuimus eū in ephrata: inuenimus eū in campis sylue.
Introibimus in tabernaculū eius: adorabimus in loco vbi ste-
terūt pedes eius. Surge dñe in requiē tuam: tu ꝛ arca sanctifi-
cationis tuę. Sacerdotes tui induant iustitiā: ꝛ sancti tui exul-
tent. Propter Dauid seruū tuū: non auertas faciē Chri tui. Iu-
rauit dñs Dauid veritatē, ꝛ nō frustrabit eū: de fructu vētris tui
ponam sup sedē tuā. Si custodierint filij tui testam̄ meū: ꝛ testi-
monia mea hęc, quę docebo eos. Et filij eorum vsque in secu-
lum, sedebunt super sedem tuā. Qm̄ elegit dominus sion: elegit
eam in habitationem sibi. Hęc requies mea in seculum seculi:
hic habitabo, quoniam elegi eam. Viduam eius benedicens be-
nedicam: pauperes eius saturabo panibus. Sacerdotes eius
induā salutari: ꝛ sancti eius exultatione exultabunt. Illic pro-
ducam

ducaꝫ cornu Dauid: paraui lucernam Christo meo. I nimicos eius induam confusione: super ipsum autem efflorebit sanctificatio mea. R equiem eternam dona eis domine. Antiphona.

R ec re qui es me a in se cu lum se cu li: hic

ha bi ta bo: quo ni am e le gi e am. Antiphona.

D e terra formasti me. E v o v a e. Psalm.

D Omine probasti me, ⁊ cognouisti me: tu cognouisti sessionē meā, ⁊ resurrectionē meaꝫ. I ntellexisti cogitationes meas de longe: semitam meā ⁊ funiculum meū inuestigasti. E t oēs vias meas ꝑuidisti: q͛ non est sermo in lingua mea. E cce Dn̄e tu cognouisti oīa nouissima ⁊ antiqua: tu formasti me, ⁊ posuisti super me manum tuam. M irabilis facta est scientia tua ex me: cōfortata est, ⁊ non potero ad eā. Q uo ibo a spiritu tuo: ⁊ quo a facie tua fugiā. S i ascendero in cęlū, tu illic es: si descendero in infernum, ades. S i sumpsero pennas meas diluculo: ⁊ habitauero in extremis maris. E tenim illuc manus tua deducet me: ⁊ tenebit me dextera tua. E t dixi, forsitan tenebrę cōculcabunt me: ⁊ nox illuminatio mea in delitijs meis. Q uia tenebrę non obscurabuntur a te: ⁊ nox sicut dies illuminabitur, sicut tenebrę eius, ita ⁊ lumen eius. Q uia tu possedisti renes meos: suscepisti me de vtero matris meę. C onfitebor tibi, quia terribiliter magnificatus es: mirabilia opera tua, ⁊ aīa mea cognoscet nimis. N on est occultatū os meū a te, qd̄ fecisti in occulto: ⁊ substantia mea in inferioribus terrę. I mperfectū meū viderunt oculi tui: ⁊ in libro tuo omnes scribentur: dies formabuntur,

bunt, et nemo in eis. Mihi aũt nimis honorificati sunt amici tui Deus: nimis cõfortatus est principatus eorũ. Dinumerabo eos, et sup arenã multiplicabunt: exurrexi, et adhuc sum tecum. Si occideris Deus pctõres: viri sanguinũ declinate a me. Quia dicis in cogitatione: accipiẽt in vanitate ciuitates suas. Nõne qui oderũt te dñe oderã, et sup inimicos tuos tabescebã? Perfecto odio oderã illos: et inimici facti sunt mihi. Proba me Deus, et scito cor meũ: interroga me, et cognosce semitas meas. Et vide si via iniqtatis i me est: et deduc me i via eterna. Requiez. Añã.

Añ. Nõ dĩ i tres. Euouae. Ps.

Domine exaudi orõnẽ meã: auribus percipe obsecrationem meam: in veritate tua exaudi me in tua iustitia. Et non intres in iudiciũ cũ seruo tuo: qr nõ iustificabit in cõspectu tuo oĩs viuẽs. Quia psecutus est inimicus aĩam meã: humiliauit in terra vitã meã. Collocauit me in obscuris, sicut mortuos seculi: et anxiatus est sup me spũs meus: in me turbatũ est cor meum. Memor fui dierũ antiquorũ: meditatus sum in oĩbus operibus tuis: et in factis manuũ tuaruz meditabar. Expandi manus meas ad te: aĩa mea sicut terra sine aqua tibi. Velociter exaudi me dñe: defecit spũs meus. Non auertas faciẽ meaz a me: et similis ero descẽdentibus in lacum. Auditã fac mihi mane misericordiam tuã: qr in te speraui. Notã fac mihi viam, in qua ambulem: qr ad te leuaui aĩam meã. Eripe me de inimicis meis Dñe: ad te cõfugi: doce me facere voluntatem tuã: quia Deus meus es tu. Spũs tuus bonus deducet me in terrã rectã: ppter nomẽ tuum dñe viuificabis me in equitate tua. Educes de tribulatione aĩaz meã: et in mĩa tua dispdes oẽs inimicos meos. Et pdes oẽs qui tribulant aĩam meam: qm̃ ego seruus tuus sum. Requiẽ. Añã.

Non

Non in tres in iu di ci um cum ser uo

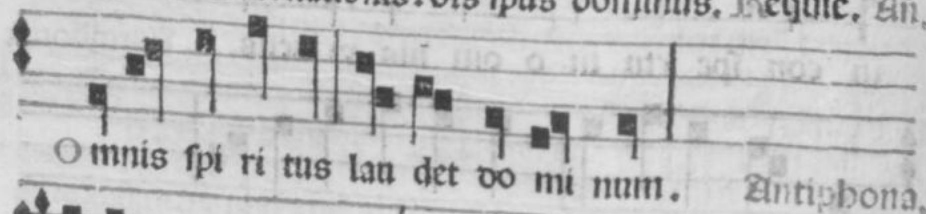
tu o do mi ne: quia non iu sti fi ca bi tur

in con spe ctu tu o om nis vi uens. Antiphona.

Om nis spi ri tus. E v o v a e. Psalmus.

Laudate dominũ de celis: laudate eum in excelsis. Laudate eum omnes angeli eius: laudate eum omnes vitutes eius. Laudate eum sol & luna: laudate eum oẽs stellę & lumen. Laudate eum cęli cęlorũ, & aquę oẽs q̃ super cęlos sunt: laudẽt nomẽ dñi. Quia ipse dixit, & facta sunt: ipse mãdauit, & creata sunt. Statuit ea in ęternuz, & in seculũ seculi: pceptũ posuit, & non pteribit. Laudate dñm de terra dracones, & oẽs abyssi. Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellaruz: q̃ faciunt verbũ eius. Mõtes, & oẽs colles, ligna fructifera, & oẽs cedri. Bestię, & vniuersa pecora, serpentes, & volucres pennatę. Reges terrę, & oẽs populi: principes & oẽs iudices terrę. Iuuenes, & virgines, senes cum iunioribus laudent nomen dñi: qr exaltatuz est nomẽ eius solius. Confessio eius super cęlum & terram: & exaltauit cornu populi sui. Hymnus oĩbus sanctis eius: filijs Israel populo appropinquanti sibi. Cantate dño canticũ nouum: laus eius in ecclesia sanctorum. Lętetur Israel in eo q̃ fecit eum, & filię Siõ exultent in rege suo. Laudent nomen eius in choro: in tym=

in tympano, psalterio psallant ei. Quia beneplacitum est Dño in populo suo: ꝛ exaltauit mansuetos in salutem. Exultabunt sancti in gloria: letabuntur in cubilibus suis. Exultationes dei in gutture eorũ, ꝛ gladij ancipites in manibus eorũ. Ad faciẽdã vindictã in nationibus, increpationes in populis. Ad alligãdos reges eorũ in cõpedibꝰ: ꝛ nobiles eorũ in manicis ferreis. Ut faciant in eis iudiciũ cõscriptũ: gloria hec est oĩbꝰ sctis eiꝰ. Laudate dñz in sctis eius: laudate eũ ĩ firmamẽto virtutis eius. Laudate eũ in virtutibꝰ eius: laudate eũ scdm multitudinẽ magnitudinis eius. Laudate eũ in sono tube: laudate euz in psalterio, ꝛ cithara. Laudate eũ in tympano, ꝛ choro: laudate eũ in cordis, ꝛ organo. Laudate eũ in cymbalis bñsonãtibꝰ: laudate eũ in cymbalis iubilationis: oĩs spũs dominus. Requiẽ. Añ.

Antiphona.

Canticum.

BEnedictus Dñs Deus Israel: qa visitauit, ꝛ fecit redemptionez plebis sue. Et erexit cornu salutis nobis, in domo Dauid pueri sui. Sicut locutus est per os sanctoruz, qa seculo sunt prophetarũ eius. Salutem ex inimicis nostris, ꝛ de manu oium, qui oderũt nos. Ad faciẽdã misericordiã cũ patribus nostris, ꝛ memorari testamenti sui sci. Iusiurandum, quod iurauit ad Abrahã patrem nostrum: daturum se nobis. Ut sine timore de manu inimicoꝝ nostrorũ liberati: seruiamus illi. In sanctitate ꝛ iustitia corã ipso: oĩbus diebus nr̃is. Et tu puer, propheta altissimi vocaberis: pꝛibis enim ante faciem dñi, parare vias eiꝰ. Ad dandã scientiam salutis plebi eius: in remissionẽ pcõrũ eoꝝ. Per viscera misericordie Dei nr̃i, in quibus visitauit nos oriẽs ex alto. Illuminare his, q in tenebris, ꝛ vmbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nr̃os in viã pacis. Requiẽ eternaz. Añа.

Ego

Ego sum re sur re cti o et vi ta: qui cre dit in me

e ti am si mortuus fu e rit, vi uet: et omnes qui vi uit et

cre dit in me, non mo ri e tur in e ter num.

Et interim dum iste infrascripte antiphone cum suis psalmis cantantur, sacerdos dicat has sequentes orationes.

OReminus fratres charissimi pro spiritu fratris nri N. quem Dominus de laqueo huius seculi liberare dignatus est: cuius corpusculũ hodie sepulture traditur: vt eum pietas Dei in sinu Abrahe, Isaac, et Jacob collocare dignet: vt cũ iudicij dies aduenerit, inter sctõs et electos suos cũ in parte dextra collocãdũ resuscitari faciat. Per Christum dñm nostrum. ℟. Amen. Dño.

DEus cui oia viuunt, et cui non pereunt moriendo fidelium corpora, sed mutantur in melius, te supplices deprecamur: vt quicquid aia famuli tui N. vitiorũ, tueq; voluntati ↄtrariũ fallente diabolo, seu propria iniquitate, vel fragilitate ↄtraxit, tu pius et misericors abluas indulgendo: eamq; suscipi iubeas per manus sanctorũ angelorum tuorũ deducendã in sinũ Patriarcharũ et Prophetarũ tuorum, Abrahe scilicet amici tui, et Isaac electi tui, et Jacob dilecti tui: a quo aufugit dolor atque tristitia et suspiriũ, fideliũ quoq; aie felici iucunditate letantur: et in nouissimo magni iudicij die inter sctõs et electos tuos eam facias ppetue glorie percipere portionẽ: quã oculus nõ vidit, nec auris audiuit, et in cor hois non ascendit: quã pparasti diligentibus te. Per Christum dñm nostrum. ℟. Amen. Dño.

TEmeritatis quidem est dñe, vt homo hominem, cinis cinerem,

nerem, mortalis mortalem tibi domino Deo audiat cōmendare: sed quia terra suscipit terrā, ⁊ puluis conuertitur in puluerē: donec oīs caro in suam redigatur originē: inde tuā piissime pater lachrimabiliter quesumus pietatem: vt huius famuli tui N. animam, quam de huius seculi cenulenta voragine ducis ad patriam, Abrahe amici tui sinu recipias: ⁊ refrigerij rore perfundas. Sit ab estuantis gehenne truci incendio segregata, ⁊ beate requiei tue, te donāte, coniuncta. Et si q̄ sunt illi Dn̄e digne cruciatibus culpe, tu eas gr̄a mitissimi lenitatis indulge: nec peccati recipiat vicē, qui tuā in votis tenuit voluntatē: sed indulgentie tue piam sentiat suauitatē. Cumque finito mundi termino supernum cunctis illuxerit regnum, nouus homo sanctorum oīum cetibus aggregatis cum electis tuis resurgat in parte dextra collocandus. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oratio.

O Pus est misericordie Domine sācte, pater omnipotēs, eterne Deus rogare pro alijs. Et quia pro nobis non sufficimus, suscipe (rogamus) animam serui tui N. reuertentem ad te. Adsit ei Angelus testamenti tui Michael: ⁊ per manum sanctorum Angelorum tuorum inter sanctos ⁊ electos tuos in sinibus, Abrahe, Isaac, ⁊ Jacob patriarcharum tuorum eam collocare digneris. Libera eā Dn̄e de principibus tenebrarū, ⁊ de locis penarum: ne famulus tuus vllis iam prime que natiuitatis vel ignorantie confundatur erroribus. Agnoscatur a tuis, ⁊ misericordia bonitatis tue ad locum refrigerij ⁊ quietis in sinum Abrahe transferatur. Per Chr̄m dn̄m nostrum. ℟. Amen. Oratio.

D Ebitum humani corporis sepeliendi officium fidelium more complentes, Deum cui oīa viuunt, deprecamur: vt hoc corpus fratris nostri N. a nobis in infirmitate sepultum, in ordine sanctorum suorum resuscitet: ⁊ eius spiritum sanctis ac fidelibus aggregare iubeat: cū quibus inenarrabili gloria, ⁊ perenni felicitate perfrui mereat̄. Per Chr̄m dn̄m nr̄m. ℟. Amen. Or̄o.

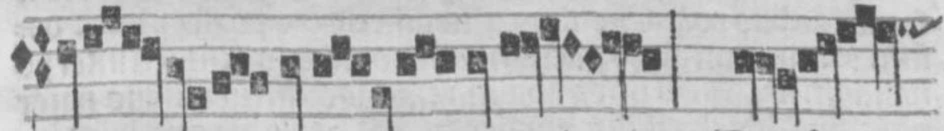
O Mnipotens sempiterne deus, qui humano corpori animā inspirare dignatus es, dum te iubente puluis redit in puluerem, tu imaginem tuam cum sanctis ⁊ electis tuis eternis sedibus precipias sociari. Per dn̄m nostrum. His oībus expletis postq̄ defunctus sepultus fuerit, sacerdos cum aqua benedicta aspergat tumulū: ⁊ dicat alta voce, Orate oēs. Et oēs sub silentio dicant

tio dicant. Pater noster. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera nos. ℣. Non intres in iudiciuꝫ cuꝫ seruo tuo dñe. ℟. Quia nõ iustificabit̃ in cõspectu tuo oĩs viuens. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe aĩam eius. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor meus. ℣. Dñs vob. ℟. Et cuꝫ spir. Oremꝰ. Oĩo.

Satisfaciat tibi, q̃s dñe Deus noster, pro anima famuli tui fratris nostris, beatissime Dei genitricis semperque virginis Marie, ⁊ beatoruꝫ Apostoloꝝ Petri ⁊ Pauli, ⁊ beati N. patroni nostri, oĩumqꝫ sanctoruꝫ tuoruꝫ oĩo, ⁊ p̃sentis familie tue humilis ⁊ deuota supplicatio: vt peccatoruꝫ oĩum veniaꝫ, quã precamur, obtineat: nec euꝫ patiaris cruciari gehẽnalibus flammis, quem filij tui Dñi nr̃i Jesu Chr̃i p̃cioso sanguinẽ redemisti. Qui tecuꝫ ⁊ spũ scõ viuit ⁊ regnat Deus, p̱ oĩa secula seculoꝝ. ℟. Am̃. ℣. Dñs vobiscuꝫ. ℟. Et cuꝫ spiritu tuo. Et sacerdos dicat. Aĩa eius ⁊ aĩe oĩum fideliuꝫ defunctoꝝ p̱ misericordiaꝫ Dei, requiescãt in pace. ℟. Amen. Et statim cantor incipiat ℟. Memento mei Deus: q̃r vẽtus est vita mea. cuꝫ quo reuertant̃ ĩ ecclesiã ℟.

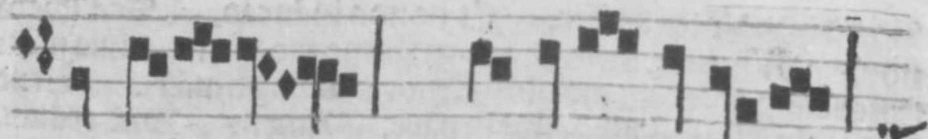

vo-

Cū que reuertunt in Eccleſiā, ordinate ſtent in choro. Et finito
reſponſorio, ſacerdos dicat Pater noſter. ℣. Et ne nos inducas.
℣. A porta inferi. ℟. Erue dn̄e animam eius. ℣. Requeſcat in
pace. ℟. Amē. ℣. Dn̄e exaudi orationem meam. ℟. Et clamor
meus ad te veniat. ℣. Dn̄s vobiſcū. ℟. Et cū ſpū tuo. Oremus.

TIbi domine commendamus animam famuli tui N. vt de=
functus ſeculo, tibi viuat: ꝛ quę per fragilitatē mundanę cō
uerſationis peccata commiſit, tu venia miſericordiſſimę pieta=
tis abſterge. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

¶ An aliquid ſit exigendum pro ſepultura. Cap. 24.

AD eruditoruz ſacerdotum inſtructionem non minus incō
grue viſum eſt viſitatam quęſtionē interponere: An liceat
ſacerdotibus parochialibus aliquid exigere pro ſepultura de=
functorum: ꝛ an aliqđ pactum cum hęredibus defuncti interpo
nendum ſit. ¶ Ad hoc dubium reſpondet Reuerendus pater
dominus Michael Lochmaier ſacrę Theologię ꝛ vtriuſqꝫ iu=
ris Doctor ī ſuo parochiali curatorum, ti. 6. c. 3. in hūc modum.
¶ Ad propoſitę quęſtionis euidentiā propono cauſam facti, in
nonnullis parochijs prouincię Saltzburgen. maxime diœceſis
Patauin. inoleuit cōſuetudo talis, ꝙ defuncto aliquo parochia
no, rector parochialis, aut eius vicarius pro ſepultura aliquid,
quod cōmuni vocabulo Remediū vocāt, ab hęredibus defun=

cti in

cti in pecunia cõsueuit exigere et recipere: dubitatum sepius fuit a nõnullis ↄscientie timorate viris, an hoc pretextu cõsuetudinis licite fieri possit. et vĩ q sic. Nam illud in cõi practica in pluribus locis solet hñi ex antiqua ↄsuetudine. Et iam epĩs et eorum officiales hoc sciunt et tolerant. Igitur etc. Sed contra, vĩ q fieri non possit, qr in talibus frequenter interuenit pactum vel exactio contra cõis iuris dispõnem, q pro sepultura tanquã pro spirituali bono nihil ex pacto exigi debeat, vt in ca. abolende. de sepul. et c. non satis. de simo. Et qr materia Remediorum est de lana et lacte, hoc est de vtilitate pecuniaria curatorũ, de quorũ numero me profiteor: ne alij domini non curati forsitan laxius q̃ ipsis videbitur, procedere me cecutientẽ, aut fauorizantem existiment: aut certe dñi curati, si interduz rigorẽ, aut equitatẽ ↄsuetudini forte preposuero, me persecutorẽ proprij ordinis accusent: intendo quantũ potero inter deuia remediorũ, exequiarũ, et aliorũ circa sepulturas defunctorum obuenientium, pari passu incedere. Et primo quid sit Remediũ, et acceptionez huius prepositionis, Pro, declarare. Deinde me paucis conclusionibus circa quesitum absoluere. Preuisa igit acceptione sepulture, et aliorũ in precedenti articulo: cũ non reperiã aliquẽ antiquuz, aut modernum doctorẽ, quid sit Remediũ diffinisse, ad cõem practicaz eorũ, que rei nomẽ imposuerunt, recurro. Et dico q ƀz practicã coꝝ, Remediũ est illud, quod p̃ter id qd pro exequijs, siue officio defunctoruz et cultu diuino peragendo solitum est dari ex rebus defuncti, aut eius heredis, in pecunia, siue existimatione, occasione iuris funerandi, siue sepulture et cemeterij, a rectore parochiali aut eius vicario petitur, siue exigitur: quasi aĩe remediuz: quod solitũ est dari pro exequijs et cultu diuino. Et probatur hoc idem ex acceptionibus sepulture supradictis: vbi nulli alteri modorũ sepulture cõuenienter applicari põt remediũ, cũ ista ꝓpositione, Pro, de cuius significato nunc dicemus. Pro quo nota q hec prepositio, Pro, ƒm doc. in 4. dis. 25. quos imitatur Arch. in c. Agatho. 63. dist. et in c. Judices. et ca. ordinationes. 1. q. 1. pluribus modis accipitur. ¶ Uno modo notat appreciationez, vel cõitatem, vel cãm principaliter et primo mouentem: et sic qualitercunqz capiatur sepultura, preterquam tertio modo, nõ est licitũ aliquid exigere, aut recipere pro sepultura: immo est simo-

niacum, ita q illud tēporale, siue sit pecunia, siue alia res sit, est vt ꝑcium sepulture, que est quoddam spūale. Et peccat mortaliter qui sic dedit ꝛ recipit, ꝛ qui meditator siue cooꝑator ad hoc fuit. 1. q. 1. reperiuntur. ꝛ q. 3. vendentes. Nec in hoc excusat ignorantia, cum sit iuris diuini, que neminem excusat. Nec excusat cōsuetudo aliqua: vt patet in iuribus supra pro falsitate quesiti adductis: qr consuetudo non preiudicat iuri naturali vel diuino, quod prohibet simoniā. Et sic intelligi debēt iura, que dicunt, q recipere aliquid pro sepultura, aut exequijs, sit simoniacum. ¶ Secundo hec ꝑpositio, Pro, notat cām finalē, ꝛ motiuā, non remotā propinquā, sed occasionalē: ꝛ tunc licitū est ꝛ dare ꝛ accipere tpale pro spūali: ꝛ tunc sensus est. Iste dat denarios pro Missa, idest pro veneratione Misse, vel pp venerationē, siue pp venerādam Missam. Sic ēt intellige, cum dr, iste dat pecunias, vel recipit pro sepultura, aut exequijs, ꝛc. ¶ Tertio nota cām efficiētez, vt sit sensus: iste dat denarios pro Missa, vel pro exequijs, idest pro deuotione Misse, siue exequiarū: que mouent eū ad dandū: vel idest pro deuotione, quā habuit ad Missam, vel ad exequias. Et hoc licite pōt fieri ꝛ concedi: qr deuotio, quam habet quis ad predicta, licite pōt euz mouere ad dandum aliquid. Et pōt ēt sacerdos licite recipere: ita tamē q cesset oīs pactio ꝛ conuentio. 1. q. 1. c. quā pio. ¶ Quarto notat cām adminiculatiuā ꝛ consecutiuā: que reducitur ad efficientē, vt cum dr, Ille ministrat librū sacerdoti pro celebranda missa: vel, Ille dat pecuniaz presbytero pro ecclesia officianda: ꝛ tunc ēt pōt concedi sic. 74. dis. ca. vlt. vbi glo. cū similib. ¶ Quinto notat causaz excitatiuā: ꝛ secundū hoc dicunt quidā, q eps licite pōt conferre beneficium familiari suo pro seruitio licito. Nam ibi ista preposítio, pro, non notat causam finalem, sed excitatiuā. Obsequiū enī tale non debet esse causa finalis, sed potest esse excitatiua. Vide de hoc latius Archi. in d. c. ordinationes. 1. q. 1. Sunt ꝛ alie acceptiones huius prepositionis, Pro: sed non sunt ad propositū nrm: nam qnque valet tm, sicut loco: vt pro dote, idest loco dotis. ff. de dot. preleg. l. vir vxori. qnqz pro, idest noīe: vt ꝑ se, idest noīe suo: pro te, idest noīe tuo, vel ad commodum tuuz. ff. de postu. l. 1. §. 1. de cōmod. l. si vt certo. Sed hec transeo, ꝛ conuerto me ad conclusiones: ꝛ sit hec prima conclusio. ¶ Aliquid accipere, aut exigere occasione fu-

nerum ex pacto pro sepultura est omnino illicitũ. Hęc conclusio probatur in ca. abolẽdę. de sepul. & in c. quęsta. 13. q. 2. Nec ratione terrę, vt dr: neque rõne officij, vt in c. non satis. & c. cum ecclesię. de simo. Impẽdat ergo rector curatus prędicta: & postea laudabiles consuetudines exigat: vt in c. ad Apostolicã. de simo. & latius infra dicetur. ¶ Scđa cõclu. non põt ꝯsuetudine introduci vt aliquid detur pro sepultura: siue Remediũ, aut alio noĩe vocetur: vbi p̃cessit pactio, siue exactio. Probatur: qr initium consuetudinis fuit simoniacũ & vitiosũ: ideo non poterat bonã consuetudinẽ introducere. Et in illis duobus casibus qñ p̃cessit pactio vel exactio, intellige iura, vz ca. non satis. & seq. cum simil. de simo. q̃ annullat ꝯsuetudinẽ in hmõi. Non valet ergo cõsuetudo, vt ante insepultũ funus, vel ẽt tpe sepulturę aliquid pro sepultura, vel nomine Remedij exigat ab inuito: qr nõ habet talis cõsuetudo principiũ volũtariũ. Ideo prętextu huius non debet quis cogi. Et maxime p̃sumeretur de simonia, siquis funus pro pignore arrestaret. Secus vbi ex postfacto consueuit aliquid dari. Habes ergo conclusiue, ꝙ vbi pactio vel exactio p̃cedẽs dedit cãm cõsuetudinis, talis ꝯsuetudo non valet. Et de hoc vide Panor. in c. suã. & c. ad Aplicã. de simo. ¶ Tertia ꝯclusio: põt induci cõsuetudine, qñ nõ pręcessit pactio aut exactio, vt sic ex mera liberalitate & deuotione populi talis consuetudo sit introducta, ꝙ pro sepultura, siue exequijs, aut officio defunctorũ aliquid detur: ita tñ ꝙ prędicta prius liberaliter exhibeantur. Probatur: qr talis ꝯsuetudo tunc non habet initiũ, nec fundamentũ vitiosum, sed laudabile. Nam ex quo dantes a principio libere soluerunt, vñr se ad hoc obligasse sub noĩe cuiusdã oblationis: quam laici solent facere clericis tpe spũalium, vt no. de ꝯsc. di. 1. omnis Christianus. Ita no. Pan. in d. c. ad Aplicam. & c. Jacobus. de simo. & late in d. c. suã. eo. tit. vbi ẽt disputat quõ possit induci consuetudo ex libera donatione, & ex his, quę sunt merę facultatis. ¶ Collige igitur ex prędictis, ꝙ tria requiruntur ad hoc, vt valeat ꝯsuetudo, ꝙ pro sepultura, aut nomine remedij, siue pro officio defunctorũ aliquid exigat & det. Primũ, ꝙ ꝯsuetudo talis habuerit principium volũtariũ, hoc est ꝙ primo tale quid liberaliter soluerint, ita ꝙ non sit inuite ab eis exactũ. Scđm, ꝙ talis cõsuetudo non habuerit fundamẽtum vitiosum, aut simoniacũ, ita

Notabilis, & omni digna prorsus acceptione est hęc pro consuetudinum varietate exceptio.

q̄ nō interuenerit pactū, siue ꝯuentio in futurū de tali qd soluendo, tanq̄ preciū sepulturę. Tertium, q̄ p̄dicta, ꝑꝑ q̄ aliquid dat, prius liberaliter exhibeant: ⁊ q̄ pretextu consuetudinis talis, nequaq̄ denegent. Ex postfacto tn̄ non soluentes laudabilē cōsuetudinē, vbi p̄dicta tria ꝯcurrunt, vel non seruantes de soluendo certū quid, cōpelli pn̄t, non per rectorē parochialis eccl'e, sed per ep̄m suū: vt est tex. in d. c. ad Ap'licam. ¶ Quarta ꝯclusio: rector parochialis, qui ex officio ⁊ rōne curę ad sepulturam ⁊ exequias suo parochiano defuncto tenet, nō pōt licite pro his aliquid petere. Si aūt cōsuetudo habet q̄ aliquid detur, pn̄t laici compelli ad obseruandū laudabilē consuetudinez. Prima pars probatur per d. c. Abolendę. ⁊ ibi per glo. Secunda pars probatur ex iam dictis in precedenti conclusione. ¶ Quinta cōclusio: Si parochialis rector habet vnde viuat, tunc cessante consuetudine non pōt aliquid pro sepultura, exequijs, siue noīe Remedij exigere, sed gratis oblatū licite pōt recipere. Hęc conclusio est Panor. in d. c. suā. Probatur prima pars: quia in tali casu cessante cōsuetudine rector parochialis tenetur ex officio ⁊ rōne curę gratis spiritualia impēdere, immo si in dicto casu aliquid recipit, tenet restituere: vt ibi dicitur. Secūda pars probatur in c. sicut ep̄z. 1. q. 2. ¶ Sexta concl. Si rectori parochiali desūt sumptus necessarij, potest sibi aliunde acquirere victū, tunc cessante cōsuetudine nō pōt occasione predictorum aliquid exigere. Hęc concl. ēt est Panor. loco allegato: Imputet eīn sibi, qui tale beneficiuz exile ⁊ tenue acceptauit. Quęrat ergo honeste sibi victū manibus vel industria: puta scribēdo: pueros docendo: vel qd simile exercendo: vt in c. clericus victuz. 91. dist. Nā ⁊ Ap'lus q̄rebat sibi victum tp̄e predicationis: vt hr̄ 2. Thessalo. 3. ⁊ 1. Cor. 4. in ca. actuz Ap'ls. de censi. Si vero rector parochialis in tali casu nō potest honeste sibi victū aliter quęrere, tunc vel ep̄s prouidebit sibi: vel parochiani pn̄t compelli ad prestandum sibi necessaria victui. De hoc vide bo. gl. in c. oīs christianus. de consec. dis. 1. quę dicit, sacerdotem indigentem posse subtrahere parochianis spūalia, nisi faciāt oblationes, vnde possit viuere: Ad hoc etiā vide quod no. in c. de his de eccl. ędi. ¶ Septima conclu. clerici extranei, qui non tenentur ex officio ad exequias, aut alia spiritualia impendenda, possunt licite operas suas spirituales locare, ⁊ cōuenire

vt ali-

vt aliquid p labore hẽant: non vt directe pro spũalibus recipiant tpale: sed recõpensationẽ laboruz ⁊ dãnorũ, que sustinẽt in exhibendo pñtias suas: ⁊ trahendo morã in spũalibus impendẽdis. cõclusio pbatur per Inn. in c. pen. ne prel. vi. su. Ad hoc est gl. in c. abolende. de sepul. ⁊ in c. suã. de simo. vbi Panor. contra gl. tenet ꝙ extranei sacerdotes etiaz si abundant, pñt exigere: cum ad hoc est officio non teneãtur: ⁊ restringit gl. in c. pcipimꝰ. 21. q. 2. que simplr dicit sacerdotẽ posse aperas suas spũales locare. Uide de hoc doc. in c. significatuz. de preb. ¶ Octaua cõclusio: rector parochialis, qui sepulturaz ⁊ exequias suo parochiano defuncto impendit, sola hac intẽtione, vt aliquid pcipiat, alias non facturus, licet non incurrat simoniaz conuentionalẽ, incurrit tñ vere simoniã mẽtalem: ⁊ grauiter peccat. Prima pars probatur in c. vlti. de sim. ex quo non pcessit pactuz expressum, nec emptio, nec venditio, nec exactio, nec eccl'a iudicat de tali simonia in foro contentioso: Scda pars pbatur: qr pcessit intẽtio deprauata: ⁊ sic incurrit simoniaz mentalez: q̃ sola pnia purgatur, vt ibi dr: qr nullã cẽsurã eccl'asticã incurrit. Ad hoc est gl. in simili casu in c. vnico. de cle. non resi. lib. 6. ¶ Nona conclo: consuetudine introduci põt, vt clerici curati ex bonis defuncti certũ quid percipiant. Hanc conclus. probat Hos. in sum. de cõsuetudine in quibusdaz terris: vbi clerici curati de consuetudine recipiunt ⁊ exigunt lectũ, in quo defunctus moritur: Itez ⁊ vestes in qbus moritur. Alicubi consuetudo est ꝙ curati hẽant pãnũ qd feretro superponit. Alibi ꝙ ex armẽto hẽant melius caput pecoris. Exemplificat ẽt Pan. in d. c. ad aplicam. de consue. in Britania, vbi in morte dat curatis tertia pars oium bonorũ defuncti, cõuertẽda tñ ad cultũ diuinũ ⁊ elcemosynaz pauperũ. Dicũt tñ doc. ꝙ subsistẽte tali consuetudine tanꝙ laudabili, si clerici funus sepelire non vellẽt, nisi ab hdibus defuncti fieret eis cautio de redẽptione lecti, aut vestimẽtorũ, ⁊ aliorũ, q̃ ex consuetudine de rebus defuncti veniũt, simoniã committerẽt: multo magis, qñ absqꝫ pecunia hoc exigũt, nolentes aliter sepelire, vt in c. qsta. 13. q. Si autez clerici pacto faciũt de redimẽdo lecto, aut pãno, ⁊ hmõi etiã añ quã funus sepeliatur, per hoc non incurrunt simoniã: sed est licitũ, cuz illa sint tpalia: dũmodo p hoc nõ neget sepultura, vel immisceatur ius sepulture. Et si post sepulturaz hdes nollent ob-

seruare pactū aut ꝯsuetudinē, pñt clerici agere contra eos: vt superius dictum est. ¶ Decima cōclusio: ꝯcurrentibus tribus ad laudabilē cōsuetudinē in hac materia introducenda reqsitis, valet ꝯsuetudo, vbi rector parochialis pro sepultura noie remedij certū qd, siue ante sepulturā, siue ex postfacto ab hẽdib⁹ defuncti recipit vel exigit. Hec ꝯclusio elicit ex p̄cedentibus: ꝛ probo eaꝫ de laudabili consuetudine in officialatu curię. Pata. in Vienna, cui ad annos plures officialis pręfui: Ubi cū adultus, qui saltem semel cōicauit, moritur, dant hęredes occasione sepulturę noie Remedij. 12. denarios Vienn. pro puero 7. denarios: q̄ consuetudo si p̄dicta tria, de quibus supra in tertia ꝯclusione, ꝯcurrūt, nequaq̄ꝫ venit cōdēnāda. Et debet hęc p̄positio, p, ī hac ꝯclusione ꝛ similibus sumi nō primo modo, sed altero ex tribus sequētib⁹. ¶ Venio nunc ad vndecimā cōclusionē, q̄ est r̄n̄siua ad cām facti q̄siti: ꝛ est hęc. Nō valet cōsuetudo vbi remediū anteq̄ꝫ exigatur a debētibus, ex cōsuetudine tanq̄ꝫ incerto ꝯsistēs in quota ignorat: si p rectorē parochialē ꝛ hẽdes defuncti, aut alias interpositas psonas ad certū qd ꝛ quotā ex cōuētione, aūt pacto reductū exigit ꝛ recipit. Hec ꝯclusio est ꝯtra cōem practicā, circa quasdā ecclesias diecesis Salzburgē. ꝛ Pataulen. in Bauaria ꝛ Austria superiori solitā obseruari. Ubi cum aliquis morit, hẽdes defuncti ignorāt, vel ad minus dubitant, ad quā quotā determinate rectori curato noie Remedij teneant: sed tādē ex ꝯuentione, aut pacto certificantur, quātū dare debēt. Et pbo hanc ꝯclusionē, primo ex eo, qꝛ est ꝯtra naturā ꝯsuetudinis, vt incertū introducat, ꝛ super incerto fundetur. Nā ex quo ꝯsuetudo hꝫ vī legis, vt ex ea Remediū, ꝛ non alias licite peti possit: tunc dꝫ esse certa sicut lex: vt in c. erit aūt lex. 4. dis. ergo si consuetudo esset laudabilis, ꝛ sic valeret, oporteret ꝙ hẽdes statim ex ea scirent ad quid certū, ꝛ ad quā quotam noie Remedij pro sepultura tenerentur. Itē talis cōsuetudo immo potius abusio cōtinet in se expresse pactū, aut ꝯuentionē, quę in hmōi reprobatur: vt sępius dictū est supra. Naꝫ qn̄que rector, aut vicarius pro remedio. 12. Floren. Renen. petit: si tandē ex tractatu ꝛ ꝯuentione tm̄ ad quinque ꝯuenitur. Itē talis ꝯsuetudo non p̄sumitur habuisse principiuꝫ voluntariū, sed exactū, aut ꝯuentum. Quis eñ dicet laicos a principio adeo fuisse liberales, ꝛ ad sepulturaꝫ sic deuotos, ꝙ occasione se-

pulturę

pulturę funeri impendendę vltra exequias dederint. 15. Floren. Renen. aut circa? Item talis cõsuetudo tanq̃ corruptela pluribus rectoribus, ⁊ maxime vicarijs, qui plus curat de lana, q̃ de aĩa, pręstet cãm delinquendi, ⁊ grauandi pauperes hęredes defunctorũ: vt sępius vltra vires ⁊ solitũ plus exigant: qꝛ quasi ex arbitrio eorũ dependet quid pro remedio recipere velint. Nam hęc quota, quę fuit hoc anno ex ꝯsuetudine noĩe Remedij solita dari, non erit anno sequenti, fm eos: cũ pestilentia viget, vel cũ nouus rector, aut vicarius superuenerit, cõsuetudo mutatur: immo plus, aut minus: vt videmus in practica. Itẽ talis consuetudo dat occasionẽ rectoribus ecclãs suas locantibus, ꝙ cõsuetã pensionẽ, siue absentiã augmentant. Nã videntes vicarios eorũ ex Remedijs ditari, ecclesiã quã quis hoc anno arrendauit pro 50. Flor. Renen. in absentia, sequenti anno locat pro 60. ⁊ tandẽ 80. prout vidi in practica. Et sic vicarijs per magnas absentias grauati, sub pietate Remediorũ, abradunt oues moriẽtes de cute vsq; ad carnem ⁊ ossa: qđ est oĩno inhumanũ. Itẽ cõtra naturã aliarũ consuetudinũ, facit illud qđ inducit crescere, ⁊ nunq̃ decrescere. Remediũ eñ sẽp cũ cremento exigit: qꝛ nunq̃ cõsueuerũt rectores dicere, ꝓgenitores tui dederũt pro Remedio 12. denarios, sed sic, auus tuus dedit 10. Floren. Renen. pr̃ tuus; qui possedit hunc marsum filr̃ dedit 10. aut 12. ⁊ tu solum exhibes 7. aut 4. Floren. Renen. Qđ oĩno hẽt spẽ mali. ¶ Nec valet dicere ꝙ hmõi Remedia iuxta morẽ eorũ licite recipiantur, Primo, ꝑꝑ malã decimationẽ prędialem, ⁊ maxime propter personalẽ, quę raro laicis soluitur, Secũdo, ꝑꝑ offertoria, ⁊ alia iura parochialia debita, neglecta: vt sic quę defunctus in vita non persoluit, saltem eius hęredes post mortẽ de bonis suis sub noĩe Remedij persoluãt: quia super decimis soluendis talis consuetudo eos non excusat. De quo tñ dic vt notatur in cap. 1. de deci. lib. 6. ⁊ c. ad Apostolicę. ⁊ c. a nobis. ⁊ ca. tua. de deci. Propterea posset contingere ꝙ in tribus diebũs successiue morerentur pater, filius, ⁊ nepos: ⁊ sic de eisdẽ bonis exigeretur occasione prędictorũ eadẽ taxa per viam Remedij: quod est inconueniens. Quidã tñ astuti rectores, siue vicarij perpendentes Remedium sic exigendum fore illicitũ, miscent Remediũ cũ exequijs, siue cultu diuino peragendo, ⁊ simul ex conuentione taxant: quod

tamen ex predictis et cōstat esse illicitum. ¶ Conclusio vltima: que ab antiquo solita sunt ecclesijs & ecclesiarum ministris tribui, nō debent aliquo mō immutari. tex. est in l. priuilegia. in fi. C. de sacros. eccl. per quem tex. dicit Barth. ꝙ si cōmunitas est solita certū quid dare ecclesie, non pōt per statutum immutare. Ex quo pōt inferri, ꝙ parochiani non pñt per statutum tollere, quo minus oblagium, aut Remedium solitum, ex laudabili consuetudine introductum, debeatur & exigi possit. Si tamē Remedium esset laicis nimis onerosum, & per lapsum, siue deprauatam consuetudinem introductum, pñt laici per statutum ad certum quid reducere & statuere inter se, ꝙ sepultura ipsius officio peracta aliquid in certa quota detur, siue remedium, aut alio vocabulo nominetur: Probatur hoc: qꝛ si ex cōsuetudine laudabiliter introducta videntur se quasi tacite ad aliquid dandū a principio obligasse, multo fortius se possint ad hoc expresse per statutū obligare: dummodo tñ coacti per rectorem curatum hec non statuant, ita ꝙ ex parte ipsius rectoris circa statutum omnis pactio, & cōuentio cesset, vt patet ex supradictis. Et valde expediret huiusmodi statutum fieri. Primo, ex parte laicorum, vt de cetero circa remedia amputaretur eis materia querelandi. Secundo, etiam ex parte curatorum: vt eis per statutum huiusmodi circa remedia exigenda precluderetur vie & modi simoniace prauatis.

¶ An facienda sint conuiuia sacerdotibus in funere defunctorum. Cap. 25.

Ex his infero, ꝙ non valet consuetudo, ꝙ post sepulturam homines, & maxime sacerdotes conueniant in loco vno ad prādium sumptibus defuncti, vt in c. nullus. de presb. de ꝯsec. dist. 5: quē text. oīno vide. vbi gl. dānat hanc ꝯsuetudinem, q̄ est in Anglia, & etiā in certis locis Bauarie. Et ex hoc ēt reprehendūtur q̄dam fraternitates sacerdotum: in quibus ex statuto fratres in anno aliquoties, & post exequias fratres conueniunt: & de bonis fraternitatis relictis, siue donatis, lautum prādiū faciunt: prout in facto vidi in Pandeñ. Austrie. Finaliter ex oībus supradictis concludo negatiuā partē ad casum facti q̄siti, vcꝫ, ꝙ curatus nō pōt licite ex pacto aliquid pro sepultura exigere: potest tñ Remedium cū ex laudabili cōsuetudine introductū est, licite recipere, sm limitationes supra in conclusionibus recitatas. Nec obstat

ratio

ratio pro veritate q̄siti adducta, q̄ illud solet h̄ri in cõi practica ꝛ ex consuetudine: q̄ꝛ practica talis non est cõsuetudo laudabilis, sed potius deprauata corruptela. Nec excusat in hmõi recipientes, ꝛ exigentes, ēt si sit longeua ꝛ diuturna. Nā diuturnitas tẽporis in talibus nõ diminuit pctm̄, sed auget: vt in d. c. non satis. de simo. ꝛ vt inquit tex. in c. cuꝫ ecclesię corpore. eo. titu. ꝛ in fi. de consue. tanto grauiora sunt crimina, quanto diutius infelicem aīam detinent alligatā, ꝛc. Neqꝫ tolerantia ep̄orum ꝛ suoruꝫ officialium p̄dictos excusat: neqꝫ facit talē consuetudinē licitaꝫ: q̄ꝛ tolerantia talis non inducit tacite dispensationē cuꝫ recipiente, siue exigente: cuꝫ nec Papa in talibus q̄ sunt prohibita, q̄ꝛ simoniaca possit dispensare: vide gl. in c. cum iā dudū. de p̄ręb. per docto. in c. super eo. de cogna. spi. ꝛ in c. constitutis. de fil. presbyt. Ex quo ēt habes, q̄ per istam malaꝫ consuetudinē non derogantur antiqua ꝛ noua iura, quę prohibent aliquid ex pacto pro sepultura recipere ꝛ exigere: quia cum iura illa contineant ius naturę ꝛ diuinum, ex quo simonia tam diuino, quam naturali iuri sit contraria: non possunt per contrariam cõsuetudinem, vt pote irrationabilem abrogari. Et de hoc vide S. Tho. quolibe. nono. art. 2. Episcopus etiam talem consuetudinem corruptam simulans, siue expresse tolerans a peccato minime excusatur: quia ex officio ad ipsum pertinet prauas tollere loci consuetudines, ꝛ inhibere clericis, ne quicquam hac de causa exigant: vt no. Panor. in d. c. abolendę. de sepul. in 2. notab.

¶ Quibus personis denegatur sepultura ecclesiastica. Cap. 26.

Ad cuius euidentiam quęro qui sunt, qui priuantur ecclesiastica sepultura. Solutio, quindecim differentijs personaruꝫ interdicitur ecclesiastica sepultura. ¶ Primo, excõicatis. c. c. 1. de sepul. Et hoc verum nisi absoluant̄ ēt in extremis: sed heredes pro eis satisfacere tenentur: vt in c. parochiano. eo. tit. Et secundū Sul. idē est de excõicatis minori, si notorię excõmunicati sunt. Idem de excõicatis ēt iniuste, vt no. gl. in c. literas. de resti. spolia. Sepelientes vero nominatiꝫ excõicatoꝫ maiori, sūt ipso facto excommunicati, vt in clem. 1. de sepul. ¶ Secūdo, manifestis vsurarijs. d. clem. 1. ꝛ c. quanquam. de vsuris. lib. 6. hoc verum nisi pęniteat, ꝛ faciant cautionem. ¶ Tertio, qui in torneamentis moriuntur. ca. 1. de tornea. Et exponit Hosti. etiam si quis

Excõmunicatis interdicitur sepultura ecclesiastica.

Vsurarijs.

Morientibus in torneamentis

quis ibi letale vulnus acceperit, licet postea supuixerit: q quamuis pęniteat, & ei Eucharistia non negetur, carebit tñ ecclesiastica sepultura. Hoc intellige ſm Guil. tã de militibus, q̃ de armigeris eorũ, qui ibidem in armis se exercent. Secus de illis, qui illuc vadunt causa curiositatis, vel ad videndũ, vel alia quacunq; de causa. Adde ẽt prędictis qđ no. Ricar. in 3. dist. 37. q illi, qui hastiludia faciũt, peccant mortaliter: cũ simili rõne videantur esse phibita, vt torneamenta. Et ex hoc innuit, q̃ moriẽtes in illis non sepeliantur in sacrato. Et hoc vr verum per rõnez. d. c. 1. ibi. vñ mortes hominũ & aiarum pericula sępe proueniũt: nã in talibus hastiludijs sępe pdicta pueniunt. Secus dicendum vr in currentibus ad brauiũ, vt Vienę, & in multis ciuitatibus: nã raro vel nũ-

Interdictis. quã eueniunt in tali cursu mortes hoium. ¶ Quarto, noiatiz interdictis. d. cle. 1. & hoc sub excõicationis pęna. Alij aũt interdicti silr priuantur. Qđ intellige de interdictis a diuinis & participatione sacrorũ ſm Panor. q2 interdicti a iurisdictione, vel ab

Raptoribus. aliquo officio nõ priuantur sepultura. ¶ Quinto, raptoribus, qui pertinaciter, cũ possint, in vita non satisfacit, & in morte nõ pñt. cap. 2. de rap. Archieps Flor. dicit, q si raptor potuit restituere, & non restituit, nec securitatẽ dedit, denegabuntur ei sacra & sepultura. Si vero cuz hẽt vnde redderet, distulit vsque ad mortẽ pęnitere, & tunc est impotens ad restituendũ, si est alias cõtritus & dispositus ad restituendũ, si posset, dabuntur ei sacra, sed priuabitur eccl'astica sepultura ad terrorẽ aliorũ: nisi parentes, vel amici eius vellent restituere pro eo: quia tũc sepelietur in sacrato. Panor. vero in ca. super eo. de rapt. dicit de mente glos. quę cõiter tenetur. Quod aut decessit quis in pctõ rapinę, nec pęnituit: & tunc etiã sibi cęmeteriuz denegatur: q2 decessit in mortali. Aut pęnituit in morte & satisfecit: & tunc ex toto conceditur sepultura: & clerici debẽt interesse sepulturę: & ita proprie loquitur tertius casus d. c. super eo. Et ista interpretatio tanq̃ benignior te-

Blasphematoribus. nenda est. ¶ Sexto, blasphematoribus Dei, & qui sancta cõtẽnunt. ¶ Septimo, illis qui se occidunt. 13. q. 2. Quibus. 23. q. 5. pla-

Se occidẽtibus. cuit. Et hoc intelligẽduz est secundũ Guli. si se peremerũt ex desperatione, vel indignatione, aut iracundia. Secus si ex furore, vel a casu. Vnde siquis propter fugam pręcipitaret se in aquam, quia sic credebat euadere posse: non imputatur ei, sic contrariũ

eueniat,

eueniat, arg. c. nerui. 13. dist. & d. c. ex parte. in gl. Concordat Hosti. Nota tñ ẽm quosdam, q̃ si ille, qui occidit se ex desperatione, aliquandiu post vulnus viueret, ita q̃ cum peniteret, & confiteretur, & ostenderet signa contritionis in morte: tali non est denegãda ecclesiastica sepultura, ex quo non decedit in peccato mortali. ¶ Octauo prohibetur ei sepultura, de quo certum est & manifestũ, non fuisse confessum, vel non cõmunicasse semel in anno: iuxta c. oĩs vtriusque. de pę. & remis. Quidam hoc limitant, nisi se super hoc emendasset in articulo mortis, & confitendo, & cõicando: vel saltẽ signa contritionis ostendisset in fine: q2 tunc nõ negabitur sepultura ẽm eos. Contrariũ tñ puto verũ. s. q̃ per illam ẽt non euadit penaz. d. c. oĩs. pp rõnes quas adduxi supra. cap. 4. in secũda parte. primę par. ibi vide. Si vero occultum est: q̃ quis non est confessus infra annum: non negabitur ei sepultura: quia ex quo est occultum, non debet publicari peccatũ: Aut si dubitetur: q2 forte confessus alicui mendicantiũ: & de eius consilio abstinuit ab Eucharistia. ¶ Nono, illi, cui interdictus est ingressus ecclesię. c. is qui. de sen. exc. lib. 6. ¶ Decimo, monacho propriũ hñti: vt in c. super quodam. de sta. mo. ¶ Undecimo, illi, qui sacerdotẽ tutorem filijs suis instituit. 98. dist. c. neq3 apud glo. ibi cõtrarium tenet. ¶ Duodecimo, Judęis, paganis, & hęreticis. de conse. dist. 1. c. ecclesiã, & c. seq. ¶ Tertiodecimo, corporibus exẽteratis vel diuisis, vt ossa ad sepulturaz deportentur, vt in extrauag. Bonif. viij. detestandę. sub ti. de sepul. ¶ Quarto decimo, illis, qui post mortem de hęresi conuincuntur: vt in c. siquis eps de here. ¶ Quintodecimo, gñaliter nullus notorius decedens in ipso notorio mortali pctõ, sepeliendus est. d. c. quibus. & c. non ęstimemus. & c. pro obeuntibus. & c. cũ grauia. 13. q. 2. oẽs em̃ casus supradicti locũ hñt in notorijs: pctõres em̃ occulti sunt sepeliendi: hñt ẽt locũ in non reconciliatis. Si em̃ confiteantur, sicut eis conceditur corpus Christi, ita ecclesiastica sepultura. 13. q. 3. quęsitũ. Si ẽt signa penitentię apparuerunt, si loquelam amiserant, tunc post mortem sunt absoluendi, & ad orationes & ad alia ecclesiastica suffragia recipiendi & sepeliendi: sed herędes pro eis satisfacere tenentur proximus: vt in d. c. parochiano. eo. titu. & de rapto. c. literis. & cap. a nobis. 2. de sent. exc. Et ad probandum hmõi signa, sufficit in hoc casu vnus testis. 26. q. 6. qui recedunt. &c.

Non confessis & non cõicatis semel in anno.

Interdicto Monacho proprietario.

Tutorem filijs sacerdotem instituenti.

Iudęis, paganis, & hęreticis.

Diuisis corporibus.

Post mortem de hæresi cõuictis.

Notorijs.

7 c.seq. Fallit tamen hoc in raptoribus: 7 violatoribus ecclesie: 7 illis, qui moriuntur in torneamentis: 7 alijs similibus supra recitatis: quibus ecclesie sepultura interdicitur. Adde etiam predictis quod no. Panor. in ca. ex parte. pre alle. q decedens sine confessione exteriori in extremo vite facta, debet sepeliri in cemeterio ecclesie: ex quo confessionem nō contempsit: sed morte preuētutis est. Non est enim credendum, q decesserit in mortali peccato. de quolibet enim presumendū est bonū: nisi contempsisset per annum ꝯfessionē: vt dictum est supra: ēt si mors fuisset casualis. Quid fiet, si tales, de quibus dictum est, de facto sepeliuntur in ecclesia vel cemeterio? Solutio. si corpora eorum discerni pñt, exumandi sunt, alias non. ca. sacrum. eo. tit. 7 ecclesia vel cemeterium est reconciliandū, vt in c. consuluisti. de conse. eccl. vel alt. Quid fiet, si dubitetur de cadauere: vtrum fuerit cuiusdam Christiani, pagani, vel heretici, vel excōicati? Solutio. videtur in meliorem partem interpretandum d. ca. sacrum. Sed qua pena puniendi sunt, qui ad sepulturam aliquē recipiunt in casu non concesso? Solutio. tenent ad restitutionē corporis si petatur, 7 omnium, que occasione illius receperunt. ca. fraternitatem. 7 c. ex parte. i. 7 cum liberum. eo. tit. 7 alijs penis, vt supra dictum est. Utrum suspensi 7 hmōi sint sepeliendi? Solutio secundū Panor. in c. ex parte. 2. eo. ti. q sic, quacūqz pena moriantur, dummodo penituerint. Et possunt sepeliri in cemeterio cum solēnitate Misse 7 aliorum officiorum. Nec sacramēta ecclesie talibus sunt deneganda. vt in ca. i. 13. q. 2. Tales tamē non sunt deponendi de furcis sine licentia principis: qui tamen debet se in hoc facilem reddere. vt in l. i. 7 2. ff. de cadauc. pu.

Ordo sepeliendi aliquem secularem defunctum Cap. 27.

Cum defunctus aliquis ad ecclesiam, vel cemeterium defertur sepeliendus, persepe diuersarum religionum clerici adesse solent: qui propter varias suas ordinationes 7 ritus varie legunt, 7 varie cantant: 7 vt plurimum non consonantiam, sed potius dissonantiam gignunt. Idcirco vt talis dissonātia euitetur, modus cantandi non antiquus, sed quem nunc ritus Romanus tenet, hic inferius annotatur. Postquam corpus defuncti positum fuerit in ecclesia, in qua tumulari debet sacerdos cum stola 7 pluuiali incipiat absolute.

Non

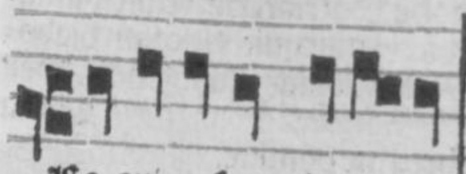
NOn intres in iudicium cum seruo tuo domine: quoniam nullus apud te iustificabitur homo: nisi per te omniũ peccatorũ ei tribuatur remissio. Non ergo eum quęsumus domine, tua iudicialis sententia pręmat: quẽ tibi vera supplicatio fidei christianę cõmendat: sed gratia tua illi succurrente mereatur euadere iudiciũ vltionis: qui dum viueret insignitus est signaculo sanctę Trinitatis. Per Christum dominum. ℟. Amen. Et cãtores illius loci debent incipere. ℟. Subuenite sancti Dei. fol. 141. & omnes alij clerici debẽt inceptum ℟. totũ vsque in finẽ ꝓsequi versuz vero Suscipiat te Christus cantabũt ipsi cãtores, vel alij duo, quibus iniunctuz a cantore pro suę voluntatis libito fuerit: post repetitionem vero. s. Suscipientes, ali duo, quibus cantor innuerit, vel ipsimet cantores dicent ℣. Requiem ęternam. cęteri vero clerici cantabunt repetitionem. s. Offerentes eam in conspectu altissimi. ℟. Subuenite, vt su. ¶ Dum autem cantatur prędictum ℟. sacerdos accipiat aquam benedictã de manu ministri, & aspergat corpus defuncti: & postea similiter incẽset illud. Et finito Respõsorio, cantor cũ primo choro dicat Kyrie el. Et secundus chorus Christe el. Deinde omnes simul dicant. Kyrie el. Quo finito sacerdos dicat alta voce Pater noster. ℣. Et ne nos. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cũ spiritu tuo.

DEus, cui omnia viuunt, & cui nõ pereunt moriendo corpora nostra, sed mutuantur in melius, te supplices exoramus: vt suscipi iubeas aĩam famuli tui N. per manus sctõrum Angelorũ deducendã in sinũ amici tui Abrahę Patriarchę, resuscitandãque in nouissimo iudicij magni die: vt quicquid vitiorum diabolo fallẽte ꝯtraxit, tu pius & misericors abluas indulgendo. Per Chrm. ℟. Amen. Finita oratione, cantores incipiant ℟. Libera me dñe. fo. 143. Et repetit ℟. Libera me domine. & interim q̃ dictum ℟. iсðо cantatur, fiat de aqua benedicta & incenso, vt sup. Cõpleto vero ℟. dicatur vt su. Kyrie elei. & Pater noster. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animã eius. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exau. ℟. Et clam. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

ABsolue, quęsumus Domine, animam famuli tui N. vt defunctus seculo tibi viuat: & quę per fragilitatem carnis humana ꝯuersatione peccata commisit, tu venia misericordissimę

sime pietatis absterge, Per Christum, ℟. Amen. Finita oratione aliqui de circunstantibus accipiant feretru, & deportent defunctu ad tumulu: & du portatur, clerici cantent sequetes Añas. In paradisum deducant te angeli. fo.143. Aña. Ego sum. vt sup. fol.146. Canticum. Benedictus dñs deus Israel. Finito cantico cantetur aña. Ego sum. tota. His omnibus finitis, sacerdos accipiat aquã benedictã: & aspergat corpus defuncti, & tumulū: & postea incenset illu: & dicat alta voce Pater nr. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libe. ℣. Non intres in iudicium cum seruo tuo dñe. ℟. Quia non iustificabitur in conspectu tuo oĩs viuens. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe aĩam eius. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationẽ meã. ℟. Et clamor meus ad te ve. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oro.

Satisfaciat tibi quesumus dñe Deus noster, pro aĩa famuli tui Dei genitricis semperq3 virginis Marie, & sanctissimorum Petri & Pauli Aplõrum, & sancti N. oĩumq3 Scõrum tuorũ orõ: & pñtis familie tue humilis & deuota supplicatio, vt pctõrum omnium veniam, quam precamur, obtineant: nec cu3 patiaris cruciari gehennalibus flammis, que3 filij tui dñi nostri Jesu Christi precioso sanguine redemisti. Qui tecum & cu3 Spiritu sancto viuit & regnat Deus, Per omnia secula seculorum. ℟. Amen. ℣. Dominus vob. ℟. Et cum spiritu tuo. Et idem Sacerdos dicat. Anima eius, & anime omnium fidelium defunctorũ per misericordiam Dei. Et cantores immediate subiungant.

Et circunstantes clerici respondeant.

Et tunc statim cantores incipiant ℟. Memento mei Deus. fol. 148. Dum predictum ℟. cantatur, reuertantur in ecclesiam. Et postquam reuersi fuerint, stent ordinate in choro. Et finito ℟io sacerdos dicat alta voce Pater noster. ℣. Et ne nos indu. ℟. Sed libe. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine aĩam eius. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationẽ meam. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vobisc. ℟. Et cum spiritu tuo, Oremus.

Tibi domine commendamus animam famuli tui N. vt defunctus seculo tibi viuat: & que per fragilitatem mundane conuersationis peccata cõmisit, tu venia misericordissime pietatis absterge, Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen.

¶ De officio sepulture paruulorum. Cap. 34.

Incipit officium sepulture paruulorum Christianorum. Quando puer extrahitur de domo, & deportatur ad ecclesiam: dicuntur psalmi graduales, videlicet psal. Ad dominuz cũ tribularer. cum reliq. infra. fol. 181. Quilibet cum Gloria pat. & Sicut erat. ¶ Uel sic, cum puer extrahitur de domo, incipitur psalmus Beati immaculati, &c. fol. 124. & ps. Laudate pueri dñm. fol. 37. Et dñr cum Gloria patri. & Sicut erat. Et qñ puer fuerit in ecclesia, incipitur Aña. Hic accipiet benedictionem a dño: & misericordiam a Deo salutari suo: qr hec est generatio querentium dñm. ps. Domini est terra, & cũ Gloria pat. Sicut erat. fo. 38. Quo finito dicatur Kyrie eleis. Christe eleis. Kyrie eleis. Pater noster. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera nos. ℣. Me autez propter innocentiam suscepisti. ℟. Et confirmasti me in conspectu tuo in eternum. ℣. Dominus vob. ℟. Et cum spiritu tuo. Oratio.

Omnipotens & mitissime Deus, qui oĩbus paruulis renatis fonte baptismatis, dum migrant a seculo, sine vllis eorum meritis vitam illico largiris eternam: sicut anime huius paruuli hodie credimus te fecisse: fac nos, q̃s dñe: per intercessionez beate Marie virginis, & oĩum sctõrum tuorum, hic purificatis tibi mentibus famulari: & in paradiso cuz beatis paruulis perenniter sociari. Per Christum dominum. ℟. Amen. ¶ Dũ portatur ad tumulum dicatur Aña. Iuuenes & virgines, senes cum iunioribus laudent nomen dñi. ps. Laudate dñm de ce. fol. 347. Deinde dicatur Kyrie eleis. Christe eleis. Kyrie eleis. Pater nr. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera nos. ℣. Sinite paruulos venire ad me. ℟. Taliũ est eiñ regnuz celorum. ℣. Dñs vo. ℟. Et cũ spi. Oratio.

Omnipotens sempiterne Deus, sancte puritatis amator: qui animam huius paruuli ad celorum regna hodie misericorditer vocare dignatus es: digneris etiam domine ita nobiscum misericorditer agere: vt meritis tue sanctissime passionis, & intercessione beate Marie virginis, & omnium sanctorũ tuorum, in eodem regno nos cum omnibus sanctis & electis

tuis

tuis semper facias congaudere celestibus. Qui viuis et regnas cum Deo patre in vnitate Spiritus sancti Deus, per oia sec. etc.

¶ Quando reuertuntur ad ecclesiam, pronunciatur Antipho. Benedicite dnm. deinde dicat Cant. Benedicite omnia opera domini dño. sup. fol. 91. Quo finito: dr tota Antiph. Benedicite dñm omnes electi eius: agite dies letitie: et confitemini illi. Deinde dicatur ℣. Dñs vobis. ℟. Et cum Spiritu tuo. Oratio.

DEus, qui corda fidelium sancti Spiritus illustratione docuisti: da nobis in eodem spiritu recta sapere, et de eius semper consolatione gaudere.

Oratio.

COncede nos famulos tuos, quesumus domine Deus, perpetua mentis et corporis sanitate gaudere: et gloriosa beate Marie semper virginis intercessione a presenti liberari tristitia, et eterna perfrui letitia.

Oratio.

DEus, qui miro ordine Angelorum ministeria hominumque dispensas, concede propitius: vt quibus tibi ministrantibus in celo semper assistitur, ab his in terra vita nostra muniatur. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen.

¶ Ritus sepeliendi defunctum secularem, secundum vsum Patriarchatus Venetiarum. Cap. 29.

CUm clerici ad funus aliquod accedunt: acolytis et cruce precedentibus, ordinate pergũt ad locũ, vbi est corpus. s. vel ad ecclesiam: vel ad domũ defuncti: legendo psalmos graduales distincte et morose. Et cũ peruenerint ad ecclesiaz, vbi tumulandus est defunctus, ingrediendo eam cantent sequens responsorium: vt hic inferius notatum est, cum suo versu et resumptione.

Do mi nus cu sto di at te ab omni ma lo: cu=

sto di at a ni mam tu am do mi nus. Per cu ius.

Finito Responsorio si non fuit cantatum nocturnum triuz lectionum, cantetur. Quo finito incipiatur responsorium sequēs, cum versu et resumptione.

Q uomodo cōfitebor tibi do mi ne quādo veneris ī iudi=

ci o tu o. Fiat cor meum mundum: non custodiui animam

meam in car ne po si tam: pollui templū corporis me i:

et o pe re i ni quita tis co in qui na ui: precor te do mi=

ne antequam discutias me: miserere me i. Ti bi

Kyrie eleis. Chre eleis. Kyrie elei. P r nr. ℣. Et ne nos induc. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dne aiaz eius. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amē. ℣. Dne exaudi orone meā. ℟. Et clamor meus ad te ven. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cuz spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Adesto, qs dne, supplicationibus nostris, et pias aures tuas ad pces nras inclinare digneris: vt nos de throno maiestatis tue clementer exaudias, et orationes famulatus nostri dignanter admittas. Te inuocamus dne sancte pater ops, eterne, Deus pro aia famuli tui, quam hodierna die de hac luce vocare dignatus es: vt iubeas ei preparari paradisi tui loca virētia: non eam exurat flāma ignis crudelis gehenne: quia propterea Dns noster Jesus Chrs filius tuus in ligno crucis sub Pontio Pilato pati dignatus est, vt animas, q per Ade transgressionez perierant, sua sancta resurrectione ab inferni claustris liberaret. Confundantur ergo gehenne ianitores, et ministri nequitie erubescant: deducant eam angelice ptātes in sinū patriarcharū Abrahā, Jsaac, et Jacob patrū nror: osequat a tua potentia paratā electis iocūditatē: et a dextris hrditatē adepta letet: vt cum dies ille tremendus agnitionis tue aduenerit, vna cum sanctis et electis tuis, qui tibi placuerūt, in gloria maiestatis tue resurgere mereat ad indulgentiā, nō ad penā: et aiaz illā, quam fontis vnda pfudit, et chrisma salutis inūxit, nō sinas flāmaruz ardoribus cruciari, nec pctōrū vinculis alligari: sed liberā redde paradiso tuo, p indulgētiam pietatis tue: qr tuā clementiā dū in hoc seculo cōstitit, nō negauit. Per Chrm. ℟. Amen. ℟. Aia huius dū derelinqueret munduz soli Deo deuota est. Caro enim requiescet donec tempus veniat. ℣. Ad te dne leuaui animam meam: Deus meus in te confido, non erubescaz. Caro. Oremus. Oro.

Deus vniuersoruz creator et cognitor: q es beatitudo sanctorū: psta nobis petentibus: vt spūz fratris, vel sororis nri corporis nexibus absolutū, in lucis eterne facias regione gaudere. Per Chrm. ℟. Amē. Aña. Aiam de corpore, quam assumpsisti

psisti dñe, fac gaudere cū sanctis tuis in gloria. Oremus. Oratio.

Supplices exoramus pietatem tuā dñe sancte, pater ops, ęterne Deus pro anima famuli tui, quam de hac luce ad te accersiri iussisti: vt eā in regione viuorū cōstituas: & partē beatę resurrectionis inter sctōs & electos tuos habere cōcedas, Per Christum dñm nrm. ℟. Amen. ℟. In paradisum. fol. 142. Ad Bñs, Aña. Ego sum resurrectio fol. 145. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster. ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amē. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus.

Obsecramus misericordiam tuā ęterne Deus: qui hominē ad imaginem tuam creare dignatus es: vt animam famuli tui, quam hodierna die a rebus humanis eximi, & ad te accersiri iussisti, blande & misericorditer suscipias: non ei dominentur vmbrę mortis, nec tegat eā chaos & caligo tenebrarū: sed exuta omniū criminū labe, in sinu Abrahę collocata, locū lucis & refrigerij se adeptā esse gaudeat: & cū dies iudicij aduenerit, cū sanctis & electis tuis eam resuscitari iubeas, Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. ℣. Requiem ęternam dona ei domine. ℟. Et lux perpetua luceat ei. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen.

¶ In die 7. vel 30. atqȝ in anniuersario responsorium. Cap. 30.

Redemptor me us vi uit. Et in nouissimo

re sur gam: & renouabuntur de nu o ossa me a.

Et in carne me a vi debo dominum de um. ℣. Lau da anima

mine: & lux ppetua lu ce at e i: Et in carne me a. Kyrie eleis. Christe eleis. Kyrie elei. Pater noster. ℣. Et ne nos inducas in ten. ℟. Sed libe. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animã eius. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meã. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Te dñe sancte, pr̃ ops, ęterne Deus suppliciter deprecamur pro aĩa famuli tui, quã a voraginibus huius seculi ad te accersiri pręcepisti: vt digneris ei dñe dare locum lucidum, & locũ refrigerij & quietis: liceatq; ei transire portas infernorum, & pęnas tenebrarum: maneatq; in mansionibus sanctorũ, & in luce sancta quam olim Abrahę promisisti & semini eius: & cum magnus dies ille resurrectionis aduenerit, resuscitare euz digneris domine ad requiem vna cũ sanctis & electis tuis: deleas eius delicta atque peccata, vsque ad nouissimum quadrantez: tecumq; immortalitatis tuę vitam & regnum consequatur ęternuz. Per Christum dñm nostrũ. ℟. Amen. Aña. Hęc requies mea in seculum seculi: hic habitabo quoniam elegi eam. Oremus. Oratio.

Viri

D Iri vulneris nouitate percussi, et quodammodo cordibus sauciati misericordiã tuam mundi redemptor flebilibus vocibus imploramus, vt chari nostri animam proprium ad te datorem reuertentem, blande leniterque suscipias: et si quas ille ex hac carnali cõmoratione cõtraxit maculas, tu Deus solita pietate clementer indulgeas: obliuioniq; in perpetuũ tradas: atq; eandem tibi cum ceteris redituram, et ad corpus qñque reuersuram, sanctorũ tuorũ cetibus aggregari precipias. Per Christum dñm. Amen. Aña. Animam pcamur, quã creasti dñe, vt suscipi iubeas in regnũ tuum: et in sinu Abrahe collocari facias, vt cum beato Lazaro portionem accipiat. Oremus. Oño.

O Mnipotentis Dei misericordiam deprecemur, cuius iudicio nascimur et finimur, vt spiritũ fratris, vel sororis nostri, quem domini pietas de incolatu mundi huius transire pcepit, requies eterna suscipiat: et cum beate resurrectioni presentet: et in finibus Abrahe, Isaac, et Jacob collocare dignet. Per Chrm dñm nostrũ. ℟. Amen. Aña. Spũs tuus bonus deducet me in terrã rectã: propter nomẽ tuũ dñe viuificabis me in equitate tua: et educes de tribulatione animã meam. Oremus. Oño.

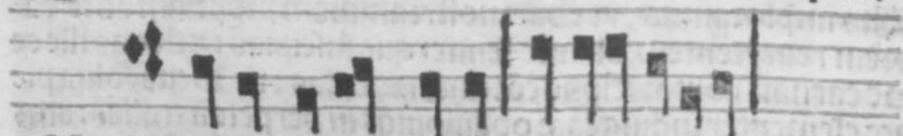
D Eus, qui iustis supplicationibus semper psto es, q pia vota dignaris intueri, da famulo tuo, cui hodie officia pstamus, cum sanctis atque electis tuis beati muneris portionem. Per Chrm dñm nrm. ℟. Amen. Aña. Credo dñe Deus carnis resurrectionem, et vitã eternã: sed tm deprecor tuã clementiã, vt nõ inter hedos, sed iter oues cõsortiũ merear. Oremus. Oño.

C Lementiã tuã suppliciter exoramus dñe sancte, pater omnipotens, eterne Deus, redẽptor animarũ, pro aia famuli tui, quã de hac luce accersiri iussisti: vt angelus tuus suscipiat eã: et spũs tuus refrigeret eam: et cũ iudicabitur non eat cõdẽnata. ℣. De profundis. ℟. Requiem eternam. infra. f.161. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorum. Oremus. Oño.

A Bsolue, quesumus dñe, animam famuli tui: et animas omnium famulorum tuorum confratrum nostrorum ab omni vinculo delictorum: vt in resurrectionis gloria inter sanctos, et electos tuos resuscitati respirent. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. ℣. Requiem eternam dona eis domine. ℟. Et lux perpetua luceat eis. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen.

¶ Incipit officium in agenda mortuorum.

¶ Ad vesperas absolute incipitur. Cap. 31.

Aña. P la ce bo do mi no. E v o v a e. Psalmus.

D Ilexi qm̄ exaudiet dñs: vocē orōnis meę. Q r inclinauit aurem suā mihi: r in dieb⁹ meis inuocabo. C ircū dederūt me dolores mortis: r picula inferni inuenerūt me. T ribulationē r dolorē inueni: r nomē dñi inuocaui. O dñe libera aīa meā: misericors, dñs r iust⁹: r de⁹ nr̄ miseret. C ustodiēs puulos dñs, humiliat⁹ sū: r libauit me. C ōuertere aīa mea i requiē tuā: qz dñs bn̄fecit tibi. Q r eripuit aīaz meā de morte, oculos meos a lachrymis, pedes meos a lapsu. lacebo dño: i regione viuorū. R eqē. Aña.

P la ce bo do mi no in re gi o ne vi uo rum. Aña.

H e i mi hi. E v o v a e. Psalmus.

A D dñz, cū tribularer, clamaui: r exaudiuit me. D ñe libera aīaz meā a labijs iniqs: r a lingua dolosa. Q uid det tibi: aut qd apponat tibi ad linguā dolosaz? S agittę potētis acutę: cū carbonibus desolatorijs. H ei mihi, qz incolatus meus prolongatus est habitaui cū habitantibus cedar, multū incola fuit aīa mea. C um his qui oderūt pacez erā pacificus: cum loquebar illis impugnabant me gratis. R equiem ęternam. Aña.

H e i mi hi: qui a in co la tus me us pro longatus est.

Aña.

Psalmus. LEuaui oculos meos in mõtes: vnde veniet auxilium mihi? Auxilium meũ a dño: qui fecit cęlum ⁊ terram. Non det in cõmotionem pedẽ tuum: neque dormitet qui custodit te. Ecce non dormitabit, neqꝫ dormiet, qui custodit Israel. Dñs custodit te, dñs protectio tua, super manuꝫ dexterã tuam. Per diem sol non vret te: neque luna per noctẽ. Dñs custodit te ab oĩ malo: custodiat aĩaꝫ tuam dñs. Dñs custodiat introitum tuum ⁊ exitum tuum, ex hoc nunc ⁊ vsque in seculum. Requiem ęter.

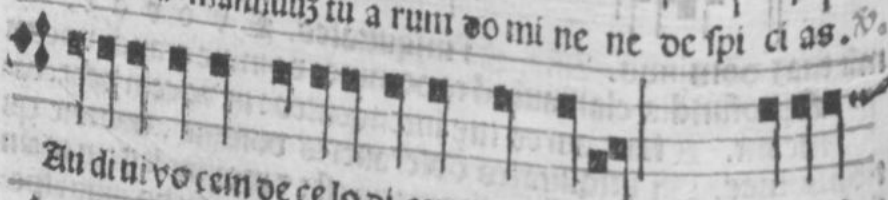
Aña. Si iniquitates. E v o v a e. ps. DE profundis clamaui ad te domine: domine exaudi vocem meam. Fiant aures tuę intendentes: in vocem deprecationis meę. Si iniquitates obseraueris domine, domine qs sustinebit? Quia apud te propitiatio est: ⁊ propter legem tuam sustinui te domine. Sustinuit anima mea in verbo eius: sperauit anima mea in domino. A custodia matutina vsqꝫ ad noctem: speret Israel in domino. Quia apud dominum misericordia: ⁊ copiosa apud euꝫ redemptio. Et ipse redimet Israel: ex omnibus iniquitatibus eius. Requiem ęternam. Antiph.

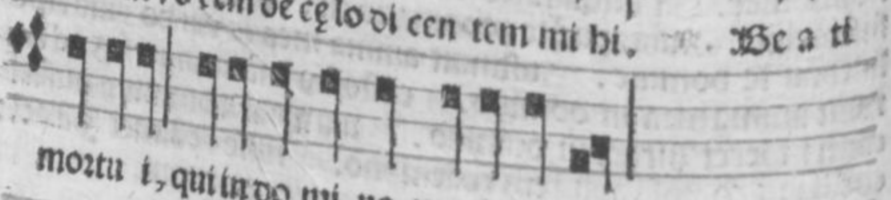

Onfitebor tibi dñe i toto corde meo: qm̄ audisti verba oris mei. In cōspectu angelorū psallā tibi: adorabo ad templuz sanctū tuū, ⁊ confitebor noi tuo. Super misericordia tua ⁊ veritate tua: qm̄ magnificasti super omne nomē sanctū tuū. In qua cunque die inuocauero te, exaudi me: multiplicabis in aīa mea virtutē. Cōfiteant̄ tibi dñe oēs reges terrę: qr audierūt oīa verba oris tui. Et cātēt in vijs dñi: qm̄ magna est gloria dñi. Qm̄ excelsus dñs, ⁊ humilia respicit: ⁊ alta a lōge cognoscit. Si ambulauero in medio tribulationis, viuificabis me: ⁊ sup irā inimicorū meorum extēdisti manum tuā, ⁊ saluū me fecit dextera tua. Dñs retribuet pro me, dñe misericordia tua in seculum: opera manuuz tuarū ne despicias. Requiem ęternam dona ei. Aña.

Canticum.

Magni-

M Agnificat anima mea Dñm. E t exultauit spũs meus in Deo salutari meo. Q uia respexit humilitatem ancillę suę: ecce enim ex hoc beatã me dicent oẽs gñationes. Q r fecit mihi magna, qui potens est: r sanctum nomen eius. E t misericordia eius a progenie in progenies timentibus eũ. F ecit potentiã in brachio suo: dispersit superbos mente cordis sui. D eposuit potentes de sede: r exaltauit humiles. E surientes impleuit bonis: r diuites dimisit inanes. S uscepit Jsrael puerũ suum: recordatus misericordię suę. S icut locutus est ad pães nostros: Abrahã, r semini eius in secula. R equiez ęternã.

O m ne quod dat mi hi pa ter ad me ve ni et: r eum qui ve nit ad me non e ij ci am foras.

Deinde dicat P ater nr̃, secre. Et notandum q̃ in diebus ferialibus in vesperis triũ siue nouem lectionũ: qñ sine nota dicunt, r in laudibus eorundẽ dicit̃ P ater nr̃, cũ psalmo L auda anima mea dñm, r versiculis, r debitis orõnibus, flexis genibus. Jn alijs vero diebus in officio defunctorum genua non flectuntur, nec dicit̃ psal̃s. L auda anima mea dñm. P ater noster, qui ℣. Et ne nos inducas in tentatio. ℟. Sed liba nos a malo. ps.

L Auda aĩa mea dñm: laudabo dñz in vita mea: psallã Deo meo q̃diu fuero. N olite confidere in principibus: in filijs hoĩum, in q̃bus non est salus. E xibit spiritus eius, r reuertet̃ in terrã suã: in illa die peribunt oẽs cogitationes eorum. B eatus cuius Deus Jacob adiutor eius: spes eius in Dño Deo ipsius, qui fecit cęlum r terrã: mare r omnia quę in eis sunt. Q ui custodit veritatẽ in seculũ: facit iudiciũ iniuriã patientibus, dat escã esurientibus. D ñs soluit cõpeditos: dñs illuminat cęcos. D ñs erigit elisos: dñs diligit iustos. D ñs custodiat aduenas: pupillũ r viduã suscipiet: r vias peccatorum disperdet. R egnabit dñs in secula: Deus tuus sion, in generatione r generationem.

uem. Requiē ęter. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe aīas eorum. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor meus ad te ve. ℣. Dñs vob. ℟. Et cū spi. Oremus. Oratio.

DEus, qui inter apostolicos sacerdotes famulos tuos pontificali, seu sacerdotali fecisti dignitate vigere: pſta, quęsumus, vt eorū quoque perpetuo aggregētur consortio. Oratio.

DEus venię largitor, ⁊ humanę salutis amator, q̄s clementiam tuam: vt nostrę congregationis fratres, sorores, propinquos, amicos, ⁊ benefactores, qui ex hoc seculo transierunt, beata Maria semper virgine intercedente cū oībus sanctis tuis, ad perpetuę beatitudinis consortiū peruenire concedas. Oīo.

FIdeliū Deus oīuz cōditor ⁊ redemptor, aīabus famulorum famularumqꝫ tuarū remissionem cūctorū tribue pctōrū, vt indulgentiā, quā semp optauerunt, pijs supplicationibus ꝯsequātur. Qui viuis ⁊ regnas cuz Deo patre in vnitate spiritus sancti Deus, Per oīa secula seculorū. ℟. Amen. ℣. Requiē ęternam dona eis domine. ℟. Et lux perpetua luceat eis. ℣. Requiescāt in pace. ℟. Amen. ¶ Ad matutinum incipitur inuitatorium.

Inuita. Regem cu i om ni a vi uunt, Ve ni te adoremus. ps.

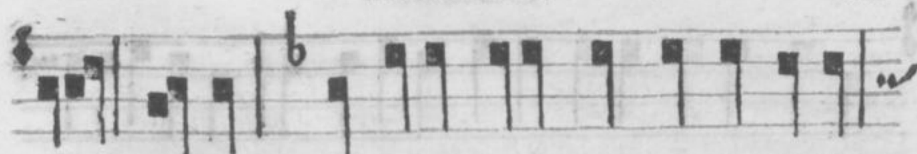
Enite exultemus domino: iubilemus

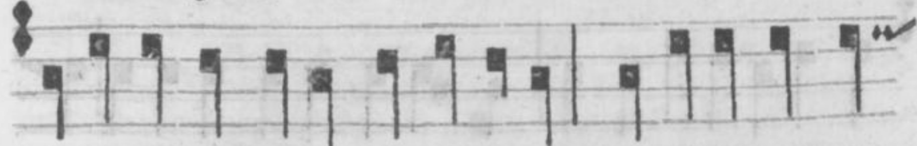

Deo sa lu ta ri no stro: prę oc cu pe-

mus fa ci em e ius in cō fes sione: ⁊ in psalmis iubilemus

ei. Regem. Quoniam Deus magnus dominus,

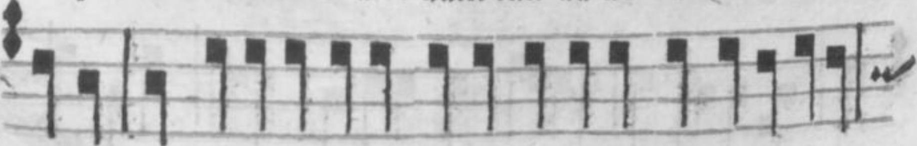

& rex magnus super omnes deos: quoniam non re=

pellet dominus plebem suam: quia in manu eius

sunt omnes fines terre: & altitudines montium

ipse conspicit. Venite. Quoniaz ipsius est mare,

& ipse fecit illud: & aridam fundauerunt manus

eius: venite adoremus & procidamus ante deum:

plore=

plo remus coram do mino qui fecit nos: qui a ip se est

do mi nus de us no ster: nos au tem po pu lus e ius, et

o ues pa scu e e ius. Regem cu i. Ho di e si

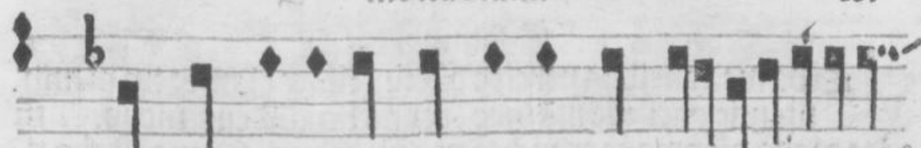
vo cem e ius au di e ritis, no li te ob du ra re cor da

ve stra: si cut in e xa cerba ti o ne secundum diem ten=

ta ti o nis in de ser to: vbi tentaue runt me pa tres ve=

stri: pro bauerunt et vi de runt o pe ra me a. Venite.

Qua

Q ua dra gin ta an nis pro xi mus fui gene ratio-

ni huic: ⁊ dixi sem per hi er rant corde: ip si ve ro

non cognouerunt vias meas: qui bus iu ra ui in ira

me a: si in troibunt in re qui em me am. Re-

gem cu i. Re qui em ę ter nam do na eis domine:

⁊ lux perpetua lu ceat e is. Venite. Re gem cu i. totum.

¶ Dictum inuitatorium cũ suo psalmo non dicitur: nisi in crastino omnium sanctorũ: ⁊ cum funus presens fuerit. In primo nocturno. Antiphona.

Di ri ge. E v o v a e.

Psalmus.

Psalmus.

VErba mea auribus percipe dñe: intellige clamorem meum. Intende voci orõnis meę, rex meus & Deus meus. Qm ad te orabo dñe: mane exaudies vocem meam. Mane astabo tibi, & videbo: quoniã non Deus volens iniquitatem tu es. Neqꝫ habitabit iuxta te malignus: neqꝫ ꝑmanebunt iniusti ante oculos tuos. Odisti oẽs qui operantur iniquitatem: perdes oẽs qui loquuntur mendacium. Virum sanguinum & dolosum abominabit̃ dominus: ego autẽ in multitudine misericordię tuę. Introibo in domum tuam: adorabo ad templum sanctum tuuꝫ in timore tuo. Domine deduc me in iustitia tua propter inimicos meos: dirige in conspectu tuo viã meã. Qm non est in ore eoruꝫ veritas: cor eorũ vanũ est. Sepulchrũ patens est guttur eorum: linguis suis dolose agebant: iudica illos Deus. Decidant a cogitationibus suis: scd̃m multitudinem impietatũ eorum expelle eos: quoniam irritauerunt te domine. Et lętentur omnes qui sperant in te: in ęternum exultabunt, & habitabis in eis. Et gloriabuntur in te omnes, qui diligunt nomen tuum: quoniam tu benedices iusto. Domine vt scuto bonę voluntatis tuę: coronasti nos. Requiem ęternam dona eis domine. Antiphona.

Dirige do mi ne De ũs me us in cõspectu tu o vi am

me am. Añа. Con uer te re domi ne. E v o v a e. ps. Domine ne in furore tuo arguas me: Psalmus. vt supra folio 58. cum Requiem ęternam dona eis domine. Antipho.

Con uer te re do mi ne: & e ri pe a ni mã me am:

quo-

DOmine Deus meus in te speraui: saluum me fac ex oibus persequentibus me, & libera me. N e quando rapiat vt leo aiam meã: dũ non est qui redimat, neq; qui saluum faciat. D ñe Deus meus, si feci istud: si est iniquitas in manibus meis. S i reddidi retribuentibus mihi mala: decidã merito ab inimicis meis inanis. P ersequať inimicus aiam meã, & cõprehendat, & conculcet in terra vitã meam: & gloriaz meã in puluerem dedu-cat. E xurge domine in ira tua: & exaltare in finibus inimicoruz meorum. E t exurge dñe Deus meus in precepto qđ mandasti: & synagoga populoruz circundabit te. E t pp hanc in altum re-gredere: dñs iudicat populos. I udica me domine ẜm iustitiaz meã: & ẜm innocentiã meã super me. C õsumeť nequitia pctõrũ, & diriges iustuz: scrutãs corda & renes Deus. I ustũ adiutoriũ meuz a Dño: qui saluos facit rectos corde. D eus iudex iustus, fortis & patiens: nunquid irascetur per singulos dies? N isi co-uersi fueritis, gladiuz suũ vibrabit: arcũ suũ tetendit, & parauit il-luz. E t in eo parauit vasa mortis: sagittas suas ardentibus ef-fecit. E cce parturijt iniustitiaz: cõcepit dolorẽ: & peperit iniqui-tatem. L acũ aperuit, & effodit eũ: & incidit in foueã, quam fecit. C onuertetur dolor eius in caput eius: & in verticem ipsius ini-quitas eius descendet. C onfitebor domino ẜm iustitiam eius: & psallam nomini Domini altissimi. R equiem eternam dona.

dum

dum non est qui redimat, neq; qui saluum faciat. Sm curiã.

℣. A porta in fe ri. ℟. Erue do mi ne a ni mas eo rum.

scdm patriarchatum, ℣. Di rige do mi ne de us me us.

℟. In con spe ctu tuo vi am me am.

Deinde dicitur Pater noster, qui. secret. Quo completo dicat hebdomadarius alta voce versuz. Et ne nos inducas in tentationem. Respondeant omnes. Sed libera nos a malo. Tunc lector absolute incipiat lectionem, ꝛ eandem terminet sine Tu autem Domine miserere nobis. Et sic legantur omnes lectiones in officio mortuorum.

Lectio prima.

PArce mihi Dñe: nihil enim sunt dies mei. Quid est homo, ꝗ̃ magnificas eum? aut quid apponis erga eum cor tuuz? Visitas eum diluculo: ꝛ subito probas illum. Usquequo non parcis mihi, nec dimittis me, vt glutiam saliuam meaz? peccaui: Quid faciam tibi o custos hominuz? Quare posuisti me contrariũ tibi, ꝛ factus sum mihimetipsi grauis? Cur non tollis peccatũ meũ? ꝛ quare non auferꝭ iniquitatem meã? Ecce nunc in puluere dormiam: ꝛ si mane me quesieris, non subsistam. Finita lectione secundum vsum patriarchalem, dicitur post oẽs lectiones. Beati mortui qui in Domino moriuntur, ꝛ sequitur Responsorium [illegible]

Credo

Credo ꝙ redemptor me us vi=

uit: ⁊ in nouissimo di e

de terra surrecturus sum: ⁊ in carne me a videbo de

um Saluatorem meum ℣. Quem vi su r us

sum ego ip se ⁊ nõ a li us: ⁊ oculi mei con spectu

ri sunt. ℣. Et in car ne. Lectio secunda.

TEdet animam meam vitę meę: dimittã aduersum me elo=quiuꝫ meum, loquar in amaritudine aīę meę: dicam Deo, noli me condemnare. Indica mihi, cur me ita iudices. Nunqd bonū tibi videtur, si calūnieris, ⁊ opprimas me opus manuum tuarū, ⁊ consilium impiorū adiuues? Nunquid oculi carneī tibi sunt? aut sicut videt homo, ⁊ tu vides? Nūquid sicut dies hominis dies tui? ⁊ anni tui sicut humana sunt tēpora? Ut queras

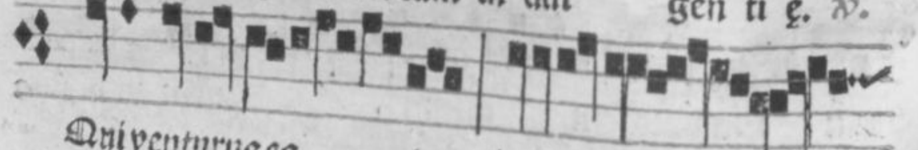
iniquitatem meã: ꝛ peccatũ meũ scruteris. Et scias quia nihil impium fecerim: cũ sit nemo, qui de manu tua possit eruere. ℟.

Lcõ iij.

MAnus tuę dñe fecerũt me: ꝛ plasmauerũt me totũ in circuitu: ꝛ sic repẽte ꝓcipitas me. Memento q̃so, ꝙ sicut lutũ feceris me, ꝛ in puluerem reduces me. Nonne sicut lac mulsisti me, ꝛ sicut caseum me coagulasti? Pelle ꝛ carnibus vestisti me, ossibus ꝛ neruis compegisti me. Uitam ꝛ misericordiam tribuisti mihi, ꝛ visitatio tua custodiuit spiritum meum. ℟.

iudi=

iu di ca re terram, v bi me ab scon=

dam a vul tu i rę tu ę. Qui a pec caui ni=

mis in vita me a ℣. Cõmissa mea

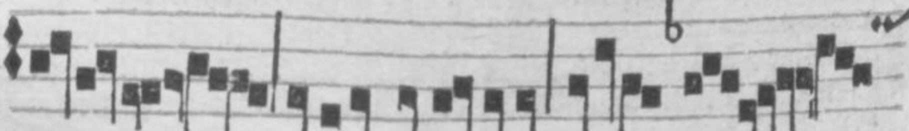
domine pa uesco: ⁊ an te te e rube sco: dũ ve=

ne ris iu di ca re, no li me condem na=

re. Quia. ℣. Requiem ęternam dona

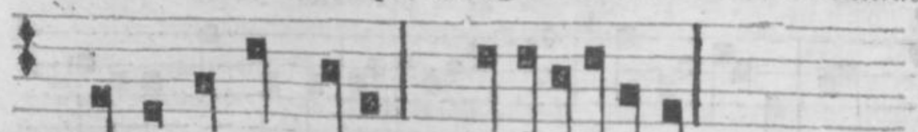

e is domine: ⁊ lux perpetu a lu ce at e=

 is. Quia

In secundo nocturno. Aña.

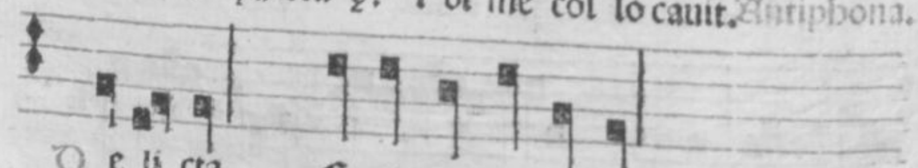
Psalmus.

DOminus regit me, ꝛ nihil mihi deerit: in loco pascuę ibi me collocauit. S uper aquam refectionis educauit me: animam meam conuertit. D eduxit me super semitas iustitię: propter nomen suum. N am ꝛ si ambulauero in medio vmbrę mortis: non timebo mala, quoniam tu mecum es. V irga tua ꝛ baculus tuus, ipsa me consolata sunt. P arasti in conspectu meo mensam aduersus eos, qui tribulant me. I mpinguasti in oleo caput meum: ꝛ calix meus inebrians quam pręclarus est. E t misericordia tua subsequatur me, omnibus diebus vitę meę. E t vt inhabitem in domo domini, in longitudine dierum. R equiem ęternam dona eis domine.

Antiphona.

Antiphona.

Psalmus.

AD te dñe leuaui animam meam: Deus meus in te confido, non erubescam. N eque irrideant me inimici mei: etenim vniuersi qui sustinent te, non confundentur. E t cõfundantur omnes iniqua agentes superuacue. V ias tuas domine demonstra mihi: ꝛ semitas tuas edoce me. D irige me in veritate tua, ꝛ doce me: quia tu es Deus saluator meus, ꝛ te sustinui tota die.

R emi-

Reminiscere miserationuz tuarũ dñe: ⁊ misericordiarũ tuarũ, q̃ a sclo sunt. Delicta iuuẽtutis mee ⁊ ignorãtias meas: ne memineris. Scdz̃ misericordiã tuã memẽto mei tu: pp bonitatem tuã dñe. Dulcis ⁊ rectus dñs pp hoc legẽ dabit delinquentib⁹ in via. Diriget mansuetos in iudicio: docebit mites vias suas. Uniuerse vie dñi misericordia ⁊ veritas, requirẽtibus testamentũ ei⁹ ⁊ testimonia eius. Propter nomẽ tuũ dñe propitiaberis pctõ meo: multũ est enim. Quis est hõ q timet dñm: legẽ statuit ei in via quaz elegit. Aia ei⁹ in bonis demorabit: ⁊ semẽ ei⁹ hẽditabit terrã. Firmamentũ est dñs timẽtibus eũ: ⁊ testm̃ ipsius, vt manifestet illis. Oculi mei semp ad dñm: qm̃ ipse euellet de laqueo pedes meos. Respice i me, ⁊ misere mei: qz vnic⁹ ⁊ paup sũ ego. Tribulationes cordis mei multiplicate sũt: de necessitatib⁹ meis erue me. Uide humilitatẽ meã ⁊ laborẽ meũ: ⁊ dimitte vniuersa delicta mea. Respice inimicos meos, qm̃ multiplicati sunt: ⁊ odio iniquo oderũt me. Custodi aiaz meã, ⁊ erue me: nõ erubescã, qm̃ spaui i te. Innocẽtes ⁊ recti adheserũt mihi: qz sustinui te. Libera de⁹ israel, ex oib⁹ tribulatiõib⁹ suis. Req.

Aña. Delicta iuuen tu tis me e ⁊ igno ran ti as me as

ne me mi ne ris do mi ne. Antiphona.

Cre do vi de re. E v o v a e. Psalmus.

Dominus illuminatio mea ⁊ salus mea: quẽ timebo? Dñs protector vite mee: a quo trepidabo? Dũ appropiãt super me nocentes: vt edant carnes meas. Qui tribulant me inimici mei: ipsi infirmati sunt, ⁊ ceciderũt. Si cõsistãt aduersum me ca-

stra: non timebit cor meū. Si exurgat aduersū me p̄liū: in hoc ego sp̄abo. Unā petij a dño, hāc reqrā: vt ihabitē in domo dñi oib⁹ dieb⁹ vitę meę. Ut videā volūtatē dñi: ⁊ visitē tēplū eius. Qm̄ abscōdit me in tabernaculo suo: in die maloꝝ ꝓtexit me in abscōdito tabernaculi sui. In petra exaltauit me: ⁊ nunc exaltauit caput meū sup inimicos meos. Circuiui ⁊ immolaui in tabernaculo ei⁹ hostiā vociferationis: cātabo ⁊ psalmū dicā dño. Exaudi dñe vocē meā, qua clamaui ad te: miserere mei, ⁊ exaudi me. Tibi dixit cor meū, exqsiuit te facies mea: faciē tuā dñe reqram. Ne auertas faciē tuā a me: ⁊ ne declines in ira a seruo tuo. Adiutor me⁹ esto, ne derelinquas me: neq̄ despicias me Deus salutaris meus. Qm̄ pr̄ meus ⁊ mr̄ mea dereliquerunt me: dñs aut assumpsit me. Legē pone mihi dñe in via tua: ⁊ dirige me in semitam rectā pp̄ inimicos meos. Ne tradideris me in aīas tribulantiū me: qm̄ insurrexerunt in me testes iniqui, ⁊ mētita est iniqtas sibi. Credo videre bona dñi in terra viuētiū. Expecta dñm, viril'r age: ⁊ ↄfortet cor tuū, ⁊ sustine dñz. Req.

Pater noster. ℣. Et ne nos induc. ℟. Sed libera. Tunc secrete dicitur Lectio iij.

Responde mihi quantas habeo iniqtates ⁊ peccata: scelera mea ⁊ delicta ostende mihi. Cur faciē tuam abscondis: ⁊ arbitraris me inimicum tuū: Contra foliū qđ vento rapit̄ ostendis potentiā tuā; ⁊ stipulam siccā persequeris, Scribis enim cōtra me

me amaritudines: ⁊ consumere me vis peccatis adolescentię meę. Posuisti in neruo pedē meū: ⁊ obseruasti omnes semitas meas: ⁊ vestigia pedū meorum considerasti. Qui quasi putredo consumēdus sum: ⁊ quasi vestimentū, qđ comeditur a tinea. ℟.

Emento mei de us: qui a ven=
tus est vi ta me a. Nec
a spi ci at me vi sus ho mi nis. ℣. De pfundis
clamaui ad te do mi ne: domine exau di vo cem
me am. Nec a spi ci at me.

Lectio quinta.

HOmo natus de muliere, breui viuēs tpe, replet multis miserijs. Qui quasi flos egredit ⁊ cōterit: ⁊ fugit velut vmbra: ⁊ nūq̃ i eodē statu pmanet. Et dignū ducis sup huiuscemodi aperire oculos tuos, ⁊ adducere eū tecū in iudiciū: Quis pōt facere mūdū de immūdo cōceptū semine: Nōne tu qui sol⁹ es: Breues dies hoīs sunt: numerus mēsiū eius apud te est. Constituisti terminos eius: q̄ pteriri non poterunt. Recede ergo paululū ab eo: vt quiescat donec optata veniat, ⁊ sicut mercenarij dies eius. ℟.

Eu mi bi do mi ne, qui a pec ca ui
ni mis in vi ta me a: quid
faciam mi ser: v bi fu gi am ni si ad
te Deus me us: Mise re re me=
i, dum ve ne ris in nouissimo
di e. ℟. A ni ma me a tur ba ta est
val de: sed tu do mi ne suc cur re e=
i. Mi=

Lectio sexta.

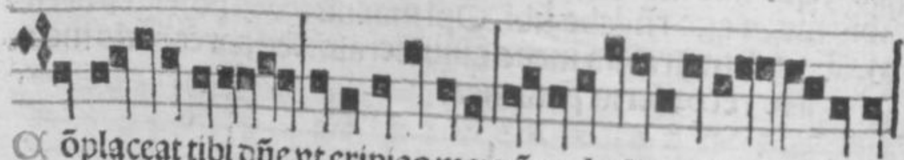
QVis mihi hoc tribuat, vt in inferno protegas me, et abscondas me, donec ptrãseat furor tuus, et ꝯstituas mihi tp̄s, in quo recorderis mei? Putas ne mortu⁹ hō rursum viuat? Cūctis dieb⁹, qb⁹ nūc milito, expecto, donec veniat imutatio mea. Vocabis me, et ego rñdebo tibi. Opi manuū tuarū porriges dexteraz. Tu qdem gressus meus dinumerasti: sed parce pctis meis. ℟. vi. Ne recorderis pctā mea. quare supra. f. 143. In iij. noct.

Añia Complaceat. Psalmus.

EXpectans expectaui dñm: et intēdit mihi. Et exaudiuit p̄ces meas: et eduxit me de lacu miserię, et de luto fęcis. Et statuit supra petrā pedes meos: et direxit gressus meos. Et immisit in os meū canticū nouū: carmen Deo nr̄o. Videbūt multi, et timebunt: et sperabūt in dño. Beatus vir cui est nomen dñi spes eius: et non respexit in vanitates et insanias falsas. Multa fecisti tu dñe Deus meus mirabilia tua: et cogitationibus tuis nō est qui similis sit tibi. Annūciaui et locutus sum: multiplicati sunt sup numerū. Sacrificiuz et oblationē noluisti: aures autē pfecisti mihi. Holocaustū et p pcō nō postulasti: tūc dixi, ecce venio. In capite libri scriptuz est de me: vt facerē voluntatē tuā: Deus meus volui, et legem tuaz in medio cordis mei. Annūciaui iustitiā tuaz in ecclesia magna: ecce labia mea nō prohibebo: dñe tu scisti. Iustitiā tuā nō abscondi in corde meo: veritatē tuā, et salutare tuū dixi. Non abscōdi misericordiā tuā, et veritatem tuā a ꝯcilio multo. Tu aūt dñe ne longe facias miserationes tuas a me: misericordia tua, et veritas tua semp susceperūt me. Qm̄ circundederūt me mala, quorū nō est numerus: cōprehenderunt me iniqtates meę, et nō potui vt viderē. Multiplicatę sunt super capillos capitis mei: et cor meum dereliquit me.

me. C omplaceat tibi dñe, vt eruas me: dñe ad adiuuandum me respice. C onfundant̃ & reuereant̃ simul qui q̃runt aĩam meã: vt auferant eã. C onuertant̃ retrorsũ & reuereant̃: qui volũt mihi mala. F erant confestim confusionẽ suã: qui dicunt mihi, euge, euge. E xultent & letentur super te omnes querentes te: & dicant semper magnificetur dominus, qui diligũt salutare tuum. E go autem mendicus sum & pauper: dominus solicitus est mei. A diutor meus & protector meus es tu: Deus meus ne tardaueris. R equiem eternam dona eis domi. Sequitur Antiphona.

B eatus qui intelligit. cum R equiem eternam dona eis domine. E t lux perpetua luceat eis. supra. fo. 59. Antiphona.

Q uemadmodũ desiderat ceruus ad fon. sup. fol. 145. Aña.

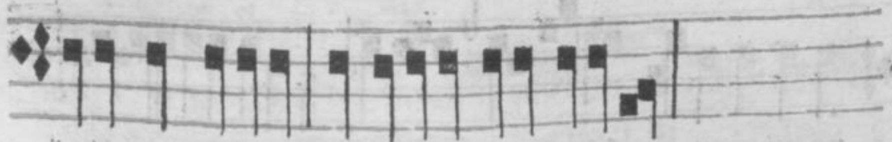
niam

niam ⁊ appare bo ante fa ciem domini. Ne tradas

be sti js a ni mas con fi ten tes ti bi. ℟. Et a ni mas

pauperum tuorum ne obliuiscaris in finem. vt supra dicitur.
Pater noster. ℣. Et ne nos induc. ℟. Sed libera. Lectio vij.

SPiritus meus attenabitur: dies mei breuiabuntur: ⁊ solum mihi superest sepulchrum. Non peccaui: ⁊ in amaritudinibus moratur oculus meus. Libera me Domine, ⁊ pone me iuxta te: ⁊ cuiusuis manus pugnet contra me. Dies mei transierunt: cogitationes meę dissipatę sunt torquentes cor meum. Noctem verterunt in diem: ⁊ rursum post tenebras spero lucem. Si sustinuero, infernus domus mea est: ⁊ in tenebris straui lectulũ meũ. Putredini dixi, pater meus es: mater mea ⁊ soror mea vermibus. Ubi est ergo nunc prestolatio mea, ⁊ patientia mea? Tu es Domine Deus meus.

Responsorium.

Eccantem me quo ti di e ⁊ non me pe=

ni ten tem ti mor mor tis con tur bat me.

me. Qui a in in fer no nulla est redemptio: mi=

se re re me i de us, ⁊ sal ua me. De us in

no mi ne tu o sal uum me fac: ⁊ in virtu te tu a

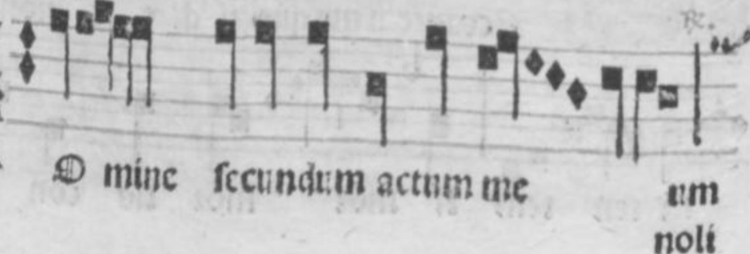

li be ra me. Qui a in. Lectio octaua.

Pelli meę consumptis carnibus adhęsit os meum: ⁊ derelicta sunt tantummodo labia mea circa dentes meos. Miseremini mei, miseremini mei saltem vos amici mei: quia manus domini tetigit me. Quare persequimini me sicut Deus, ⁊ carnibus meis saturamini? Quis mihi tribuat, vt scribantur sermones mei? Quis mihi det, vt exarentur in libro stilo ferreo, vel plūbi lamina, vel celte sculpantur in silice? Scio enim ꝙ redemptor meus viuit: ⁊ in nouissimo die de terra surrecturus sum: ⁊ rursuz circundabor pelle mea: ⁊ in carne mea videbo Deū Saluatorem meū. Quez visurus sum ego ipse: ⁊ oculi mei ɔspecturi sunt, ⁊ non alius

℟.

D omine secundum actum me um

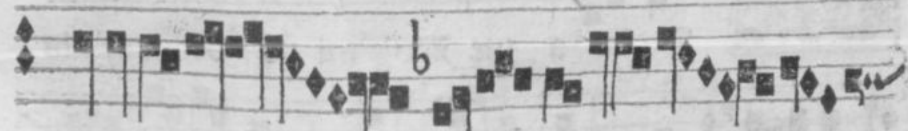
noli

no li me iu di ca re: ni-

hil dignũ in cõspectu tu o c gi: i-

deo de precor ma iesta tem tu-

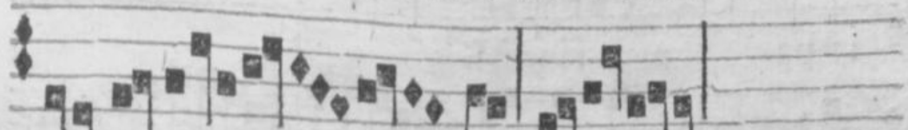
am. Ut tu Deus deleas iniqui-

ta tem me am. ℣. Amplius

laua me dñe ab iniu sti ti a me a: ⁊ a delicto me

o munda me. Ut tu. Lectio nona.

QUare de vulua eduxisti me? qui vtinam consumptus essem ne oculus me videret. Fuissem quasi non essem de vtero transla-

ro translatus ad tumulum. Nunquid non paucitas dierum meorum finietur breui? Dimitte me ergo, vt plangam paulu- lum dolorem meum: antequam vadam, & non reuertar ad ter- ram tenebrosam, & opertam mortis caligine, terram miserie & tenebrarum, vbi vmbra mortis & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.

Responsorium.

Ji be ra me Do mi ne de vi is in fer ni: qui portas e re as confre gi- sti, & vi si ta sti in fer num, & de di sti e is lu men, vt vi de rent te. Qui e rant in pe nis tenebra- rum. Clamantes & dicen tes: adue ni sti re- demptor

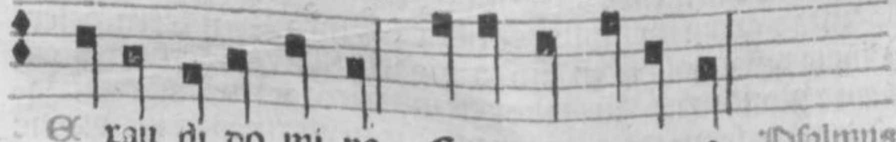
¶ Supra dictū responsoriū dicat̃ tātūmodo cum fit pro defunctis vigilia triū lectionū, vel nouē lectionū sine nota Responsoriū. Libera me Dñe de morte. cū suis versiculis dicit̃ solūmodo in crastino oīum Sanctorū, & quandocūq; nouē lectiones pro defunctis cum nota dicuntur: quere supra fol, 134. Et repetitur. ℣. Libera me domine. Ad laudes incipitur absolute, Aña.

Psalmus. Miserere mei Deus ſm magnā misericordiam tuam. f. 59. Aña.

Antiphona.

Psalmus.

TE decet hymnus Deus in sion: & tibi redetur votum in hierusalem. Exaudi orationē meam: ad te omnis caro veniet. Verba iniquorum p̄ualuerūt sup nos: & impietatibus nostris tu ppitiaberis. Beatus quē elegisti, & assumpsisti, habitabit in atrijs tuis. Replebimur in bonis domus tuę: sanctū est templum tuū, mirabile in equitate. Exaudi nos Deus salutaris noster: spes oīum finiū terrę, & in mari longe. Preparās montes ī virtute tua accinctus potētia: q cōturbas pfundū maris, sonū fluctuum eius. Turbabunt̃ gētes: & timebūt qui habitāt terminos a signis tuis: exitus matutini, & vesperę delectabis. Visitasti ter-

A por ta in fe ri e r u e do mi ne a ni mam me am. Antiph.

O m nis spi ri tus. E v o v a e. Psalmus.
Laudate dñm de celis: laudate eum in excelsis. fol. 147. Añа.

O m nis spi ri tus laudet dominũ. ℣. Audiui vocem de ce-
lo dicentẽ mihi. ℟. Be a ti mor tu i qui in do mi no mo-
riuntur. Aña. E go sum. E v o v a e. Canticum.
Bñdictus dñs Deus Israel: qr visitauit ⁊ fec. fol. 174. Aña.

E go sum re sur re cti o ⁊ vi ta: qui cre dit in me
e ti am si mortuus fu e rit, viuet: ⁊ omnis qui vi uit
⁊ cre-

τ credit in me, nō morietur in ęternū, Qua aña finita. dī Pr nr. secre. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera nos a ma.

ps. De profundis. fol. 160. ¶ Nota q ps. De profundis. dī ad laudes defunctoꝝ diebus ferialibus: τ nullo alio tpe dī. Sed dicto versu. Et ne nos. τ rñso. Sed libe. dicantur versus sequētes. scilicet. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe aias eoꝝ. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veni. ℣. Dñs vob. ℟. Et cum spū tuo. Oremus.

DEus, qui inter apostolicos sacerdotes, famulos tuos pōtificali seu sacerdotali fecisti dignitate vigere, pręsta quęsumus: vt eorum quoque perpetuo aggregentur consortio. Oīo.

DEus, venię largitor, τ humanę salutis amator, quęsumus clementiam tuam: vt nostrę congregationis fratres, sorores propinquos, τ benefactores, qui ex hoc seculo transierunt, beata Maria semper virgine intercedente cum oībꝰ sctis tuis, ad perpetuę beatitudinis consortium peruenire cōcedas. Oīo.

FIdelium Deus oīum conditor τ redemptor, aiabus famulorū famularumqꝫ tuarū remissionē cunctorum tribue peccatorū: vt indulgentiā, quā semper optauerunt, pijs suplicationibus consequantur. Qui viuis τ regnas cum Deo patre in vnita. ℣. Requiē ęternā dona eis dñe. ℟. Et lux perpetua luceat eis. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ¶ Vel dicatur vna de infrascriptis orationibus. ¶ In die depositionis defuncti. Oratio.

DEus, cui propriū est miserere semper τ parcere, te suplices exoramus pro aīa famuli tui N. quam hodie de hoc seculo migrare iussisti: vt nō tradas eū in manibus inimici, neqꝫ obliuiscaris in finē: sed iubeas eū a sanctis angelis suscipi, τ ad patriā paradisi perduci: vt qꝛ in te separauit, credidit, non pęnas ęternas sustineat, sed gaudia sempiterna possideat. Per dñm.

¶ In die 3. 7. vel trigesimo depositionis defuncti. Oratio.

QVęsumus dñe, vt aię famuli tui N. cuiꝰ depositionis diem tertiū, vel septimū, vel trigesimū cōmemoramus sanctorū atqꝫ electorum suorum largiri digneris consortiū, τ rorē misericordię tuę perēnē infundas. Per dñm no. ¶ Pro viro defuncto. Oīo.

Inclina domine aurem tuam ad preces nostras, quibus misericordiam tuam supplices deprecamur: vt animam famuli tui N. quam de hoc seculo migrare iussisti, in pacis ac lucis regione constituas, & sanctorum tuorum iubeas esse consortem. Per dominum nostrum Jesum. ℭ Pro vna defuncta. Oratio.

Quesumus dñe pro tua pietate miserere anime famule tue N. & a contagijs mortalitatis exutam, in eterne saluationis partem restitue. Per dñm. ℭ Pro patre, & matre. Oratio.

Deus qui nos patrem & matrem honorare precepisti, miserere clementer animabus patris & matris mee: eorumque peccata dimitte, meque eos in eterne claritatis gaudio fac videre. Per dominum nost. ℭ Pro pluribus parentibus. Oratio.

Deus, qui nos patrem & matrem honorare precepisti, miserere clementer aiabus parentum nostrorum: eorumque peccata dimitte: nosque eos in eterne claritatis gaudio fac videre. Per dominum nostr. ℭ Pro pluribus defunctis. Oratio.

Omnipotēs sempiterne deus, cui nunquam sine spe misericordie supplicatur, propitiare aiabus famulorum famularumque tuarū: vt qui de hac vita in tui nois confessione decesserūt, sanctorū tuorum numero facias aggregari. Per do. ℣. Requiē eternā dona eis dñe. ℟. Et lux perpetua luceat eis. ℣. Requiescāt in pace. ℟. Amen. ℭ Sequitur Missa pro defunctis in cantu.

ℭ Missa in agenda pro mortuis. Cap. 32.

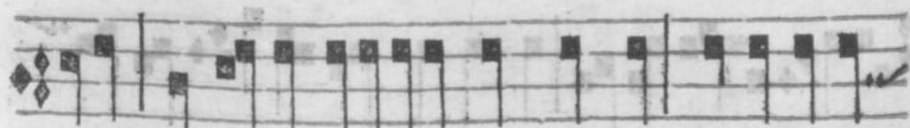
Requiem e ternam do na e is do mi ne: & lux per pe tu a lu ceat

at e is. ps. Te de cet hymnus

De us in Si on: ⁊ tibi red de tur votum in Hieru-

sa lem: ex au di ora ti o nem me am: ad te om̄nis

ca ro ve ni et. Re qui em ę ter nam.

Ky ri e e 3 leison. Chri ste e 3 le i son.

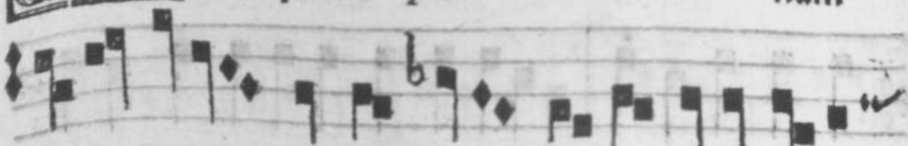
Ky ri e e le i son. ij.

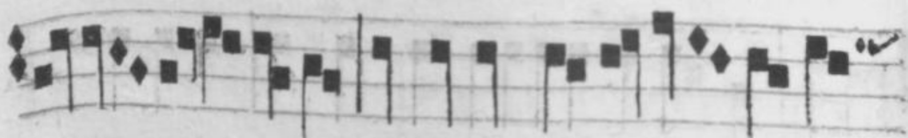
Ky ri e e le i son. i. Grad.

E qui em ę ter nam

do na e is Do mi ne:

& lux per pe=

tu a lu ce at

e is.

In memo ri a e ter=

na e rit iu=

stus:

ſtus: ab au di ti o ne

ma la non

ti me bit.

¶ Tractus.

B ſol ue Do mi ne a ni=

mas om ni um fi de li um de fun cto rum

ab omni vin cu lo de li cto=

rum. ℣. Et gra ti a tu a il lis ſuc cur ren=

te mereantur eua de re iu di ci um vl=

ti o nis: ℟. Et lu cis e ter ne

beati tu di ne per fru i.

Sequitur sequentia.

Jes i re di es il la, sol uet se clum in fa=

uil la: te ste Da uid cum Sy bil la. Q uan tus

tremor est futurus: quādo iudex est vētur⁹ cūcta stricte di=
scussurus.

scussurus. Tuba mirũ spar gẽs sonũ p regiones pulcra regio=

nũ, coget om nes ante thronuz. Mors stupebit et

natura: cum resurget cre atura iudican ti responsura.

Liber scriptus pro fe retur: in quo to tuz cõtine tur: vn

de mũ dus iudicetur. Iudex ergo cum sedebit: quicqd la=

tet appare bit: nil inultũ remane bit. Quid sũ miser tũc

dicturus: quẽ patronũ rogaturus, dum vix iustus sit securus.

Rex

Rex tremendę maiestatis, qui sal uan dos saluas gratis,

salua me fons pi e tatis. Recor da re Je su pi e, ꝙ

sum causa tuę vię, ne me per das illa di e. Querēs

me se di sti lassus, redemisti crucē passus: tātus la=

bor nō sit cassus. Iuste iudex vl tionis, donū fac remis=

si o nis, ante di ē ra ti o nis. Ingemisco tanq̃ reus:

culpa rubet vultus meus: supplicanti parce deꝰ. Qui Ma=

riam

riam absoluisti, ꝛ latronē exaudisti, mihi quoq; spē dedisti.

Preces meę non sunt dignę: sed tu bon⁹ fac benigne, ne perenni cremer igne. Inter oues locum pręsta: ꝛ ab hędis me sequestra, statuēs in parte dextra. Confutatis maledictis, flāmis acribus addictis, voca me cū benedictis. Oro supplex ꝛ acclinis: cor contritū quasi cinis: gere curā mei finis. Lacrymosa dies illa: qua resurget ex fauilla.

Offertorium.

sanctus

sanctus Michael representet e as in lu cem

san ctam. Quam o lim Abrahe pro mi si sti et se-

mi ni e ius. Ho-

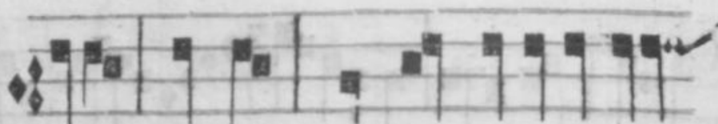
sti as et preces tibi Domi ne laudis of fe ri mus:

tu su sci pe pro a nimabus il lis, qua rum

hodi e memo ri am facimus, fac e as Domine de morte

tran si re ad vitam. Quam o lim Abrahe pro mi si sti.

Sanctus

Anctus, Sanctus, Sanctus dominus Deus

saba oth. Ple ni sunt cę li & ter ra glo ri a tua,

ho san na in ex cel sis. Be ne dictus qui venit in no=

mi ne do mi ni, ho san na in ex cel sis.

Gnus De i, qui tol lis pec ca ta mun=

di, dona e is re qui em. A Gnus De i, qui

tol lis peccata mundi dona e is requiem. A Gnus Dei

Dei, q tollis peccata mūdi, dona eis requiē sempiternā.

¶ Communio.

ux e ter na lu ce at e is Do mi ne,

Cum san ctis tuis in ę ter num: qui a pi us es.

℣. Requiem ę ternam dona eis domine: & lux perpetu a luce-

at eis. Cum sanctis. ℣. Requi e scāt in pace. ℟. Amen.

¶ Ordo visitandi tumulos defunctorum. Cap. 33.

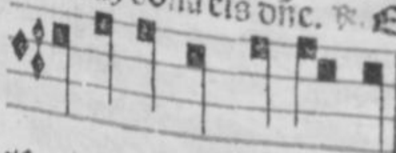
ORdo visitandi tumulos defunctorum immediate, postquā pro eis cantata fuerit Missa, in die depositionis eorum tertio, septimo, trigesimo, vel anniuersario. Cū Missa pro aliquo defuncto decantanda fuerit, ante inchoationem Missę Sacrista, vel alius, cui ipse commiserit pannum nigrum super sepulcrum illius defuncti apponat: & duo candelabra cū duobus cereis accensis, vnum ad caput, aliud ad pedes collocare non obliuiscatur. Tempore vero cōgruo dictus Sacrista campanā pulset: vt tali signo clerici ad sepulcrū defuncti processionalr visitādū cōuenire possint. Et dū cantat. **Agnus Dei,** pparent ab ipso Sacrista aqua bñdicta, incensum, & pluuiale nigrum, vel viride.

Et data bñdictione a sacerdote, cõpleta missa, ⁊ inchoato a cãtoribus: ℞io, **Qui Lazarũ resuscitasti a monumẽto.** sup. f.165. Acolytus accepta cruce vadat ad sepulcrum defuncti: ipsum quę sequant clerici bini ⁊ bini, ita q̃ vltimo loco veniat sacerdos pluuiali indutus, ⁊ in manu librũ gestãs habẽs a dextris diaconũ cũ aqua benedicta, a sinistris vero subdiaconũ cũ incenso. Cum quũt ad sepulchrũ vẽtũ fuerit, acolytus cũ cruce ⁊ habdomadarius cũ ministris, ⁊ oẽs alij clerici sacerdotes, siue fratres circa sepulcrũ ordinate se disponant. Et hebdomadarius accipiat aquam benedictam de manu diaconi, ⁊ aspergat sepulcrũ defuncti: deinde thuribulũ, vt idẽ adoleat incenso. Quibus peractis, ⁊ responsorio finito, cantor cũ primo choro dicat **Kyrie eleison.** fol.142. Et eo finito, sacerdos dicat alta voce P ẽ nr̃. Quo in silentio dicto, dicat ℣. **Et ne nos indu.** ℞. **Sed libera.** ℣. **A porta inferi.** ℞. **Erue dñe animã eius.** ℣. **Requiescant in pace.** ℞. **Amẽ.** ℣. **Dñe exaudi orationem meam.** ℞. **Et clamor meus ad te ve.** ℣. **Dñs vobiscum.** ℞. **Et cum spiritu tuo. Oremus.** Oratio.

ABsolue quęsumus Domine, animam famuli tui ab omni vinculo delictorum: vt in resurrectionis gloria inter sanctos ⁊ electos tuos resuscitatus respiret. Per Christum Dominum nostrum. ℞. Amen. ¶ Pro vna defuncta. Oratio.

INueniat, q̃s dñe, anima famulę tuę lucis ęternę consortium, cuius perpetuę misericordię consecuta est sacramentum. Per Chrm dñm. ℞. Amen. ¶ Pro pluribus defunctis. Orõ.

DEus vita viuentium, spes morientium, salus omnium in te sperantium, pręsta propitius: vt animę famulorum famularumque tuarum a nostrę mortalitatis nexibus absolutę, beata Maria semper virgine intercedente, in perpetua cum sanctis tuis luce lętentur. Per Christum dominum nostrũ. ℞. Amen. ℣. **Requiem ęternã dona eis dñe.** ℞. **Et lux ppetua luceat eis.** Deinde cantores dicant.

Et dicto a clericis circunstãtibus.

Cantores immediate incipiãt respõsoriũ. **Memento mei deus.** fol. 148. Et dũ cãtat̃ p̃dictũ responsoriũ reuertant̃ in ecclesiam.

Et postq̃ reuersi fuerint, stent ordinate in choro: ⁊ finito respõsorio sacerdos dicat alta voce. Pater noster. ⁊ eo ĩ silẽtio dicto, subiungat versũ. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animam eius. ℣. Requiescat in pace. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meã. ℟. Et clamor meus. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cũ spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Tibi dñe cõmendamus aiam famuli tui N. vt defunctus seculo tibi viuat: ⁊ q̃ per fragilitatẽ mundanę conuersationis peccata commisit, tu venia misericordissimę pietatis absterge. Per Chr̃m dñm nostrũ. ℟. Amen. ¶ Pro vna defuncta. Oõ.

Tibi dñe cõmendamus aiam famulę tuę N. vt defuncta seculo tibi viuat: ⁊ quę per fragilitatẽ mundanę cõuersationis peccata commisit, tu venia misericordissimę pietatis absterge. Per Chr̃z dñz nr̃z. ℟. Amẽ. ¶ Pro pluribus defunctis. Oõ.

Tibi dñe cõmendamus aias famulorũ famularũq₃ tuarum, ⁊ oiu₃ fideliũ defunctorꝝ, vt defuncti seculo tibi viuant: ⁊ quę per fragilitatẽ mundanę conuersationis peccata cõmiserũt, tu venia misericordissimę pietatis absterge. Per Chr̃m. ℟. Amen.

¶ Incipiunt septem psalmi penitentiales. Cap. 34.

Aña. Ne reminiscaris. Ps. Domine ne in furore. folio 58. Ps.

Beati quorũ remissę sunt iniqtates: ⁊ quorum tecta sunt peccata. Beatus vir cui nõ imputauit dñs peccatum: nec est in spũ eius dolus. Qm̃ tacui inueterauerunt ossa mea: dum clamarem tota die. Qm̃ die ac nocte grauata est super me manus tua: conuersus sum in ęrumna mea, dũ configitur spina. Delictu₃ meũ cognitũ tibi feci: ⁊ iniustitiã meã non abscondi. Dixi, cõfitebor aduersum me iniustitiã meam dño: ⁊ tu remisisti impietatẽ peccati mei. Pro hac orabit ad te oĩs sanctus, in tẽpore opportuno. Veruntamen ĩ diluuio aquarum multarũ, ad eũ nõ approximabunt. Tu es refugium meum a tribulatione, q̃ circundedit me: exultatio mea erue me a circundantibus me. Intellectũ tibi dabo, ⁊ instruam te in via hac qua gradieris: firmabo super te oculos meos. Nolite fieri sicut equus ⁊ mulus: quibus non est intellectus. In chamo ⁊ freno maxillas eorꝝ cõstringe: ⁊ q̃ nõ approximant ad te. Multa flagella peccatoris: sperantes aute₃ in dño misericordia circundabit. Lętamini ĩ domino ⁊ exultate iusti: ⁊ gloriamini omnes recti corde. Gloria patri. Ps. Domine

ne ne in furore tuo arguas me. ij. supra folio 58. ps. Miserere mei Deus scdm magnam misericordiam tuam. supra fol. 59. ps.

Domine exaudi orationē meam, et clamor meus ad te veniat. Non auertas faciem tuā a me: in quacūq3 die tribulor, inclina ad me aurē tuā. In quacunq3 die inuocauero te: velociter exaudi me. Quia defecerūt sicut fumus dies mei: et ossa mea sicut cremiū aruerunt. Percussus sum vt fenū, et aruit cor meū: qr oblitus sum comedere panē meū. A voce gemitus mei, adhesit os meū carni mee. Similis factus sum pellicano solitudinis: factus sum sicut nycticorax in domicilio. Uigilaui, et factus sum sicut passer solitarius in tecto. Tota die exprobrauerunt mihi inimici mei: et qui laudabāt me aduersum me iurabāt. Quia cinerē tanq3 panē mādūcabā: potū meū cū fletu miscebā. A facie ire indignationis tue: qr eleuans allisisti me. Dies mei sicut vmbra declinauerūt: et ego sicut fenū arui. Tu aūt dñe in eternū pmanes: et memoriale tuum in gñatione et gñationem. Tu exurgēs misereberis sion: qr tēpus miserendi eius, qr venit tps. Qm̄ placuerūt seruis tuis lapides eius: et terre eius miserebuntur. Et timebunt gentes nomē tuū dñe: et oēs reges terre gloriā tuā. Quia edificauit dñs sion: et videbit in gloria sua. Respexit in orationem humiliū: et non spreuit pces eorū. Scribātur hec in gñatione altera: et populus qui creabitur laudabit dñz. Quia prospexit de excelso sctō suo: dñs de celo in terrā aspexit. Ut audiret gemitus cōpeditorū: vt solueret filios interēptorū. Ut annūciēt in siō nomē dñi: et laudē eius in Hierlm. In conueniendo populos in vnū, et reges, vt seruiant dño. Respondit ei in via virtutis sue: paucitatē dierum meoruz nuncia mihi. Ne reuoces me in dimidio dieruz meorū: in gñatione et gñationem anni tui. Initio tu dñe terrā fundasti: et opera manuuz tuarum sunt celi. Ipsi peribunt, tu aūt pmanes: et oēs sicut vestimētū veterascent. Et sicut opertoriū mutabis eos et mutabuntur: tu aūt idē ipse es, et anni tui non deficient. Filij seruorū tuorū habitabunt: et semen eorū in seculū dirigetur. Gloria pat. Psalm. De profundis clamaui ad te domine. supra. fol. 164. Psalmus. Domine exaudi orationem meam, auribus perci. supra. fo. 149. Añ. Ne reminiscaris dñe delicta nr̄a, vel parentū nr̄orū: neq3 vindictam sumas de pctis nostris. Oratio dicēda ante Litanias.

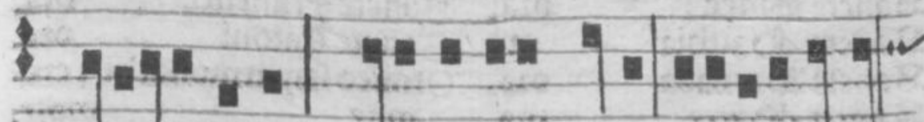
Inenar=

Inenarrabilem magnitudinis tuę potentiã, ops Deus, petimus ꝛ oramus: vt nos patriarcharum fides ędificet, prophetarũ sciẽtia illuminet, apostolorũ charitas ad Dei nostri ꝛ mutuã fraternę dilectionis charitatẽ inuitet, martyrũ tolerantia corroboret, ꝯfessorũ pseuerãtia ꝯfirmet, ꝛ oĩa exẽpla sanctorum instruant: ac pcipua illorum inuocamus merita quorũ noĩa in libro vitę scripta esse non dubitamus: vt p nobis ꝛ pro omnibus in hoc loco ꝛ in toto mundo famulantibus ante te Deũ nostrũ intercessores adesse dignent. Per Chrm dñm nostrũ. ℟. Amen.

¶ Litania. Cap. 35.

Kyrie e lei son. Christe e le i son. Christe audi nos.

Christe exaudi nos. Pater de cęlis Deus miserere nobis.

Fili redẽptor mũdi deus, miserere nobis. Spiritus sancte

Deus, miserere nobis. Sancta Trinitas vnus Deus,

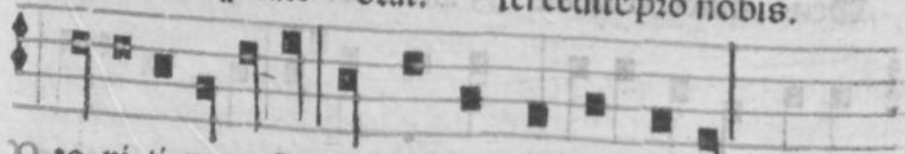

mi se re re no bis. Sancta Maria o ra pro nobis.

Santa Dei genitrix ora. Sancte Michael ora.

Sancta virgo virginum ora. Sancte Gabriel ora.

Sancte Raphael ora.
Oēs sci angeli ⁊ archang. orāt.
Oēs sci btōrū spūuum ordi. orāt.
Sācte Joānes Baptista ora.
Oēs sci pčiarchę ⁊ pphe. orāt.
Sancte Petre ora.
Sancte Paule ora.
Sancte Andrea ora.
Sancte Jacobe ora.
Sancte Joannes ora.
Sancte Thoma ora.
Sancte Jacobe ora.
Sancte Bartholomęe ora.
Sancte Matthęe ora.
Sancte Simon ora.
Sancte Tadęe ora.
Sancte Matthia ora
Sancte Barnaba ora.
Sancte Marce ora.
Sancte Luca ora.
Omnes sancti Apostoli ⁊ Euāgelistę orate.
Oēs sancti discipuli Dñi orat.
Oēs sancti Innocentes orate.
Sancte Stephane ora.
Sancte Laurenti ora.
Sancte Vicenti ora.
Sancte Fabiane ora.
Sancte Sebastiane ora.
Sci Joānes ⁊ Paule orat.
Sci Cosma ⁊ Damiane orāt.
Sci Geruasi ⁊ Protasi orāt.
Omnes scti Martyres orāt.
Sancte Sylucster ora.
Sancte Gregori ora.
Sancte Martine ora.
Sancte Augustine ora.
Sancte Ambrosi ora.
Sancte Hieronyme ora.
Sancte Nicolae ora.
Omnes sancti pontifices ⁊ cōfessores orate.
Omnes sci Doctores orate.
Sancte Benedicte ora.
Sancte Dominice ora.
Sancte Francisce ora.
Sancte Antoni ora.
Omnes sancti monachi ⁊ eremitę orate.
Oēs sci sacerdotes ⁊ leui. orat.
Scā Maria magdalena orāt.
Sancta Agnes ora.
Sancta Lucia ora.
Santa Cecilia ora.
Sancta Agatha ora.
Sancta Catherina ora.
Sancta Margarita ora.
Oēs scē virgines ⁊ viduę orāt.
Omnes sancti ⁊ sancti Dei, intercedite pro nobis.

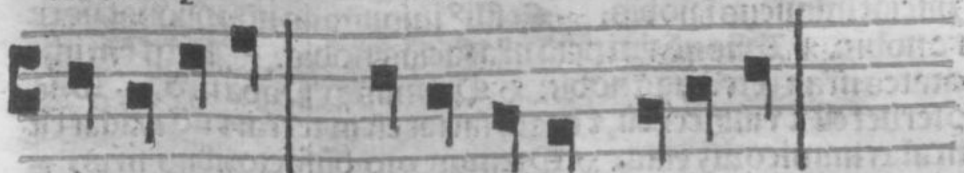

Pro pi ti us e sto par ce no bis do mi ne.

Propitius esto: exaudi nos domine.

Ab omni malo libera nos domine.

Ab omni peccato libe.
Ab ira tua libe.
Ab insidijs diaboli libe.
A subitanea ⁊ improuisa mor=
te libe.
Ab ira ⁊ odio ⁊ omni mala volū=
tate libe.
A fulgure ⁊ tempestate libe.
A spiritu fornicationis libe.
A morte perpetua libe.
Per mysterium sanctę incarna=
tionis tuę libe.
Per aduentum tuum libe.
Per natiuitatem tuam libe.
Per baptismum ⁊ sanctuz ie=
iunium tuum libe.
Per crucē ⁊ passionē tuā libe.
Per sctāz resurrect. tuā libe.
Per mortē ⁊ sepulturā tuā li.
Per admirabilem ascensio=
nem tuam libe.
Per aduentuz Spiritus san=
cti paracliti libe.
In die iudicij libe.

Pec ca to res, te ro ga mus au di nos.
Vt nobis parcas te rog. Vt nobis indulgeas te rog.
Vt ad veram pęnitentiam nos perducere digneris te rog.
Vt ecclesiam tuā sanctā regere ⁊ conseruare digneris te rog.
Vt domnum apostolicum ⁊ omnes ecclesiasticos ordines in
sancta religione conseruare digneris te rog.
Vt inimicos sanctę Ecclesię humiliare digneris te rog.
Vt regibus ⁊ principibus christianis pacem ⁊ veram concor=
diam donare digneris te rog.
Vt cūcto populo chr̄iano pacē ⁊ vnitatē largiri digneris, te r.
Vt nosmetipsos in tuo sancto seruitio confortare ⁊ conseruare
digneris. te rog.
Vt mentes nostras ad cęlestia desideria erigas. te rog.
Vt oībus bn̄factoribus nr̄is sempiterna bona retribuas, te ro.
Vt animas nostras, fratrum, propinquorum, ⁊ benefactorum
nostrorum ab ęterna damnatione eripias, te rog.
Vt fructus terrę dare, ⁊ conseruare digneris, te rog.
Vt oībus fidelibus defunctis requiē ęternā donare dig. te rog.
Vt nos exaudire digneris te rog.
Fili Dei, te rogamus audi nos.

gnus Dei, qui tollis peccata mundi, parce nobis domine.
gnus Dei, qui tollis peccata mundi, exaudi nos domine.
gnus Dei, qui tollis peccata mundi. miserere nobis:
Xpe audi nos. Xpe exaudi nos. Kyrie elei. Xpe eleis. Kyrie eleis. Pr nr. Et ne nos. Deus in ad. &c. fol. 17. Saluos fac seruos tuos & ancillas tuas. Deus meus sperantes in te. Esto nobis dne turris fortit. A facie inimici. Nihil pficiat inimicus i nobis. Et fili⁹ iniquitatis nō apponat nocere nobis. Dne nō fm pctā nra facias nobis. Neq3 fm iniqtates nras retribuas nobis. Oremus p Papa nro. Dns pseruet eū & viuificet eū, & beatū faciat eū in terra: & nō tradat eū in aiaz inimicoru3 eius. Oremus pro bnfactoribus nris. Retribuere dignare dne oibus nobis bona facietib⁹ pp nomen scm tuū vitā ęternā. Orem⁹ pro fidelib⁹ defunctis. Regē ęternā. &c. & lux perpe. &c. Requiescāt i pace. Amē. Pro fratribus nris absentib. Saluos fac seruos tuos. De⁹ me⁹ sperātes in te. Mitte eis dne auxiliū de scto. Et de Sion tuere eos. Dne exau. Et cl. Dns vob. Et cu3.

Oro.

DEus cui propriū est misereri semper & parcere, suscipe deprecationē nram: & nos & omnes famulos tuos, quos delictorū catena pstringit, miseratio tuę pietatis clemēter absoluat.

Oro.

EXaudi, qs dne, supplicū pces, & pfitētium tibi parce pctis: vt pariter nobis indulgentiā tribuas benignus & pacem.

Oro.

INeffabilem nobis domine misericordiam tuam clementer ostende: vt simul nos & a peccatis omnibus exuas, & a pęnis quas pro his meremur, eripias.

Oratio.

DEus, qui culpa offenderis, pęnitentia placaris, preces populi tui supplicantis propitius respice: & flagella tuę iracundię, quę pro peccatis nostris meremur, auerte.

Oratio.

OMnipotens sempiterne Deus, miserere famulo tuo Papę nostro N. & dirige eum fm tuā clementiā in viā salutis ęternę: vt te donante tibi placita cupiat, & tota virtute perficiat.

Oratio.

Deus,

Deus, a quo sancta desideria, recta consilia, & iusta sunt opera, da seruis tuis illam quam mundus dare non potest pacem: vt & corda nostra mandatis tuis dedita, & hostium sublata formidine, tempora sint tua protectione tranquilla. Oratio.

Ure igne sancti spūs renes nostros, & cor nostrū dñe: vt tibi casto corpore seruiamus, & mūdo corde placeamus. Oratio.

Fidelium Deus omnium conditor & redemptor, animabus famulorum famularumque tuarum remissionem cunctorum tribue peccatorum: vt indulgentiam quam semper optauerunt, pijs supplicationibus consequantur. Oratio.

Actiones nostras, quesumus domine, aspirando preueni, & adiuuando prosequere: vt cuncta nostra oratio & operatio a te semper incipiat, & per te cepta finiatur. Oratio.

Omnipotens sempiterne Deus, qui viuorum dominaris simul & mortuorum, omniumque misereris, quos tuos fide & opere futuros esse prenoscis, te supplices exoramus: vt pro quibus effundere preces decreuimus, quosque vel presens seculum adhuc in carne retinet, vel futurum iam exutos corpore suscepit, intercedentibus oībus sanctis tuis, pietatis tue clementia, omnium delictorum suorum veniam consequantur. Per dominum. ℣. Dñe exaud. ℟. Et clam. ℣. Benedicamus dño. ℟. Deo gratias. ℣. Exaudiat nos omnipotens & misericors dñs. ℟. Amen.

¶ Psalmi graduales, in feriali officio tantum dicuntur in Quadragesima. Cap. 36.

Canticum graduum ante inchoationem matutini absolute incipitur. Psalmi dñr sedendo: orationes vero & versiculi flexis genibus: & omnia per ordinem, vt hic sequitur. Psalmus. Ad dñm cum tribularer cl. fol. 160. Et dicuntur hi primi psalmi sine Gloria pat. & Requiem etern. vltimo excepto. Leuaui oculos meos in montes, vnde ve. fol. 160. Psalmus.

Letatus sum in his que dicta sunt mihi: in domum dñi ibim⁹. Stantes erant pedes nři: in atrijs tuis Hierl'em. Hierl'em, q̄ edificatur vt ciuitas: cuius participatio eius in idipsum. Illuc enim ascenderunt tribus, tribus dñi, testimoniū Israel: ad ꝯfitēdum nomini dñi. Quia illic sederūt sedes in iudicio: sedes super domū Dauid. Rogate q̄ ad pacem sunt Hierl'em: & abundantia diligentibus te. Fiat pax in virtute tua: & abūdantia in turribus

 tuis.

tuis. Propter fratres meos ⁊ proximos meos: loquebar pacem
de te. Propter domum Dñi Dei nostri: quesiui bona tibi. Ps.
Ad te leuaui oculos meos: qui habitas in celis. Ecce sicut
oculi seruorũ in manibus dñorũ suorũ. Sicut oculi ancil-
le in manibus dñe sue: ita oculi nr̃i ad dñm deũ nr̃m, donec mi-
sereatur nr̃i. Miserere nr̃i dñe, miserere nr̃i: q2 multum repleti su-
mus despectione. Quia multum repleta est anima nostra: op-
probrium abundantibus ⁊ despectio superbis. Psalmus.
Nisi q2 dñs erat in nobis: (dicat nũc Israel) nisi q2 dñs erat
in nobis. Cũ exurgerẽt hoĩes in nos: forte viuos deglu-
tissent nos. Cũ irasceretur furor eorũ in nos: forsitan aqua ab-
sorbuisset nos. Torrentẽ pertransiuit aĩa nr̃a: forsitan pertrã-
sisset aĩa nr̃a aquã intolerabilẽ. Benedictus dñs, qui non dedit
nos in captionem dentibus eorũ. Aĩa nr̃a sicut passer erepta est
de laqueo venãtiũ. Laqueus contritus est: ⁊ nos liberati sumus.
Adiutorium nr̃m in noĩe dñi: qui fecit celũ ⁊ terrã. Requiem
eter. Et lux perpetua luce. Pater nost. Et ne nos.
Sed libera. A porta inferi. Erue dñe aĩas eorum. Re-
quiescant in pace. Amen. Dñe exaud. Et clamor.
Dñs vobiscum. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.
Absolue, q̃s dñe, aĩas famulorũ famularũq3 tuarum, ⁊ oĩum
fideliũ defunctorum ab oĩ vinculo delictorum: vt in resurrectio-
nis gloria inter scõs ⁊ electos tuos resuscitati respirẽt. Per. Ps.
Qui confidunt in dño, sicut mõs sion: nõ cõmouebitur in eternũ,
qui habitat i Hierlez. Mõtes in circuitu eius, ⁊ dñs in cir-
cuitu ppl̃i sui: ex hoc nunc ⁊ vsq3 in seculũ. Quia nõ re-
linquet dñs virgã pctõruz super sortẽ iustorũ: vt nõ extendãt iu-
sti ad iniqtatẽ manus suas. Benefac dñe bonis: ⁊ rectis corde.
Declinantes aũt in obligationes adducet dñs cũ operantibus
iniquitatem: pax super Israel. Gloria patri, ⁊ filio. Psalmus.
In conuertendo dñs captiuitatez sion: facti sumus sicut consola
ti. Nunc repletum est gaudio os nr̃m: ⁊ lingua nostra exulta
tione. Nunc dicent inter gentes: magnificauit dñs facere cum
eis. Magnificauit dominus facere nobiscum: facti sumus letã-
tes. Conuerte dñe captiuitatẽ nostrã: sicut torrens in austro.
Qui seminant in lachrymis: in exultatione metẽt. Euntes ibãt
⁊ flebant: mittentes semina sua. Uenientes autem venient cum
exulta-

exultatione: portantes manipulos suos. Gloria pa. Psalmus.
NIsi dñs edificauerit domū: in vanū laborauerūt qui edificant eam. Nisi dñs custodierit ciuitatē: frustra vigilat qui custodit eam. Vanum est vobis ante lucē surgere: surgite postquam sederitis, qui manducatis panē doloris. Cum dederit dilectis suis somnum: ecce hereditas dñi, filij merces fructus ventris. Sicut sagitte in manu potentis: ita filij excussorum. Beatus vir, qui impleuit desiderium suum ex ipsis: non confundetur cum loquetur inimicis suis in porta. Gloria patri. Ps. Beati omnes qui timent dominum: qui ambu. supra, fo.37. Psalmus.
SAepe expugnauerunt me a iuuentute mea: dicat nunc Israel. Sepe expugnauerunt me a iuuentute mea: etenim nō potuerūt mihi. Supra dorsum meū fabricauerūt pctōres: prolongauerūt iniquitatē suā. Dñs iustus concidet ceruices pctōrum: confundant̄ & conuertant̄ retrorsum oēs qui oderūt sion. Fiant sicut fenū tectorū: qd̄ priusq̄ euellat̄, exaruit. De quo non impleuit manū suā qui metet: & sinū suum qui manipulos colliget. Et non dixerunt qui p̄teribant, bn̄dictio dñi super vos: bn̄diximus vobis in noīe dñi. Gloria pa. Kyrie ele. Christe eleis. Kyrie eleis. ℣. Pater nr̄. secr. ℣. Et ne nos. ℟. Sed lib. ℣. Memento congregationis tue. ℟. Quam possedisti ab initio. ℣. Dñe exau. ℟. Et cla. ℣. Dominus vob. ℟. Et cum Spiritu tuo. Oratio.
DEus cui proprium est misereri semper & parcere, suscipe deprecationem nostram: & nos & omnes famulos tuos, quos delictorum catena constringit, miseratio tue pietatis clementer absoluat. Per Christū dñm nostrū. Psal. De profundis clamaui ad. fol.161. cum Gloria pa. Psalmus.
DOmine non est exaltatū cor meū: neque elati sunt oculi mei. Neque ambulaui in magnis: neq̄ i mirabilibus super me. Si non humiliter sentiebā: sed exaltaui aīam meā. Sicut ablactatus est super matrem suam: ita retributio in aīa mea. Speret Israel i dño: ex hoc nunc, & vsque in seculū. Gloria patr. Psal. Memento domine Dauid & oīs. fo.146. cum Gloria pat. Psal.
ECce q̄ bonum & quam iocundum: habitare fratres in vnum. Sicut vnguentum in capite, quod descendit in barbā: barbā Aaron. Quod descendit in oram vestimenti eius, sicut ros hermon: qui descendit in montem Sion. Quoniam illuc mandauit

nit dñs benedictionem ꝛ vitam vsqꝫ in seculum. Gloria pat. ℟.
Ecce nunc benedicite dominuꝫ: omnes serui domini. Qui sta
tis in domo domini: in atrijs domus Dei nostri. In noctib⁹
extollite manus vestras in sancta: ꝛ benedicite dñm. Benedicat
te dñs ex Sion: qui fecit cęlum ꝛ terram. Gloria pat. Kyrie ele.
Christe elei. Kyrie elei. Pater noster. secreto ℣. Et ne nos ind.
℟. Sed libera. ℣. Saluos fac seruos tuos, ꝛ ancillas tuas. ℟.
Deus meus sperantes in te. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clam. ℣.
Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.
Pretende domine famulis ꝛ famulabus tuis dexteram cęlestis
auxilij: vt te toto corde perquirant, ꝛ quę digne postulant,
consequi mereantur. Per Christum dominum nost. ℟. Amen.

¶ Finit quintus ꝛ vltimus Tractatus primę partis libri Sacerdotalis de Sacramento extremę vnctionis, ꝛ de sepulturis, ꝛ alijs annexis.

¶ Secunda Pars Libri Sacerdotalis, de officio Sacerdotis curati.

¶ De varijs benedicendi, seu benedictionum acceptionibus ex diuina scriptura acceptis. Proemium.

Consummata per Dei grāꝫ priori parte huius libri Sacerdotalis de quinqꝫ Sacramētis ecclesię, ꝛ coruꝫ annexis, per Sacerdotem inferioris ordinis, idest non Epi, cōsecrandis ꝛ ministrandis: eadem Dei gratia ꝑueniente, in hac secunda parte, de Benedictionib⁹ ad sacerdotem non Episcopū pertinentibus, tractandū videtur. ¶ Benedicere, vel benedictio accipitur in sacra sciptura ꝛ in malum ꝛ iñ bonum sensum. Et in malum quidem benedicere, idem est quod blasphemare. Job. 2. Benedic Deo ꝛ morere: dixit vxor Job ad eum: idest blasphema, vel maledic Deo, vt te de hac vita eijciat. Et 3. Reg. 21. Benedixit Naboth Deum ꝛ regem: idest blas=

blaspemauit. Et hoc ideo sub noīe benedictionis eam proferē-
bant antiqui, ꝑꝑ horrorem nominis blasphemię. Sed de hoc
non intendimus. ¶ Accipitur secundo benedicere, vel benedi-
ctio, pro bonis imprecandis, vel tribuendis alicui. Gen̄. 1. Crea-
uit deus hoiem ad imaginē & similitudinē suā, masculum & fęmi
nā: benedixitq; illis Deus, & ait: Crescite & multiplicamini, & re-
plete terrā: & subijcite eā: & dominamini piscibus maris, & vola-
tilibus cęli, & vniuersis animantibus, q̄ mouentur super terraz.
Et eiusdē 22. Dixit Deus Abrahę. In semine tuo benedicentur
oēs cognationes terrę: idest salutem habebunt in Chr̄o, qui ꝑm
carnem natus est ex semine Abrahę. Gal. 3. Et semini tuo, qui est
Christus. Rursus Gene. 27. Isaac benedicens filium suum Ia-
cob, bona illi imprecatus est dicens. Det tibi Deus de rore cę-
li, &c. Eccle. 3. benedictio patris firmat domos filiorum. Be-
nedicere etiam, seu benedictio sumitur tertio pro laude. Psal.
33. Benedicam dn̄m in omni tp̄e, semper laus eius in ore meo.
Psal. 67. In ecclesijs benedicite Deo dn̄o. Gen. 14. Melchise-
dech benedixit Abrahę, ꝑꝑ victoriam, quam ꝯsecutus est de ini-
micis: idest laudauit eum. Et psal. 127. Ecce sic benedicetur ho-
mo, q timet Dn̄m, idest laudabitur. ¶ Quarto loco sumitur be-
nedicere, seu benedictio pro gratiarum actione, ac si diceretur,
bene dico, i. gratias ago. Deut. 8. Benedicas Dn̄o, cum satu-
ratus fueris. 1. Paral. 29. Benedixit omnis ecclesia Deuz. To-
bię 4. omni tp̄e benedic Deum. Et eiusd. 12. Benedicite Deum
cęli, idest, ei gratias agite: quia fecit vobiscum misericordiam
suam. Psal. 15. Benedicam Dn̄m, qui tribuit mihi intellectum:
idest ei gratias agam. Et de his tribus, hic minime tractandum
est. ¶ Accipitur quinto benedicere, pro sanctificare. Gene. 2.
Benedixit Domin⁹ diei sabbati. i. sanctificauit illum. Similiter
Leuiti. 9. Aaron extēdens manum ad populum, benedixit ei, id-
est sanctificauit. Saluator etiam noster dn̄s Iesus, vt dicitur
Matth. 26. Accepit panem, & benedixit, idest in corpus suum
transubstantiauit. Contingit aūt aliquando benedici & sanctifi-
cari homines, quandoque res inanimatas. De hominibus qui-
dem dicitur Exod. 31. Ego Dn̄s, qui sanctifico vos. 2. Parali. 5.
Sanctificati sunt omnes sacerdotes. Res vero sanctificantur,
sicut templum, vel ecclesia, altare, vasa ministerialia cultus di-

nini. Exo. 39. postq̄ Moyses vidit omnia vasa in ministerium Dei completa, benedixit eis. Et quia homines potissimum per sacra ecclesię sanctificantur: quę ep̄orum & inferioris ordinis sacerdotum ministerio sunt exhibenda, de quibus in pontificali, & in priori parte huius libelli tractatum est: nunc videndum restat qualiter res benedicantur & sanctificentur, & consecrentur, & ad salutem hoīum disponantur. Quia vero princeps huius mundi satan pessimus hoīum saluti & vitę tam sp̄uali, q̄ e͞t corporali inuidet, multa nociua rebus humano vsui deputatis adinuenit: vt ipsis & sp̄ualiter & corporaliter noceat: ideo ecclesia instituit res benedici in virtute Dei: vt inimici prauitas eradicetur, & fideles in bono statu & quiete conseruentur. Quamuis autem iuxta beati Pauli apostoli dictum. 1. Thim. 4. oīs creatura Dei bona sit, inquantum a Deo est: tn̄ ad effugandam virtutem inimici ab ipsa, nihilominus per ecclesiam & sacerdotē sanctificatur: vt ibidem idem Paulus subiungit dicens: creatura sanctificatur per verbum & or̄onem. s. sacerdotis, ex institutione ecclesię. Cum igitur ad sacerdotem, tanq̄ ad personā ad tale ministerium deputatā, pertineat, eiusque officium sit, creaturas ad vsum humani generis a deo creatas benedicere & sanctificare: ideo in hac parte huius libri Sacerdotalis tractabitur de bn̄dictionibus, quas sacerdos non ep̄s, potest facere super rebus ipsis. ¶ Habuit autem originem hęc benedictionis series a Christo: qui in saturatione quinq3 millium hominum panem benedixit. Joan. 6. cap. Et etiam in benedictione & consecratione sacramenti Eucharistię. ¶ De qua rerum benedictione tractaturi, incipiemus a benedictione aquę: qua & populus & omnes res benedicendę asperguntur & sanctificantur.

¶ De aquę benedictę, qua in ecclesia populus aspergitur, institutione & effectu. Cap. 1.

¶ Ex concilio Nanetensi.

Omnibus diebus dn̄icis vnusquisque presbyter in sua ecclesia ante Missarū solennia aquā benedictā faciat in vase nitido, & tāto ministerio cōuenienti, de qua populus intrans ecclesiā aspergat. Et atrium eiusdē ecclesię cū crucibus circūeundo sil'r aspergat: & pro aīabus ibidem quiescentibus oret. Et qui voluerit in vasculis suis accipiat ex

qua: ꝛ ꝑ mansiones ꝛ agros ꝛ vineas, suꝑ pecora quoqȝ sua atqȝ super pabula corũ, necnon super cibos ꝛ potũ suum cõspergat.

¶ Et epistola beati Alexandri Papę primi ꝛ martyris fratribus per Aegyptum missa.

Quã sale conspersam populis benedicimus: vt ea cũcti aspersi sanctificent. Nõ ꝛ oibus sacerdotibus faciendũ esse mandamus. Nam si cinis vitulę aspersus populũ sanctificabat atqȝ mundabat: quanto magis aqua, quę sale aspersa, diuinisqȝ precibus sacrata est, populũ sanctificat atqȝ emundat? Et si sale asperso per Eliseum prophetaȝ sterilitas aquę sanata est: quanto magis diuinis ꝑcibus sacrata aqua sterilitatem rerum aufert humanarũ, ꝛ coinquinatos sanctificat, atqȝ purgat, ꝛ cętera bona multiplicat, ꝛ insidias diaboli auertit, ꝛ a phantasmatum versutijs hominem defendit?

De bñdictiõe salis ꝛ aq̃ ƀȝ ꝯsuetudinẽ scẽ Romanę ecclę. Ca. 2.

Sacerdos benedicturus aquam pro aspergendo populo indutus superpelliceo, ꝛ stola ad collum posita, veniens ad vrceolum aquę benedicendę dicat ℣. Adiutorium nostruȝ in nomine dñi. ℟. Qui fecit cęlum ꝛ terram. Et clerico tenente coram eo sal in aliquo vasculo ad hoc deputato, sacerdos eleuata dextera super sal, benedicit illud. Et notandũ ꝙ isti modi. s. de superpelliceo ꝛ stola ꝛ ℣ Adiutorium nostrũ. ꝛ eleuatione manus in omnibus benedictionibus sunt obseruandi. Dicto ergo. ℣. Adiutorium nostrum. Sacerdos incipit absolute exorcismus salis.

¶ Exorcismus salis.

Exorcizo te creatura salis per Deum viuum: ✠ per Deuȝ verum: ✠ per Deuȝ sanctum: ✠ per Deum, qui te per Eliseuȝ Prophetam in aquã mitti iussit, vt sanaret sterilitas aquę: vt efficiaris sal exorcizatum in salutem credentiuȝ: vt sis omnibus te sumentibus sanitas aię ꝛ corporis: ꝛ effugiat atque discedat ab eo loco, in quo aspersum fueris, oĩs phãtasia ꝛ nequitia vel versutia diabolicę fraudis, oĩsqȝ spiritus immundus, adiuratus per eum qui venturus est iudicare viuos

ꝛ mor-

τ mortuos, τ seculum per ignem. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

IMmēsã clemētiā tuam, oṗs ęterne Deus humiliter implo ramus: vt hāc creaturam salis, quā in vsū gñis humani tribuisti, bñ ✠ dicere τ sancti ✠ ficare digneris: vt sit oībus sumentibus sanitas animę τ corporis: vt quicquid ex eo tactum vel aspersū fuerit, careat omni immūditia, omnique impugnatione spiritualis nequitię. Per dominum. Exorcismus aquę.

EXorcizo te creatura aquę in noīe Dei p̄ris ✠ oīpotētis, τ in noīe Jesu ✠ Chr̄i filij eius Dñi nr̄i, τ in virtute spūs sancti ✠ vt fias aqua exorcizata ad effugandā oēs ptātē inimici: τ ipsum inimicū eradicare τ explantare valeas cū angelis suis apostaticis: Per virtutē Dñi nr̄i Jesu Chr̄i, qui venturus est iudicare viuos τ mortuos, τ sclm p ignē. ℟. Amen. Oremus. Oīo.

DEus q ad salutem humani gñis maxima q̄q̄ sacramēta in aquar̄ substātia ↄdidisti, adesto ppiti⁹ inuocationib⁹ nr̄is, τ elemēto huic multimodis purificationib⁹ p̄parato, virtuē tuę bñdictionis ✠ infunde: vt creatura tua mysterijs tuis seruiens, ad abigēdos demones, morbosq̄ pellendos diuinę gr̄ę sumat effectū: vt qcqd i domib⁹, vel in locis fideliū, hęc vnda resp̄serit, careat oī immunditia, liberet a noxa, nō illic resideat spūs pestilēs, nō aura corrūpēs: discedāt oēs insidię latētis inimici: τ siqd est, q̄ aut icolumitati habitātiū inuidet, aut quieti, asp̄sione huius aq̄ effugiat: vt salubritas p inuocationē tui scti noīs expetita, ab oībus sit impugnationib⁹ defensa. Per do. Hic mittat sal in aquā in mundū crucis dicēdo. Cōmistio salis τ aq̄ pariter fiat in noīe pa ✠ tris, τ fi ✠ lij, τ spūs ✠ sancti. ℟. Amen. Deinde dicat sacerdos. ℣. Dñs vobiscū. ℟. Et cū spiritu tuo. Oremus. Oīo.

DEus inuictę virtutis author, τ insupabilis imperij Rex, ac semp magnific⁹ triūphator: qui aduersę dñationis vires reprimis, q inimici rugiētis sęuitiā supas, q hostiles nequitias potēter expugnas: te dñe tremētes τ supplices dep̄camur, ac petimus, vt hāc creaturā salis, τ aq̄ dignāter aspicias, benignus illustres, τ pietatis tuę more sancti ✠ fices: vt vbicunque fuerit aspersa, per inuocationem tui sancti noīs omnis infestatio immundi spiritus abigatur, terrorq̄ venenosi serpētis procul pellatur, τ pręsentia sancti spiritus nobis misericordiam tuam poscentibus vbique adesse dignetur. Per dominum nostrum.

Antiphona.

¶ Aña, q̃ cātari debet qñ aq̃ in eccl'ia aspergit̃ super populū. e,3.
In oib⁹ dñicis p annū, finita tertia benedicta aqua a sacerdote celebraturo Missam, p̄mo asp̄gat̃ altare maius ipsa aqua b̄ndicta genib⁹ corā altari flexis: ꝛ statī a sacerdote incipiat añ. Asp̄ges me. ꝛ chorus sequat̃. ꝛ dū cōiter cantat̃ cum suo versu ꝛ Gloria p̄ri, ab eodē sacerdote primo clerici, deinde sclares asp̄gant. Et sacerdos asp̄gēs pp̄l'z dicat psal'. Miserere mei. Aña.

A sper ges me do mi ne hysso po ꝛ mū da bor: la ua bis me, ꝛ super niuez de al ba bor: Ps. Mi se rere me i De us, se cun dum magnam mi se ri cor di am tuam. ℣. Glo ri a pa tri, ꝛ fi li o, ꝛ spi ri tu i sancto. Si cut e rat in prin ci pio ꝛ nunc ꝛ semper ꝛ in se cu la se cu lo rum a men. Aña. A sper ges me, tota

tota repetatur. Qua cantata sacerdos stans ante gradus altaris maioris ecclesie dicat ℣. Ostende nobis domine misericordiam tuam. ℟. Et salutare tuum da nobis. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Exaudi nos domine sancte, pater om̄ps, eterne Deus: ⁊ mittere digneris sanctum angelū tuū de celis, qui custodiat, foueat, protegat, visitet, atqz defendat oēs habitantes in hoc habitaculo. Per Chr̄m dn̄m nr̄m. ℟. Amen. Suprascripto modo precata cantetur in omnibus dn̄icis per totū annum in aspersione aque benedicte: excepto ꝙ in dn̄ica de passione, ⁊ in dn̄ica palmarum post psalmum. Miserere mei Deus, non dicitur Gloria patri, ⁊ fil. sed antiphona post psalmum repetitur. Et excepto tempore Paschali: scilicet a Dominica Pasche vsqz ad octauam Pentecostes exclusiue: quo tempore dicitur Antiphona. Vidi aquā cum suo psalmo, ⁊ Gloria Patri, ⁊ Filio, ⁊ Spiritui sancto ⁊c.

¶ In tēpore paschali ad aspersionē aque bn̄dicte, Antiphona.

VIdi aquā egredientez de templo a latere dextro, Alleluia. Et omnes ad quos peruenit aqua ista, salui facti sunt. Et dicent, Alleluia

lu ia, Al le lu ia. ps. Con fi te mi ni do-

mino quoniã bonus: quoniã in seculũ misericordi a eius.

℟. Glori a patri ⁊ fi li o ⁊ spi ri tui sancto. Vi di aquam.

Versiculi ⁊ oro vt sup. Repetat̃ tota aña: postea dicat̃ introit⁹ misse.

¶ De bñdictione aq̃ in vigilia Epiphanię, q̃ licet in Romana curia nõ fiat, in multis tñ ecclesijs solenniter celebrat̃. **Cap. 4.**

¶ In Vigilia Epiphanię post Completorium, vel etiam lecta nona lectione in matutinis, sacerdos indutus sacris vestibus cum pluuiali, ⁊ diaconus ⁊ subdiaconus sacris sui ordinis vestibus induti, pręcedentibus acolytis, cum cereis, ⁊ cruce, ⁊ thuribulo. ⁊ alijs sequentibus clericis, veniant ad locum, vbi paratus est alueolus cum aqua. Et dum recedunt de choro, cantent sequens responsorium, cantoribus illud inchoantibus, ⁊ procedentibus. Deinde totus chorus sequatur. Responsorium.

Hodie celi aper-

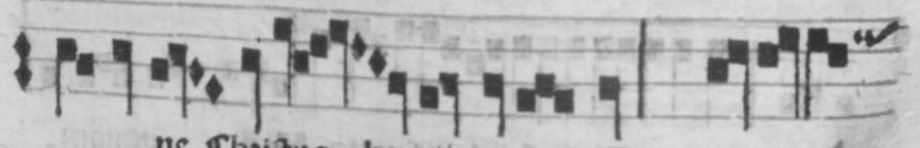
ti sunt: ⁊ ma re dul ce factum est:
Vb

est: ter ra exul tat: mon tes ⁊ col les lę tan-

tur. Qui a a Jo an ne in Jor da-

ne Christus ba pti za tus est. ℣. Quid est

ti bi mare, ꝙ fu gi sti: ⁊ tu Jor da nis

qui a conuer sus es re tror sum? Qui a.

Finito respõsorio, ante alueũ aquę cantor incipiat antiphonã.

Vox Domini su per aquãs, Al le lu ia: Deus maiesta-

tis in to nuit: Al le lu ia. E v o v a e. Psalmus. Affer-

Afferte dño filij Dei: afferte dño filios arietũ. Afferte dño gloriã & honorẽ: afferte dño gloriã noĩ eius: adorate dñm in atrio sancto eius. Vox dñi sup aquas: Deus maiestatis intonuit: dñs super aquas multas. Vox dñi in virtute: vox dñi i magnificentia. Vox dñi cõfringentis cedros: & confringet dñs cedros libani. Et cõminuet eas tanq̃ vitulum libani: & dilectus quemadmodum filius vnicornium. Vox dñi intercidentis flãmam ignis: vox dñi concutientis desertum: & commouebit dñs desertum cades. Vox dñi preparantis ceruos: & reuelabit condensa: & in templo eius oẽs dicent gloriã. Dñs diluuium inhabitare facit: & sedebit dñs rex in eternum. Dñs virtutem populo suo dabit: dominus benedicet populo suo in pace. Antipho.

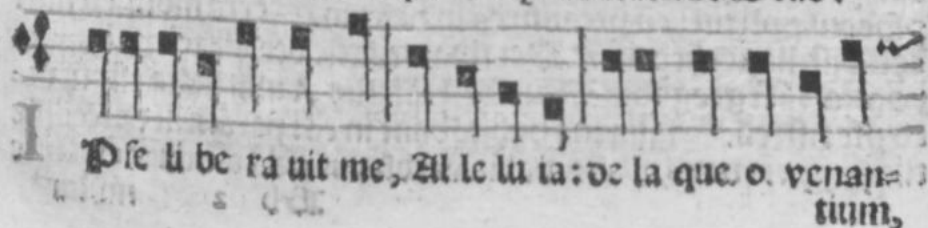

Psalmus.

Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius: & fugiant qui oderunt eum a facie eius. Sicut deficit fumus, deficiant: sicut fluit cera a facie ignis: sic pereant peccatores a facie Dei. Et iusti epulent, & exultent in conspectu Dei: & delectentur in letitia. Cãtate Deo, psalmũ dicite nomini eius: iter facite ei qui ascendit super occasum: dñs nomen illi. Exultate in conspectu eius: turbabuntur a facie eius patris orphanorũ & iudicis viduarum. Deus in loco sancto suo: deus qui inhabitare facit vnius moris in domo. Qui educit vinctos in fortitudine: similiter eos qui exasperant qui habitant in sepulcris. Deus cũ egredereris in ↄspectu ppli tui, cũ ptransires in deserto. Terra mota: etenim celi distillauerũt a facie Dei sinai: a facie dei Israel. Pluuiam volũtariã segregabis Deus hẽditati tue, & infirmata est: tu vero pfecisti eã. Animalia tua habitabunt in ea: parasti in dulcedine tua pauperi deus. Dñs dabit verbũ euãgelizantibus: virtute

multa. Rex virtutum dilecti dilecti: ⁊ speciei domus diuidere
spolia. Si dormiatis inter medios cleros: penne colūbe dear=
gētate: ⁊ posteriora dorsi eius in pallore auri. Dū discernit ce=
lestis reges super eā: niue dealbabuntur in selmon, mons Dei,
mons pinguis. Mons coagulatus, mons pinguis: vt quid su=
spicamini montes coagulatos? Mons in quo beneplacitum est
Deo habitare in eo: etenim dn̄s habitabit in finem. Currus
Dei decē millibus multiplex, millia letantiū: dn̄s in eis in sina
in sancto. Ascēdisti in altum, cepisti captiuitatē: accepisti dona
in hominibus. Etenim non credentes, inhabitare dn̄m deum.
Benedictus dn̄s die quotidie: prosperū iter faciet nobis deus
salutarium nostrorū. Deus noster deus saluos faciendi, ⁊ dn̄i
dn̄i exitus mortis. Uerumtamen Deus confringet capita ini=
micorū suorum, verticem capilli perambulātiū in delictis suis.
Dixit dn̄s, ex basan cōuertam, conuertam in profundū maris.
Ut intingatur pes tuus in sanguine: lingua canum tuorum ex
inimicis ab ipso. Uiderunt ingressus tuos deus: ingressus dei
mei, regis mei, qui est in sctō. Preuenerūt principes coniuncti
psallentibus: in medio iuuencularū tympanistriarū. In eccle=
sijs bn̄dicite deo dn̄o: de fontibus Israel. Ibi Beniamin ado=
lescentulus in mētis excessu. Principes iuda duces eorū: prin=
cipes Zabulō ⁊ principes Neptalim. Māda deus virtuti tue: cō=
firma hoc deus, qd̄ operatus es in nobis. A tēplo tuo in hieru=
salem: tibi offerent reges munera. Increpa feras arundinis cō=
gregatio taurorū in vaccis populorum: vt excludāt eos qui pro=
bati sunt argento. Dissipa gentes que bella volunt: venient le=
gati ex Aegypto: Aethiopia preueniet manus eius Deo. Re=
gna terre cantate Deo: psallite dn̄o. Psallite Deo, qui ascen=
dit super celum celi ad orientem. Ecce dabit voci sue vocem
virtutis: date gloriā Deo: super Israel magnificētia eius, ⁊ vir=
tus eius in nubibus. Mirabilis Deus in sctis suis, Deus Israel
dabit virtutē ⁊ fortitudinem plebi sue: benedictus Deus. Aña.

Ipse li be ra uit me, Al le lu ia: de la que o venan=
tium,

tium, Al le lu ia. E v o v a e.

Psal. Qui habitat in. vt supra. fol. 60. deinde cantatur añа. Exaudi nos dñe. fol. 200. qua finita, dicatur litanie cantando, vt supra. fol. 187. Cantetur litania vsque ad versum. Ut domnum apostolicuz &c. inclusiue. Quo versu cantato, sacerdos surgat, & cantet tres sequentes versus: videlicet. Ut hanc aquam bene ✠ dicere digneris, te rogamus audi nos. Ut hanc aquam bene ✠ dicere & con ✠ secrare digneris, te rogamus audi nos. Ut hanc aquam bene ✠ dicere, & conse ✠ crare, & sancti ✠ ficare digneris, te rogamus audi nos. Postea iterum genuflexus sequatur ℣. Ut inimicos scte ecclesie, & ceteros vsqz in finē. Kyrie elei. Christe eleis. Kyrie ele. Pater noster. ℣. Et ne nos. ℟. Sed lib. ℣. Saluos fac nos dñe Deus nr. ℟. Et congrega nos de nationibus. ℣. Ut cōfiteamur nomini sancto tuo. ℟. Et gloriemur in laude tua. ℣. Bñdictus dñs Deus Israel a seculo. ℟. Et vsqz in sclz, fiat, fiat. Sufflat in aquā tribus vicibus sic dicēdo.

Exufflo te oīs legio satane in noīe Pa ✠ tris & Fi ✠ lij & Spiritus ✠ sancti. ℟. Amen. Exorcismus in tono lectionis.

Exorcizo te creatura aque in nomine Pa ✠ tris & Fi ✠ lij & Spūs ✠ sancti: ne communi sis vlli spiritui immundo: sed dabis honorem viuenti, atqz regnanti patri & filio & spiritui sancto: & vbicūqz aspersa fueris, spūs immūdus ab eo loco recedat. Itaqz adiuro te creatura aque in nomine Jesu Christi Nazareni filij Dei viui, regis & iudicis nri: vt sis purgatio & sanctificatio hominum: quos Deus ad suā sanctā gloriā vocare dignatus est. Te ergo inuoco dñe sancte, pr̄ oṗs, eterne Deus: vt hanc aquaz exorcizare, & bñ ✠ dicere pro tua pietate digneris vt oīs immūdus spūs locuz in ea vltra nō habeat: sed vbicunqz aspersa fuerit, angelorū tuorū ibi descēdat exercitus: Per eundē dñz nrz Jesum Chr̄m filiū tuū: q vēturus est iud. Lcō libri numeri in tono feriali.

In diebus illis. Conuenerunt filij Israel ad Moysen, & Aarō: & versi in seditionem dixerunt: Da nobis aquam, vt bibamus. Ingressus Moyses & Aaron, dimissa multitudine, ante taberna culum federis: corruerunt proni in terram: clamaueruntque ad dominū, & dixerunt: Dñe Deus exaudi clamorem populi huius:

τ aperi eis thesaurum tuū fontē aquę viuę, vt satiati cesset murmuratio eorum. Et apparuit gloria domini super eos. Gradua.

Ulti mo fe stiui ta tis di e dicebat Je sus: qui in me cre dit, flumina de vētre e ius flu ent a quę vi uę. Hoc au tez dixit de spi ri tu, quez accepturi e rāt credentes in e um. Al le lu ia: al le lu ia.

℣. Si quis si tit, ve ni at τ bi bat: τ de ventre eius flu ent a quę vi uę. Hoc.

Alle=

A lleluia. ℣. Vox

do mi ni super a=

quas, de us ma ie sta tis in

to nu it, do minus su=

per aquas mul tas. Secūdū Joānē: in tono feriali.

In illo tempore: in nouissimo die magnę festiuitatis stabat Jesus & clamabat, dicens: siquis sitit, veniat ad me, & bibat. Qui credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent aquę viuę. Hoc autē dixit de spiritu, quem accepturi erant credentes in eum. Exorcismus aquę in tono lectionis.

Exorcizo te creaturę aquę per deum viuum, per deum veruȝ, per deum sanctum, per deum totius creaturę: vt te mundam exhibeas contra omnem morbum, atque insidias inimici, atque diabolicas potestates: vt vbicunque aspersa fueris, sit propitio deo defensa domus ipsa: sicut defensę fuerunt in Aegypto domꝰ hebręorū per signū sanguinis agni: sic defendantur dn̄e domus famulorū famularūq; tuarū p aspersionē huius aquę. In ipsius

noīe te exorcizo: qui verbo suo fontē manare p̄cepit. Et in ipsius
noīe te exorcizo: qui filios Israel per medium mare eduxit. In
ipsius noīe te exorcizo: qui sup̄ te suis sanctis pedibus ambula-
uit. In ipsius noīe te exorcizo: quē Joannes in te baptizauit: vt
oīs spūs erroris, ⁊ oēs phantasie demonū p̄ te asperse effugiāt,
⁊ separentur de eodem loco. Per eundem Christum dominum
nostrum. Qui venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ seculū
per ignem. ℟. Amen. Sequitur exorcismus in tono lectionis.

Exorcizo te creatura aq̄ ī noīe ✠ dei pa ✠ tris omnipotentis,
⁊ in noīe Dñi nr̄i Jesu ✠ Chr̄i, vt oīs immundus spūs, vel
incursio satane separet̄ a te creatura aque. Proinde ergo effice-
re aqua exorcizata ad effugandū omne phātasma inimici: ⁊ ip-
sum inimicū effugare ⁊ eradicare valeas in noīe dei p̄ris oīpotē-
tis: q cū eodē filio suo, ⁊ spū sctō viuit ⁊ regnat in secula seculo-
rum. ℟. Amen. Oratio. Et cantatur ī tono solemni orationum.

Bene ✠ dic dñe hāc aquā bn̄dictione celesti: ⁊ assistat super
eā virtus spūs sancti: ⁊, vt vbicunq̄ aspersa fuerit, lōge re-
cedat virtus inimicorū, vmbra phantasmatū, incursio turbinum,
p̄cussio fulminū, lesio tonitruorū, calamitas tēpestatū, oīs spūs
p̄cellarū, te ipsum oīpotentē deprecamur: qui viuis ⁊ regnas per
oīa secula seculorum. ℟. Amen. Oīo super salem in eodem tono.

Virtutis tue inuictā fortitudinem deprecor dñe sancte, pater
oīpotēs eterne deus sup̄ hoc sal: cui nō minimā gratiam cō-
ferre dignatus es, vt ex illo possint vniuersa cōdiri, q̄ hoībus ad
escam per tuū filiū dñm nr̄m p̄creari iussisti: p̄ quē te dñe suppli-
ces exoramus: vt sal istud sancti ✠ ficare, bn̄ ✠ dicere, ⁊ conse-
✠ crare pro tua pietate digneris: vt ex vultu diuine maiestatis
tue virtutē tuā cōtra oēs immūdos spūs possit accipere: expel-
lat de tabernaculis famulorum famularūq̄ tuarū qcquid potest
pestiferū esse: ⁊ exhibeat plenum salutis effectū: deterreat p̄sti-
gia: phātasiasq̄ cōpescat, p̄ signum sancte cru ✠ cis filij tui dñi
nr̄i: tutelā fidelissimā desiderantibus prestet per hoc tuum dñe
signa ✠ culum: quod nullius dolus, nulli⁹ pertinacia designa-
uit. Per eūdē dñm nr̄m. Alia bn̄dictio salis in tono lectionis.

Bene ✠ dico te creatura salis in nomine Pa ✠ tris, ⁊ Fi ✠ lij
⁊ Spūs ✠ sancti: qui te ad tutelam humano generi procrea-
uit: ⁊ populo veniēti ad credulitatem per seruos suos cōsecrari
prece-

precepit: proinde rogamus te dñe deus nr̃: vt hec creatura salis in noĩe sancte Trinitatis efficiat salutare sacramentum: sitq3 pfecta medicina in visceribus fideliũ tuorũ. Per eũdẽ dñm nr̃m Jesum Christum. ℟. Amen. Oratio super sal in tono orationis.

Inmuere domine hãc creaturã salis, quã vsibus humani generis tribuisti: ⁊ petimus oĩps eterne deus, vt signum cru ✠ cis vnigeniti filij tui Dñi nr̃i Jesu Chr̃i, vbi aspersa fuerit aqua hoc sale cõmista, sit efficax ad euacuandũ oẽm inimici aduersariam ptãtẽ, ɔsumat, arefaciat, nihilq3 ibi remaneat immũdum, nihil pestiferũ: sed ad inuocationẽ noĩs tui sit nobis mundũ ac bñdictũ, Per eũdẽ dñm nr̃3 Jesu3 Chr̃3 filiũ tuũ. In tono lectionis.

Exorcizo te creatura salis per deũ ✠ verum: per deũ ✠ sanctũ: per deum ✠ totius creature: qui te per Eliseum prophetam in aquam mitti iussit, vt sanaretur sterilitas aque: qui per apostolum Paulum dicere dignatus est, sit cor vestrum sale conditum: ideoq3 efficere sal ad euacuandum, ⁊ expellendum inimicũ, omnemq3 virtutem ⁊ putredine3 eius: in nomine Dñi nostri Jesu Chr̃i: Qui vẽturus est iudica. In tono lectionis.

Dominus ⁊ saluator noster Jesus, anteq̃ ad celos ascenderet, apostolis suis mandauit dicens, habete in vobis sal: ⁊ pacem habete inter vos. ¶ Hic ponat sal in aquam dicens.

Hec commistio salis ⁊ aque pariter fiat: in noĩe pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ spũs ✠ scĩ: ⁊ in virtute Dñi nr̃i Jesu Chr̃i: cui est honor, ⁊ gloria in secula seculorũ. ℟. Amen. In tono lectionis.

Exorcizo te creatura salis ⁊ aq̃ in nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spũs ✠ scĩ. Exorcizo te p deum viuũ. Exorcizo te per crucifixũ. Exorcizo te per spũ3 scũ3. Per eũ te exorcizo, qui per Eliseũ prophetã te in aqua3 mitti iussit dicens: Hec dicit dñs: Sanabit aqua ista, ⁊ nõ erit in ea mors, neq3 sterilitas. Per ipsius nomẽ te adiuro, q diuina voce oris sui apostolis suis locutus est dicẽs: Uos estis sal terre, ⁊ cor vestrũ sale sit ɔditu3: Ut oẽs qui ex te sumpserint, sint sanctificati in aĩabus ⁊ corporibus: vt vbicunq3 aspersa fueris, effuges inimicũ, ⁊ prestes oĩbus remissionẽ peccator̃, expellas insidias, ⁊ excludas oẽs demonũ tẽtationes. Te aũt cõditor ⁊ restaurator oĩum elementorũ tuor̃, q hec fluenta noĩe tuo scĩficata ad purgationẽ locorũ pficere iussisti, depcor: vt noĩs tui inuocata maiestate, gratiã spũs scĩ hec aqua accipiat:

accipiat: valeatqz ad expellendas diabolicas artes per manus seruoruz tuorum aspersa: per sanctificationez, quã tu dñe sanctificando sanctificas, ꝛ benedicendo benedicis: vt omnis immundus spiritus aspersione huius aque repulsus ꝛ perfusus discedat: ꝛ omnis incursus satanę, ꝛ omne phantasma, omnisqz immunditia, ꝛ putredo inimicorũ longe recedat: nec cõsistendi, aut resistendi habeat potestatem, nec in eodem loco standi aut cõmorandi: sed victus ꝛ destructus abscedat diabolus cũ omni pompa sua: Per virtutem ꝛ gloriaz Dñi nr̃i Jesu Christi: qui viuit ꝛ regnat cum Deo pr̃e ꝛ spiritu sancto, per omnia secula seculoꝝ. ℞. Amẽ. Exorcismus sup aquã sale cõspersaz in tono lectionis.

Exorcizo te creatura aquę sale cõspersa ꝑ deũ viuũ: per deum verum: per deũ totius creaturę: qui te in principio separauit ab arida, ꝛ in quatuor fluminibus diuidere dignatus est, vt vbicunqz portata, vel aspersa fueris, effugetur ꝛ separet̃ inimicus, ꝛ oĩs putredo eius: vt ipsa domus deo sit dicata per virtutez Dñi nr̃i Jesu Chr̃i: qui vẽturus est iudicare viuos ꝛ mortuos, ꝛ sclm per ignẽ. Item super aquã in eodem tono vsqz ad prefationem.

Te aũt creatura aquę adiuro per deum viuum: per deum verum: per deum sanctum: per eum te adiuro, qui te in principio separauit ab arida. Adiuro te per deum viuuz, qui te de fonte paradisi manare fecit, ꝛ in quatuor fluminibus exire iussit, ꝛ totã terraz rigare pręcepit. Hic diuidat aquaz ꝛ effundit in quatuor mundi partes. Adiuro te per eũ, qui te in Chana Galileę sua potentia conuertit in vinum: qui super te suis sanctis pedibus ambulauit: qui tibi nomen imposuit Siloa. Adiuro te per euz, qui in te Naamã syrũ a sua lepra per manũ Elisęi prophetę mundauit: Hic tangat aquam manu dicens: Aqua ✠ sancta: aqua bene ✠ dicta: aqua la ✠ uans sordes, ꝛ mundans peccata, adiuro te per deũ viuũ, vt te mundã exhibeas, nec aliquã phantasiaz in te retineas: sed efficiaris exorcizata ad effugandũ inimicum ꝛ oẽs actus fulguris: ꝛ vbicunque aspersa fueris, siue in domo, siue in agro, siue in vineis, siue in seminatis cãpis, siue in fluctibus, siue in angulis cubiculoruz, siue in nauibus, siue in puteis, vel siquis ex te gustauerit, fias ei defensio, ꝛ remediũ sanitatis: ipse quoque diabolus elonget̃ ꝛ separet̃, quãtũ elõgatũ est cęlũ a terra, lux a tenebris, veritas a mendacio iustitia ab iniustitia, dulce ab amaro:

ro: tantū elōgetur, & separet illc immundus spūs ab habitationibus famulorū famularūqз Dei: Per nomē Dñi nři Jesu Chři: q viuit & regnat cū deo patre & spū sancto. Hic dicit in tono pfationis. Per oīa scl'a seculorū. ℟. Amen. ℣. Dñs vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. ℣. Sursum corda. ℟. Habemus ad dñm. ℣. Gratias agamus Dño Deo nostro. ℟. Dignum & iustum est.

VEre dignū & iustum est, equum & salutare, Nos tibi semper & vbiqз gratias agere, dñe deus celi & terre: cuius virtuti subdita sunt vniuersa: cuius verbo creata sunt oīa: supermitte (q̄s) virtutē spūs sancti tui super hanc creaturaз, vt fiat aqua sanctificata in noīe pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & spūs ✠ sancti. Te igitur oīpotens Deus, altissima salus, & respector perpetuus, humiliter rogamus & petimus: vt nos exaudias: & miserearis pccibus nostris: quatenus vbicunqз hec aqua aspersa fuerit, fiat, te iubente, causa purificationis: habeat quoqз perpetuā gratiā ipsa domus: fideз rectā: speз certā: charitatē perfectā: gaudiū verū, honorem perpetuum: vt oēs maleuoli & inuidi spūs ab ea expellantur, & separent. Per Chřm dñm nřm. In tono lectionis.

Iterumqз te alloquor aqua: que habes lucis similitudinem: tu sub celo: tu super celum: tu sub terra: tu super terrā. Super te inuoco nomen sanctū atqз mirabile Dei oīpotentis: qui te sua potentia conuertit in vinum: suspendit sup celos: congregauit in terra: miscuit in mari: Qui te arcanis & velocibus ventis pluere pcepit: & ad vsum hoīum lauacrum dedit, & sitientibus potū subministrauit: Super aquā etiā spūs dñi non solum ferebatur, sed etiam fertur. Adiuro ergo te creatura aque per septiformeз spiritū Dei viui. Adiuro te per nouē ordines angelorū. Adiuro te p vocē tonitrui coruscationis tremēdi & celestis regis. Adiuro te p lignū misterij: de quo aqua pcussa statim dulcis facta est. Adiuro te per eū, qui oīa creauit: ne cōtēnas vocem humilitatis mee: sed expellas oēm vmbrā, oēs satellites aduersarioruз, oēs machinationes diaboli: siue spirituū immūdoꝝ: siue biothanatorū: siue errātiū: siue ex inuocatione magice artis, siue pcātatorū argumenta: siue draconū, & oīuз volucrū vel viperarū: qr imperat tibi dñs Jesus Chřs filius dei viui: q mox vt aspersa fueris in noīe dei sabbaoth: siue in hoīb9: siue in domibus, siue ī vineis: siue in pecoribus, vel qbuslibet aīantibus: siue in seminatis cāpis: siue

pis: siue in qualicunqz creatura vniuersali: siue quocunque loco aspersa fueris, siue sup infirmū, vel languentez: siue in potū data fueris homini in valetudine detento, aut maligni spiritus infestatione percusso: mox expellas & excludas omne malignuz: vt possit homo velocius saluus fieri per virtutem Dñi nři Jesu Chři: qz neqz dici, neqz scribi, neque cõputari põt, cui nomen est Dei. In tono prefationis. Tu aũt dñe, qui per Angelum tuum, fontẽ Agar ostendisti: & ex eo Ismael sitientem potasti: Qui pueri tui Abrahę in Mesopotamia preces exaudisti: & omnia desideria cordis eius impleuisti: Qui famulo tuo Moysi in diserto eremi petram percutere, ex ea aquam producere, & populum rigare iussisti. Ter dicatur sequens versus. Qui aquã amaraz immisso ligno dulcorasti: Benedicere & sanctificare digneris domine hanc creaturam aquę, In nomine Pa✠tris & Fi✠lij & Spiritus ✠ sancti. Hic mergat sacerdos crucem in aqua tribus vicibus: signando fontem cum cruce. Cantores autem cantent semel has sequentes antiphonas infrascriptas. Antiphona.

Aptizatur Christus, & sanctificat omnis mun-

dus: & tribu it nobis remissionem peccatorũ: aqua & spiritu

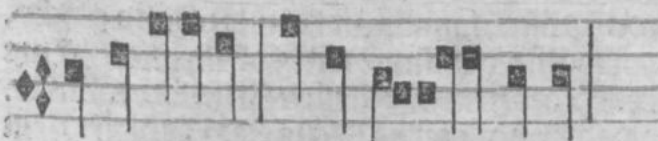

omnes pu ri fi ca mur. Aña. Ba pti zat mi les

re gem, seruus dominum suum, Jo annes sal ua torem:

Deinde sacerdos cruce deposita dicta in eodem tono pręfationis.

VT vbicunque aspersa fuerit in noīe tuo oēs iaculationes sęuas inimici expellat. Illud etiam rogamus ꝛ petimus deus oīps, vt sicut ad domū Reguelis sanctū angeluꝫ tuū Raphaelꝫ mittere dignat⁹ es, vt Asmodeū dęmonē alligaret simile quoqꝫ beneficiū domibus nr̄is donare digneris: vt vbicūqꝫ hęc vnda aspersa fuerit, nunq̄ꝫ malignus spiritus in eadē domo cōsistendi uel cōmorandi habeat potestatē: sed confusus ꝓtinus: ꝛ destructus abscedat. Per Chrm̄ dn̄ꝫ nr̄m: per queꝫ maiestatē tuā laudāt angeli, adorant dn̄ationes, tremūt ptātes: Cęli cęlorūqꝫ virtutes ac btā seraphin socia exultatione cōcelebrant: Cū quibus ꝛ nr̄as voces, vt admitti iubeas, deprecamur supplici confessione dicētes. Et chorus cātet in tono feriali, vt supra. fol. 181.

Sanctus, Sanctus, Sctūs Dn̄s Deus Sabaoth. Pleni sunt cęli ꝛ terra gloria tua: osanna in excelsis. Bn̄dictus qui venit in noīe dn̄i: osanna in excelsis. Sequit sacerdos in tono lectionis.

EXorcizo te spūs inmunde per Deum viuū: qui fecit cęlum ꝛ terram, mare ꝛ omnia quę in eis sunt: vt oēs virtutes aduersarij, oēs exercitus diaboli, oēs incursus, oē phantasma inimici eradicent, ꝛ effugiant ab hac creatura salis ꝛ aquę: sit sancta ꝛ salutifera: ꝛ ignis ardens aduersus oēs insidias inimici: ꝛ vbicūqꝫ portata vel aspersa fuerit hęc creatura salis: ꝛ aquę, sit sanitas, ꝛ synceritas, ꝛ corporis medicina: ꝛ effugiat oīs infirmitas. Fulgura quoqꝫ ꝛ grādines ab aspersione huius aquę separent, effugiāt ꝛ elongent: p eum, qui vēturus est iudicare viuos ꝛ mortuos ꝛ seculum per ignem. ℟. Amen. In tono pręfationis.

VEre scūs, vere bn̄dictus, terribilis, metuēdus, ꝛ adorādus es dn̄e deus noster: ab occultis nr̄is munda nos: ꝛ ab alienis parce

nis parce seruis tuis: vt cũ fiducia valeamus dicere orõnẽ illam regalez, quam Dñs et Saluator nr̃ per euangeliũ suũ orare docuit dicẽs. Pater noster. Qui dicatur in cantu sicut in missa. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera nos. ℟. Amen. In tono orationis.

Libera nos, q̃s dñe, ab oibus malis, p̃teritis, p̃sentibus, et futuris. Libera nos q̃s dñe, famulos et famulas tuas a gladio, a fame, a tẽtatione diaboli, et pcussione scti, et ab ifirmitatibus malis: p liberatorẽ et redẽptorẽ nr̃m dñz Jesuz Chr̃m filiũ tuũ: q te.

Domine sancte, pater oĩps, eterne Deus, Pr̃ Dñi nr̃i Jesu Chr̃i: Deus Abrahã, Deus Jsaac, Deus Jacob, exorcizantẽ me istã creaturam salis et aque, p̃cor te, exaudire digneris in noie eiusdem Dñi nr̃i Jesu Chr̃i Nazareni filij tui, Dei viui, Regis et Judicis nr̃i: vt sit purgatio et purificatio oibus hoibus: atqz in eis, qbus aspsa fuerit, habeat ptãtẽ ad effugãdos immũdos phãtasmaticos spũs, et oẽz nefariuz diabolũ, atqz oẽs figuras et minas satane. Cõcedat etiã ei ptãs ad exterminandũ fulgura et grandines, et oẽs aduersitates humane nature: vt non possit immũdus spũs nocere his locis in quibus aspersa fuerit: sed ɔfusus et destructus abscedat p virtutez Dñi nr̃i Jesu Christi Regis nr̃i. Qui cũ deo pr̃e viuit et regnat. In tono lectionis.

Adiuro te creatura salis, et aque i noie pa✠tris, et fi✠lij et spũs✠ sci. Adiuro te in noie Dñi nr̃i Jesu Chr̃i: q sup te suis sctis pedibus ambulauit. Adiuro te p euz: qui te de fonte paradisi pduxit. Adiuro te per eũ, q apl̃is suis p̃cepit dicens: Jte, baptizate oẽs gentes in noie pa✠tris, et fi✠lij, et spũs✠ scti. Per ipsius nomen te adiuro: vt vbicũqz aspsa fueris, oẽ phãtasma de domo ipsa, et ois incursio diaboli eradicet et effugiat, per deũ viuũ, p deũ verũ, p deũ totius creature: vt neqz hoibus, neqz domicilijs, neqz nauibus, neqz pecoribus, neqz frugibus, neqz arboribus noceat. Per eũdẽ dñz nr̃z Jesuz Chr̃m, q vẽturus est iudicare viuos et mortuos, et sclz p ignẽ. ℟. Amẽ. In tono orõnis.

Deus, qui ad salutem humani generis, maxima queque sacramenta in aquarũ substãtia cõdidisti, adesto ppitius inuocationis nr̃is: et elemento huic multimodis purificationibus preparato virtutẽ tue bn̄✠dictionis infunde: vt creatura tua mysterijs tuis seruiens, ad abigendos demones morbosqz pellẽdos, diuine gratie sumat effectũ: vt quicquid in domibus, vel

in locis

in locis fideliū, hęc vnda resperserit careat oī immunditia, libe-
ret a noxa: nō illic resideat spūs pestilēs, non aura corūpēs: di-
scedāt oēs insidię latētis inimici: ꝛ siqd est, qḋ aut incolumita-
ti habitantiū inuideat, aut qeti, aspsione huius aq̄ effugiat atq3
discedat: vt salubritas per inuocationē tui sancti nois expetita,
ab oībus impugnationibus sit defensa. Per dn̄m nr̄m Jesum.
Benedictio Dei pa ✠ tris ꝛ fi ✠ lij ꝛ spūs ✠ sancti descēdat
super hanc creaturam salis ꝛ aquę. Amen. Quo facto sta-
tim sacerdos incipiat Symbolū. s. Credo in vnū deū. quo fini-
to aspgat sacerdos aquā sup ppl'z: ꝛ clerici cātēt in choro an̄a3.
Asperges me dn̄e. cū ps. Miserere mei. Gloria pat. folio 59.
Deinde dicat sacerdos ℣. Ostende nobis dn̄e misericordiam
tuam. ℟. Et salutare tuū da nobis. ℣. Dn̄e exaudi orōnē mea3.
℟. Et clamor meus. ℣. Dn̄s vob. ℟. Et cū spi. Oremus. Orō.
Presta, q̄s dn̄e, famulis tuis p̱ hanc aspersionē aquę benedi-
ctę sanitatem mentis, integritatem corporis tutelā salutis,
securitatē spei, corroborationē fidei, ꝛ charitatis fructū, hic ꝛ in
ęterna scl'a seculorū. Per Chr̄3 dn̄3 nr̄m. ℟. Am̄. Oremꝰ. Orō.
Exaudi nos dn̄e scte, pr̄ oīps, ęterne Deus, ꝛ mittere digneris
sanctum Angelum tuū de cęlis: q custodiat, foueat, ptegat,
visitet, atq3 defendat oēs habētes ī hoc habitaculo. Per Chr̄m
dn̄m nr̄m. ℟. Amē. Quibus finitis diaconus cantet euangeliu3
in tono feriali. ¶ Sequentia sancti euāgelij secundum Lucam.
Factum est autem cum baptizaretur omnis populus: ꝛ Jesu
baptizato: ꝛ orante, apertum est cęlum: ꝛ descendit spiritus
sanctus, corporali specie sicut columba in ipsum. Et vox de cę-
lo facta est: tu es Filius meus dilectus, in te complacui mihi.
Et ipse Jesus erat incipiens quasi annorum triginta, vt puta-
batur filius Joseph: Qui fuit heli: qui fuit matthat: qui fuit Le-
ui: qui fuit melchi: qui fuit Janne qui fuit matthathię: qui fuit
amos: Qui fuit naū: qui fuit heli: qui fuit nagge: q fuit mahath:
qui fuit mathathię qui fuit semei: qui fuit Joseph: qui fuit Juda,
qui fuit ioāna: qui fuit resa: qui fuit zorobabel: qui fuit salathiel:
Qui fuit Neri: qui fuit melchi: q fuit addi: qui fuit chosan: Qui
fuit helmodan: q fuit her: qui fuit Jesu: qui fuit elizer: Qui fuit
ioram: qui fuit mathat: qui fuit leui: qui fuit simeon: qui fuit iu-
da: Qui fuit Joseph: qui fuit iona: qui fuit eliachim: qui fuit mel

cha;

cha: Qui fuit mēna: q fuit mathathie: q fuit nathā: q fuit dauid: q fuit iesse: q fuit obed: q fuit booz. Qui fuit salmon: qui fuit naason: q fuit aminadab: q fuit arē: qui fuit esrom. Qui fuit phares: q fuit iude: q fuit iacob: qui fuit isaac: Qui fuit abrahe: q fuit thare: q fuit nachor: q fuit saruch: qui fuit ragau: q fuit phalech: q fuit eber: qui fuit sale: q fuit cainā: Qui fuit arphaxat: q fuit sem: q fuit noe: q fuit lamech: q fuit matusalē: Qui fuit enoch: q fuit Iared: q fuit malaleel: q fuit cainā: q fuit enos, qui fuit seth: qui fuit adā: q fuit dei. Iesus aūt plenus spū scō regressus est a Iordane. Quo finito, cātores incipiāt. Te deū. & totū decātet. f. 214.

De aspsione aq̄ bñdicte p domos fideliū p clericos faciēda. c. 5.

Clerici volētes domos fideliū aspergere aqua bñdicta, dicant psalmū. Miserere mei Deus. fo. 59. cum orōnibus sequentibus. ℣. Dñe exaudi orationem meam. si fuerit sacerdos addat ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oratio.

Exaudi nos dñe sancte, pater omnipotens, eterne Deus: & mittere digneris sanctum angelum tuum de celis, qui custodiat, foueat, protegat, visitet, atq; defendat omnes habitātes in hoc habitaculo. Per Christum dñm nostrum. Oremus. Orō.

Adesto dñe supplicationibus nr̄is: & hāc domū serenis oculis tue pietatis illustra: descendat sup habitantes in ea grē tue larga benedictio: vt in is manu factis habitaculis cum salubritate manētes, ipsi tuū semp sint habitaculū. Per Chr̄m. Orō.

Exaudi nos dñe sancte, pater ops, eterne deus: vt si qua sunt aduersa, si qua cōtraria in hac domo famuli tui N. authoritate maiestatis tue pellantur. Per Christum dominum nr̄m.

Et dū psalmi & orōnes dñr, clerici aspergāt aquā p totā domuz.

¶ De bñdictione Auri, Tus, & Myrre in die Epiphanie. c. 6.

¶ In festo Epiphanie solent benedici aurū, thus, & Myrrha, in cōmemoratione munerū triū Magoꝝ, & taliter benedicta super se portata cum Dei timore & reuerentia portāti prosunt ad salutem. ℣. Adiutorium nostrum &c. postea dicatur Psalmus.

Deus in noīe tuo saluum me fac: in virtute tua iudica me. Deus exaudi orationem meam: & auribus percipe verba oris mei. Qm̄ alieni insurrexerunt aduersum me: & fortes q̄sierunt aīam meā: & non proposuerunt deuz ante cōspectum suū. Ecce enim deus adiuuat me: & dñs susceptor est aīe mee. Auerte mala

te mala inimicis meis: et in veritate tua disperde illos. Voluntarie sacrificabo tibi: et confitebor nomini tuo domine, quoniam bonum est. Quoniam ex omni tribulatione eripuisti me: et super inimicos meos despexit oculus meus. Gloria patri et filij. Psal.

Deus iudiciũ tuum regi da: et iustitiã tuã filio reges. Iudicare populũ tuũ in iustitia: et pauperes tuos in iudicio. Suscipiant montes pacẽ pplo: et colles iustitiam. Iudicabit pauperes ppli: et saluos faciet filios pauperum: et humiliabit calũniatorem. Et pmanebit cũ sole et ante lunã: in gñatione et gñationem. Descendet sicut pluuia in vellus: et sicut stillicidia stillãtis super terram. Orietur in diebus eius iustitia et abundañtia pacis: donec auferatur luña. Et dñabitur a mari vsque ad mare: et a flumine vsque ad terminos orbis terrarũ. Coram illo pcident ethiopes: et inimici eius terram lingent. Reges tharsis et insule munera offerent: reges arabũ et saba dona adducent. Et adorabunt cũ oẽs reges terre: oẽs gentes seruient ei. Quia liberauit pauperem a potente et pauperem cui non erat adiutor. Parcet pauperi et inopi: et aias pauperum saluas faciet. Ex vsuris et iniquitate redimet aĩas eorum: et honorabile nomen eorum corã illo. Et viuet et dabitur ei de auro Arabie: et adorabunt de ipso sp: tota die benedicent ei. Erit firmamẽtum in terra in summis mõtiũ: superextolletur super libanũ fructus eius: et florebũt de ciuitate sicut fenum terre. Sit nomen eius bñdictũ in secula: ante solẽ pmanet nomẽ eius. Et bñdicentur in ipso oẽs tribus terre: oẽs gentes magnificabunt eũ. Benedictus dñs Deus Israel: q facit mirabilia solus. Et benedictum nomen maiestatis eius in eternum: et replebitur maiestate eius oĩs terra, fiat, fiat. Gloria pa. Psalm. Deus meretur nri. supra. fol. 37. Aña. Apertis thesauris suis obtulerunt magi dño aurũ, thus, et myrrhã. Kyrie eleis. Christe eleis. Kyrie ele. Pater noster. Et ne nos in. Sed libera. ℣. Ostende nobis dñe misericordiam tuam. ℟. Et salutare tuum da nobis. ℣. Domine exaudi oratio. ℟. Et clamor meus ad te veniat. Oremus. Oratio.

Omnipotens sempiterne Deus, te humiliter deprecamur: vt has creaturas auri, thuris, et myrrhe hodierna die a tribus regibus tibi tanquam summo regi et Deo vero et homini vero oblatas, bñ ✠ dicere, cõse ✠ crare, et sancti ✠ ficare digneris: et eis tue donum benedictionis infundere: vt quicunque eas

gestauerit, ab omni periculo anime, & corporis saluus semper existat. Qui cum patre & spiritu sancto vi. &c. Oremus Oratio.

DOmine Iesu Christe, qui nobis sacerdotibus, non nostris meritis, sed sola dignatione clemētie tue pre ceteris gratiā contulisti: vt quicquid a nobis in tuo nomine digne, ac perfecte agitur, a te fieri credatur: adesto (q̄s) nostre officio seruitutis: & bene ✠ dicere & sancti ✠ ficare digneris has creaturas auri, thuris, & myrrhe, quas nos in nomine sancto glorie tue bene ✠ dicere confidimus. Qui viuis & regnas cum patre & spiritu sancto Deus per omnia secula seculorum. ℟. Amen. Benedictio.

BEne ✠ dico itaq3 in titulum omnipotentie tue, & spem salutis fidelium vtentium, has creaturas auri, thuris, & myrrhe, in nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & spūs ✠ sancti: vt sicut beatos tres magos Gaspar, Balthasar, & Melchior tibi eas offerentes ad mysteria tua cognoscēda illuminare, & ad te deuote adorandum accendere, atq3 ab insidijs & periculis custodire dignatus es, ita fideles tuos in tua misericordia sperantes, qui eisdem creaturis tuis auro, thure, & myrrha in tuo noīe vsi fuerint, lumine tuo illustrare, amore tuo inflāmare, & a cunctis aduersitatibus, & ab oībus insidijs & nocumētis diabolicis preseruare digneris: Qui cū eodē p̄re & spū sctō vi. Aspergatur aqua bñdicta.

¶ Quod sacerdotes ante Quadragesimam debent populum admonere circa confessionem & ieiunium quadragesime. C. 7.

¶ Ex dictis Augustini.

PResbyteri admonere debent plebē sibi subiectam, vt omnis, qui se sentit mortifero pcī vulnere sauciatum, feria quarta ante quadragesimam cum oī festinatione recurrat ad viuificatricem matrē ecclesiam: vbi qđ male cōmisit cū oī humilitate & ꝯtritione cordis simpliciter confessus, suscipiat remedia penitentie, secundum modum canonicis authoritatibus prefixum.

¶ De exhortatione ante quadragesimam ad confessionem.

¶ Ex penitentiali Romano.

HEbdomada pridie ante initium quadragesime p̄sbyteri plebium conuocent ad se populum: & discordātes canonica authoritate reconcilient, & omnia iurgia sedent: & tunc primū cōfitentibus pniam dent: ita vt anteq̄ caput ieiunij veniat, oēs confessi pniam acceptā habeant: vt liberius dicere possint, dimitte

nobis debita nostra, sicut in nos dimittimus debitoribus nr̃is.

¶ Ex epistola beati Gregorii pape.

QUadragesima summa obseruatione est obseruāda: vt ieiuniū i ea, p̄ter dies dn̄icos, q de abstinētia subtracti sunt, nisi quē infirmitas īpedierit, nullaten⁹ soluat: q2 ipsi dies decime sunt anni. ¶ De bn̄one cinerū in iiij. feria ī capite ieiunij. Ca. 8.

FEria quarta cinerum, ante missam benedicunt cineres facti, de ramis oliuarum benedictis p̄teriti anni, si habentur, in medio chori ante altare hoc modo. Primo cantatur antiph.

Xaudi nos dn̄e: quoniā benigna est misericordia

tu a: et secundum multitudinem miserationum tu a rum

respice nos domine. ps. Saluum me fac deus quoniam

intra ue runt a quę, vsque ad a ni mam me am. ℣.

Glo ri a. Exau di nos do mi ne. Deinde dicitur. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu. Oremus. Oratio.

OMnip̄s sempiterne deus, parce metuentibus, propitiare supplicantibus: et mittere digneris sanctuz angelū tuum de ce-

sis: qui bene ✠ dicat, ꝛ scti ✠ ficet hos cineres: vt sint remediuꝫ salubꝛe oibus nomen scm̄ tuū humiliter imploꝛantibus, ac semetipsos pro cōscientia delictoꝛū suoꝛū accusantibus, atqꝫ ante cōspectū diuinę clemētię tuę facinoꝛa sua deploꝛantibus, vel serenissimā maiestatē tuā suppliciter obnixeqꝫ flagitātibus: ꝛ pręsta per inuocationem scīssimi nominis tui: vt quicunqꝫ eos super se aspergerint pro redēptione pcōꝛū suoꝛū, coꝛpoꝛis sanitatem, ꝛ aię tutelam percipiant. Per Chꝛi. ℟. Amen. Oꝛemus. Oratio.

DEus qui non moꝛtē, sed pniam desideras pcōꝛum, fragilitatē cōditionis humanę benignissime respice: ꝛ hos cineres, quos causa proferendę humilitatis, atqꝫ ꝓmerēdę venię capitibus nr̄is imponi decernimus, bene ✠ dicere pro tua pietate dignare, vt q nos cinerē esse, ꝛ ob prauitatis nr̄ę meritū in puluerē reuersuros cognoscimus, pcōꝛū oiuꝫ veniā, ꝛ p̄mia penitentibus repromissa misericoꝛditer ꝯseq mereamur. Per. Oꝛe. Oꝛo.

DEus, qui humiliatione flecteris, ꝛ satisfactione placaris, aurē tuę pietatis inclina p̄cibus nr̄is: ꝛ capitibus seruoꝛum tuoꝛū hoꝛū cinerū aspersione attactis, effunde propitius gratiaꝫ tuę bene ✠ dictionis: vt eos ꝛ spū compunctionis repleas, ꝛ quę iuste postulauerint, efficaciter tribuas: ꝛ concessa perpetua stabilitate, intactos manere decernas. Per. ℟. Am̄. Oꝛemus. Oꝛo.

OMnips sempiterne Deus, q niniuitis in cinere ꝛ cilicio penitētibus īdulgētię tuę remedia p̄stitisti: cōcede ꝓpitius: vt sic eos imitemur habitu, quatenus venię ꝓsequamur obtētu. Per.

Cōpleta bñone, primo iponit cinis sacerdoti celebraturo Missā ab alio sacerdote, si adest, alioquin sacerdos ipse genib. flexis corā altari sibi ipsi cineres imponat: ꝛ cantatur statim a choꝛo aña.

num: qui a multum mise ricors est

di mit tere peccata no stra de us no ster.

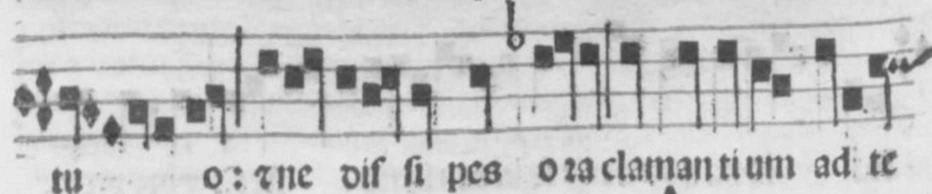
Aña. Ju xta vesti bulum ⁊ al ta re plo ra=

bant sacer do tes ⁊ le ui tę mi ni stri domi=

ni ⁊ di cent: parce domine, parce populo

tu o: ⁊ ne dis si pes o ra clamantium ad te

do mi ne. ℟. Emendemus

in me li us que ignoranter pec caui

mus: ne su bito preoccu pa ti di e mortis quera=

mus spa ti um penitenti e: et inuenire non pos=

si mus. At ten de do mi ne et mi se re re:

quia pec ca uimus ti bi. ℣.

Ad iu ua nos deus sa lu ta ris no ster: et propter

honorem nominis tu i domine li be ra nos.

Attende.

Sacerdos vero dum cantantur añę ꝛ responsorium primo ministris stantibus genibus flexis corã altari imponit cinerẽ dicens. Memẽto homo, qꝛ puluis es, ꝛ in puluerẽ reuerteris. Postea veniũt clerici bini, ꝛ bini: ꝛ genibus flexis ante altare recipiũt cineres a sacerdote, vt dictũ est de ministris. Completa cinerũ datione dicitur. Dñs vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Concede nobis dñe presidia militię Chꝛianę sctis inchoare ieiunijs: vt cõtra spũales nequitias pugnaturi, cõtinentię muniamur auxilijs. Per Chꝛm domi. Postea incipiatur missa.

¶ De benedictione imaginis beatę Marię virginis. Cap. 9.

Notandũ q̄ in oĩbus bñdictionibus sequentibus sacerdos, si in missa nõ faciat bñdictionẽ, semꝑ debet habere superpelliceũ ꝛ stolã, ꝛ incipere p. ℣. Adiutoriũ nr̃m. ꝛ dicta bñdictione aspgat rẽ aqua bñdicta. Primũ dr̃ Añã. Sub tuũ p̄sidium confugim⁹ sctã Dei genitrix virgo: nr̃as depcationes ne despicias ĩ necessitatib⁹: sꝫ a piculis cũctis liba nos sẽp virgo bñdcã. ps.

Fundamenta eius in montibus sanctis: diligit Dñs portas Sion super omnia tabernacula Jacob. Gloriosa dicta sunt de te, ciuitas Dei. Memoꝛ ero Raab ꝛ Babylonis scientium me. Ecce alienigenę ꝛ Tyrus ꝛ populus Aethiopum: hi fuerunt illic. Nunquid Sion dicet homo, ꝛ homo natus est in ea, ꝛ ipse fundauit eam altissimus? Dñs narrauit in scripturis populoꝛum ꝛ principum hoꝛuꝫ, qui fuerunt in ea. Sicut lętantiuꝫ oĩuꝫ habitatio est ĩ te. Gloria pat. Añã. Aue Maria grã plena: dñs tecũ: benedicta tu in mulieribus, ꝛ benedictus fructus vẽtris tui. Psalmus. Ad te leuaui oculos. fol. 188. dicitur totus. Interim incensatur imago: postea dicitur. Oremus. Oratio.

Deus, qui virginalem aulã beatę Marię, in qua habitares, eligere dignatus es: da (q̄s) vt sua nos defensione munitos, iucũdos facias suę interesse venerationi. Qui viuis ꝛ regn. Et sequitur añã. O glorioſa Dei genitrix semper virgo Maria, quę dñm oĩuꝫ meruisti poꝛtare, ꝛ regẽ angeloꝛuꝫ sola virgo lactare: nostri (q̄s) pia memoꝛare: ꝛ pro nobis Chꝛm depreca-

re: vt tuis sctis patrocinijs fulti ad cęlestia regna mereamur peruenire. Ps. Magnificat aĩa mea dñm. fol. 165. Oremus. Orõ.

DEus q de beatę Marię virginis vtero verbũ tuum, angelo nunciante, carnẽ suscipere voluisti, p̃sta supplicibus tuis: vt q vere eã genitricẽ dei credim⁹, eius apud te intercessionib⁹ adiuuemur. Per eũdem Christũ dñm no. ℟. Amen. Alia orõ.

OMnipotens sempiterne Deus, qui clementię tuę dispositione cuncta ex nihilo creasti, hãc imaginem in honorem pijssimę genitricis filij tui Dñi nři Jesu Christi venerabiliter adaptatã bene ✠ dicere, & sctĩ ✠ ficare digneris: & presta misericordissime pater p inuocationẽ nominis tui atq3 vnigeniti filij tui Dñi nři Jesu Chři: quem pro salute humani generis, integritate virginis Marię seruata, incarnari voluisti: quatenus, precibus eiusdem sacratissimę virginis, quicũq3 eandem misericordię reginã & gloriosissimam dominam nostram coraȝ hac effigie suppliciter honorare studuerint, & de instantibus periculis eruantur, & in conspectu diuinę maiestatis tuę de commissis & omissis veniam impetrent: atq3 mereãtur in presenti gratiaȝ, quam desiderant adipisci, & in futuro perpetua salutatione cum electis tuis valeant gratulari. Per eundem. Oremus. Oratio.

DEus, qui beatissimam virginem Mariam matrem tuam, mundi dominam, cordis illuminatricẽ, atq3 nauigantium in fluctibus huius seculi maris stellam, & ducem, sm sacratissimum nomen suum cõstituisti: concede (quęsumus) vt qui hoc dulcissimum nomen recolendo veneramur, & eius imaginẽ honoramus, in cunctis actibus nostris ab ipsa gubernari, illuminari, atque dirigi mereamur. Qui viuis & regnas cũ Deo pře &c.

Postmodum imago aspergatur aqua bñdicta: & thurificetur.

¶ De benedictione Iconarum seu imaginum sctõrum. Cap. 16.

℣. Adiutoriũ nřm. ℟. Qui fecit. ℣. Dñe exaudi orat. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vobiscũ. ℟. Et cũ spiritu tuo. Oremus. Oratio.

OMnipotẽs sempiterne Deus maiestatem tuam suppliciter exoramus, vt Iconã hanc, in qua gloriosissima imago vel imagines filij tui Dñi nři Jesu Chři, & gloriosę virginis Marię mřis eius, & sancti N. vel scõrũ N. & N. depicta est vel sunt, benedicere ✠ & sancti ✠ ficare digneris: ante quaȝ quicunque ob defensionẽ ad te ipsuȝ adorãdũ se deuote inclinauerint, salutẽ

mentis

mentis & corporis ɔsequant: & a cũctis periculis liberent: & qcq̃d iuste petierint, obtinere mereant. Per eũdẽ. Oremus. Oro.

OMnipotens sempiterne Deus, q sctõrũ tuorũ imagines siue effigies sculpi, aut pingi non repudias: vt quoties illas oculis corporeis intuemur, toties eorũ actus & sanctitatẽ ad imitãdum memorię oculis meditemur: hãc (q̃s) imaginẽ seu sculpturam in memoriã & honorez tui, vel vnigeniti filij tui Dñi nostri Jesu Chri: vel beatissimę virginis Marię: vel beati N. apli tui: vel martyris: vel ɔfessoris: aut põtificis: aut virginis, adaptatã bene ✠ dicere, & scti ✠ ficare digneris. Et pstã, vt qcũque corã illa, te, vel filiũ tuũ: vel beatissimã virginẽ: vel gloriosum apostolũ, martyrẽ, ɔfessorẽ; vel virginẽ, suppliciter honorare studuerit, illius pcibus & obtẽtu a te gratiã in pñti, & ęternã gloriã obtineat i futuro. P. d. Ultimo aspgatur aq̃ bñdicta: & thurificent.

¶ Benedictio pabuli aialiũ. s. salis, hordei, auenę, & cęterorũ: q̃ in aliqbus regionib⁹ fit in festo sci Stephani ptomartyris. c. ii.

℣. Adiutorium nr̃m in noĩe dñi. ℞. Qui fecit. Postea legatur lectio de actibus apostolorum. Lectio actuum Apostolorum.

IN diebus illis: Stephanus plenus gratia & fortitudine faciebat prodigia, & signa magna ĩ pplo. Surrexerũt aũt qdam de synagoga, q̃ appellabat libertinorũ, & cyrenẽsiũ, & alexãdrinorũ, & eorũ q erãt a Cilicia, & Asia disputãtes cũ Stephano: & nõ poterãt resistere sapientię & spũi, q loquebat. Audiẽtes aũt hęc, dissecabant cordibus suis: & stridebãt dentibus in eum. Cuz aũt esset Stephanus plenus spũ scõ, intendẽs in cęlũ vidit gloriaz Dei & Jesum stãtẽ a dextris virtutis Dei, & ait. Ecce video cęlos apertos, & filiũ hoĩs stãtẽ a dextris virtutis Dei. Exclamãtes aũt voce magna ɔtinuerũt aures suas: & impetum fecerũt vnanimiter in eũ. Et eijciẽtes eũ extra ciuitatẽ, lapidabãt. Et testes deposuerũt vestimẽta sua, secus pedes adolescẽtis: q vocabat Saul⁹. Et lapidabãt Stephanum inuocãtẽ & dicẽtẽ. Dñe Jesu accipe spiritũ meuz. Positis aũt genibus clamauit voce magna, dicens. Dñe ne statuas illis hoc pcm̃. Et cũ hoc dixisset, obdormiuit in dño. Subsequat euãgeliũ. Sequẽtia sci euãgelij fm Mattheuz.

IN illo tpe: Dixit Jesus discipulis suis parabolã hanc. Simile factũ est regnũ cęlorũ homini, q seminauit bonũ semen in agro suo. Cũ aũt dormirent hoĩes, venit inimicus eius, & superseminauit

minauit zizania ī medio tritici, ⁊ abiit. Cū aūt creuisset herba, ⁊ fructū fecisset: tūc apparuerunt ⁊ zizania. Accedentes aūt serui pr̄is familias dixerūt ei. Dn̄e nōne bonū semē seminasti in agro tuo. Vn̄ ergo hȝ zizania? Et ait illis: Inimic⁹ hō hoc fecit. Serui aūt dixerūt ei: Vis imus, ⁊ colligim⁹ ea? Et ait. Non, ne forte colligētes zizania, eradicetis cū eis simul ⁊ triticū. Sinite vtraque crescere vsqȝ ad messē: ⁊ ī tp̄e messis dicā messorib⁹: Colligite primū zizania: ⁊ alligate ea ī fasciculos ad ꝯburēdū. Triticū aūt ꝯgregate ī horreū meū. Finito Euāgelio dicat sacerdos.
PEr istos s̄mones sc̄i euāgelij, idulgeat nobis dn̄s nr̄ Jesus xp̄s vniuersa nr̄a crimina ⁊ delicta. ℞. Amen. Deinde dicit.
BEnedicat dn̄s hanc creaturam pabuli, salis, hordei, auenę, siliginis. ℞. Amen. Ps. In conuertendo. fol. 188. Gloria patri. Kyrie eleis. Christe eleis. Kyrie ele. Pater nr̄. Aue Maria. ℣. Saluos fac seruos tuos ⁊ ancillas tuas. ℞. Deus meus sperātes ī te. ℣. Et si mortiferū qd biberit. ℞. Non eis nocebit. ℣. Gustate ⁊ videte qm̄ suauis est dn̄s. ℞. Beatus hō q sp̄at in eo. ℣. Dn̄e exau. ℞. Et cla. ℣. Dn̄s vo. ℞. Et cū. Orem⁹. Oro.
DOmine deus omnipotens, creator cęli ⁊ terrę, rex regum ⁊ dn̄s dominantium, exaudi nos famulos tuos clamantes ⁊ orātes ad te: qui oīa de nihilo creasti: ⁊ hoc pabulum cum cęteris creaturis ad vsus animaliū, ⁊ ad eorū nutrimentū fecisti: quę quidē animalia ī adiutoriū ⁊ sustētationē hominum creasti: qq̄ȝ hodierna die petitionē sancti Stephani ꝓtomartyris adimplesti, te humiliter dep̄camur, vt has creaturas auenę, salis ⁊ cętera, q̄ ad vsus animaliū, ⁊ sanitatē eorū, siue in terra, siue in aqua degentiū fecisti, ꝑ inuocationē sc̄ti noīs tui, ⁊ ītercessionē Beatę Marię semꝑ virginis genitricis tuę, ⁊ per merita beati Stephani protomartyris tui, cuius festū hodie recolimus, ⁊ ꝑ p̄ces oīuȝ Sāctorū tuorū, bn̄ ✠ dicere, ⁊ sācti ✠ ficare digneris: vt aīalia, q̄ ex eis gustauerint, sanitatē integraliter recipiāt ꝑ te Jesu Christe: cuius solo verbo oīa restaurant, saluator mūdi, rex ęternę glorię. Qui in trinitate p̄fecta cū p̄re ⁊ sp̄ū sc̄to viuis ⁊ regnas, ꝑ oīa secula seculoruȝ. ℞. Amē. Oremus. Oratio.
DEus, qui temporibus Elię prophetę cęlum a nubibus restringendo clausisti, ⁊ rursum aperiēdo te mirabilē ostendisti: exaudi preces plebis tuę per vnigenitū tuū, queȝ consub-
stantialem

stantialem ꝛ coequalē tibi in diuinitate credimus: ꝛ ꝑ spiritum sanctū paraclitum, quē ab vtroque procedere cōfitemur: ꝛ per merita beatissimi ꝓtomartyris Stephani, cuius hodie festū celebramus: vt bene ✠ dicas ꝛ sancti ✠ fices hoc sal, auenam, hordeū, ꝛ siliginē: vt q̄cūqꝫ aīalia ex eis gustauerint, adiutoriū sanitatis ꝛ incolumitatis recipiāt: per te dn̄e scē pater: q cū filio ꝛ spū sctō viuis ꝛ regnas per oīa secula seculorum. ℟. Amen.

ET benedictio dei pa ✠ tris oīpotentis, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ spūs ✠ scti, descendat suꝑ hanc creaturā auenę, ordei, siliginis ꝛ salis. ℟. Amē. Aspergantur aqua benedicta. ¶ De benedictione vini, in festo sancti Joānis euāgelistę cōtra venenū. Cap. 12.

IN festo sancti Joānis apostoli ꝛ euāgelistę benedicat vinū hoc modo. ℣. Adiutorium nr̄m. Et postea legat euangelium Initiū sancti euāgelij sm̄ Joannem. In principio erat. fol. 12.

Sequentia sancti euangelij secundum Joannem.

IN illo tp̄e: Nuptię factę sunt in Cana Galileę: ꝛ erat mater Jesu ibi. Uocatus est autem Jesus ꝛ discipuli eius ad nuptias. Et deficiēte vino dicit mr̄ Jesu ad eū, vinū nō habēt. Dicit ei Jes⁹: Quid mihi, ꝛ tibi est mulier? Nōdū venit hora mea. Dicit mr̄ eius ministris. Quodcūqꝫ dixerit vobis, facite. Erant aūt ibi lapideę hydrię sex positę sm̄ purificationē Judęorū, capiētes singulę metretas binas, vel ternas. Dicit eis Jesus: Implete hydrias aqua. Et impleuerūt eas vsqꝫ ad summum. Et dicit eis Jesus: Haurite nunc ꝛ ferte architriclino, ꝛ tulerunt. Ut aūt gustauit architriclin⁹ aquā vinū fcm̄: ꝛ nō sciebat vn̄ esset: ministri aūt sciebāt, q hauserāt aquā: vocat spōsuꝫ architriclin⁹: ꝛ dicit ei: Oīs hō primū bonū vinū ponit, ꝛ cū inebriati fuerit, tūc id qđ deteri⁹ est. Tu aūt fuasti bonū vinū vsqꝫ adhuc. Hoc fecit initiū signoꝝ Jesus in Cana Galileę: ꝛ manifestauit glīaꝫ suā. Et crediderūt in eū discipuli ei⁹. Deo euāgelio, dicat sacerdos.

PEr istos sermones sci euangelij indulgeat nobis Dn̄s nr̄ Jesus Chr̄s vniuersa nr̄a crimina, ꝛ delicta. Amen. Bn̄dicat Dominus nr̄ Jesus Chr̄s hāc creaturā vini. Am̄. ps. Dn̄s regit me. fol. 170. totū cū Gloria pa. Kyrie eleis. Chr̄e elei Kyrie eleis. Pr̄ nr̄. Aue Maria. ℣. Saluos fac seruos tuos ꝛ ancillas tuas. ℟. Deus meus sperātes in te. ℣. Et si mortiferuꝫ quid biberint. ℟. Nō eis nocebit. ℣. Gustate ꝛ videte quoniam

suauis

suauis est dñs. ℟. Beatus hõ, qui sperat in eo. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vob. ℟. Et cum spũ tuo. Oremus. Oro.
DEus, & Pr̃ Dñi nr̃i Jesu Christi, cuius verbo celi firmati sunt, cui oĩs creatura deseruit, & oĩs potestas subiecta est, & metuit, & expauescit, nos te ad auxiliũ nr̃m inuocamus, cuius audito noĩe serpẽs quiescit, draco fugit, vipera silet, subdola illa, q̃ dr̃ rana inquieta torpescit, scorpius extinguit̃, regulus vincit̃, phalangius nihil noxiũ operat̃, & oĩa venenata, & adhuc ferociora aĩalia noxia terrent̃: tu extingue oẽs diaboli fraudes, & oẽs humano generi aduersantes neq̃tias: & hũc potuz, p̃ intercessionẽ beatissime virginis Marie, beati Joannis Apostoli, & euãgeliste, & oĩum sanctorũ tuorꝫ meritis & intercessionibus, tua virtute bñ ✠ dic. Ut oẽs ex eo gustãtes, ab oĩ malo custodias, & ad regnũ glorie tue p̃ducas. Per eundẽ dominuz. Oratio.
DEus, cuius ptãte beatus Joannes euangelista potum venenosum, & toxicum digessit: bene ✠ dicere & consecrare ✠ digneris hanc creaturã vini: vt oĩum ex eo gustantiũ expulso omni gustu nociuo, infuso tue bene ✠ dictionis mysterio, sit in terris corporis & aĩe remissio criminum, & in celis perpetua cõsolatio. Per Dñm. Dñs vobiscum Benedicamus domino.
ET benedictio Dei oĩpotentis, Pa ✠ tris, & Fi ✠ lij, & spũs ✠ sci descẽdat & maneat sup̃ hãc creaturam vini. ℟. Amen. Aspergatur aqua bñdicta. ¶ De bñdictione panis, vini, fructuũ & seminũ in festo scti Blasij cõtra maluz gutturis. Cap. 13.
POstq̃ sacerdos in missa puenerit in canone ad locum illum. Per quem hec omnia domine semp̃ ex bona creas &c. versus ad populũ, bñdicit ĩfrascripta hoc ordine. ¶ Bñdictio panis.
℣. Sit nomẽ dñi bñdictũ. ℟. Ex hoc nũc & vsq; i scłm. ℣. Adiutoriũ nost. ℟. Qui fe. ℣. Ora p̃ nobis btẽ Blasi. ℟. Ut digni. ℣. Dñe exau. ℟. Et cla. ℣. Dñs vo. ℟. Et cuz. Oremus. Oro.
SAluator mundi Deus Dñe Jesu Chr̃e, q hodiernã diẽ beatissimi Blasij martyrio ꝯsecrasti: & diuersas creaturas ad salutẽ hoĩum creasti: qui ex quinq; panibus & duobus piscibus q̃nq; millia hoĩuz satiasti: ac populũ iudaicũ in deserto miraculose pauisti: ineffabilẽ misericordiam tuaz suppliciter exoramus, & petimus, vt hos panes, quos plebs fidelis tibi deuote hodie ad sanctificandũ attulit, tua pietate bene ✠ dicere & scti ✠ ficare digneris:

digneris: vt qui ex eis comederint vel gustauerint, ab oī gutturis plaga, ⁊ totius corporis infirmitate meritis ⁊ intercessione eiusdē. B. Blasij martyris tui, plenā recipiant sanitatē: ⁊ nos seruos tuos ab oī corporis ⁊ aīe egritudine sanos cōseruet. Qui viuit ⁊. Postea aspergantur aqua benedicta. ¶ Alia benedictio panis in eodem festo. ℣. Adiutorium no. ℟. Qui fe. ℣. Domine exaud. ℟. Et cla. ℣. Dn̄s vo. ℟. Et cum sp. Oremus. Oratio.

Omnipotens ⁊ mitissime Deus, qui oīum mundi rerum diuersitates solo verbo creasti, ⁊ ad hoīum reformationem illud idē verbū, per qd̄ facta sunt oīa, incarnari voluisti: qui magnus es ⁊ immensus, terribilis atque laudabilis, ⁊ faciens mirabilia, pro cuius fidei ꝯfessione gloriosus martyr ⁊ pōtifex Blasius diuersorū tormentoꝝ genera non pauescēs, martyrij palmā feliciter est adeptus, quiqȝ eidē inter ceteras gr̄as hanc ꝑrogatiuā ꝯtulisti, vt quoscūqȝ gutturis morbos tua virtute curaret: maiestatē tuā suppliciter exoramus: vt non inspectu nr̄i reatus, sed eius placatus meritis ⁊ ꝑcibus, hanc creaturam panis bene ✠ dicere ⁊ sancti ✠ ficare tua venerabili pietate digneris, tuam gr̄am infundēdo: vt oēs qui ex bona fide gustauerint, a quocunqȝ gutturis morbo grauatos se senserint, ipsius passionis meritis liberētur: ⁊ in Eccl'a sctā tua sani ⁊ hilares tibi gratiarū referant actiones: ⁊ laudent nomē tuū gloriosum, qd̄ est benedictū in secula seculorū. Per eun. ℟. Amen. Aspergātur panes aqua benedicta.

¶ De beneditione vini, fructuū, ⁊ seminū in festo eiusdē sancti Blasij Epi ⁊ martyris. ℣. Adiutorium no. ℟. Qui fe. ℣. Domine ex. ℟. Et cla. ℣. Dominus vo. ℟. Et cū. Oremus. Oratio.

Domine Iesu Christe, oīps eterne Deus, qui vinū qd̄ letificat cor hoīs, in sacrificio in die cene offerri ꝑcepisti, ⁊ in Cana galilee ex aqua vinum fecisti: tu qui es vitis vera, intercessione B. Blasij martyris tui, multiplica super nos seruos tuos pietatis tue misericordiam: queadmodū fecisti cum patribus nr̄is in tua ineffabili misericordia sperātibus pietatē: ⁊ bn̄ ✠ dicere ⁊ scti ✠ ficare tua clementia digneris hāc creaturā vini, quā ad seruorū tuorū subsidiū tribuisti: quatenus vbicūqȝ fuerit fusum, vel a quibuslibet potatum, diuine bn̄ ✠ dictionis tue replcātur dulcedine cū gr̄arū actione: ⁊ in eorū visceribus sctificetur per te Saluator mundi. Qui viuis ⁊c. Aspergantur aqua benedicta.

¶ Eodem

¶ Eodem die benedictio fructuum. ℣. Adiutorium. ℟. Qui fe. ℣. Dñe exau. ℟. Et cl. ℣. Dñs vo. ℟. Et cuꝫ. Oremus. Oratio.

DOmine Jesu Chrẽ, deus de deo: q famulũ tuuꝫ btũm Blasiũ hodierna die martyrio ↄsecrasti: bñ ✠ dicere ⁊ sci ✠ ficare tua pietate digneris hos fructus arborũ, ficus, nuces, auellanas, vuas, ⁊ alia, q̃ indigni detulimus: per tui sancti nominis inuocationeꝫ, ⁊ ꝑ intercessionẽ gloriosissime virg. Marie, atqꝫ eiusdẽ gloriosi martyris tui atqꝫ põtificis Blasij, bñ ✠ dicere, ⁊ ad profectũ pñtis familię tuę atqꝫ oĩum fideliũ pñtium, ⁊ absentiũ prouenire cõcede: vt in quocunqꝫ loco deportati fuerint, salui, ⁊ maxime a dolore gutturis efficiant̃: ⁊ oẽs iniquitates siue illusiones ab eorũ habitaculis abscedãt: ⁊ quicũqꝫ ex eis tenuerint, ⁊ gustauerint, tua grã ⁊ bene ✠ dictione repleant̃. Qui vi. Aspergant̃ aqua bñdicta. ¶ Eodẽ die benedictio seminum. ℣. Adiutorium no. ℟. Qui fe. ℣. Dñe exaud. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiscuꝫ. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

CReator oĩuꝫ deus, qui semina subtus terrã posita fructificare ⁊ multiplicare facis, ⁊ in vsus nostros misericorditer cõcedis: intercedẽte B. Blasio martyre tuo supplicationes nr̃as placatus intende: vt hęc seminũ genera bñ ✠ dicere, ⁊ sci ✠ ficare tua benignitate digneris: vt ẽt iumẽta, q̃ ex eis comederint vel gustauerint, a quacũqꝫ detineant̃ infirmitate, plenã recipiãt curationẽ. Per Chrm̃. sine Am̃. Aspergant̃ aqua bñdicta. Quo facto sacerdos ↄuersus ad altare dicit. Per quem hęc oĩa, ⁊c.

¶ De bñone panis in festo scẽ Agathę ↄtra ignis piculũ. C. 14.

SAcerdos existens in canone missę, vt supra dictum est, vertẽs se ad populum benedicit panem hoc modo. Primo dicat ps. Deus misereatur nostri. fol. 37. totum cũ Gloria pa. Kyrie elei. Christe elei. Kyrie ele. Pater nr̃. Et ne nos. ℣. Adiutorium no. ℟. Qui fe. ℣. Sit nomen dñi benedictũ. ℟. Ex hoc nunc ⁊ vsqꝫ in seculum. ℣. Ora pro nobis beata Agatha. ℟. Ut digni effic. ℣. Dñe exau. ℟. Et clam. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum. Orem. Oõ.

DOmine Jesu Christe fili Dei viui, qui es panis viuus, qui de cęlo descendisti, bene ✠ dic ⁊ sancti ✠ fica hos panes, fructus, cereos, aquam, vinuꝫ, oleũ, ⁊ cętera hic posita in honoreꝫ beatę Agathę virginis ⁊ martyris tuę deportata: ⁊ concede per intercessionem eiusdem virginis ⁊ martyris, vt vbicunque contra

tra ignem comburentem missa vel posita fuerint, illico ignis euanescat, & penitus extinguatur. Qui viuis & regnas cum deo &c.

Benedictio dei oīpotētis, pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & spūs ✠ santi, per intercessionem beatę Agathę virginis martyris tuę descendat, & maneat super hos panes, & super omnes ex eis gustātes. Amen. Aspergantur aqua benedicta. Per eund. postea dicat. Per quem hęc omnia domine semper bona creas.

¶ De benedictione agni & carnium in die sancto Paschę. Ca. 15.

Sacerdos dicta in canone commemoratione pro defunctis, postquam peruenerit ad illam partem canonis, vbi dicitur, Per quem hęc omnia dn̄e semper bona creas &c. Vertit se ad populum, & dicit ℣. Adiutorium. ℟. Qui fe. ℣. Domine exau. ℟. Et cla. ℣. Dominus vob. ℟. Et cum spū tuo. Oremus. Oratio.

Iesu Christe fili dei viui, qui es verus & immaculatus agnus, quique immaculatus in ara crucis peccata mundi delesti, & nos ad ouile ꝓprijs humeris reportasti, has carnes agni, quas ad vsus hoīum creasti, bn̄ ✠ dicere & scti ✠ ficare digneris: vt omnes ex eis sumentes se sentiāt tuis beneficijs repletos: & corporis, & animę sanitatem te annuēte se percepisse lętentur, saluator mundi. Qui viuis & regnas cum Deo pa. Oremus. Oratio.

Deus vniuersę carnis, qui Noe & filijs suis de mundis, & immundis animalibus ꝑcepta dedisti: quique sicut olera herbarū, humano generi quadrupedia mūda edere permisisti: qui agnū in ęgypto Moysi & pplo tuo in vigilia Paschę comedere ꝑcepisti, figuram agni Dn̄i nr̄i Jesu Christi, cuius sanguine oīa primogenita tibi de mundo redemisti: & angelo in nocte illa oē primogenitū in ęgypto ꝑcutere ꝑcepisti, seruans populum tuū agni sanguine ꝑnotatū: dignare, q̄s dn̄e deus oп̄s, bn̄ ✠ dicere & sci ✠ ficare has ouiū, agnorū, hędorū, auiū, & quorūcunq; aīaliū carnes: vt quicūq; de tuis fidelibus pplis ex eis comederint, oī bn̄ ✠ dictione cęlesti, & tua perēni repleti grā satientur. Per eund. Aspergant aqua bn̄dicta. Postea ɔuersus ad altare dicat Per quē hęc oīa, &c. ¶ Bn̄o ouorū in pascha. Si fuerint oua bn̄dicēda aspsis carnib⁹ aqua bn̄dicta, dicat iterū. ℣. Adiut. ℟. Qui f. ℣. Dn̄e ex. ℟. Et cl. ℣. Dn̄s vo. ℟. Et cum. Oremus.

Subueniat, q̄s dn̄e tuę bene ✠ dictionis gratia huic ouorum creaturę, de qua pullos gallinarum procreare dignatus es:

vt cibus salubris fiat tuis fidelibus in tuarum gratiaruz actione sumentibus. Per Christuz. Aspergantur aqua benedicta, et sacerdos sequatur in Missa. Per quem hec omnia. vt supra.

¶ De bñone segetũ et seminũ in festo sci Marci Euang. Ca. 16.

In festo sancti Marci, sacerdos benedicturus segetes, exiens cũ clericis in agrum cum cruce et cereis, paratus cũ superpelliceo et stola, incipit litaniam, sicut habetur sup. fo. 161. Qua finita dicit Kyrie ele. Chře ele. Kyrie ele. Pater nr̃ et Aue Maria. ℣. Dñe exaud. ℟. Et cl. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum. Oremus. Oratio.

Pietatem tuã q̃s om̃s Deus: vt has primitias creature, quas aeris et pluuie temperamento nutrire dignatus es, bene✠dictionis tue imbre perfundas, tribuens populo tuo de tuis muneribus tibi semper gratias agere: et a sterilitate terre esurientium animas bonis affluentibus repleas: vt egenus et pauper laudent nomen glorie tue. Per Christum do. Oremus. Oratio.

Omñs sempiterne Deus, arbiter throni, q molẽ terre ex nihilo pẽdentez gubernas, et ad victum humani generis, corporisq3 sustẽtationez agros opibus excolere iussisti, misericordiã tuã supplices exoramus: vt qcqd in hos agros salubris seminis satũ atq3 plãtatũ est, respectu tue clemẽtie ꝓspicias, et aeris tẽperiẽ moderari digneris: vt resecato atq3 absorpto oĩuz tribulorũ spinarũq3 squallore, efficias fruges fecũdas, et ad maturitatẽ ꝑfectã tribuas peruenire, vt nos famuli tui vberẽ tuorũ donorum fructũ cũ grãrũ actione percipientes, debitas atq3 acceptas nomini tuo laudes referre mereamur. Per. Oremus. Oratio.

Te domine petimus ac rogamus, vt fructus seminum frugũ, frumenti, siliginis, hordei, auene ac aliorũ cuiuscunq3 generis existãt, tuis oculis serenis hilariq3 vultu respicere digneris. Sicut eñi testatus es Moysi famulo tuo in terrã egypti dicens: dic filijs Israel, cũ ingressi fuerint terrã promissionis, quã eis daturus sum, vt primitias frugũ offerãt sacerdotibus, et erũt benedicte fruges: ita nos oramus te dñe, vt auxilium grẽ tue sup nos, et hos fructus ad bene✠dictionez ꝓferẽda ꝯcedas: vt nõ grãdo surripiat, nõ turbo subuertat, nec vis tẽpestatis detrũcet, nec aeris serenitas exurat: non inũdatio pluuialis exterminet, sed incolumes et superabũdãtes ꝑ vsum hoĩum ad plenissimã maturitatẽ perducere digneris. Per Christ. ℟. Am. Oremus. Orõ.

Domine

DOmine sancte, pater oPs, eterne deus, mitte spiritum sanctum tuum cum angelis et archangelis tuis, et cum eis omnes sanctos et electos tuos: vt defendant segetes nostras a verminibus malis, siue ab auibus: vt magnificetur nomen tuum deus in omni loco. Per domi. Tunc sacerdos circumeat agrum, vel partem eius aspergendo aquam benedictam. Et postea dicat.

ET benedictio dei oipotentis, pa ✠ tris, et fi ✠ lij et spirit⁹ ✠ scti descendat et maneat super has fruges. ℞. Amen.

¶ De bñone vue noue in festo transfigurationis dñi. Cap. 17.

IN festo transfiguratio. dñi, sacerdos cũ in canone miss? peruenerit ad locum illum post factã commemorationẽ de mortuis. Per quem hec omnia, dicat. ℣. Adiutorium nostrum. Domine exaudi orationẽ. Dominus vobiscum. Oremus. Orõ.

BEne ✠ dic dñe hos nouos fruct⁹ vue, quos tu dñe rore celi et inundãtia pluuiarũ et tpuz serenitate, atqz trãqllitate ad maturitatẽ pducere dignatus es, et dedisti eos ad vsus nños cuz grãz actione percipere, In noie dñi nñi Jesu xpi. deinde dicat Per quem hec omnia etc. Et aspergantur vue aqua benedicta.

¶ De bñone puerorũ a parẽtibus ad eccl'az adductorũ. Ca. 18.

SOlent alicubi laudabiliter et catholice pueri a parentibus ad ecclesiam adduci: vt a sacerdotibus benedicantur. Cum igitur pueri fuerint in ecclesia pñtati, sacerdos missam celebret, et post missam sic apparatus, vel si missam non dixerit, cum superpelliceo et stola, stans ante altare conuersus ad pueros coram altari genuflexos dicit. ℣. Adiutorium nost. ℞. Qui fe. ℣. Dñe exaud. ℞. Et cla. ℣. Dñs vobis. ℞. Et cum. Oremus. Oratio.

QUesumus oPs Deus, pueris istis, pro quibus tuam deprecamur clementiã, bene ✠ dicere digneris: et per virtutem sci spũs corda eorũ corobora, vitã scifica, castimonia decora: et sensus eoz in bonis operibus munias et informes: prospera tribue, pacẽ ?cede, salutem ?fer, charitatẽ largire: et ab oĩbus diabolicis atqz humanis insidijs tua protectione et virtute semper defende, et in finem ad requiẽ paradisi perducere digneris. Per dñz. Per oĩa secula etc. Postea dicat psal. Laudate pueri dom. fo. 37. totum cum Gloria pa. Postea dicatur aña. Laudate pueri dñm, laudate nomen dñi, qd est benedictũ ex hoc nunc et vsque in seculuz. Kyrie elei. Christe ele. Kyrie ele. Pater nñ. ℣. Et

ne nos. ℟. Sed lib. ℣. Benedic domine pueris istis: ꝛ inuocet super eos nomen dei viui. ℟. Et benefacias eis in omni tpe dñe deus nr̃. ℣. Sinite paruulos venire ad me, ꝛ nolite prohibere eos. ℟. Taliũ est.n.regnũ cęlorũ. ℣. Uidete ne ꝯtẽnatis vnum ex his pusillis. ℟. Quia angeli eorum sp vidẽt faciẽ pr̃is mei, qui in cęlis est. ℣. Dñe ex. ℟. Et cl. ℣. Dñs vo. ℟. Et cũ. Ore. Oro.

RESpice, q̃s dñe, ad puerorum pñtium deuotionem: ꝛ in tua gratia ꝛ misericordia proficiant ꝛ crescant, ꝛ ad finem optatum feliciter perducãtur. Per Chri. ℟. Am̃. Oremus. Oratio.

CLementissime dñe suscipere digneris famulorum famularumqꝫ tuarum innocentiam, ꝛ parentum suorum fidem, ꝛ voces omnium salutem hanc clamantium: infunde super eos spũalium dona virtutum: vt nullus inimicus humani generis eos fraude decipiat. Per Christ. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DOmine Jesu Christe fili dei viui, qui cum pr̃e ꝛ spũ sancto es deus trinus ꝛ vnus: te mundi factorem, vitę authorem, ꝛ gr̃ę largitorez humiliter deprecamur: vt qui es terribilis, pius, ꝛ misericors, laudabilis, innocens, ꝛ innocentię amator, humilis, ꝛ humilitatis assumptor, mansuetus ꝛ mansuetudinis habitator: qui venientibus ad te paruulis manus tuę benedictionis imponens, taliũ dixisti esse regnũ cęlorũ: bñ ✠ dic, q̃s, ꝛ hos paruulos, qui hodie in eccl'ia ad bñdicendũ sunt pñtati: tu eis dñe da intellectũ pietatis ꝛ augmẽtũ, vt te sapiant, te diligãt, te amẽt, te timeãt, ꝛ mandata tua custodiãt, ꝛ te cõcedẽte vsqꝫ ad vltimã ꝑueniant senectutẽ, per te saluator mundi deus. Qui vi. Sacerdos finita oõne ponit manus super caput puerorum dicens. Complexatus pueros Jesus, ꝛ imponens eis manus benedicebat eis. ꝛ faciens signum crucis super eos dicit.

ET bñdictio Dei omnipotentis Pa ✠ tris, ꝛ Fi ✠ lij, ꝛ Spũs ✠ sci descẽdat super vos, ꝛ custodiat ꝛ dirigat vos, ꝛ maneat sp super vos. ℟. Amen. Postea aspergat eos aqua benedicta.

¶ Benedictio puerorum qñ capilli sibi primum inciduntur.

IN primis dicitur. ℣. Adiutorium nr̃m. ps. Ecce q̃ꝫ bonum. fo. 186. Postea donatur crux facta ex cera in capite eoruꝫ, ꝛ presbyter dicat. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio

OMnipotens sempiterne deus, qui venientibꝰ ad te innocentibus sacratissimas manus impositionis tuę imposuisti:

quęsu=

q̄s, bene ✠ dic hūc famulum tuum, cuius capillos hodie incidimus: da ei ętatē perfectam: vt te diligat, te sapiat, ꝛ te auxiliante tua mereatur implere mandata. Per. Qua oꝛone finita incidant capilli: ꝛ dū incidunt p̄sbyter dicat hanc oꝛonē. Ore. Oꝛo.

Gratias tibi agimus domine Deus oп̄s, in cuius noīe famuli tui N. capillos incidimus, pꝛecamurq3 maiestatem tuam, vt te auxiliante vsq3 ad summam senectutem perueniat, vitāq3 percipere mereatur ęternam. Per Chri. ℟. Amen. Et cum fuerint incisi capilli dicat choꝛus. Ecce sic benedicet hō, qui timet dominū. Benedicat tibi dn̄s ex Sion: qui fecit cęlum ꝛ terram. Gloꝛia patri. Sicut erat. Deinde sequitur. Oremus. Oratio.

Domine Jesu Christe, qui es caput nostrum, ꝛ coꝛona omnium sanctoꝛum, respice, q̄s, super infantiam famuli tui: qui in tuo noīe sua celebꝛat vota: vt capillis capitis sui tonsuratus, per huius bene ✠ dictionis copiam, ad senilem venire mereatur ętatem: ꝛ congaudeat ad futuram gloꝛiam: dum salutem consequetur ęternam: Per dn̄z. Postmodum aspergatur aquā benedicta.

¶ De benedictione candelarum. Cap. 19.

℣. Adiutoꝛium nostrum. ℟. Qui fecit cęlum ꝛ terram. Oratio.

Benedic dn̄e Jesu Chr̄e hanc creaturaз cerei, vel candelaꝝ supplicationib⁹ nr̄is: ꝛ infunde per virtutem scē, cru ✠ cis bn̄dictionem cęlestē: vt qui eū, vel eas ad repellendas tenebꝛas humano generi tribuisti, talē signaculo sanctę crucis foꝛtitudinē ꝛ bn̄ ✠ dictionem accipiat vel accipiant: vt in q̄buscūq3 locis accensus, vel positus fuerit vel positę fuerint, discedat ꝛ contremiscat diabol⁹: ꝛ fugiat pauid⁹ cū oībus ministris suis de habitationib⁹ illis: nec p̄sumat ampli⁹ inquietare vel illudere seruiētibus deo: p̄inde supplices q̄s te dn̄e, vt emittas angelū tuū Raphaelē, q̄ effugauit ꝛ repulit a Sara ꝛ Tobia dęmonem moꝛtiferū eos infestātē: qui cōterat illū ꝛ p̄dat de cūctis habitationibus colētiū deū, de basilicis, de domibus, de angulis, vel lectulis, de refectoꝛijs, ꝛ de vniuersis locis, i q̄buscūq3 deo famulātes habitāt, ꝛ requiescūt, ꝛ doꝛmiūt, vigilāt, ambulant ꝛ cōsistūt: nec valeat ille malignus amplius inquietare, vel pauoꝛes immittere sup illos, quos scti chꝛismatis tui vnctione fecisti esse munitos. Benedico te cera in nomine pa ✠ tris omnipotentis, ꝛ fi ✠ lij ei⁹ vnigeniti, ꝛ spiritus ✠ sancti paracliti: vt sis vbiq3 diaboli

effugatio, atqз oīum ɔtubernalium suorū exterminatio: adiuuāt te eadem scā, ꝛ indiuidua trinitate, q̄ in vnitatis essentia viuit ꝛ regnat in sec. ꝛc. ℟. Amē. Postmoduз aspergant aqua bñdicta.

¶ Alia benedictio ad idem. ℣. Adiutorium nostrum. ℟. Qui fec. ℣. Dñs vob. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

DOmine Jesu Christe, lux vera, qui illuminas oēm hominem venientem in hunc mundum, effunde bene ✠ dictionē tuam super hos cereos ꝛ super has candelas: ꝛ sancti ✠ fica eas lumine gr̄e tue: ꝛ ɔcede ꝑpiti⁹, vt sicut hec luminaria igne visibili accēsa nocturnas depellūt tenebras, ita corda nr̄a inuisibile igne, i. spūs sci splendore illustrata, oīum pctōrū ꝛ vitiorū cecitate careant: vt puro mētis oculo cernere sp̄ possimus q̄ tibi sint placita, ꝛ nr̄e saluti vtilia: quatenus post huius seculi caliginosa discrimina ad lucē indeficiētē ꝑuenire mereamur. Qui vi. Postea aspergantur aqua benedicta.

¶ Benedictio incēsi. ℣. Adiutorium. ℟. Qui fe. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum. Oremus. Oro.

TUa, q̄s oṗs sempiterne deus, immense maiestatis dextera hāc creaturam incēsi bñ ✠ dicere ꝛ scti ✠ ficare digneris: vt in virtute sci noīs tui oēs immūdorū spūum phantasticos incursus effugare, oēsque morbos reddita sanitate expellere, vbicūque fumus eius efflauerit, mirabiliter possit, atqз tibi oīpotēti deo odoreз fragrātissimū ꝑpetua suauitate reddere. Per Chr. Aspgat aq̄ bñdicta.

¶ De bñone vidue castitatē ꝓfitētis. C. 20.

IN benedictione vidue sacerdos se preparat missam celebraturus: ꝛ ipsaз prosequit: ꝛ dicto Gloria in excelsis, si fuerit dicendum, dicat orationem misse quam dicit: ꝛ hanc cuз eadem oratione sub vno Per dominum concludat.

DA, q̄s dn̄e, huic famule tue, quā viduitatis honore dignatus es decorare, inchoati operis ɔsumatum effectū: vt ꝑfectā tibi offerat plenitudinē: ꝛ initia sua ꝑducere mereat ad finē. Per dom. Et ꝓsequitur missam vsque ad euangeliū exclusiue.

TUnc vidua accedens ad altare cum cereo accenso in manibus genuflecti. Tunc sacerdos interrogat eam dicens. Uis in sctō viduitatis ꝓposito perseuerare, ꝛ dn̄m Jesum Christum sponsuз accipere? Et illa respondet. Uolo. Tunc manibus iūctis positis inter manus sacerdotis ipse interrogat eam dicens. Promittis te ꝑpetuo viduitatē seruaturam? Et illa respondet.

Pro-

Promitto. Et ipse. Deo gr̃as. Deinde eam interrogat dicens. Uis benedici, et dño Jesu Cristo summi regis filio desponsari. Illa respõdet. Uolo. Quo facto prosternit se ante dexterã partem altaris: et sacerdos dicit super illam. Oremus. Oratio.

Consolare domine hanc famulam tuam laboribus viduitatis constrictam: sicut consolari dignatus es sareptanam viduã per Eliam prophetam: concede ergo ei pudicitie fructum: vt antiquarum non meminerit voluptatum: nesciat etiam incentiua desideria vitiorum: sed tibi soli subdat proprium colluz: quo possit pro tantis laboribus sexagesimum percipere gradum, munusque delectabile sctitatis. Per do. Postea benedicit vestes et velum eius dicens. Dominus vobiscum. Oremus Oratio.

Deus eternorum bonorum fidelissime promissor, et certissime persolutor: qui vestimentum salutis, et indumentum iucunditatis eterne fidelibus tuis promisisti clementiam tuam suppliciter exoramus: vt hec indumenta humilitatem cordis et ꝯtemptum mundi significantia, quibus famula tua est visibiliter informanda, ꝓposito propitius bene ✠ dicas: vt beate castitatis habitum, quẽ te inspirante suscipit, te ꝓtegente custodiat; et quaz vestimentis venerande ꝓmissionis induis tẽpaliter, beata facias immortalitate vestiri. Per Chris. Et aspergat vestes aqua benedicta. Tunc sacerdos benedicit velum. Oremus. Oratio.

Suppliciter te domine rogamus, vt super hoc velum capiti ancille tue imponendum bene ✠ dictio tua benigna descendat: et sit hoc velum benedictum, et consecratum immaculatũ, et sanctuz p̃ntis ancille tue. Per Chri. Aspergat aqua bñdicta. Quo facto, legat euãgeliu. Interi illa ĩ aliquo loco secreto vestes bñdictas ĩduit: et dicto euãg. et offertorio, reuertit: statiqz genib. flexis corã altari sacerdos dĩt. Uis ꝑsistere ĩ sctã induitate, q̃ ꝓfessa es? Et illa rñdet. Uolo. Et tũc ponit veluz sup caput eius, dicẽs.

Accipe velamen viduitatis et ꝯtinẽtie signum: per qđ spiritus sanctus supueniat in te: et virtus altissimi sit tibi vmbraculuz contra estum malarũ tentationũm. In noĩe pa ✠ tris, et fi ✠ lij: et spiritus ✠ sancti. Amen. Deinde dicit. Oremus. Oratio.

Incorrupte eternitatis et inuiolabilis nature de⁹, te suppliciter exoramus pro hac famula tua, que corpore et mente perfecte continentiam tibi seruaturam se deuouit, vt ei Spiritus sancti

donum largiter infundas, ac perfectam constantiam tribuas, & continentie perseuerantiam. Per dominum nostrum. Oratio.

R Espice domine ad famule tue tibi debitã seruitutem: vt inter humane fragilitatis incerta nullis aduersitatibus opprimatur, que de tua protectione confidit. Per dominum nost. Quo facto ipsa offerat candelam accensam sacerdoti. Secreta dicenda sub vno Per dominum. cum secreta proprie misse.

R Espice dñe propitius ad hostiã nr̃e seruitutis tuo ꝯspectui immolãdã: vt hec famula tua viduitatis sancte ꝓpositum, quod te inspirante suscepit, te gubernante custodiat. Per dom. Postquam sacerdos communicauerit communicet eam. Oro dicenda post communionem misse sub vno Per dominum.

P Urificent nos q̃s dñe, sacra que sumpsimus: & famulã tuam ab oĩ culpa liberã esse concede: vt que conscientie sue reatu ꝯstringitur, celestis remedij plenitudine glorietur. Per dñm.

¶ Benedictio super peregrinos exeuntes. Cap. 21. Sacerdos superpelliceo & stola indutus dicat. ℣ Adiutorium nõ. ℟. Qui fe. ps. D eus in adiutorium. fo. 17. cuz G loria patri. Psalmus. D ominus regit me, & nihil mihi deerit fol. 166. Psalmus.

D Omine refugiũ factus es nobis a gñatione in gñationem. P riusquam montes fierent aut formaretur terra & orbis: a seculo & in seculũ tu es deus. N e auertas hoĩem in humilitatẽ: & dixisti, ꝯuertimini filij hoium. Q m̃ mille anni ante oculos tuos, tanq̃ dies hesterna que preterijt. E t custodia in nocte, q̃ pro nihilo hñ, eorũ anni erunt. M ane sicut herba transeat, mane floret & trãseat: vespere decidat, induret, & arescat. Q uia defecimus in ira tua: & in furore tuo turbati sumus. P osuisti iniq̃tates nr̃as in ꝯspectu tuo: sclm nr̃m in illuminatione vultus tui. Q m̃ oẽs dies nr̃i defecerũt, & in ira tua defecimus. A nni nr̃i sicut aranea meditabunt: dies annorũ nr̃orũ in ipsis septuaginta anni. S i aũt in potẽtatibus octoginta anni: & amplius eorũ labor & dolor. Q m̃ superuenit mãsuetudo, & corripiemur. Q uis nouit ptãtẽ ire tue, & pre timore tuo irã tuã dinumerare? D exteram tuam sic notã fac: & eruditos corde in sapientia. C onuertere dñe vsquequo: & deprecabilis esto sup seruos tuos. R epleti sumus mane mĩa tua: exultauimus & delectati sumus omnibus diebus nr̃is. L etati sumus pro diebus, quibus nos humi-

humiliasti: annis qbus vidimus mala. Respice in seruos tuos ꝛ in opa tua: ꝛ dirige filios eoꝝ. Et sit splēdor dñi dei nr̄i super nos: ꝛ opa manuum nr̄arū dirige sup nos, ꝛ opus manū nr̄aruꝫ dirige. Gloria pa. Sicut erat. ps. Qui habitat in adiutorio altis. fo. 60. Añ. Inviā pacis, ꝛ salutis dirige eos dñe. Kyrie el. Chr̄e ele. Kyr. el. Pr̄ nr̄. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libe. ℣. Perfice gressus meos in semitis tuis. ℟. Ut non moueant vestigia mea. ℣. Mirifica mias tuas. ℟. Qui saluos facis sperātes in te. ℣. Conuertere dñe vsquequo. ℟. Et depcabilis esto sup seruos tuos. ℣. Mitte eis dñe auxiliū d scō. ℟. Et de siō tuere eos. ℣. Nihil pficiat inimicus in eis. ℟. Et filius iniqui. ꝛc. ℣. O dñe saluos fac eos. ℟. O dñe bene prosperare: benedictus qui venturus es in noie dñi. ℣. Adaperiat dñs cor vestrū in lege sua. ℟. Et in preceptis suis: ꝛ faciat pacē in diebus nr̄is. ℣. Exaudiat dñs orōnes vestras. ℟. Et reconciliet vobis. ℣. Nec vos deserat in tpe malo. ℟. Dñs deus nr̄. ℣. Exurge dñe adiuua nos. ℟. Et redime nos pp nomen tuum. ℣. Dñe exau. ℟. Et cl. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum spiritu tuo. Oratio super baculos ꝛ capsella. Oremus.

O Dñe Jesu Chr̄e, mundi redēptor ꝛ conditor, qui per os beati Pauli apl'i tui innotuisti, non hr̄e nos hic manentem ciuitatē, sed futurā hic debere inquirere semp: quiqꝫ beatis apl'is precepisti, vt euntes ad predicandū verbū dei virgas tm̄ sumerent, te suppliciter deprecamur: vt digneris has scarsellas, siue peras pro tui nois amore ad instar humilis armature lateri applicandas, ꝛ hos sustentationis baculos bene ✠ dicere: quatenus portantes eos in peregrinationis signū ꝛ suorū corporū sustentationē, celestis gratie plenitudinē in eis ꝛ munimen valeant tue benedictionis percipere: ꝛ quēadmodum virgā Aaron ad rebelliū iudeorum pfidiā repellendā bene ✠ dixisti, ita ꝛ hos famulos tuos per hec insignia, que ad honorem ꝛ reuerentiam apl'orū tuorum Petri ꝛ Pauli, vel Jacobi, vel scti N. vel sancte N. assumere cupiūt de manibus nr̄is, ꝛ ad eorum limina veneranda portare, bene ✠ dicas: ꝛ ab oībus peccatis absoluas: vt in die iudicij in parte mereantur dextera colocari. Qui viuis.

¶ Benedictio super baculos ꝛ capsellas.

SIgnaculū dei pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ spūs ✠ scti descendat celitus super hos baculos, ꝛ has peras: vt quicunque eas

portauerint ab olum inimicorũ insidijs sint defensi. Per Christum domi. ℟. Amen. Tunc sacerdos baculos & peras aspergat aqua benedicta, & eas peregrinis tradens dicat.

Accipite hos baculos & has peras: & pergite ad limina beatorum apostorum Petri & Pauli, vel sanctę Marię de Loreto, vel ad limina sancti Jacobi in Compostella, vel sancti Antonij de Viẽna. In noīe Pa✠tris, & Fi✠lij, & Spũs✠ sancti. Amen. Simili modo dicatur de alijs locis, ad quę peregrini profecturi sunt, vt per eas mereamini in hoc seculo remissionẽ oīum peccatorum accipere, & in futuro consortium beatorum: atque ad limina sctõrũ quo pergere cupitis, feliciter peruenire, & peracto itinere ad nos incolumes remeare. Postea dicat aīaz.

Euntes ibant & flebant mittentes semina su a. Psalmus.

In cõ uer tẽ do. f. 183. Gloria Patri, & Fil. &c. Aña reiteratur. Kyrie eleison. Christe eleis. Kyrie eleis. Pater noster. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera nos. ℣. Saluos fac seruos tuos. ℟. Deus meus sperantes in te. ℣. Mitte eis domine auxilium de sancto. ℟. Et de Sion tuere eos. ℣. Esto eis domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Fiat misericordia tua domine super nos. ℟. Quemadmodum sperauimus in te. ℣. Domine exaudi oratio. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Deus infinitę miẽ & maiestatis immensę: quem nec spatia locoruz, nec interualla tpum ab his, quos tueris abiungunt: adesto pñtibus famulis tuis, in te vbiqz fidentibus: & per omnẽ, per qua ituri sunt viam, dux eis & comes esse digneris: nihil eis aduersitatis noceat, nihil difficultatis obsistat: cuncta eis salubria, cuncta prospera sint, vt sub ope dexterę tuę quicquid iusto expetierint desiderio, celeri ꝯsequanť effectu. Per D. Nr. Oro.

Omnipotens sempiterne Deus, humani generis reformator & author: qui Abrahę puero tuo, vt exiret de terra natiuitatis suę, & iret in terrã promissionis, quã ei te daturuz promiseras,

ras, precepisti: nec non et populum Israeliticum in desertum ad te adorandum multis prodigijs venire fecisti: hos, quesumus, pereginos ad beatorum apostolorum Petri, et Pauli, vel N. vt supra. limina te adorare pergentes, a periculis omnibus erue: et a peccatorum nexibus absolue. Et tu, qui es via vera in te confidentibus, eorum iter bene dispone: vt inter omnes huius vie perturbationes tuo protegantur auxilio: mitte eis domine angelum tuum quem Tobie famulo tuo comitem dedisti: vt vbicunque manserint, sit illis defensor contra insidias omnium inimicorum visibilium, et inuisibilium: quatenus leti et incolumes ad nos redire valeant. Per dominum. Deinde aspergat eos sacerdos aqua benedicta, dicens. Per aque aspersionem det vobis omnipotens Deus adeundum et redeundum suam gratiam et benedictionem. Amen.

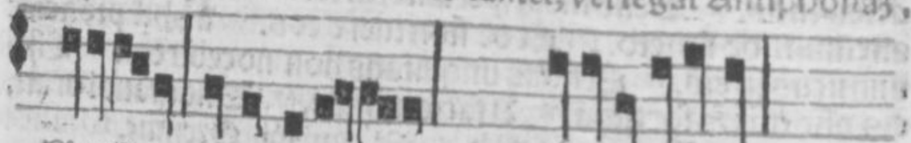
ET benedictio dei omnipotentis pa ✠ tris, et fi ✠ lij, et spiritus ✠ sancti descendat super vos et maneat semper. Amen. Sacerdos curatus semper dare debet licentiam peregrinantibus vt cuicunque sacerdoti, et vbique possint cōfiteri peccata sua.

¶ Ordo benedictionis ad peregrinos nauigare volentes ad terram sanctam. Sacerdos dicat. ℣. Adiutorium nostrum. ℟. Qui fe. ps. Te decet hymnus etc. fol. 172. Kyri eleis. Christe eleis. Kyrie eleis. Pater noster. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. ℣. Saluos fac fideles tuos. ℟. Deus meus sperantes in te. ℣. Mitte eis domine auxilium de sancto. ℟. Et de sion tuere eos. ℣. Nihil proficiat inimicus in eis. ℟. Et filius iniquitatis non nocebit eis. ℣. Esto eis domine turris fortitud. ℟. A facie inimici. ℣. Domine exaudi orati. ℟. Et cla. ℣. Dominus vob. ℟. Et cum spi. Oremus. Oratio.

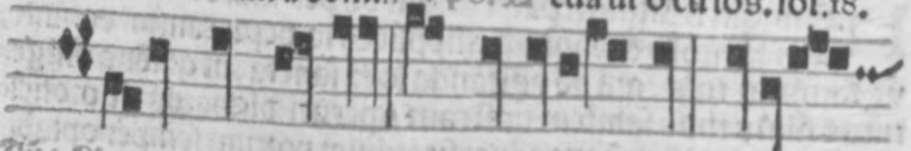
DEus, qui trāstulisti patres nostros per mare rubrum ad laudem tui nominis decantādā: supplices te deprecamur domine, vt famulis tuis, qui ad visitanda loca sancta, in quibus vnigenitus filius tuus salutem nostram operari dignatus est, proficiscuntur, depulsis cūctis aduersitatibus: portum semper optabilē, cursumque trāquillum largiaris. Per Ch. Oremus. Oratio.

PRopitiare, quesumus domine, supplicationibus nostris: et mitte angelum tuum de summitate celorum: qui custodiat famulos tuos nauigantes in profundo maris: perduc eos ad loca dilectissimi filij tui domini nostri Jesu Cristi preciosissimo sanguine cōsecrata: et visitatis eisdem, cum salute mentis et corporis ad propria eos perducere

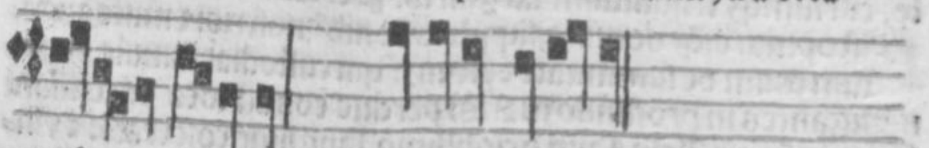
cere cũ letitia gaudio ⁊ profectu digneris. Per eun. ℟. Amen.
Deinde benedicantur signacula crucis chlamydibus peregrinantium affigenda. Aña. Adoramus te Chr̃e ⁊ benedicim⁹ tibi. Quia per sanctã crucẽ tuã redemisti mundũ. Oremus. Oratio.
BEnedic, q̃s dñe, hec signacula sancte crucis: ⁊ presta per inuocationez sanctissimi noĩs tui: vt qui ea susceperint vel gestauerint, corporis ⁊ anime salutem percipiant. Per Christuz.
Tunc presbyter det eis signacula sancte crucis, sic dicens.
ACcipe signũ crucis xp̃i tã ĩ corde q̃ ĩ corpore, ĩ noĩe Patris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spũs ✠ sci: vt sis defensus ab oĩbus insidijs inimicoꝝ visibiliũ ⁊ ĩuisibiliũ. Per. Tuc dicat hec aña. O crux gl'iosa, o crux adorãda, o lignũ p̃ciosuz, ⁊ admirabile signũ, p q̃d diabol⁹ est vict⁹, ⁊ mũdus xp̃i sanguine redẽptus. ℣. Oĩs terra adoret te, ⁊ psallat tibi. ℟. Psalmũ dicat noĩ tuo dñe. Ore. Oro.
ADesto familie tue, q̃s oĩps deus: vt in aduersis ⁊ prosperis preces eorum exaudias, ⁊ insidias oĩum aduersarioꝝ per sancte crucis auxilium digneris conterere: vt portuz salutis ac tranquillitatis valeant apprehendere per dominum nostrum.
¶ Ordo benedictionis peregrinorum domum redeuntium.
PEregrini stent ante fores ecclesie: ⁊ sacerdos indutus superpelliceo ⁊ stola dicat. ℣. Adiutorium nostrum. ℟.
Et deinde sacerdos cum clericis cantet, vel legat Antiphonaz.

Auxilium meum a domino. p̃s. Leuaui oculos. fol. 18.

Aña. Ecce quam bonum ⁊ quam iucundum, habitare

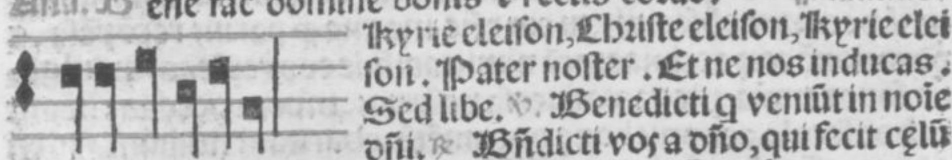

re fratres in vnuz. p̃s. Ecce q̃ bonum, folio 185.

Aña.

Aña. Bene fac domine bonis & rectis corde. Psalmus.

Qui cõfidũt i dño. 184. Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison. Pater noster. Et ne nos inducas. Sed libe. ℣. Benedicti q veniũt in noie dñi. ℟. Bñdicti vos a dño, qui fecit celũ & terrã. ℣. Respice dñe in seruos tuos, & in opera tua. ℟. Et dirige filios eorum. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vo. ℟. Et cum spiritu. Oremus. Oratio.

QUesumus oþs de⁹, vt his famulis tuis, quos incolumes de scõ itinere venire fecisti, qcquid tibi p carnis fragilitatẽ, siue per visum, vel auditũ impudicum, aut per colloquia otiosa, siue alijs quibuscunqz modis contra tuã iustitiã cõmiserunt, tu sctissime pr̃ misericorditer indulgeas, & dimittas eis: & illesos ab oi impugnatione diabolica custodias: & tuis semper deuote inherere mandatis cõcedas. Per Chri. Oremus. Oõ.

DA dñe qs, vt fideles tui, quos post lõgas peregrinationes & moras itineris, sue patrie reddidisti incolumes, in tua voluntate permaneant: & nihil vltra hostilitatis metuant: sed te ptegẽte secura mẽte tibi deseruiant. Per. Oremus. Oratio.

DEus, qui iustificas impiũ, & non vis mortẽ pctõris, maiestatẽ tuã suppliciter exoramus: vt hos famulos tuos de tua misericordia confidentes, celesti protegas benignus auxilio: & assidua protectione conserues: vt tibi iugiter famulentur, & nullis tentationibus a te separẽtur. Per dñm nost. ℣. Dñs vobiscum. ℟. Et cuz spiritu tuo. ℣. Benedicamus dño. ℟. Deo gratias. Benedicat vos oþs deus, Pa ✠ ter: & fi ✠ lius, & spus ✠ sanctus. ℟. Amen. Tunc peregrini eciam ingrediantur: & deuotione sua peracta ad domum cum dei benedictione reuertãtur.

¶ De benedictione muneris quod offertur in ecclesia. Ca. 21.

℣. Adiutorium. ℟. Qui f. ℣. Dñs vo. ℟. Et cũ. Oremus. Oõ.

DEus, cuius verbo & potẽtia facta sunt oia, cuius dono percipimus, que ad vite remedium possidemus, te supplices obnixis pcibus rogamus: vt de sede maiestatis tue huic oblatio-

ni fideliū sctificator accedas, suscipe de manu famulorum tuoruz munus oblatuz, qd tua clemētia bñdictū ad vsus huius sanctuarij maneat ɔsecratū: sint hec i ɔspectu tuo libēter accepta, sicut quondam Abel alūni tui, vel Melchisedech tibi munera placuerunt oblata. Et qr ad honorē tui amoris ecclām tuā summis nituntur decorare obsequijs, tu eis dn̄e magna ꝓ paruis recōpēsa, ⁊ deuotionē eoꝝ accipias: pcā dimittas: fide eos repleas: indulgētia foueas: mia ꝓtegas: aduersa destruas, ꝓspera ɔcedas: hēant in hoc seculo actionis bone documētū, charitatis studium, sancti amoris affectū: ⁊ in futuro cū scis angelis adipiscantur ꝑpetuū regnū. Per do. Postea aspergātur aqua bñdicta. ¶ Ordo ad pōderandam ꝑsonā ꝑ votū obligatā dare de aliqua re quantū pōderat corpus eius, sicut triticum, oleum, ceram, vinum, vel alia.

SAcerdos dicit. ℣. Adiutoriū nostrū. Quo dicto ponat personam ponderandā super lancē, vel tabulam more solito: ⁊ dicat antph. Benedicimus deū celi, corā oibus viuentibus cōfitebimur ei: qr fecit nobiscū misericordiam suam. Et intonet.

TE deū laudamus: te dn̄m ɔfitemur. Te eternū patrem ois terra veneratur. Tibi oēs angeli: tibi celi ⁊ vniuerse ptātes. Tibi cherubi ⁊ seraphi icessabili voce ꝓclamāt. Scūs. Scūs. Sanctus dn̄s deus sabaoth. Pleni sunt celi ⁊ terra maiestatis glīe tue. Te gloriosus aplōrum chorus. Te ꝓphetarum laudabilis numerus. Te martyruz cādidatꝰ laudat exercitus. Te ꝑ orbē terrarū scā ɔfitetur eccla. Patrē immēse maiestatis. Venerādū tuuz verum ⁊ vnicuz filiuz. Sanctum quoqz paraclitū spūm. Tu es rex glorie Chrē. Tu pr̄is sempiternus es filius. Tu ad liberandū suscepturus hoiez: nō horruisti virginis vterū. Tu deuicto mortis aculeo: aperuisti credētibus regna celorū. Tu ad dexterā dei sedes in gloria pr̄is. Iudex crederis esse venturus. Te ergo q̄s tuis famulis subueni: quos p̄cioso sanguine redemisti. Eterna fac cuz sanctis tuis gloria munerari. Saluū fac pplm tuum dn̄e ⁊ benedic hēditati tue. Et rege eos. ⁊ extolle illos, vsqz in eternum. Per singulos dies benedicimus te. Et laudamus nomen tuum in seculū, ⁊ in seculū seculi. Dignare dn̄e die isto, sine pctō nos custodire. Miserere nostri domine, miserere nostri. Fiat misericordia tua domine super nos: quemadmodum sperauimus in te. In te domine speraui: non

con=

confundar in eternum. Quo finito dicat ℣. Saluum fac seruū tuum vel ancillā tuā. ℟. Deus meus sperantem in te. ℣. Mitte ei dñe auxiliū de sctō. ℟. Et de sion tuere eū. ℣. Esto ei dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. Deinde sequit ps. Laudate pueri. folio 47. totus cum Gloria pa. ☧ Sicut erat. Domine exaud. ℟. ☧ clam. ℣. Dominus vo. ℟. Et cum spiritu. Oremus. Oratio.

Suscipe sancte pater oīs, eterne deus tuorū preces ☧ supplicū vota: ☧ p sanctissimi filij tui dñi nři Jesu Chři, ☧ eius genitricis Marie, ☧ scī aplī vel martyris vel confessoris tui N. intercessionē, presta nobis ita beneficia tua cognoscere, vt in gratiarū semper actione maneamus: vt diu fideles tui pro quacunqz petitione ad te vota emittunt, protinus tua clemētia eis postulata concedente, miserationum dñm te fateri ☧ laudare mereamur. Per eū. ℟. Amen. ℣. Benedicamus dño. ℟. Deo gratias. Et aspergantur omnes aqua benedicta. ¶ De benedictione solenni panis in diebus dominicis ☧ magnis festiuitatibus. Cap. 22.

Sacerdos cum processione ☧ cruce ante missam indutus oibus paramentis excepta planeta: accedit ad locum vbi panis est benedicendus: ☧ dicit ℣. Adiutorium nostr. Postea legit euangelium: Sequentia sancti Euangelij sm Joannem. Cap. 6.

In illo tēpore: Abijt Jesus trans mare Galilee: quod est Tyberiadis, ☧ sequebat eū multitudo magna: qz videbant signa q̄ faciebat super his qui infirmabant. Subijt ergo in montem Jesus: ☧ ibi sedebat cum discipulis suis. Erat aūt proximum pascha dies festus iudeorum. Cum subleuasset ergo oculos Jesus: ☧ vidisset qz multitudo magna venit ad eum, dicit ad Philippum: Unde ememus panes, vt manducēt hi? Hoc aūt dicebat tētans eū. Ipse. n. sciebat quid esset facturus. Rńdit ei Philippus: Ducentorum denariorum panes nō sufficiunt eis: vt vnusquisqz modicum quid accipiat. Dicit ei vnus ex discipulis eius, Andreas frater Simonis Petri. Est puer vnus hic, q habet quinqz panes hordeaceos, ☧ duos pisces. Sed hec quid sunt inter tantos? Dicit ergo Jesus. Facite hoīes discumbere. Erat aūt fenum multum in loco. Discubuerunt ergo viri numero quasi quinque millia. Accepit ergo Jesus panes, ☧ cum gratias egisset, distribuit discumbentibus. Similiter ☧ ex piscibus quantum volebant. Ut autē impleti sunt, dixit discipulis suis: Colligite que superauerunt

uerunt fragmenta, ne pereant. Collegerunt ergo, ꝛ impleuerunt
duodecim cophinos fragmentorũ ex quinqꝫ panibus hordea=
ceis, quę superfuerunt his, qui manducauerant. Illi ergo homi
nes cum vidissent quod fecerat Jesus signum, dicebant: Quia
hic est vere propheta, qui venturus est in mundum. Antiphon.

De quinqꝫ panibus ꝛ du o bus piscibus sa ti a uit dominus quin=

℣. Dispersit dedit pauperibus. ℟. Justi=
tia eius manet in seculum seculi. ℣. Bea=
tus qui intelligit super egenum ꝛ paupe=
rem. ℟. In die mala liberabit eum dñs.
que milli a hominum. ℣. Nunquid panem poterit dare. ℟. Aut
parare mensam in deserto? ℣. Pluit illis manna ad manducan=
dũ. ℟. Et panez cęli dedit eis. ℣. Cibauit eos ex adipe frumenti.
℟. Et de petra melle saturauit eos. ℣. Manducauerunt ꝛ satu=
rati sunt nimis. ℟. Et desideriũ eorũ attulit eis. ℣. Panez an=
gelorũ manducauit hõ. ℟. Misit eis cibaria in abundantia. ℣.
Dñe exa. ℟. Et cl. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum spi. Oremus. Oratio.

Domine Jesu Chr̃e panis Angelorum, panis viuus ęternę
vitę, bñ ✠ dicere dignare panez istum, sicut bñdixisti quin=
que panes in deserto, vt omnes ex eo digne gustantes inde, corpo
ris ꝛ aię percipiant sanitatem. Qui vi. ℟. Amẽ. Oremus. Oratio.

Domine sãcte, pr̃ ops, ęterne Deus, bene ✠ dicere digneris
hunc panez tua scã bene ✠ dictione: vt sit omnibus sumenti
bus salus mentis ꝛ corporis, atque cõtra oẽs morbos ꝛ vniuer=
sas inimicorum insidias tutamen. Per dñm nr̃m Jesum Chr̃m
filium tuum panem vitę, qui de cęlo descendit, ꝛ dat vitam ꝛ salu
tẽ mundo, ꝛ tecum ꝛ cũ spũ scõ viuit ꝛ regnat Deus per oia secu=
la seculorum. ℟. Amen. Ultimo aspergantur aqua benedicta.

¶ Benedictio panis pro infirmantibus. ℣. Adiutorium nostrũ.
℟. Qui fe. ℣. Dominus vob. ℟. Et cum spiritu. Oremus. Oro.

Domine Deus ops descẽdat bñ ✠ dictio Pa ✠ tris ꝛ Fi ✠
lij, ꝛ spũs ✠ sancti super hãc creaturã panis: vt quicunqꝫ ex
ea sumpserit, accipiat sanitatẽ mentis, protectionẽ corporis, tu=
telam

telam

telam salutis, integritatem charitatis, cõsolationem spei, roborationem fidei, virtutem constantię, ꝛ visitationem spiritus sancti. Per eund. in vnita. ℟. Amen. Aspergantur aqua benedicta.

¶ De benedictione aquę pro infirmis. ℣. Adiutorium nost. ℟. Qui fe. ℣. Dominus vob. ℟. Et cum spiritu. Oremus. Oratio.

Domine Jesu Christe, qui benedixisti quinqꝫ panes ꝛ duos pisces in deserto, vnde satiata sunt quinqꝫ millia hoīum, te supplices exoramus: vt benedicere digneris hanc aquaꝫ: vt quicunqꝫ infirmus ex ea gustauerit, accipiat sanitatem mētis, ꝛ protectionē corporis, tutelā salutis, securitateꝫ spei, corroborationē fidei, ꝛ charitatē spūs scti. Qui viuis ꝛ reg. cū Deo patre, in vnit. Aspergant aqua benedicta.

¶ Ad bñdicēdū prādiū charitatis.

Primo omnes cibi ꝛ potus aspergantur aqua benedicta, ꝛ dicatur ℣. Adiutorium nostrum. ℟. Qui fe. ꝛ postea incipiatur Añā. Asperges me domine hyss. cum ℣. ꝛ Gloria Patri ℣. Dñe exau. ℟. Et clam. ℣. Dñs vob. ℟. Et cum spi. Oremus. Oratio.

Domine Jesu Chre, qui in deserto coraꝫ discipulis tuis quinque panes ꝛ pisciculos paucos tuis sanctissimis manibus multiplicando bene ✠ dixisti, ꝛ bene ✠ dicendo multiplicasti: te humiliter deprecamur, vt hęc caritatis dona ad vsum pauperum eroganda, multiplicando multiplices, ꝛ bene ✠ dicendo bene ✠ dicas: vt inde famuli tui refecti, laudes ꝛ preces tuo nomini cōpetētes persoluāt: ꝛ illi, ꝓ quibus hęc deuote ꝛ fideliter erogantur, remissionē cunctorū ꝑcipiant delictorū: ꝛ famulos ꝛ famulas tuas nobis hęc dona ꝑstantes ab oī aduersitate custodi. Qui cum Deo patre ꝛ spū scō viuis, ꝛ reg. ℟. Amen. Oratio.

Omnipotēs sempiterne Deus, respice sup famulos ꝛ famulas tuas: qui in pauperes tuos misericorditer operantur: ꝛ eos tua virtute custodi, potestate tuearis: vt per multa annorū curricula lęti tibi in pauperes tuos misericorditer operent. Per Chrm dominum nost. Aspergantur omnia aqua benedicta dicendo. In nomine Pa ✠ tris, ꝛ Fi ✠ lij, ꝛ Spiritus ✠ sci. ℟. Amen.

¶ Benedictio contra aereas tempestates. Cap. 23.

Cum primo videtur aura, seu ventus ꝛ tēpus nobulosum seu tēpestuosum leuari immoderate, sacerdos cum superpelliceo ꝛ stola bñdicat aquam ꝛ sal in hūc modū. ✠ In noīe dñi nostri Jesu ✠ Christi. ℣. Adiutoriū nost. Exorcismus salis ꝛ aquę.

Exorcizo

Exorcizo te creatura salis ꝛ aquę in noīe domini nr̄i Je ✠ su Chr̄i Nazareni filij dei viui, vt sis purgatio ꝛ purificatio in his locis, in quibus aspersa fueris, ad effugandos immūdos ꝛ erraticos spūs, oēmqꝫ nefariam vim diaboli pellendā, ꝛ oēs figuras ꝛ minas fantasmatis satanę exterminandas ꝛ fulgura ꝛ sydera quę mitti vr̄r in hanc domum, arborem, agrum, possessionem, turriꝫ, vel quācunqꝫ habitationem, non hominibus aut pecoribus, aut frugibus noceant, sed abscedat ꝛ fugiant per inuocationē nominis dn̄i nr̄i Jesu Christi. Qui venturus est iudicare viuos ꝛ mortuos ꝛ seculū per ignē. ℟. Am̄. Et mox aspgat ꝯtra tempestatē aquā benedictā. Postea cū clero ꝛ populo ante altare procumbit dicens septem psalmos sequentes, vcꝫ.

Beatus vir qui non abijt in consilio impiorum: ꝛ in via peccatorum non stetit, ꝛ in cathedra pestilētię nō sedit. Sed in lege dn̄i voluntas eius: ꝛ in lege eius meditabitur die ac nocte. Et erit tanꝙ lignū: qd plantatū est secus decursus aquarum: quod fructuꝫ suum dabit in tpe suo. Et folium eius nō defluet: ꝛ oīa quęcunqꝫ faciet prosperabuntur. Non sic impij non sic: sed tanꝙ puluis, quē proijcit ventus a facie terrę. Ideo nō resurgunt impij in iudicio: neqꝫ peccatores in consilio iustorum. Qm̄ nouit dominus viam iustorum: ꝛ iter impiorum peribit.

Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requiescet in monte sctō tuo? Qui ingreditur sine macula, ꝛ operatur iustitiā. Qui loquitur veritatem in corde suo: q nō egit dolum in lingua sua. Nec fecit ꝓximo suo malū: ꝛ opprobrium nō accepit aduersus ꝓximos suos. Ad nihiluꝫ deductus est in cōspectu eius malignus: timentes aūt dn̄m glorificat. Qui iurat ꝓximo suo, ꝛ nō decipit: q pecuniā suā nō dedit ad vsurā, ꝛ munera sup innocētes nō accepit. Qui facit hęc, nō mouebitur in ęternuꝫ. ps. Deus in noīe tuo. fol. 96. Deus in adiutorium meū. fol. 108. Fundamenta eius in montibus sanctis: diligit ꝛc.

Dominus regnauit, decorē indutus est: indutꝰ est dn̄s fortitudinē, ꝛ ꝓcinxit se. Etenim firmauit orbē terrę, qui non cōmouebitur. Parata sedes tua ex tūc a seculo tu es. Eleuauerunt flumina dn̄e: eleuauerunt flumina vocē suā. Eleuauerunt flumina fluctus suos a vocibus aquarum multarū. Mirabiles elationes maris: mirabilis in altis dn̄s. Testimonia tua credibilia

bilia facta sunt nimis: domū tuā decet scitudo dn̄e in lōgitudinē dierū. ps. Beati oēs qui ti. fol. 184. Canticū. Benedicite. fol. 89. ꝛ ad singulos ℣. fiat crucis signū cū cruce ꝯtra tēpestatē: ꝛ si videbitur, addantur psal. graduales, sup. fol. 184. Quo facto stans dicit ℣. Adiutorium no. ℟. Qui fe. ℣. Ostende nobis dn̄e mīaꝫ tuam. ℟. Et salutare tuum da no. ℣. Adiuua nos Deus salutaris nr̄. ℟. Et ꝑp gloriam noīs tui libera nos. ℣. Nihil proficiat inimic. ꝛc. ℟. Et filius iniq. ꝛc. ℣. Fiat mīa tua dn̄e super nos. ℟. Queadmodum sperauimus in te. ℣. Saluum fac ppl̄m tuum dn̄e. ℟. Et benedic hǣditati tuę. ℣. Vox dn̄i super aquas multas. ℟. Deus maiestatis intonuit. ℣. Viderūt te aquę Deus. ℟. Viderunt te aquę ꝛ timuerunt. ℣. Quid est tibi mare ꝙ fugisti? ℟. Et tu Jordanis, qꝛ ꝯuersus es retrorsum? ℣. Nō priuabis bonis eos qui ambulant in innocentia. ℟. Dn̄e Deus virtutū, btūs hō qui sperat in te. ℣. Dn̄e ex. ℟. Et cl. ℣. Dn̄s vo. ℟. Et cū. Orō.

Omnīps sempiterne Deus, parce metuentibus, ꝛ ꝓpitiare supplicibus: vt post noxios ignes nubium ꝛ vim procellaruꝫ, in mīam transeat laudis cōminatio tempestatis. Oremus. Oratio.

Rex ęterni imperij oīps Deus, qui das escā oī carni: qui operis cęlū nubibus: ꝛ paras terrę pluuiam: qui mandas nubibus desuper, ꝛ ianuas cęli aperis: qui trāsfers austrū de cęlo, ꝛ inducis in virtute tua africū: qui rigas montes de superioribus suis: ꝛ de fructu operū tuorū satiaꝛ terra: qui Angelo ꝑcepisti, ne terrę, mari, neque arboribus noceret: parce dn̄e metuentibus: ꝛ ꝓpitiare supplicantibus: te eñ dn̄e supplices exoramus: vt ꝓcul abscedat incursio turbinum, calamitas tēpestatū, fragor grādinū, ꝑcusio fulminū, ꝛ q̄libet insidię inimici: tēperētur infesta tonitrua, noxię pluuię: ventorū flamina fiant moderata suspensa: ꝛ oīs quoqꝫ spūs ꝓcellarum, ꝛ aereę ptātes dextera tuę prosternanꝛ virtutis: descendat, q̄s dn̄e, desuper Spūs scūs: ꝛ sicut Samueli cornigerū agnū in holocaustū tuuꝫ mactāti fragor aurarū turbā repulit aduersantē, ita fugatis oībus ꝯrarię ptātis virtutibus, fruges, mētes, ꝛ corpora fidelium manus seruet Angelica, ꝓtectione: superna ꝛ post sopitos nubium impetus, in laudis ꝛ deuotionis, ac spūalis amoris augmētū trāseat cōminatio ptātis. Per do. Postea dicatur. Pꝛ nr̄. Aue Maria. Credo. fol. 23. Symbolum, Quicunqꝫ vult. sup. fol. 127. Kyrie ele. Christe elei.

Kyrie eleis. Pr̄ noster. ℣. Et ne. ℟. Dn̄s vob. ℟. Et cum. Oro.

DOmine Jesu Chr̄e, qui fecisti cęlum ⁊ terrã, mare ⁊ oïa quę in eis sunt: quique flumini Jordani bn̄dixisti, atq; in eo baptizari voluisti, ⁊ tuas sctissimas manus ⁊ brachia sacratissima in cruce extendisti, quibus aerē sctificasti, obsecramus immēsaz pietatis ⁊ bonitatis tuę abundantiã: quatenus has nubes, quas añ me ⁊ post me ⁊ supra ⁊ a dextris ⁊ a sinistris video aerem perturbare, dissoluere ⁊ annihilare digneris: vt alligata potestas dęmonum in ipsis sęuiens deficiat ⁊ turbet, ad laudē tui sctissimi nominis, ⁊ oïpotentissimę maiestatis tuę. Qui. Postea, si expediēs visuz fuerit, sacerdos accipiat reuerēter corpus dn̄i in vase debito, ⁊ eccl'a exiēs nubes ĩ modũ crucis cũ dicto vase signet, dicēs:

CHr̄s ✠ vincit, Christus ✠ regnat, Chr̄s ✠ imperat vobis nubes ⁊ tempestates, vt dissoluamini sine alicuius hoïs vel aïalis, aut fructus terrę, arboris, loci vel domus dãno vel lęsione. Circũdet te nubes Deus Pa ✠ ter: circũdet te Deus Fi ✠ lius: circũdet te De⁹ Spũs ✠ scũs: destruat te De⁹ Pa ✠ ter: dẽstruat te De⁹ fi ✠ li⁹: dẽstruat te De⁹ Spũs ✠ scũs. Am̃. Adiurõ:

SAnctus Mattheus ✠ sanctus Marcus ✠ sanctus Lucas ✠ ⁊ sanctus Joannes ✠ Euãgelistę: qui Chr̄i Euangelium per quatuor mundi partes diuulgauerunt, ipsi suis meritis ⁊ p̄cibus hanc tēpestatem ab oïbus Christianorũ finibus, ab eodē dn̄o nr̄o Jesu Christo obtineant effugari, ⁊ depelli. Et ego peccator ⁊ Chr̄i sacerdos, licet indignus, authoritate ⁊ virtute eiusdez Dei ⁊ dn̄i nr̄i Jesu Chr̄i summi Jmperatoris, non mea potentia innixus, ⁊ confisus, vobis p̄cipio immundissimi spũs, qui has nebulas ɔcitatis, in virtute eiusdē Dei ⁊ dn̄i nr̄i Jesu ✠ Christi, ⁊ per tremendum eius iudiciũ: ⁊ per sctissimã crucē suã ✠ quam cõtra vos facio, ⁊ per merita intemeratę semperque virginis beatissimę Marię Dei genitricis, ⁊ p merita oïuz sctõrũ: vt exeatis ab eis, ⁊ eas dispergatis in locis syluestribus quatenus nocere non possint homini, vel iumēto, aut volucri, fructibus, aut quibuscũque rebus humano vsui deputatis. Per eundem dn̄m nr̄m Jesum Chr̄m, qui venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ seculuz per ignem. Amē. ✠ Jpse vobis imperat dęmones, qui has nubes cõmouetis, qui de nube lucida dixit: ✠ Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene cõplacui. ✠ Jpse vobis imperat, qui

principem

principem vestrum deuicit ꝛ ligauit. ✠ Ipse vobis imperat, qui sua sacratissima cruce ꝛ corporis sui sctissimi in ea extensione aerē purgauit. ✠ Ipse vobis imperat, qui inferno spoliato resurgens a mortuis post quadraginta dies a nube susceptus ascendit in celuȝ. ✠ Ipse vobis imperat, q vos eterne gehēne mancipauit ignib⁹, Qui vēturus est iudicare viuos ꝛ mortuos ꝛ sclm p ignē. Postea ostendat crucem in aere quatuor lateribus dicēs.

Ecce ✠ signum sanctissime crucis: fugite partes aduerse: ✠ vicit eñ vos ꝛ mundum Dñs noster Jesus ✠ Christus filius Dei summus Imperator, qui est leo de tribu Juda, radix Dauid. Postea aspergat aqua benedicta in modum crucis per quatuor latera. Et si adhuc perseuerauerit tempus tempestuosum, dicende sunt latine. Postea sacerdos benedicat nubes dicens.

Benedictio Dei oipotētis Pa ✠ tris ꝛ Fi ✠ lij ꝛ Spūs ✠ sci descēdat sup has nubes, ꝛ oēm vim inimici ab eis repellere dignetur. ℞. Amen. ¶ De benedictione loci vel domus. Cap. 24.

℣. Adiutorium nostrum in nomine domini. Oremus. Oratio.

Benedic domine Deus omnipotens locum istum, vel domuȝ istam: vt sit in eo vel in ea sanitas, castitas, victoria, virtus, pax, charitas, humilitas, bonitas, māsuetudo, plenitudo legis, ꝛ gratiaruȝ actio Patri, ꝛ Filio, ꝛ Spūi sctō: ꝛ hec benedictio maneat super hunc locū vel domū istā, ꝛ super habitantes in eo, vel in ea. Per Christum do. ℞. Amen. Aspergatur aqua benedicta.

¶ Benedictio domus noue, vel a demonio vexate.

Adiutorium. Domine exau. Dominus vobis. Oremus. Oratio.

Omnipotens sempiterne Deus, qui sacerdotibus tuis pre ceteris tantaȝ grām cōtulisti, vt quicquid in tuo noīe digne perfecteqȝ ab eis agit, a te fieri credatur: q̄s immensam clementiam tuam: vt qō modo visitaturi sumus, visites: ꝛ quicquid benedicturi, bene ✠ dicas: ꝛ ad ea, que acturi sumus, dexteraȝ tue potētie extendas: sitque ad nr̄e humilitatis ingressum ꝛ introitū, sanctorum tuorū meritis, fuga demonum, ꝛ Angeli pacis ingressus. Per Christū. ℞. Amen, Deinde sacerdos incipiat psalmos graduales. fol. 184. ꝛ prosequatur quinqȝ primos, aquam benedictam aspergendo per loca domus, quibus finitis dicat. Kyrie ele. Christe elei. Kyrie elei. Pater noster. Et ne nos. Dñe exaudi orationem meam. Dominus vobiscū. Oremus. Oratio.

DOmum tuã dñe clementer ingredere: ⁊ in tuorum tibi corda fideliũ perpetuã ↄstrue mansionem: ⁊ presta, vt in hac domo nulla malignorum spirituũ obtineat nequitia. Per. Deinde incipiat psal. Qui cõfidunt. cum alijs quatuor gradualibus sequentibus. fo. 184. cum Gloria pa. prius spargat aquã benedictam per domum. Quibus finitis dicat Kyrie eleis. Pater noster. vt sup. Domine exau. Dominus vob. Oremus. Oratio.

OMps sempiterne deus: qui in omni loco dñationis tue totus assistis, totus operaris, adesto supplicationibus nostris: vt huius domus edificate sis protector: ⁊ nulla hic nequitia contrarie ptãtis obsistat: sed virtute Spũs scti ⁊ operatione, fiat tibi hic purum seruitium: ⁊ deuota libertas existat. Per. Postmodum incipiat psal. De profundis. ⁊ prosequatur ipsum: ⁊ alios graduales sequẽtes. sup. fol. 184. interim aspergat domũ aqua benedicta. Quibus completis dicat Kyrie elei. Pater nr̃. ⁊ cetera. vt sup. Domine exau. Dominus vobisc. Oremus. Oratio.

DEus, qui in omni loco dominationis tue dedicator assistis, exaudi nos, quesumus: vt inuiolabilis huius domus permaneat bene✠dictio: ⁊ beneficia tui muneris vniuersitas que supplicat mereatur. Per Chrm̃. ¶ Postea in principaliori loco domus legat sequens euangelium. Dominus vobiscum.

Sequentia sancti Euangelij secundum Lucam. Cap. 19.

IN illo tpe: Ingressus Jesus perambulabat Jerico. Et ecce vir nomine Zacheus: ⁊ hic erat princeps publicanorũ: ⁊ ipse diues. Et querebat Jesum videre, quis esset: ⁊ non poterat pre turba: quia statura pusillus erat. Et precurrens ascẽdit in arborem sycomorum, vt videret illum: quia inde erat transiturus. Et cum venisset ad locum, suspiciens Jesus vidit illum: ⁊ dixit ad eũ. Zachee festinãs descende: qꝛ hodie in domo tua oportet me manere. Et festinans descendit: ⁊ suscepit illum gaudens. Et cum viderent oẽs murmurabant dicentes, ꝙ ad hominem pctõrem diuertisset. Stans autẽ Zacheus dixit ad dñm: Ecce dimidium bonorum meorum dñe do pauperibus: ⁊ siquid aliquem defraudaui, reddo quadruplum. Ait Jesus ad eum: quia hodie domui huic salus a Deo facta est, eo quod ⁊ ipse sit filius Abrahe. Uenit enim filius hominis querere, ⁊ saluum facere quod perierat. Deinde benedicitur incensum isto modo.

PEr intercessionẽ beati Michaelis Archangeli stantis a dextris altaris incensi, ⁊ oĩum scõrum Angelorũ incensum istud digneris dñe bñ ✠ dicere, ⁊ in odorez suauitatis accipere. Per. Postea sacerdos ponat incẽsũ sup ignẽ in thuribulo, ⁊ icẽset domũ, dicẽdo. Incensum istud a te bñdictũ ascendat ad te dñe. ℟. Et descendat super nos mĩa tua. Domine exau. Oremus. Oro.

TE Deum pr̃em oĩpotentem suppliciter exoramus, pro hac domo, ⁊ pro habitatoribus eius: vt eam bene ✠ dicere ⁊ sancti ✠ ficare digneris: vt sint promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud: tribue ẽt eis de rore cęli abundantiam, ⁊ de pinguedine terrę vitę subsidium: ⁊ desideria eorum ad effectum tuę miserationis perducas: ⁊ ad introitum nostruz hãc domum bene ✠ dicere ⁊ sancti ✠ ficare digneris: sicut bñdicere dignatus es Abraham, Isaac, ⁊ Iacob: vt intra parietes domus huius, ⁊ angulos eius inhabites. Per Christuz. Oremus. Oratio.

VIsita, q̃s dñe, habitationez istã: ⁊ oẽs insidias inimici ab ea longe repelle: ⁊ Angeli tui sctĩ habitẽt in ea, qui nos in pace custodiant: ⁊ benedictio tua sit super eã semper. In noĩe Pa ✠ tris, ⁊ Fi ✠ lij, ⁊ Spũs ✠ sci. ℟. Am̃. Postea domũ ⁊ oẽs habitantes in ea benedicat dicens. Et benedictio Dei oĩpotẽtis, Pa ✠ tris, ⁊ Fi ✠ lij, ⁊ Spiritus ✠ sancti descendat super hanc domum, ⁊ omnes habitantes in ea, ⁊ maneat semper. ℟. Amen. Benedictio thalami vel camerę. ℣. Adiuto. Dñe exau. Oro.

BEne ✠ dic dñe thalamũ hunc, ⁊ omnes habitantes in eo: vt in tua pace consistant, ⁊ in tua voluntate permaneãt, ⁊ senescant, ⁊ multiplicent in lõgitudinem dierum, ⁊ ad regna cęlorũ perueniant. Per Christ. Aspergat postea illud aqua benedicta.

¶ De benedictione nauis. Cap. 25.

SAcerdos nauem benedicturus accepto superpelliceo ⁊ stola nauem ingreditur: ⁊ stans in puppi eius dicit versum. Adiutorium nostrum in nomine domini. Psalmus.

SAcrificent sacrificium laudis: ⁊ annuncient opera eius in exultatione. Qui descendunt mare in nauibus: facientes operationẽ in aquis multis. Ipsi viderunt opera domini: ⁊ mirabilia eius in profundo. Dixit, ⁊ stetit spũs procellę: ⁊ exaltati sunt fluctus eius. Ascendunt vsque ad cęlos, ⁊ descendunt vsque ad abyssos: anima eorum in malis tabescebat. Turbati sunt ⁊ mo-

ti sunt sicut ebrius: ⁊ omnis sapiētia eorum deuorata est. Et clamauerunt ad dn̄m cū tribularent̄: ⁊ de necessitatibus eorū eduxit eos. Et statuit procellā eis in auram: ⁊ siluerūt fluctus eius. Et letati sunt qꝛ siluerunt: ⁊ deduxit eos in portū voluntatis eorū. Cōfiteant̄ dn̄o misericordie eius: ⁊ mirabilia eius filijs hominū. Et exaltēt euz in eccl'a plebis: ⁊ in cathedra seniorum laudent eū. Gloria pat. ℣. Dn̄e exau. ℣. Dn̄s vob. Oremus. Oro.

R
Espice in nos op̄s Deus de celo sancto tuo: ⁊ dignare bene ✠ dictione celesti huic bene ✠ dicere naui: in qua sancto comitante Angelo tuo, ambulantes itinere recto ⁊ prospero dirigere, ⁊ ab oī tristitia ⁊ infortunio eripere digneris vt ad patriā ⁊ ad portum salutis reuersi, te cum alacritate mentis exultantes laudent creatorē vniuersorū. Qui cū filio tuo benedicto dn̄o nostro Jesu Christo, ⁊ cū Sp̄u sancto viuis ⁊ regnas Deus in secula seculorum. Amen. Sequentia sancti Euange. ſm Marcum.

I
N illo tēpore: Una die cum sero esset factuz, dixit Jesus discipulis suis: Transeamus contra. Et dimittētes turbā assumūt eum ita vt erant in nauim: ⁊ alie naues erant cū illo. Et facta est procella magna venti: ⁊ fluctus mittebant in nauim: ita vt impleretur nauis. Et erat ipse in puppi super ceruical dormiēs. Et excitant eum: ⁊ dicunt illi: Magister non ad te pertinet quia perimus? Et exurgens cōminatus est vento: ⁊ dixit mari: Tace: obmutesce. Et cessauit ventus: ⁊ facta est tranquillitas magna. Et ait illis: quid timidi estis? Nec dum habetis fidem? Et timuerunt timore magno: ⁊ dicebant ad alterutrum. Quis putas est iste, qꝛ mare ⁊ venti obediunt ei? Oremus. Oratio.

B
Enedic dn̄e hanc nauim: ⁊ sicut bene ✠ dixisti filijs Israel de Aegypto ꝑ manum Moysi exeūtibus, ⁊ ꝑ mare rubrum transeuntibus: ⁊ sic nauim istā ⁊ famulos tuos in ea nauigantes bene ✠ dicere: ⁊ ad destinatū locum perducere digneris. Per. P̄s. Afferte dn̄o. fol. 190. Dū sacerdos dicit psalmū hunc, aspergit totam puppim aqua benedicta, ⁊ postea procedit ad medium nauis, ⁊ dicit Dn̄s vob. Sequentia scī Euang. ſm Mattheum.

I
N illo tēpore: Jussit Jesus discipulos suos ascēdere in nauiculā, ⁊ precedere euz trans fretū, donec dimitteret turbas. Et dimissa turba, ascendit in montē solus orare. Uespere aūt facto solus erat ibi: nauicula vero in medio mari iactabatur fluctibus:

erat

erat enim cõtrarius vẽtus. Quarta aũt vigilia noctis venit ad eos ambulans supra mare. Uidentes aũt eum ambulantẽ supra mare turbati sunt dicentes: Quia phantasma est. Et pre timore clamauerunt. Statimq3 Jesus locutus est eis dicens: Habete fiduciam: ego sum, nolite timere. Rñdens autẽ Petrus dixit: Dñe si tu es, iube me venire ad te sup aquas. At ipse ait: Ueni. Et descendens Petrus de nauicula, ambulabat super aquaz, vt veniret ad Jesum. Uidens vero ventũ validũ, timuit. Et cũ cepisset mergi, clamauit dicẽs. Dñe saluũ me fac. Et cõtinuo Jesus: extendens manuz: apprehendit eũ: ⁊ ait illi: Modice fidei quare dubitasti? Et cũ ascẽdisset nauiculã, cessauit vẽt⁹. Qui aũt in nauicula erãt venerũt: ⁊ adorauerũt eũ dicẽtes: Uere Fili⁹ Dei es. Ore. Oẽo.

Domine Deus noster, qui gubernasti Noe super vndas diluuij, ⁊ manuz Petro extendisti: porrige dexteram tuaz super hanc nauim, ⁊ super nauclerum ⁊ nautas eius: ⁊ dona ipsis famulis tuis sanitatem anime ⁊ corporis: ⁊ ad portum salutis eos perducere digneris illesos. Qui viuis ⁊ regnas. Psalmus.

Voce mea ad dñm clamaui, voce mea ad Deũ, ⁊ intendit mihi. In die tribulationis mee Deuz exqsiui manibus meis: nocte cõtra eũ, ⁊ nõ suz deceptus. Renuit cõsolari aĩa mea: memor fui Dei, ⁊ delectatus sum, ⁊ exercitatus sum, ⁊ defecit spirit⁹ meus. Anticipauerunt vigilias oculi mei: turbatus sum, ⁊ non sum locutus. Cogitaui dies antiquos, ⁊ annos eternos in mẽte habui. Et meditatus sum nocte cũ corde meo: ⁊ exercitabar, ⁊ scopebã spũm meũ. Nunquid in eternũ pijciet Deus? aut nõ apponet, vt cõplacitior sit adhuc? Aut in finem miam suaz abscindet in gñatione ⁊ gñationẽ? Aut obliuiscet miseri Deus? aut cõtinebit in ira sua mias suas? Et dixi: nunc cepi, hec mutatio dextere excelsi. Memor fui operum dñi: qr memor ero ab initio mirabiliũ tuoruz. Et meditabor in oĩbus operibus tuis, ⁊ in adinuẽtionibus tuis exercebor. Deus in scõ via tua: qs De⁹ magnus sicut Deus nr̃? tu es Deus q facis mirabilia. Notã fecisti in pplis virtutẽ tuaz: redemisti in brachio tuo pplm tuum, filios Jacob ⁊ Joseph. Uiderũt te aque Deus, viderũt te aque, ⁊ timuerunt: ⁊ turbate sunt abyssi. Multitudo sonitus aquarũ: vocẽ dederunt nubes. Etenim sagitte tue trãseũt: vox tonitrui tui in rota. Illuxerũt corruscatiões tue orbi terre: cõmota est ⁊ ɔtremuit terra,

In mari via tua, & semite tue in aquis multis, & vestigia tua nō cognoscent. Deduxisti sicut oues pplm tuuz, in manu Moysi & Aarō. Dū dī hic ps, sacerdos aspgit naui in medio ex oī pte: & postea pcedit a prā nauis, & dicit. Dñs vo. Seq. sci Euā. bz Lu.

In illo tēpore: Cum turbe irruerent in Jesuz, vt audirent verbum Dei: ipse stabat secus stagnum Genesareth. Et vidit duas naues stantes secus stagnum: piscatores autem descenderant, & lauabant retia. Ascendens aūt in vnā nauim, que erat Simonis, rogauit eum, a terra reducere pusillum. Et sedens docebat de nauicula turbas. Ut cessauit aut ez loqui, dixit ad Simonem. Duc in altum: & laxate retia vrā in capturaz. Et rñdens Simon dixit illi: Preceptor per totaz noctem laborātes nihil cepimus: in verbo aūt tuo laxabo rete. Et cum hoc fecissent, concluserunt pisciū multitudinē copiosam. Rumpebatur aūt rete eorū. Et annuerunt socijs, qui erāt in alia naui, vt venirēt, & adiuuarent eos. Et venerunt: & impleuerūt ambas nauiculas. Oremus. Oratio.

Domine Jesu Chrīe, q in silitudinē nauis Eccle, Noe arcam fieri voluisti, vt inundante diluuio soli q in ea inuenti essent saluarent, suppliciter exoramus clementiā tuā: vt huic naui saluberrimū pfectionis cursuz passim iugiterqz cōcedas: Qui vi. Ps.

Deus nr refugium & virtus, adiutor in tribulationibus q̄ inuenerunt nos nimis. Propterea non timebimus dum turbabit terra, & transferent mōtes in cor maris. Sonuerūt & turbate sunt aque eorum: cōturbati sunt mōtes in fortitudine eius. Fluminis impetus letificat ciuitatē Dei: scificauit tabernaculū suuz altissimus. Deus in medio eius non cōmouebit: adiuuabit eā Deus mane diluculo. Cōturbate sunt gētes, & inclinata sunt regna: dedit vocē suā, & mota est terra. Dñs virtutū nobiscum: susceptor nr Deus Jacob. Uenite & videte opera dñi, que posuit pdigia sup terrā, auferēs bella vsqz ad finē terre. Arcum cōteret & cōfringet arma: & scuta cōburet igni. Uacate & videte qm ego suz Deus: exaltabor in gētibus, & exaltabor in terra. Dñs virtutū nobiscū: susceptor nr Deus Jacob. Dū hic ps dī, sacerdos aspergit totā prā ab oī parte aqua bñdicta: & postea reuertitur ad mediū nauis, & dicit Dñs vob. Seq. sci Euang. bm Joan. Ca. 6.

In illo tpe: Cum congnouisset Jesus: qr vēturi essent vt raperent eum: & facerēt eum regē, fugit iteruz in montē ipse solus,

Ut

Ut aūt sero factū est, descēderūt discipuli eius ad mare. Et cum ascēdissent nauim, venerunt trans mare in Capharnaum. Et tenebrę iā facte erant: ꝛ non venerat ad eos Jesus. Mare autem vento magno flante exurgebat. Cum remigassent ergo stadia quasi vigintiquinqȝ aut triginta, vident Jesum ambulantem supra mare, ꝛ ꝓximū naui fieri, ꝛ timuerūt. Ille aūt dixit eis: ego sū, nolite timere. Uoluerunt ergo eū accipere in nauim: ꝛ statī nauis fuit ad terrā, ad quam ibant. Dñs vob. Oremus. Oratio.

DEus cuius in mari vię, ꝛ semitę in aquis multis, intēde supplicātiū ꝑces: ꝛ famulos tuos in hac naui cōstitutos maris semitas peragrantes, quos sacrorum tuorum perfudit grā, potētię tuę dextera protectos regas, ꝛ in fluctibus gubernes aduersus oēs formidines atque infortunia, oībusque in hac naui contentis substantijs atqȝ impositis bñdicas: ✠ eorūque lucra multiplices, ac cōtra cuncta terrarū, ꝛ maris discrimina eos propitius defensare digneris. Per. Kyrie ele. Christe el. Kyrie. Pr̄ nr̄. Aue Maria. Credo. fo. 24. Cū dī Pr̄, ꝛ reliqua sacerdos aspergat aquā benedictā per totā nauim. Postea completo Credo, dicat. ℣. In mari vitę tuę, ꝛ semitę tuę in aquis multis: ꝛ vestigia tua non cognoscent. ℟. Deduxisti sicut oues ppl̄m tuum in manu Moysi ꝛ Aaron. Dñe exau. Dñs vob. Oremus. Oratio.

EXaudi nos dñe sancte, pater oīs, ęterne Deus: ꝛ mittere digneris scm̄ Angelū tuū de cęlis, qui custodiat, foueat, protegat, visitet, atqȝ defendat omnes habitantes in hoc habitaculo. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amē. Oremus. Oratio.

OMnīs sempiterne Deus, qui B. Petrū Apl̄m tuū super mare ambulantem ad te venire iussisti, ꝛ coapl̄m eius Paulum tertio naufragantem de ꝓfundo pelagi liberasti: bene ✠ dicere digneris hanc nauim: ꝛ famulis tuis in ea nauigantibus in tua mīa confidentibus adesse digneris: vt ope mīę tuę adiuti, ad loca destinata, ꝛ ad portum salutis sine impedimento sani ꝛ incolumes valeant peruenire. Qui viuis ꝛ regnas in vnitate ꝛc.

BEnedictio Dei omnipotentis, Pa ✠ tris, ꝛ Fi ✠ lij, ꝛ Spūs ✠ sancti descendat super hanc nauim, ꝛ nauigantes in ea, ꝛ maneat semper. Amen. Dominus vobiscum. Initium sancti Euangelij secundum Jo. In principio erat verbum. sup. j. fol. 11. Aña. Salue regina. cum oratione. Concede.

¶ De benedictione seu aspersione aque benedicte per officinas canonice, vel domus proprie. Cap. 26.

Cum clerici volunt aspergere aquã bñdictã per officinas canonice, vel domus, vadat aliquis sacerdos cũ socio vel sociis, ⁊ aspergendo aquã bñdictã incipiat ĩ sacristia psalmũ. Memẽto dñe David. sup. f. 184. Añа. Domũ istã ptege dñe: ⁊ Angeli tui scti custodiant muros eius. ℣. Dñe dilexi decorem domus tue. ℟. Et locum habitationis glorie tue. Oremus. Oõ.

Omĩps, ⁊ misericors Deus, q sacerdotum ministerio ad tibi seruiẽdũ ⁊ supplicandũ vti dignaris: q̃s immẽsam clemẽtiã tuã: vt qcqd mõ visitamus visites, qcqd bñ ✠ dicimus, bene ✠ dicas: sitqȝ ad nr̃e humilitatis introituȝ, scõrũ tuorũ meritis, fuga demonũ, ⁊ Angeli pacis ingressus. Per. Postea procedat ad dormitoriũ, ⁊ ibi dicat psal. Leuaui oculos. fol. 183. Añа. Salua nos dñe vigilãtes, custodi nos dormiẽtes, vt vigilemus cũ Chr̃o, ⁊ regescam⁹. ℣. In pace ĩ idipsuȝ. ℟. Dormiã ⁊ regescã. Orem.

Bene ✠ dic dñe hoc dormitoriũ famulorũ tuorũ: q non dormis, neque dormitas custodiens Israel: ⁊ famulos tuos in hac domo qescentes post laborẽ custodi ab illusionibus phãtasmaticis satane: vt vigilãtes in p̃ceptis tuis meditent̃: ⁊ dormiẽtes te p soporẽ sentiãt: ⁊ hic ⁊ vbiqȝ defensionis tue muniant̃ auxilio. Per Chr̃m. In infirmaria dicat psal. Dñe ne in fu. f. 54. Añа. Aspice dñe de sede sctã tua, ⁊ cogita de nobis: inclina De⁹ meus aureȝ tuã ⁊ audi: aperi oculos tuos, ⁊ vide tribulationem nostram. ℣. Miserere mei dñe, qm̃ infirmus sum. ℟. Sana me domine, quoniam conturbata sunt ossa mea. Oremus. Oratio.

Omĩps ⁊ misericors Deus, q̃s immẽsam pietatẽ tuam: vt ad intuitum humilitatis nr̃e hunc locũ infirmitorij, ⁊ hunc famulũ tuũ, vel hos famulos tuos in eo fessum, vel fessos, iacentẽ, vel iacentes salutifere visitare digneris: ⁊ sicut visitasti dñe Tobiã, socrũ Petri, puerũqȝ cẽturionis: ita ⁊ iste, vel isti pristina sanitate aĩe corporisque recepta gr̃arum tibi in Eccl'a tua referat, vel referãt actionem. Per. In refectorio dicat ps. Beati omnes qui timent dñm. fol. 184. Añа. Oculi oĩum in te sperant dñe: ⁊ tu das illis escaȝ in tpe opportuno: aperis tu manum tuam, ⁊ imples omne aĩal benedictione. ℣. Edẽt pauperes ⁊ saturabuntur. ℟. Et laudabunt dominũ qui requirunt eum. Oremus. Oratio.

Omni-

per officinas.

OMnipotēs ꝛ misericors Deus, qui famulos tuos in hac do-
mo alis refectione carnali, vt cibū vel potum te bene ✠ di-
cēte cum grāꝝ actione percipiant, p̄sta, quesumus, vt hic ꝛ in
eternum per te salui esse mereant. Per Chrm. In coquina dicat
psalmū. Dominꝰ regit me. fol. 166. Aña. In loco pascue ibi me
collocauit. ℣. Parasti in dulcedine tua pauperi Deus. ℟. Qui
habitare facis vnanimes in domo. Oremus. Oratio.

DEus eterne, ante cuius cōspectum assistunt Angeli, ꝛ cuius
nutu reguntur vniuersa: qui et necessarijs humane fragilita-
tis tua pietate cōsulere nō desinis, te humiliter imploramus: vt
habitaculū istius officine illa bn ✠ dictione perfundas: qua per
manus Elisei Prophete in olla eremitica gustus amarissimos
dulcorasti: ꝛ semꝑ hic tue bndictionis copia redūdāte laudes ti-
bi referant serui tui: q das escā oi carni: ꝛ iples oē aial bene ✠ di-
ctione saluator nr. Qui viuis ꝛ re. In cellario dicat psalmum.

BEnedictus dñs Deus meus: qui docet manus meas ad p̄e-
liū: ꝛ digitos meos ad belluz. Misericordia mea ꝛ refugium
meū: susceptor meus ꝛ liberator meus. Protector meus, ꝛ in ip-
so speraui: q subdit ppl'm meum sub me. Dñe quid est hō, qꝛ in-
notuisti ei: aut filius hois, qꝛ reputas eū? Hō vanitati sil's factus
est: dies eius sicut vmbra pretereunt. Dñe inclina celos tuos, ꝛ
descēde: tāge mōtes ꝛ fumigabunt. Fulgura corruscationem, ꝛ
dissipabis eos: emitte sagittas tuas, ꝛ conturbabis eos. Emitte
manum tuam de alto: eripe me, ꝛ libera me de aquis multis, ꝛ de
manu filiorū alienoruz. Quorū os locutū est vanitatē: ꝛ dextera
eorum dextera iniquitatis. Deus cāticū nouuz cantabo tibi: in
psalterio dechacordo psallā tibi. Qui das salutē regibus, qui re-
demisti Dauid seruum tuum: de gladio maligno eripe me. Et
erue me de manu filiorum alienorum, quorum os locutū est va-
nitatē: ꝛ dextera eorum, dextera iniquitatis. Quorum filij sicut
nouelle plātationes in iuuētute sua. Filie eorum cōposite: cir-
cumornate vt sil'tudo tēpli. Promptuaria eoruz plena: eructā-
tia ex hoc in illud. Oues eorum fetose, abundātes in egressibus
suis: boues eorum crasse. Nō est ruina macerie: neqꝫ transitus,
neqꝫ clamor in plateis eorū. Beatū dixerūt ppl'm, cui hec sunt:
beatꝰ ppl's cuiꝰ dñs Deꝰ eiꝰ. Aña. Ecce ego mittā vobis frumē-
tū ꝛ vinū ꝛ oleum: ꝛ replebimini in eis, dicit dñs: ideoqꝫ exultate
ꝛ le-

& lętamini in dño Deo vestro. ℣. Emittet dñs benedictionē su-
per cellaria tua. ℟. Et super opera manuū tuarū. Oremus. Orō.

OMnipotens & misericors Deus: qui vbiq; pręsens es: ma-
iestatem tuam suppliciter exoramus: vt huic promptuario
gratia tua adesse dignetur, quę cuncta aduersa ab eo repellat:
& abundantiam bene✠dictionis tuę largiter infundat. Per
Christum dominum no. ℟. Amen. In claustro dicat psalmum.

QUam dilecta tabernacula tua dñe virtutum: concupiscit &
deficit anima mea in atria dñi. Cor meum & caro mea exul
tauerunt in Deū viuū. Etenim passer inuenit sibi domū,
& turtur nidum, vbi reponat pullos suos. Altaria tua dñe virtu-
tum: rex meus & Deus meus. Beati qui habitant in domo tua
dñe: in secula seculorum laudabunt te. Beatus vir cuius est au-
xilium abs te: ascēsiones in corde suo disposuit: in valle lacryma-
rum, in loco, quē posuit. Etenim benedictionē dabit legislator:
ibunt de virtute in virtutem: videbitur Deus Deorum in Sion.
Dñe Deus virtutum exaudi orōnem meā: auribus pcipe Deus
Jacob. Protector nr̄ aspice Deus: & respice in faciem Chr̄i tui.
Quia melior est dies vna in atrijs tuis, super millia. Elegi abie-
ctus esse in domo Dei mei: magis quam habitare in tabernacu-
lis pctōrum. Quia misericordiā & veritatē diligit Deus: grām
& gloriam dabit dñs. Non priuabit bonis eos, qui ambulant in
innocentia: dñe virtutum beatus hō qui sperat in te. Aña. Con-
gregauit nos in vnū Christi amor: timeamus & amemus Chri-
stum Deum: vbi charitas & amor, ibi Deus. ℣. Ecce q̄ bonū &
quā iucundum. ℟. Habitare fratres in vnū. Oremus. Oratio.

OMnipotēs sempiterne Deus: qui nos singulari pręrogatiua
gratię in hoc religionis claustro misericorditer congrega-
sti: da nobis famulis tuis, ita in eodem laudabiliter tibi seruire, &
in fraternitatis amore & syncera dilectione, ac mutua pace con-
uiuere: vt tandem ad illam patriam, in qua omnia secura, firma,
tranquilla, & stabilia sunt, te largiente peruenire valeamus. Per
Christum. ℟. Amen. Ad portam principalem dicat psalmum.

LAuda Jerusalem dominum: lauda Deum tuum Sion.
Quoniam confortauit seras portarum tuarum: benedixit
filijs tuis in te. Qui posuit fines tuos pacem: & adipe
frumenti satiat te. Qui emittit eloquium suum terrę:

velo-

re; velociter currit sermo eius. Qui dat niuem sicut lanam: nebulam sicut cinerem spargit. Mittit crystallum suam sicut buccellas: añ faciẽ frigoris eius quis sustinebit? Emittet verbum suuz ꝛ liquefaciet ea: stabit spũs eius ꝛ fluent aquę. Qui annunciat verbũ suũ Jacob: iustitias ꝛ iudicia sua Jsrael. Non fecit taliter oĩ nationi: ꝛ iudicia sua non manifestauit eis. Aña. Confortauit dñs seras portarum nr̃arum, ꝛ benedixit nobis. ℣. Hęc est porta dñi. ℟. Et iusti introibunt in eam. Oremus. Oratio.

DOmine Jesu Chr̃e: qui in introitu portarũ Jer̃lem valuas scificasti: dũ splendore gẽmarũ duodecim, totidẽ Apl̃orum noĩa ꝑsignasti: ꝛ qui per organũ ꝓpheticuz ꝑdixisti, Lauda Jerusalẽ dñm, qꝛ ꝯfortauit portas seras portarũ tuaruz, ꝛ bñdixit filijs tuis in te, te q̃s, vt ponas oẽs fines domus istius pacem: vt velociter currẽs interius sermo tuus adipe frumenti satiet eos: ꝛ Spũs sctũs defendat illos: vt nunq̃ nocere eis ꝑualeat inimicus: sed oẽs habitãtes in ea interius voce, corde ꝛ opere decantent dicentes, Magnus dñs deus nr̃ Jesus Chr̃s, ꝛ magna virtus eius, ꝛ sapientię eius nõ est numerus. Qui cum deo patre in vnitate eiusdem Spũs sci in trinitate ꝑfecta viuis ꝛ re. Dñs vob. Sequentia sancti euang. ẜm Luc. In illo tp̃e: Jngressus Jesus ꝑambulabat Jeri. 215. aña. Btã gens cuius est dñs deus eoꝛuz, ppl̃s electus in hr̃ditatẽ sibi. Kyrie. Chr̃e. Kyrie. Pater nr̃. Et ne nos. Sed lib. ℣. Custodi nos dñe vt pupillã oculi. ℟. Sub vmbra alarum tuarum protege nos. Dñs vob. Oremũs. Oratio.

DEus, qui in oĩ loco dñationis tuę dedicator sꝑ assistis, exaudi nos, q̃s, vt inuiolabilis huius domus ꝑmaneat bñdictio: ꝛ beneficia tui muneris vniuersitas q̃ supplicat mereatur. Oratio.

VIsita, q̃s dñe, habitationẽ istã: ꝛ oẽs isidias inimici ab ea lõge repelle, ꝛ Angeli tui sctĩ habitẽt in ea, qui nos in pace custodiant: ꝛ benedictio tua sit super nos semper. Per Christum. Postea addat oꝛones de beata virgine ꝛ alijs sctis ad libitum. Jn reditu ad eccl̃am dicere poterit psal. Qui habitat in adiut. fol. 60. Kyrie ele. Pater noster. Et ne nos. ℣. Memor esto congregationis tuę. ℟. Quaz possedisti ab initio. Oremus. Oratio.

OMnipotens sempiterne deus, dirige actus nostros in beneplacito tuo: vt in noĩe dei ꝛ domini nr̃i Jesu Christi filij tui dilectissimi, mereamur semper bonis operibus abundare. Per eundez.

Bene-

¶ Benedictio ad initium alicuius operis boni. Cap. 27.

℣. Adiutorium nostrum. Ps. Ad te domine leuaui animam. fol. 167. ℣. Domine exaudi ora. Dominus vobi. Oremus. Oratio.

DEus, a quo omne bonum sumit initium, & semper ad potiora progrediens percipit incrementū, concede, quesumus, supplicantibus nobis: vt quod ad laudem nominis tui inchoare aggredimur, eterno tue paterne sapientie munere perducatur ad terminum. Per Christum dominum nostrum.

¶ De benedictione ignis. Cap. 28.

℣. Adiutorium nostrū. Dn̄e exau. Dn̄s vobis. Oremus. Oratio.

DOmine Deus nr̄, pr̄ ops, lumē indeficiens, cōditor oīum luminū, exaudi nos famulos tuos: & bn̄ ✠ dic hunc ignem, qui tua sctificatione, atq; bn̄ ✠ dictione cōsecrat: tu q illuminas oēm hoīem veniētē in hūc mundū, illumina tenebras cordis nostri & cōscias nr̄as igne tue charitatis: vt tuo lumine igniti, tuo lumine illuminati, expulsis a cordibus nr̄is pctōrum tenebris, ad vitā, te illustrāte, puenire mereamur. Per Chr̄m. Oremus. Oratio.

DOmine scte, pr̄ ops, eterne Deus, in noīe tuo & filij tui dn̄i nr̄i Jesu Chr̄i & spūs scti bn̄ ✠ dicimus ignē: & scti ✠ ficamus creaturam hanc ignis: tu quoq; eā tua virtute corroborā: & ad nostram salutē puenire concede. Per. Postea aspergat aqua bn̄dicta.

¶ De bn̄dictione domus, ne cōburat ab igne. Cap. 29.

℣. Adiutorium nostrum in nomine domini. Oremus. Oratio.

DEfende, q̄s dn̄e, locū istum, vel domū istā a maioribus vsque ad minimos, cum pecoribus & rebus suis ab igne, ab infirmitate, a tempestate, ab ira vētura, ab oībus tribulationibus diaboli, & ab insidij inimici: vt sit Deus habitator & custos: & eam ab oī igne custodiat. Per Chr̄m. ℟. Am̄. Aspergat aqua bn̄dicta.

¶ De benedictione noui putei. Cap. 30.

℣. Adiutorium nostrum. Dn̄e exau. Dn̄s vob. Oremus. Oratio.

SUpplices depcamur dn̄e clementiā pietatis tue, vt aquam putei huius celesti bn̄ ✠ dictione sancti ✠ fices: & ad cōem vite vsum cōcedas esse salubrē: & ita ex ea fugare digneris oēm diabolice tētationis incursum: vt quicūq; ex eo hauserint, vel biberint, vel in quibuscūq; necessarijs vsibus hausta aqua vsi fuerint, totius virtutis ac sanitatis dulcedine pfruātur: vt tibi sctificatori & saluatori oīum dn̄o gr̄as agere mereamur. Per. Oremus. Oratio.

Domine

DOmine Deus oӯs, qui in huius putei altitudinē, per crepidinem fistularum, copiā aquarū manare iussisti: presta vt te iubente atq; benedicente, per nostre officium functionis repulsis hic phantasmatibus, calliditatibus, atque insidijs diabolicis purificatus atque emēdatus semper hic puteus perseueret. Per Christum dominum. Postea aspergat aqua benedicta.

¶ De benedictione noue aree. Cap. 31.

PRimo sacerdos totam areā aspergat aqua benedicta dicens añam Asperges me dñe hys. ⁊ tot versicu. psalmi Miserere mei. f. 59. quot fuerint necessarij, semper interserēdo añaz. Asperges me dñe. post singulos ℣. psalmi. Post Gloria Pa. repetat aña. Asperges me dñe. ℣. Adiutoriuz. Dñe ex. Dñs vo. Oratio.

MVltiplica, q̄s dñe, in hac area frumenti dona: ⁊ sicut fidelibus tuis tricenariū atque sexagenariū, vel cētesimū fructū donare cōsueuisti: ita ⁊ famulis tuis pñti tpe vberius tue liberalitatis dona largire: ⁊ super eā, virtutē tue bñdictionis infunde. Per. ℟. Amen. ¶ De benedictione ad vasa noua. Cap. 32.

℣. Adiutorium nost. Dñe exaudi. Dñs vobis. Oremus. Oratio.

PRotector fidelium Deus, ⁊ subditoruz pectorum habitator, quesumus, vt serenis oculis tue pietatis hec vascula ita illustrare digneris: vt sup ea descendat gratie tue larga benedictio, vt cum salubritate vtentes eis, per gratiam tuam mereantur vasa effici munda. Per. Aspergantur aqua benedicta.

¶ De benedictione noui panis. Cap. 33.

℣. Adiutorium no. Domine exau. Dñs vobi. Oremus. Oratio.

BEnedic dñe creaturam istaz panis, sicut benedixisti quinque panes in deserto: vt sit donū eiusdē in annuū alimentum, gustantesque ex eo accipiant tam corporis, q̄ anime salutem. Per Christum. ℟. Amen. ¶ De benedictione vini noui Cap. 34.

℣. Adiutorium nostrum. Dominus vobiscuz. Oremus. Oratio.

DOmine sctē, pr̄ oӯs, eterne Deus, bonorū oīum dator ⁊ conseruator: qui inter reliquas creaturas tuas, vinuz in hoīum sustētationē ⁊ letitiam ex fructu vuaruz prodire iussisti: quiq; per vnigenitū filium tuū dñm nr̄m Jesum Christū in nuptijs in Cana Galilee aquā in vinū mirabiliter permutasti, ⁊ sacramētum preciosissimi sanguinis eiusdem filij tui in vini materiam sanctificari iussisti, te supplices deprecamur, ac petimus: vt hanc crea-

turaz vini bene ✠ dicere ꝛ sctificare digneris: vt famuli tui ꝛ famule ex eo gustantes, anime ꝛ corporis recipiant sospitatem, ꝛ te omniũ grãrũ largitorem sine fine collaudent. Per eund. Aspergantur aqua benedicta.

¶ De benedictione auium. Cap. 39. ℣. Adiutorium. Domine exaud. Dominus vobis. Oremus. Oratio.

DEus vniuerse creature, qui inter ceteras diuersarum creaturarum species, ꝛ pro humani generis vsu, ẽt volatiliũ genus ex aqua producere dignatus es: ex quibus Noe de arca egrediẽs, holocausta tibi offerẽs placuit: ꝛ qui populo tuo ex Aegypto educto ꝑ Moysen seruum tuum, munda ab immũdis segregans, edendi ꝓceptum dedisti: te supplices rogamus: vt has mundarũ auium carnes bene ✠ dicere ꝛ scti ✠ ficare digneris: vt quicunque ex eis comederint, bñdictionis tue abundantia repleantur, ꝛ ad eterne vite gaudia peruenire mereantur. Per. Aspergantur aqua benedicta.

¶ De benedictione lardi. Ca. 36. ℣. Adiutorium. Domine exau. Dominus vo. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic dñe creaturam istã lardi: vt sit remedium salutare generi humano: ꝛ presta per inuocationem tui sancti nominis, vt quicũque ex eo sumpserint, corporis sanitatez ꝛ anime tutelam percipiant. Per Christ. Aspergantur aqua benedicta.

¶ Benedictio casei vel butyri. Cap. 37.

DIgnare, q̃s oĩps Deus, sanctificare hanc creaturam casei, vel butyri, quam ex adipe animalium producere dignatus es: ꝛ concede propitius: vt quicunqz ex populis tuis fidelibus ex eo comederint vel gustauerint, omni benedictione celesti ꝛ gratia saturati repleantur in bonis. Per Christum. Aspergantur aqua benedicta.

¶ Benedictio lactis ꝛ mellis. Cap. 38. ℣. Adiutoriũ nost. Domine exaud. Dñs vo. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic dñe has creaturas lactis ꝛ mellis, ꝛ pota famulos tuos fonte perenni, qui est spiritus veritatis: ꝛ enutri eos de hoc melle ꝛ lacte. Tu eñ domine promisisti patribus nostris Abraham, Isaac, ꝛ Jacob dicens, introducam vos in terram ꝑmissionis, terram fluentem lac ꝛ mel. Coniunge dñe hos famulos tuos spũ charitatis ꝛ pacis: sicut coniunctum est lac ꝛ mel in Christo Jesu Dño nostro. Qui tec. Aspergãtur aqua benedicta.

¶ De benedictione seminum olerum, ꝛ leguminum. Cap. 38. ℣. Adiutorium. Domine exau. Dominus vobis. Oremus. Oratio.

TE dñe petimus ꝛ rogamus: vt hec segetū, fructuū, olerum, leguminum ꝛ herbaruꝫ semina oculis tuis serenis aspicias: sicut enim testat⁹ es Moysi famulo tuo in terra Aegypti dicēs: dic filijs Israel cū ingressi fuerint terrā promissionis quam eis dñs Deus daturus est, primitias frugū suarū offerant sacerdotibus, ꝛ erunt bñdicta: ita ꝛ nos oram⁹ dñe auxiliū misericordie tue super hec semina, ex quibus fructus de terra suscipere speramus, vt non grādo villa succidat, nō turbo tēpestatis detrūcet, non aquarū inundantia abducat, non aeris inundatio extermi net: sed tua sctā bene ✠ dictione munita, fructifera ꝛ superabūdantia propter animarum ꝛ corporum humanorum vtilitatem ꝛ vsum ad plenissimam maturitatem perducere digneris. Per Christum dominum nostrum. Aspergantur aqua benedicta.

¶ Bñdictio contra aues, vermes, mures, vel locustas, vel alia animalia terrā vel fructus vastantia, vel aquas inficiētia. c. 40.

℣. Adiutoriū nost. Dñe exaudi. Dñs vobiscū. Oremus. Oratio.

PReces nostras, q̄s dñe, clemēter exaudi: vt q iuste pro pccis nr̄is affligimur, ꝛ hec auiū vermium, seu muriū, aut locustarū, vel alioꝝ aīaliū ꝑsecutionē patimur, ꝑ tui nois gloria ab ea misericorditer liberemur, vt ꝑcula tua potētia expulsi nulli nocēāt: ꝛ hos cāpos, agros vel vineas, aut aquas in trāqllitate ꝛ qete dimittāt: quatenuꝭ ex eiꝭ surgētia ꝛ orta tue maiestati deseruiāt, ꝛ nr̄e necessitati subueniāt. p Chr̄m. ℟. Am̄. Orem⁹. Oīo.

OMnipotens sempiterne deus oīuꝫ bonoꝝ remunerator, ꝛ pctōꝝ maximuꝭ miserator, in cuiuꝭ noīe oīa genua flectuntur, celestia, terrestria ꝛ infernalia, tua potētia nobis pctōribus oīpotēter ꝯcede: vt qđ de tua misericordia cōfisi agimus, ꝑ tuā graꝫ efficacem ꝯsequatur effectum: quatenuꝭ hoꝭ pestiferos vermes, vel mures, aues, vel locustas, aut alia aīalia ꝑ nos seruos tuos maledicendo maledicaꝭ, segregādo segregaꝭ, exterminando extermines, vt per tuam clementiā ab hac peste liberati gratiaruꝫ actiones maiestati tue libere referamus. Per Chr̄m dominū nostrum. ℟. Amen. Postea sequens exorcismus sequitur.

EXorcizo vos pestiferos vermes mures, aues, seu locustaꭍ aut alia aīalia ꝑ deū patrem oīpotentē, ꝛ Jesum Chꝛ̄ꝫ filium eius, ꝛ spūꝫ sctūꝫ ab vtroqꝫ ꝑcedentē: vt cōfestim recedatis ab his cāpis, seu vines, vel aqs: nec amplius in eis habitetis; sed

 ad ea

ad ea loca trāseatis, in quibus nemini nocere possitis, pro parte omnipotentis dei, ⁊ totius curię cęlestis, ⁊ ecclesię sanctę dei vos maledicens, ꝙ quocunqꝫ ieritis sitis maledicti, deficiētes de die in diē in vos ipsos ⁊ decrescentes, ⁊ quatenus reliquię de vobis nullo in loco inueniātur, nisi necessarię ad salutē, ⁊ vsum humanum. Quod pręstare dignet̄ q venturuꝭ est iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ seculum per ignem. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DOmine Jesu Christe, q Jordaniꝭ flumen bñdixisti: ⁊ in eodem baptizatus aquas mundasti, ⁊ purificasti, vt elementum salubre efficerentur in remissionē peccatorū: ⁊ has aquas quoqꝫ bene ✠ dicere, ⁊ sancti ✠ ficare, ⁊ mun ✠ dare digneris: vt nil ī eis noxiū, nil pestilēs, vel inficiēꝭ, nil corrūpēs remaneat: sed oīa pura ⁊ mūda in eis efficiātur: quatenus q̄ ad vsum humanum ex eiꝭ creata sunt, cū salute nostra ⁊ gloria tua assumamuꝭ. Per Chřm. Et si magna fuerit dictarū bestiaꝝ tribulatio, poterit sacerdos cū ꝓcessione, vt infra in tertia parte ī festo scī Marci notatū est, cū clero ⁊ populo cātādo ad locū infectū accedere, suppositas orōnes dicēdo sup agros vel aquas infectaꝭ.

De benedictione salis ⁊ aquę contra vermes ⁊ aues semina possessionum vastantes. Cap. 41.

℣. Adiutoriū nost. Dñe exaudi. Dñs vobiscum. Oremus. Orō.

DOmine sancte, pater omnipotēs, ęterne deus, mitte spūm tuū sanctū cum angelis, ⁊ archangelis, cū thronis, ⁊ dominationibus: ⁊ cū eis oēs sanctos ⁊ electos tuos: vt defendāt segetes nostras a vermibus malis ⁊ auibus, ⁊ magnificetur nomē tuū in omni loco. Per Chřm. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic domine hanc creaturā aquę: vt fugiāt vermes ⁊ volucres a nostris segetibus propter nomē Dñi nři Jesu Christi: quod inuocatū est in ipsa creatura messis, vt fiat alimētū oībus, qui viuunt ex ea. Per eundē. ℟. Amē. Aspergantur aqua benedicta. ¶ De benedictione terrę seminatę. Cap. 42.

℣. Adiutoriū nost. Dñe exaudi. Dñs vobiscum. Oremus. Orō.

BEne ✠ dicat nos deus deus noster: ⁊ terrę nostrę vbertatē concedat: in centuplum amplificet fructus eius, vt viuenteꝭ in exultatione manipulos nřos colligam⁹. Per Chřm. ℟. Amē. Aspergant̄ aqua bñdicta. ¶ De bñdictione arborū. Cap. 43.

℣. Adiutoriū no. Dñe exaudi. Dñs vobiscum. Oremus. Orō.

Deus,

DEus, qui huius arboris plantam tua visitatione & prouidentia protectam esse voluisti, nunc etiam vt eandez benedicere & sancti✠ficare digneris, precamur: vt quicunque ex fructu eius sumpserint, sani & incolumes esse valeant. Per Chr̄m dominū nostrum. ℟. Amē. Aspergatur aqua benedicta.

¶ De benedictione fructus arborum. Cap. 44.

℣. Adiutoriū nost. Dn̄e exaudi. Dn̄s vobiscum. Oremus. Oro.

BEne✠dic domine hunc nouum fructū arborū, & p̄sta: vt qui ex eo in tuo nomine vescentur, corporis & aīe sanitatē potiātur. Per dominum. ℟. Amen. Aspergantur aqua benedicta.

¶ De benedictione nouorum pomorum. Cap. 45.

℣. Adiutoriū nost. Dn̄e exaudi. Dn̄s vobiscum. Oremus. Oro.

TE deprecamur op̄s ęterne deus, vt benedicas hūc fructum nouū pomorum: & q p esuz interdictę arboris, lętali in ptoparēte funere multati sumus, tu ppitius postulationibus nr̄is placatus intende, & p virtutē tuā, & dilectissimi filij tui Dn̄i nr̄i Jesu Chr̄i, & Spūs scti hos fructus tua bn̄✠dictione scti✠fica atqz tua dignatione✠ purifica: vt expulsa vetusti hoīs ac primi facinoris incētoris prauitate, salubriter ex hac die de vniuersis terrę edendis germinibus ad tui laudē cū alacritate & sospitate sumamus. Per Chr̄m. ℟. Amen. Aspergat aqua benedicta.

¶ De benedictione vineę. Cap. 46.

℣. Adiutoriū nost. Dn̄e exaudi. Dn̄s vobiscum. Oremus. Oro.

DEus, qui vineā tuā ex Aegypto eductā mirabiliter plātasti, p̄ces nr̄as benignus exaudi: vt in hac vinea famulorum tuorum bn̄✠dictio cęlestis copiosa descēdat: & qđ ī ea ad vsus humani generis tribuere dignatus es, multiplicet redundādo, & rore tuę bn̄✠dictionis īfunde. p Chr̄z. ℟. Am̄. Asp̄gatur aqua bn̄dicta.

¶ De benedictione communi super fruges, & vineas. Cap. 47.

℣. Adiutoriū nost. Dn̄e exaudi. Dn̄s vobiscū. Oremus. Oro.

TE dn̄e sancte, pater op̄s, ęterne Deus, supplices deprecamur, vt misericordia tua iugiter nobis concedas sufficientem messium copiam, fructuum omnium largitatē tribuas: vinearum quoqz substantiam abundanter, arborū fętus, prouentusqz omnium rerum: atqz ab ipsis omnibus pestiferū sydus, tempestatis procellam, & grandinis fragorem: & vniuersa mala amouere digneris. Per Christum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

OMnipotens sempiterne Deus multiplica sup nos misericordiã tuã: ꝛ p̃ces nostras benignus exaudi: vt in has fruges famulorum tuoꝝ veniat sperate bene ✠ dictionis vbertas: vt repleti de frugibus tuis in tuo nomine de tua gratia semper exultent. Per Christũ dominum. ℞. Amen. Oremus. Oratio.

OMnipotens sempiterne deus, maiestatẽ tuã supplices exoramus: vt has terre nr̃e segetes ad maturitatẽ fertilitatis perducere digneris: vt esurientium animas bonis affluentibꝰ repleas, ꝛ egeni pauperesque laudent nomen tuum. Per Christum dominum nostrũ. ℞. Amen. Aspergãtur aqua benedicta.

De bñdictione vue vel ficuũ, vel quorũcũqꝫ alioꝝ fructuũ. c.48.

℣. Adiutoriũ nost. Dñe exaudi. Dñs vobiscũ. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic dñe hos fructus nouos vue, vel ficuũ, pomoꝝ castanearum, peponum, amygdalarum ꝛ cetera, que tu ꝑ rorem celi ꝛ inundantiam pluuiarum ꝛ tempora serena atque tranquilla ad maturitatem perducere dignatus es, ad percipiendum nobis cum gratiarum actione. Per Christum dominum nostrum. ℞. Amen. Aspergantur aqua benedicta.

¶ De benedictione ad fructus nouos. Cap. 49.

℣. Adiutoriũ no. Dñe exaudi. Dñs vobiscum. Oremus. Oratio.

DOmine sancte pater oþs, eterne Deus, qui celum ꝛ terrã, mare ꝛ oĩa creasti, te supplices q̃s: vt hunc fructũ nouum N. bene ✠ dicere ꝛ sctĩ ✠ ficare digneris, ꝛ multiplicare abundanter offerentibus tibi: vt repleas eorum cellaria cum abundantia frumenti, ꝛ vini: vt letantes in eis referant tibi deo oĩpotenti laudes ꝛ gratias. Per Christuꝫ. ℞. Amen. Oremus. Orõ.

ORamus pietatẽ tuã oþs Deus: vt has primitias creature tue, quas aeris ꝛ pluuie tẽperamẽto nutrire dignatus es, bñ ✠ dictionis tue imbre ꝓfundas: ꝛ fructus terre tue vsqꝫ ad maturitatẽ ꝑducas: tribuas quoqꝫ populo tuo de tuis muneribus tibi semꝑ gratias agere: vt a fertilitate terre esuriẽtiũ aĩas bonis affluentibus repleas: ꝛ egenus ꝛ pauper laudent nomen glorie tue. Per Chr̃m. ℞. Amen. Aspergãtur aqua benedicta.

¶ De benedictione communi ad omnia. Cap. 50.

℣. Adiutoriũ no. Dñe exaudi. Dñs vobiscũ. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic domine creaturam istam N. ꝛ sit remediũ salutare generi humano: ꝛ p̃sta per inuocationem tui sanctissimi nominis:

nois: vt quicunq; ex ea sumpserint vel gustauerint, corporis sanitatē, & aīe tutelam accipiant. Per. Aspergat aqua bñdicta.

¶ De benedictione in peste animalium. Cap. 51.

Primo animalia aspergantur aqua benedicta. Postea sacerdos dicit. ℣. Adiutorium no. ℟. Qui fe. ℣. Domine exaudi orationem. ℟. Et clam. Dominus vobisc. Oremus. Oratio.

Misericordiā tuā domine supplices exoram⁹: vt hec animalia, que graui infirmitate vexantur, in nomine tuo, atque tue bene ✠ dictionis virtute sanentur: Extinguatur in eis omnis diabolica potestas, & ne vlterius egrotent, tu eis domine sis defensaculum vite & remedium sanitatis. Per dominum nostrum Jesuz Christum. ℟. Amen. Aspergantur aqua benedicta.

¶ De benedictione salis, quod datur animalibus. Cap. 52.

℣. Adiutorium no. Dñe exaudi. Dñs vobiscū. Oremus. Oratio.

Deus inuisibilis & inestimabilis, pietatem tuam per sanctum ac tremendum filij tui nomē suppliciter deprecamur: vt in hāc creaturā salis bene ✠ dictionē, & potētiā inuisibilis operationis infundas: vt aīalia, que necessitatibus humanis tribuere dignatus es, cū ex eo acceperint, vel gustauerint, bñ ✠ dictio & sancti ✠ ficatio tua ab omni egritudinis & lesionis incursu te protegente custodiant. Per eundē. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Domine sancte, pater omnipotens, eterne deus: defende, quesumus, omnia animalia nr̄a per hanc creaturaz salis & aque: defende pijssime a rapacibus, a latronibus, a bestijs, a scabie, a morbo, a morsibus, a laqueis, a diabolo, ab infirmitate, ab inuidia & malitia prauorum: a malis hominibus, a malis oculis, a veneficijs, ab aruspicib⁹: ab omnibus malis animalia, que morbis & infirmitatibus vexantur, per hanc creaturaz salis, & per inuocationē sancti nominis tui sanare digneris. Per Christum dominuz nostrum. ℟. Amen. Aspergatur aqua benedicta.

¶ Benedictio Crucis. Cap. 53.

℣. Adiutoriū nost. Dñe exaudi. Dñs vobiscū. Oremus. Oratio.

Rogamus te dñe sancte, pater omnipotens, eterne deus: vt digneris bene ✠ dicere hoc signum crucis: vt sit remediuz salutare generi humano, sit soliditas fidei, profectus bonorum operuz, redēptio animar̄: sit solamen & ꝓtectio ac tutela contra seua iacula inimicorum. Per do. Alia oratio ad idem. Oremus.

BEne ✠ dic dñe hanc crucē tuam, p quā eripuisti mundum a demonuz ptāte, ꝛ superasti passione tua suggestorē pcti, qui gaudebat in preuaricatione primi hoīs per lignum vetitū: bene ✠ dic ēt dñe ꝛ scti ✠ fica illud signaculum sacrę passionis tuę: vt sit inimicis tuis obstaculum: ꝛ credentibus perpetuum perfice auxilium. Qui viuis ꝛ reg. Hic aspergatur aqua benedicta.

SAnctificetur istud lignū in noīe Pa ✠ tris, ꝛ Fi ✠ lij, ꝛ Spiritus ✠ sancti: vt orantes inclinantesque se propter dñm ante istam crucem, inueniant sanitatem corporis ꝛ animę. Amen.

¶ Bñdictio olei. Cap. 54. ℣. Adiutorium ꝛc. Exorcismus.

EXorcizo te creatura olei per Deū prem ✠ oīpotētē, qui fecit cęlum ꝛ terrā, mare ꝛ oīa q̄ in eis sunt. Oīs virtus aduersarij, oīs exercitus diaboli, oīs incursus, oīs phantasia satanę eradicare, ꝛ effugare ab hac creatura olei: vt fiat oībus, qui eo vsuri sunt, salus mentis ꝛ corporis, In noīe Dei ✠ Patris oīpotētis, ꝛ Jesu ✠ Christi Filij eius dñi nostri, ꝛ Spūs ✠ scti paracliti: Et in charitate eiusdē dñi nr̄i Jesu Chr̄i, q venturus est iudicare viuos ꝛ mortuos, ꝛ scłm p ignē. ℣. Dñe exau. Dñs vo. Oro.

DOmine Deus oṕs, cui astat exercitus Angeloꝝ cū tremore, quoruz seruitiū spūale cognoscit, dignare respicere ꝛ bene ✠ dicere ꝛ scti ✠ ficare hanc creaturaz olei: quā ex oliuarū succo eduxisti, ꝛ ex eo infirmos inungi mandasti: quatenus sanitate percepta tibi Deo viuo ꝛ vero grās agerent: pręsta, q̄s, vt hi, qui hoc oleo, qđ in tuo noīe bene ✠ dicimus, vsi fuerint, ab omni lāguore oīq3 infirmitate atq3 cunctis insidijs inimici liberent, ꝛ cūctę aduersitates separent a plasmate tuo, qđ ꝓcioso sanguine filij tui redemisti, vt nunquā lędatur a morsu serpentis antiqui. Per eundem dominum nostrū. Aspergatur aqua benedicta.

¶ Benedictio cilicij ex penitentia induendi. Cap. 55.

℣. Adiutorium nostrum. Dñe exau. Dñs vob. Oremus. Oratio.

OMṕs ꝛ misericors Deus, q pcōribus pęnitentibus hoc indumēto vestitis miaz ꝛ veniā tribuisti: oramus clemētiā tuā, vt idumētū hoc, qđ vocatur ciliciū, bñ ✠ dicere ꝛ sci ✠ ficare digneris: vt quicunq3 eo pro pctis indutus fuerit, ꝛ miam tuā implorauerit, veniam ꝛ indulgentiā tuę sanctę misericordię consequatur. Per dñm nr̄m Jesum, ꝛc. Aspergatur aqua benedicta.

¶ Partis secundę libri Sacerd. de varijs bñdictionibus, finis.

¶ Tertia

¶ Tertia pars libri Sacerdotalis in quatuor Tractatus diuisa: In quorum primo agitur de Processionibus ordinarijs & extraordinarijs faciendis.
¶ In Secundo, de Computo Ecclesiastico.
¶ In Tertio, de Summaria Musicę ecclesiasticę istructione.
¶ In Quarto, de Exorcismis demoniacorum.

¶ Tractatus Primus tertię partis libri Sacerdotalis de processionibus faciendis. Proęmium.

PRocessiones faciendas ob diuersas causas & necessitates sctã mr̃ Eccl'a catholica ab antiquo instituit. De quibus in hac vltima parte huius codicis tractaturi, quatuor principaliter videbimus. Primo vnde ortum habuit processionuz celebratio. Secundo, quot processiones fiant p anni circulũ. Tertio, quibus ex causis fiant pcessiones. Quarto, quis modus & ritus obseruandus est in pcessionũ celebratione.

¶ Unde ortum habuerit processionum celebratio. Cap. 1.

PRocessionum celebratio, ſm Clarissimũ doctorẽ dñm Gull. Duran. in suo diuinorum officiorum Rationali, ortum habuit a sanctis patribus, quãdo egressi de terra & seruitute Aegyptiaca processerunt per desertum annis quadraginta & tãdẽ ad terrã pmissionis puenerunt, vt hr̃ in Exodi, Leuitici, Numerorũ libris. per totũ vsq; ad librum Josue inclusiue. ¶ Rursus Dauid rex & Propheta vir Deo acceptissimus, & Salomon filius eius diuersis tẽporibus arcaz fęderis domini portantes fecerunt solennissimas processiones, vt habetur 2. Reg. 6. & 3. Reg. 8. capitulis. Nam cum hymnis & canticis & multarum victimarum oblationibus deportauerunt arcam ipsam ad loca ei deputata. ¶ Insuper in processionibus memoramus qualiter dominus noster Jesus Christus de cęlo processit in vteruz virginis Marię sacratissimę: & ex vtero eiusdem virginis matris processit in mundum tanq̃ sponsus procedens de thalamo suo, ps. 18. ¶ Ista ergo cõsiderãtes sancti patres processiones instituerunt: quę sunt ad memoriam rerum

antiquarũ, & ad gratiarum actiones deo agendas. ¶ Rursus legimus. 2. Mach. 3. q tpe, quo Heliodorus volebat tẽpli thesaurũ expoliare, qua de re ingẽs detrimentũ iminebat ciuitati Ierl'm, sacerdotes induti stolis iactauerunt se corã altari, & inuocabant dñm: & alij congregati de domibus suis cõfluebant, publica supplicatione dñm obsecrantes. ¶ Romani ẽt antiqui licet essent sine vera fide & cognitione veri dei, diuersis tñ calamitatib⁹ oppressi decernebãt publicas fieri supplicationes. Hac igit rõne & causa eccl'a instituit litanias maiores & minores, & ceteras supplicatiões, seu pcessiões pp diuersos casus & necessitates occurrẽtes fieri. Ab his igit & silib⁹ ortũ habuit pcessionũ celebratio.

¶ Quot sint processiones, quę ordinarię fiant per annicirculum: & quę sint processiones extraordinarię. Cap. 2.

PRocessionuz autẽ quas eccl'a celebrat quędam sunt ordinarię, & qdam extraordinarię, ex diuersis necessitatibus occurrẽtibus institutę, vt pdictum est: Et ordinarię quidem, fz eundẽ dñm Guillel. vt supra sunt quatuor solenniores, vz. Purificationis B. virginis Marię, In ramis palmarum, In festo Paschę, & in festo Ascẽsionis: qr in eis recẽsent gloriosa opera dei, & salutis nrę veneranda & rememorãda beneficia. Alię aũt, vt in die cineruz, qñ penitentes excludũtur ad tps ab eccl'a, de qua in libro Pontificali hr: in festo S. Marci, & in rogationibus, non sunt ita solennes, sed potius lugubres: qr institutę fuerũt ob varias calamitates populos opprimẽtes. ¶ Extraordinarię autẽ sunt, vt i festo pẽtecostes, Corporis Chri, dedicationis ecclarũ, seu earũ anniuersarij, & patronorũ ecclarum: q debẽt solennissime celebrari. Reliquę vero extraordinarię pcessiones p diuersis necessitatibus indictę, q multę sunt, vt inferius patebit, cũ magna deuotione & humilitate pagendę sunt: fm exẽplũ niniuitaruz. Ionę 3. c. vt deus ops sua solita pietate cõuertat ab ira sua.

¶ Quibus ex causis fiant processiones. Cap. 3.

CAusę vero, quare fiant processiones (licet in genere supra tactũ sit) hic specialius exprimentur. ¶ In purificatione beatę virginis fit processio, ad repñtandum pcessionez B. Marię virg. qñ quadragesimo die post partũ suũ virgineũ, sacratissimũ dei & suũ filiũ Hierosolymã pcedendo, pñtauit in tẽplo. ¶ In dñica in ramis palmarũ fit processio: quę repñtat qualiter dñs

nr̃ Jesus Chr̃s sedens super asinã & pullũ eius, ascendit hierosolymã: & pueri hebręorũ cum ramis arborũ, & turbę prosternẽtes vestimenta sua in via, ꝓcesserũt ei obuiã clamãtes, hosanna filio Dauid: Bñdictus qui venit in noĩe dñi. ¶ In die parasceues fit lugubris processio: qua repręsentatur męstissima & dolorosa associatio sacratissimi corporis dñi nr̃i Jesu Chr̃i pro peccatis nr̃is mortui, per pijssimã matrem virginẽ, Joãnẽ euãgelistã, Mariã Magdalenã & reliquas Marias, & alias deuotas ꝑsonas ad sepulturã. ¶ In festo paschę, ꝫ quasdã ecclas, fit triplex processio. Prima fit ante matutinas, in qua repręsentatur gloriosa Chr̃i resurrectio, & ꝓcessio eiusdẽ cũ comitiua sanctorum patrum ex limbo ad visitandum matrẽ suã dilectissimam, Magdalenã, & reliquas Marias. ¶ Hora tertiarũ fit secũda ꝓcessio, q̃ repręsentat ꝓcessionẽ Marię Magdalenę ad apostolos, eis resurrectionem Chr̃i nunciãdo, & apostolorũ ad monumentũ processionem, & apparitionẽ multiplicem, quã eadẽ die Petro, Jacobo, duobus euntibus in Emaus, & nouissime decẽ apostolis fecit. ¶ Fit & tertia processio post vesperas eadem die ad sacros fontes, pp̃ deuotionem nouiter baptizatorum: qui cũ Christo cõmortui & cõsepulti fuerunt pctõ: & cum eodem ad vitam gratię resurrexerunt p baptismi sacri susceptionem. ¶ In festo ascensionis in quibusdam ecclesijs fit ꝓcessio ad repñtandum processionẽ, quam Christus fecit cum discipulis ad montem Oliueti, ex quo in cęlum ascendit. ¶ In festo Pentecostes fit ꝓcessio in cõmemorationẽ spiritus scti, qui in apostolos venit, & in memoriam Judęorum recurrentium ad audiendũ nouum genus, immo noua genera linguarum data apostolis per spiritum sanctum. ¶ In festo sacratissimi corporis Christi facimus solennissimam processionem ad honorẽ eiusdem Dei & dñi nostri Jesu Christi, suę maiestati gratias referentes, q̃ dignatus est nobis tã suauissimum sacr̃m in suę memoriam passionis recensendam relinquere. ¶ In litanijs maioribus, & in rogationibus, q̃ sunt litanię minores, fiunt ꝓcessiones ad placandã irã Dei, ne nos tribulationibus ꝓmat, sicut alias fecit: & ẽt vt cõseruet agros & vineas a grandine: & vt det populo suo cibum & potum sufficientem. ¶ Fit etiam processio pro impetranda pluuia tp̃e siccitatis. ¶ Item pro impetranda serenitate, tempore imbrium.

prium ⁊ tpe tempestatum. ¶ Fit etiã processio pro propulsanda
peste ⁊ mortalitate. ¶ Item tempore bellorum ⁊ obsidionum.
¶ Item tempore diuersarum tribulationum ingruentium.
¶ Fit etiã tpe victorię consecutę pro gratiarum actione. ¶ Fit
ẽt pro diuersis alijs causis ad arbitriũ epõrum vel dñorum tpa=
lium, sicut pro filijs regum vel principum de nouo natis, pro li=
gis ⁊ federibus initis, ⁊ etiam pro alijs casibus occurrentibus.

¶ De ritu ⁊ modo processionum faciendarum. Cap. 4.

IN omnibus processionibus ordinarie prius incipiẽda sunt ea
quę in eis cãtanda sunt in eccl'a, ƒm qđ in singulis ꝓcessionibꝰ
notatũ est. Et dũ egredit̃ processio, ƒm dñm Guill. p̃dictum, pri=
mo p̃cedat clericus cuz aqua bñdicta, aquã aspergat ꝑ viaz, qua
ꝓcessio trãsitura est, hinc ⁊ inde, ⁊ super oẽs obuiantes. Postea
sequunt̃ vexilla, si portãda sunt: deinde portentur serpẽtes ⁊ dra=
cones super perticã, ⁊ maxime in rogationibus: dehinc acolyti
cũ cereis duobus vel quatuor: postea crux, deinde clerici, mino=
ribus precedentibus: inter quos sint aliqui apparati sacris vesti=
bus cuz reliquijs ⁊ vasis sacris. Ultimo aliqua imago dñi Iesu
Chr̃i, vel beatissimę virginis, vel alicuius sancti, vel aliqua insi=
gnis reliquia, vt portio crucis Christi, vel sacr̃m eucharistię: quę
oĩa sunt portanda a quatuor clericis sacris vestibus indutis sup
spatulas: ⁊ sup dicta figura, vel reliquia, vel sacro, portanduz est
baldachinũ a quatuor de principalioribus illius terrę. Deinde
sequit̃ principalis sacerdos apparatus cũ pluuiali, medius inter
diaconũ, ⁊ subdiaconũ. Postea sequant̃ viri, dignioribus prece=
dentibus: deinde mulieres eodẽ ordine. Qui oẽs tã clerici, q̃ lai=
ci in dictis ꝓcessionibus mature ⁊ deuote oculisq; ad terraz de=
missis p̃cedere debẽt, cogitantes qm̃ miam Dei requirunt, q̃ hu
militer est petenda, sicut dicit psal. Humiliatus sum ⁊ liberauit
me. ¶ Aduertendũ tñ est, ꝙ in festo corporis Chr̃i nulla alia re=
liquia portanda est, sed solũ corpus Christi sacratissimũ. Et oẽs
qui p̃nt, debent hr̃e candelam accensam in manibus per totam
processionem. Et dum fiunt processiones, pulsandę sunt cãpanę
oẽs loci vel terrę illius, ad deuotionẽ excitandaz. In ꝓcessioni=
bus aũt cantent̃ ea, q̃ in singulis processionibus assignabuntur.
¶ Solent etiã fieri altaria per vias, vnde transit processio: ⁊ ibi=
dẽ cantanda sunt aliqua deuota, omnibus corã altari genufle=
xis.

xis. Completa processione, cum omnes redierint ad Ecclesiam, expectent sacerdotem, nec aliquis recedat ante eius aduentum. Qui faciat sicut inferius in processionibus singulis est notatum.

¶ De processione in festo purificationis B. Marię. Cap. 5.

In festo purificationis B. Marię finita tertia sacerdos indutus sine casula cum pluuiali, cum ministris indutis procedit ad benedicendum candelas in medio ante altare, dicendo ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oratio.

Domine scte̅, pr̄ ops, ęterne Deus, qui oi̅a ex nihilo creasti: & iussu tuo per opera apu̅, hunc liquorem ad perfectione̅ cerei venire fecisti: & qui hodierna die petitionem iusti Simeonis implesti: te humiliter deprecamur: vt has candelas in vsus hominu̅, & sanitate̅ corporuz & animaru̅, siue in terra, siue in aquis, per inuocationem tui sanctissimi nominis, & per intercesionem beatę Marię semper virginis, cuius hodie festa deuote celebra̅tur, & per preces omnium sanctorum tuorum, bene ✠ dicere, & sancti ✠ ficare digneris: huiusque plebis tuę, quę illas honorifice in manibus portare desiderat, teqz cantando laudare, exaudias voces de cęlo sancto tuo: & de sede maiestatis tuę propitius sis omnibus clamantibus ad te, quos redemisti precioso sanguine filij tui. Qui tecum viuit & regnat. ℟. Amen. Oremus.

Omnps sempiterne Deus: qui hodierna die vnigenitu̅ filium tuu̅, in vlnis scti Simeonis in te̅plo scto̅ tuo, suscipie̅du̅ pn̄tasti: tua̅ supplices deprecamur cleme̅tia̅: vt has candelas, quas nos tui famuli in tui nominis magnificentia suscipie̅tes, gestare cupimus luce acce̅sas, bn̄ ✠ dicere & scti ✠ ficare, atque lumine supernę bn̄dictionis accendere digneris, quatenus eas tibi dn̄o Deo nr̄o offere̅do, digni, & sco̅ igne tuę dulcissimę charitatis succensi, in te̅plo sco̅ glorię tuę repn̄tari mereamur. Per. Oremus.

Domine Iesu Chr̄e lux vera: qui illuminas oe̅m hoiem venie̅te̅ in hunc mundu̅, effunde bene ✠ dictionem tua̅ super hos cereos: sci ✠ fica eos lumine gr̄ę tuę: & concede propitius, vt sicut hęc luminaria igne visibili acce̅sa, nocturnas depellunt tenebras, ita corda nr̄a inuisibili igni. i. scti Spu̅s splendore illustrata, omniu̅ vitioru̅ cęcitate carea̅t: vt purgato mentis oculo, ea semper cernere possimus, q̄ tibi sunt placita, & nr̄ę saluti sunt vtilia: quatenus post huius seculi caliginosa discrimina, ad lu-

cem indeficientez peruenire mereamur, per te Jesu Christe saluator mũdi: qui in trinitate perfecta viuis ꝛ regnas. ꝛc. Oremus.

OMnipotens sempiterne Deus, qui per Moysen famulum tuum, purissimum olei liquorẽ ad luminaria ante conspectũ tuum iugiter concremanda, preparari iussisti, bene✠dictionis tue gratiam super hos cereos benignus infunde: quatenus sic administrent lumen exterius: vt, te donante, lumen spiritus tui nostris non desit mentibus interius. Per. ℟. Amen. Oremus.

DOmine Jesu Christe, qui hodierna die in nostre carnis substantia inter homines apparens, a parentibus in templo es presentatus: quẽ Simeon venerabilis senex lumine spiritus tui irradiatus agnouit, suscepit, ꝛ benedixit: presta propitius, vt eiusdem spiritus sancti gratia illuminati atque edocti, te veraciter agnoscamus, ꝛ fideliter diligamus. Qui cum Deo patre in vnitate eiusdez Spiritus sancti Deus viuis, ꝛ regnas in vnitate ꝛc.

Benedictione completa, aspergantur candele aqua benedicta, ꝛ adoleantur incenso. Deinde duo clerici eas accensas sacerdotibus in suis locis manentibus distribuant. Et cum inceperint distribuere, a choro cantatur antiphona. Lumen ad reuelatio. ita quod post quemlibet versum psalmi. Nunc dimittis ꝛ post Gloria, ꝛ post Sicut erat, reiteratur tota antiphona.

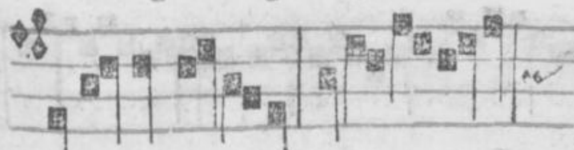

Lumen ad reue la ti o nẽ gen ti ũ, ꝛ gloriaz plebis

tue Israel. ps. Nũc dimittis seruuz tuũ dñe: secũdũ verbũ tuuz in pace. Aña. Lumen. Quia viderũt oculi mei salutare tuuz. Aña. Lumẽ. Quod parasti ante faciez oĩuz populorum. Aña. Lumen. Gloria Pr̃i, ꝛ filio, ꝛ Spiritui sancto. Aña. Lumen. Sicut erat in principio, ꝛ nunc, ꝛ semper, ꝛ in secula seculorum. Amen. Antiphona. Lumen ad reuelationem.

Exurge

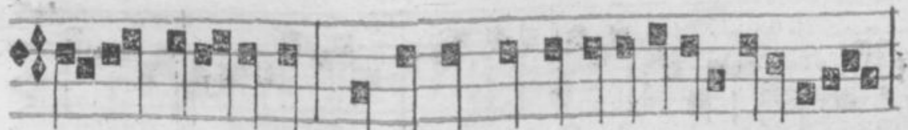

Xur ge domi ne adiu ua nos:

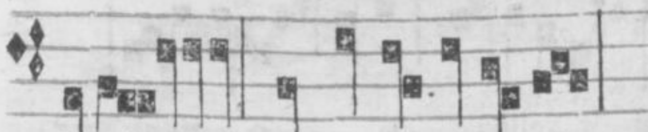
His expletis cãtãtur sequens Aña.

& libera nos propter nomen tu um. Ps. De us au ri bus

nostris audiuimus, patres nostri annunci a ue runt no bis.

Glo ri a patri. E u o u a e.

Repetita, aña dicit sacerdos Oremus, & diaconus, Flectamꝰ genua. ℟. Leuate. Oro.

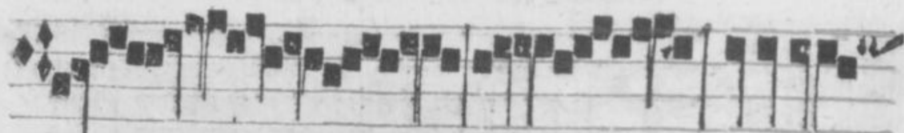
EXaudi quęsumus domine, plebem tuam: & quę extrinsecus annua tributis deuotione venerari, interius assequi gratię tuę lucę concede. Per Christum Dominum nostrum. Responsorium. Amen. Deinde fit processio more solito. Et cantantur hę Antiphonę sequentes per ordinem. Antiphona.

Ue gra ti a ple na

de i ge ni trix vir go: ex te enim ortus est sol

sol in sti tię illu mi nans quę in tene=

bris sunt: lęta re tu se ni or iuste suscipiens in vl=

nis libe rato rem animarum no strarū donantem

no bis vi tam ꝛ resurre cti o nem. Aña.

Dor na thalamū tuum Sion: ꝛ su scipe

regē Chri stum: amplectere Mari am, q̄ est cę=

le stis porta: ipsa enim portat re gē glo ri ę: no=

no lu=

uo lu mi ne sub sistit virgo, addu cēs manibus fi liū

ante lu ci fe ruz: quē accipiēs Simeon in vlnis su=

is prę di ca uit po pu lis, do minū e um es se

vitę ⁊ mor tis, ⁊ saluato rem mun di. Aña.

Espon sum accepit Si meon a

Spiri tu san c.o, non visurum se mortem ni si

vi de ret Christum domi ni: ⁊ cum in du=
cerent

cerẽt pue rum in tẽplo accepit eum in vlnas

suas, & benedixit de um, & dixit. Nunc dimittis

do mine seruum tuum in pa ce.

In introitu ecclesię cãtatur sequens responsoriũ.

Obtule runt pro e o do mi no par tur-

tu rum aut du os pul los co lum-

ba rum. Si cut scriptum est in

le ge domi ni, ℣. Postq̃ autẽ impleti sũt dies

purga-

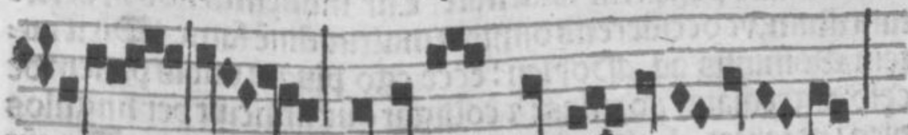
purga ti o nis Mari e secundũ legẽ Mo y si, tulerunt

illuz in Hierusalem, vt sisterent e uz do mi no.

Sicut. ℣. Glo ri a patri & fi li o, & spi ri-

tu i san cto. Sicut scri ptum est.

¶ In die palmarũ, cõpleta tertia, & aspersione aque more solito facta, sacerdos procedit indutus pluuiali, cũ ministris indutis & ramis i medio ante altare positis: & a choro cãtat Aña. c.6.

Osan na fi li o Da uid: bene di ctus qui

ve nit in no mi ne do mi ni, o rex Is ra el,

ho san na in ex cel sis.

Deinde dicit sacerdos Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. In tono orationis misse. Oratio.

D eus

DEus; quem diligere & amare iustitia est, ineffabilis gratię tuę in nobis dona multiplica: & qui fecisti nos in morte filij tui sperare quę credimus, fac nos eodem resurgente, peruenire quo tendimus. Qui tecum viuit & regnat in vnitate &c.

Suprascripta lectio cātatur in tono eplę ferialis. Lcō libri Exodi.

IN diebus illis, Venerunt filij Israel in Elim, vbi erant duodecim fontes aquarū & septuaginta palmę. Et castrametati sunt iuxta aquas. Profectiq; sunt de Elim: & venit oīs multitudo filiorum Israel in desertum sina, quod est inter Elim, & Sinai, quintodecimo die mensis secundi, postquam egressi sunt de terra Aegypti. Et murmurauit omnis congregatio filiorum Israel contra Moysen & Aaron in solitudine. Dixeruntque ad eos filij Israel. Utinam mortui essemus per manum Domini in terra Aegypti: quando sedebamus super ollas carniu: & comedebamus panem in saturitate. Cur induxistis nos in desertum istum, vt occideretis omnem multitudinē fame? Dixit autem Dominus ad Moysen: ecce ego pluam vobis panem de cęlo. Egrediatur populus: & colligat quę sufficiūt per singulos dies: vt tentez eū, vtrum ambulet in lege mea, an non. Die aūt sexto parēt quod inferant: & sit duplum quaz colligere solebant per singulos dies. Dixerūtq; Moyses & Aarō ad omnes filios Israel: Vespere scietis, q dn̄s eduxerit vos de terra Agypti: & mane videbitis gloriaz eius. Deinde cātatur pro gradua. R.

Colle gerunt pon ti fi ces & pha ri sę i con silium, & di ce bant: Quid fa ci mus?

mus? quia hic ho mo multa signa fa cit, si

dimittimꝰ e uz sic: om nes cre dēt in e-

uz: Ne forte ve niant Roma ni,

& tol lant nostrum lo cum & gen-

tem. ℣. Unus au tem ex il lis Cai-

phas nomi ne, cū esset pōtifex anni il lius, pphe ta uit

di cēs: Expedit vo bis vt vnꝰ mori a tur ho-

Postea cantatur euangelium in tono feriali. ¶ Sequentia sancti euangelii secundum Matthæum. Cap. 21.

In illo tpe. Cuz appropinquasset Jesus hyerosolymis, & venisset bethphage ad montem Oliueti: tunc misit duos discipulos suos, dicens eis. Ite in castellū, qḋ ↄtra vos est: & statim inuenietis asinā alligatā, & pullū cuz ea. Soluite & adducite mihi, Et si quis vobis aliquid dixerit, dicite, q2 dn̄s his opus habet: & confestim dimittet eos. Hoc aūt totū factū est: vt adimpleretur quod dictū est per prophetā dicentē: Dicite filię Sion. Ecce rex tuus venit tibi mansuetus sedens super asinā, & pullū filium subiugalis. Euntes aūt discipuli fecerunt sicut pręceperat illis Jesus: & adduxerunt asinā & pullum imposuerunt super eos vestimenta sua, & cū de super sedere fecerūt. Plurima aūt turba strauerunt vestimenta sua in via. Alij aūt cędebant ramos de arboribus, & sternebant in via. Turbę aūt: quę pręcedebant, & quę sequebātur clamabāt, dicētes: Osanna filio Dauid: benedictus qui venit in nomine dn̄i. Post hęc benedicuntur rami: & tunc dicit sacerdos. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oro.

Auge fidē in te sperantiū Deus: & supplicū p̄ces clementer exaudi: & veniat sup̄ nos multiplex misericordia tua: benedicantur

cantur

cantur ⁊ hi palmites oliuarũ: ⁊ sicut in figura ecclesię multiplicasti Noe egredientẽ de arca, ⁊ Moysen exeuntẽ de Aegypto cũ filijs Israel, ita nos portantes palmas ⁊ ramos oliuarũ bonis actibus occuramus obuiã Chr̄o: ⁊ per ipsum in gaudiũ introeam⁹ ęternũ. Qui tecũ viuit ⁊ regnat ĩ vnitate spũs sctĩ de⁹.

P Er omni a se cu la se cu lo rum. ℟. Amen. ℣. Do-

minus vobiscum. ℟. Et cuz spiri tu tu o. ℣. Sursuz corda.

℟. Habemus ad dominuz. ℣. Gratias agamus domino

De o nostro. ℟. Dignum ⁊ iustum est. Prefatio.

V Ere dignum ⁊ iustum est, ęquuz ⁊ sa lu ta re, Nos

ti bi sem per ⁊ vbi que gra ti as a ge re, domine sancte,

pater omnipotens, eterne Deus. Qui gloriaris

in consilio sanctorum tuorum: tibi enim seruiunt crea-

ture tue, quia te solum authorem et deum cognoscunt: et

omnis factura tua te collaudat: et benedicunt te san-

cti tui. Quia illud magnum unigeniti tui nomen

coram regibus et potestatibus huius seculi libera

voce confitentur, Cui assistunt Angeli et Archan-

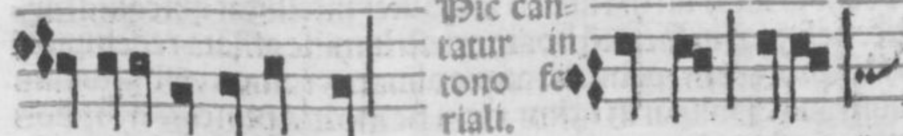
geli,

ge li, Throni & Domina ti o nes, cumq; omni mili-

ti a cę le ſtis exer ci tus hymnum glo ri ę tuę con ci nunt

Hic cantatur in tono feriali.

ſine ſi ne di cen tes. Sanctus, Sanctus,

Sanctus do mi nus Deus Sa ba oth. Pleni ſunt cę li &

ter ra glo ri a tu a: ho ſanna in ex cel ſis. Be ne dictus

qui ve nit in no mi ne do mi ni: ho ſan na in ex cel ſis.

Sequitur verſus. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Orō,

PEtimus dñe ſancte, pr̄ oṗs, ęterne Deus, vt hanc creaturam oliuę, quā ex ligni materia prodire iuſſiſti, quāq; columba rediens ad arcā ꝓprio ꝑtulit ore, bñ ✠ dicere & ſancti ✠ ficare digneris: vt q̄cunq; ex ea acceperint, accipiant ſibi ad ꝓtectionē aīę & corporis: fiatq; dñe noſtrę ſalutis remediū, tuęq; gratię ſacramentū, Per Chr̄m dñm nr̄m. ℟. Amen. Oremus.

DEus, qui dispersa pgregas, τ congregata conseruas: qui ppl'is obuiā Jesu ramos portātibus benedixisti: bn ✠ dic etiā τ hos ramos palmę τ oliuę: quos tui famuli ad honorem noīs tui fideliter suscipiunt: vt in quēcunqꝫ locū introducti fuerint, tuā bn̄dictionē habitatores loci illius cōsequant: τ oī aduersitate effugata, dextera tua ptegat quos redemit Jes⁹ Chrs filius tuus dn̄s nr̄. Qui tecū viuit τ regnat in vnitate spūs sancti Deus, Per omnia secula seculorum. ℟ Amen. Oremus.

DEus qui miro dispositionis ordine ex rebus etiam insensibilibus dispēsationē nr̄ę salutis ostendere voluisti: da, q̄s, vt deuota tuoꝝ turma fideliū salubriter intelligat quicquid mystice designat in facto: q̄ hodie cęlesti lumine afflata redemptori obuiā procedens, palmarū atque oliuaruꝫ ramos vestigijs eius substrauit. Palmaruꝫ igitur rami de mortis principe triūphos expectāt: surculi vero oliuaꝝ spūalē vnctionē aduenisse quodāmodo clamāt. Jntellexit eniꝫ iā tūc illa beata hoīuꝫ multitudo p̄figurari, qꝛ redemptor nr̄ humanis cōdolens miserijs, pro totius mūdi vita cū mortis principe esset pugnaturus, ac moriendo triūphaturus. Et ideo talia obsequēs administrauit, q̄ in illo, τ triūphos victorię, τ misericordię pinguedinē declararēt. Nōs quoqꝫ plena fide, τ factū, τ significatum retinentes, te dn̄e sancte, pater oīs, ęterne Deus, per eundem dn̄m nr̄m Jesum Chr̄m suppliciter exoramus, vt in ipso, atqꝫ per ipsum, cui⁹ nos membrum fieri voluisti, de mortis imperio victoriam reportantes, ipsius gloriosę resurrectionis participes esse mereamur. Qui tecum viuit τ regnat in vnitate spiritus sancti Deus. Per omnia secula seculorum. Responsorium Amen. Oremus.

DEus, q per oliuę ramum pacē terris columbam nunciare iussisti, p̄sta, q̄s: vt hos oliuę, cęterarūqꝫ arboruꝫ ramos cęlesti bene ✠ dictione sanctifices: vt cuncto populo tuo proficiat ad salutem. Per Christum dominum nr̄m. ℟ Amen. Oremus.

BEne ✠ dic, q̄s domine, hos palmarum, seu oliuarū ramos: τ pręsta, vt quod populus tuus veneratione hodierna die corporaliter agit, hoc spiritualiter summa deuotione perficiat, de hoste victoriam reportando: τ opus misericordię summopere diligendo. Per dominum nostrum. ℟ Amen. Hic rami asperguntur aqua benedicta, dicēdo Añam Asperges me. sine

cantu

cantu & sine psalmo: & incensantur oliue. Deinde dicat sacerdos

Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Deus, qui filiũ tuuz Dñm nr̃m Jesum Chr̃m, pro salute nr̃a in hunc mundũ misisti, vt se humiliaret ad nos, & nos reuocaret ad te: cui etiã dũ Hierusalẽ veniret, vt adimpleret scripturas, credentiũ populorũ turba, fidelissima deuotione vestimenta sua cum ramis palmarũ in via sternebat, p̃sta, q̃s: vt illi fidei viã preparemus, de qua remoto lapide offensionis, & petra scãdali, frondeãt apud te opa nr̃a iustitie ramis: vt eius vestigia seq mereamur. Qui tecum viuit & regnat in vnitate eiusdem spi.

Postea duo clerici ramos distribuũt clericis in locis suis manentibus. Et interim a choro cantantur sequentes añe. Aña.

P U e ri he bre o rum por tan tes ra-

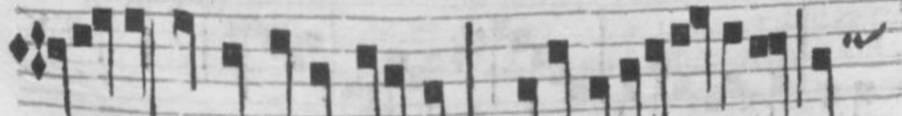
mos o li ua rum ob ui a ue runt domino claman-

tes & di cen tes: hosanna in excel sis. Antiphona.

P U e ri he bre o rum vestimenta prosternebant

in vi a: & clamabãt dicẽtes: Hosanna fi li o Dauid: be-
nedictus

nedictus q̄ venit in nomine domini.

Que si non sufficiunt, repetantur, quousque ramorū distributio finiatur. Et deinde dicit sacerdos Versus.

Dn̄s vobiscum. Responsorium. Et cum spiritu tuo. Oratio.

OMnipotēs sempiterne deꝰ, q dn̄m nr̄z Jesuz Chr̄z die azymorū sup pullū asinę sedere fecisti, ꝛ a pueris regē appellari, ꝛ turbas ppl'oꝝ vestimēta, vel ramos arborū in via sternere, ꝛ hosanna decātare in laudē ipsius docuisti: da, q̄s, vt illorū innocētiā imitari possimus, ꝛ eorū meritum consequi mereamur. Per Christum. ℟. Amē. Postea fit processio: ꝛ cantantur ane subscripte, vel omnes, vel alique pro dispositione cātoris. Aña.

Cum ap ppinq̄ret do minꝰ Hiero so-

ly mā, mi sit du os ex discipulis su is di cens.

I te in castellū qd̄ est ꝯtra vos: ꝛ inueni e tis

pullum a si nę al li ga tū, sup quē nullus ho mi num

sedit: solui te ꝛ addu cite mihi: si quis vos

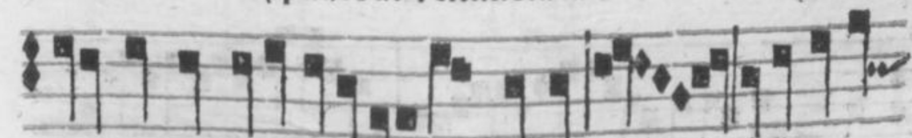
inter=

in ter ro ga ue rit, di ci te: opus do mi-

ni est: sol uen tes ad du xe runt ad Jesu͂: ꝛ

impo su e runt il li ve sti menta: ꝛ sedit super eum.

Ali i expãdebãt vestimẽta su a in vi a: a-

li i ramos de arboribus sterne bãt: ꝛ qui sequebã-

tur clamabãt: hosanna, benedictus q̃ venit in nomine domi-

ni: benedictũ regnũ patris nostri Da uid: hosãna in

excel-

excel sis : miserere nobis fili Da uid. Aña.

Cu3 au dis set po pu lus qui a Jesus

ve nit Hiero so ly mam: acce perunt ramos palma=

rum, ⁊ e xi erunt e i ob ui=

a3: ⁊ clamabãt pu e ri dicẽtes: Hic est

q̄ vẽturus est in salu te3 po pu li: hic

est sa lus nostra ⁊ re dempti o
Israel.

Jsra el. Quã tus est i ste cu i Throni

z Dominati o nes occurrũt: no li timere fi li a Sion

ecce rex tu us ve nit ti bi se dens super pullũ

a si ne: sicut scriptum est. Sal ue rex fabri-

cator mundi: q venisti redi mere nos. Aña.

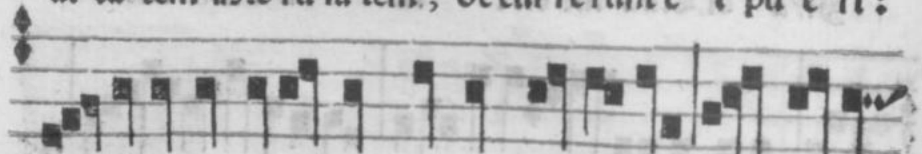
Ante sex di es so len nis

pa schę: quan do ve nit dominus in ci-

uitatem

ui ta tem Hie ru sa lem, oc cur re runt e i pu e ri:

& in manibus porta bant ramos palmarum: & clamabant

voce magna dicẽtes: hosanna

in ex cel sis: be ne dictus qui ve ni sti in mul ti tu di-

ne mi se ri cor di e tu e: ho san na

in ex cel sis. Antiphona.

C currunt tur be cum flo ri bus & palmis

redem-

redempto ri ob uiam: ⁊ vi cto ri tri umphan ti di gna

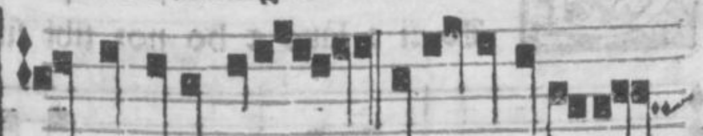

dant ob se qui a: fi li um de i ore gẽtes prędicant: ⁊ in

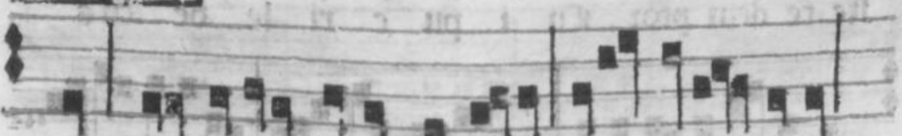

lau de Chri sti: voces tonãt ꝑ nubila, hosanna. Antiphona.

Um an ge lis ⁊ pu e ris fi de les in ue nia-

mur, tri ũphatori mortis clamãtes, hosanna in excel sis Aña.

Urba multa quę conuenerat ad di ez festum

cla ma bat Do mi no: be ne di ctus qui

qui ve nit in no mi ne do mi ni, ho san na in ex cel sis.

¶ In reuersione pcessionis ad ecclesiaz, aliq clerici intrãt duo ad minus, vel quatuor ad plus: ⁊ clauso ostio stantes versa facie ad pcessionẽ incipiũt versum. **Gloria laus.** ⁊ cãtãt totũ vsq3 ad **Israel es tu rex.** Sacerdos vero cũ reliqs stãtibus extra, repetit illud idẽ. Deinde stantes intus cãtãt versus sequẽtes, vel oẽs, vel partem pro dispositione cãtoris. Et stantes extra rñdent ad quoslibet duos versus. **Gloria laus ⁊ honor.** sicut a principio.

Lo ri a laus ⁊ ho nor tibi sit rex Chri-

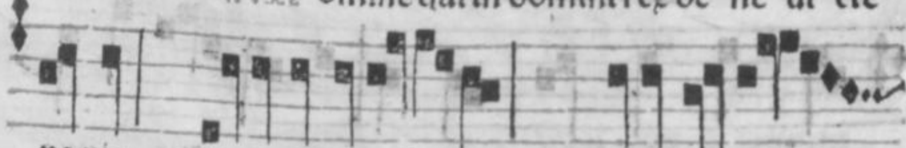
ste re dem ptor. Cu i pu e ri le de cus

prõpsit hosanna pluz. ℣. Isra el es tu rex, ⁊ daui dis in-

clyta proles ℣. Nomine qui in domini rex be ne di cte

ve nis. Glo ri a laus ⁊ ho nor. ℣. Cetus in ex cel sis

te lau-

te lau dat ce licus omnis. ℣. Et mor ta lis ho mo, cun=

cta cre a ta simul. Glo ri a laus ꝛ. ℣. Plebs hebre a

ti bi cuz palmis obui a venit. ℣. Cum prece, voto, hym=

nis ad sumus ec ce ti bi, Glo ri a laus, ℣. Hi ti bi pas=

su ro soluebant mu nia laudis. ℣. Nos ti bi regnanti pan=

gimus ec ce me los. Glo ri a laus ꝛ ho. ℣. Hi placu ere

ti bi: placeat deuotio nr̃a. ℣. Rex bone, rex clemens

cui bona cuncta placent. Glo ri a laus ꝛc. ℟. Re ce rat

he bre os hos glo ri a sangui nis almi. ℟. Nos fa cit

he bre os tran si tus ec ce pius. G lo ria laus ꝛ honoꝛ.

℟. S is pi us a scen soꝛ tu, ꝛ nos si mus a sel lus.

℟. M e cum nos ca pi at vrbs ve ne randa de i. G lo ri a

laus ꝛ ho noꝛ. ℟. V estis a po sto li cę ru ti lo

fulgoꝛe te gatur. ℟. M e be ne docta vt e/a nostra

cater=

ca ter ua vehat. Glo ri a laus & ho nor. ℣. Reg mi ne

sic a ni me ster na mus cor po ra nostra. ℣. Quo per

nos semper sit vi a tu ta ti bi. Glo ri a. ℣. Sit pia pro

pal me no bis victo ri a ra mis. ℣. Et tibi vi ctri ci

for te ca na mus i ta. Glo ri a laus & hon.

Postea intrat processio in Ecclesiam, cãtando Responsorium.

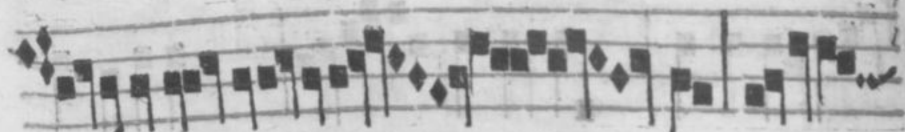

Ingre di ente domi no in sanctam ci-

ui ta tem, he bre o rum pu e ri

Ab 2 resur-

resurrectio nez vitę p nun ci an tes, Cũ ramis

palma rum hosanna clama bãt in ex cel-

sis. ℣. Cum qz audisset populus qa Jes⁹ venit Hieroso-

ly maz, exi e runt ob ui az e i. Cum ramis.

Et non dicitur Gloria patri.

¶ Adoratio Crucis ĩ parasceue cũ officio suo. c.7.

Feria sexta in parasceue, completis orationibus, quę dicuntur post lectam passionez, sacerdos deposita tantum casula, procedit ad cornu epistolę: & ibi in posteriori parte anguli altaris accipit crucẽ a ministris sibi paratã, qz versa facie ad chorũ, a sũmitate parũ discoopit, incipiẽs solus añaz Ecce lignũ crucis. Et ab illo loco ĩ antea iuuab in cãtu a ministris vsqz ad Uenite adoremus. Choro vero cantante. Uenite adoremus. oẽs se prosternunt. Aña.

Ecce li gnum cru cis: in quo sa lus mun-

mun di pe pen dit. Ue ni te

Chorus cantat.

a do re mus.

Postea procedit sacerdos ad anteriorem partem anguli eiusdem cornu epistole: ⁊ discooperiens amplius crucem, eleuans eam paulisper altius quam primo incipit **Ecce.** alijs cantantibus ⁊ adorantibus: vt supra. Deinde sacerdos procedit ad medium altaris: ⁊ discooperiens crucem totaliter, ac eleuando eā, tertio altius incipit **Ecce.** cantantibus alijs ⁊ adorantibus, vt supra: postea sacerdos deponit crucē in loco ad hoc preparato ante altare. Deinde deponit calceamenta: ⁊ accedit ad adorandū, ter genua flectens ante deosculationem crucis: hoc facto reuertitur ad sedem suam: ⁊ ibi recipit deposita calceamenta ⁊ casulā: ⁊ postmodū ministri altari, deinde alij ter flexis genibus, vt dictum est, crucem adorant: ⁊ interim cantantur improperia, ⁊ alia, que sequuntur totaliter, vel in parte: prout multitudo adorantium vel paucitas requirit, hoc modo. Duo clerici ex parte hebdomadarij in medio chori cantant. ℣. **Popule meus.** vsque **Agyos.**

O pu le meus quid fe ci ti bi: aut

in quo con tri sta ui te? re spon de mihi.

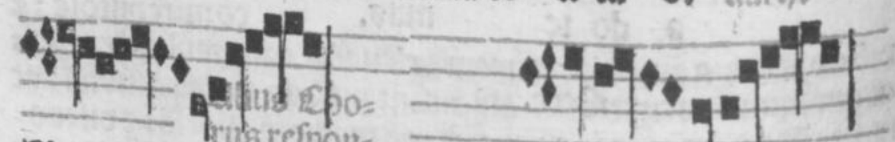

℣. Qui a edu xi te de ter ra Aegypti, pa-

ra sti crucem salua to ri tu o.

Cantet chorus ex parte hebdomadarij.

Agyos o Theos.

Alius Chorus respondet.

Sanctus de us.

Item primus chorus cantat.

Agyos Ischy ros.

Secundus chorus respondet.

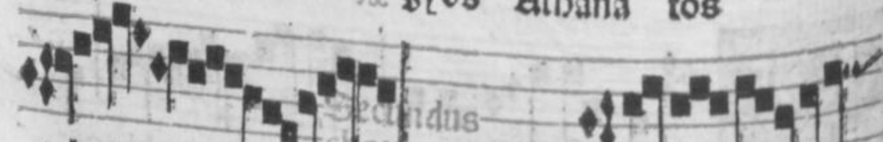
Sanctus

for tis.

Item primus chorus cantat.

Agyos Athana tos

e le i son imas.

Secundus chorus respondet.

Sanctus et immor-

ta lis miserere re no bis.

De secundo choro cantent postea duo clerici.

Qui

Qui a e duxi te per de ser tuz quadraginta annis,

⁊ māna ci baui te: ⁊ introduxi in terraz satis optimam.

Deinde chori alternatiz respōdēt Agyos, ita tamen q primus chorus semper reincipit.

A gy os o Thе os.

Postea duo clerici de primo choro cantant versus sequentes.

Uid vltra de bu i fa ce re ti bi, ⁊ nou

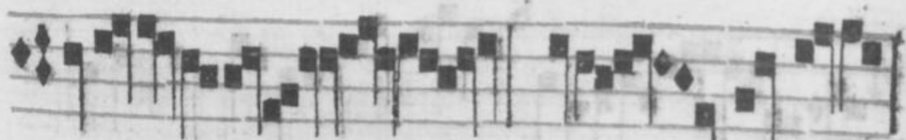
fe ci? e go qui dem plan ta ui te vi ne am meam

spe ci o sis simam: ⁊ tu facta es mi hi ni mis ama=

ra: a ce to nan q̃ si tim meaz po ta sti, ⁊ lan ce a

Iterum chori alternatim respondent Agyos &c. Sanctus &c. vt dictum est. Versus sequentes improperij .s. Ego propter te flagellaui &c. cum ceteris a binis alternatim cantantur: vtroque choro simul repetente post quelibet versum Populus meus. vsque Quia eduxi te per desertum quadraginta annis, &c. Incipiunt improperia. Duo de secundo choro cantant versum.

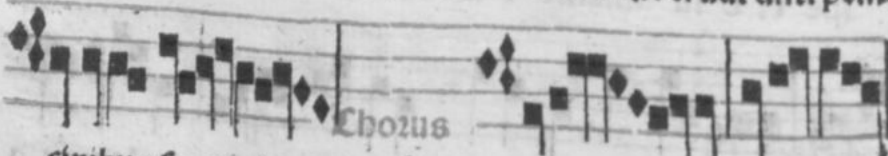

duo de secūdo choro. Ego ante te aperui mare: ⁊ tu aperuisti lanceam latus meum. Chorus repetit. Popule meus. duo de primo choro.

Ego ante te preiui in columna nubis: ⁊ tu me duxisti ad pretorium pilati. Chorus repetit. Popule meus.

duo de secundo choro. Ego te paui manna per desertum: ⁊ tu me cecidisti alapis ⁊ flagellis. Chorus repetit. Popule meus.

duo de primo choro. Ego te potaui aqua salutis de petra: ⁊ tu me potasti

tasti fel le & a ceto. Chorus repetit Po pu le. Duo de secundo choro.

E go propter te Cananeorum reges percus si: & tu per-
cus si sti a rundine caput me um. Chorus repetit. Popule.

Duo de primo choro. Ego de di ti bi sceptrum rega le: & tu me o ca-
piti spi neam co ro nam. Chorus repetit. Popule. Duo de secundo choro.

E go te exal ta ui magna vir tu te: & tu me suspendisti
in pa ti bu lo cru cis. Chorus repetit. Po pu le meus.

Hec antiphona **Crucem tuam.** cum psalmo **Deus misereatur.** cantatur cōmuniter, ꝛ repetitur immediate aña post versus.

Rucem tuam a doramus do mi ne: ꝛ san-

ctam re sur re cti o nem tuam laudamus ꝛ glo ri fi ca-

mus: ec ce e nim propter li gnum ve nit gau-

dium in vniuer so mundo. ps. **Deus mi se re atur nostri:**

ꝛ be ne di cat nobis: il luminet vultum suum super nos: ꝛ

mi se re a tur no stri.

Deinde hymnus **Crux fidelis.** cum versibus hymnorum sequentium: scilicet, **Pange lingua,** ꝛ **Lustris sex**, ꝛ cū repetitionibus, vt inferius determinatum est: communiter cantantur vel sicut cantor disposuerit. Hymnus.

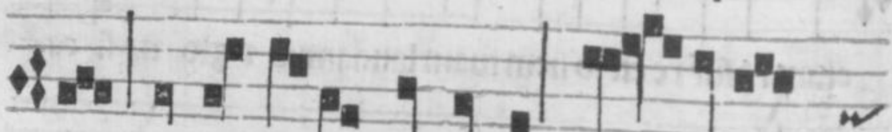
Crux

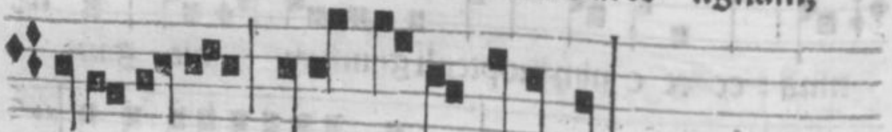

Rux fi de lis in ter om nes ar bor

v na no bi lis: nul la sil ua ta lem pro=

fert, fron de, flo re, ger mi ne. Dul ce lignum,

dulces cla uos, dul ce pon dus su sti net. Hymnus.

Ange lin gua glo ri o si prę li um cer ta=

mi nis: ⁊ su per cru cis tro phę um dic trium=

phum no bi lem: qua li ter re demptor or bis im mo=

latus

la tus vi ce rit. Crux fi de lis. Repetitur Crux fidelis, vsque Dulce lignuz. Et sic sit quoties repetitur. Crux fidelis.

℣. De pa ren tis pro to pla sti frau de fa cta con do-

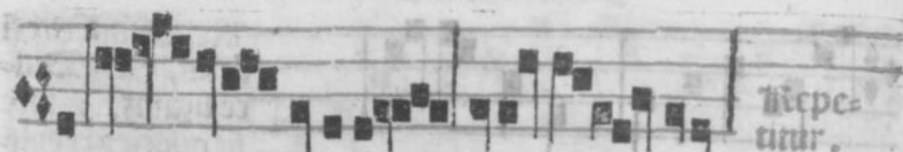
lens: quan do po mi no xi a lis mor te mor su

co ru it: ip se li gnum tunc no ta uit, dam na li-

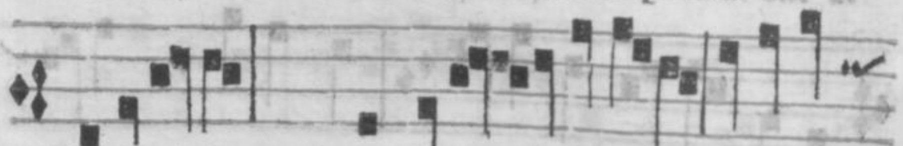
gni vt solueret. Repetitur. Dul ce lignum. ℣. Hoc

o pus nostrę sa lu tis or do de po po sce rat:

mul ti for mis pro di to ris ars vt ar tem fal le-
ret,

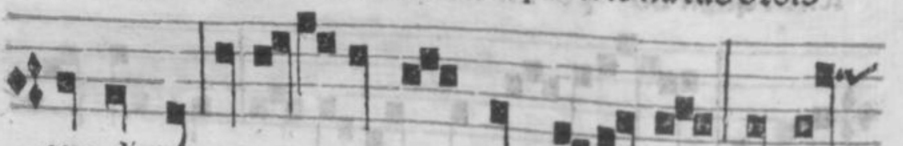
ret, ⁊ me de lam fer ret in de, hostis vnde lęserat.

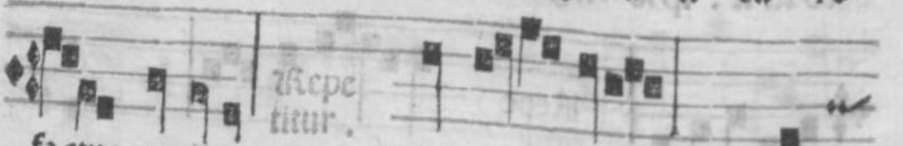
Crux fi de lis. ℣. Quan do venit er go sa cri ple ni tu=

do tem po ris, missus est ab ar ce pa tris na tus orbis

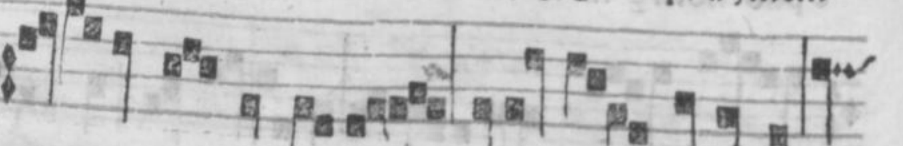
con di tor: at que ven tre vir gi na li ca ro

fa ctus pro di it. Dul ce li gnum. ℣. Va=

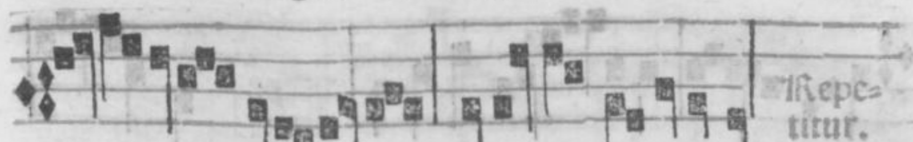

git in fans in ter ar cta con di tus pręse pi a, mem=

bra pan nis in uo lu ta vir go mater al li gat: ⁊

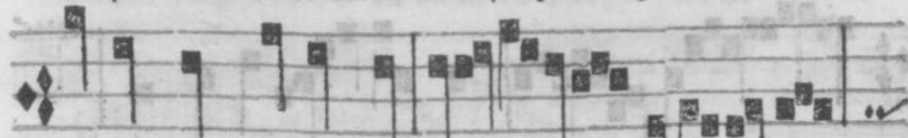
manus

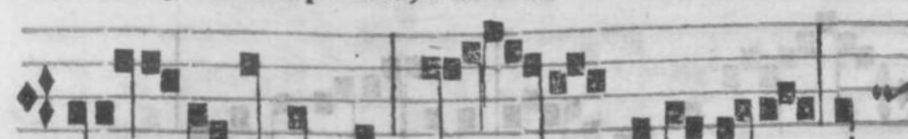
ma nus pe desq; crura stricta cin git fa sci a.

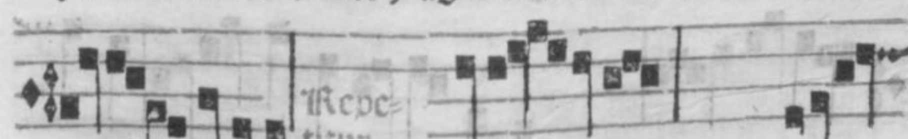
Crux fi de lis. ℣. Lustris sex qui iam per a ctis tem=

pus im plens cor po ris, se vo len te natus ad hoc

passi o ni de di tus, agnus in cru ce le ua tur im=

molandus sti pi te. Dulce lignum. ℣. Hic ace=

tum, fel, a run do, sputa, cla ui, lance a: mite cor pus

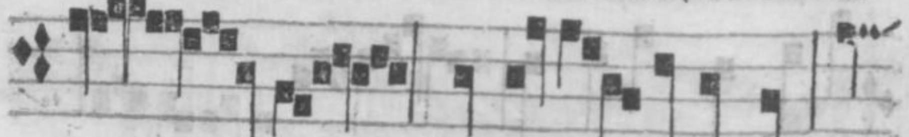
perfo ra tur, san guis, vnda proflu it, terra, pon tus,
astra

a stra mũdus quo lauantur flumine. Crux fidelis.

℣. F le cte ra mos ar bor al ta, ten sa la xa vi sce ra:

& ri gor len te scat il le: quem dedit na ti ui tas: vt

su per ni membra re gis mi ti tendas sti pi te.

Dulce lignum. ℣. O uę sumus sal ua damnatos agmi=

ña lu gen ti um: te pro phe tę ce ci ne runt re dem pto=

re m om ni um: tro phę um q̃ mor tis gustans das

vexil=

mundus non capit vno saxo clauditur: at que mor te

iam per empta, in fer ni claustra a bi git: sic de us ve=

rus & ho mo di e surgit terti a. Repe titur. Crux fi de lis.

℟. G lo ri am de o ca na mus hym ni cis con cen ti bus:

quam si mul ma gna no biscum to ta mun di ma=

chi na vo ce con so na ce le bret sem pi ter na

in se cu la. A men.

¶ De processione in feria sexta in parasceue ad ponendum corpus Domini in sepulcro. **Cap. 8.**

FEria sexta ĩ parasceue post officiũ Missę, vel ẽt post prandiũ ordinat̃ solẽnis, sed lugubris processio. Parat̃ enim sacerdos oĩbus paramẽtis ⁊ pluuiali desup cũ diacono ⁊ subdiacono cũ dalmaticis nigri coloris. Parant̃ etiã quatuor sacerdotes, vel duo ad minus induti camisijs nigris, cũ amictu, ⁊ cingulo eiusdẽ coloris, si haberi possunt: alias in albis. Parant̃ etiã duo alij sacerdotes, vel vnus tm̃, vbi pauci fuerit. Sacerdotes cũ amictu, alba, cingulo, manipulo, ⁊ stola: ⁊ duo thuriferarij in albis. Pręparet̃ etiã feretruz a quatuor portãdũ, cũ sup̱iori coop̱tura in modũ semicirculi: ⁊ cooperiat̃ aliquo pãno nigro de serico, si haberi poterit, ĩ quo sacramentũ deportet̃. Parant̃ etiã luminaria. s. itortitia ⁊ cerci ad illuminãdũ corp⁹ Chr̃i. Et ꝯgregato pplo, sacerdos accipit reuerẽter sacramẽtũ de altari: ⁊ tenẽs illud in manib⁹ versus ad pplm, oib⁹ alijs genuflexis: ipse stãs incipit ℞. **Plãge** ceteris ꝓsequẽtib⁹.

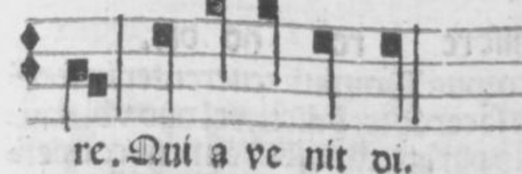
Lange qua si vir go
plebs mę a: vlu la te pasto=
res in cinere ⁊ ci li ci o. Qui ave=
nit dies do mi ni ma gna ⁊ ama= ra

Duo clerici cantent versum sequentem. ℣.

Cōpleto rñsorio cū versu, ꝛ replica, duo sacerdotes aparati cū stolis, vt supra, stātes ante sacramentuz versis vultibus ad populuz cātēt. ℣. Populeme⁹. oib⁹ alijs, p̄ter cū, qui facit officiuz, genuflexis ꝛ versis vultibus ad sacramentum.

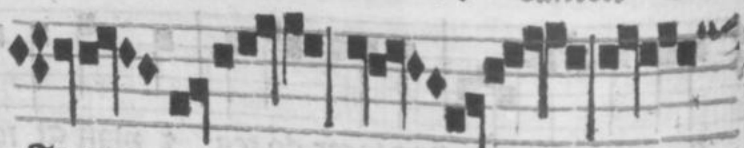

Dicto versu prędicto, chorus genuflexus, vt supra cantet.

Hoc dicto sacerdos ponat corpus Domini reuerenter in feretro: quod portabunt quatuor sacerdotes pdicti, vel duo vbi paucitas sacerdotum est, in albis parati, capitibus amictu coopertis: ꝛ incepto ℞. **Recessit pastor,** procedit pcessio isto ordine: primo acolyti cum cereis accensis, ꝛ cruce: postea clerici, iunioribus pręcedentibus: vltimo duo sacerdotes parati, qui cantauerunt **Popule meus.** post ipsos sequitur feretrum cum corpore Domini portatum a quatuor, vel duobus, vt supra: ꝛ super sacramentum baldachinum nigrum portetur ab aliquibus psonis magis dignis. Ex latere sint duo acolyti cũ thuribulis, qui ɔtinue sacramentũ incensabũt: circũcirca sint luminaria, ꝛ intortitia. Post feretrũ sequitur sacerdos cũ pluuiali ꝛ diaconus ꝛ subdiaconus. Et vltimo seculares maioribus pręcedentibus. Processione isto modo ordinata, pcedunt cum deuotione, quousq; dicta fuerit replica post ℣. responsorij, quem versum dicent duo clerici. Et idem seruetur in alijs rñsorijs sequentibus. ℞.

a que vi ue: ad cu ius tran situm

sol ob scu ra tus est. Naz et il le

captus est, qui captiuuz te ne bat

primum homi nem. Ho di e por tas

mor tis et se ras pa ri ter Saluator

no ster di ru pit. V. Destru-

xit qui dem clau stra in fer ni: et sub-

uertit

uer tit po tenti as vi a bo li.

Maz ⁊ il le captus est qui captiuuz

te ne bat primum ho mi nem.

Ho die por tas.

Finita replica post ℣. firmetur processio, ⁊ omnes flectant ge-
nua, exceptis illis, qui portant feretrum, ⁊ duobus sacerdotibus
qui cantauerunt. **Popule meus.** qui stantes versis vultibus ad
populum, omnibus alijs genuflexis, habentibus vultus suos ad
feretrum conuersos cantent versus. **Quia eduxi te.** Et hoc qui-
dem seruetur in omnibus sequentibus stationibus. Versus.

Q

b

Ui a e du xi te per de ser tuz qua-

draginta annis, ⁊ mã na ci ba ui te, ⁊ in tro dixi in terrã
satis

vt supra. Quo dicto omnes surgant: ꝛ incipiatur ℟ esponsoriū. Ecce vidimus eum. ꝛ procedatur ad secundam stationē cantādo responsorium totum vsque in finem cum versu, ꝛ replica ℟.

do lens: ip se au tem vul ne-

ra tus est, propter i ni qui ta tes no-

stras. Cu ius li uo re sa na-

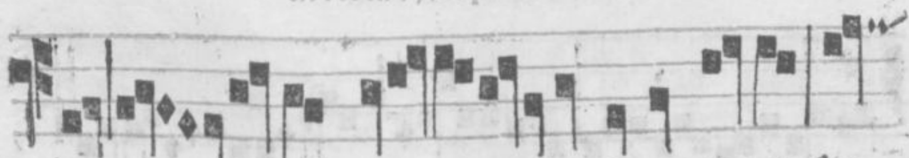
ti su mus. ℣. Ve re

lan go res no stros ip se tu lit: ꝛ do lo res

nostros ip se porta uit. Cu ius li uo.

Omnibus, vt prius, genuflexis: duo tantum sacerdotes stantes dicant ℣.

Quid vl tra de bu i fa ce re ti bi ꝛ non fe-ci?

ci: e go qui dem plan ta ui te vi ne am me am ſpe=

ci o ſiſ ſimaz: ꝛ tu fa cta es mi hi nimis a mā ra.

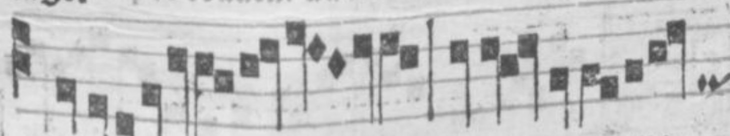
Ace to nanqz ſi tim meaz po ta ſti, ꝛ lancea perforaſti la=

tus ſal ua to ri tu o. Chorus S anctus de us.

Totum dicitur, vt ſupra. Surgentibus oībus incipiatur Rñſo. Hieruſalez luge. ꝛ procedatur ad tertiā ſtationez, vt ſupra, ℟.

Jeru ſalem lu ge, ꝛ exu e te ve=

ſti bus iu cun di ta tis: in du e re

ci ne re ꝛ ci li ci a. Qui a in te eſt occi=

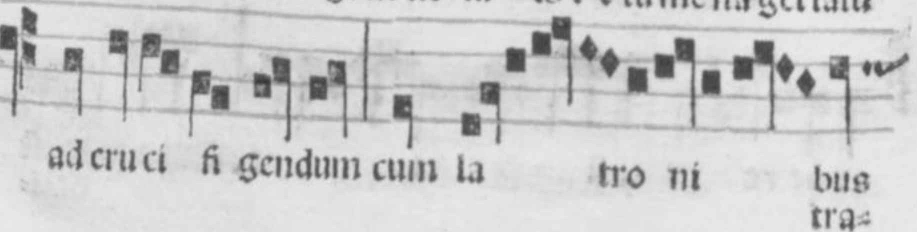

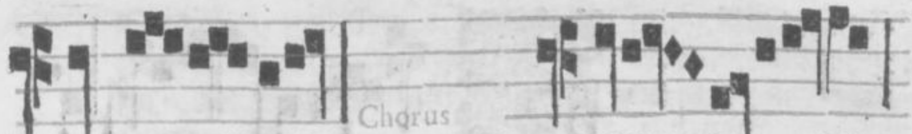
Omnibus, vt prius, genuflexis: duo tantum sacerdotes stantes dicant versum sequentem ℣.

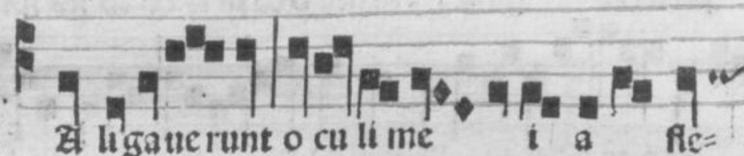
tra-

tra di di sti. S anctus de us.

Totum, vt supra. Quo dicto omnes surgant: & incipiatur respõ-sorium. **Caligauerunt oculi mei.** & procedat processio ad quartam stationem: que fiat circa ingressum ecclesie redeundo ante sepulcrum. Responsorium.

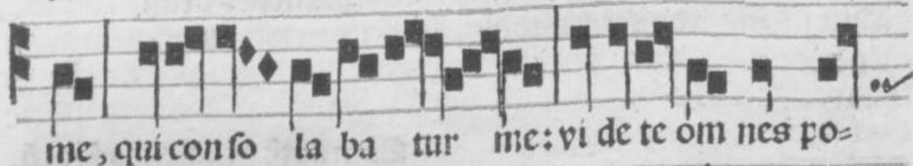

A li ga ue runt o cu li me i a fle-

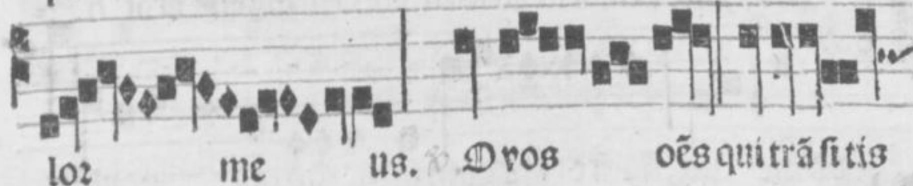
tu me o: qui a elongatus est a

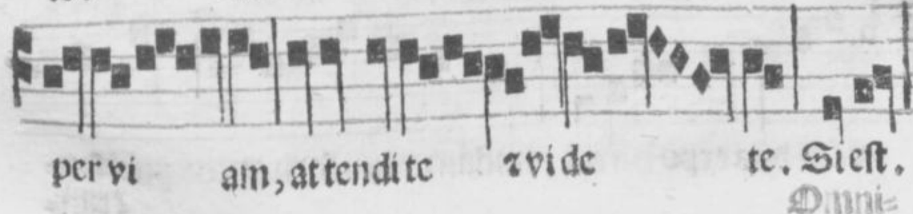
me, qui con so la ba tur me: vi de te om nes po-

pu li, Si est do lor si mi lis si cut do-

lor me us. ℣ O vos oẽs qui trã si tis

per vi am, attendi te & vi de te. Si est.

Omni-

dibus, vt pri⁹, genuflexis: duo tm̄ sacerdotes stantes dicāt versum sequentē ℣.

Ego dedi tibi sceptruȝ regale: ꝛ tu me o capiti coronā spinarum:

ego te exaltaui magna virtute: ꝛ tu me suspendisti in patibulo crucis.

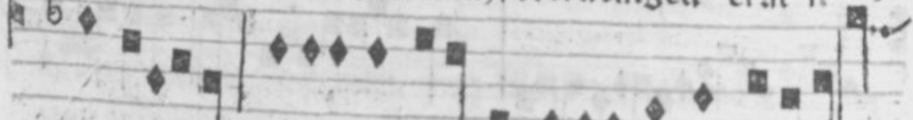

Finito versu, immediate chorus cantet Sanctus deus. totum, vt supra. Dicto miserere nobis, sacerdos cum reuerentia accipiens corpus Domini de feretro, tenet illud in manibus eleuatum conuersus ad populum: ꝛ versis renibus ad sepulcruȝ: tunc duo clerici genuflexi cantent ℣sus. Cum autē venissent ad locū. ꝛ reliquos infra notatos.

Cātus

℣ Cuȝ autē venissent ad locū, vbi crucifigēd⁹ erat filius meus, statuerunt eum in medio omnis populi: ꝛ

vestibus expoliatis, nudum dimiserunt corpus sanctissi=

1.℟. Cum vero venissent ad locum vbi sepeliendus erat filius meus, statuerunt eum in medio mulierum: ⁊ sindone inuoluentes sepulcrum dimiserunt corpus sanctissimum.

2.℟. O vos omnes, qui transitis per viam, venite ⁊ videte si est dolor sicut dolor meus: desolata sum nimis, non est qui consoletur me, laus mea infirmata est, vita occiditur, ⁊ a me tollitur.

3.℟. O nimis triste spectaculum, o crudele supplicium impensum filio, o infelix rex tam indecenti morte coronatus: pontifices iniquitatis tantum ne in vestrum exardescitis Deum?

4.℟. Attendite vos o populi ⁊ vniuersę plebes dolorem maximum: morte turpissima mactauerunt filium meum: vos optimę sorores flete vna mecum: de filio conqueramur.

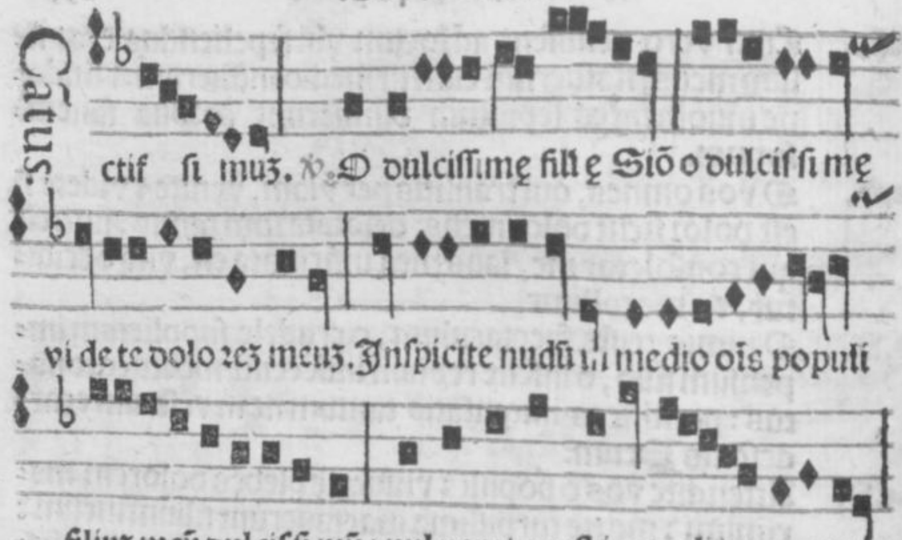
5.℟. Cum vero deposuissent corpus Jesu de cruce, statuerunt illud in gremio matris suę in medio mulierum amarissime flentium, męstissima matre filium nimis deplorante.

Tenor.

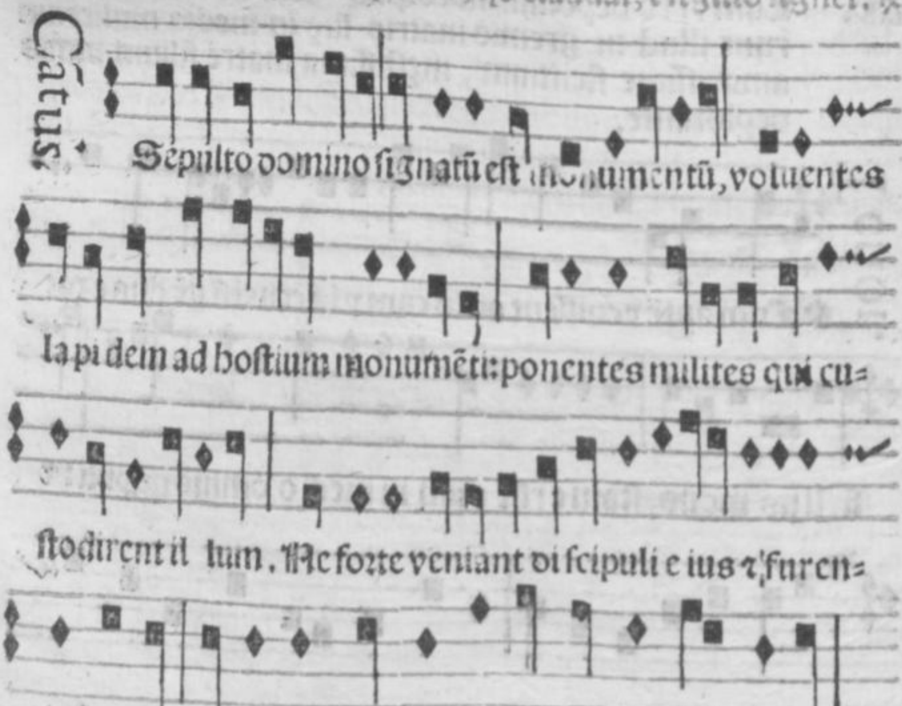
℟ Cum autē venissent ad lo cum v bi cruci fi gē dus e rat

fi li us me us, statu e rūt e um in medi o omnis populi: ⁊

vestibus ex po li a tis nudum di mi se runt corpus sanctis=

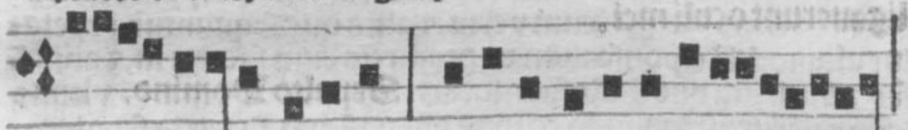
¶ His cantatis sacerdos cum corpore Christi populum benedicat, illudq3 in sepulcro ponat, qd claudat, & sigillo signet. ℟.

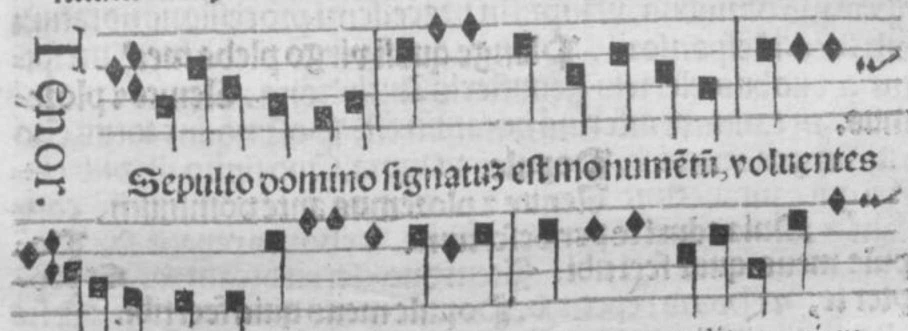
Tenor.

videte dolorez meum. Inspicite nudũ in medio oĩs populi

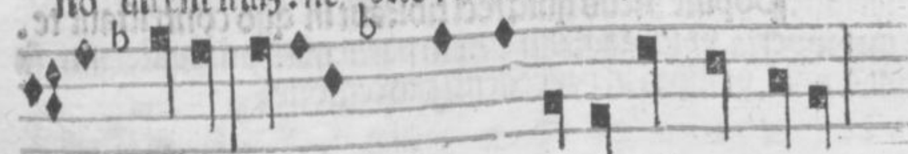
filium meuz dulcissimum: vulneratus est in me di o co rum.

lapidem ad ostium monumẽti: ponentes milites qui cu=

sto direnti illuz: ne forte veniant disci pu li e ius, ⁊ furen=

tur e um; ⁊ dicant ple bi, sur rexit a mor tu is.

¶ Finito

¶ Finito responsorio predicto, duo clerici dicant Versum, In pace factus est locus eius. Responsorium. Et in Sion habitatio eius. Et sacerdos sine Dominus vobiscum, vel Oremus, dicat absolute orationem sequentem.

Respice, quesumus domine, super hanc familiam tuaz: pro qua Dominus noster Jesus Christus non dubitauit manibus tradi nocentium, et crucis subire tormentum. Et non dicat. Qui tecum viuit, nec respondeatur Amen, et sic terminetur processio. Si processio debet fieri prolixior: et in ea plures mansiones, seu stationes fieri oporteat, finito Responsorio Caligauerunt oculi mei, cum versu, et alijs que sequuntur, repetatur aliquod Responsorium de predictis cum suo versu, et alijs que sequuntur, ita quod Responsoriuz, Sepulto Domino. vltimo loco reseruetur: quando corpus dñi positum fuerit in sepulcro.

¶ Supra posita processio more veneto fit infrascripto ordine. Paratis omnibus, vt supra in precedenti processione notatum est: loco Responsorij. Plange quasi virgo plebs mea. incipitur a duobus clericis genuflexis Antiphona. Venite et ploremus. in cantu: vt inferius notatum est. Postmoduz totus chorus surgens dicat ℣. Popule. vt supra. Quo finito illi duo clerici qui cantauerunt Venite et ploremus ante dominum. cantant ℣. Quia eduxi te per desertum. et chorus repetit ℣. Popule meus quid feci tibi. Item duo clerici dicant ℣. Et propter te, et chorus repetit ℣. Popule meus quid feci tibi. Et sic alternatim dicantur improperia, prout supra signatum est in adoratione crucis. folio 246. Vel ipsa improperia cantantur in sexto tono psalmorum. Et cum in dicta processione fieri debet aliqua statio, seu mansio, omnes genuflectant: et illi duo cantent antiphonam. Venite ploremus ante dominum. vt supra, qua dicta, surgant omnes et sequantur processionem cantando Versus. Popule meus quid feci tibi: aut in quo contristaui te. et improperia, vt supra. Cum autem peruenerit ad sepulcrum, faciat omnia, vt supra in precedenti processione.

Venite

Cātus.

Veni te & plo re mus an te do mi num: qui passus est pro no bis di cens.

Tenor

Ve ni te & plo remus ante dominum: qui passus est pro no bis di cens.

¶ De benedictione fontis in die Sabbathi Sancti. Cap. 9.

SABBATHO SANCTO, cantatis lectionibus ante Missam, & dicta oratione Omnipotens sempiterne. fit processio ad bñdicendū fontes, præcedentibus acolytis cū cereis, & cruce, & alio qui defert cereū paschalē benedictū accensū, subsequētibus clericis iunioribus præcedentibus, vltimo sacerdos cū pluuiali, & diaconus & subdiaconus sacris vestibus induti vadūt ad fontē cātādo subsequētē tractū. Tract.

Sicut cer uus de si de rat ad fon tes a qua rum: i ta de si de rat

Kk anima

a nima me a ad te de us. ℣. Siti uit a ni-

ma me a ad de um vi uum:

quando ve ni am, ⁊ appa re bo

ante fa ci em de i mei?

℣. Fu e runt mi hi lacrymę me ę panes

di e ac no cte: dum di ci tur

mihi per singulos di es, vbi

est

est de us tuus:

Deinde sacerdos anteq̄ intret ad bñdictionē fontis dicat hāc orōnē ibi iuxta fontē dicens ℣. Dñs vob. ℟. Et cū spiri. Orō.

Omnipotens sempiterne Deus, respice propitius ad deuotionē populi renascētis: q sicut ceruus aquarū expetit fontez: & concede propitius: vt fidei ipsius sitis baptismatis mysterio aiam, corpusq3 sanctificet. Per dñm nostrum Jesum Chr̄z.

In vigilia Pentecostes dicitur hec sequens oratio.

Concede, q̄s ops̄ Deus: vt qui solēnitatē doni Spūs sci colimus, celestibus desiderijs accensi fontē vite sitiamus. Per dñm nr̄m Jesuz Chr̄z filiū tuū: Qui tecū viuit & reg. in vnit. eius.

Postea procedit ad benedictionem fontis dicēs ℣. Dominus vobiscum. Responsorium. Et cum spiritu tuo. Oremus.

Omnipotēs sempiterne Deus, adesto magnis pietatis tue mysterijs: adesto sacramētis: & ad creandū nouos populos, quos tibi fons baptismatis parturit, spūz adoptionis emitte: vt qd̄ nr̄e humilitatis gerēduz est ministerio, tue virtutis impleat effectu. Per dñm nr̄z Jesuz Chr̄z filiū tuū: q tecuz viuit & reg. in vnit. eius. Spūs sctī Deus. Hic exaltat voce in modū p̄fationis.

Per omnia secula seculorum. ℟. Amē. ℣. Dñs vobiscū.

℟. Et cū spū tuo. ℣. Sursum corda. ℟. Habemus ad dñm. ℣.

Gratias agamus domino Deo nostro. ℟. Dignū & iustū est.

Sequens prefatio cum suo cantu dicitur ad benedictionez fontium die sabbathi sancti: ꝛ in vigilia Pentecostes.

V Ere dignum ꝛ iustuz est, equū ꝛ salutare: nos tibi semꝑ
ꝛ vbiqz gratias agere: dñe sancte, pater omnipotēs, eterne
Deus: Qui inuisibili potentia sacramentorū tuoꝝ mirabi=
liter operaris effectum. Et licet nos tantis mysterijs exe=
quēdis simus indigni: tu tamē gratie tue dona nō deserēs,
etiam ad preces nr̃as aures tue pietatis inclinas. Deꝰ cuiꝰ
spiritus suꝑ aquas inter ipsa mundi primordia ferebatur:
vt iam

vt iā tūc virtutem sanctificationis aquaꝝ natura ꝯciperet,

Deus q̄ nocētis mūdi crimina ꝑ aquas abluēs regenera=

ti o nis speci ez in ipsa diluui j effusio ne signasti: vt vnius

e iusdē qꝫ e lemēti mysterio, ⁊ finis esset vi ti o ⁊ origo vir=

tutibꝰ: Respice dn̄e in faci em ecclesi ę tuę: ⁊ multiplica in

e a re generati o nes tuas: q̄ grati ę ta ę affluētis ipetu lęti=

ficas ciuitatē tuā: fōtēqꝫ baptismatis aperis toto orbe terra=

 rum

ruz gẽtibus innouãdis: vt tu ę ma ie statis imperi o, sumat

vni geni ti tui grati az de Spi ri tu sancto.

Hic sacerdos manu diuidat aquas in modum crucis.

Qui hanc a quaz re ge ne randis hominibus pręparatam,

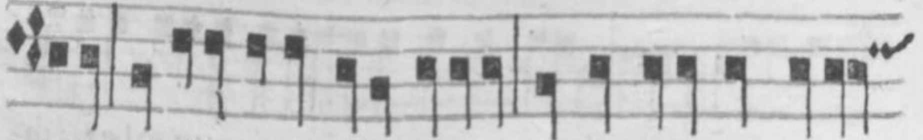
ar cana sui nu minis admisti one fęcundet: vt sctĩ fi cati o ne

cõcepta, ab immaculato diuini fõtis v tero, in nouã renatãq3

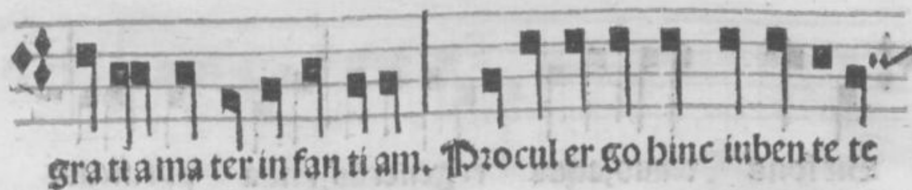

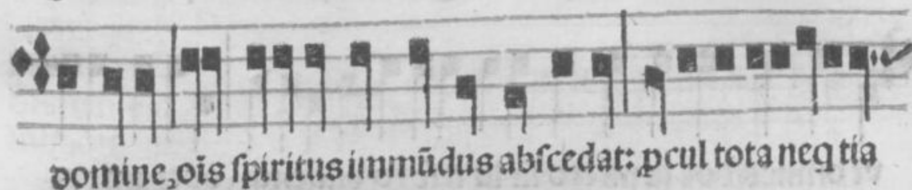
cre aturã ꝓgenies cęlestis emergat. Et quos aut sexꝰ in cor-

pore, aut ętas discernit in tẽpore, omnes in v naz pariat

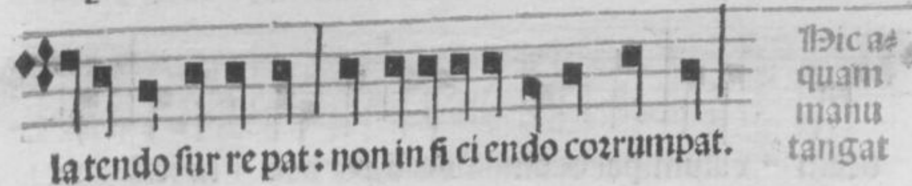
gratia

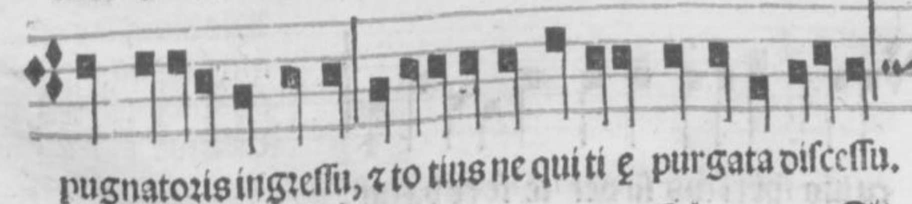

Hic aquam manu tangat

Sit fons ✠ viuus, aqua ✠ regenerãs, vnda ✠ purificãs:

vt omnes hoc la ua cro sa lu ti fe ro diluendi, operante in

e is spiritu sctõ, pfectę purgati o nis in dulgẽtiaz ɔsequãtur.

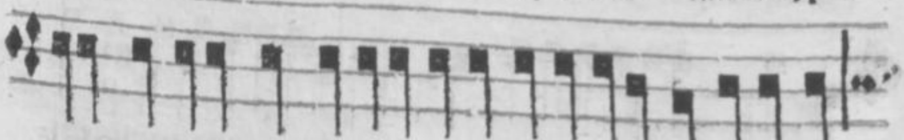
Hic faciat crucem supra fontem dicendo.

Unde bene ✠ dico te cre a tu ra a quę, per

deum ✠ viuum, per deum ✠ verũ, per deũ ✠ sanctũ, per

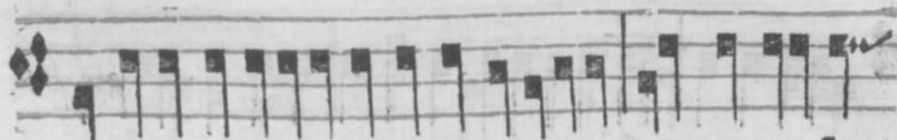
deum qui te in prin ci pio ver bo se pa rauit ab a ri da:

Hic diuidat & effundat aquam in quatuor partes, dicens.

cu ius spi ri tus su per te fe re ba tur.

Qui

Qui te de pa ra di si fonte manare fecit, ⁊ in quatuor flu-

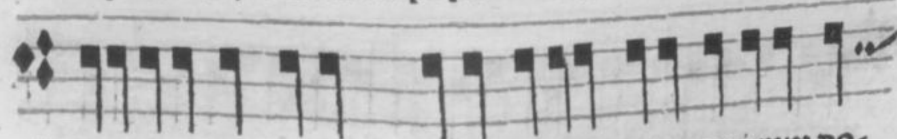
mi ni bus di ui dens, totam ter ram ri ga re prę ce pit.

Qui te e ti am in deserto amaram su a virtute inclyta fecit

esse potabilē, ⁊ si ti en ti popu lo de petra produxit. Be=

✠ nedico te per Jesum Christum fi li um e ius vnicum do=

minū nostrū: qui te in Chana Ga li lę ę si gno admirabi li

su a potenti a conuertit in vinū: Qui pedibus suis super te

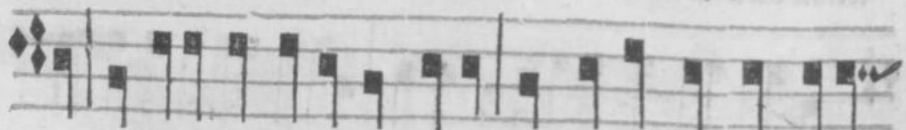
ambu=

ambu la uit: ⁊ a Joanne in Jorda ne in te ba pti za tus

est. Qui te v na cum san gui ne de la te re su o pro du-

xit: ⁊ disci pu lis su is iussit, vt cre den tes ba ptiza-

ren tur in te di cens: Ite do ce te om nes gen tes, ba-

ptizantes e os in nomine pa tris ⁊ fi li j, ⁊ spiri tus sancti.

¶ Hic mutet vocem quasi lectionem legens: ⁊ dicit.

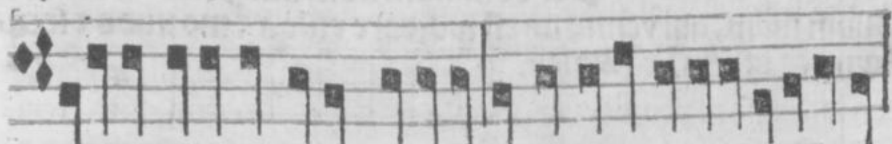
Haec nobis p̄cepta seruantibus tu deus op̄s clemēs adesto: tu benignus aspira Halet ter in aquam in modum crucis tu has simplices aquas tuo ore benedicito: vt p̄ter naturalem emundationem quā lauandis possunt adhibere corporibus, sint ⁊ purificandis mentibus efficaces. Hic sacerdos ponat cereum parum intus in aquam, ⁊ resumens tonum prefationis dicat.

Escēdat in hāc ple ni tu di nē fontis virtus spūs scti:

Deinde extractum cereũ de aqua profundius mergit aliquã-to altius repetens **Deſcendat in hanc** poſtea extractum rur-ſum cereum de aqua tertio immergens vſq; ad fundum altiori adhuc voce repetat **Deſcendat** vt ſupra. Et deinde Exufflans ter in aquam proſequitur.

totãq; huius aquę ſubſtã ti aʒ re ge nerandi fęcũdet effectũ,

Hic tollatur cereus de aqua.

Hic om ni um pec ca to rum ma cu lę-

de le an tur: hic na tu ra ad imagi nem tu am con di-

ta, & ad ho no rem ſu i reformata prin ci pij, cunctis

ve tu ſta tis ſqual lo ri bus emun de tur: vt omnis ho-

mo ſa cramentum hoc re gene ra ti o nis in greſſus,

in verę

Hec dicat legendo. Per dominum nostrum Jesum Christum filium tuum, qui venturus est iudicare viuos et mortuos et seculum per ignem. ℟. Amen. Hic de ipsa aqua benedicta per sacerdotes aspergatur super populum: et interim quispiam clericus hauriat de aqua illa benedicta ex fonte ad aspergendas domos et quelibet loca. Postea sacerdos qui benedixit fontem infundat de oleo cathecumenorum in modum crucis in fonte super ipsam aquam dicens intelligibili voce. Sanctificetur, et fecūdet fons iste oleo salutis, renascentibus ex eo, in vitā eternam. ℟. Am̄. Deinde infundit de chrismate modo quo supra dicens. Infusio chrismatis Dn̄i nostri Jesu Christi, et spiritus sācti paracliti, fiat in noīe Sancte Trinitatis. ℟. Amē. postea accipit ambas ampullas dicit olei sancti, et chrismatis, et de vtroque simul in modum Crucis infundens dicit. Comistio chrismatis sanctificationis, et olei vnctionis, et aque baptismatis pariter fiat: In noīe Pa ✠ tris, et Fi ✠ lij et Spiritus ✠ sancti. ℟. Amen. Tunc misceat ipsum oleum cum eadem aqua, et aspergat cum manu per totam fontem. Si aderunt baptizandi, eos baptizat more consueto. Deinde dicuntur litanie, postea rediens preparat se pro Missa solenniter celebranda.

De pcessione in nocte pasche an̄ matu. ad sepulcrū Chri. ca. 10.

DIe Sancto Resurrectionis, cum fuerit pulsatum ad matutinum, antequam populus inter ecclesiam, sacerdos cum cruce, et thuribulo apparatus superpelliceo, stola, et pluuiali, precedentibus cereis accensis, et sequenter toto clero cum reuerentia aperto sepulcro, accipiat corpus Domini: et portet illud in locum, vbi sacrosanctum sacramentum seruari consueuit. Et interim chorus cantet sequentes psalmos, vel aliquem eorum. Psalmus.

DOmine quid multiplicati sunt qui tribulant me? multi insurgunt aduersum me. Multi dicunt anime mee: non est salus ipsi in Deo eius. Tu autem dn̄e susceptor meus es: gloria mea,

mea τ exaltans caput meũ. V oce mea ad dñm clamaui: τ exau-
diuit me de monte sancto suo. E go dormiui τ soporatus sum: τ
exurrexi, qz dñs suscepit me. N on timebo millia populi circun-
dantis me: exurge dñe, saluũ me fac Deus meus. Q m̃ tu per-
cussisti oẽs aduersantes mihi sine causa: dentes peccatorũ con-
triuisti. D ñi est salus: τ sup populũ tuũ bñdictio tua. G loria.
Añã. D ñe probasti me, τ cognouisti me. sup. fol. 149. Psalmus.
M Iserere mei deus, miserere mei: qm̃ in te confidit aĩa mea.
E t in vmbra alarum tuarum sperabo: donec trãseat ini-
quitas. C lamabo ad deũ altissimuz, deum qui benefecit mihi.
M isit de cęlo τ liberauit me: dedit in opprobrium cõculcantes
me. M isit deus misericordiã suaz, τ veritatẽ suã: τ eripuit aĩam
meam de medio catulorum leonuz, dormiui conturbatus. F ilij
hoĩum dentes eorum arma τ sagittę: τ lingua eorũ gladius acu-
tus. E xaltare super cęlos Deus: τ super omnem terram gloria
tua. L aqueũ parauerũt pedibus meis: τ incuruauerunt ani-
mam meam. F oderunt ante faciem meam foueam: τ incide-
runt in eam. P aratum cor meum deus, paratum cor meum:
cantabo τ psalmum dicaz. E xurge gloria mea, exurge psalte-
rium τ cithara: exurgam diluculo. C onfitebor tibi in populis
domine: τ psalmum dicam tibi in gentibus. Q uoniam magni-
ficata est vsque ad cęlos misericordia tua: τ vsque ad nubes ve-
ritas tua. E xaltare super cęlos Deus: τ super omnem terram
gloria tua. G loria patri, τ filio: τ spiritui. Finitis psalmis sacer-
dos precedentibus cereis τ thuribulo, corpus Domini portet
ad sanctuarium suum, sequente clero τ cantante. ℟. Surrexit
pastor bon. τ sepulcrum patenter dimittatur apertum. ℟ium.

su is, Et pro su o gre ge mo ri di-
gna tus est. Al le lu ia. Al le lu-
ia. Al le lu ia. ℣. Sur re xit dominus
de se pul cro: qui pro nobis pepen dit in li-
gno: Et pro su o.

Tunc sacerdos faciens officium stans cū sacerdotibus in choro dicit versum. Surrexit Dñs vere, allª. ℟. Et apparuit Simoni, alleluia. Oremus. Oratio.

Omnipotēs sempiterne Deus: q hac sacratissima nocte cū potētia tuę maiestatis resurgēs, portas inferni ꝯfregisti: ⁊ oībus ibi detētis dexterā tuę misericordię porrexisti: scilicet miserando diutius penis ęstuātis gehennę cruciari, quos dudum ad imaginē tuā creasti: te q̄s nos indigni, ⁊ vltima pars creaturę tuę: vt per gratiā tuę miserationis, ac per sanctę resurrectionis tuę amorē, nec nō oīuz sanctarū aīaruz, quas hac sacratissima nocte de penis inferni ad cęlestia regna perduxisti, simulqꝫ ꝑ omne mysteriū qđ in resurrectione tua celebrasti, nobis indignis ac fragilibꝰ, oīuz pcc̄ōrū nostrorū idulgētiā largiri digneris: atqꝫ irā, ⁊ furorē, ⁊ indignationem tuę vindictę a nobis repellas: ⁊ auxiliū, ꝯsolationē, ac ꝓtectionē in oībꝰ pctīs, periculis, ac in-

ac infirmitatibus aiarũ ⁊ corporũ nobis ꝯcedas: ⁊ sicut corpus tue humanitatis, qd ad tẽpus ꝓ nr̃a salute exuisti, post triduuz tue maiestatis potentia resuscitasti: ita corpora ⁊ corda nr̃a ab oibꝰ vitijs emẽdari, ⁊ aias nr̃as in futura resurrectione btõrum spirituũ cetibus facias aggregari. Qui cũ Pr̃e ⁊ spũ sctõ viuis.

IN memoriam ⁊ laudem gloriose Resurrectionis tue, hymnum dicat tibi oĩs creatura tua dñe: ⁊ nos, quãuis pcõres, ⁊ delinquentes, hymnum dicimus: gr̃as agimus: venerandamqz crucem tuaz adoramus: sanctãqz resurrectionẽ tuaz laudamus ⁊ glorificamus: qm̃ per te redempti sumus: ideoque crucifixum dñm laudamus: ⁊ sepultũ propter nos magnificamus: resurgẽtemqz a mortuis adoramus: ⁊ petimus, vt ꝑ te ⁊ ꝑ sanctã resurrectionẽ tuã, nos a morte animarũ nostrarũ resuscitare digneris. Qui cũ Patre ⁊ Spũ sancto viuis, ⁊ regnas in vnita. Oro.

DOmine Jesu Christe propter hoc gaudium, quod tu cum sanctissima aia tua ⁊ corpore, in tua scã resurrectione voluisti habere cũ oibus fidelibus tuis, iustis ⁊ pctõribus, viuentibus ⁊ mortuis, miserere nobis, sicut vis, ⁊ scis necessitates animarũ ⁊ corporũ: ⁊ da nobis spatiũ penitentie, ⁊ verã cõpũctionẽ, ⁊ emendationẽ oiuz peccatorũ nostroruz: ⁊ p̃sta nobis Jesu Christe, vt preciũ corporis, ⁊ sanguinis tui, cũ quo nos in sancta cruce redemisti, ꝑcipiamus ad salutẽ aiarũ nostrarũ in nouissima hora: ⁊ ꝙ spiritualẽ vnctionẽ spiritalis olei ⁊ salutaris cũ oĩ affectu cordiũ, ⁊ corporũ percipiamus: Qui cum patre ⁊ spiritu sancto viuis ac regnas in vnitate, ⁊c. Orationibus finitis, sacerdos corpus Dñi reuerenter thurificet. Et duz predicte oõnes dicuntur, duo diaconi parentur cum dalmaticis albis, ⁊ in ecclesia remaneant. Sacerdos autem paratus, vt suprà, cum toto clero exeat per portam ecclesie minorem, maiori porta clausa relicta: ⁊ veniant ad portaz maiorẽ ecclesie cantãdo rn̄soriuz Dũ transisset sabbatum, ⁊ cum illuc peruenerint, sacerdos accedit ad portã clausaz, ⁊ clerus circunstat eum Responsorium.

Cum tran sisset sab ba tum, Mari a Magda-

Mag da lę ⁊ Maria Ja co bi ⁊ Sa-

lo me emerunt aroma ta. Ut venientes vn ge-

rent Je sum. Alle lu ia. Al le-

lu ia. ℣. Et valde mane vna Sabbatorum veni-

unt ad monumen tum or to iam so le. Ut venientes.

℣. Gloria Patri ⁊ Fi li o: ⁊ Spiri-

tu i san cto. Al le lu ia.

Et dum peruenerint ad fores Ecclesię, completo ℟. cum ℣. ⁊ replica: plebanus vel sacerdos paratus pulsat ad ostiũ manu, vel cum cruce, dicens sonora voce in tono lectionis. **Attollite portas principes vestras: ⁊ eleuamini portę ęternales, ⁊ introibit rex glorię.** Et pro ista prima pulsatione, illi deintus nihil respõdẽt. Et facto modico interuallo, sacerdos iterũ vehemẽtius pulsat ostiũ dicẽs voce altiori, in tono lectionis. **Attollite portas principes vestras, ⁊c.** Et illi, deintus nihil rñdent. Et tunc sacerdos modico interuallo facto, iterum in eodem tono, sed altius quaz secundo pulsans fortiter ostium Ecclesię, dicit **Attollite portas principes.** Tunc illi diaconi deintus statiz cantando respõdẽt.

Quem que ri tis in se pul cro Chri sti co lę.

Et illi deforis respondent.

Iesum Naza re num cruci fi xum o cę li co lę.

Et iterum illi deintus respondent.

Non est hic sur re xit sicut prę di xerat: i te nun cia-

te qui a sur re xit a mor tu is.

Hoc finito, qui deintus sunt aperiant portã Ecclesię: ⁊ omnes ingrediantur. Et iterum dicant qui deintus erant.

Ve ni te ⁊ vi de te locum, vbi po si tus e rat domi- nus.
Al

nus. Al le lu ia. Al le lu ia.

Et dum fuerint portam ingressi, firment se omnes: ⁊ diuidant se per choros. Tūc plebanus vadat ad sepulcrū: ⁊ ponat caput in fenestra sepulcri: ⁊ postea conuersus ad populum dicat voce mediocri.

Sur re xit Chri stus. Chorus respondeat. **De o gra ti as.**

Quo dicto, plebanus procedat aliquantulum versus populum: ⁊ exaltet vocem altius quam primum, ⁊ dicat.

Sur re xit Chri stus. Chorus respondeat. **De o gra ti as.**

Iterum tertio plebanus procedat versus populum aliquantulum: ⁊ exaltata voce adhuc altius quam secundo fecerat, dicat.

Sur re xit Chri stus. Chorus respondeat. **De o gra ti as.**

Quo facto omnes procedant ad sepulchrum, ⁊ faciant choros hinc ⁊ inde. Tunc plebanus vadat ad ostium sepulcri, ⁊ statim retrocedat versus chorum, ⁊ det pacem primo sacerdoti, seu clerico, vel domino terre, si ibi fuerit, ⁊ dicat voce submissa. **Surrexit dominus,** ⁊ ille respondeat. **Deo gratias.** Deinde omnes sibi mutuo dent pacem, dicentes **Surrexit dn̄s,** Et ille cū pax dātur. R̄ndeat. **Deo gratias.** Postmodum vadat omnes ad altare beate virginis processionaliter: ⁊ coram altari genuflexi, sacerdote incipiente antiphonam **Regina celi.** eam totaz cantent pro gaudio resurrectionis filij sui, domini nostri. Aña.

R **egina**

R Egi na cę li lę ta re, Al le lu ia.

Quia quem meru i sti por- ta re, Al le lu ia, Resur re xit si- cut dixit. Alle luia. O ra pro no bis deū, Al- le lu ia.

℣. Ora pro nobis sancta Dei genitrix, alleluia. ℟. Ut digni ef-
ficiamur promissionibus Christi, Alleluia. Oremus.

DEus, qui per vnigeniti filij tui Dñi nostri Jesu Christi re-
surrectionē, familiā tuā lętificare dignatus es, pſta q̄s: vt
per eius venerabilē genitricem virginē Mariam, perpetuę ca-
piamus gaudia vitę. Per eundē Chr̄m dn̄m nr̄m. Oremus. Pro.

GRatiam tuam, quęsumus domine, mentibus nostris infun-
de: vt qui angelo nunciante Christi filij tui incarnationem
cognouimus, per passionem eius & crucem, ad resurrectionis
gloriam perducamur. Per eundem Christum dominū nostrū.

¶ His finitis reuertantur ad chorum, ꝛ cantent matutinas.
¶ De processione ad fontem in die Pasche. **Cap. II.**
¶ In die sancto Pasche fit processio ad fontes post vesperas.
Dicta oratione post Magnificat, ordinetur pcessio ad fontes cum cruce, cereis, ꝛ cereo paschali, ꝛ thuribulo: ꝛ cantetur antiphona. **Pre timore.** ꝛ dicatur tota aña ante psalmum.

Re ti mo re au tem e ius ex ter-
ri ti sunt cu sto des: ꝛ fa cti sunt ve lut
mor tu i, Al le luia. Psal. Laudate pueri dominum.
Hic ps dicatur totus cum Gl'ia pat. Et duȝ cantatur procedut ad fontes processionaliter. Copleto psalmo repetatur aña. Postea dicatur xiiii. **Christus resurgens ex mortuis.** Et dũ xiiii cantatur, sacerdos incenset fontes circumquaqȝ. Responsoriũ.

hri stus re sur gens ex mor tu is iam
non mo ri tur: mors il li vl tra
non

non do mi na bi tur. Quod e nim viuit, vi-

uit Deo. Al le lu ia: Al le lu ia.

duo clerici dicant versum.

D i cant nunc Iude i quo modo mi li-

tes cu sto di en tes sepulcrum per di de runt re gem ad

la pi dis po si ti o nem: qua re non ser ua bant

pe tram iu sti ti e: aut se pul tum

reddant: aut re sur gen tem a do rent, nobiscum di-

Completa repetitione post ℣. & ℟. dicatur ℣. In resurrectione tua Christe, alleluia. ℟. Celi & terra letentur, alleluia. Postmodum sine Dominus vobiscum. Sacerdos dicat. Oremus. Oratio.

centes. Quod.

PResta quesumus omnipotens Deus, vt qui resurectionis dominice solennia colimus, ereptionis nostre suscipere letitiam mereamur. Per eundem Christum dominum nostrum. ℟. Amen. tunc incipiat aña Respondens aut angelus. Et tota dicatur ante psalmum antiphona.

Espon dens au tez An ge lus dixit mu-

li e ri bus: no li te ti mere: sci o e nim quod Jesum que-

ritis, al leluia. Gloria patri. ps. In exitu Israel de Aegypto.

Completa aña incipiatur ps. In exitu. & dicitur cum tot' ci

Et dum psalmus dicitur processio reuertatur ad chorum: & dicto psalmo, antiphona repetitur. Finita antiphona, dicitur ℣. Dicite in nationibus, alleluia. Responsorium. Quia Dominus regnauit a ligno, alleluia. Oremus. Oratio.

DEus, qui omnes in Christo renatos genus regium & sacerdotale fecisti: da nobis & velle & posse quod precipis: vt populo ad eternitatem vocato, vna sit fides mentium, & pietas actionum. PResta quesumus omnipotens Deus: vt qui gratiam dominice resurrectionis agnouimus, ipsi per amorem spiritus a morte anime resurgamus. Per eundem dominum nostrum. ℟. Amen. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spir. Ubi fuerit sepulcrum, ante ipsum in reuersione, post antiphonam Respondens repetitam, duo clerici cantent hymnum sequentem.

Urrexit Christus hodie, humano pro sola mine: Mortẽ cõpassus corpo re: miser rimo pro homine. Apparuit discipulis, expoliatis inferis: recuperatis gaudijs patrię, quondã perditis. Nos ergo dulci modulo, cũcti canẽtes proprio, paschali pleni gaudio, benedicam⁹ dño. Dicto hoc ℣. sub eodem cantu a choro cantet Alleluia octo vicibus. Postea a predictis duobus dicãtur. ℣. in eodem tono ipsius hymni.

O Mulieres tremulę, ad Galilęã pgite: discipulis pdicite, q surrexit rex glorię. Mulieres ad tumulũ dona ferunt aromatũ: albũ vidẽtes Angelum, annũciãtẽ gaudiũ. Aeterna adsit claritas, surrexit q humanitas: cęlorũ regi maximas Deo dicamus grãs. Reiterat a choro sub eodem cãtu Alla octo vicibus. Postea duo clerici dicãt ℣. Surrexit dñs de sepulcro, alleluia. ℟. Qui pro nobis pependit in ligno, alleluia. Oremus. Oratio.

O Mnipotens sempiterne Deus, qui Angelum tuum de cęlo misisti, qui ab ostio monumenti saxũ magnũ sublevaret, quiq₃ sedens sup illud testimonium resurrectionis Dñi nostri Jesu Chri blãdo sermone mulieribus nũciaret: nosque huius sacratissimi sepulcri hodie gaudijs illustrare dignat⁹ es: psta, qs, vt q huius venerabilis sepulcri claritatẽ agnouimus, p eiusdẽ Chri Dñi nri resurrectionẽ ad gaudia ęterna puenire mereamur, Qui tecũ ⁊ cũ spũ scõ viuit ⁊ regnat, Per oĩa scła sclorum. ℟. Amen. Postmodum, vt in plerisq₃ Ecclesijs, di Antiphona de beata virgine pro gaudio resurrectionis. Regina cęli letare. ℣. Ora pro nobis sancta Dei genitrix. ℟. Ut digni efficiamur promissionibus Christi. vt supra. folio 266. Oratio.

G Ratiã tuã, qs dñe, mẽtibus nris infunde: vt q Angelo nunciãte Chri filij tui incarnationẽ cognouimus, p passionem eius ⁊ crucẽ ad resurrectionis gloriam pducamur. Per eundẽ.

¶ De processione facienda in litania maiori, scilicet in festo sancti Marci. Cap. xx.

Ex legēda beati Gregorij Papę primi. Dum pestis, q̄ inguinaria dicebat, vrbē Romam acriter vastaret, btūs Gregorius Papa misertus ppli ꝯtinue percuntis, instituit litaniā maiorē, ꝛ pcessionē septiformē ordinauit: totā Romanā vrbē in septē choros, seu septez partes diuidendo: quatenus plebis suę deus misereret. In primo choro posuit totū clerū. In secundo oēs Abbates cū monachis suis. In tertio oēs abbatissas cū suis ꝯgregationib⁹. In quarto oēs infantes, seu pueros. In q̄nto oēs laicos. In sexto oēs viduas. In septimo oēs mulieres ꝯiugatas. Misertus est aūt dn̄s ppli sui: ꝛ vrbē a tali peste liberauit. Et ex hoc statutuz fuit, vt singulis annis p vniuersum orbē, tali die fieret pcessio. s. 7. calen. Maij, in festo vcz S. Marci euāgelistę. ¶ Ex ꝯcilio Moguntinēsi Ca. 6. Placuit nobis, vt litania maior sit obseruāda a cūctis Chrianis die 7. calē. Maij (sicut in Romana Ecclesia ꝯstitutuz reperimus, ꝛ sicut scti pr̄es ꝯstituerunt) non equitādo, non p̄ciosis vestib⁹ indutis, sed cinere respersis, ꝛ cilicio indutis, nisi infirmitas impedierit. ¶ Preparatis igit clericis, ꝛ pplo i ecclesia hora cōueniēti eū ad processionē exire debuerint, oēs flectentes genua, cantent hanc sequentem an̄am ex integro flexis genibus. An̄a.

Remus dilectissimi nobis deum patrem omnipotentem: vt cunctis mundum purget erroribus: morbos aufe-

au fe rat: famem depel lat: a pe ri at car ce res:

vincu l a dissol uat: peregrinantibus re ditū, infir=

man ti bus sa ni ta tem, nauigantibus por tuz sa=

lu tis indul ge at: & pacem tri bu at in di e=

bus no stris: insu gētesq; depel lat ini mi=

cos: & de manu in fer ni li be ret nos propter no=

men sa um. Al le= luia:

lu ia. Cōpleta añā pcedēti, incipiat añā. Exurge dñe. τ oēs surgentes eā prosequant. Antiphona.

Exur ge domine: ad iu ua nos: τ li be ra nos propter nomen tuuz. ps. Deus auribus nostris au di uimus: pa tres nostri annun cia uerunt nobis. ℣. Glo ria patri. Añā. Exurge dñe.

Repetita añā incipiatur litania. folio 186. a duobus clericis ante altare genuflexis: τ chorus psequat, oibus astantibus genuflexis, vsqz dū dicat. Sancte Petre, ora pro nobis. Et tūc egrediat pcessio precedentibus acolytis cū cereis, τ cruce, τ subsequētibus clericis iunioribus pcedentibus: vltimo sequat sacerdos cum pluuiali, τ diacono, τ subdiacono cū dalmaticis: τ pcedat cātādo litaniaz, quousqz ad aliquaz Ecclesiā peruenerint: Quā ingressi, dimissa litania, incipiant añam hanc sequentem, τ eam cantent. Añā.

Go sum De us patruz vestrorū dicit do mi nus,

nus. Vi dens vi di afflicti o nez po pu li me i: ꝛ

ge mi tum eius au di ui: ꝛ de scen di li be ra re e os.

Qua cantata, dicat sacerdos ℣. Propitius esto pctis nris dñe
propter nomen tuũ. ℟. Ne quando dicant gentes, vbi est Deꝰ
eorꝝ? ℣. Dñs vobiscũ. ℟. Et cum spũ tuo. Oremus. Oro.

Deus, qui iuste irasceris, ꝛ clementer ignoscis: afflicti po-
puli lacrymas respice: ꝛ iram tuę indignationis, quã iuste me-
remur, propitiatus auerte. Per dominum nostrum Jesum.

Postea cantetur aña cum ver. ꝛ oratione de sancto vel sancta
in cuius honore ecclesia illa est titulata. Quibus finitis resum-
pta litania i loco vbi dimissa fuerat, vel si fuerit completa, ince-
pto aliquo hymno, procedant ad processionem. Et cu ad aliam
ecclesiam peruenerint dimissa litania vel hymno, cãtent aña3.

Clementissime domine ex audi popu lum

tuum, tuam mi se ri cordiam deuote poscentem: ꝛ in

tu a prote cti o ne sperantez ad te conuer te propi ti us.
℣.

℟. Exurge Domine adiuua nos. ℟. Et libera nos propter nomen tuum. Oremus. Oratio.

MIserere, q̄s d̄ne, famulę tuę: ⁊ intercedentibus oı̄bus sanctis tuis, munera cōpunctionis aperi: ⁊ largitate pietatis exaudi. Per Christum dominum nostrum. Amen. Postea dicatur antiphona, ℣. ⁊ orōnes de scō vel sancta, cuius est Ecclesia. Postea resumpta litania, vel hymno, vbi fuerant pretermissi, processionem prosequantur. Et cum peruenerint ad aliam Ecclesiam, pretermissis litanijs, vel hymno cantent antiphonā.

Omi ne Deus noster: qui cuȝ patribus nostris mirabi li a magna fe cisti: nost is quoqȝ glo ri ficare tēporibus: qui mi si sti manum tuam de alto: ⁊ li be rasti nos salua tor no ster.

℣. Si ambulauerimus ī medio tribulationis, viuificabis nos d̄ne. ℟. Et nomē tuū inuocabimus. Oremus. Oratio.

DEus, qui culpas delinquentium districte feriēdo percutis, ⁊ fletus quoque lugentium non recusas: presta, q̄s, vt qui pondus tuę animaduersionis cognouimus, etiam pietatis gratiā sentiamus. Per do. Postmoduȝ fiat memoria de sancto vel sancta, in cuius nomine illa Ecclesia intitulata est per aññaȝ, ℣. ⁊ oratiōnē. Et reassumat̄ litania vbi fuerat dimissa, vel hymnus: ⁊ ad processionem procedatur vsqȝ ad aliam Ecclesiam, ad quaȝ processio vadit: ⁊ ibi dimissa litania, vel hymno, cantetur. Aña.

Multa

Ulta sunt domine peccata nostra, quę tibi peccavimus pa ti en tia Israel: li be ra nos domine in tem po re an gu stię no strę de us no ster.

℣. Dñe non secundum peccata nostra facias nobis. ℟. Neque secundũ iniquitates nostras retribuas nobis. Oremus. Oratio.

Deus qui culpas nostras pijs verberibus flagellas, vt nos a nostris iniquitatibus emundes: da nobis, & de verbere tuo proficere, & de tua citius consolatione gaudere. Per dñm nost.

Postea de sancto vel sancta, in cuius honore fundata est Ecclesia, per Antiphonas, versiculos & orationes fiat cõmemoratio. Et resumpta litania, vel hymno, vbi fuerant dimissa, procedatur ad aliam Ecclesiam. Quam ingressi cantetur Antiphona.

Arce domine, parce populo tuo: quẽ redemisti san guine tuo: vt nõ in ęter num i rascaris nobis.

℣. Adiuua nos Deus salutaris noster. ℟. Et propter gloriam nominis tui libera nos. Oremus. Oratio.

Parce

Parce domine, parce populo tuo: ⁊ nullis iam patiaris aduersitatibus fatigari, quos precioso filij tui, Domini nostri Jesu Christi sanguine redemisti. Qui tecum viuit ⁊ regnat in vnit.

Postea fiat memoria de sctõ vel sancta illius Ecclesię per añaz. ℣. ⁊ orationẽ. ⁊ resumpta litania, vel hymno, procedatur ad pcessionem versus Ecclesiaz, vbi processio debet terminari. Quã ingressi clerici ⁊ religiosi, si affuerint, collocent se hinc ⁊ inde; nec recedant, donec oĩa fuerint cõpleta. Et hoc etiã in alijs processionibus obseruetur. Ingressi igitur Ecclesiaz cantẽt Añaz.

Eccauimus domine, ⁊ tu i ra tus es nobis: ⁊ non est qui ef fu gi at manum tu am: sed supplicamus vt veniat su per nos mi se ri cor di a tu a: ⁊ qui Ni ni ui tis pe per ci sti, mi se re re nobis domi ne de us no ster.

Kyrie eleis. Chře eleis. Kyrie eleis. P̃r nr̃. Et ne nos. ℣. Saluos fac seruos tuos ⁊ ancillas tuas. ℟. Deus meus sperantes in te. ℣. Tribulationes cordi nr̃i multiplicatę sunt. ℟. De necessitatibus nostris libera nos dñe. ℣. Peccauimus cũ patribus nostris. ℟. Iniuste egimus, iniquitatez fecimus. ℣. Miserere nr̃i dñe, miserere nr̃i. ℟. Qz multũ repleti sumꝰ defectione. ℣. Fiat misericordia tua domine super nos. ℟. Quemadmodum sperauimus in te. ℣. Deus ne elongeris a nobis. ℟. Deus in auxilium no=

lium nostrum respice. ℣ Memor esto congregationis tuę. ℟ Quam possedisti ab initio. ℣ Dñe exaud. ℟ Et clamor meus. ℣ Dñs vobiscum. ℟ Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Clamātiū ad te dñe pces dignanter exaudi: vt sicut Niniuitis in afflictione positis pepercisti, ita ꝛ nobis in pñti tribulatione succurrere digneris. Per Christū. ℟ Amen. Oremus.

Da nobis, q̃s dñe, de tribulatione lętitiā: vt qui diu pro nostris peccatis affligimur, in tua misericordia respiremus. Per Christum dominum nostrum. ℟ Amen. Oremus. Orō.

Succurre, q̃s dñe, populo tuo supplicāti: ꝛ opem tuam tribue benignus infirmis: vt syncera tibi mente deuotus, ꝛ pręsentis vitę remedijs gaudeat, ꝛ futuris. Per Chm̄. ℟ Amē. Oremus.

Deus qui peccantium aīas non vis perire, sed culpas, contine, quam meremur iram: ꝛ quam precamur super nos effunde clementiam: vt de merore gaudium tuę misericordię consequi mereamur. Per Chr̄z dominum. ℟ Amen. Oremus.

Aures tuę pietatis, q̃s dñe, precibus nr̄is inclina: vt q pcōrū nostrorū flagellis pcutimur: intercedētibus beatissima virgine Dei genitrice Maria cuꝫ btis Aplis Petro ꝛ Paulo, btō Marco euāgelista, ꝛ btō Gregorio ꝯfessore tuo atqꝫ pontifice, miserationis tuę grā liberemur. Per Chm̄. ℟ Amē. Oremus.

Adesto supplicationibus nostris ops Deus: ꝛ sperantes in tua misericordia, intercedentibus oībus sanctis tuis, cęlesti protegas benignus auxilio. Per Christum dñm. ℟ Amen.

Postea fiat memoria de patrono uius Ecclesię, per añam, ℣. ꝛ orationē. Et terminet oratio per Per dñm nr̄m. in fine cantetur Benedicamus dño. ℟ Deo gratias. Et hoc modo terminantur omnes processiones sequentes. ¶ Si fuerint plures Ecclesię visitandę, repetatur de suprapositis antiphonis, ℣. ꝛ orationibus. Si fuerint pauciores dimittatur de antiphonis, ℣. ꝛ orationibus medium, secundum ꝙ necessarium fuerit. ¶ Ubi autē tali die solent benedici sata, ꝛ vinee, egrediatur pcessio extra ciuitatem, vel opidum, aut villaꝫ: ꝛ dicant seu cantent bñdictiones quę supra positę sunt in scđa parte huius libri pro festo sci Marci. f.401. Et postea cōpleat processio, sicut in hoc loco notat. ¶ Ritus seu modus huius processionis obseruet in oībus processionibus sequētibus, nisi vbi aliud fuerit assignatum.

¶ Antiphonę

¶ Antiphonę dicendę in ecclesijs, per quas processio transit, secundum earum titulos. ¶ De sanctissima Trinitate. Antipho.

Lo ri a ti bi Trinitas, ęqualis vna de i tas, ⁊

an te omni a se cu la, ⁊ nunc, ⁊ in per pe tu um.

Duo clerici dicant ℣. Quod etiam in sequentibus obseruetur.

℣. Benedicamus Patrem ⁊ Filium cum sancto Spiritu. ℟. Laudemus ⁊ superexaltemus eum in secula. Oremus. Oratio.

Omnipotens sempiterne Deus, qui dedisti famulis tuis in confessione verę fidei, ęternę trinitatis gloriam agnoscere, ⁊ in potentia maiestatis adorare vnitatem, quęsumus: vt eiusdem fidei firmitate ab omnibus semper muniamur aduersis. Per Christum. ¶ De sacratissimo corpore Christi Antipho.

Sa crum con ui ui uz: in quo

Christus su mitur: re co li tur memo ri a

passi o nis e ius: mens imple tur gra ti a:

⁊ fu=

℣. Panem celi dedit eis: alleluia. ℟. Panem Angelorum mãducauit homo, alleluia. Oremus. Oratio.

DEus, qui nobis sub sacramẽto mirabili passionis tue memoriam reliquisti, tribue, quesumus, ita nos corporis & sanguinis tui sacra mysteria venerari: vt redemptionis tue fructum in nobis iugiter sentiamus. Qui viuis & regnas per omnia secula seculorum. ℟. Amen. ¶ De Sancta Cruce. Antiphona.

℣. Adoramus te Christe: & benedicimus tibi. ℟. Quia per crucem tuam redemisti mundum. Oremus. Oratio.

DEus, qui vnigeniti filij tui precioso sanguine viuifice crucis vexillum sanctificare voluisti, concede, quesumus, eos, qui eiusdem sancte Crucis gaudent honore, tua quoque vbiqz protectione gaudere. Per eundem Christum dñm nrm. ℟. Amen.

¶ De beata Virgine. Antiphona.

℣. Ora pro nobis sancta Dei genitrix. ℟. Ut digni efficiamur promissionibus Christi. Oremus. Oratio.

Concede nos famulos tuos, quesumus domine Deus, perpetua mentis et corporis sanitate gaudere: et gloriosa beatę Marię semper virginis intercessione a presenti liberari tristitia, et ęterna perfrui letitia. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. ¶ De angelis. Antiphona.

℣. In conspectu angelorum psallam tibi Deus meus. ℟. Adorabo ad templum sanctum tuum, et confitebor nomini tuo. Oremus. Oratio.

Deus, qui miro ordine angelorum ministeria, hominumque dispensas, concede propitius: ut quibus tibi ministrantibus in celo semper assistitur, ab his in terra vita nostra muniatur. Per Christum dominum nostrum. Responsorium. Amen.

¶ De sancto Joanne Baptista, Antiphona.

℣. Fuit homo missus a Deo. ℟. Cui nomen erat Joannes. Oremus. Oro.

PResta, q̃s om̃ps Deus: vt familia tua p viã salutis incedat: & bti Joannis p̃cursoris hortamenta sectando, ad eũ quem p̃dixit, secura perueniat Jesum Chr̃m dñz nr̃. Qui tecũ. ℟. Amẽ.

Dũ processio pcedit p ecclesias, si habet aña, & oro propria de sancto illius ecclesię patrono, a clericis ipsius ecclesię prępa-rent & cantentur: alias dicantur ãnę, & orationes de communi sanctorum, secundũ eorum qualitates. ¶ De Apostolis. Aña.

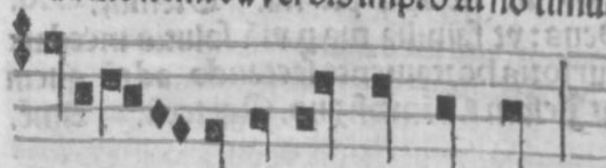
℣. In oẽm terram exiuit sonus eorũ. ℟. Et in fines orbis ter-rę verba eorũ. Si fuerit vnius apostoli ecclesia. Oremus. Oro.

BEati N. apostoli tui dñe precibus adiuuemur: vt qđ possibi-litas nr̃a nõ obtinet, eius nobis intercessione donet. Per Chr̃m dñm nr̃m. ℟. Amen. Si fuerint plures apostoli. Oratio.

DEus qui nos per beatos apostolos tuos N. & N. ad agni-tionẽ tui nois venire tribuisti: da nobis eorũ gloriã sempi-ternã & proficiendo celebrare, & celebrãdo proficere. Per Chr̃z dominũ nostrum. ℟. Amen. ¶ De vno martyre. Antiphona.

℣. Gloria ꝛ honore coronasti eũ domine. ℟. Et constituisti eum super opera manuum tuarum.

Si fuerit pontifex. Oremus. Oratio.

INfirmitatem nostram respice omnipotens Deus: ꝛ quia pondus proprię actionis grauat, beati N. martyris tui atque põtificis intercessio gloriosa nos protegat. Per Christum dominũ nostrũ. ℟. Amen.

Si fuerit soluz martyr. Oremus. Oratio.

PRęsta, q̃s oĩps Deus, vt interueniẽte beato N. martyre tuo, ꝛ a cunctis aduersitatibus liberemur in corpore, ꝛ a prauis cogitationibus mũdemur in mente. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen.

¶ De pluribus martyribus. Antiphona.

vesti gi a sunt se cu li: ꝛ qui a pro e ius a mo-

exul-

e xul tant si ne fi ne.

℣. Lętamini in domino, ⁊ exultate iusti. ℟. Et gloriamini omnes recti corde. Oremus.

Oratio.

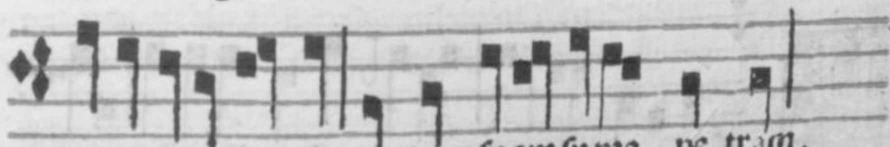
Beatorum martyrum, pariterque pontificum N. ⁊ N. nos, quęsumus domine, merita tueantur, ⁊ eorum commendet oratio veneranda. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amē.

Si fuerint martyres non pontifices. Oremus. Oratio.

Pręsta, quęsumus omnipotens Deus, vt qui gloriosos martyres N. ⁊ N. fortes in sua confessione cognouimus, pios apud te in nostra intercessione sentiamus. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. ¶ De vno confessore. Antiphona.

Si mi la bo e um vi ro sa pi en ti,

qui ę di fi ca uit do mum su am su pra pe tram.

℣. Amauit eum Dominus, ⁊ ornauit eum. ℟. Stolam glorię induit eum. Oremus.

Oratio.

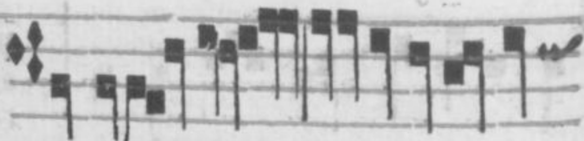
Exaudi, quęsumus domine, preces nostras, quas in beati N. confessoris tui atque pōtificis cōmemoratione deferimus: vt qui tibi digne meruit famulari, eius intercedētib⁹ meritis, ab omnibus nos absolue peccatis. Per Christum dominum nost. ℟. Amen. Si non fuerit pontifex. Oremus. Oratio.

Adesto domine supplicationibus nostris: quas in beati N. confessoris tui veneratione deferimus: vt qui nostrę iustitię fiduciam non habemus, eius qui tibi placuit, p̄cibus adiuuemur. Per Christum. Si fuerit Abbas. Oremus. Oratio.

Intercessio nos, quęsumus domine, beati N. Abbatis commendet: vt quod nostris meritis non valemus, eius patrocinio assequamur. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen.

De vna Virgine Aña:

Eni electa mea: ꝛ ponam in te thronum meum, Al le lu ia.

℣. Diffusa est gratia in labijs tuis. ℟. Propterea benedixit te Deus in ęternū. Si fuerit virgo martyr. Oremus. Oratio.

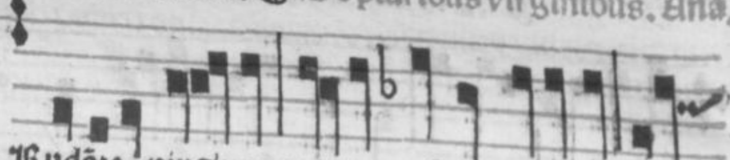
INdulgentiam nobis domine beata N. virgo ꝛ martyr imploret: quę tibi grata semper extitit, ꝛ merito castitatis, ꝛ tuę professione virtutis. Per Christū dominum nostrum. ℟. Amē.

Si fuerit virgo ꝛ non martyr, vel nec virgo nec martyr. Oremus. Oratio.

EXaudi nos Deus salutaris nr̄, vt sicut de btē N. cōmemoratione gaudemus, ita pię deuotionis erudiamur affectu. Per Christū dn̄m nr̄m. ℟. Amen.

¶ De pluribus virginibus. Aña.

Rudētes virgines aptate vestras lāpades: ecce sponsus venit: exite obuiam ei.

℣. Adducentur regi virgines post eam. ℟. Proxime eius offerētur tibi. Oremus. Oratio.

DA nobis, q̄s dn̄e Deus nr̄, sanctarū virginum ꝛ martyrum tuarum N. ꝛ N. palmas incessabili veneratione venerari: vt quas digna mente non possumꝰ celebrare, humilibus saltem frequentemus obsequijs. Per Christū dn̄m nostrū. ℟. Amen.

¶ De processionib. faciē. in trib. dieb. Rog. Ex cōc. Aurel. C. 6.

Um exigentibus peccatis galliarum, plurimi luporum rabie acriter interimerentur, nec huius flagelli aliquod remedium inueniri posset: congregati traduntur galliarum episcopi apud Viennam vrbem, atque

atque in commune statuisse, vt triduanum [illegible] facerent. Cumq3 dñs pestem misericorditer abstulisset, hi dies in consuetudinē annuę celebritatis venerūt: vt per Galliarum puincias ante ascensionis dñi diez celebrarent. Agamus ⁊ nos hos dies cū summa reuerentia ⁊ deuotione, cū abstinētia carnis, ⁊ humilitate cordis, vt inuisibiliū luporū, idest spirituū immūdorꝫ tētamenta vincere valeamus. Nullus aūt his diebus vestimētis p̄ciosis induat, q2 in sacco ⁊ cinere lugere debemus. Prohibeātur ebrietates ⁊ commessationes, q̄ sunt in vulgari plebe. Nemo ibi equitare p̄sumat, sed discalciatis pedibus oēs incedāt, Nequaq̄ mulierculę choros ducāt: sed oēs in cōmune Kyrie eleison decantent: ⁊ cū cōtritione cordis, Dei misericordiam exorēt, Pro peccatis, pro pace, pro peste, pro ꝯseruatione frugū, ⁊ p ceteris necessitatibus. Dies enim sunt abstinētię, nō letitię.

¶ Ex concilio Aurelianensi. de consec. dist. 3. cap. Rogationes.

Rogationes, idest litanias ante ascēsionē Dñi placuit celebrari: ita vt p̄missum triduanū ieiuniū dñicę ascensionis solēnitate soluat: Per hoc triduū serui ⁊ ancillę ab opere relaxentur, quo magis plebis vniuersa conueniat. Quo triduo oēs abstineant, etiam quadragesimalibus cibis vtantur. ¶ De processione in tribus diebus rogationū, in qbus sunt litanię minores. Cap. 13.

Feria 2. 3. ⁊ 4. in rogationibus conuenientes clerici ad ecclesiā hora cōueniēti oībus p̄paratis incipiāt añam. Exurge Dñe. f. 268. qua cantata, incipiatur aña. Oremus. f. 266. ⁊ cantēt litaniā, ⁊ pcedāt: ⁊ oia cātetur sicut notatū est in litanijs maiorib⁹. f. in festo sci Marci euāgelistę. In aliquib⁹ ecclesijs solēt portari dracones ⁊ lupi sup p̄ticas ad denotādū causam quare instituta fuerint hęc pcessio i trib⁹ dieb⁹ rogationū. Ubi aūt cōsueuit q̄ pcessio egrediat ad cāpos ⁊ agros, sacerdos asp̄gat aquā bñdictā p agros ⁊ vineas: ⁊ interī clerici cātēt Añam. Rigans montes. ⁊ ps. Bñdic aīa mea. ⁊ q̄ aña tota dicat ante psalmū, ⁊ tota post psal. repetatur. Aña.

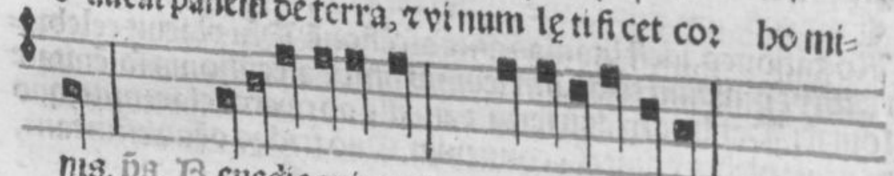
minus, de fru ctu o pe rum suo rum sa ci at ter ram,

producens fenum iumentis ⁊ herbā ser ui tuti hominū, vt

e ducat panem de terra, ⁊ vi num lę ti fi cet cor ho mi=

nis. ps. B enedic anima. ij. E v o v a e. Psalmus.

B Enedic aīa mea domino: dñe deus meus magnificatus es ve=
hementer. C onfessionē ⁊ decorem induisti: amictus lumine
sicut vestimēto. E xtēdēs cęlū sicut pellē: qui tegis aquis supe=
riora eius. Q ui ponis nubem ascensum tuum: qui ambulas sup
pennas vētoꝝ. Q ui facis angelos tuos spūs: ⁊ ministros tuos
ignē vrentē. Q ui fundasti terrā sup stabilitatē suā: nō inclina=
bit in seculū seculi. A byssus sicut vestimētū amictus eius: super
mōtes stabūt aquę. A b increpatione tua fugient: a voce toni=
trui tui formidabūt. A scēdūt mōtes, ⁊ descendūt cāpi: in locū
quē fundasti eis. T erminū posuisti, quē non transgredientur,
neq3 ꝯuertentur operire terram. Q ui emitis fontes in ꝯualli=
bus: inter mediū montiū ptransibunt aquę. P otabūt oēs bestię
agri: expectabūt onagri in siti sua. S up ea volucres cęli habi=
tabūt: de medio petrarū dabūt voces. R igans mōtes de supe=
rioribus suis, de fructu operū tuorū satiabit terra. P roducens
fenū iumētis: ⁊ herbā seruituti hoium. V t educas panē de ter=
ra: ⁊ vinū lętificet cor hois. V t exhilaret faciē in oleo: ⁊ panis

cor ho=

co2 hoīs ꝯfirmet. Saturabūt ligna cāpi, ⁊ cedri libani, quas plātauit, illic passeres nidificabūt. Herodij domus dux est eorū: mōtes excelsi ceruis: petra refugiū herinacijs. Fecit lunam in tpe: sol cognouit occasum suū. Posuisti tenebras ⁊ facta est nox: in ipsa ptransibunt oēs bestię syluę. Catuli leonū rugientes, vt rapiāt: ⁊ q̄rant a Deo escā sibi. Ortus est sol ⁊ ꝯgregati sunt: ⁊ in cubilibus suis collocabuntur. Exibit homo ad opus suū: ⁊ ad operationē suā vsq3 ad vesperam. Quā magnificata sunt opera tua dñe: oīa in sapiētia fecisti: impleta est terra possessione tua. Hoc mare magnū ⁊ spatiosū manibus: illic reptilia quoꝝ nō est numerus. Aīalia pusilla cum magnis: illic naues ptransibūt. Draco iste quē formasti ad illudendum ei: oīa a te expectāt, vt des illis escā in tpe. Dante te illis colligēt: aperiēte te manū tuā oīa implebunt bonitate. Auertente autem te faciē turbabunt: auferes spūm eorū ⁊ deficiēt, ⁊ in puluerem suum reuertent. Emitte spūm tuū ⁊ creabunt: ⁊ renouabis faciem terrę. Sit gloria dñi in seculū: lętabit dñs in operibus suis. Qui respicit terrā, ⁊ facit eā tremere: qui tangit montes ⁊ fumigāt. Cantabo dño in vita mea: psallā Deo meo quandiu sum. Iucūdū sit ei eloquiū meū: ego vero delectabor in dño. Deficiāt pctōres a terra, ⁊ iniqui ita vt non sint: bñdic anima mea dño. Repetita post psalmū aña, dicat Kyrie ele. Chrīe ele. Kyrie eleis. Pr nr. Et ne nos. Sed libe. ℣. Dñs dabit benignitatem. ℟. Et terra nr̄a dabit fructū suū. ℣. Emitte spūm tuū ⁊ creabūtur. ℟. Et renouabis faciē terrę. ℣. Dñe exaudi orationem. ℟. Et cla. ℣. Dominus vobiscū. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

BEne✠dicat nos deus deus noster, ⁊ terrę nostrę fructus vberes multiplicet: vt seminātes in gaudio seminēt, ⁊ memtentes in exultatione colligant manipulos, ⁊ te semper benedicant. Per Christū dñm nostrū. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

QUęsumus oīps Deus misericordiā tuam, vt benedicere ⁊ multiplicare digneris fines ⁊ fruges famulorum tuorum, sicut multiplicasti fruges patriarcharum Abraham, Isaac, ⁊ Iacob: vt sit seruis tuis abundantia: ⁊ egenus ⁊ pauper laudēt nomē glorię tuę. Per Chrm̄ dñm nr̄m. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

CLementiam tuam omnipotens Deus supplices deprecamur vt benedicere ⁊ visitare, ⁊ irrigare digneris fruges ⁊ fines

fines servorum tuorum: et ut defendas ab omni infestatione inimici: abundantia benedictionis tue repleas eorum inopiam: ut tibi semper laudes referant, qui das escas omni carni. Per Christum dominum nostrum. Responsorium. Amen. Oremus. Oratio.

DEus celi terreque dominator, te supplices exoramus, ut Angelum tuum mittere digneris, qui custodiat et defendat fines et fruges famulorum tuorum ab omni incursione inimici: ut abundantia benedictionis tue repleas eorum inopiam: et tibi semper laudes referant: ut hic et in eternum per te salui esse mereantur. Per dominum nostrum.

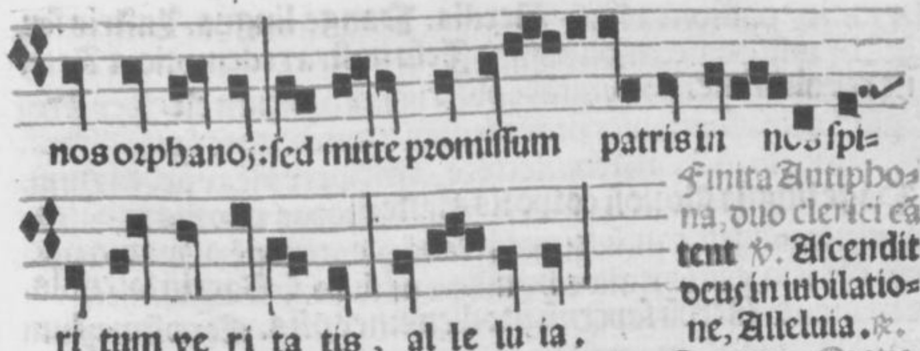
Finitis predictis orationibus in agris, procedant ad ecclesiam ubi fieri debet processio: et cantent omnia, sicut supra signatum est in litaniis maioribus. Completa processione, et dicto Benedicamus domino, Deo gratias. Sacerdos deposito pluuiali accipiat planetam, et cantet Missam ferialem ut in Missali.

¶ Processio in festo Ascensionis Domini.

IN festo Ascensionis Domini fit processio in aliquibus ecclesiis circa ecclesiam, vel plateam ipsius hoc ordine: Dicta tertia, sacerdos cum pluuiali, et ministri sacris vestibus suorum ordinum induti, precedentibus acolytis, cum cruce: cereis, et thuribulo, et aqua benedicta, et clericis sequentibus, iunioribus precedentibus veniant ad chorum: Et sacerdos ad inchoationem processionis genuflexus incipiat hymnum de Ascensione Domini, Jesu nostra redemptio. ut infra in hymnis notatus est: et clericis prosequentibus procedant circa ecclesiam, vel plateam ipsius. Completo primo hymno incipiat secundum, Aeterne rex altissime. Ad portam vero ecclesie sacerdos incipiat antiphonam. O rex glorie. et omnes eam prosequantur procedendo ad chorum. Antiphona.

O Rex glo ri e, domine virtutum, qui triumpha-
tor ho di e super omnes celos ascendi sti: ne derelin quas
nos

Finita Antiphona, duo clerici cãtent ℣. Ascendit deus in iubilatione, Alleluia. ℟. Et dominus in voce tube, Alla. Et sacerdos Oremus. Oratio.

Deus cuius vnigenitus in alta celorũ potenter ascendens, captiuitatem nostram sua duxit virtute captiuam, tribue, quesumus, vt dona, que suis participibus contulit, largiatur ⁊ nobis Jesus Christus filius tuus Dominus noster: Qui tecum viuit ⁊ regnat per omnia secula seculorum. ℟. Amen.

¶ De processione in festo Pentecostes. Cap. 15.

In die sancto Pẽtecostes in aliquibus Ecclesijs fit talis pcessio. Finita tertia, sacerdos cũ ministris paratus accedit ante altare maius: ⁊ genuflexis oĩbus, sacerdos incipit hymnũ. Veni creator spũs. ⁊ reliq prosequunt. Et dicto primo versu surgunt oẽs pcedentibus acolytis cũ cereis, cruce, ⁊ thuribulo, iunioribus pcedẽtibus: ⁊ psequentes hymnũ pdictũ circũeunt plateã Ecclesie. Et facta pcessione intrãt Ecclesiã ⁊ firmãt se clerici hinc ⁊ inde, ⁊ sacerdos in medio, donec terminet hymn⁹: Tũc incipit introit⁹ Misse, ⁊ cãtat vsq; ad Gloria pa. Interim aliq clerici in eminenti loco positi pijciunt folia rosarũ ⁊ aliorũ florum paulatĩ super sacerdotẽ. Dicto ℣. post introitũ, sacerdos dicit in cantu. Gloria pa. ⁊ clerici prosequẽtes vadũt ad Chorũ, ⁊ sacerdos cũ ministris ad altare: ⁊ Missaz psequũtur. Et alicubi fit talis pcessio etiã duobus diebus sequentibus.

¶ De processione in festo corporis Christi. Cap. 16.

In festo sacratissimi corporis Chri fit vbique generalis processio solennissima: ⁊ induuntur clerici ⁊ religiosi sacris vestibus: ⁊ cãdelas in manib⁹ deferũt accẽsas. In hac pcessione cãtant hymni de festo corpis Chri. Jtẽ

hymni de passione dñi.s. Vexilla. Pange lingua. Lustris sex. Itē hymni de ascensione dñi.s. Jesu nostra redemptio, ꝛ Aeterne rex altissime. Hoc vnū aūt obseruandū, ꝙ cum clerici vel religiosi processionaliter procedentes transeūt ante sacratissimū sacramentū, debent genuflectere, ꝛ incipere alta voce hymnū. Pāge lingua gloriosi corporis myste. totus chorus debet ipsum ꝓsequi: ꝛ sic cantādo ꝓcedere ad processionē. Hymno p̄dicto cōpleto, cantent alios hymnos de festo.s. Sacris solennis. ꝛ hymnaꝫ. Verbū supernū prodiens: nec p̄ris. Et postmodum alios hymnos suprapositas: quos reqre infra in hoc libro. f.295. In reditu ad Ecclesiaꝫ ad quā finiēda est ꝓcessio, oēs religiosi ꝛ clerici debent ordinare se in ecclesia hinc ꝛ inde, ꝛ expectare sacramētū. Delato sacramēto in Ecclesiā, sacerdos illud deferēs ꝓcedit ad maius altare, vel ad portā chori: ꝛ vertit se ad clerum ꝛ ppl̄m: q oēs sint genuflexi versis vultibus ad sacramentuꝫ: Et tunc cantant̄ sequētes. ℣.s. Verbū caro panē verū. ℣. Tantum ergo sacramentū. ℣. Genitori. Quibus cōpletis dicit̄ ℣. Panē de cęlo p̄stitisti eis. ℟. Omne delectamentum in se habētem. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oro.

Deus qui nobis sub sacramento mirabili passionis tuę memoriam reliquisti, tribue, q̄s, ita nos corporis ꝛ sanguinis tui sacra mysteria venerari: vt redēptionis tuę fructū in nobis iugiter sentiamus. Qui viuis. ℣. Dñs vob. ℟. Et cum spū tuo. ℣. Bn̄dicam⁹ dño. ℟. Deo grās. Tūc sacerdos eleuas sacr̄m. cuꝫ ipso populū bn̄dicit: ꝛ postmodum illud reuerēter reponit.

¶ De ꝓcessione faciēda in festo sc̄i, vel sc̄ę p̄roni Eccl'ę. Cap. 17.

In festo sancti, vel sanctę patroni Ecclesię, pōt fieri sequens processio. Congregato clero ꝛ pplo ꝛ preparatis oibus s̄m Ecclesię facultatē, quib⁹ sc̄us vel sancta honorandi sunt, vꝫ paramentis, reliqis, ꝛ cereis, cantata tertia incipiat̄ aña. Exurge dñe. vt supra in ꝓcessione litanię maioris in festo sancti Marci fol. 267. Et repetita aña cantantur litanię: ꝛ egreditur processio, vt ibi notatum: est addunt̄ etiam hymni proprij si sunt, alioquin cantent̄ hymni de cōi, s̄m qualitateꝫ illius sancti, vel sanctę, videlicet si fuerit Apostolus, de Apostolis: si martyr, de martyribus: si cōfessor, de cōfessoribus: si virgo, de virginibus. Completa processione Ecclesiā

intrantes cantent antiphonaz de sancto, vel sancta propria, vel de cõi, si non habet proprium officium. Qua completa dicatur ℣. Ora pro nobis beate vel beata N. ℟. Ut digni efficiamur promissionibus Chri. ℣. Dñs vob. ℟. Et cuz. Oremus. Oro.

Benedic dñe plebem tuã, τ, bti vel btẽ N. pcibus tribue qui defensionis auxilium. Per Chrm. ℟. Am. Oremus. Oro.

Protector in te sperantium Deus, respice populum supplicantem: τ beati vel beatę N. interueniẽte suffragio: perfice miseratus pia desideria singulorum. Per Christum dominum nostrum. Responsorium. Amen. Oremus. Oratio.

Pasce nos dñe tuorꝫ gaudijs vbiqꝫ scõꝫ: qr nrę salutis augmẽta sunt, quoties illis honor impẽdit, in qbus tu mirabilis pdicaris. Per Chrm. ℟. Amẽ. Oremus. Sequat oro ppria illius sci, τ terminet Per dñz. τ Bñdicamꝰ dño. ℟. Deo grãs. Postea sacerdos deposito pluuiali, τ accepta planeta: ad altare cuz ministris accedat: τ incipiat Missa de sancto, vel sancta.

¶ Ordo pcessionis p defunctis in crastino oĩuz Scõꝝ. Ca. 18.

Cantata Missa hora tertia, τ inchoato a cãtoribꝰ ℟. Credo q redemptor meus, vt sup. fol. 169. de choro hoc ordine processio egrediat. Precedant duo ceroferarij cũ cereis, induti superpellicijs: quos sequatur crucifer superpelliceo indutus: deinde ceteri clerici, vti moris est in processionibus: vltimo plebanus vel hebdomadarius nigro pluuiali indutus: a dextera cuius procedat diaconus cuz aqua benedicta, τ a sinistra subdiaconus cum thuribulo τ incẽso. Peruentis autem ad primam mansionem, crucifer τ ceroferarij facies suas τ crucem vertant ad venientem processionem ceteri clerici a dextris τ a sinistris dictę mansionis in modum coronę se collocent, plebanus vero vel hebdomadarius contra crucem. Interim omnibus dictũ Responsorium cantantibus, diaconus tumulos aqua benedicta aspergat, τ subdiaconus thure incenset. Finito vero Responsorio, dicat Kyrie eleison.

Deinde

Deinde hebdomadarius alta voce dicit Pater noster. Et cetera in silentio: et deinde clara voce explicat ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorum. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaudi orationem meã. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vobis. ℟. Et cũ spiritu tuo. Oremus. Oratio.

OMnipotens sempiterne Deus, cui nunquam sine spe misericordię supplicatur, propitiare animabus famulorũ famularumque tuarum: vt qui de hac vita in tui nominis cõfessione decesserunt, sanctorum tuorum numero facias aggregari. Per Christum dominum nostrum. Responsorium. Amen.

¶ Deinde intonato a cantoribus. ℟. Qui Lazarũ. fol. 169. processio ordine pnotato ad scdã mansionẽ pcedat. vbi finito ℟. sacerdos dicat vt supra. Kyrie eleis. Pater noster. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libe. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorum. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad veniat. ℣. Dominus vobiscum. Responsorium. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEus venię largitor et humanę salutis amator, qs clementiã tuã: vt nrę cõgregationis fratres, sorores, ppinquos, amicos, et bñfactores, qui ex hoc seculo trãsierũt, btã Maria semp virgine intercedente cũ oibus scis tuis, ad ppetuę beatitudinis cõsortiũ peruenire concedas. Per Christũ dñm nrm. ℟. Amẽ.

¶ Nota q pdicta non debẽt dici in secũda hãc mãsione, si non fuerint ibi sepulturę clericorũ: sin autẽ, reseruetur dicta oõ ad locũ sepulturarũ clericorum: et sequens oratio loco eius dicatur.

DEus, cuius miseratione aię fidelium requiescunt: famulis et famulabus tuis, hic et vbique in Christo quiescentibus, da propitius veniam peccatorum: vt a cunctis reatibus absoluti tecum sine fine lętentur. Per Christum dñm nostrum. ℟. Amen.

¶ His finitis pcedat pcessio ad tertiã mansionẽ ordine supra notato immediate postq inceptũ fuerit a cãtoribus sequens ℟. Dñe qñ. f. 166. Kyrie el. vt su. Pr nr. ℣. Et ne nos. ℟. Sed lib. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe aias eorum. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaudi orationẽ meam. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Propitiare,

PRopitiare, q̄s dn̄e, animabus famulorū famularumq; tuarum misericordia sempiterna: vt mortalitatis nexibus expeditas lux eas ęterna possideat. Per Christum dn̄m. ℟. Amen. Deinde inchoato ℟o sequenti ad quartam mansionē procedat processio ordinate. ℟. Memento mei Deus. fol. 172. Kyrie elei. vt supra. Pr̄ noster. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libe. ℣. A porta infe. ℟. Erue dn̄e animas eorum. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amē. ℣. Dn̄e exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te ve. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Orō.

PResta, q̄s op̄s Deus: vt aīas famulorū famularūq; tuarum ab Angelis lucis susceptas, in p̄parata habitacula deduci facias beatorū. Per Chr̄m dn̄m nr̄um. ℟. Amen. Sequit. ℟. Hei mihi dn̄e. fol. 172. Kyrie eleis. vt supra. Pr̄ nr̄. ℣. Et ne nos. ℟. Sed lib. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dn̄e aīas eorū. ℣. Requiescāt in pace. ℟. Amē. ℣. Dn̄e exaudi oratione meā. ℟. Et cla. ℣. Dominus vobiscū. ℟. Et cū spiritu tuo. Oremus. Oratio.

ABsolue, q̄s dn̄e, aīas famulorū famularūq; tuarū, ⁊ oīum fideliū defunctorū ab omni vinculo delictorū: vt in resurrectionis gloria inter sanctos ⁊ electos tuos resuscitati respirent. Per Chr̄m dn̄m nr̄m. ℟. Amē. ℟. Ne recorderis. fol. 146. Kyrie elei. vt supra. Pater nr̄. ℣. Et ne nos indu. ℟. Sed libe. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dn̄e aīas eorū. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amē. ℣. Dn̄e exaudi orōnē meam. ℟. Et clamor meus. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cū spiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEus, cui ꝓpriū est misererē semꝑ ⁊ parcere, ꝓpitiare animabus famulorū famularūq; tuarum: ⁊ oīa eorū pctā dimitte: vt mortalitatis vinculis absolutę, transire mereātur ad vitā. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. ℟. Peccantem me quotidie. fo. 174. Kyrie eleison. vt sup̄. Pater noster. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorum. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣. Dn̄e exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEus vita viuentiū, spēs morientiū, salus oīum in te sperantiū, p̄sta propitius: vt aīę famulorū famularūq; tuarū a nostrę mortalitatis nexibus absolutę, btā Maria semper virgine intercedēte, in ꝑpetua cū scīs tuis luce lętenť. Per Chr̄m dn̄m no.

℟.

℟. Amen. ℣. Dñe scdm. fol. 175. Kyrie eleison. vt supra. Pater noster. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe animas eorum. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te ven. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cuz spiritu tuo. Oremus. Oratio.

SUpplices dñe pro aïabus famulorũ famularũqz tuarũ preces effudimus, obsecrãtes: vt qcquid conuersatione contraxerũt humana, ⁊ clemẽter indulgeas, ⁊ in tuorũ sede lętãtiu cõstituas redẽptorũ. Per Chr̃m dñm. ℟. Amen. ℟. Libera me dñe de vijs inferni. folio 175. Kyrie elei. vt supra. Pater nr̃. ℣. Et ne nos indu. ℟. Sed libe. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe aïas eorum. ℣. Dñe exaudi orationez meaz. ℟. Et clamor meus ad te. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oõ.

ANimabus, q̃s dñe, famulorũ famularũqz tuarũ oratio ꝓficiat supplicãtiũ: vt eas ⁊ a peccatis oĩbus exuas, ⁊ tuę redemptionis facias esse participes. Qui viuis ⁊ regnas in secula seculorũ. ℟. Amen. Ad vltimã mansionem cantores cantent sequens ℟. cũ quo oẽs clerici eo ordine quo exierũt ꝓcessionaliter ad chorũ reuertantur. ℟. Libera me dñe de morte ęterna. fol. 179. Kyrie elei. vt sup. Pater nr̃. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe animas eorum. ℣. Dñe exaudi orationem meaz. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oõ.

FIdelium Deus oĩum conditor, ⁊ redemptor, aïabus famulorum famularumqz tuarũ remissionez cunctorum tribue peccatorũ: vt indulgentiam, quã semper optauerunt, pijs supplicationibus cõsequant̃. Qui viuis ⁊ regnas cum Deo patre in vnitate spũs sancti Deus, Per omnia secula seculorum. ℟. Amen.

℣. Requiem ęternã dona eis dñe. ℟. Et lux perpetua luceat eis.

℣. Requiescant in pace. ℟. Amen.

Quo dicto in sacristiã reuertãtur.

¶ De processione facienda ad petendam pluuiam tempore siccitatis. Cap. 19.

COngregato clero ⁊ populo ad Ecclesiam, incipiatur antiphona. Oremus. vt supra. fol. 167. postea cantetur aña. Exurge domine. vt supra in festo sancti Marci. fol. 267.

Qua

Qua dicta cũ ℣. ꝛ **Gloria pat.** cantet litania, ꝛ fiat pcessio p oia sicut in festo sci Marci in litanijs maioribus signatũ est. Finita pcessione, cũ redierint ad Ecclesiã dicãt añaz ꝛ psalmũ sequẽtẽ.

P salli te deo nostro psal li te in cythara: qui o pe rit celũ

nu bi bus, ꝛ pa rat terrę pluuiã. E v o v a e. ps.

Laudate dominũ, qm̃ bonus est psalmus: Deo nr̃o sit iucũda, decoraqꝫ laudatio. Edificãs Hierusalẽ dñs: dispersiones Israelis ꝯgregabit. Qui sanat contritos corde: ꝛ alligat contritiones eorum. Qui numerat multitudinẽ stellarum: ꝛ oibus noĩa dat. Magnus dñs noster ꝛ magna virtus eius: ꝛ sapientię eius non est numerus. Suscipiens mansuetos Dñs: humilians aũt peccatores vsqꝫ ad terram. Precinite dño in confessione: psallite Deo nostro in cithara. Qui operit cęlũ nubibus: ꝛ parat terrę pluuiam. Qui pręcedit in montibus fęnũ, ꝛ herbam seruituti hoium. Qui dat iumentis escaz ipsorum: ꝛ pullis coruorum inuocantibus eum. Non in fortitudine equi voluntatem habebit: nec in tibijs viri beneplacituz erit ei. Beneplacitum est dño super timentes eum: ꝛ in eis qui sperant super misericordia eius. Gloria pa. Repetita post psalmum aña, dicatur. Kyrie eleis. Christe eleis. Kyrie eleison. Pater noster. Et ne nos. Sed lib. ℣. Conuertere dñe aliquantulum. ℟. Et deprecare sup seruos tuos. ℣. Dñe refugiuz factus es nobis. ℟. A generatione in generationem. ℣. Metuamus dñm Deuz nr̃m. ℟. Quia dat nobis pluuiã temporaneam ꝛ serotinam in tempore suo. ℣. Celi nõ possunt dare imbrem. ℟. Nisi tu volueris dñe. ℣. Dñs dat pluuiã super faciem terrę. ℟. Et irrigat aquis vniuersa. ℣. Aperiet dñs thesaurũ suũ optimũ cęlum. ℟. Ut tribuat pluuiaz terrę nostrę in tpe suo. ℣. Dñe exaudi orõnẽ meam. ℟. Et cla. ℣. Dominus vobiscũ. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

 Obse-

OBsecramus misericordiaz tuam dñe sancte, pr̃ oms, eterne Deus: vt squallentes agri fecundis imbribus irrigent, quibus pariter estiui mitigent ardores, et seuiẽtiũ morborũ restringat accessio: sal⁹ hoibus iumẽtisqz pueniat: atqz vt hoc, te largiente, mereamur: petã, q̃ nobis aduersant, relaxa: qui pluis super iustos et iniustos: et iam nr̃is offensionib⁹ relaxatis, expectata nubiũ munera largiaris: quibus et salus nobis et alimẽta prestentur. Per Chr̃m dominũ nostrũ. ℟. Amẽ. Oremus. Oratio.

TErraz tuã dñe, quã videmus nostris iniquitatibus tabescẽtẽ, celestibus aquis infunde: atque irriga bñficijs gr̃e sempiterne. Per Chr̃z dominũ nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oõ.

DA nobis, quesumus domine, pluuiam salutarem: et aridam terre faciem fluentis celestibus dignanter infunde. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

OMps sempiterne Deus, qui saluas oẽs, et neminẽ vis perire: aperi fontẽ benignitatis tue: et terrã aridã, aquis fluentis celestis dignãter infunde. Per Chr̃m. ℟. Amẽ. Oremus. Oõ.

DElicta domine nos ipsi cognoscimus, et ipsius terre feditas monstrat transgressionis excessus: tu autem pijssime pater, qui celum clausisti contumacibus et ingratis, reseratum humilibus et contritis concede deprecantibus: et nobis subsidia pluuiarum tribue: et merentibus abundantiam largiri digneris. Per Christum dominum nostruz. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

IN afflictione maxima constitutis, consolationem tribue dñe Deus fons largissime pietatis: et descẽdat, q̃s, pluuia salutaris: vt omnia, que sub celo sunt, irrigẽtur ab aquis: pasce seruos tuos imbribus consuetis: quos ad laudẽ tue creare dignatus es maiestatis. Per Christuz dñm nostrũ. ℟. Amẽ. Oremus. Oõ.

OMnipotẽs sẽpiterne Deus, q solus aq̃s emittis e celis, dona seruis tuis bñficiũ pluuie salutaris: vt q facinore modo suspẽdit, tuo iã gratuito munere proget. Per Chr̃m. ℟. Amen.

Post modũ dicat Missa ad pluuiã postulãdã, vt habet i missali.

¶ De pcessione pro postulanda serenitate. Cap. 20.

COngregato clero et populo ad Ecclesiã, incipiat aña. Oremus. vt sup. f. 267. Postea cantetur aña. Exaudi nos dñe, qm̃ benigna est. supra in 4. feria cinerum. fo. 202. Qua cãtata cũ ℣. et Gloria pat. et repetita aña, incipiat litanie.

litanię, ꝛ fiat processio, sicut notatū est in festo scī Marci. f.269.
Finita processione, cum redierint ad Ecclesiam, cantetur Aña.

sunt aquę de cę lo. ps. Uocemea. f.220. E v o u a e.
Repetita post psal. aña dicatur. Kyrie eleis. Christe eleis. Kyrie
eleis. Pr̄ nr̄. Et ne nos. Sed lib. ℣. Uox dñi super aquas, Deus
maiestatis intonuit. ℟. Dñs super aquas multas. ℣. Inunda=
uerūt aquę super caput meū. ℟. Inuocaui nomē tuū dñe, ꝛ vo=
cē meam audisti. ℣. Saluum me fac Deus. ℟. Quoniaꝫ intra=
uerunt aquę vsque ad animam meam. ℣. Illustra faciem tuaꝫ
super seruos tuos domine. ℟. Et saluos nos fac in tua miseri=
cordia. ℣. Domine exaudi orationē meaꝫ. ℟. Et clamor meus
ad te veniat. ℣. Dñs vobiscū. ℟. Et cū spiritu. Oremus. Orō.

Domine Deus, qui in ministerio aquarū salutis tuę nobis
sacramēta sanxisti: exaudi orationem populi tui: ꝛ iube ter=
rores inundantiū cessare pluuiarū: flagellumq; huius elementi
ad effectū tui cōuerte mysterij: vt q se regenerātibus aqs gaudēt
recreatos, gaudeāt his castigātib⁹ esse correctos. Per do. Orō.

Quesumus omnipotens Deus, vt inundantiam coerceas
imbrium: ꝛ hilaritatem tui vultus nobis impertiri di=
gneris. Per dominum nostrum. Oremus. Oratio.

Ad te domine clamantes exaudi: ꝛ aeris serenitatem no=
bis tribue supplicantibus: vt qui pro peccatis nostris iuste
affligimur, misericordia tua preueniente, clementiā sentiamus.
Per dominum nostrum Iesum Christum. Oremus. Oratio.

Omnipotens sempiterne Deus, qui nos & castigando sanas & ignoscendo conseruas: presta supplicibus tuis, vt tranquillitatibus huius optate serenitatis & consolationis letemur, & dono tue pietatis semper vtamur. Per dominum. Oremus. Oratio.

Deus, qui omnium rerum tibi seruientium naturam per ipsos motus aeris ad cultum tue maiestatis instituis: serenitatem & tranquillitatem misericordie tue nobis remotis imbribus largiaris: vt cuius iram expauimus, clementiam sentiamus. Per dominum no. Postea dicatur Missa de serenitate, vt in Missali.

¶ De processione facienda tempore pestis & mortalitatis. Cap. 21.

Congregato clero & populo ad Ecclesiam, cantetur antiphona. Oremus. vt supra fo. 269. deinde cantetur antiphona Exaudi nos domine. vt in quarta feria cinerum. folio 202. Qua cantata cum versu & Gloria Pat. Et iterum repetita antiphona, incipiatur litania, & fiat processio sicut in festo sancti Marci notatum est fol. 269. Processione ad ecclesiam, vbi terminari debet regressa, cantetur sequens antiphona cum suo psalmo: & cantetur tota ante & post Antiphona.

Benedic anima mea dominum: qui redimit de interitu vitam tuam: & replet in bonis desiderium tuum. Ps. Benedic anima mea. folio 275. E v o v a e.

Repetita

Repetita post psalmum Antiphona, dicatur sequens Responsorium.

R Ecordare domine testamenti tui: & dic Angelo percutienti, cesset iam manus tua. Ut non desoletur terra: & ne perdas omnem animam viventem. ℣. Quiescat domine ira tua a populo tuo & a civitate sancta tua. Ut non desoletur. Gloria. Ut non desoletur.

Postea dicatur Kyrie eleis. Christe eleis. Kyrie eleis. Pater noster. Et ne nos. ℣. Recordare domine testamenti tui, & dic Angelo percutienti.

 ℟. Cesset

℟. Cesset manus tua, ꝛ non desolet terra. ℣. Misit verbũ suũ, ꝛ sanauit eos. ℟. Et eripuit eos, de interitu eorum. ℣. Cõfitean tur dño misericordię eius. ℟. Et mirabilia eius filijs hoĩum. ℣. Adiuua nos Deus salutaris noster. ℟. Et propter gloriã noĩs tui libera nos. ℣. Ne perdas nos Deus cũ iniquitatibus nr̃is. ℟. Neqꝫ in finem iratus reserues mala nr̃a. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vobis. ℟. Et cum spũ tuo. Oremus. Oratio.

EXaudi nos Deus salutaris nr̃: ꝛ intercedẽtibꝰ btã virgine Dei genitrice Maria, btõ Petro aplõ tuo, btõ Sebastiano martyre tuo, atqꝫ btõ Vincẽtio ꝯfessore tuo, pplꝫ tuũ ab iracũdię tuę terroribus liberũ, ꝛ misericordię tuę fac largitate securũ. Per eundẽ Chr̃m dñm nr̃m. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

ECclesię tuę, q̃s oṗs Deus, placatus intẽde ꝯuentũ: ꝛ misericordia tua nos potius, q̃ȝ ira ꝑueniat: qꝛ si iniquitates nostras obseruare volueris, nulla poterit creatura subsistere: sed admirabili pietate, qua nos fecisti, ignosce peccãtibꝰ: vt opera manuũ tuaꝝ nõ faciaſ īterire. per Chr̃m. ℟. Am̃. Oremus. Oño.

EXaudi dñe ꝑces nr̃as: ꝛ ne velis cũ seruis tuiſ adire iudiciũ: qꝛ sicut in nobis nulla iustitia repit, de qua ꝑsumere valeamꝰ: ita fontẽ tuę pietatis agnoscimꝰ: a quo ꝛ a pcĩſ nr̃is nos absolui, ꝛ a necessitatibꝰ liberari ꝯfidimꝰ. ꝑ Chr̃ꝫ. ℟. Am̃. Ore. Oño.

DEus, cuius misericordia cęlestium quoque virtutum indigent ptãtes: ꝛ cuius in conspectu nullus est hominuꝫ absqꝫ sorde ꝛ pęna pcĩ: delicta ppl'i tui q̃s propitiatus auerte: vt quos ꝓprię ꝯscię reatus accusat, bonitatis tuę patientia faciat veniã promereri. Per Christum dñm. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DEus, cuius tanta est excellentia pietatis, vt vno peccatore conuerso maximum gaudium facias in cęlis haberi: respice in exiguam populi tui portionẽ: vt omni depulsa vexatione, hereditas tua ꝛ numero augeatur, ꝛ deuotione proficiat. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

EXaudi dñe, q̃s, populum tuuꝫ de tua misericordia malorum suorum veniam supplicantem: qꝛ ꝛ potens es dimittere peccata: ꝛ supplicia, quę nr̃iſ meremur operibus, potentia tuę pietatis auerte. Per Christum dominũ. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

IRam tuam, q̃s dñe, a populo tuo miseratus auerte: quaꝫ nostris quidem meremur operibus, sed humana fragilitate sustinere non possumus: illa nos itaqꝫ contine pietate, quam pręstare

stare soles indignis. Per dominum nostrum. Benedicamus Domino. ℟. **Deo gratias.** Completis orationibus, cantetur Missa cōtra pestem, vt in missali: cū orationibus de beata Virgine, de sancto Sebastiano, ⁊ de sancto Vincentio Confessore.

¶ De processione facienda in tpe tribulationū quarumcunqz. **Cap. 22.**

Ex Decretis Liberij Papę.

SI venerit fames, pestilentia, inęqualitas aeris, vel alia quaiscunque tribulatio, statim ieiunijs, eleemosynis, ⁊ obsecrationibus Domini misericordia deprecetur.

COngregato clero ⁊ pplo, cantet̃ aña. **Oremus,** vt supra f.265 vel **Exaudi nos domine,** vt in 4. fer. cinerū. **fo.202.** Qua cantata cum vers. ⁊ **Gloria pat.** ⁊ repetita ex integra post **Gloria pat.** Aña, incipiat̃ litania, ⁊ omnia alia fiāt vsqz ad regressuz ad Ecclesiā: sicut in festo sci Marci in litania maiori signatū est. **f.269.** Regressi ad Eccliaz, postq̄ illā ingressi fuerit, cātēt sequētē añaz. **Sustinuimus.** ⁊ ea cātata, cātet ps. **Deus nr̄.202.** cū **Gloria pa.** ⁊ repetat̃ aña post psalmū. aña.

Sustinuimus pacē, ⁊ nō venit domine: quęsiuimus bona, ⁊ ecce turbatio: cognouimus dn̄e peccata nostra: in ęternum non obliuiscaris nos deus noster. ps. Deus noster refugiuz ⁊ virtus. fo.275. E v o v a e.

An 4 Finita

Finita antiphona dicatur. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos a malo. ℣. Ne reminiscaris domine delicta nostra, vel parentum nostrorum. ℟. Neque vindictam sumas de peccatis nostris. ℣. Adiuua nos Deus salutaris noster. ℟. Et propter gloriam nominis tui libera nos. ℣. Domine ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum. ℟. Cito anticipent nos misericordie tue. ℣. Memor esto congregationis tue. ℟. Quam possedisti ab initio. ℣. Domine exaudi orationem meã. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Exaudi nos domine Deus noster, et in tribulationibus nostris miserere nobis: et qui solus magnificaris in populis, spiritalem letitiam tribue in spe futurorum munerum constitutis. Per dominum nostrũ Jesum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Exauditor omnium Deus, exaudi nostrorum fletuum vocem, et tribue infirmitatibus nostris perpetuam sospitatem: vt dum dignanter genitum nostri laboris suscipis, tua nos semper misericordia cõsoleris. Per dñm. ℟. Amẽ. Oremus. Oõo.

Domine ne in ira tua nos arguas, neque in furore tuo corripias: sed austeritati verberis largire misericordiam lenitatis: vt non contritionem pena sed eruditionem nobis conferat disciplina. Per dominũ nostrũ. ℟. Amẽ. Oremꝰ. Oratio.

Conuerte domine oculos cordis nostri ad cernendum tui iudicii veritatem: vt dum hic igne spirituali probamur, de tuis in eternum conspectibus cuz fructu iustitie satiemur. Per dominum nostrum Jesum. ℟. Amen. Oremus.

Firmamentum spei, et refugium dolentium piissime Deus: salua nos ab inimicis et a laqueis mortis: vt assumpti de multitudine circunstantium tribulationum, deuotiores sancto nomini tuo cum voce laudationis psallamus. Per dominum nostrum Jesum Christum. ℟. Amen. Oremus.

Susceptor omnium clementissime Deus: ne permittas delectari inimicos nostros super nos: sed ita nos tua virtute corrobora, vt conuerso planctu nostro in gaudium, sanctitatis tue memoriam iugiter excolamus. Per dominuz nostrũ. Postea dicatur Missa de tribulatione. s. Salus populi. vt i Missali.

¶ De

¶ De processione tempore belli. Cap. 23.

Congregato clero et populo ad Ecclesiā, incipiatur Añā. Oremus. fo. 269. Deinde cantetur Añā. Exaudi nos. vt in 4. feria cinerum. fol. 202. Qua cum versu et Gloria pat. cantata et repetita, cantetur litania sicut in festo sancti Marci notatū est in litania maiori. fol. 269. et egrediatur processio. Completo circuitu processionis, redeuntes ad Ecclesiā ipsam cantent Antiphonam.

Congrega te sunt gẽtes in multi tudine: vt dimicent contra nos: et i gno ramus qd a gere debe a mus: domine deus ad te sunt o culi no stri: adiuua nos, vt non pereamus. Ps. Deus venerunt gẽtes. E v o v a e.

Ps. Deus venerunt gentes in hereditatem tuam: polluerunt templum sanctum tuū: posuerunt Jerusalē in pomorum custodiam. Posuerunt morticinia seruorū tuorū escas volatilibus celi: carnes sanctorū tuorū bestijs terre. Effuderunt sanguinē ipsorum tanquam aquam in circuitu Jerusalē: et nō erat qui sepeliret. Facti sumus opprobrium vicinis nostris: subsannatio et illusio his qui in circuitu nr̃o sunt. Usquequo dñe irasceris in finem: accendetur velut ignis zelus tuus? Effunde irā tuam in gentes que te non nouerunt: et in regna, que nomē tuū non inuocauerunt. Quia

O tria comederunt Jacob: ꝛ locũ eius desolauerũt. N e memineris iniquitatũ nostrarũ antiquarũ: cito anticipẽt nos misericordie tue, qꝛ pauperes facti sumus nimis. A diuua nos Deus salutaris nr̃: ꝛ pp gloriã nois tui dñe libera nos: ꝛ ppitius esto pctis nr̃is pp nomen tuum. N e forte dicant in gentibus, vbi est Deus eorũ, ꝛ innotescat in nationibus coram oculis nr̃is. V ltio sanguinis seruorũ tuorũ, q effusus est: introeat in conspectu tuo gemitus cõpeditorũ. S ecundũ magnitudinez brachij tui, posside filios mortificatorũ. E t redde vicinis nr̃is septuplũ in sinu eorũ: improperiũ ipsorũ qd̃ exprobauerunt tibi dñe. N os autẽ populus tuus ꝛ oues pascue tue: confitebimur tibi in seculum. I n gñatione ꝛ gñationẽ: annũciabimus laudem tuã. G loria. Repetat aña: q̃ finita dicatur. Kyrie elei. Chr̃e eleis. Kyrie elei. P ꝛ nr̃. Et ne nos. ℣. Cõgregati sunt inimici nr̃i contra nos. ℟. Cõtere fortitudinẽ illorũ dñe. ℣. Esto nobis dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimicorũ. ℣. Muro tuo inexpugnabili circũcinge nos dñe. ℟. Et armis tue potẽtie ptege nos Deus nr̃. ℣. Exaudiat dñs oꝛones nr̃as, ꝛ reconcilietur nobis. ℟. Nec nos deserat in tp̃e malo. ℣. Disperde in virtute tua inimicos nr̃os Dñe. ℟. Et depone eos protector nr̃. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor meus. ℣. Dominus vobis. ℟. Et cũ spũ tuo. Oremus. Oꝛo.

O Mnipotens sempiterne Deus, a bellorũ nos, q̃s, turbine facquietos: qꝛ bona nobis cuncta prestabis, si pacem dederis mentis ꝛ corporis. Per Chr̃m dñm. ℟. Amẽ. Oremus. Oratio.

O Mnipotens eterne Deus, Chr̃iani nois inimicos virtute tue, quesumus, comprime maiestatis: vt populus tuus ꝛ fideli integritate letetur, ꝛ temporuz trãquillitate semper exultet. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amẽ. Oremus. Oratio.

D Eus, cui regnũ est oĩum seculoruz, supplicationes nostras clementer exaudi: ꝛ Chr̃ianorũ regnũ tibi subditum protege: vt in tua virtute fidentes, ꝛ tibi placeant, ꝛ sup omnia regna precellant. Per Christũ dñz nostruz. ℟. Amen. Oremus. Oꝛo.

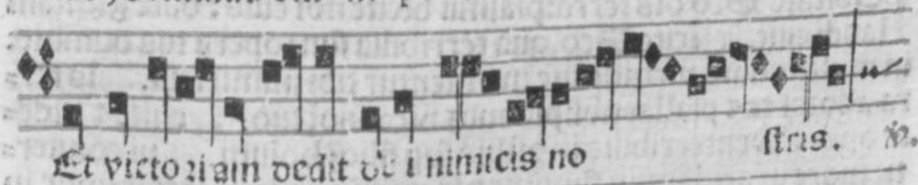
D Eus conditor mundi, sub cuius arbitrio oĩuz seculorũ ordo decurrit: adesto ppitius inuocationibus nr̃is: ꝛ tranquillitatẽ pacis p̃sentibus ↄcede tp̃ibus: vt in laudibus misericordie tue incessabili exultatione letemur. Per dñm nr̃z. Bñdicamus dño. ℟. Deo grãs. Lãtet Missa assignata i Missali p tp̃e belli.

De

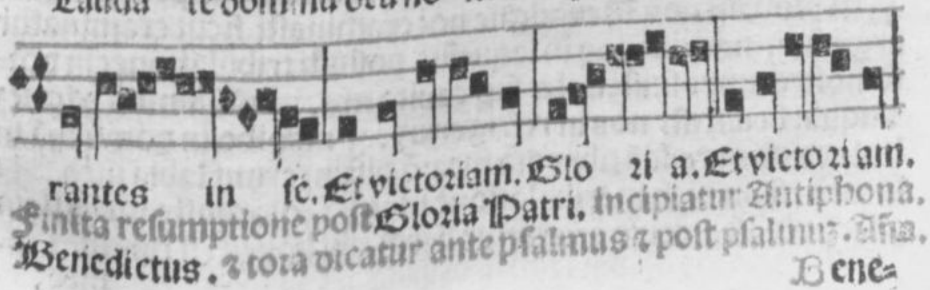
¶ De processione facienda p victoria habita de inimicis. C. 24.

Congregato clero & populo in Ecclesia: & ordinata processione solenni, & festiua: processio more solito incipiat procedere: & cantores alta voce incipiant hymnum. Te Deum laudamus, folio 214. & chorus ipsum prosequatur. Quo completo cantentur hymni ad propositū vz. Jesu nostra redēptio. Jesu saluator seculi. vt in festo oium sanctorum. Aue maris stel. hymni de Angelis, & alij vt videbitur, vsq ad introitum Ecclesie, vbi finienda est processio. Et cum fuerint in Ecclesia cantent sequens ℟. Antiphonam, psalmos, & orationes ℟.

Finita resumptione post Gloria Patri. incipiatur Antiphona. Benedictus. & tota dicatur ante psalmus & post psalmu. Aña.

Bene=

B Ene dictus sit dominus in virtute su a, qui ad ni hi=
lum redegit ini mico3 nostros: vt non de fi ci at laus
e ius de o re hominum. ps. Iubi la te deo oīs ter ra:
psalmū dicite nomini eius: date gloriā laudi eius.

totus dicatur cum Gloria Patri. Psalmus.

IUbilate Deo oīs terra: psalmū dicite noī eius: date gloriam laudi eius. Dicite Deo, quā terribilia sunt opera tua domine: in multitudine virtutis tuę mentientur tibi inimici tui. Ois terra adoret te ₇ psallat tibi: psalmu3 dicat noī tuo. Uenite ₇ videte opera Dei: terribilis in ꝯsilijs sup filios hoīum. Qui conuertit mare in aridam: in flumine ptransibūt pede, ibi lętabimur in ipso. Qui dominatꝛ in virtute sua: in ęternū oculi eius sup gentes respiciunt: qui exasperāt non exultentꝛ in semetipsis. Benedicite gentes Deū nostrū: ₇ auditā facite vocē laudis eius. Qui posuit aīam meā ad vitā: ₇ nō dedit in cōmotionē pedes meos. Qm̄ probasti nos Deus: igne nos examinasti, sicut examinatur argētū. Induxisti nos in laqueū: ₇ posuisti tribulationes in dorso nostro: imposuisti hoīes sup capita nr̄a. Trāsiuimus p igne3 ₇ aquā: ₇ eduxisti nos in refrigeriu3. Introibo in domū tuā in holocaustis: reddā tibi vota mea: q̄ distinxerunt labia mea. Et locutū est os meū in tribulatione mea. Holocausta medullata offerā tibi cū incenso arietum: offera3 tibi boues cū hircis. Uenite,

nite, auditę ꝛ narrabo oēs qui timetis deū: quāta fecit aīę meę. Ad ipsum ore meo clamaui: ꝛ exultaui sub lingua mea. Iniquitatem si aspexi in corde meo: non exaudiet dn̄s. Propterea exaudiuit Deus: ꝛ attendit voci deprecationis meę. Bn̄dictus Deus: qui non amouit orationē meā, ꝛ misericordiaꝫ suā a me. Gloria pat. Repetita post psal. An̄a. dicat Kyrie eleis. Christe eleis. Kyrie eleis. Pr̄ nr̄. Et ne nos. ℣. Bn̄dicamus te dominuꝫ deum regem cęli. ℟. Nō abs te victoria ꝛ sapientia. ℣. Dn̄s Deus nr̄ non scd̄ꝫ potentiā armorum. ℟. Sed vt sibi placet dat dignis victoriam. ℣. Confiteantur Dn̄o misericordię eius. ℟. Et mirabilia eius filijs hominum. ℣. Dn̄e exau. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dn̄s vobiscū. ℟. Et cum spiri. Oremus.

DEus cuius, misericordię non est numerus, ꝛ bonitatis infinitus est thesaurus, tuę pijssimę maiestati pro collatis nobis donis gratias agimus, tuam semper clementiam exorantes: vt qui te inuocantibus postulata concedis, eosdem non deserens ad pręmia futura disponas. Per Christum dominum. nostrum. Responsorium Amen. Oremus. Oratio.

ORationū nostrarū petitionē cuꝫ gratiarū actionibus suscipe dn̄e, q̄s, ꝛ pręsta: vt quos exaudire, ꝛ incolumes seruare dignatus es, ab omni in posterum animę ꝛ corporis aduersitate custodias: vt semper in tuo seruitio ꝛ amore concrescant. Per Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DEus, qui neminē in te sperantē nimium affligi ꝑmittis: sed pijs ꝑcibus ꝑstas auditū, pro petitionibus nostris votisque susceptis optatis, grās agimus ꝛ dona libamus, te pijssime dep̄cātes: vt ꝑ hęc tua bn̄ficia, q̄ nobis ꝯferre dignatus es, tuū semper magnificare nomen cōcedas. Per dn̄m. Bn̄dicamus dn̄o. ℟. Deo grās. Postea cātet Missa ꝺm deuotionem sacerdotis cū orationibus beatę Marię virginis ꝛ btōꝝ apostoloꝝ Petri ꝛ Pauli, ꝛ ꝓnoni illius ciuitatis vel terrę cū debita solēnitate.

¶ Hymni cantandi in processionibus. Hymnus.

Vexilla re gis pro deunt: Ful get crucis my= ster ium:

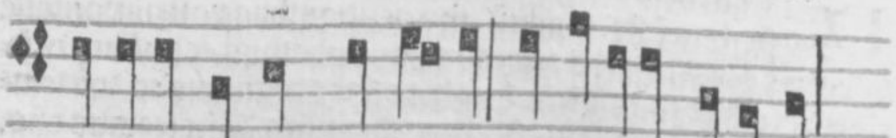
sterium: Quo carne carnis conditor, Suspensus est patibulo. Quo vulneratus insuper, mucrone diro lanceę, Ut nos lauaret crimine, manauit vnda sanguine. Impleta sunt quę concinit Dauid fidelis carmine: dicens, in nationibus regnauit a ligno Deus. Arbor decora & fulgida: ornata regis purpura: electa digno stipite, tam sancta mēbra tāgere. Beata cuius brachijs secli pepēdit p̄ciū, statera facta corporis: p̄dāque tulit tartari. O crux aue spes vnica: hoc passiōis tēpore, Auge pijs iustitiā: reisq; dona veniam. Te summa Deus Trinitas, Collaudet oīs spūs: Quos p crucis mysteriū Saluas, rege p secula. Amē. Hymnus.

Pange lingua glo ri o si prę lium cer ta mi nis:

Et su per cru cis tro phę um dic triumphū no bi lem:

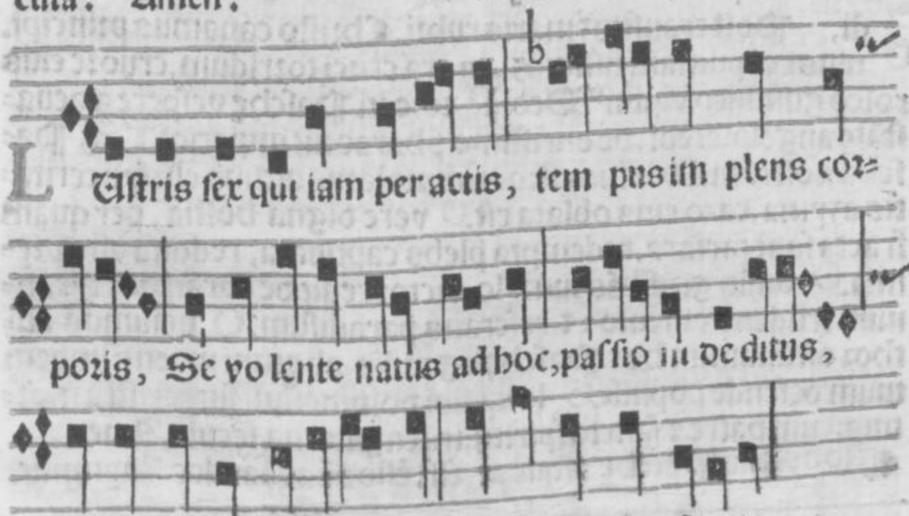
Qua li ter re dem ptor or bis im mo latus vi ce rit.

De parentis protoplasti fraude facta condolens: quando pomi noxalis morte morsu corruit: ipse lignum tunc notauit, dāna ligni vt solueret. Hoc opus nostrę salutis ordo depoposcerat: multiformis proditoris ars vt artez falleret: & medelam ferret inde, hostis vnde lęserat. Quando venit ergo sacri plenitudo temporis: missus est ab arce patris natus orbis conditor: ac de ventre virginali caro factus prodijt. Vagit infans inter arcta conditus pręsepia, membra pannis inuoluta virgo

mater

mater alligat: & manus pedesque crura, stricta cingit fascia. Gloria & honor Deo, vsquequaque altissimo: Una patri, filioque, inclyto paraclito: Cui laus est & potestas per immensa secula. Amen.

Hymnus.

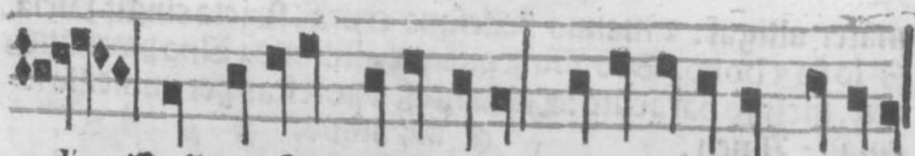

Agnus in cru ce le ua tur im mo lan dus sti pite. Hic acetum, fel, arundo, sputa, claui, lancea: Mite corpus perforatur, sanguis, vnda profluit: terra, pontus, astra, mundus quo lauantur flumine. Crux fidelis inter omnes arbor vna nobilis: Nulla sylua talem profert, Fronde, flore, germine: Dulce lignum, dulces clauos, dulce pondus sustinet. Flecte ramos arbor alta, tensa laxa viscera, Et rigor lentescat ille, quē dedit natiuitas: Ut superni membra regis miti tendas stipite. Sola digna tu fuisti Ferre secli precium, atque portum preparare, nauta mundo naufrago: Quem sacer cruor perunxit, Fusus agni corpore. Gloria & honor Deo, vsquequaqz altissimo: Una patri filioque, inclyto paraclito. Cui laus est & potestas per immensa secula. Amen.

¶ In diebus dominicis post Pascha ad vesperas. Hymnus.

D cenam a gni, pro ui di, Et sto lis albis candi- di,

di, Post transitū maris rubri, Christo canamus principi. Cuius corpus sanctissimū, in ara cruci torridum, cruore eius roseo gustādo viuimus Deo. Protecti Paschę vespere a deuastāte angelo: erepti de durissimo pharaonis imperio. Iam Pascha nostrum Christus est: qui immolatus agnus est: synceritatis azyma, caro eius oblata est. O vere digna hostia, per quam fracta sunt tartara, redempta plebs captiuata, reddita vitę pręmia. Consurgit Chr̄s tumulo, victor redit de barathro: tyrannum trudens vinculo: & referans paradisum. Quęsumus author omnium, in hoc Paschali gaudio, ab omni mortis impetu tuum defende populū. Gloria tibi domine: qui surrexisti a mortuis: cum patre & sancto spiritu, in sempiterna secula, Amen.

¶ Ab octaua Paschę vsque ad Ascēsionē ad laudes. Hymnus.

A Urora lu cis ru ti lat: Cęlum lau di bus in to-

nat: Mundus exultans iubilat. Gemens infernus vlulat. Cum rex ille fortissimus, mortis confractis viribus: pede conculcans tartara, soluit a pęna miseros. Ille, qui clausus lapide custoditur sub milite, triumphans pompa nobili, Surgit victor de funere. Solutis iam gemitibus, Et inferni doloribus: Quia surrexit Dominus, Resplendens clamat Angelus.

Tristes erant Apostoli, de nece sui Dn̄i: quem pęna mortis crudeli Serui dānarunt impij. Sermone blando Angelus Prędixit mulieribus, In Galilęa Dn̄s vidēdus est quātocyus. Ille dum pgūt cōcite, Apl̄is hoc dicere, videntes eum viuere, osculantur pedes dn̄i. Quo agnito discipuli, in Galilęā propere per-

re pergunt, videre faciem desideratã dñi. Claro Paschali gaudio, Sol mũdo nitet radio Cũ Christũ iam apl'i visu cernũt corporeo. Ostensa sibi vulnera, in Chri carne fulgida, resurrexisse dñm, Voce fatent publica. Rex Christe clementissime, tu corda nostra posside: vt tibi laudes debitas reddamus omni tempore. Quesumus author omniũ, in hoc Paschali gaudio, ab om mortis impetu tuũ defende populũ. Gloria tibi dñe, qui surrexisti a mortuis, cũ patre & sancto spũ, In sempiterna scl'a. Amē.

¶ In Ascensione Domini ad vesperas & laudes. Hymnus.

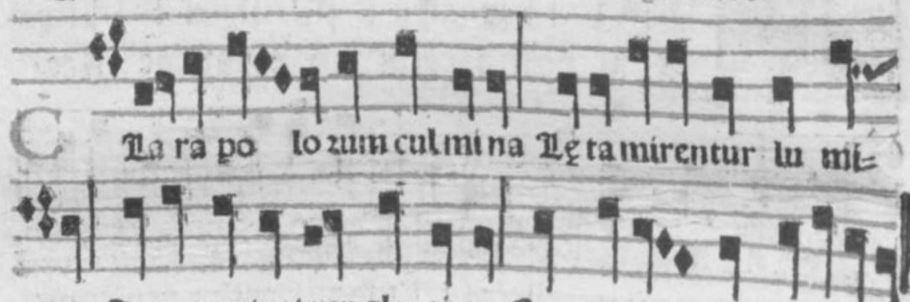
IEsu nostra redemptio: Amor & desiderium. Deus creator omnium: Homo in fine temporum. Que te vicit clementia, Ut ferres nr̃a crimina: Crudelē mortē patiēs, vt nos a morte tolleres? Inferni claustra penetrans, Tuos captiuos redimēs, Victor triũpho nobili Ad dexterã pr̃is residēs. Ipsa te cogat pietas, Ut mala nr̃a superes Parcēdo, & voti cõpotes Nos tuo vultus saties. Tu esto nr̃ gaudiũ, Qui es futurus p̃miũ. Sit nr̃a in te gloria Per cũcta semp scl'a. Amen.

AEterne rex altissime: Redēptor & fidelium: Quo mors soluta deperit: Datur triumphus gratie. Scandens tribunal dextere Patris potestas omnium Collata Jesu celitus, Que non erat humanitus. Ut trina rerum machina,

Do china,

china, Celestium, terrestrium, Et infernorum condita. Flectant genu iam subdita. T remunt videntes Angeli, Versa vice mortaliuz, Culpat caro, purgat caro, Regnat Deus Dei caro.

T Vesto nostrum gaudium, Manens olympo preditum, Mundi regis qui fabricam, Mundana vincens gaudia. H inc te precātes quesumus: Ignosce culpis omnibus: Et corda sursum subleua Ad te superna gratia. V t cum repente ceperis Clarere nube iudicis, Penas repellas debitas, reddas coronas perditas. T u esto nostrum gaudium, Qui es futurus premium: sit nostra in te gloria Per cuncta semper secula. G loria tibi domine, Qui scandis super sydera: Cuz patre & sancto spiritu, In sempiterna secula. Amen. Hymnus.

Q ui moriturus venerat, Perempta morte redeat, Victor ad astra nobilis, Raptis gehenne spolijs. R ecturus vt erigeret, Venditus vt redimeret, spretis errantem pascuis Quē reportat in scapulis. I am caro lutum despice, Celum tellus ingredere: Nam membris via sternitur, Qua caput ire cernitur. I esu decus Angelicum, Dulcedo, desiderium, Et nos totis visceribus Fac te ambire, quesumus. D a nobis in te viuere, Ad te cor nostrum dirige: Accendat nostra pectora Tuus amor in secula. G loria tibi Domine: Qui scandis.

In festo Pentecostes ad vesperas. Hymnus.

Eni cre a tor spi ri tus: Mentes tu o rum vi-
sita:

Qui paraclitus diceris, Donũ dei altissimi, fons viuus, ignis, charitas, Et spiritalis vnctio. Tu septiformis munere, dextre dei tu digitus, Tu rite promissum patris, Sermone ditãs gutturra. Accende lumen sensibus: Infunde amorẽ cordibus: Infirma nostra corporis, Uirtute firmans perpetim. Hostem repellas longius, pacemque dones protinus: Ductore sic te preuio Uitemus omne noxium. Per te sciamus da patrem, Noscamus atque filiũ: Te vtriusqȝ spiritum Credamus omni tpe. Gloria patri domino, Natoqȝ, qui a mortuis Surrexit, ac paraclito, In seculorum secula. Amen. ¶ Ad laudes hymnus.

Ignis vibrante lumine lingue figuram detulit: verbis vt essent proflui, & charitate feruidi. Linguis loquuntur oĩu, turbe pauent gentilium: musto madere deputant, quos spũs repleuerat. Patrata sunt hec mystice, Pasche peracto tẽpore: sacro dierũ numero, quo lege fit remissio. Te nunc, Deus pijssime, vultu precamur cernuo, prolapsa nobis celitus, largire dona spũs. Iam Chrĩs astra ascenderat, reuersus vnde venerat, pmissum patris munere, sanctũ daturus spiritum. Solennis vrgebat dies, quo mystico septẽplici orbis volutus septies, signa beata tpa. Dum hora cunctis tertia, repente mundus intonat: orantibus Aplis, deum venisse nũciat. De patris ergo lumine decorus ignis missus est: q fida Chri pectora, calore verbi compleat.

Impleta gaudēt viscera, afflata sancto spiritu, voces diuer= sas intonāt, fantur Dei magnalia. Ex omni gente cogniti, grecis, latinis, barbaris, cunctisque admirātibus, linguis lo= quuūtur omnium. Iudea tunc incredula, vesana toruo spiri= tu, ructare musti crapulam, alumnos Christi concrepat. Sed signis et virtutibus, Occurit, et docet Petrus, falsa profari per= fidos, Johele teste comprobās. Quduz sacrata pectora, tua re= plesti gratia: dimitte nunc peccamina, et da quieta tempora. Gloria patri dn̄o, natoqz, qui a mortuis, surrexit, ac paraclito, in seculorū secula. Amē. ¶ Hymni de sacratissimo sacramēto.

ci um. Fructus ventris ge ne ro si, Rex effudit gentium. Nobis datus nobis natus, ex intacta virgine: et in mundo cō= uersatus, sparso verbi semine: sui moras incolatus miro clausit ordine. In supreme nocte cene recumbens cum fratribus, ob= seruata lege plene cibis in legalibus, cibum turbe duodene se dat suis manibus. Verbum caro panez verū, verbo carnē effi= cit: fitqz sanguis Christi merum, etsi sensus deficit: ad firmādū cor syncerum, sola fides sufficit. Tantum ergo sacramentū ve= neremur cernui: Et antiquum documentum nouo cedat ritui: prestet fides supplementum sensuum defectui. Genitori geni= toqz laus, et iubilatio: salus, ho nor, virtus quoque sit, et benedi= ctio: procedenti ab vtroqz compar sit laudatio. Amē. Hymn⁹.

Sacris

Sacris so len niis iun cta sint gau di a: Et ex pre cor di is so nent pre co ni a: Re ce dant ve te ra, no ua sint om ni a: Cor da, voces, ⁊ o pe ra.

Noctis recolitur cena nouissima, qua Chrs credit agnuz ⁊ azyma dedisse fratribus, iuxta legitima priscis indulta patribus. Post agnũ typicũ, expletis epulis, corpꝰ dñicũ datũ discipulis, sic totũ oibus, qd totũ singulis, eius fatemur manibus. Dedit fragilibus corporis ferculũ: dedit ⁊ tristibꝰ sanguinis poculuz, dicẽs accipite qd trado vasculũ: oẽs ex eo bibite. Sic sacrificiũ istud instituit, cuius officiũ cõmitti voluit solis p̄sbyteris, quibꝰ sic cõgruit, vt sumãt ⁊ dent ceteris. Panis angelicus fit panis hoium, dat panis celicus figuris terminũ: o res mirabilis, mãducat dñz pauper, seruus, ⁊ humilis. Te summa deitas vnaq; poscimus, sic nos tu visita, sicut te colimus: p tuas semitas duc nos quo tendimus, ad lucem, quã inhabitas. Amẽ. Hymnus.

Verbum su per num pro di ens: Nec pa tris linquens dexteram: Ad o pus su um ex i ens, Ve nit ad vi te vesperam.

Do 3 In mor=

In mortez a discipulo suis tradēdus emulis, prius in vite ferculo se tradidit discipulis. Quibus sub bina specie carnē dedit et sanguinē: vt duplicis substantie totū cibaret hoīem. Se nascēs dedit sociuz, cōuescēs in edulinz: et moriens in pciuz, se regnās dat in pmiū. O salutaris hostia, q̄ celi pādis ostiū: bella pmunt hostilia, da robur, fer auxiliū. Uni trinoqz dn̄o sit sempiterna gloria. Qui vitā sine termino Nobis donet in patria, Amē.

In Natiuitate scī Joānis Baptiste, ad vesperas. Hymnus.

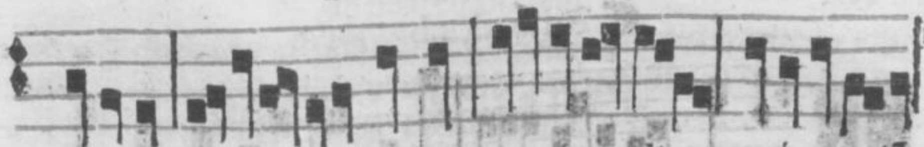

Ut queāt laxis resonare fibris Mira gestorū famu-

li tu o rum, Sol ue polluti labi i re a tū Sancte Joānes.
Nūcius celso veniēs olympo, Te pri magnū fore nasciturū, Nomē, et vite seriē gerēde Ordine pmit. Ille pmissi dubius supni Perdidit prōpte modulos loqle. Sed reformasti genit⁹ pēpte Organa vocis. Uētris obstruso recubās cubili Sēseras regez thalamo manētē. Hinc parēs nati meritis vterqz Abdita pādit. Antra deserti teneris sub annis, ciuiū turmas fugiēs, petisti: Ne leui saltē maculare vitaz Famine posses. Prebuit hirtū tegumen camelus Artubus sacris, strophiū bidētes: Cui latex haustū, sociata pastuz Mella locustis. Ceteri tm̄ cecinere vatū corde pśago iubar affuturū: tu quidez mundi scelus auferētē indice prodis. Non fuit vasti spatium per orbis sanctior q̄sq̄ǵ Genitus Joanne: q nefas secli meruit lauantē tingere lymphis. Gloria pri, genite qz pli: et tibi cōpar vtriusqz semp spūs alme Deus vnus, omni tempore secli. Amen. Ad laudes hymnus.

Nimis felix meritiqz celsi, nesciens labē niuei pudo-

pudoris, p potens martyr, eremiq3 cultor, maxime vatū.
Serta ter denis alios coronant aucta crementis, duplicata quosdam: trina centeno duplicata fructu te sacer ornant.
Hinc potens nostri meritis opimis pectoris duros lapides repelle, asperum planans iter: et reflexos Dirige calles. Ut pius mundi sator et redemptor mentibus pulsa liuione puris, rite dignetur veniens sacratos ponere gressus. Laudibus ciues celebrant superni, Te Deus simplex, pariterque trine: supplices at nos veniam precamur: Parce redemptis. Amen.

¶ De sanctis apostolis Petro et Paulo. Hymnus.

Ure a luce et decore roseo Lux lucis om=

ne perfu disti seculuz, De corans celos incly to mar=

ty ri o, Hac sa cra di e, que datre is ve ni am.
Janitor celi, doctor orbis pariter, Judices secli, vera mundi lumina, Per crucem alter, alter ense triumphans, Vite senatum laureati possident.
O Felix Roma, que tantorūz principum Es purpurata preciosō sanguine: Nō laude tua, sed ipsorūz meritis Excellis oēz mūdi pulchritudinē. Sit trinitati sempiterna gloria, Honor, potestas, atque iubilatio: In vnitate cui manet imperium, Ex tunc et modo per eterna secula. Amen.

¶ Ad laudes hymnus.

Am bo ne pastor Petre clemens ac ci pe Vo-

ta precantum: & pec ca ti vincu la Re sol ue ti bi po-

te sta te tra di ta: Qua cūctis cęlū verbo clau dis, a peris.
Doctor egregie Paule mores instrue, Et mente polum nos
trāsferre satage: Donec perfectum largiatur plenius, Euacua-
to quod ex parte gerimus. Sit trinitati sempiterna gloria, Ho
nor, potestas, atque iubilatio: In vnitate cui manet imperium,
Ex tunc & modo per eterna secula. Amen.

¶ Hymni de beata Maria Magdalena.

Au da mater eccle si a, Lauda Christi clemen-

ti am: Qui septē purgat vi ti a Per septiformē gra ti am.
Maria soror Lazari. Quę tot commisit crimina, Ab ipsa fauce
tartari Redit ad vitę limina. Post fluxę carnis scandala, Fit
ex lebete phiala, In vas translata glorię, De vase contumelię.
Aegra currit ad medicum, vas ferens aromaticum: Et a
morbo multiplici Verbo curatur medici. Surgentem cnm vi-

ctoria

ctoria Jesuz videt ab inferis: Prima meretur gaudia: Que plus ardebat ceteris. Uni Deo sit gloria, pro multifomi gratia: Qui culpas et supplicia remittit, et dat premia. Amen.

¶ Hymnus sequens cantatur in eodem tono.

AEterni patris vnice, Nos pio vultu respice: Qui Magdalenam hodie Uocas ad thronum glorie. In thesauro reposita Regis est drachma perdita: Gemmaque lucet inclyta De luto luci redita. Jesu dulce refugium, Spes vna penitentium, Per peccatricis meritum, Peccati solue debitum. Pia mater et humilis, Nature memor fragilis, In huius vite fluctibus, Nos rege tuis precibus. Uni Deo sit gloria, Pro multiformi gratia: Qui culpas et supplicia Remittit, et dat premia. Amen.

P Sal lat immēsas chor⁹ oīs odas: Cum Deo digne sacra Magdalene La ude sūma redeūt colēda festa Marie. Hec pedes Jesu lachrymis rigauit: Tersit et proni capitis capillis, vertici et Christi veneranda fudit hec alabastrum. Extat hec multum mulier beata: Que caput regis manibus perunxit: Queque diuinum sitienter hausit Pectore verbum. Morte surgentem cito prima vidit: Nec locum liquit lachrimans sepulchri: Donec agnouit rediisse Christum pleniter orbi. Lapsibus vite veniam precare A Deo summa pietate clara: Quo frui tecum mereamur egri Luce per euuz. Gloriam patri resonemus omnes, Gloriam nato canat omnis ordo: flamini sancto pia vox resultet, omne per euum. Amen.

N Ar di Mari a pi sti ci Sumpsit libram, mox optimi

mi Vn xit be a tos Domini Pedes, rigando lacrymis.
Honor, decus, imperium sit trinitati vnicę: patri, nato, paraclito: ꝑ infinita sc̄la. Amen. ¶ Hymnus de beata virgine Maria.

Ue Maris Stella: De i ma ter al-

ma: Atque sem per virgo Fe lix cę li por ta.
Sumēs illud aue Gabrielis ore, funda nos in pace, mutās Euę nomen. Solue vincla reis, profer lumē cęcis, mala nostra pelle bona cuncta posce. Monstra te esse matrem: sumat per te preces, qui pro nobis natus, tulit esse tuus. Uirgo singularis, inter omnes mitis, nos culpis solutos, mites fac, et castos. Uitam pręsta puram: iter para tutum: vt videntes Jesum semper collętemur. Sit laus Deo patri: summo Christo decus, spiritui sancto, tribus honor vnus. Amen. Hymnus.

Q Uez ter ra pōtus ę tera colunt a dorāt prę dicant:

trinaz regentez machinā Claustrū Mari ę baiulat.
Cui luna sol, et omnia deseruiunt per tempora: ꝑfusa cęli gratia Gestant puellę viscera. Beata mater, munere cuius, supernus

pernus

pernus artifex mundum pugillo continēs, ventris sub arca clausus est. Beata celi nuncio, fecunda sancto spiritu: desideratus gentibus cuius per aluum fusus est. Gloria tibi domine.

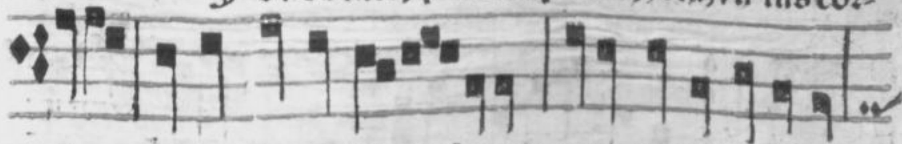

Quod Eua tristis abstulit, tu reddis almo germine: intrēt vt astra flebiles, celi fenestra facta es. Tu regis alti ianua, & porta lucis fulgida: vitā datā p vrginē Gentes redēpte plaudite, Gloria tibi.

In festo sancti Michaelis ad vesperas. Hymnus.

Collaudamus venerantes omnes celi milites: Sed precipue primatem celestis exercitus, Michaelem in virtute conterentē zabulon. Quo custode procul pelle, Rex Christe piissime, omne nefas inimici: mundo corde, & opere paradiso redde tuo nos sola clementia. Gloriam patri melodis personemus vocibus:

bus: gloriam Christo canamus, gloriam paraclito: Qui trinus & vnus Deus extat ante secula. Amen. Ad Laudes hymnus.

Hriste sctõrũ dec⁹ Angelorũ, Rector humani generis & author: Nobis eternũ tribue benign⁹ scãdere celũ.
Angelũ pacis Michael ad istã celitus mitti rogitamus aulaz: Nobis vt crebro veniente crescant, prospera cuncta. Angelus fortis Gabriel, vt hostem pellat antiquũ, volitet ab alto, sepius templum veniens ad istud Visere nostrum. Angelũ nobis medicũ salutis Mitte de celis Raphael, vt omnes sanet egrotos, pariterqз nr̃os dirigat actus. Hinc Dei nr̃ igenitrix Maria, totus & nobis chorus Angelorum semper assistat, simul & beata cõcio tota. Prestet hoc nobis deitas beata patris ac nati, pariterqз sancti spiritus, cuius reboat in omni gloria mundo. Amẽ.
¶ In festiuitate omnium Sanctorum ad vesperas. Hymnus.

Hrist e redẽptor omniuz, Cõserua tuos famulos, Be a te semper virginis Placatus sanctis precibus.
Beata quoque agmina Celestium spirituũ Preterita, presentia, Futura mala pellite. Vates eterni iudicis, Apostolique Domini, Suppliciter exposcimus, Saluari vestris precibus. Martyres Dei inclyti, Confessoresque lucidi, Vestris orationibus Nos ferte in celestibus. Chori sanctarum virginuz, Monacho-

nachorumque omnium, Simul cum sanctis omnibus, Consortes Christi facite. Gentem auferte perfidam Credentium de finibus: Ut Christo laudes debitas Persoluamus alacriter. Gloria Patri ingenito, Eiusque vnigenito, Una cum sancto spiritu, In sempiterna secula. Amen. ¶ Ad laudes hymnus.

Eiu sal ua tor se cu li, Redemptis o pe sub=

ue ni: Et pi a de i ge ni trix, Sa lu tem po sce mi se ris.
Cetus oēs angelici, Patriarcharū cunei, Et pphetar merita, Nobis pcent veniā. Baptista Chri pui⁹, Et clauiger ethereus, Cū ceteris apl̄is, Nos soluāt nexu criminis. Chorus sacratus martyrū, Cōfessio sacerdotū, & virginalis castitas Nos a pcis abluāt. Monachorū sufragia, Oēsqz ciues celici Annuāt vocis supplicū. Et vite poscāt pmiū. Laus, honor, virt⁹, gloria Deo patri & filio: sancto simul paraclito, In seculorum secula. Amē.
¶ In Natalitijs aplorum ad vesperas & ad laudes. Hymnus.

Xul tet celū laudibus: Resultet terra gaudijs:

Apo sto lo rum glo riam Sa cra ca nunt so len ni a.
Uos secli iusti iudices, Et vera mundi lumina, Uotis pcamur cordiū, Audite pces supplicū. Qui celum verbo clauditis: serasque eius soluitis: nos a peccatis oībus soluite iussu qsumus. Quorū precepto subdit salus, & languor omniuz, sanate egros moribus,

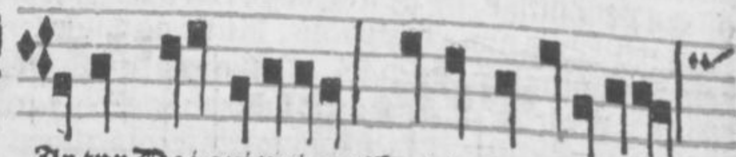
morbus, nos reddentes virtutibus. Ut cum iudex aduenerit Chr̄s in fine seculi: nos sempiterni gaudij faciat esse compotes. Deo patri sit gloria. Eiusq; soli filio, Cum spiritu paraclito, Et nunc ⁊ in perpetuum. Amen. ¶ De vno martyre, Hymnus.

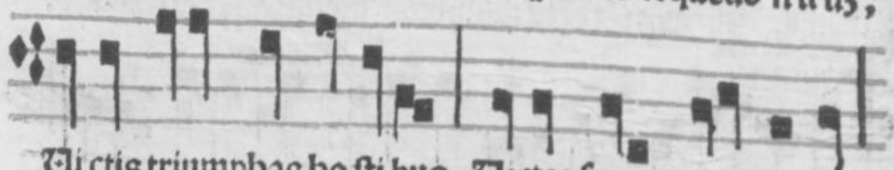

Eus tu o rum mi li tuȝ Sors, ⁊ corona, pre=

minū, Laudes canentes martyris Absolue nexu criminis. Hic nempe mundi gaudia, Et blandimenta noxia, Caduca rite deputans, Peruenit ad cęlestia. Pęnas cucurrit fortiter, Et sustulit viriliter, pro te effundens sanguinem, ęterna dona possidet. Ob hoc precatu supplici te poscimus pijssime: In hoc triumpho martyris, Dimitte noxam seruulis. Laus ⁊ perennis gloria Deo patri, ⁊ filio: Sancto simul paraclito, In seculorum secula. Amen. ¶ Ad laudes, Hymnus.

Ar tyr De i qui vni cuȝ Patris sequēdo fi li uȝ,

Victis triumphas ho sti bus, Victor fruens cę le sti bus. Tui precatus munere, Nostrum reatum dilue, Arcens mali cōtagiū, vitę remouens tędiū. Soluta sunt iam vincula tui sacrati corporis: Nos solue vinclis seculi, amore filij dei. Deo p̄ri sit gloria, eiusq; soli filio, Cū spiritu paraclito, Et nunc ⁊ in perpetum. Amen. ¶ De pluribus martyribus ad vesperas hymnus.

San=

Anctorũ meritis inclyta gaudia Pãgamus socij, gestaqꝫ fortia: Naꝫ gliscit animus, pro mercẽtibus

Victorum genus optimum. Hi sunt, quos retinens mundus inhorruit: Ipsum nam sterili flore peraridum Spreuere penitus: teque secuti sunt, Rex Christe bone celitus. Hi pro te furias, atque ferocia Calcarunt hominum seuaque verbera: Cessit his lacerans fortiter vngula: Nec carpsit penetralia. Ceduntur gladijs more bidentium, Non murmur resonat, non querimonia: sed corde tacito mens bene conscia Conseruat patientiam. Que vox, que poterit lingua retexere, Que tu martyribus munera pparas: Rubri nã fluido sanguine laureis Ditantur bene fulgidis. Te summa deitas, vnaque poscimus: Ut culpas abluas, noxia subtrahas, Des pacem famulis, nos quoque gloriam Per cuncta tibi secula. Amen.

¶ De pluribus martyribus ad laudes. Hymnus.

Ex gloriose martyruꝫ, Corona confitentiũ, Qui respuentes terrea Perducis ad celestia. Aurem

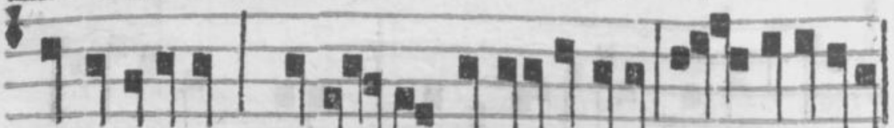
Aurẽ benignã protinus Appone nr̃is vocibus: Trophea sacra pãgimus: ignosce qđ deliquimus. Tu vincis in martyribus, parcẽdo ꝯfessoribꝰ: tu vice nr̃a crimina, donãdo idulgẽtiã. Deo pri sit glia: eiusq3 soli filio: cũ spũ paraclito: ⁊ nũc ⁊ in ppetuũ. Amẽ.

¶ In Natalitijs vnius cõfessoris ad vesperas. Hymnus.

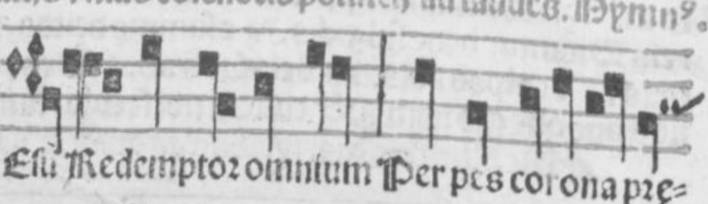
Ste cõfessor domini sacratꝰ, Festa plebs cuiꝰ ce-

lebrat p orbem. Hodie letus meruit secreta Scan dere celi. Qui pius, prudens, humilis, pudicus, sobrius, castus fuit, ⁊ qetꝰ: vita dũ p̃sens vegetauit eius corporis artus. Ad sacrũ cuiꝰ tumulũ frequẽter mẽbra lãguẽtum modo sanitati, Quolibet morbo fuerint grauata, restituunt. Unde nũc nr̃ chorus, in honore ipsius, hymnuz canit hũc libenter: vt pijs eius meritis iuuemur oẽ p euũ. Sit salus illi, decus, atq3 virtus: q supra celi residens cacumẽ, totius mundi machinã gubernat, trinus ⁊ vnus. Am.

¶ In Natalitijs vnius cõfessoris põtificis ad laudes. Hymnꝰ.

Esu Redemptor omnium Per pcs corona pre-

sulum, In hac di e clemen ti us Nostris faueto precibus. Qui sacri qua nominis cõfessor almus claruit: huius celebrat annua deuota plebs solennia. Qui rite mũdi gaudia huius caduca respuens, cũ Angelis celestibus letus potit premijs. Huius benignus annue nobis sequi vestigia: huius p̃catu, seruulis

Dimitte

Dimitte noxā criminis. Sit Christe rex pijssime, tibi, patrique gloria, Cum spiritu paraclito, Et nunc & in perpetuum. Amen.

¶ In Natalitijs vnius confessoris ad Laudes. Hymnus.

Esu co ro na celsior, Et ve ri tas sub li mior,

Qui con fi ten ti ser uulo Red dis pe ren nę prę mium.

Da supplicanti cętui, obtentu huius optimi, remissionem criminum, Rumpendo nexum vinculi. Anni recurso tempore, Dies illuxit lumine: quo sanctus hic de corpore Poluz migrauit prępotēs. Hic vana terrę gaudia, Et luculenta pdia Polluta sorde deputās, Ouans tenet cęlestia. Te Christe rex pijssime, hic cōfitendo iugiter, calcauit hostez fortiter, superbū ac satellitem. Virtutū actu, & fide, Confessionis ordine, Ieiuna membra deferens, dapes supernas obtinet. Proinde rex pijssimę, precamur omnes supplices: huius almi gratia, Nobis remittas debita. Gloria patri, domino, Gloria vnigenito, Vna cum sancto spiritu, In sempiterna secula. Amen. ¶ De virginibus Hymni.

Irginis proles, opifexqz mr̄is: Virgo quē gessit,

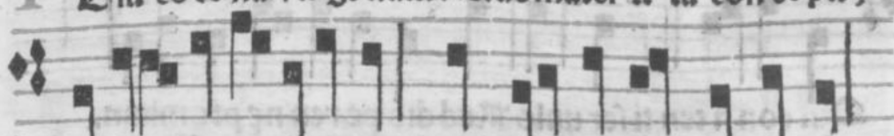

peperitqz virgo: Virginis festū canimus, trophęū accipe votuz. Hęc tua virgo duplici beata Sorte, duz gestit fragilem domare corporis sexū, domuit cruentū corpore seclūz. Vnde nec mortem, nec amica mortis sęua pęnarū genera pauescens, sanguine fuso

meruit sacratum Scandere cęlum. Huius obtētu Deus almē nr̄is Parce iā culpis, vitia remittens: Quo tibi puri resonemus almū pectoris hymnū. Gloria pr̄i, genitęq; pli, Et tibi compar vtriusq; semp Spūs alme, Deus vnus, omni Tēpore secli. Am̄.

IEsu co ro na vir gi num: Quē mater il la con ce pit,

Quę so la vir go pe pe rit: Hec vota clemens ac ci pe. Qui pascis inter lilia, septus choreis virginū, sponsas decorās gloria, spōsisq; reddēs pmia. Quocūq; pgis, virgines sequuntur, atq; laudibus post te canētes cursitāt: hymnosq; dulces psonant. Te deprecamur largius: nr̄is adauge sensibus, nescire prorsus oīa corruptionis vulnera. Laus, honor, virtus, gloria, Deo Pr̄i, & Filio, sācto simul paraclito, In seculorū secula. Am̄.

¶ In dedicatione Eccl'ę ad vespas, & ad nocturnū. Hymnus.

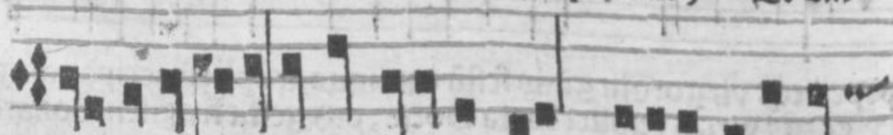

Vrbs be a ta Hie ru salem, dicta pa cis vi si o,

Quę constru i tur in cę lis vi uis ex lapidibus, Et An-

gelis co ro na ta vt spon sa ta comite. Noua ve ni ens e cęlo nuptiali thalamo, pręparata, vt sponsata copuletur Dn̄o:

Platee

Plateę ⁊ muri eius ex auro purissimo. P orte nitēt margaritis, adytis patētibus: Et virtute meritoꝝ illuc introducitur oīs, q ob Christi nomen hic in mundo premitur. T unsionibus, p̄ssuris expoliti lapides, suis coaptantur locis, p manū artificis, disponuntur permansuri, sacris ędificijs. G loria ⁊ honor Deo, vsquequaque altissimo: vna pr̄i, filioqꝫ, inclyto paraclito: cui laus est ⁊ potestas per immensa secula. Amē. ¶ Ad Laudes Hymnus.

Quem Si on san cta su sce pit, in quo cre dēs per manet.
O mnis illa Deo sacra ⁊ dilecta ciuitas, plena modulis in laude ⁊ canore iubilo, Trinum Deū, vnicumqꝫ cū fauore prędicat. H oc in templo summe deus exoratus adueni: Et clementi bonitate precū vota suscipe: Largā benedictionē hic infunde iugiter. H ic promereantur oēs petita acquirere, Et adepta possidere cū scīs perenniter, Paradisum introire translati in requiem. G loria ⁊ honor Deo vsquequaqꝫ altissimo, vna pr̄i, filioque ⁊ inclito paraclito: Cui laus est ⁊ potestas p immensa secula. Am. Ca. 26.

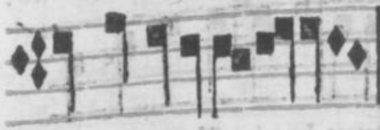
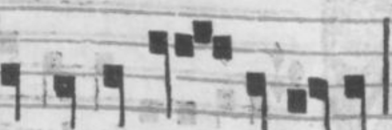
¶ Ordo ad recipiēdū pcessionaliter p̄latū vel legatum.

C Um p̄lat⁹ vel legat⁹ aliqđ oppidū insigne est ingressurus, pcessio cleri ex more loci ordinata cum cruce pcedit illi obuia extra portā oppidi. Et cū legatus siue p̄latus aduenerit, p̄latus eius loci, siue primaꝫ dignitatē habēs, indutus superpelliceo ⁊ pluuiali p̄cio, offert venienti crucē osculādā: quā legatus, seu p̄latus ex equo, vel si maluerit descendens in terrā super tapetē stratuꝫ genuflexus de-

pus devote osculatur. Tunc si intrans est eps, vel maior, aut presbyter, vel eps cardinalis, cantores incipiunt et prosequuntur anaz.

Acer dos et pon ti fex, et vir tutum o pi fex, pa-

stor bone in populo o ra pro no bis dominum.

Vel dicatur responsorium.

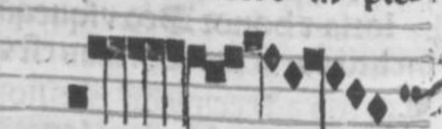
Ecce sa cerdos magnus, qui in di e bus su-

is placu it De o. I de o in re iura n-

d o fecit illum dominus crescere in ple-

bem su am. ℣. Benedictionem

omnium gen ti um de dit il li: et testamentum suum

confir-

con fir mauit su per ca put e ius.

I de o. ℣. Glo ri a. I de o.

Si vero legatus recipiendus, sit diaconus cardinalis, cantatur responsorium sequens.

Idelis atque prudens dispensator

in magni patris famili as domo cōstitutus erat. Ut cō-

seruis su is mensuram tri ti ci ero ga ret.

℣. Pro sa lu te ⁊ augmēto gregis si bi cōmis si, cu-

ra per ui gi li sol li ci tus e rat.

Ut cum ser uis su is.

Si autem duo, vel plures reciperentur legati, etiā ſi nō essent episcopi, vel presbyteri cardinales, cantent aṅam.

Os estis ciues sanctorū, ⁊ domestici dei sup edificati super fundamentū a po stolorū ⁊ prophe tarum.

Postea dicatur responsorium.

Iues a posto lo rum, ⁊ domesti ci De i aduene runt hodi e, Portan tes pa cem, ⁊ il luminantes pa tri am, Da re pacem gentibus,

bus, & libera re populum do mi-

ni, Allelu ia. ℣. Audi te preces supplicum vi-

te eterne poscentes premi a: qui fertis in dextris ma-

nipulos iusti ti e: qui que gaudentes adueni-

stis ho di e. Portantes. ℣. Glo ri a

Patri & Fili o: & Spiri tu i san cto.

Da re. vel Allelu ia.

In porta aũt oppidi cõsueuerũt priores illius obuiare legato vel prelato primo intranti, ac illum benigne suscipere, & associare, ac baldachinũ sup eum deferre. Incepta añia, ꝓcessio, q̃ locuz habere debet imediate añ crucẽ plati, ordine suo ꝓgredit: & cãtant post dictas añas, seu rñso-

ria, alia

ria, alia cantica, vel hymni: prout magis placebit: vsq3 ad eccle-
siā principalē loci. Equitantes vero oēs equitare debēt ante p=
cessionē. Togati vero debent legatū, seu prelatū sequi. Cum aūt
platus seu legatus descēderit, τ intrauerit portā principalis ec=
clesie, platus ecclesie, seu maiorē dignitatē habēs, indutus, vt
supra, detecto capite, offert illi aspersoriū cū aqua benedicta: qd
prelatus seu legatus accipiens aspergit primo seipsum, deinde
alios. Tum idē prelatus ecclesie, seu primā dignitatē habens,
offert ei nauiculam, aliquo alio sacerdote superpelliceo induto
thuribulū porrigente, τ legatus seu platus imponit incensum, τ
statim platus ecclesie, seu alius dignior incensat ipsuz platū, seu
legatū stantē cū capite detecto more ɔsueto. Deinde procedunt
ad altare maius ecclesie: τ ibi super faldistorio ante infimū gra=
dū altaris parato procūbit τ orat prelatus seu legatus. Interim
vero platus ecclesie, seu dignitatez maiorez habēs stans in cor=
nu epistole altaris versus ad orātē detecto capite dicit. ℣. Pro=
pterea noster aspice deus. ℟. Et respice in faciem Christi tui. Cum
oībus subsequentibus si receptus sit prelatus, aut legatus, epi=
scopus, vel presbyter cardinalis. Si vero sit diaconus cardina=
lis, omisso. ℣. precedente: dicit sequens tantū. ℣. Saluū fac ser=
uum tuum domine. ℟. Deus meus sperantem in te. ℣. Mit=
te ei dñe auxilium de sancto. ℟. Et de sion tuere eum. ℣. Nihil
pficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis non apponat no=
cere ei. ℣. Dñe exaudi orationē meā. ℟. Et clamor meus ad te
veniat. ℣. Dñs vobiscum. ℟. Et cū spiritu tuo. Oremus. Orō.

Omnipotens sempiterne deus, qui facis mirabilia magna
solus, pretende super hunc famulum tuū, τ cunctas cōgre=
gationes illi cōmissas, spiritum gratie salutaris: τ vt in veritate
tibi cōplaceat, ppetuū ei rorem tue benedictionis infunde. Per
Christū dñm nostrū. ℟. Amen. His dictis, cātores cantāt ali=
quā añaz eis magis placentez, de sancto patrono ecclesie, cum
versiculo de eodem sancto. Et cum dr versiculus, surgit platus,
vel legatus: ascendit ad altare, osculatur illud in medio, pcedit
ad cornu eple, vbi stās ad ipsuz altare versus cātat orōnē de di=
cto scō: deinde ad mediū altaris reuertitur, vbi stans dat bene=
dictionē solēnē pplo, dicēs. Sit nomē dñi bñdictū τc. Qua da=
ta facit pmulgari p vnū ex suis, siue ex beneficiatis ecclesie in=
dulgentias,

dulgentias, quas ipse p̄sentibus ꝯcedit: deinde p̄latus ecclesię ꝛ alij, dimissis paramētis, associāt illū vsqꝫ ad diuersoriū suuꝫ.

¶ Ordo ad recipiendum Episcopum nouiter creatum.

Cum vero nouus p̄latus primo ad oppidum aliquod suę diecesis veniens recipitur, loco orationis prędictę scilicet **Omnipotens sempiterne Deus, qui facis mira.** dicitur sequens. Oratio.

Deus oium fidelium pastor ꝛ rector: famulū tuū N. quem ecclesię tuę pręesse voluisti, propitius respice: da ei, q̄s, verbo ꝛ exemplo quibus pręest proficere: vt ad vitā vna cū grege sibi credito perueniat sempiternam. Per Chrm dn̄m nr̄m. ℟. **Amen.**

¶ Ordo qualiter recipi debeat episcopus, quando venit ad visitandas parochias. **Cap. 27.**

Pontifex visitaturus parochias suas cum ad oppida suę diecesis peruenerit, recipitur processionaliter eo ordine put supra in receptione pręlati, seu legati dictū est, hoc solo dempto q̄ loco oronis. O **ps sempiterne deus, q facis mirabilia magna ꝛc.** seu D **eus oium fideliū pastor ꝛ re.** ipso p̄lato añ altare in faldistorio genuā flectēte, dr̄ sequens oro.

Deus humiliū visitator, qui eos paterna dilectione consolaris, pretende societati nostrę gratiam tuam: vt per eos in quibus habitas, tuū in nobis sentiamus aduentū. Per Christum dominum nostrū. ℟. **Amen.** Qua finita, pontifex surgit, osculatur illud in medio, ꝛ ibideꝫ populo solenniter benedicit. Deinde versus ad populū sedēs ibidē in aliqua sede, seu faldistorio, vel stans apodiatus ad altare, ascendit ad altare maius, prout sibi magis placebit, proponit populo causas aduētus sui: qꝛ sacri canones ꝛ ecclesiasticus ordo hoc fieri pręcipiunt pp̄ multa. ¶ Primo, ad absoluendas aīas defunctoruꝫ. ¶ Scdo, vt sciat ꝛ videat qualiter ecclesia ipsa spiritualiter ꝛ tp̄aliter gubernetur. Quō se habeat in ornamentis. Qualiter ibi ecclesiastica sacramenta ministrentur, ꝛ diuina officia peragant. Quale seruitiū ibi impenditur. Qualis sit vita ministroruꝫ ꝛ populi, vt ex officio inq̄sitionis suę, p eū siqua in p̄missis corrigēda fuerint, corrigant ꝛ emendent. Et p̄cipit fieri libros, ꝛ alia necessaria ecclesiastica ornamēta. ¶ Tertio, ad adulteria, fornicationes, sortilegia, diuinationes, ꝛ similia publica in populo puniēda, ad

ca, ad quod interdū non sufficiūt ecclesiarū rectores. Ostendēs diligenter populo, q̄ dānabilia ꝛ detestanda sint crimina ipsa. ❡ Quarto, pp casus, qui de iure vel cōsuetudine ad Episcopū duntaxat pertinere noscuntur, qui in cōstitutionibus synodalibus cōtinentur, de quibus nullus alius se intromittere potest: Protestās plebi, q; siqs, vel si qua in aliquo ipsorū casuū, vel in quocūq; alio cōsilio eius indiguerit, paratus sit benigne audire, ꝛ ɔsiliū ꝛ absolutionē impendere, ac pęnitentiā misericorditer iniungere salutarē. ❡ Quinto, ad exhibendum sacramentū cōfirmationis, qd nullus alius nisi solus episcopus ex diuina ꝛ apostolica institutione dare pōt. ❡ Sexto, īducit diligēter populū ad pęnitentiam, ꝛ instruit in ecclesiasticis sacramētis, ꝛ in articulis fidei, ꝛ qualiter debēt declinare a malo ꝛ facere bonū, Fugere vitia ꝛ sectari virtutes. Alteri nō facere qd sibi fieri nolunt. His expletis fit populo ɔfessio ꝛ absolutio generalis, ꝛ indulgentia dat per pontificē. Post hęc pontifex deposita cappa, induit amictu, stola, pluuiali violacei vel nigri coloris, ꝛ mitra simplici: ꝛ stans cū mitra iuxta altare, versus ad populū, incipit āñam. **Si iniquitates.** Deinde cū ministris, seu capellanis suis dicit ps. **De profundis. fo 64.** ꝛ terminet per **Requiē ęternā.** Tum dicit totā āñam **Si iniquitates obseruaueris dñe, dñe qs sustinebit?** Qua dicta, deposita mitra dicit **Kyrie elei. Chrīe elei. Kyrie eleis. Pr nr.** qd secrete cōpletur. Et interī accepto aspersorio cū aqua benedicta, terrā aspergit ante se, deinde imposito incenso in thuribulo ꝛ illo benedicto eodē modo incensat. Quo facto pnūciat. ℣. **Et ne nos.** ℟. **Sed lib.** ℣. **In memoria ęterna erunt iusti.** ℟. **Ab auditione mala non timebunt.** ℣. **A porta inferi.** ℟. **Erue domine aīas eorum.** ℣. **Requiē ęternam dona eis dñe.** ℟. **Et lux perpetua luceat eis.** ℣. **Dñe exaudi.** ℟. **Et clamor.** ℣. **Dñs vobiscum.** ℟. **Et cum spū tuo. Oremus.** Oro.

DEus, qui inter apostolicos sacerdotes famulos tuos pontificali fecisti dignitate vigere, pręsta, quęsumus: vt eorum quoque perpetuo aggregentur consortio. Per Chrm dñm nostrū. ℟. **Amen.** Deinde aqua benedicta, thuriferario, duobus ceroferarijs, Cruce, ꝛ clero pręcedētibus, ꝛ cantātibus ℟. **Qui Lazarum.** cum versu, supra **fol. 169.** Pontifex cum mitra exit ad cęmeteriū, interim dicens cum ministris suis antiphonam.

Si ini-

Si iniquitates obseruaueris dñe. ps De profundis. fol. 264. vsque ad finem cum Requiem eternam. & añ Si iniquitates obseruaueris dñe dñe qs sustinebit? Quibus omnibus dictis, cum fuerint in medio cemeterij, firmãt se suo ordine: & chorus cantat. ℟. Libera me dñe de morte eterna. cuz suis versiculis, & Requiem eternam. fol. 164 Tum repetitur. ℟. Libera me domine, vsque ad primũ. ℣. Interim dum. ℟. repetitur, offertur per digniorem ecclesie nauicella, & per alium ex ministris thuribulum pontifici: qui imponit incensum more consueto. ℟. repetito, Chorus cantat Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleis. Mox pontifex mitra deposita cõuenienti voce dicit Pater nr̃. Deinde aspergat & incẽsat prout fecit in ecclesia. Quo facto dicit. ℣. Et ne nos induc. ℟. Sed libera. ℣. In memoria eterna erunt iusti. ℟. Ab auditione mala nõ timebunt. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe alas eorum. ℣. Requiem eternam. ℟. Et lux perpetua. ℣. Dñe exaudi orationem meã. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vob. ℟. Et cũ spũ tuo. Oremus. Oratio.

DEus, qui inter apostolicos sacerdotes famulos tuos sacerdotali fecisti dignitate vigere, presta quesumus, vt eorum quoque perpetuo aggregentur consortio. Alia oratio.

DEus venie largitor & humane salutis amator, qs clementiam tuã: vt nostre congregationis fratres, propinquos & benefactores, qui ex hoc seculo transierũt, beata Maria semper virgine intercedente cuz omnibus Sanctis tuis, ad perpetue beatitudinis consortium peruenire concedas. Alia oratio.

DEus, cuius miseratione anime fidelium requiescunt: famulis & famulabus tuis oĩbus hic, & vbique in Chr̃o quiescentibus, da propitius veniam peccatorum: vt a cunctis reatibus absoluti, tecum sine fine letentur. Per eundem Christum dominum nostrum. ℟. Amen. ℣. Requiem eternam dona eis dñe. ℟. Et lux perpetua. Tum duo cãtores dicunt. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. Et mox pontifex eleuata dextera, producit signum crucis ab omni parte super cemeteriuz. Tunc accepta mitra per pontificem, reuertuntur omnes ad ecclesiam ordine quo venerunt, choro dicente cõgruẽti voce sine nota totũ ps. Miserere mei deus sm magnam misericordiam tuam cum ℣. Requiẽ eternaz dona dñe eis ℟. Et lux ppetua luceat eis. Quẽ et põtifex ipse dicit voce demissa cũ ministris seu capellanis suis:

nis suis: quibus dictis, et pontifice ad chorum ante maius altare prono, Pontifex deposita mitra stans ibidem in medio versus ad altare dicit Kyrie elei. Christe elei. Kyrie eleison. Pater noster. ℣. Et ne nos. ℟. Sed lib. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorum. ℣. Domine exau. ℟. Et cla. ℣. Dominus vob. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

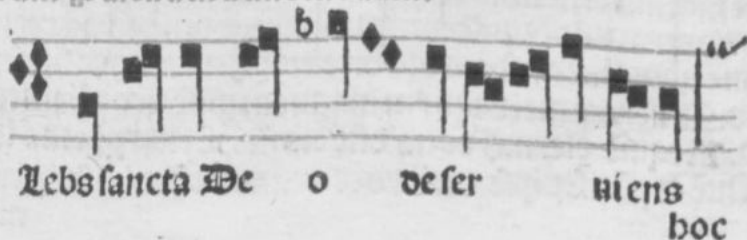
Absolve, quesumus domine, animas famulorum famularumque tuarum ab omni vinculo delictorum, ut in resurrectionis gloria inter sanctos et electos tuos resuscitati respirent. Per do.

His peractis, depositis stola et pluviali nigris, seu violaceis, et assumptis albis, poterit pontifex confirmare pueros, premissa monitione, et aliis servatis, prout in pontificali libro notatum est: aut, si placet, poterit pontifex illud pro alia hora vel die reservare, et successive alia facere, que supra proposuit se facturum. Expedita itaque confirmatione, et benedictis ornamentis, si qua benedicenda sunt, depositisque indumentis ecclesiasticis; confessiones, deinde querelas, si que sunt, audit. Tum de conversatione cleri et populi, ac qualiter spiritualia et temporalia in ipsa ecclesia ministrantur, et de libris ac ornamentis diligenter de plano inquirit. Peracta demum visitatione illius loci, et omnibus expeditis, cum discedere voluerit pontifex, in suo habitu communi accedit ad ecclesiam: et stans ante altare in cornu epistole versus ad illud dicit psalmum. De profundis. 264. totum cum Requiem eternam. et antiphona. Si iniquitates. Deinde dicit Pater noster. ℣. Et ne nos. ℟. Sed lib. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorum. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te ve. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum. Oremus.

Deus cuius miseratione anime fidelium requiescunt, famulis et famulabus tuis omnibus hic et ubique in Christo quiescentibus da propitius veniam peccatorum: ut a cunctis reatibus absoluti, tecum sine fine letentur. Per eundem Christum dominum nostrum. ℟. Amen. Post hec discedit quo voluerit.

¶ Pronunciatio future pasche in die Epiphanie. Cap. 28.

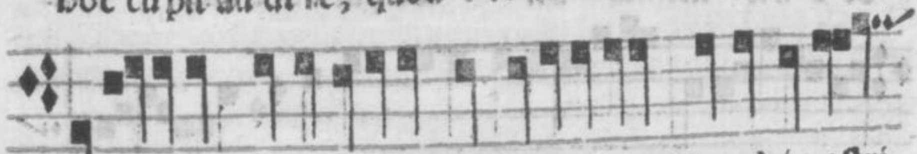
¶ In die Epiphanie cantato Euangelio, diaconus pronunciat futurum Pascha in hunc modum.

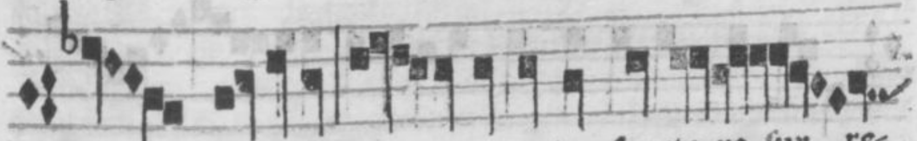
Plebs sancta De o de ser ui ens hoc

hoc cu pit au di re, quod ⁊ vi de re de si de rat.

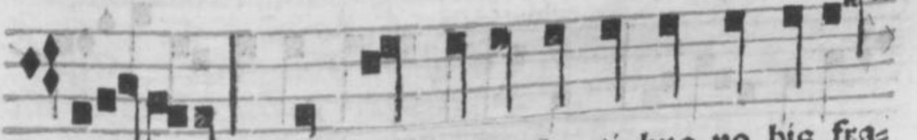
Ergo si cut ga ui si estis de na ti ui ta te Domini nostri

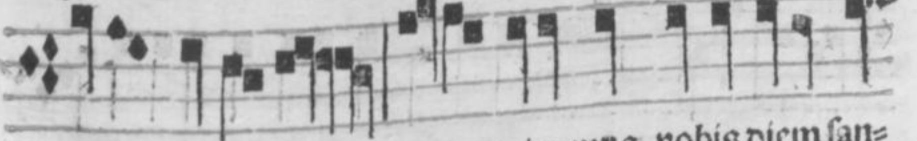
Je su Chri sti, i ta ⁊ de e ius sancta re sur re=

cti o ne annunci a mus vo bis v ni uer sa le

gau dium. Qua pro pter a stan ti bus vo bis fra=

tres cha ris si mi, annun ci a mus vobis diem san=

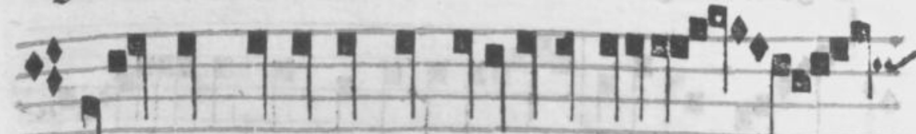
ctum ac sa cra tis si mum Pa sche: quod e rit die,

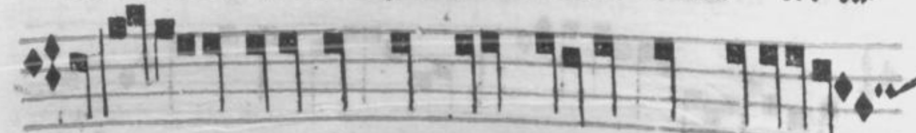
di e N. mensis N. Ca put vero qua dra-

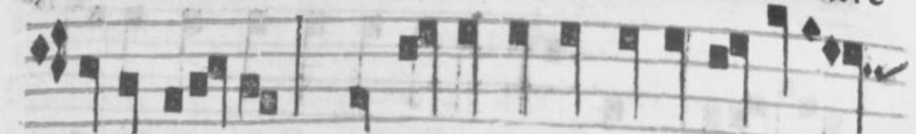
ge si mę e rit di e N. men sis N.

Et nos cum fi de ꝛ pro speri ta te, se u ala cri ta-

te, ad il lum diem sanctum ꝛ sa cratis si mum per ue ni re

stu de a mus: prę stan te do mi no no stro Je su

Chri sto. Cu i est honor ꝛ glo ri a per in fi ni ta

se cu lo rum se cu la. A men.

¶ Antiphone dicende post Completorium. Cap. 29.

¶ Añe subscripte cantant post Cõpletoriũ p totũ annũ ordine subscripto. A primo sabbato de Aduẽtu vsqz ad Purificationem beate Marie dicitur **Alma Redẽptoris**. A purificatione vsqz ad pascha dicitur **Aue Regina celorũ**. A pascha vsque ad octauam Pentecostes dicitur **Regina celi leta**. Ab octaua Pentecostes vsque ad Aduentum dicitur **Salue Regina**. Antiphona.

Al ma Redemptoris ma ter: que peruí a ce li por ta ma nens: et Stel la ma ris: succurre ca den ti (surge re qui curat) populo. Tu que genu i sti na tu ra miran te tuum sanctũ geni to rem. Uir go pri us ac po ste rius: Gabri e lis ab o re sumens illud

illud a ue peccatorum mise re re. Antiphona.

A ue Re gi na Ce lo rum. A ue Domina An ge lo rum: sal ue radix et porta, ex qua mundo lux est or ta. Gaude glo rio sa super omnes spe cio sa. Va le valde decora: et pro no bis semper Chri stum ex o ra. Aña. Regina celi letare. fol. 266.

S Al ue Re gi na misericor di e.

Vita,

Vi ta, dul ce do ⁊ spes nostra sal ue. Ad te
cla ma mus exu les fi li j Eue. Ad te su spi ra mus
gementes ⁊ flen tes in hac lacrymaruz val le. Eia.
er go aduoca ta nostra, il los tu os mi se ri cor=
des o cu los ad nos con uer te. Et Je sum bene=
di ctuz fructuz ventris tu i no bis post hoc exi=
li um o stende. O cle mens, O pi a
O q O dul=

O dulcis virgo Maria. ℣. Virgo mater ecclesie, eterne porta glorie, esto nobis refugium apud patrem et filium. O clemens. ℣. Virgo clemens, virgo pia, virgo dulcis o Maria. Exaudi preces omnium, ad te pie clamantium. O pia. ℣. Gloriosa dei mater: cuius natus est ac pater: Ora pro nobis omnibus: qui tui memori-

¶ Tractatus computi summatim excerptus ex computo Reuerendissimi patris domini Guillelmi Durantis episcopi Mimatensis, valde necessarius sacerdotibus.

Quoniam, sicut ait beatus August. 38. dist. Que ipsis. Sacerdotes cõputũ scire tenent: alioquin vix in eis nomen sacerdotis constabit. Sub quo uerbo notitiã cursus tpis lune, & calẽdarij intelligimus: qm cõputus est scientia certificandi tempus ẽm solis & lune progressum: Idcirco ad simpliciũ sacerdotũ instructionẽ, de hoc aliqua claro cõpendio perstringemus, prout ad vsum ecclesie dinoscitur pertinere. Dr aũt computus a cõputo, quia in ipso cõputando procedimus, non quia in ipso cõputare doceamur. Et est duplex cõputus. s. astronomicus, seu philosophicus: & vulgaris, seu ecclesiasticus: sed de astronomico, nil ad pñs. Uulgaris computus est scientia distinguendi tempus certa rõne, siue scientia tẽporis discretus, ẽm ecclesie vsum. Tempus est mora motus rerum variabiliũ: cuius partes decem esse dicuntur, s. annus, mensis, septimana, dies, quadrans, hora, punctum, momentũ, vncia, & atomus. Annus continet duodecim menses: quinquaginta duas septimanas, & diem vnum: trecentos sexaginta quinq; dies, & sex horas & quedam momenta. Mensis cõtinet quatuor septimanas, vel paulo plus. Septimana septem dies. Dies quatuor quadrãtes. Quadrãs sex horas. Hora quatuor pũcta. Punctum decẽ momenta. Momẽtũ duodecim vncias. Uncia quadraginta septẽ atomos. Atomus indiuisibilis est: nam atomos grece indiuisio latine dicitur: Anni ergo solaris fere duodecima pars mensis est. Septimana vero est fere quarta pars mensis. Dies naturalis septima pars septimane. Quadrans quarta pars diei naturalis. Hora sexta pars quadrantis. Punctum quarta pars hore. Momentum decima pars puncti. Uncia duodecima pars momẽti. Atomus quadragesima septima pars vncie. Ceterum duplex est annus. s. solaris, & lunaris.

¶ Incipit primus Tractatus de Anno.

¶ Quid sit annus solaris. Cap. 1.

Annus est solis anfractus, cum peractis trecẽtis sexaginta quinqꝫ dieb. sex horis, ⁊ quibusdã momentis ad eadẽ loca syderũ redit. Dĩ ergo annus, qꝛ mẽsib. in se recurrẽtib. voluitur ab an, quod est circũ, ⁊ eo is: q̃si circulariter rediens. Annus ſm diuersos diuersa hꝫ initia: qm̃ arabes ⁊ ęgyptij illũ inchoãt post solstitiũ ęstiuale. s. a septẽbri, pro eo ꝙ legit arbores in principio mũdi fructũ habuisse: ⁊ qꝛ hoc in septẽbri ꝯtingit, putãt tũc mũdũ factũ fuisse: ideoqꝫ ibi incipiũt annũ. Numa vero Põpili⁹ ⁊ Romani annũ a ianuario inceperũt, ꝓ eo ꝙ tũc vel paulo ante sol nobis incipit appropinquare. Iudęi a martio inceperũt: qꝛ in eo conditus est mundus. Et iõ dĩ ꝙ decimusoctauus dies eius est primus dies seculi. Quos oẽs quo ad aliqua computistę imitãtur. Ipsi nãqꝫ a septẽbri incipiũt r̃lares lunares, ⁊ embolismos, ⁊ epactas, ⁊ oẽs annos lunares. A ianuario vero incipiũt aureũ numerũ, ⁊ quasdã lr̃as dñicales: a martio regulares solares ꝯcurrẽtes, ⁊ quasdã lr̃as dñicales: prout in secũda parte apparebit. Sane quidã moderni ob reuerẽtiã Saluatoris computant annos a natiuitate eius. Alij vero ab eius incarnatione, i. Annunciatione B. Marię: qñ illa dixit, Ecce ancilla Dñi. ⁊c. statim enim fuit Chr̃s deus ⁊ homo, ⁊ plenus Spiritu sancto.

¶ De diuersis nominibus anni. Cap. 2.

Annorũ alius est naturalis, alius vsualis, alius legitimus, alius emergẽs, alius solaris, alius magn⁹, alius olympias, ali⁹ lustralis, alius indictionalis, alius iubileus, alius benignitatis, alius ęternitatis ⁊ glorię. ¶ Annus naturalis est cũ luna soli opponitur: vñ sol eclipsim patit. ¶ Vsualis siue tp̃alis ẽ, qui ſ. in vsuꝫ hoium, suũ initiũ hꝫ a ianuario vsqꝫ ad sequentẽ ianuariũ. ¶ Legitimus siue cęrimonalis est, qui ꝯputatur ſm lunationes ab aprili vsqꝫ in aprilẽ. Aprilis. n. est primus mẽsis apud hebręos. ¶ Emergẽs ẽ, i quo aliquod magnũ iudęis vel alijs ꝯtingit: a quo facto in illi⁹ memoriã annũ incipiũt ꝯputare. s. a quouis die. ¶ Annus solaris est spatium inquo circuit sol 12. signa zodiaci: quẽ circulũ facit, vt ꝓmissum est, in 365. diebus ⁊ fere sex horis: fere dixi, ꝓp q̃dã momẽta, q̃ adijciũtur, sicut ĩfra dicetur. Hę aũt sex horę de q̃rto in q̃rtũ annũ faciũt vnũ diẽ naturalem

bissex-

bissextilē: et annus iste cōis est oībus gentibus: et incipit qualibet die: et qualibet die finitur, transactis predictis diebus. Et iste potest etiam dici naturalis. ¶ De signis zodiaci. Cap. 3.

SIgna vero predicta sunt ista. Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libra, Scorpio, Sagittarius, Capricornus, Aquarius, et Pisces: vnde versus. Hec sunt signa poli, que semper sunt via soli. Est aries, taurus, gemini, cancer, leo, virgo, libraqz, Scorpio, chiron, capricorn⁹, vrnula, pisces. Et nota ꝙ celi habitatio stat circulorū distincta zonis: Zone autem ipse sunt quinqz: que ideo zone, vel circuli appellant: qr in circunductione sphere existunt. Zodiacus autez circulus est, qui ex linearum quinqz angulis, et ex linea cōstat. Rursus zodia grece dr̄ aīal, siue signum latine: inde zodiacus dr̄ aīal, seu signifer circulus, ex eo ꝙ in medio firmamēti sunt duodecim signa per transuersum posita, equalr̄ per circulum distincta: q̄ formis et nominibus aīalium designatur: qr sol intrans in illa ꝓprietates aīaliū quodāmodo sortitur: vel qr stelle in signis disposite sunt aīalium figuris. ¶ Signū aūt dr̄ duodecima pars zodiaci. Sol quidem intrat in aliqđ de predictis signis quolibet mense in 15. calen. fm ecclām. vnde in martio intrat in arietem 15. calen. aprilis: in aprili intrat taurum 15. cal. maij: et sic per ordinē mēsium et signorum. ¶ Primum igitur signum est aries, in quo sol dr̄ esse factus: et in quo signo est sol circa principia veris, sic dictum: qr sicut aries est aīal retro debile hñs ante aliqui roboris: sic sol in tēpore. i. in principio arietis, habet debiles vires ꝑꝑ frigus eius fortitudinem minuens: anteriora vero, que estatem respiciunt, aliquid fortitudinis, i. caloris habent. Vel sicut aries in hyeme cubat in latere sinistro: in vere autez incipit cubare in dextro: sic sol ante illud tēpus moratur in sinistro latere firmamēti, scilicet in meridie: tūc vero intrat latus dextrum. s. versus aquilonem. ¶ Secundum signum est taurus, sic dictum, quia sicut taurus fortior est ariete, sic fortioris est efficacie sol in illo tempore quo ad nos, ꝙ̄ in precedenti. Veruntñ ante est efficacior quaz post: sicut taurus ante fortior est ꝙ̄ retro. ¶ Tertium gemini, sic dictuz, qr illo tp̄e vis solis geminatur: Incipit eñ esse calidus et siccus effectiue. Vel quia tunc precipue res geminantur, idest multiplicantur. Aues enim et aīalia fetum producunt. Vel ꝑꝑ geminos siue duos gra

ans, quibus sub illo signo magis, q̄ sub alio sol eleuatur a terra. ¶ Quartū cancer, sic dictum, qꝛ cancer est aīal retrogradum, ⁊ sol tunc retrogreditur discedens a nobis, cum prius appropinquauerit nobis. ¶ Quintū leo, sic dictū, qꝛ leo est aīal crudele, ⁊ semper febricitans: sic ⁊ tp̄s illud crudele ⁊ generans febres. ¶ Sextum virgo: qꝛ sicut virgo nil generat: sic tp̄s illud sterile nil noui generat: generata tñ maturescere facit. Est eñ tempus canicularium dierum. ¶ Septimū libra, sic dictū ab equalitate mensis ipsius: quia sole ibi existente, dies ⁊ nox eque ponderata est: qm̄ tunc est equinoctiū autumnale. ¶ Octauuz est scorpius, sicut eñ scorpius venenosus est ⁊ pungit, sic tp̄s illud morbosuz est pp̄ inequalitatez aeris. Est eñ mane frigus pungens: ⁊ in meridie calor vrens. ¶ Nonum sagittarius, sic dictuz, qꝛ venatio, que per sagittarios fit, plerunq; tunc exercetur, vel pp̄ fulgura, que tunc sepe cadunt, que italici sagittas vocant. ¶ Decimum capricornus, sicut eñ capricornus in abruptis montibus, siue in excelsis precipitijs pascitur, sic sol tunc est in altissimo gradu versus meridiem, vel sicut capricornus montes solet ascendere: sic sol tunc ad nos ascendere incipit. ¶ Undecimum est aquarius, sic dictū, qꝛ tp̄s illud aquis ⁊ ventis abundat. ¶ Duodecimum est pisces: quia sicut piscis est aīal aquaticuz, sic ⁊ tp̄s illud ꝓpter multas pluuias aquaticum est, vel quia tunc aquis resolutis tp̄s est piscationis. ¶ Uerum licet, sicut patet ex premissis, signa equalia sint s̄m astronomicos, ecclesia tñ illa non ponit equalia. nam qñque plures dies sunt in vno signo, q̄ in alio. cū vnus mensis plures dies habeat, q̄ alius. Unde plures erunt gradus vnius quā alterius signi. Gradus aūt dr̄ spatium, quo sol motu suo trāsit in zodiaco die naturali. Ex iam dictis facile sciri p̄t in quoto gradu alicuius signi sit sol quocūq; die.

¶ De bissexto. ca. 4.

Porro dies bissextilis, de qua dictum est, dr̄ bissextilis, secūdū philosophos, quasi ex bisse momentorum collecta: quod sic poterit comprehendi. Sol. eñ in quolibet signo moratur 30. diebus, ⁊ 30. trientibus horarū, ⁊ triginta bisse momentorū: ⁊ triens est tertia pars alicuius rei ꝯstantis ex tribus partibus: Bisse vero sunt due partes, sed multiplicatis duodecies 30. diebus habemus 360. dies. 30. trientes horarum constituunt 10. horas, que multiplicate duodecies, faciunt 5. dies. 30. bisse momentorum

continet

ɔtinet viginti momēta ⁊ duo puncta: sȝ multiplicatis duodecies
duobus pūctis habemus sex horas ex bisse momētoꝝ collectas:
que de quarto in quartū annū cōstituunt vnū diē, q̄ dr̄ bissextilis.
¶ Rursum sm Isid. p singulos annos crescit pars quarta assis:
ac vbi quarto anno assis cōpleta fuerit, bissextū vnū facit: ⁊ ideo
p quatuoꝛ annos vnus bissextilis adiect⁹ est. Dictus autē est sm
eū bissextus: qꝛ bis sexies ductus assem facit, qḋ est vnus dies. In
quo loco calēdarij poni debeat illa dies, his versibus cōtinetur.

Bissextum sexte Martis tenuere calende.
Posteriore die celebrantur festa Matthie.

Hoc est dicere, ꝙ illa litera, vbi dr̄ i calēdario 6. cal. Martij, de-
bet poni dies bissextilis: ⁊ tunc stamus siue sedemus duobus die-
bus supra illa lr̄a: sed festū sci Matthie, qḋ dz̄et illa die celebra-
ri, celebratur tn̄ in sequenti, ita tn̄ ꝙ inter ipsuȝ festū ⁊ vigiliam
nullū sit mediū. extra de ver. sig. q̄suit. Nō interest tn̄, vtrum ip-
suȝ festū in prima, vel in scd̄a die p̄dictaruȝ duarū celebretur: sed
regionis in hoc ɔsuetudo seruet̄. Isidorus dicit, ꝙ a sexto nonas
Martij vsqȝ i diē calen. Januarij Lune cursu bissextus apponit̄:
atqȝ inde detrahitur. Si aūt volumus scire qn̄ sit annus bissexti-
lis: debemus diuidere annos Domini per quatuoꝛ, quoties possu
mus: ⁊ si nullus superauerit, tunc erimus in anno bissextili: si au-
tem aliqs remanserit, tunc non erit bissextus: vnde versus. Anni
diuisi Dn̄i per quatuoꝛ eque. Monstrat bissextuȝ qua rōne scias.
Hoc aūt verū est sm illos, q diuidunt annos dn̄i, incipiēdo a na-
tiuitate vel a Januario: nō sm illos, q incipiūt ab incarnatione.
Alia ēt doctrina ad inueniēduȝ bissextuȝ ponet̄ infra: vbi de con-
currentibus agetur.

¶ De quatuoꝛ temporibus anni. Cap. 5.

Tempora siue partes anni solaris sunt quatuoꝛ. s. ver, estas,
autumnus, hyems. Dicta autē sunt tēpora cōionis tempe-
ramento, eo ꝙ inuicem se humoꝛe, siccitate, caloꝛe, ⁊ frigoꝛe cō-
temperent: hec ⁊ curricula dn̄r, quia non stant, sed currunt. Uer
dictum est, quia viret. Aestas dr̄ ab estu. i. caloꝛe: inde estas quasi
vsta ⁊ arida. Autumnus a tempestate vocatur: qn̄ ⁊ folia cadūt,
⁊ oīa maturescunt. Hyems dr̄ rōne hemispherij: quia tunc sol
circulo voluitur breuioꝛi. Unde ⁊ hoc tempus bruma dicitur:
quasi brachis, idest breuis: vel a cibo, quia tunc maioꝛ est vescen
di appetitus: edacitas enim grece bruma appellatur: Princi-

pia autē partium anni s'm ecclesiam his versibus continentur.
Festum Clementis hyemis caput est orientis.
Cedit hyemis retro cathedrato Simone Petro.
Ver fugat Urbanus, estatem Symphorianus.
Id tibi quod restat autumni tempora prestat.
Hoc est dicere festū Clementis: q' est 9. calen. decēbris, est principiū hyemis, & durat vsq3 ad festū cathedre sci Petri: tunc incipit ver: & istud festū ē 8. cal. martij: & ver durat vsq3 ad festum scti Urbani: q' est 8. calē. Junij: tunc incipit estas: & durat vsq3 ad festū Simphoriani: q' est 11. cal. septēbris: tunc incipit autumnus: & durat vsq3 ad festū Clemētis, in quo incipit hyems. In his quatuor partibus anni triduana ieiunia celebramus: & ideo ieiunia quatuor tpu3 appellātur. Ieiuniū veris est in prima septimana quadragesime. s. in quarta feria post cineres. Ieiuniū estatis est in prima die mercurij post Pēte. Ieiuniū autūni est in tertia die mercurij septēbris. s. in quarta feria post festum scē Crucis. Ieiuniū hyemis est in quarta feria post festum B. Lucie. vñ vers. est.
Vult crux, Lucia, cineres, charismata dia,
Ut det vota pia quarta sequens feria.
Fiunt ad hoc ieiunia in quarta feria: q2 Chr̄s a Juda traditus est: & in sexta feria, q2 in ea crucifixus est: & in sabbato, quia tunc aplorū tristitiā de nece saluatoris repñtamus: nā si cōpatimur & cregnabimus. De cse. di. 3. cap. ieiunia. & c. sabbato. Aduentus aute3 dñi incipit dñica proximiori festo sancti Andree ante vel post, vel in ipso festo.

De solstitio & equinoctio, ac varijs temporibus anni diuersis nominibus appellatis. Capitu. 6.

Adhuc ī anno solari ctingūt duo solstitia, & duo eqnoctia.
Solstitia in estate, & in hyeme.
Aequinoctia in vere, & in autumno.
Est autē solstitiū maxima inequalitas diei & noctis: siue ingressus solis in capricornū vel cancru3: & dr̄ solstitiū, quasi solis statio, eo q' tunc sole stāte nō crescunt nec minuuntur dies vel noctes. Aeqnoctium est maxima diei & noctis equalitas: q2 tunc equali spatio horarū csistunt dies: siue ingressus solis in ariete3, vel librā. Ubi aūt sit locus solstitiorū & equinoctiorum his versibus cōtinetur. Solstitium decimo Christum preit, atque Joannem. Aequa crucis festum dat tempora martis & idus. Hoc

est dicere, ꝙ solstitiū hyemale est ante natiuitatē Xp̄i decem diebus, vcʒ 18. cal. Januarij. quo tp̄e sol incipit altiores circulos petere: ⁊ solstitiū estiuale est ante natiuitatē Jo. Baptiste totidem diebus, vcʒ 18. calen. Julij: quo tp̄e incipit sol ad inferiores circulos remeare. Vn̄ estiualis solstitij dies maximus, sicut ⁊ hyemalis dies minimus inuenitur. Sed ſm egyptios hyemale est 12. cal. Januarij. ſm grecos 11. calē. Aestiuale vero ſm egyptios 12. cal. Julij: ſm grecos 11. cal. ¶ Jtē in festo Crucis, vel ſm alios 12. calen. octobris, est equinoctium autumnale, ⁊ vbi dr̄ in calen. idus martij: vel ſm alios 12. calen. aprilis est equinoctiū vernale. Olim eīn annus in duas partes tm̄ diuidebatur, scʒ estiuale, ⁊ hyemale solstitium: ⁊ in duo hemispheria. ¶ Magnus autem annus cōpletur reuersis planetis oībus ad loca sue creationis, qđ fit annis non paucioribus 430. ¶ Mundanus vero annus erit oībus stellis ad prima loca reuersis, quod fit demuʒ post 15. millia annorum. Magister dicit in historia Genesis, vbi agit de ebrietate Noe, ꝙ magnus annus impletur ꝑ curricula sexcētorum annorum. ¶ Aera, qua vtuntur hispani singulorum annorum est constituta a Cesare Augusto: qn̄ ad primum censum orbē discripsit. Dicta est autē era ab ere: ex eo ꝙ oīs orbis es reddere professus est reipublice Romanoruʒ. Prius autem fuerūt indictiones: postea ere. ¶ Olympias ꝯstituta est apud grecos in Elide ciuitate, Elijs agentibus agonē, ⁊ quinquennale certamen, quatuor medijs annis vacantibus: ⁊ ob hoc tp̄s Eliaci certaminis olympiadem vocauerūt, quadriennio in olympiade supputato. ¶ Lustrum est pentesium. i. quinquennium, quod quinto anno dr̄ condi ꝑꝑ olympiades. Romani nondum erant cōsules neqʒ ere. Quinquennale quidē tp̄s ideo sic vocatum: qr censu ꝑ quinquennium in republica peracto vrbs Romana lustrabatur. ¶ Apud Romanos est annus indictionalis: q ter q̄nos ꝯtinet annos, vt infra dicetur, ⁊ premissuʒ est. ¶ Apud hebreos est annus iubileus. i. remissionis, qui septenis completis annoruʒ hebdomadib. celebraƚ. ¶ Apud Chr̄ianos est ann⁹ benignitatis ⁊ grē. i quo Chr̄s venit, ⁊ nos sua benignitate redemit. ¶ Apud scōs cōprehensores est annus eternitatis ⁊ glie: in quo exultabunt scī in gloria sine fine. ¶ Rursus scl'a gn̄ationibus cōstant: sic dicta qr sequuntur: abeuntibus. n. alijs, alij succedunt.

cedūt. Hoc tps quidā quinquagesimū annū dicunt: quē Hebrei iubileū vocant, vt iā dictū est. Et ob hanc cāz Hebreus pp vxorē z liberos amans dñm suuz aure pertusa seruitio subiugat: z seruire iubet seculū.i. vsqz ad annū quinquagesimū. ¶ Aetas autez plerunqz dr pro vno anno, z pro septez, z pro centū, z pro quouis tpe. Unde z etas est, quod de multis seculis instruitur: z ideo dicta est etas, quasi similitudo eui: nam euū est etas ppetua: cuius neqz initiū, neqz finis noscit. Deriuatū est autē euum ab eonos: quod apud grecos aliqñ pro seculo, z aliqñ ponitur pro eterno. Proprie vero etas duobus modis dicit: vz hois, sicut infantia, iuuentus, senectus. Aut mundi: cuius prima etas est ab Adam vsque ad Noe: secunda a Noe vsque ad Abrahā: tertia ab Abrahaz vsqz ad Dauid: z quarta a Dauid vsque ad transmigrationem Jude in Babyloniā: quinta de Juda vsqz ad aduentū Saluatoris in carne: sexta que nunc agitur vsque quo mundus iste finiat.

¶ Incipit secundus tractatus. Et primo de mense. Cap. I.

Dicto de anno, sequitur videre de mense. Est autem mēsis spatium temporis, quo a phebo phebe recedens, eidem completo suo circulo sociatur. Et dr mensis a mēsurando, eo q annus per menses mensurat: vel a mēse, quod est defectus, eo q Luna singulis mensibus visu deficit ab humano: vel sm Isidorū, a mene grece, qd est Luna latine. Apud grecos enim menses legitimi non ex solis circulo, sed ex lune cursu ɔnumerant, quod est de nona ad nonaz. Diuidit aūt annus p 12. mēses: qz sol peragrādo zodiacū. 12. circuit regiones signorum, z in his. 12. mēsibus cōmorat. Romulus tñ voluit tm decez esse menses in anno, incipiēs a Martio: quē Marti Deo belli, quē patrē suū esse putabat, dedicauit. Uñ Ouid. in 1. fastorum. Tpa digereret cum ɔditor vrbis in annū, Instituit mēses qnqz bis esse suos. Sed Numa Pompilius videns q annus nō bene decē mēsibus cōpleat, supaddidit duos in principio. s. Januariū z Februariū. Januarius dr a ianua. 86. dist. ieiuniū, qz sicut p ianuaz intramus domū: ita p Januariū intram9 annū: est eniz limes anni. ¶ Februarius dr a febribus, que tūc de facili cōtingunt, vel a februis. i. purgationib9. Sūt aūt februe oblationes facte p mortuis. Romani aūt illo mēse memoriā aiarū habebāt, z eas purgabant celebrādo exeqas mortuorū. ¶ Martius dr a Marte patre Romuli:

muli: vel q2 eo tpe cūcta aīantia agūtur ad marez: ⁊ ad ꝯcubendi voluptatē. Appellatur ēt qñqz mēsis nouus, q2 est anni initium: qñqz nouum ver: q2 in eo viridantibus arboribus, nobis transa ctorum ꝓbatur occasus. ¶ Aprilis dr̄ quasi apilis: q2 tūc terra aperitur ad germina: ēt flores apiūtur: ⁊ arbores incipiūt pullulare. ¶ Maius a maioribus natu dr̄, q erāt principes reipublicę. ¶ Junius a iunioribus dr̄: erant enim olim maiores. s. seniores q appellabantur patres: ⁊ hi in ciuitate sp remanebant vrbis regimini cōsulētes: erāt ⁊ minores, q ibant ad pugnādū pro republica: ⁊ ideo maius a maioribus: iunius a iunioribus nomē acceperūt: ⁊ in illorū honorē instituti sunt. ¶ Julius dr̄ a Julio Cęsare: q2 tunc natus fuit: vel q2 tunc de hostibus triūphauit. Julius tñ prius qntilis dicebaẗ, eo ꝙ est qntus a Martio: q fm Romulum principium erat anni. ¶ Augustus est dictus ab Octauiano Augusto: qui tunc natus fuit, vel quia tunc hostes superauit. s. Cleopatraz ⁊ Marcū Antoniū. Prius tñ dicebaẗ Sextilis, eo ꝙ sextus est a martio. ¶ September nomen habet a numero ⁊ imbre, quia septimus est martio, ⁊ imbres habet. Sic ⁊ october, nouember, atque december ex numero ⁊ imbribus vocabula acceperunt: quem numerum decurrentem december finit, pro eo ꝙ denarius numerus pręcedentes numeros claudit. ¶ Quot autem dies quilibet mensis habeat his versibus continetur.

Junius, aprilis, september, nouember tricenos,
Plus vnum reliqui, sed habet februus octo vicenos.
Cui, si bissext⁹ fuerit, sup additur vnus. Hoc ē dicere ꝙ Juni⁹,

aprilis, septēber, ⁊ nouember hñt 30. dies: reliq aūt mēses hñt 31. sed Februarius tm̄ hz 28. ⁊ qñ est bissextus 29. Sciendū autez est, ꝙ cuilibet mēsi primo dati fuerūt 30. dies: q multiplicati duodecies constituunt 360. dies. De qnqz vero residuis datus est vnus Januario, eo ꝙ est principiū anni: ⁊ ēt rōne ipsius numeri, q2 im par numerus mūdus est: ⁊ numero Deus impare gaudet. 32. q. 1. nuptię. Scds datus est martio, pp eādē imparitatē. Tertius maio. Quartus iulio. Quintus octobri. Cęsar aūt Augustus volens suū mēsē eē ęqlem mēsi Julio, abstulit februario vnā diē, q2 erat mēsis tristitię atqz luctus: ⁊ attribuit eā Augusto, ⁊ ita remanserunt februario tm̄ 29. ⁊ Augusto 31. Demum astrologi Romani abstulerūt aliā diē februario, ⁊ addiderunt decēbri, ad hoc, vt finis

nis principio. rñderet: τ sic februario remanserunt tantũ 28. τ de=
cembri 31. Veruntñ ad quandam compensationem vna dies, vz
bissextilis, est de quarto in quartum annum februario restituta.
¶ Qua vero die vel feria quilibet mensis intrat, iam sub titu.
de septimana dicetur. ¶ De calendis, nonis, τ idibus. Cap. 2.

Sane in quolibet mense sunt tres dies celebres, qui soli proprijs noĩbus noĩantur: τ ab eis ceteri denoĩantur. s. calendę, nonę, idus, quos Romani pp dies festos, vel ppter officia magrãtuũ instituerunt. His eñi diebus in vrbibus ꝯueniebant. de ꝯsec. dist. 1. siqs. calēdę sunt primi dies mensis: τ dñr quasi colēdę, qꝛ tunc sp erat festũ. Vñ Ovi. Vēdicat ausonias saturnia Juno calēdas. ¶ Vel qꝛ tunc a Romano pplo principia mēsiũ celebrabãtur, sicut fit ab Hebręis. 26. q. vlt. non licet. τ cap. seq. Vñ Ovi. Salue festa dies meliorque reuertere semp. A pplo rerum digna potēte coli. Vel dñr a calo, qđ est voco. Primo die mensis pco de more pplm ad nundinas vocabat, clamãs toties calo: quot dies erant vsque ad nonas: τ ideo plr cal. a pluribus vocationibus vocabã=tur: vel a calo, qđ est bonum omen p totũ mēsem hñdum 26. q. vl. nõ obseruetis. Tũc eñi sibi mutuo encenia trãsmittebãt. ¶ Nonę vero sunt quatuor, vel sex dies, in quolibet mēse: qui sequuntur post cal. τ dñr a nundinis quasi nũdinę: qꝛ tunc Romani nũdinas colebant. Ideo aũt in aliquo mēse erãt nonę, siue inchoatio nundinarũ in die quinta: in aliquo, in die septima: ne pdones certũ tps ad insidiandum mercatoribus hñent. Vel dñr nonę a nonis: qꝛ ille dies nonus erat añ idus: vel a non: qꝛ tũc nullũ fiebat festũ. Vñ Ovi. Nonarũ tutela Deo caret. ¶ Idus vero sunt octo dies: qui sequunt post nonas. Est aũt idus semp in 13. vel in 15. die: sm qđ nonę pcedũt. Si eñi mēsis hꝫ quatuor nonas, idus est in 13. die. Si aũt sex nonas, idꝰ est in 15. Quod autē ꝯcilium Antiochen. 18. dic. c. pp. dicit qđ idus est in die decima: hoc alia consideratione dicit. Et dñr idus quasi diuisio: quia tũc fiebat diuisio nundinarũ: vel qꝛ in idibus fit diuisio mensis. Dr autem idus ab iduo as. s. separo ras: vñ vidua dicit quasi idua. i. diuisa. Pleriqꝫ latinoꝝ putant idus dici ab edendo, eo qđ hi dies apud veteres epulaꝝ essent. Dies autē qui sequunt statim post cal. ita denoĩant. Si eñi est mēsis qui hꝫ quatuor nonas, dēmus dicere in calendario statiꝫ post cal. 4. nonas: in tertio 3. nonas: in quarto pridie nonas:

nas: in quinto vero, nonis dicimus, vt pz in ianuario, ꝛ similib. Si vero est mẽsis qui hꝫ sex nonas, debemus dicere statim post cal. sexto nonas: in tertia die, quinto nonas: in 4. quarto nonas: in 5. tertio nonas: in 6. pridie nonas: in 7. nonis, vt pz ĩ martio, ꝛ similib. ¶ Dies aũt qui sequũtur post nonas ita denoiantur: in qualibet mense, octauo idus. 7. idus. 6. idus. 5. idus. 4. idus. 3. idus, pridie idus, ꝛ idibus: sicut hęc apparent in cal. manifeste. ¶ Dies vero qui sequũtur post idus denoiantur a cal. mensis sequentis: hoc mõ. Januarius hꝫ 31. dies: de istis accipe vnũ pro cal. ꝛ 8. pro idib. ꝛ 4. pro nonis: ꝛ sic remanent tm̃ 18. adde ergo istis 18. dieb. cal. siue diẽ calendarũ sequẽtis mẽsis: ꝛ sic erunt 19. Vñ in mẽse ianuario dẽmus dicere statiꝫ post id⁹. 19. cal. februarij: in sequẽti die 18. cal. ꝛ sic ꝑ ordinẽ vsqꝫ ad fineꝫ mẽsis, sp minuẽdo. ¶ Et nota tñ, ꝙ dr̃ pridie idus, ꝛ pridie nonas, ꝛ pridie cal. ꝛ nõ scdo. qꝛ scõs dr̃ a sequor, sed illa dies nõ sequitur, sed p̃cedit. Et exponitur hęc prępositio prę. i. ante, vel prius: vñ pridie quasi priori die: siue prę. i. añ diẽ: ꝛ cum dr̃ 4. nonas, intellr̃. 4. die añ nonas: ꝛ sic de alijs. Quot aũt dies noientur a nonis, quot ab idib. ꝛ quot ab calendis oium mensiũ, his versib. cõtinetur.

Sex nonas Maius, October, Julius ꝛ Mars,
Quatuor at reliqui: tenet idus quilibet octo.
Janus ꝛ Augustus denas nonasque December.
Julius, October, Mars, Maius hepta decem que:
Junius, Aprilis, September ꝛ ipse Nouember
Ter senas retinent, Februsque bis octo calendas.

Hoc est dicere, ꝙ maius october, iulius ꝛ martius hñt dies sex ꝑ nonis: sed reliqui menses hñt tm̃ 4. ꝛ quilibet mensis hꝫ octo dies ꝑ idib. Itẽ ꝙ ianuarius, augustus, decẽber hñt 19. dies pro calẽdis, Julius vero, martius, october, ꝛ maius hñt 17. Junius autẽ, aprilis, septẽber ꝛ nouember hñt 18. Februarius hꝫ 16. ꝛ si fuerit bissextus, supadditur ei vnus. ¶ De dieb. egyptiacis. c. 3.

Illud autem notandũ, ꝙ in quolibet mense sunt duo dies egyptiaci. i. ab egyptijs deprehensi. In ęgypto. n. erant quidam astrologi: qui quasdã ꝯstellationes nociuas humanis actib. in illis dieb. inuenerũt: ideoqꝫ illas notas esse hoibus voluerũt: tñ illarũ ꝯstellationũ pũcta scire ꝑꝑ errorẽ nr̃i ꝯputi nõ valemus. vel forte inuenerũt illos dies bñ ꝯstellatos: ꝛ ideo eos in calendario

dario notauerũt: vt in illis diebus potius, ꝙ in alijs, actibus insistatur, quorum errorem ne ecclesia sequi videatur, a talib⁹ cauetur. Uel dicuntur egyptiaci ſm quoſdaz: quia dñs in illis diebus percussit egyptios nouem plagis. Quotus aũt sit dies egyptiacus a principio, vel a fine mensis, his versibus continetur.

Augurior decies audito lumine clangor.
Liquit olens abies voluit colus excute gallum.

In his versib. sunt 12. dictiones 12. mẽsib. seruentib. prima primo, secũda secũdo: ⁊ sic p ordinem sũpto initio a ianuario, ita ꝙ quota die erit prima lr̃a prime syllabe alicuius istarũ dictionũ in alphabeto, totus erit dies egyptiac⁹ in illo mẽse: cui seruit illa dictio, computando mensis principio versus finem. Itẽ quota erit prima litera secunde syllabe in alphabeto, totus erit dies egyptiacus in illo mense, cui seruit illa dictio: cõputando a fine versus principium. v. g. Augurior est prima dictio: ⁊ seruit primo mẽsi. s. Januario: au est prima syllaba. ⁊ a est prima litera ipsius syllabe, ⁊ est prima in alphabeto: ergo dies prima Januarij est egyptiaca. Itẽ gu ẽ secũda syllaba, ⁊ g est prima lr̃a ipsi⁹ syllabe, ⁊ g est septima ĩ alphabeto: ergo septim⁹ dies ianuarij numerãdo a fine versus principiũ est egyptiacus: ⁊ sic in alijs: hoc obseruato, ꝙ h in hoc loco p lr̃a non ponat̃. Quilibet autẽ premissorũ dierũ pp vnicam horaz sui denoĩat̃ egyptiacus. ¶ De dieb. vero felicib. vel infelicib. quoꝫ quidã astrologi notauerũt, ĩ p̃nti opusculo nõ agitur: q̃ꝛ ecclesia prohibet fidem talib. adhiberi. 16. q. vlti. capit. non obseruetis. ⁊ c. qui estimaret. ⁊ sequenti.

¶ De diebus canicularibus. Cap. 4.

In quibusdã quoqz mensib. sunt quidaz dies, qui caniculares dicuntur a cane, vel canicula stella sita in fronte leonis, ⁊ añ genua tauri: q̃ estiuis mẽsib. est in medio cẽtro celi: ⁊ duz sol ad eã ascẽderit ↄiuncta cũ sole, vel ei prima duplicat̃ calor ipsius, ex quo dissoluunt̃ corpora ⁊ vaporant̃. Uñ vocat̃ canis: q̃a corpora morbis afficit: ⁊ sunt quinquaginta quatuor dies, q̃bus pp tp̃is crudelitatẽ, ⁊ caloris soliꝫ intẽperiẽ, malũ est minui sanguinẽ, ⁊ potionari. Qñ aũt illi dies ĩcipiãt, ⁊ finiant̃, hiꝫ ver. ↄtinet̃.

Incipiunt Julij pridie idus caniculares,
Et pridie nonas septembris fine resultant.

Secundum aliquos vero incipiunt 14. calen. Augusti.

¶ De

❡ De septimana ⁊ nominibus dierum eius. Cap. 5.

SEquitur de septimana. Nempe ꝯtinet septimana septem dies naturales, quorum repetitione menses ⁊ anni ⁊ secula peragunt: ⁊ hec apud grecos hebdomada, sed apud hebreos sabbatū appellat. Et dr̄ septimana a septē ⁊ mane, quasi septem mane, pars p toto. s. mane p tota die. Uel a septem ⁊ manet, qr manet p septē dies. Uel dr̄ septimana, q̄si septē luces: nam mane lux ē s̄m Isid. Idē ēt spatium vocat hebdomada, ab hepta grece, qđ est septem. ⁊ deos qđ est dies: vel modus, qđ est mēsura: ⁊ s̄m hoc hebdomada est cōis nomē q̄z septimana. Un̄ Daniel: Post septuaginta hebdomadas ⁊c. ⁊ sumunt ibi hebdomade annoꝝ. i. septuagies septē anni. Septimane aūt nequnt hr̄e certa noīa: qr neqz hn̄t certa initia. Singulis nanque annis variātur pp vnā, vel pp duos dies: q q̄nqz sūt sup integras septimanas. Dies aūt dies septimanarum inscribuntur septem primis lr̄is alphabeti.

❡ Item dies secundum gentiles dominantur a planetis.

❡ Prim⁹ a sole, q princeps est oīm sydeꝝ: sic ⁊ idem dies caput est ceteroꝝ dierū. ❡ Secund⁹ a luna, q̄ est splēdore ⁊ magnitudine soli proxima, ⁊ ex eo mutuat lumē. ❡ Tertius a stella martis, que vesper vocatur. ❡ Quartus a stella mercurij, quam quidā candidū circulū dicunt. ❡ Quintus a stella iouis quā phetontē aiunt. ❡ Sextus a stella veneris, quā luciferū asserūt, qr inter cuncta sydera plus lucis affert. ❡ Septimus a stella saturni, q̄ sexto celo locata trigita annis fertur explere cursū suū.

❡ Sed queritur quare dies non ita ordinātur in septimana, sicut planete in celo, quoniā in celo ordinatur s̄m hūc versum.

Sol. vene. mer. luna, saturnus, Juppiter ⁊ mars: vel sic.

Saturnus Joue Mars ⁊ sol cum Uene. mer. lu.

Solutio: dicim⁹ qđ dies i septimana nō ordinant s̄m ordinē planetaꝝ, sed s̄m regimē coꝝ i singulis dieb. Un̄ qr viderūt philosophi, qđ sol regnabat prima hora diei dn̄ice: iō illā diē denoiauerūt a sole. Itē qr viderūt, qđ luna regnabat prima hora secunde ferie, iō diē illū denoiauerūt a luna: ⁊ sic de ceteris, sicut pz ex distinctione horaꝝ diei facta inter planetas p ordinem successiue. Rursus a dictis planetis philosophi noīa sumpserūt, eo qđ a singulis aliqd i hoīe esse voluerūt, vt a saturno calliditatē: a Joue tēperātiā: a marte feruorē: a sole spūm: a venere voluptatem: a

mercurio

mercurio eloquentiā: a luna cor. Et qr ordo planetarū vltra nū merum septēnariū non procedit, sed ad primum reuertitur: ideo tantum septem dies in septimana sunt a sapientibus constituti.

¶ Qua die septimanę quilibet mensis intret. Cap. 6.

Nunc videndum est qua die septimanę quilibet mensis intrat: de hoc duplex ratio habetur. Prima per hos versus.

Alta domat dominus, gratis beat ęqua gerentes.
Contemnit fictos, augebit dona fideli.

In istis versib. sunt 12. dictiones 12. mēsib. seruiētes: prima primo, scda scdo: sic p ordinē sumpto initio a Januario: ita qꝫ q̄cunqꝫ fuerit initialis lr̄a alicuius istarū dictionū, eadeꝫ erit lr̄a calēdarū mēsis, cui seruit illa dictio. v. g. alta, est prima dictio, & seruit primo mensi. i. Januario: & a est prima lr̄a illius dictionis alta: ergo A est prima lr̄a Januarij. Iteꝫ domat est secūda dcō, quę seruit secundo mensi scilicet februario: & D est prima litera istius dictionis: ergo D est prima litera Februarij: & sic de alijs. Idē dicit sequēs versus p syllabas: quod p̄cedētes p dictiones.

Adam degebat ergo cifos adrifex.

¶ Habita auteꝫ lr̄a calendaruꝫ, facile possumus scire qua feria quilibet mēsis intret. Per lr̄am. n. dn̄icalem illius anni procede cōputando dies per lr̄as subsequentes vsqꝫ ad lr̄am, quę est in cal. mēsis, cuius diei introitū scire optas: & in qua feria occurret, tali feria ītrabit ille mēsis. ¶ Secūda ratio, per q̄ scire potes qua feria quilibet mensis intret, est per regulares & cōcurrētes. ¶ Nota ergo quod ī anno solari sunt quinquaginta duę septimanę & vnus dies, vel duo, si sit bissextus: pp quam diem variantur singulis annis principia mensiuꝫ. ¶ Si eniꝫ hoc anno incipiat Januarius a die dn̄ico: toto anno A, quę est prima litera Januarij, erit dominicalis. Cum ergo ventum fuerit ad finem anni: illud A finale calendarij, quod inscribitur illi diei, q̄ est vltra integras septimanas, rep̄ntabit diem dominicam: ergo sequens A, quod iterum est initiale Januarij, p̄ntabit secundam feriam: & sic toto illo anno erit illa variatio: eodem modo singulis annis variantur initia mēsium per diuersas ferias. Et si sit bissextus duplex erit variatio, prima in calen. Januarij, secunda in festo sācti Matthię. Ut ergo computistę scire possent qua feria quolibet anno quilibet mēsis inciperet, inuenerunt

duos

duos numeros, vnum inuariabilem, qui vocatur regularis, solaris, ferialis: alium variabilē, qui vocatur concurrens: de quibus breuiter est dicendum. ¶ De regularibus solis. Cap. 7.

Videndū est aūt primo quid sit rl'aris, vnde dicatur, & vnde habeat ortuz, & quot rl'ares quisqz mensis habeat. Rl'aris solis est numerus inuariabilis datus mensi, qui adiunctus concurrenti declarat qua feria septimanę quilibet mensis intret cuius fuerit rl'aris. Dr̄ aūt rl'aris a rl'a, qr inuariabilis est sicut regula. 3. dist. cap. non. Solaris dr̄ ad dr̄iam lunaris, de quo infra dicetur. Hn̄t ortuz rl'ares a martio: nam in mense martii sunt 5. rl'ares, seu 5. pro rl'ari. Martius eñ non habuit initiū in primo anno mūdi seu seculi: immo dr̄ mundus factus fuisse in illo mēse in die quo dr̄ 15. cal. aprilis, vel vt alii dicunt 8. cal. Si eñ computes ordine retrogrado dies septimanę vsqz ad calen. martii, inuenies ꝙ quinta feria mundus incepit: si tñ ante martiū fuit: & hęc est causa quare martius quinariū numerū habuit pro regulari. Rl'ares vero aliorū mensiuz sic formantur. Jungas rl'ares mensis cū diebꝰ eiusdez: & ab illa summa subtrahe 7. quoties poteris, & rl'arē sequentis mensis quod remanserit indicabit. v. g. Martius habet quinque regulares, & dies eius sunt 31. redige in summam, & sunt 36. subtrahe 7. quoties poteris, & remanent vna dies, quę datur mensi sequenti pro regulari. Item aprilis habet 30. dies, & vnum regularem, qui constituunt 31. subtrahe 7. quoties poteris, & remanēbunt tres, qui dantur maio pro regularibus: & ita de aliis vsque ad martium. Possumus etiam scire mensium regulares per hos versus.

Est atris clare fulgentibus ara deorum.
Grata bonis extat gratissima cuique fideli.

In istis versib. sunt 12. dictiones 12. mensibus seruiētes, prima primo, secūda secūdo, & sic ꝑ ordinē, sumpto initio a martio, ita ꝙ quota fuerit prima lr̄a alicuius istarū dictionū in alphabeto, tot rl'ares hꝫ ille mēsis cui seruit illa dictio. v. g. Est, est prima dictio, & seruit primo mensi. s. martio. & E, est prima lr̄a istius dictionis, est, & est quinta in alphabeto: ergo martius hꝫ quinque rl'ares. Item astris est secūda dictio, & seruit secūdo mensi. s. aprili. & A, est prima litera istius dictionis, quę est etiam prima in alphabeto: ergo aprilis habet vnum regularem: & sic de aliis.

De concurrentibus, & cyclo solari. Cap. 8.

Nunc dicamus de cōcurrētib. Dicūtur aūt cōcurrētes: qr sibi inuicē cōcurrūt, sicut videbit̄ i formatione. vel ideo, qr ɔcurrūt r'laribus ad demōstrādū initialē feriā mēsiū singulis annis. Est aūt ɔcurrēs supexcrescētia vnius diei vel pluriū sup 52. septimanas anni solaris. ideo dixi vel plurium: quia in anno bissextili supexcrescūt duo dies: in alijs vero vnus tm̄: & ab illa supexcrescētia hn̄t ordinē ɔcurrētes. Alij vero concurrētes, q sequūt̄ post primū, formant̄ vno addito singulis terminis siue annis, sic tm̄, ꝙ septennariū numerū nō excedāt: qr nō sunt nisi septē ferię: & qn̄cūqz est septimus cōcurrēs, illo anno menses hn̄t eadē principia, q̄ in primo anno mūdi seu seculi habuerunt: q̄libet eñ feria distat p septennariū a semetipsa. Cōcurrētes ēt in hac linea demonstrātur .1.2.3.4.6.7.1.2.4.5.6.7.2.3.4.5.7.1.2.3.5.6.6.1.3.4.5.7.

Nā primus annus cycli solaris hȝ vnū concurrentē: secundus duo: tertius tres: quartus quatuor: qntus sex pp bissextum: sextus septē: septimus vnū: qr vltra septennariū non pceditur, sed reuertitur ad vnū: & ita dēmus pcedere vsqȝ ad 28. annos: tunc reuertimur ad primū annū cycli: & procedimus sicut prius. Vn̄ trāscursus 28. annorū vocat̄ cyclus solaris vel cōcurrētiū: & dr̄ cyclus quasi circulus, p silitudinem. Si aūt volumus scire quotus sit annus cycli solaris, debemus diuidere annos dn̄i per 28. quoties possumus, & addere illis 9. anteq̄ꝫ diuidamus: qr qn̄ Chr̄s natus fuit, tm̄ pcesserat ille cyclus: & quotus annus remāserit, supra diuisionē annoꝝ, totus erit cyclus: & si nullus remanserit tunc sumus in vltimo anno cycli solaris. Unde versus. Annis adde nouē dn̄i: partire per octo Uiginti: cyclus sic tibi notus erit. Possumus ēt scire concurrentes cuiuslibet anni p literā dn̄icalem illius anni: sicut declarant versiculi subsequentes. A sex, b quinqȝ, c quatuor, e duo, d tres. Primus ɔcurrens f. lra: septimus est g. & sic de silib. Hoc est dicere, ꝙ qn̄ a. est lra dn̄icalis: in illo anno sunt sex p concurrente, qn̄ b. quinqȝ, qn̄ c. quatuor, qn̄ e. duo, qn̄ d. tres, qn̄ f. vnus, qn̄ g. septē. Inuento aūt cōcurrente, dēmus iūgere cū r'laribus mensis cuius feriam calendarū. i. introitū scire volumus: & quota fuerit illa summa, si non trāscendat septē: tota, siue tali feria septimanę ille mēsis intrabit. Si vero trāscendat septē: quotū fuerit residuū, tota feria septimanę

ptimanę ille mensis intrabit. ¶ De litera dominicali Capitu. 9.

SIcut aūt cōcurrentes, ita ⁊ dn̄icales literę variātur. Nā in primo anno cycli solaris est f, litera dn̄icalis: in scdo e. in tertio d. in quarto c. in quinto a. tunc eni pp bissextū ptrāsit b. qd in his versib. declaratur. Fert ea dux coram et gens fautor eū coluit bis Ars genus est de corde bono gignit ferus ensis, Dicta beant aqua gens frons dat cunctis bonus author. In his versib. sunt 28. Dictiones, 28. annis cycli solaris seruientes: prima primo, secunda scdo: ⁊ sic p ordinez, sumpto initio a primo anno cycli: ita q̄ q̄cunq3 fuerit initialis litera alicui istarū dictionū, eadē erit litera dn̄icalis in illo anno, cui seruit illa dictio: v.g. Fert est prima dictio, ⁊ seruit primo anno cycli solaris: ⁊ f. est prima lr̄a: ergo f. est lr̄a dominicalis ī primo anno cycli solaris, ⁊ sic de alijs. Et nota q̄ ille annus est bissextilis, cui deseruit aliqua dictio desinens in t, ⁊ ita primus annus cycli semper est bissextilis: cum ei deseruiat dictio desinēs in t, f. fert: pp hoc prima litera dictionis desinēs in t, non erit litera dn̄icalis in illo anno, cui seruit illa dictio, nisi a loco bissexti vltra: q2 litera dn̄icalis, cuz bissexto simul mutatur. A calendis vero Januarij pręcedentis ipsum bissextuz vsq3 ad locuz bissexti erit lr̄a dn̄icalis ista: quę immediate sequitur in calēdario post illā, quę deberet esse lr̄a dn̄icalis: vnde i primo anno cycli, f. est dn̄icalis a loco bissexti vsque ad calen. Januarij sequētis. A calen. Januarij p̄cedentis vsq3 ad locū bissexti, g. est lr̄a dn̄icalis: ⁊ ita in alijs. Annus autem cui seruit illa dictio sciri potest per rōnem superius dictam de cyclo solari: nam rō literę dn̄icalis tunc currentis ratione simili incipit ⁊ finitur.

¶ De indictione. Cap. 10.

NUnc aliqua de indictione dicamus. Est autem indictio spatium tpis, quo Romanus princeps tributum gentibus indicebat. Si autez volumus scire quota sit indictio: debemus addere tres annos annis domini, ⁊ postmodum diuidere annos dn̄i per quindecim quoties possumus, ⁊ quotus annus remanserit facta diuisione, tota erit Indictio, ⁊ si nullus superauerit, in vltimo anno indictionis sumus: ⁊ tunc ad primā Indictionē reuertimur: quia indictio nō transcendit quindecim: vn̄ versus.

Si tribus adiunctis domini diuiseris annos.
Per ter qnq3 datur indictio certificata. De indictione plenius

dicemus infra, vbi de cyclis agetur. De era supra dictum est tra
ctatu .x. cap. 6. ¶ De die naturali et artificiali. Cap. II.

Licet iam superius in plerisq; locis de die tactũ sit: nihilominus et hic spãliter dicendu3 est. Sciẽdũ est igitur q duplex est dies. s. naturalis et artificialis, siue vsualis. Naturalis est spatium quo sol ducitur circa tota3 terrã ab oriente vsq3 in occidente3. s. spatium diei et noctis, qd sp ↄtinet 24. horas. Dr dies ista a diis, quorũ noia Romani quibusdã siderib9 sacrauerũt. Vel a Dyo, qd est duo: qr cõtinet duo tpa, noctẽ. s. et diẽ vsualem. Artificialis est spatiũ, quo sol moratur sup nostrũ hemisphærium ab ortu solis vsque ad occasum. Et hoc ſm solis ascensum et descensu3 crescit pariter et decrescit. Dr aũt dies a dian, qd est claritas. Et dr vsualis siue artificialis, qr solum hoc tps aptũ est vsibus et artificiis exercendis. Reliqua pars diei dr nox a noceo, quia nocet visui et vsui: et ideo vocata est dies a meliori parte sine cõmemoratione noctis. Iuxta illud: Et factũ est vespere et mane dies vnus. ¶ Rursus partes diei sunt tres, ſm Isid. s. mane, meridies, et suprema. Mane est lux matura, et plena, nec iam crepusculu3. Meridies dicitur quasi medidies idest medius dies, vel quia tunc purior dies est. Suprema est postrema pars diei. Sero dicit a clausis seris. ¶ Noctis vero partes sunt septẽ. s. vesperu3, crepusculũ, ↄticiniũ, itẽpestũ, galliciniũ, matutinũ, et diluculũ. ¶ Vesperũ dr a vespere occidentali stella: quę tenebras sequẽtes pcedit, et dñr tenebrę, quasi tenentes vmbrã. Crepusculum dr dubia lux. s. inter lucẽ et tenebras. Conticiniũ est, qñ ia3 oẽs silẽt. Intẽpestu3 est mediũ noctis tps, qñ nil agi pōt, et oĩa silent quasi inopportunũ. Galliciniũ dr pp gallos lucis pnũcios. Matutinu3 est inter abscessum tenebrarũ et auroræ aduẽtu3. Diluculum dr quasi incipiẽs pars diei lux et aurora, q sole3 pcedit. Est eñ aurora diei clarescentis exordiũ. ¶ Et nota, q dies alii sunt syderales, in quib9 sydera mouentur, et hoies a nauigationibus excludunt: alii pliales, de quib. in libris Regũ, quibus reges solent ad bella procedere, et alii intercalares, quos scimus duodecim mensib. superesse: alii caniculares, alii solstitiales, alii ęquinoctiales: de quibus iã pmissum est: alii fasti: in qb. iura fant: alii nefasti eis cõtrarii: alii festi. i. festiui, vt dies azimorũ: alii pfesti quasi pcul a festis, vt feriales: alii mali sunt, qñ in eis plus solito homines affliguntur.

Vnde

Ut ap'ls. Redimentes tp̄s, q̄m dies mali sunt: ⁊ econtrario sunt boni: alij ęgyptiaci, de quibus p̄missum est: Est ēt dies salutis: in quo dn̄s venit ad saluandum: Est etiā dies iudicij: in quo dn̄s veniet ad iudicandū: qui erit bonis dies lętitię, malis aūt calamitatis ⁊ miserię. Momentum vero est minimū atq3 angustū tp̄s a motu syderū dictū: est em̄ extremitas horę in breuibus interuallis cum aliquid sibi cedit atq3 succedit, ſm Isido. Hora gręcum nomen ē, ⁊ terminū latine sonat: est em̄ finis tp̄is. Quot autē horas continet dies naturalis dictu3 est in principio huius partis.

¶ Tractatus secundę partis, tractantis de anno lunari.

¶ Quid sit annus lunaris, ⁊ quot dies contineat. Cap. 1.

Annus lunaris dr̄ tribus modis: Primo mō, annus lunaris est spatiū, quo luna circuit totū zodiacū: qd̄ facit in 29. diebus ⁊ 12. horis. Secūdo mō, dr̄ annus lunaris spatiu3, quo luna circuit solē ab vna ascensione vsq3 ad aliā, ⁊ hoc facit in 29. diebus, ⁊ 12. horis. Nā cum luna separat a sole ad peragrandū zodiacu3, ⁊ postea reuertitur ad eundē punctū, in quo dimiserat solē, non inuenit illum ibi: qr sol iam tm̄ p̄cessit suo motu, q luna laborat recurrere ad eu3, siue attingere ipsum duobus dieb. ⁊ tribus horis. Tertio, dr̄ annus lunaris spatiū duodecim lunationū in anno cōi, ⁊ tredecim in embolismali: de quibus infra dicet. cum ergo lunatio q̄libet cōstet 29. diebus ⁊ 12. horis: qr non curat eccl'a de minutis: ex 12. horis pręcedentis lunationis, ⁊ ex 12. sequentis constituitur vna dies naturalis: quę semper lunationi pręcedenti attribuitur, ita q lunatio pręcedentis mensis semper habeat 30. dies, ⁊ sequentis 29. nisi sit aliud propter bissextū, vel embolismū, vel saltu3 lunę. vnde vers.

Luna paris mensis nunquam tricesima fiet. Impar triceno nunquam sine fine carebit. Tp̄e bissexti febri luna tricesima est. Nam iulij luna tunc est vicesimanona. Mensis par dr̄: quia numerando a ianuario per ordinem cadit in numeru3 parem, vt februarius, aprilis, iunius, augustus, october, december, quorū lunatio semper est 29. dierum, excepto februario, cuius lunatio est 30. quando est bissextus. Impar vero est, quando cadit in numerum imparem, vt ianuarius, ⁊ martius, maius, iulius, septēmber ⁊ nouember, quorū lunatio semper est 30. dieru3: excepto iulio, qui in vltimo anno cycli lunaris propter saltum lunę habet

tim 29. Ex his aūt 12. lunationibus ɔstituuntur treecenti quinquaginta quatoꝛ dies in anno lunari, ꝛ sic annus lunaris in 11. diebus exceditur a solari: ex quo excessu omnis varietas ętatis lunę consurgit: ita ꝙ vbicunque fuerit luna prima in primo anno, fit in secundo 11. propter quam varietatem duorum numerorum genera sūt inuēta, regulares vꝫ, ꝛ epactę, de qbus breuiter videamꝰ.

De regularibus lunaribus. Cap. 2.

NUnc videamus de regularibus. Et quidem regularis lunaris est numerus inuariabilis datus mensi ad inueniendum lunā in calen. mensiuꝫ singuloꝝ. Hñt aūt ortū regulares ab illis quinqꝫ diebus, qui supsunt in anno solari supra 360. dies. vñ quinque rľares dati sunt septēbri, a quo annus lunaris sumit initiuꝫ. Rľares vero alioꝝ mensiuꝫ sic formantur. Junge rľares mēsis cū diebus eius: ꝛ ab illa summa subtrahe lunationeꝫ eius: ꝛ residuū qđ remāserit, erit rľaris illius mensis: v. g. Septēber hꝫ quinque rľares: ꝛ dies eius sunt 30. qui cōiuncti rľaribus constituunt 35. ꝛ lunatio septembris est tricesima: qua subtracta remanet 5. q sunt rľares sequentis mēsis. s. octobris: ꝛ sic de alijs vsqꝫ ad septēbrē. Naꝫ ęgyptij suū annū incipiunt a septēbri: ꝛ ideo nos annū lunarē incipimus a septēbri. De rľaribus traditur iste versus

Dic. e. g. bis i. k. bis: post manet ordo q. d.

Dic e. bis: quę est quinta in alphabeto. i. primis duob. mēsib. anni lunaris dantur quinqꝫ ꝓ rľaribus. Item dic bis g. q̄ est 7. in alphabeto. i. tertius ꝛ quartus mēsis hñt septem ꝓ rľaribus. Item dic bis. i. quę est nona in alphabeto. i. quintus ꝛ septimus mensis hñt 19. pro regularibus. Iteꝫ dic bis k. quę est 10. in alphabeto. r. sextus ꝛ octauus mēsis hñt 10. ꝓ regularib. Et nota ꝙ fit transitus de quinto ad septimū, ꝛ de sexto ad octauum: vt pꝫ in formando ipsos regulares: quia Januarius ꝛ martius 9. ꝛ februarius ꝛ aprilis 10. habēt: sed post manet ordo. i. maius. 11. Junius 12. Julius 13. Augustus 14. habent.

De Epacta. Cap. 3.

SEquitur de Epacta. Est autem epacta numerus variabilis datus anno ad inueniendum lunaꝫ in cal. cuiuslibet mensis: ꝛ dr̄ epacta ab epi, ꝙ est supra, ꝛ aucta, qꝛ est superexcrescentia anni lunaris a solari. Ideoque annus primus cycli lunaris nullam hꝫ epactā, qꝛ nullꝰ annꝰ p̄cessit a quo 11. accepisset. Scđs vero hꝫ. 11. ꝓ epacta: qꝛ epacta oriť ab illis 11. diebus, quibus annus lunaris exce=

excedit a solari. Tertius vero annus hꝫ 22. q̄ꝛ si ꝑ adduntur 11. si nō trāscēdat 30. Si vero trāscendat 30. abiectis 30. residuum erit epacta illius anni: ⁊ ideo in quarto anno, q̄ꝛ summa ascendit 33. abiectis 30. sunt epactȩ illius anni 3. Epactȩ vero grȩce, dn̄r latine abiectiones annuȩ lunares: q̄ ꝑ numerū 11. vsqꝫ ad tricenariū in se reuoluunt: quas ȩgyptij ideo adijciūt, vt lunaris emēsio ratione solis coȩquetur. Luna em̄ iuxta cursum suū 29. semis dies lucere dignoscitur: ⁊ fiunt in annuꝫ lunarem dies 354. remanent ad cursum anni solaris dies 11. quos ȩgyptij adijciūt. Absqꝫ his nō inuenies quota sit luna in quolibet anno, mēse, ⁊ die. epactȩ oīum annoꝝ cycli lunaris per hāc tabulā denotant: ita ꝙ hoc verbum nulla, rn̄det primo anno: ⁊ singuli sequētes numeri rn̄dent singulis annis cycli, vsque 19. vt, nulla 11. 22. 3. 14. 25. 6. 17. 9. 11. 12. 13. 5. 16. 27. 8. 29. 10. Sed hoc idem etiam ostenditur per hos versus. Annis adde vnū dn̄i: partire per vnde Uiginti lunȩ cyclus ⁊ inde patet. Hoc vult dicere, ꝙ si volumus scire quotus sit annus epactalis, siue cycli, debemus diuidere annos dn̄i per 19. quoties possumus: ⁊ addere vnum: quia qn̄ Chr̄s natus fuit, tm̄ ꝓcesserat ille cyclus: ⁊ quota fuerit summa q̄ remāserit, totus erit annus cycli epactalis: v. g. Hoc anno computamus annos dn̄i mille ducētos octuaginta sex: quoꝝ mille ducētiseptuagintatres sunt recte ꝑ decē ⁊ nouē diuisi. supsunt 13. de prȩdicto numero: addito ergo vno fiunt 14. Unde hoc anno est decimusquartus annus cycli lunaris. in anno sequenti erit 15. ⁊ sic vsque ad 15. postea redit ad primū: ⁊ hoc verum est s̄m illos, qui incipiunt cōputare annos dn̄i a natiuitate Chr̄i, vel a cal. Januarij: non aūt s̄m eos, q illos immutant in cal. septēbris: ⁊ faciunt ibi diuisionē. nā tunc addendi sunt duo anni. Pōt ēt ⁊ aliter inueniri epacta: vt si summā q̄ remanet de p̄missa diuisione annoꝝ dn̄i per tres iuncturas pollicis numerem⁹. Si em̄ numer⁹ finitur in prima iunctura, debemus demere vnū de ipso numero: si in secūda, debemus addere nouē: si in tertia, dēmus addere decē ⁊ nouem: ⁊ summa inde ꝓueniens est epacta: ⁊ hoc si 30. non transeat. Si vero transiret, abiectis 30. residuū est epacta: vnde versus. Deme vnū, post adde nouem, post dena nouēqꝫ. Inuenta igitur epacta, debemus ea iungere cū regularibus mēsis, cuius lunam volumus inuenire: ⁊ quota fuerit summa inde prouenjens:

dūmodo 30. nō trāscat.
niens: tota erit luna in cal. illius mensis: residuū erit ętas lunę: ⁊ si sum=
Si vero 30. transiret, abiectis 30. tunc luna erit 30. si autem epacta
ma illa fuerit 30. in cal. mensis, cycli lunaris: tunc ad inuenien=
nulla fuerit: puta in primo anno Sed qm̄ epactarum rō qn̄qꝫ fallit, ꝑꝑ
dum lunam sufficit rł̄aris. ideo de ipso breuiter videamus.
embolisimum, siue saltum lunę

¶ De anno Embolismali ⁊ communi. Cap. 4.

Circa embolismum, siue lunę saltū, notanduꝫ est, ꝙ embolis=
mus grece interpretatur latine superaugmentuꝫ, seu super=
excrescentia anni solaris super lunarem. Qꝛ ergo annus solaris
excedit lunarē in 11. diebus, ex illo excessu cōstituuntur 7. lunatio=
nes in 19. annis cycli lunaris: multiplicatis illis 11. diebus. Et di=
cūtur embolismales: quarū q̄libet est 30. dierum: ⁊ attribuunt 7.
annis embolismalibus: ita quod in quolibet cyclo lunari sunt 7.
anni embolisinales, ⁊ 12. cōes. Appellatur autem annus embolis=
malis: qꝛ a 14. luna p̄cedentis paschę vsqꝫ ad 14. sequentis habet
13. lunationes siue 13. menses lunares, idest 384. dies: ⁊ iste est an=
nus sancto Moysi diuinitus reuelatus. Cōis vero hēt tm̄ 32. luna=
tiones, idest 354. dies: quoruꝫ dispositiones continet iste versus.

Cur fles: his lacrymis odiosum querere tyrannum:

In isto versu sunt 7. dictiones annis embolismalib. seruientes.
Prima primo, scd̄a scd̄o, ⁊ sic per ordineꝫ: ita ꝙ quota est prima
lr̄a alicuius istarum dictionuꝫ in alphabeto, totus annus cycli
epacta lis erit annus embolisinalis. v. g. Cur est prima dictio: ⁊
seruit primo anno embolisinali, ⁊c. est prima litera illius dictio=
nis, quę est tertia in alphabeto: ergo tertius annus cycli lunaris
est embolisinalis: ⁊ ita de alijs: hoc obseruato, ꝙ hęc dictio, his,
dꝫ scribi cū h. Et dr̄ annus cōis: qꝛ sępe duo ita coniunctiꝫ ince=
dunt, vt inuicem se in paschali solennitate sequātur: embolisima=
lis cm̄ semper solus est. Ordo aūt istorū annoruꝫ cōium ⁊ embo=
lisinaliuꝫ pꝫ in linea subsequenti. Cōis, cōis embolisinalis, cōis,
cōis, embolismalis, cōis, embolismalis, cōis, cōis, embolisima=
lis, cōis, cōis, embolisinalis, cōis, embolisinalis, cōis, cōis, em=
bolisinalis. Habito autem anno embolisinali, possumus scire in
quo mense lunatio embolisinalis contingat: per hunc versum.

Nobilis ⁊ Christum modo libet habeto cognum.

In isto versu sunt 7. dictiones, 7. mensib. seruientes: in quibus
contin=

contingunt lunationes embolismales in p̄fatis 7. annis: prima
primo: secũda secũdo, ꝛ sic p ordinẽ: ita ꝙ quota erit prima litera
alicui9 istaꝝ dictionũ in alphabeto: toto mense illius anni cui ser
uit illa dictio: cõtingit lunatio embolismalis. Itẽ quota erit pri-
ma lr̃a secũde syllabe in alphabeto, tota die mensis incipit luna-
tio embolismalis: v.g. Nobilis est prima dictio, ꝛ seruit prime
lunationi: q̃ cõtingit in tertio anno cycli lunaris, ꝛ m. est prima
lr̃a huius dictionis, ꝛ est duodecima in alphabeto: ergo in 12.
mense ꝯtingit lunatio embolismalis. Itẽ b, est prima lr̃a secũde
syllabe: ꝛ est secũda in alphabeto: ergo in secũda die illius mensis
incipit illa lunatio, ꝛ sic de alijs. Si aũt velis plenius hui9 rei ve-
ritatem inquirere, recurre ad epactã ꝛ rl̃ares illius anni, de quo
vis scire: ꝛ ita inuenies esse. Nũc videamus vbi fallit epacta iun-
cta rl̃aribus pp embolismũ, seu saltũ lune. Circa quod nota ꝙ lz
in cyclo lunari sunt septẽ anni embolismales, vt supius dictũ est,
non tamẽ fallit epacta nisi in tribus. s. in 8. in 11. ꝛ 19. vnde versus.
Octauo vndecimo postremo fallit epacta. In quo aũt loco, vel
mẽse, vel quot locis fallit epacta iũcta rl̃arib. his vers. denotatur.

Julius vndenis, ter Maius octo vicenis.
Bissextus nisi sit mars peccat in vndetricenis.

In totidem Maius, augustus vero duobus. hoc est dicere, ꝙ in
octauo anno cycli lunaris fallit epacta cum regularibus in ma-
io ꝛ iulio: quia in calen. maij cũ luna d̃et esse 28. ſm epactã, non
reperitur nisi 27. ꝑpter embolismũ. Item fallit in calen. iulij eo-
dẽ anno: quia tunc luna d̃et esse 30. ſm epactam, non reperitur
nisi 29. ꝑpter embolismuꝫ, vbi credendum est embolismo, ꝛ non
epacte. Item in 11. anno fallit epacta: quia in calen. martij ſm
epactam d̃et esse luna 29. sed pp embolismum reperitur tm̃ 28.
Veruntamen si in illo anno fuerit bissextus, tunc corrigitur ille
error: qm̃ pp bissextum additur vna dies. Item in 19. anno fal-
lit epacta in duobus locis. nam ſm epactam luna d̃et esse 29. in
calend. maij, sed pp embolismum non reperitur nisi 28. ꝛ in eo-
dem fallit in calend. augusti: quia ſm epactam luna deberet ibi
esse 2. sed propter saltum lune ibi tertia inuenitur: quia lunatio
iulij, que deberet esse 30. in illo anno, est tantum 29. ꝛ hoc contin
git propter errorem nostri computi: ꝛ tunc annus in duobus
diebus excceditus a solari. De saltu lune traditus est versus.

Luna

Luna facit saltum quintilis luce suprema

Retrocedit enim luna vna die, sicut diximus, p errorē nři cōputi: vt in sequēti anno in calē. septēbris luna redeat sicut debet, nisi enim saltus lunę colligeret, ↄtingeret error: vt in 14. cyclis diceretur luna prima quādo esset plenilunium. Colligitur aūt sic iste dies: quęlibet enim lunatio, ad hoc vt lunationes sint ęquales, haberet 29. dies, dimidiū, minus quatuor momētis, ꝛ vna vncia, ꝛ vno atomo: sunt aūt in cyclo 235. lunationes: erunt ergo quater tot momēta, q̄ sunt in vniuerso, noningenta quadraginta, q̄ diuisa per 40. ↄstituūt 23. horas ꝛ dimidiā. Postea ex 235. vncijs cōstituuntur 19. momenta: ꝛ remanent septem vncię: ꝛ ex 235. atomis ↄstituuntur 5. vncię: q̄ vncię cū septē prioribus faciunt vnū momentū: qđ iūctū ad 19. momenta p̄habita, facit dimidiā horam: q̄ iūcta cū alijs 23. ꝛ dimidia facit vnum diē, q̄ subtrahitur vltimo anno a lunatione iulij: ꝛ dr̄ saltus lunę. Pōt ēt facilius hoc mō colligi, Annus lunaris ↄstat ex 354. diebus, minus vna hora, ꝛ quarta parte vnius horę, ꝛ septuagesimasexta parte quartę vnius horę: ergo in 19. annis hr̄ 19. horę: ꝛ 19. quartę horaruꝫ: ꝛ 19. octuagintasex partes quartę vnius horę: quę faciunt in 19. annis quartam partem vnius horę: ꝛ ita erunt 20. quartę horarū: q̄ faciunt 5. horas: q̄ iunctę 23. horis p̄habitis faciūt vnū diem. Est igitur saltus lunę quidā dies collectus in 19. annis ex eo superfluo q dat lunationibus: ꝛ dr̄ saltus lunę, nō q luna magis saliat illa die q̄ alia: sed qr nos lunā cōputantes, diē illā, super quā in alijs annis lunatio iulij dr̄ 20. salimus siue p̄termittimus non cōputantes lunā in vltimo anno cycli decennouennalis nisi 29. ideo aūt subtrahit dies illa a lunatione iulij in vltimo anno cycli decennouennalis: qr iulius est vltimus in anno epactali inter menses hn̄tes 30. dies in lunatione: vñ vltimo anno lunatio iulij non cōputat trigesima, sed vigesimanona: ꝛ ideo aureus numerus illius. s. decēnouennalis q̄uis crescat, sequitur sine internallo minorē: ꝛ per ↄñs in alijs mēsibus sequētibus vsqꝫ ad Januariū, sicut infra dicet. Saltus ergo lunę facit duas lunatiōes pariter esse 29. dieruꝫ ad p̄fatos ergo errores facilius corrigendos inuentus est aureus numerus: de quo breuiter est dicēdum.

De aureo numero. Cap. 5.

AUreus numerus est ille, q ponitur i calendario, qui in quolibet

libet mense indicat lunã primã, ad priuatos errores facilius corrigendos inuentus. Et dr̃ aureus numerus p̃ similitudinem: qr sicut aurũ superat oĩa metalla, ita iste numerus oẽs alias rõnes lunares excellit: quẽ Julius Cesar cum tanta diligentia dr̃ inuenisse: qui incipiens a quocunque anno cycli lunaris vbicũqz inuenit lunam primã in primo anno cycli posuit 1. in calendario: in latere extrinseco iuxta lr̃as feriales. s. in quolibet mense: ⁊ in secundo anno vbicunque inuenit primã posuit 2. in quolibet mense: ⁊ in tertio 3. ⁊ sic de alijs: ⁊ ideo in cal. Januarij ternarius est numerus: qr ibi nulla inuenitur tertio anno prima, nec ibi debet poni alius numerus q̃ ternarius: quia nullo anno cal. Januarij luna est prima, nisi tertio anno cycli decemnouennalis. In quibusdam tñ calendarijs numeri ipsi designantur p̃ literas alphabeti: nam p̱ vno interponitur ibi a, p̱ duobus, b. p̱ tribus, c. ⁊ sic de alijs numeris, ⁊ lr̃is, ⁊ seriatim vsque ad lr̃am t, q̃ est decimanona in ordine alphabeti. Formatur autẽ aureus numerus ab illo ternario, q ponitur in calen. Januarij: nã illis tribus adduntur 8. ⁊ constituntur 11. qui numerus debet poni in tertia lr̃a ianuarij. Item illis 11. adduntur 8. q̃ cõstituunt 19. qui numerus debet poni cum internallo in 5. lr̃a ianuarij. Item illis 19. addantur 8. ⁊ sic sunt 28. sed quia aureus numerus nõ transit 19. ⁊ ideo abiectis 19. residuũ. s. 8. dz poni immediate post 19. ⁊ sic per totũ calendariũ. Patet ergo, q̃ qñ maior numerus sequitur minorẽ, tũc debet inter vtrunque numerum dimitti vna litera: ⁊ quãdo minor sequitur maiorem, tunc nulla debet litera intermitti: vnde versus.

De tribus octo cauens superet de dena nouemque.
Maior fit ternus, minor aureus esto secundus.

Ueruntamen formatio illa fallit in omni mense, cuius lunatio est 29. dierum. s. in Februario, Aprili, Junio, Augusto, octobri, ⁊ Decembri in quib⁹ post minorem numerum maior immediate locatus sequitur circa principium mẽsis, quod patet hoc versu.

Mense breuis lunę februs est ars det cito ganger.

In isto versu erũt sex dictiones sex mẽsibus deseruiẽtes: quorũ lunatio est 29. incipiẽdo in medio versu, vbi dr̃ februs: ita q̃ quęcunqz fuerit initialis lr̃a alicuius istarũ dictionũ, sup̃ eadẽ lr̃a in calẽdario maior numerus sequitur minorem, sine spatio. i. nulla lr̃a dimissa in illo mense cui seruit illa dictio. v. g. Februs est pri-

ma

ma dictio & seruit primo mensi, cuius lunatio est 29. s. februs, & f. est prima litera: ergo super primum f. mensis februarij maior numerus sequitur minorem immediate. similiter super primum e. Aprilis: & sic de alijs: sed super primum g. decembris maior, s. 14. sequitur immediate minorem. s. 2. & super eadem litera: quia ibi est duplex aureus, quod designat geminatio huius literę g. in dictione ganger. Item fallit in Julio & reliquis mẽsibus vsque ad Januarium: in quibus circa finem numerus 19. sequitur immediate ad 11. numerum: vnde versus.

Julius & reliqui, qui restant dena, nouemque.
Jungunt vndeno, sic est ratus aureus ordo.

Item sciendum est, ꝙ quando 19. immediate sequitur 11. tũc octauus, qui sequitur, debet tertio loco poni: vnde versus.

Quando continuas vndenis dena nouemque.
Maiori trinus tunc octonarius esto.

¶ De termino Paschali, & prio de clauib. festorũ mobiliũ C. 6.

De termino Paschali triplex datur ratio: & prima per claues Mosaicas: scda p ętatẽ lunę: tertia per tabulas manuales: de quarum qualibet videndum est: Sed primo de clauibus: & ideo videndum est quid sit clauis, & vnde dicatur, & vnde habet ortũ, & ad quid inuenta fuerit. Clauis est numerus variabilis datus anno ad inueniendũ principia quinqꝫ mobiliũ festiuitatum, s. septuagesimę, quadragesimę, paschatis, rogationum, pentecostes: ideo sunt quinque claues: & qdlibet pdictorũ festorũ hꝫ trigintaquinqꝫ dies, in quibus semper celebrantur. A sede autẽ cuiuslibet clauis numerãtur dies vndecim, & vsque ad initiũ ipsorũ trigintaquinqꝫ dierũ, prout hęc infra patebunt. Et dr̃ clauis per similitudinẽ: quia sicut per claues ostia reserantur, ita per talem numerũ principia dictarum festiuitatũ nobis denotantur. Habent enĩ ortum istę claues terminorum a 19. anni cycli lunaris, & 7. diebus septimanę: vnde prima clauis est 29. Claues autẽ aliorũ annorum sic formantur: addamus enĩ semper claui pręcedentis anni 19. & summa inde proueniens erit clauis sequentes anni, si non superat 40. si vero summa superat 40. abiectis 30. residuum erit clauis sequentis anni. verbi g. Clauis primi anni est 26. cui si iungatur 19. erunt 45. vnde abiectis triginta, remanent 15. qui numerus est clauis sequentis anni. & ita formãtur vsqꝫ ad 19. annos

nos per ordinẽ: q2 non ꝓceditur vltra 19. numerum: sed reuerti=
tur ad priorẽ: vnde cyclus clauiũ aurei numeri ⁊ epactarũ non
differunt quantitate, differunt tñ principio, q2 cyclus epactarũ
incipit a septẽbri, cyclus aũt aurei numeri ⁊ clauiuz a ianuario.
Unde si velimus scire quotus sit annus cycli aurei numeri, ⁊
clauiũ, possumus scire per diuisionẽ annorũ dñi factaz superius
in titulo de epacta. Inuento quotus sit annus clauiũ, possumus
scire que sit clauis illius anni per aliam hanc rõnez. Numerus
enim ille, qui remanet de diuisione annorũ dñi, numerari debet
per suminitates quinqz digitorum, inchoando a pollice: ⁊ si nu=
merus terminatur in pollice, debemus addere 25. ⁊ summa inde
prouenienes erit clauis illius anni: si vero numerus finitur in in=
dice, debemus addere 13. si in medio, 31. si in annulari 19. si in auri=
culari, 7. ⁊ si summa inde prouenienes excesserit 49. abiectis 30.
quod remanserit erit clauis, que additio his versib. continetur.
Uiginti quinque tredecim plus esse tricenos.
Unde vicena epa digitis pro clauibus apta.
Sedes quidez clauium nunq̃ inuenitur in calẽdario, nisi super
hanc literaz g. prima ergo g. Januarij est clauis septuagesime.
vltima g. eiusdem mensis est clauis quadragesime: ⁊ secunda g.
Martij est clauis paschatis: tertia g. aprilis est clauis rogatio=
num. vltima g. aprilis est clauis pentecostes: vnde versus.
Primaque, ⁊ vltima g. Jani, Martisque secunda.
Tertiaque aprilis tibi signat, ⁊ vltima clauem.
Habita ergo claue anni, incipe cõputare a sede claui: ⁊ comple
illaz in diebus calẽdarij p ordinẽ ꝓcedendo: ⁊ vbi terminabit,
ibi erit terminus solennitatis: ita ꝙ in proximo die dñico ibi se=
quenti erit initiũ solẽnitatis, cuius est clauis, sed rõnes incipiũt
in sequẽti die lune: ⁊ si fuerit bissextus, cuilibet claui est vna dies
addenda. ¶ Rationes ad inueniendum Pascha. Cap. 7.

Possumus etiã scire Paschales terminos per etatem lune: cu=
ius rationem sequitur iuxta consuetudinem iudeorum, de
quo talis datur regula. Accipe lunam quecunque est in festo epi
phanie: ⁊ perfice illam procedendo per dies calendarij ordina=
te vsque ad 40. dies, ⁊ si fuerit bissextus, vsque ad 41. in proxima
die dominica sequenti erit initium septuagesime: vnde versus.
A festo stelle numerando perfice lunam.

Quadra=

Quadraginta dies post septuagesima fiet.
Bissextus quando fuerit, superadditur vnus.
Si cadit in lucem domini tunc sume sequentem.
Si cadit in feriam septenam, sitque bissextus,
Linque diem domini primum, sumasque secundum.

Habita ergo septuagesima terminos aliarũ mobilium festiuitatũ facile scire potes. Nam a septuagesima vsq; ad dñicam 1. quadragesimę sunt tres integrę septimanę: a dñica 1. quadragesimę vsq; ad Pascha sunt sex integrę septimanę: a Pascha vero vsq; ad diem Lunę rogationũ sunt quinq; septimanę, & vnus dies: a Pascha vero vsq; ad Pentecosten computantur quinquies decem dies. Terminũ quoq; Paschalem his versibus scire potes.

Post nonas martis vbi sit noua Luna require.
Tertia lux Domini proxima Pascha tenet.

¶ Rursus vbicũq; post duodecimuz cal. Aprilis Luna decimaquarta reperitur, dominica proxima Pascha celebratur. Item qualiscũq; Luna fuerit in cal. Januarij, talem fac eã in festo sancti Benedicti, siue 12. calen. aprilis: & illam computes vsque ad 24. & ibi erit Pascha hebręorum. ¶ Rursus ab 8. idus Martij vsq; ad nonas aprilis sunt dies 29, quocunque ergo illorum Luna fuerit prima, computetur vsque ad quatuordecim: & ibi erit Pascha hebręorũ. Est etiã & alia ratio inueniẽdi Pascha p ętatez Lunę: qñ qñ Luna currit per vnũ, erit Pascha dñica prima post nonas aprilis: qñ currit per duo, erit dominica prima post 8. cal. aprilis: quando currit per tres, erit dñica prima post idus aprilis: qñ currit per quatuor, erit dñica prima post nonas aprilis: qñ per quinq;, erit dñica prima post 11. cal. aprilis: qñ per sex, erit dñica prima post 4. idus aprilis: quãdo per septem, erit dñica prima post 3. calen. aprilis: qñ per octo, erit dñica prima post 14. cal. maij: qñ per nouem, erit dñica prima post 7. idus aprilis: qñ per decem, erit dominica prima post 6. cal. aprilis: qñ per vndecim, erit dominica prima post 17. cal. maij: qñ per duodecim, erit dominica prima post pridie nonas aprilis: quãdo per tredecim, erit dominica prima post 9. cal. aprlis, quãdo per quatuordecim, erit dominica prima post pridie idus aprilis: qñ per quindecim, erit dñica prima post 12. cal. aprilis, qñ per decemseptem, erit dominica prima post 5. idus aprilis, qñ per octodecim, erit dominica

nica

nica post 4. idus aprilis, qñ per 19. erit dñica post 15. calen. maij. Tabulas insuper manuales nonnulli ad inueniendos paschales terminos cõfecere, sicut Dionysius, Isidorus, & quidaz alij, quas ad presens duximus dimittendas, ne difficultas sit nimiũz onerosa. Ad presens igitur sufficiant carmina nostra infrascripta. Esse grauem nobis bello carnem caueamus.

Bellum sepe gerens etiam puto deiicit hostem.

Mox anime lucrũ inuenies cum religiosis. In his versibus sunt 19. dictiones, 19. annis cycli lunaris seruientes, prima primo, secũda secundo, & sic p ordinẽ, sumpto initio a primo anno cycli, & quota fuerit prima lrã dictionis in ordine alphabeti, que nõ desinat in m. tota die aprilis cõputãdo a mẽsis principio versus finẽ, erit terminus pasche hebreorum. i. luna 14. & in proxima dñica subsequenti erit Pascha nostrũ, sicut in sexta parte sub tractatu de Pascha plene dictũ est. Ibi etiã patet quare sub 5. calen. aprilis scribit in calendario resurrectio dñi. Si vero dictio desinit i m. quota eius erit prima litera in alphabeto, tota die martij cõputando a mẽsis fine versus principiũ erit terminus Paschalis iudeorũ, & in primo die dñico, q̃ postea occurrerit, descẽdendo versus finẽ, erit Pascha nrm, hoc cautius obseruãdo, qz carnẽ & caueam⁹ in pfatis versibus dẽnt scribi p c, & hostẽ debet scribi per h, q̃ in hoc loco pro lrã reputatur. Põt & aliter pascha facile inueniri, pone enim in calendario tuo in margine aureũz numerum sequentem. vz iuxta 12. calen. aprilis pone 16. iuxta 11. cal. pone 5. iuxta 12. cal. 13. iuxta 8. cal. 2. iuxta 6. calen. 10. iuxta 4. cal. 18. iuxta 3. cal. 7. Item iuxta cal. aprilis 15. iuxta 4. nonas aprilis 4. iuxta 2. nonas 10. iuxta nonas. 1. iuxta 6. idus 19. iuxta 5. idus. 17. iuxta 4. idus. 6. iuxta 2. idus 14. iuxta idus 3. iuxta 17. cal. maij. 11. iuxta 15. cal. 19. iuxta 14. cal. 8. Volens ergo terminum Pasche inuenire, adde vnum annis domini tunc currentibus, postea diuide ipsos quoties poterit per 19. & si diuisio perficiatur in 10. quod nil supersit, recurre ad calẽdariũz tuum: & in illa die, iuxta quam inuenies scriptum 19. erit Pascha hebreorũ, qd semper celebrant in 14. luna, & in sequenti dñica erat Pascha nostrum. Si vero aliquid supersit super vltima 19. puta quinq̃, vel decem, vel 15. dies, tunc Pascha hebreorũ erit in die illa, iuxta quã scriptuz inuenies 5. vel 10. vel 15. & sic de alijs pmissis numeris, & diebus: & in

& in sequenti dñica erit Pascha nostrũ: quod nõ põt esse ante 11. cal. aprilis, nec post 7. cal. maij. v.g. hoc anno computantur anni dñi 1286. quorũ 1273. sunt recte diuisi per 19. supersunt ergo 13. de premisso numero, quibus additur vnus, & fiunt 14. vbi ergo inueneris in tuo calendario hũc numerũ, ibi erit hoc anno Pascha Judeorũ: in sequenti vero anno erit vbi inuenies scriptum 15. & sic vsque ad 19. postea vero reditur ad 1. & sic perpetuo fiet. Per eundẽ quoq; modũ poteris terminum septuagesime inuenire. Pone in calendario tuo in margine iuxta 16. calẽ. Februarij huuc numerũ 8. Itẽ in eadẽ linea pone 16. iuxta 15. calen. Februarij, pone 5. iuxta 14. cal. 13. iuxta 13. cal. 2. iuxta 12. calen. 10 iuxta 10. calẽ. 18. iuxta 8. cal. 7. iuxta 7. calen. 15. iuxta 5. cal. 4. iuxta 4. cal. 12. iuxta 2. calẽ. 1. iuxta cal. februarii. Item iuxta 3. nonas februarii 9. iuxta nonas 17. iuxta 8. idus 6. iuxta 6. idus 14. iuxta 5. idus 3. iuxta 3. idus 11. iuxta idus 19. Diuisis ergo annis domini per 19. vt premissũ est, vide, qui numerus superest super 19. & vbi illũ in ipso calendario inueneris, ibi erit terminus septuagesime, qui semper est in luna vndecima: & in sequenti dñica septuagesimam celebramus, q̃ non põt esse ante 15. calen. februarij: nec post 9. cal. martij, sicut nec quadragesima potest esse ante pridie nonas februarii, nec post 6. idus martii. Eodem ẽt mõ terminus pentecostes inueniri põt: pone enĩ in tuo calẽdario in margine iuxta 7. idus maii 16. iuxta 6. idus 5. iuxta 4. idus 13. iuxta 3. idus 2. iuxta idus 10. Item iuxta 17. calẽ. Junii 18. iuxta 15. calen. 7. iuxta 13. cal. 15. iuxta 12. cal. 4. iuxta 10. cal. 12. iuxta 9. calẽ. 1. iuxta 7. calen. 19. iuxta 5. cal. 12. iuxta 4. cal. 6. iuxta pridie. cal. 14. Item iuxta calen. Junii 3. iuxta 3. nonas. 11. iuxta nonas 19. iuxta 8. idus 8. Diuisis ergo annis domini per 19. numerũ illũ, qui supererit super 19. quere in premissis locis calẽdarii: & vbi illũ inueneris, ibi erit pentecoste hebreorũ, quod semper est in luna 4. & in seq̃ti dñica erit pentecoste nostrum, quod nõ põt esse ante 6. idus maii, nec post idus iunii, sicut nec rogationes esse pñt ante 6. calen. maii, nec post calen. iunii. Põt ẽt Pascha aliter inueniri per hãc tabulam, 5.15.13.2.22.10.30.18.7.27.15.4.24.12.1.21.9.19.17. Isti numeri representãt quosdam dies aprilis & martii, in quibus contingit Pascha hebreorũ, cõputando dies illos a principio ipsorũ mensiũ, ita q ipsi numeri a viginti infra rñdeant aprili, a viginti supra

pra martio: hoc vult dicere hec tabula: q in primo anno cycli lunaris est Pascha hebreorum in 5. die intrantis aprilis: in secūdo anno eiusdē cycli est quintadecima die intrantis martij: & sic de alijs donec numeri ipsius tabule cōpleantur: postea reditur ad primū annū cycli. Qualiter aūt inueniantur anni cycli, dictum est supra, vbi agitur de epacta. Quare festa saluatoris, excepto festo natalis, siue natiuitatis, sint mobilia, dictum est in sexta parte, sub festo natalis. Ultimo, s̄m Isido. sciendum est, q inter latinos & grecos est varietas, sub termino festiuitatis Paschalis: quod prouenit, quia latini a tertio nonas martii vsq; in tertium nonas aprilis primi mensis lunam requirunt: & si quintadecima luna die dominica prouenerint in aliam dominicam Pascha protrahunt, vt premissum est. Greci vero obseruant primam lunam ab 8. idus martij, vsque ad diem nonam aprilis.

De Cyclis. Cap. 8.

Quia in plerisque huius partis locis de cyclo mentio facta est, ideo de cyclo aliqua dicamus. Notandū est ergo q Cyclus est spatiū aliquorū annorū in se rediens s̄m aliquos numeros: & d̄r quasi circulus per duplicē syncopā. Est eñi cyclus vocatus, eo q in orbem digestus sit: & quasi in circulū depositū ordinē complectatur annorū, sine varietate & sine arte: sunt autē sex cycli. Primus solaris incipiens in 6. calend. martij, in festo Matthie ꝯstans ex 28. annis, cōtinens cōcurrentes & regulares solares & dñicales, & annos bissextiles & cōes. Secundus cyclus est decemnouennalis constans ex 19. annis, & incipit a ianuario continens in se aureum numerū, & claues terminorū. Tertius est cyclus lunaris, incipiens similiter a ianuario habens 19. annos. incipit aūt quarto anno cycli decēnouennalis: hunc inuenerūt Romani: vt scirent qua hora luna a sole accenderetur: sed quia processu temporis hec inuentio falsificata est, nihil operamur secundum hunc cyclum. Quartus est epactalis incipiens 5. calen. septēbris, habens similiter annos 19. continens in se regulares lunares, & epactas, & annos, & cōmunes, & embolismales. Quintus est cyclus magnus constans ex quingentis 32. annis: vel s̄m alios quingentis triginta annis: s̄m quē formatur tabula Dionysij. Sextus est cyclus indictionalis: constans ex 15. annis, & cōtinens indictionales. Romani enim, quia difficile erat de remo-

tis mundi partibus venire singulis annis Romam ad soluenda tributa per eos prouincijs indicta, statuerunt ꝙ saltem singulis quinquēnijs soluerentur: ita ꝙ primo quinquennio apportarent pro tributo ferrū pro fabricandis armis: In secundo quinquennio argentum pro stipendijs militib. erogandis: In tertio aurū pro simulacris fabricandis: & sic semper post aurum qd in anno quintodecimo ferebat, incipiebat quinquenniū quo ferrū iterū soluebatur: & sic erat quasi quidā circulus tpis: qr ergo Romani sic fieri indixerunt: ideo illi anni indictio nuncupati sunt: de quo dictū est supra. Premissum aūt spatiū quinq3 annorū vocatū est lustrum: quia venientibus nuncijs prouinciarum cum tributo, cum cereis, & cum alijs preciosis sumptibus vrbem lustrabant.

¶ Explicit tractatus de Computo Ecclesiastico.

¶ Compendium Musice.

Quisquis ad canendi sciētiam erudiendus accedis, dispōnē, viz, & ordinē lrarum (per quas oīs cātus hz discretionem) cordi memoriter imprimas: vz, qd ponuntur & sunt ī ordine manus, seu palme viginti litere: q̄ diuiduntur in subgrauibus, grauibus, acutis, & superacutis. At vero ipse litere in ordine manus nō sunt nisi septem, voce & forma differentes, s. A. B. C. D. E. F. G. subgrauis vna est duntaxat litera greca omnium prima in principio pollicis manus sinistre a latinis Philosophis addita: quam quidā corū vocabulo, Gamma dicunt: Nos vero latini

G, appellamus, i quas nrę musicę ois sumit ordo principiū: ⁊ ipsius Gāma nra manus ornata initio se a Grecis pfitet exordiū sumpsisse. Graues lrę sūt septē. s. A. B. C. D. E. F. G. Et graues dñr: qz in inferiori loco primitus sunt formatę: hoc est in voce pectoris. Hñtqz principium in prima iūctura pollicis: ⁊ finem in scđa iūctura auricularis. Acutę silr sunt septē. s. A.B.C.D.E.F.G. q̄ nō sunt a primis grauibus noīe differētes: sed forma duntaxat. Ideoqz acutę dñr: eo ꝙ acutuz reddant sonū respū grauiū p̄dictarū. Formant eñ i superiori loco. i. i voce gutturis. Et hñt pricipiū in tertia iūctura auricularis: finē vero i secūda iunctura indicis. Superacutę sunt quinque. s. AA. BB. CC. DD. EE. ⁊ ideo superacutę dñr: eo ꝙ super p̄dictas acutas acutiorez reddant sonum. Et rō est: qz formantur in superiori loco. s. in voce capitis, ⁊ hñt principiū in scđa iunctura medij: finē vero in tertia iunctura eiusdem a tergo: vt omni depictam hanc manum intuenti patet.

Ut autem ordo literarum naturaliter positaruz ibi breuiter pateat: ⁊ quę in spatio, quęue literę sint in linea cognoscas: inferius perpēde dispositas. Gamma in linea A. in spatio B. in linea C. in spatio D. in linea E. in spatio F. in linea G. in spatio A. in linea B. in spatio C. in linea D. in spatio E. in linea F. in spatio G. in linea AA. in spatio BB. in linea CC. in spatio DD. in linea EE. in spatio. Vide quia literę, quę in

grauibus in linea notãtur: in acutis in spatio demonstrantur: ꝛ que in acutis spatio sunt notate: in superacutis in linea sunt scripte, prout in hac figura patet.

Preterea sciendum est b rotundum in dispositione literarum non debere proprie lineam, aut spatium occupare: nec locum naturaliter habere: quia non est de computo septem literarum musicalium: si enim esset aliqua de septem, per duplarem cõsonantiam alicui grauium, vel superacutaruз responderet. Grauibus quippe per duplarem respondere non potest consonantiam: quia minus esset semitonium. Superacutis vero diapason nequaquam consonat: quia semitonium superabũdat. Vocatur enim apud grecos b rotundum siue menon: hoc est accidens, vel accidentale: quod enim est accidentale, non est proprium: ꝛ quod non est proprium, non est naturale. Inuentum est autem b rotundum ad temperandum tritonum: qui super, scilicet naturaliter inuenitur: vbi enim cantus asperior sonat b rotundum loco b quadri: ad temperandam tritoni duritiam furtim interponitur. Sed vbi cantus ad suam naturam recurrerit, statim debet auferri. Igitur quia b rotundum est accidens, vel accidentale: ꝛ accidens potest adesse vel abesse sine corruptione subiecti, vbi necessarium fuerit apponatur.

¶ Nec id te lateat, quod predictis septem literis voce ꝛ forma differẽtibus, associate sunt notule seu voces sex, scilicet vt, re, mi, fa, sol, la, que ex duabus primis proprietatibus: scilicet b quadri, ꝛ nature quinquies repetite ponuntur: ꝛ ex tertia, scilicet b rotundi proprietate bis interponi noscuntur.

¶ Sciendum tamen, ꝙ proprietas in musica est deriuatio plurium vocum ab vno eodemque principio. Existentibus igitur modis siue proprietatibus tribus totius cantus, pro ipsarum notitia habenda cuilibet vnica est litera assignata. Nam proprietati nature data est litera C. b molli, F. ꝛ b quadro G: quibus vocũ principium proprietatum conceditur, scilicet vox Vt: quam cetere sibi ordinate voces, videlicet Re, Mi, Fa, Sol, La. per candem proprietatem sequũtur. Vt eniз vox in C locata cuз suis ordinatis vocibus, scilicet, Re, Mi, Fa, Sol, La, per proprietateз nature in graui vel acuto cantatur. In F per b molle: In G per b quadrum. Unde versus,

Nature

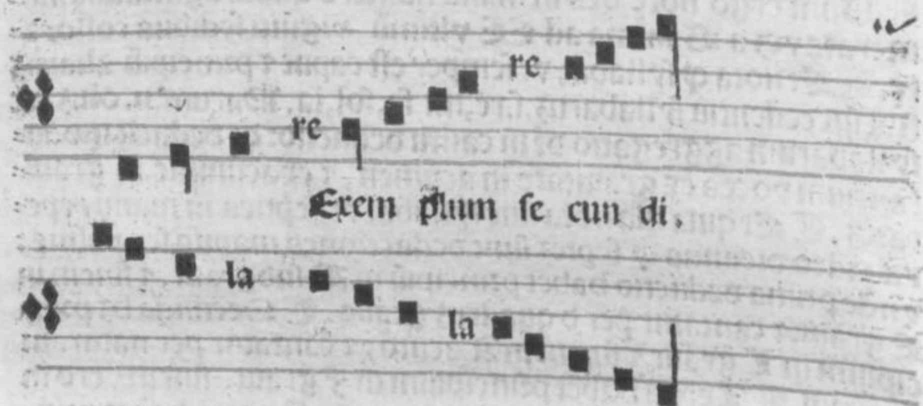
Nature modum per C cantare solemus.
F b molle notat: sed G b quadrum ostendit.

¶ Nota quod signa siue claues (vt vulgo dr̃) demonstrantes sedẽ totius cantus vniuersaliter visitate, sunt due: vz F graue. loco cuius lr̃e, talis figura ponitur ⁝[Et b acutũ: pro quo tale signũ [: Per ipsarũ aũt discretã repositionez per lineas, põt oĩs cantus cuiuscunqz sit toni rõnabiliter collocari. Distant.n. ab inuicẽ per diapẽte: nã F in grauibus, C in acutis cõstituta sunt. ¶ Sunt ergo note oẽs in manu numero quadragintadue, numerate vz a Gamma ad EE vltimũ, viginti sedibus collocate. ¶ Et nota q̃ syllaba, vt semper est caput ɀ principiũ aliaruz sibi succedentiũ syllabaruz.s.re,mi,fa,sol,la. Harum.n. oĩuz sex syllabarum aggregatio dr̃ in cantu deductio: qz deducit modulantium voces ex grauitate in acumen, ɀ ex acumine in grauitatez. ¶ Et quia illa nota siue syllaba, vt, septies in manu reperitur: ideo dicimus q̃ septez sunt deductiones manus seu palme: vnde prima deductio habet principiũ in Γ subgraui, ɀ finem in E graui: ɀ cantatur per b quadruz graue. ¶ Secunda hz principium in C graui, ɀ finem in A acuto: ɀ cantatur per naturam grauem. ¶ Tertia habet principium in F graui, finem vero in D acuto: ɀ cantatur per b molle graue. ¶ Quarta habet principium in G graui: ɀ finem in F acuto: ɀ cantatur per b quadrum acutum. ¶ Quinta habet principium in C acuto, finem vero in AA superacuto: ɀ cantatur per naturam acutã. ¶ Sexta habet principium in F acuto, ɀ finem in DD superacuto: ɀ cantatur per b molle acutum. ¶ Septima habet principium in G acuto: finem vero in EE superacuto: ɀ cantatur per bb quadrum superacutum.

¶ Breuis ɀ vtilis regula pro fiendis mutationibus.

Mutatio est alicuius vocis vel note vnius proprietatis in alteram eiusdem soni, atqz loci varietate acceptio. Fit nãqz mutatio vel fieri potest in quolibet loco: vbi due vel tres voces, siue note nomine sunt diuise: que quidem sub vna sola litera includuntur. Itaque ad mutationez faciendã requiritur q̃ ibi sint due voces vnisonũ facientes: ɀ q̃ proprietates per quas fit mutatio iungantur ad inuicem in vna voce: vnde vbi sola vox est, non potest fieri mutatio: etiaz si sint due voces, ɀ non sint equa-

les in ſono, non fit mutatio: vt ſunt iſtę duę voces de b. fa b mi. q̃ differunt ſono ꝑ ſemitoniũ, qḋ eſt inter fa, ⁊ mi. ¶ Pręterea notare debem⁹, ꝙ mutatio fieri dꝫ duobus caſib. ſ. qñ cãtus tranſgredit̃ vocẽ la vnius proprietatis ꝑ duas voces, ſeu notas; ⁊ qñqꝫ per vnam tm̃. Et qñ ſub voce, ſeu nota, vt per vnam tantum deſcendit. Primo modo mutatur Sol, vel La, in Re, ⁊ vocatur Mutatio aſcendens. Secundo modo mutatur Re, vel Vt in La, ⁊ vocatur Mutatio deſcendens. Exemplum primi.

¶ Animaduertendum tamen eſt, ꝙ mutatio aſcendens fit ſemper in Re: mutatio deſcendens fit ſemper in La: ⁊ hoc quando cantus per gradus procedit: ſecus autem ſi per gradus nõ procederetur: quia tunc mutatio effectu non fit, ſed intelligitur facienda: prout in exemplo ſequenti videri poteſt.

¶ Item

¶ Itez nota quod non debet fieri mutatio, nisi necessitate cogente. Unde duplex est necessitas. Prima est, quando proprietas vna non sufficit ad ascensum, vel descensum cantus: ⁊ tunc oportet mutationem fieri proprietatis ipsius in aliam cantui magis deseruientem. Et quandiu per vnam proprietatez potest cantari: non debet fieri alterius propriet atis mutatio, sed vitari. Secunda necessitas est, quod licet vna proprietas per ascensum vel descensum cantui deseruiret, tamen de necessitate mutatur in aliam ad cantum magis harmoniacum faciendum: vt sepe fit de b molle in b duro, ⁊ e conuerso, tunc tot aliter non debet vitari mutatio.

¶ De coniunctionibus vocum que sint.

Coniunctio in musica est dispositio siue ordinatio sonorum, siue vocum adinuicem in syllabis ⁊ dictionibus. ¶ Tonus igitur, semitonium, ditonus ⁊ semiditonus ɔiunctiones vocant, que ɔsonantiarum membra proprie nuncupantur. Unde Isid. Toni, semitonia, ditoni, ⁊ semiditoni, sunt particule ɔsonantiarū: per quas voces vocibus, ⁊ cantibus cantus iunguntur. ¶ Tonus a tono nō differt in aliquo: nec semitoniū a semitonio similiter aūt ditonus a ditono non vllo modo discrepat: nec semiditonus a semiditono. Licet.n. tonus, semitonium, ditonus, semiditonus pluries in manu reperiant: idem tn̄ semp sunt qȯ superius esse diffiniuntur. ¶ Quisquis igit bene, naturaliter ⁊ pfecte cantare desideras, habeas cōiunctiones per manus articulos determinatas. Insuper si menti memoriter insertas cum adiunctis consonantijs tenueris peritus cātor si adsit possibilitas vocis, facile esse poteris: qm̄ quod ore decantas tentabis auditu, ⁊ corde intelligere preualebis. Sed iam primo videamus quid sit tonus.

¶ De tono.

Tonus, qui oīum prima ⁊ integra dr̄ esse ɔiunctio, est duoꝝ sonorū inequaliū per spatiū integrū immediate iunctorum acceptio. ¶ Dr̄ aūt tonus a tonādo.i. perfecte ⁊ integre pronūciando: qꝛ vtrunqz sonū plene ⁊ integre pronūciare debemus. Et est tonus inter G. ⁊ A. ⁊ e conuerso: ⁊ ab A. ⁊ B. ⁊ cō uerso: inter C. ⁊ D. ⁊ e conuerso: ⁊ a D. ad E. ⁊ e conuerso: ⁊ ab F. ⁊ G. ⁊ e conuerso, in grauibus, acutis, ⁊ superacutis: vt hic pꝫ exēplo.

De semitonio.

Emitoniū est duorū sonorū inequaliuꝫ per spatiū imperfectuꝫ, ⁊ non integrū mediate iunctorū acceptio. Et dr̄ semitoniū a semi, qđ est imperfectū vel incompletū, vel nō integrū, ⁊ tonus, quasi imperfectꝰ ⁊ nō integer tonus. Et ideo sicut tonus perfecte, complete, ⁊ integre ꝓnunciatur: ita semitoniū quod duarū partiū toni pars est, imperfecte, incōplete, ⁊ non integre pronunciari debet: qđ manifeste intelligētiū prolatione ⁊ in monachordo patet. Et est semitoniuꝫ inter b quadratū, ⁊ C, ⁊ ecōuerso E. ⁊ F. ⁊ ecōuerso A ⁊ b rotūdū, ⁊ ꝯuerso ī grauib. acutis, ⁊ sup̄acutis, vt hic pꝫ exēplo.

Itonus est duorū sonorum seu vocum per duo spatia plena, integra atqꝫ perfecta iunctoruꝫ acceptio. Hꝫ ergo ditonus duos tonos, voces tres, ⁊ interualla duo: ⁊ qr̄ ex tonis compositio debet esse perfecta, plena, ⁊ integra est eius pronunciatio. Dr̄ aūt ditonus a dia, qđ est duo, ⁊ tonus: qr̄ ex duobus iungitur tonis, vt hic patet exemplo.

Semiditonus est trium vocū seu sonorū per spatiū vnum, plenum, integrū, atqꝫ perfectū, ⁊ aliud nō integrū atque imperfectum

fectū iunctorum acceptio: Et dr̄ semiditonus a semi, qđ est non plenū, ꝛ non perfectuȝ: ꝛ ditonus quasi imperfectus tonus cum perfecto ꝛ cōpleto tono. Perfectaȝ quippe hēc non pōt semiditonus pronunciationē sicut ditonus: qꝛ ex minoris semitonij de perditione ad perfecta spatia non attingit: idcirco toni pfectaȝ, ꝛ semiditoni imperfectam habent prolationem, vt hic sequitur.

Semiditonus. Semiditonus. Semiditonus.

Ꞇ De diatessaron. Ꞇ Prima consonantia.

Diatessaron ꝯsonātia fit ex quatuor sonis ꝯstituētibus duos tonos, ꝛ vnū semitoniū minus. Ꞇ Dicta est.n. a dia qđ est per, ꝛ tessaron quatuor, quasi ex quatuor vocib⁹ facta. Igił qm̄ diatessarō ꝯsonantia quatuor retinet voces, tres tm̄ necesse est habeat differētes spēs. Dis nāqȝ cōsonantia vnā semper minus hȝ speciem, q̄ꝫ fuerint eius voces. Ꞇ Prima nāqȝ eius spēs formał ex tono, semitonio, ꝛ tono in eleuatione. Incipit.n.i A. re. prima chorda grecorū, ꝛ pcedit ad quartaȝ lrām.s. D. his syllabis Re. mi. fa. sol. ꝛ vbicunque reperiuntur similes voces, semper fit prima diatessaron spēs. Ꞇ Secūda spēs diatessaron eleuał semitonio ꝛ duobus tonis incipiēdo in B. mi. hisque quatuor syllabis pcedit Mi. fa. sol. la. ꝛ vbicunqȝ siłis vocuȝ cōmistio reperił, semper fit secūda spēs diatessaron. Ꞇ Tertia vero spēs diatessaron eleuał duobus tonis, ꝛ semitonio in formatione: incipiturque in C. fa. vt. ꝛ procedit per has voceȝ. Ut. re. mi. fa. ac vbicunqȝ reperił similis vocum aggregatio semper fit tertia diatessaron spēs: vt hic patet inferius.

Ꞇ Prima species diatessaron. Ꞇ Secunda species diatessaron. Ꞇ Tertia species diatessaron.

Ꞇ Dia-

ℭ Diapente. ℭ Secunda consonantia.

Diapēte est ꝯsonātia quinq̄ sonos, tres tonos, vnūq̄ semitoniū cōtinens. ℭ Dicta est.n. a dia, quod est per, ꝛ pēte quinq̄, quasi cōsonātia ex quinq̄ vocibus mista. ℭ Fit equidē diapente ex diatessarō tono superaddito: q̄ cū quinq̄ tm̄ habeat voces, quatuor necesse est retineat species. ℭ Prima nāq̄ diapēte species formatur ex prima specie diatessaron ex tono in acuto repente superaddito procedens his syllabis re.mi.fa.sol.la.intēsiue, ꝛ vbicunq̄ fuerit similium coniunctio vocum, semper fit prima spēs diapente. ℭ Scđa spēs diapente formatur ex secūda specie diatessaron, vt supra: procedit nanque per has syllabas mi. fa. sol. re.mi. ℭ Tertia diapente species formatur ex tritono ꝛ semitonio: hisque procedit syllabis fa. sol. re. mi. fa. ꝛ vbicunque fuerit similiū ꝯnexio vocū: semper fit tertia species diapēte. ℭ Quarta vero species diapente formatur ex tertia specie diatessaron: ꝛ tono in acutiori parte superaddito procedens his syllabis vt.re. mi.fa.sol.ꝛ vbicunque fuerit similium sonorum cōmistio, fit semper quarta species diapente: vt hoc monstratur exemplo.

ℭ Prima species diapente. ℭ Secunda species diapente.

ℭ Tertia species diapente. ℭ Quarta species diapente.

ℭ De consonantia diapason.

Diapason cōsonātia fit ex octo sonis ꝯstituentibus quinque tonos ꝛ duo semitonia. Dr̄.n. a dia quod est per, ꝛ pason oē: quasi consonantia consistens ex omnibus sonis. Oēs quidez soni sunt septem in tota musice disciplina: quibus cū primo replicato hec perfecta diapason simphon ia

phonia perficitur. ¶ Septē sunt differentes diapason species; quarum prima fit ab A. graui ad A. acutū. Secunda a B. graui ad B. acutū. Tertia a C. graui ad C. acutum. Quarta a D. graui ad D. acutum. Quinta ab E. graui ad E. acutum. Sexta ab F. graui ad F. acutum, Septimum a G. graui ad G. acutum.

¶ De tropi seu toni descriptione.

Ropus siue tonus, modus est quāplūriū vocū, ex diapente ac diatessarō ordinatione specieī debite cōiunctarū, in acumine & grauitate distantiū, per ascensū & descensum ɔgrua pneumatum forma cōstitutarum conueniens constitutio. ¶ Et ideo greci (a quibus hec musica primitus est exorta) quatuor tropos. s. protum, deuterum tritū, & tetartum sub quatuor vocum cognitione. s. re. mi. fa. sol. ac d. e. f. g. primarum literarum finalium terminatione statuere notandos: vt ex huiusmodi finalium literarū atq3 vocum effectus notitia in ipsorum troporum perfectionis & nature notitia veniretimus. Protus nāq3 tropus, qui primus est in voce, re. & d. prima sibi coniuncta litera cū suo subiugali finitur. Deuterius, qui secundus est tropus in, mi. voce, & e prima lr̄a cū suo subiugali finalem sedem acquirit. Tritus vero, qui tertius tropus est eiusq3 subiugalis in voce, fa. atq3 f. prima est terminatus. Sed tetartus tropus quartus in voce sol. G. que prima cum suo subiugali est conflatus. He quidem voces & litere grauet sunt: & in eis troporum termini statuuntur, vt auctenticorum perfectionibus atq3 plagalium eorumq3 formationi satisfiat. Sunt ergo octo tropi siue toni numero differentes: quorum quilibet suam formā, ordinem, atque modum habent, vt patebit exemplo.

¶ Quō predicti tropi, modi, seu toni ex supra notatis speciebꝰ. s. diatessaron, diapente, ac diapason constituantur ac formentur.

Rotus tropus siue tonus, qui in ordine primus est, suam formam & esse a diapente & diatessaron recipit: quoniam ex ipsorum primis speciebus formatur. s. re. la. prima diapente specie: & ex re. sol. prima diatessarō ipsi prime diapente superaddita speciei. Producunt. n. diapason he coniuncte species, que sunt re. la. & re. sol. in D. primo termino inferiori fundate, & in D. secundo termino superiori terminate. Forma igitur huius primi tropi seu toni auctentici constat

ex

ex prima diapente specie re. la. ꝛ ex prima diatessaron superius adiuncta. re. sol. cuius formę demonstratio inferius patebit. ¶ Forma subiugalis p̄ti, tropi, siue toni est in D. primo cū suore prima dia pente spēs inchoata, s. re. la. ꝛ ab eiusdē prima diatessaron deorsum tendens species ordinata, s. sol. re. qui forma a sui auctentici specie auctentice non deficit: quanquam in diatessaron positione ab auctentici forma distet, vtriusque tamen finis idem est. ¶ Forma igitur plagalis huius est ex diapente specie prima re. la. ex diatessaron etiam prima diapente ipsi cōiuncta inferius sol. re. vt inferius patet exemplo.

¶ Demonstratio proti perfecti ¶ Demonstratio plagalis proti perfecti.

¶ Diapason ex diapente ꝛ a diatessaron connexa superius. ¶ Diapason ex diapēte ꝛ diatessaron connexa inferius.

DEuterus tropus, seu tonus, qui auctenticorum secundus, sed in troporum ordine tertius est, ex diapente ac diatessaron recipit formam suam ꝛ esse. Ex secunda. n. diapente specie in E. primo ꝛ voce sua mi. inchoante, ꝛ in secundo b. ꝛ sua voce mi terminante: ac ēt ex secūda diatessaron specie in eodem b. cum voce sua mi initium habente: ꝛ ad E secundum, ꝛ suam vocem la. terminante formatur. ¶ Pręsentis igitur tropi seu toni formatio ex mi. mi. specie diapente secunda: ꝛ ex mi. la. etiam diatessaron secunda ipsi diapente superaddita speciei cōficitur: ex quibus hic tropus redditur omnino perfectus: vt inferius patebit. ¶ Forma subiugalis deuteri ab ipsius deuteri forma, nisi in diatessarō positione non distat: qm̄ ex diapente ꝛ diatessaron speciebus recipit suam formam: ꝛ vtriusque finis idem est. Igitur hęc forma in E. primo suaque voce mi. fundata, ex secunda, vt diximus, specie cōponitur, diapente ad B. secundum eiusque mi. voce superius ascendente, ꝛ ab eodem E. atq3 voce cum ꝯiuncta diapente ex secunda diatessaron specie descendente, quę forma est ex mi. diapente secunda, ꝛ ex la. mi. diatessarō inferius secunda specie, vt patet.

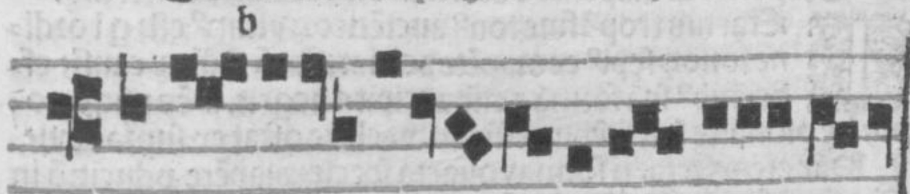
¶ De=

¶ Demonstratio deuteri perfecti.

¶ Diapason ex diapente diatessaron coniuncta superius.

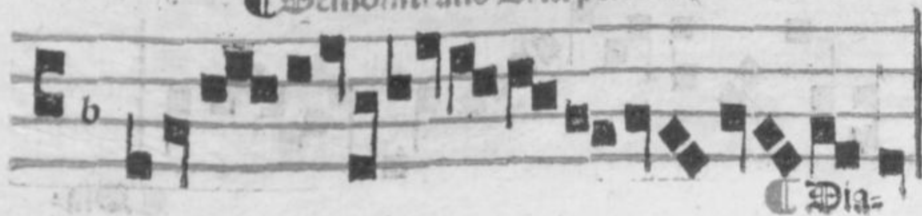
¶ Demonstratio plagalis deuteri perfecti.

¶ Diapason ex diapente, ꝛ diatessaron coniuncta inferius.

Tritus tropus, siue tonus, qui auctenticorum tertius, sed in troporũ ordine quintus est, diapente ꝛ diatessaron consonã tijs suã formã acqrit ꝛ esse: nã forma hęc in tertia diapẽte tertiaque diatessarõ specie iũctis ꝯficit: ex ei⁹ nãqꝫ fine atqꝫ fundamẽto, qđ F. primũ dr̃, tertia diapẽte species exorta. s. fa. fa. in secunda C. terminata cũ cõiuncta sibi specie tertia diatessarõ. s. vt fa. i. ad fin F. progressa finitur: quę ipsam diapason cõsonãtiam perfecte cõstituunt. Recta igitur forma triti ex fa. fa. tertia diapente: ꝛ vt fa. tertia diatessarõ est cõiuncta: vt patet inferius. ¶ Forma subiugalis triti ex sui triti auctentici speciebus, qm̃ ipsi⁹ naturę est, acquirit esse, ꝛ eius materię cũ ipso dr̃ esse forma. ¶ Uerum, qꝛ (vt de cęteris dictũ est plagalibus) diatessaron cõsonantia pro huiõi forma infra diapẽte cõiũgitur, quę pro auctẽtici forma supra diapente ꝯuertitur, non vr̃ distare a cęteris: ꝛ vtriusqꝫ idem est fundamentum ꝛ finis. ¶ Huius igitur forma plagalis superius specie diapente tertia fit a fine fa. fa. ꝛ sub ipso coniuncta tertia diatessaron fa. vt. vt patet hic inferius.

¶ Demonstratio Triti perfecti.

¶ Dia-

¶ Diapason ex diapente diatessaron coniuncta superius.

¶ Demonstratio plagalis Triti perfecti.

¶ Diapason ex diapente & diatessaron coniuncta inferius.

Tetartus trop⁹ siue ton⁹ auctēticorꝝ vltim⁹ est: q ī ordine tonorꝝ sepi⁹ ex diapēte ac diatessarō tāq̄ ex causis efficiētib⁹ suā formā & esse accipit & acq̄rit. Oēs nāq; tropos hę ꝯsonātię suis spēbus efficiūt: vt clare ꝯstat ex supradictis. ¶ Hāc etenī tetarti formaz quarta species diapēte ꝑducit: q̄ in G. primo fundata ad D. ſꝫ cū, vt. sol. terminādo ꝑducit. Et ab codē D. cū prima diatessarō. re. sol. ad G ſꝫ vlterius ꝓcedendo finit. Et ideo ī re. G. primo. vt. sol. quarta diapēte fundata cū re. sol. diatessarō prima ꝯiūcta hui⁹ tetarti tropi dr̄ esse forma & perfectio: vt iferi⁹ ꝯstat exēplo. ¶ Forma plagalis tetarti, q ī ordine oīuz vltim⁹ & octau⁹ est a forma ipsi⁹ auctētici tetarti sumit: q̄ quarta diapēte & a prima diatesserō spēb⁹ format. Sola q̄ppe diatesserō spēi positio iter eos drīā facit: q̄ ī auctētico sup̄ diapēte cōponit: sed in hoc plagali supponit: sed ī ceteris plagalib⁹ lex ipsa seruat. G. quoq; primū vtriusq; fundamētū & finis est. Isti⁹ igit plagalis forma ex diapēte specie quarta sup̄, & ex diatesseron prima cōponit. infra. s. vt. sol. & sol. re. vt inferius patet exemplo.

¶ Demonstratio Tetarti perfecti.

¶ Diapason ex diapente, cui adiungitur superius diatessaron.

¶ Demonstratio plagalis Tetarti perfecti.

¶ Dia=

¶ Diapason ex diapente cui infra adiungitur diatessaron.

Potest igitur pfectus tonus seu tropus tali declaratione describi. Tropus seu tonus pfectus auctēticus siue plagalis est, qui ex ordinatis ex diapente ac diatessaron speciebus in acumine & grauitate cōiunctis debita pneumatū posita dispositione rite diapason retinet pfectā formā. Illa igit ascensu ꝯtrario erit ipfectio tropi, q̄ diapason pfectā formā nō retinebit. ¶ Perfectā diapason formā nō retinere, est a totalis eius ascensu deficere: & ideo ille tropus nuncupabitur imperfectus, si auctēticus est, qui a fine suo in dicto diapason ascensu deficiet: vt si ad quintā, sextā, vel septimam tantum attingit a fine: & tanto magis est imperfectus, quanto magis a perfecta diapason distat. Plagalis autem iudicabitur imperfectus, si a fine supra a diapēte deficiat, vel infra si diatessaron nō descēdat: & in ea imperfectus parte in qua deficiens inuenitur: & si in vtraqꝫ deficiat, in vtraqꝫ cōtinet imperfectionē: & dr̄ in vtraqꝫ imperfectus, vt patet exēplo.

¶ Demonstratio proti imperfecti.

¶ Diapason ex tono deficiens superiori toni continet imperfectionem.

¶ Demonstratio plagalis proti imperfecti.

¶ Diapason in vtroque termino tono deficiens plagalem imperfectum reddit.

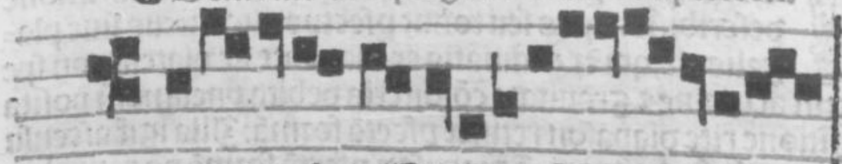
¶ Demonstratio deuteri imperfecti.

¶ Dia=

Diapason qui in tono superius deficit tropū impfectū reddit.

Demonstratio plagalis deuteri imperfecti.

Diapason a B. primo ad secundum est in tono inferius deficiens.

Demonstratio Triti imperfecti.

Diapason in inferiori tono deficiens, tropi continet imperfectionem.

Demonstratio plagalis Triti imperfecti.

Diapason supra et infra deficiens tonis, tropo tribuit imperfectionem.

Demonstratio Tetarti imperfecti.

Diapason cui tonus superius abest, ea in parte imperfectiorem facit tonum.

Demonstratio plagalis Tetarti imperfecti.

¶ Diapason supra ꝛ infra duobus deficiens tonis, tropum faciat a perfectione distare.

Hos aũt, qui supra diapason aliquid videntur addere, eo quod perfectã seruant formã, ꝛ aliquid plus adijciunt, plusquã perfectos in authenticis merito nominamus. Quos autem in plagalibus infra fines vbi eorum vltimus diapason perficitur terminus, tonum vel semitonum ꝛc. cõtingit deponere, etiam dicimus plusquam perfectos. ¶ Supra igitur auctenticus dicitur plusquã perfectus, sed infra plagalis, ꝛ non supra: quia in ea parte mistus appellatur, vt nunc dicetur

Demonstratio auctentici plusquam perfecti.

¶ Diapason in superiori termino adiuncta cum tono.

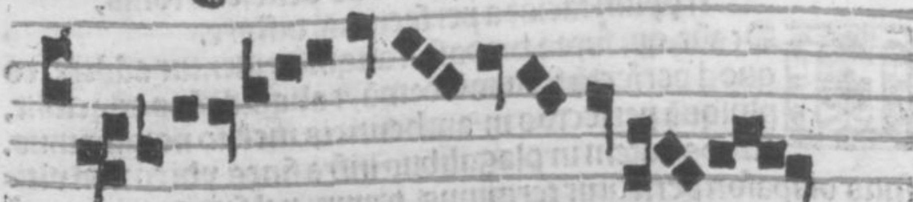
Demonstratio plagalis auctentici plusquam perfecti.

¶ Diapason in termino inferiori adiuncta tono.

Quia autem auctentici infra tonum semitonũ vel ditonum ꝛc. deponunt, eo ꝙ cũ suo plagali miscentur, appellantur misti. Plagalibus vero, quorũ ascensui vel diapente aliquid supponitur, eo ꝙ cũ suo auctentico misturã faciunt, etiã mistorũ nomina tribuimus. Inferius igitur est mistus auctenticus, cuius nomen plagalis superius tenet, ad horũ differentiã mistorũ, quorũ species cum aliorũ speciebus commisceri videntur, nẽpe appellantur cõmisti. Potest enim vniuscuiusque tropicum alterius cuiusque specie vnaqueque species cõmisceri. Eorum demonstrationes, vt clare videantur quę dicta sunt, hic infra ponemus: vt vnius demonstratione singulorum notitia habeatur.

C Demonstratio auctentici misti.

C Diapason in termino inferiori adiuncta tono.

Demonstratio plagalis misti.

C Diapason in inferiori termino adiuncta semitono.

De cōmistis autē spēbus in tropis hoc notanduz accepimus, ꝙ tropi sic ad inuicez sunt cōmisti, ꝙ vix vnus reperiri contingat, qui ꝓprijs duntaxat spēbus sit formatus. C Ad cognoscenduz cuiuſ toni sint antiphonę, q̄ ascēsuz seu descēsum sui tropi non cōplēt, inspicere debes finez antiphonę, ⁊ principiū de seculorū: ⁊ de hoc dank hi vers.

Re, la. vult primus. re.fa. retinetqꝫ secundus:
Per sextam mi. fa terno: quarto dato mi. la.
Fa, fa. fert quintus: fa. la. prębet tibi sextus.
Ut. sol. septenus: vt. fa. captatqꝫ supremus.

C De intonatione psalmorum dantur hi versus, videlicet.

Primus cum sexto fa, sol, la semper habeto: Tertius ⁊ octauus vt, re, fa, atqꝫ secundus. La, sol, la quartus: vt, mi, sol sit tibi quintus. Septimus fa, mi, fa, sol, sic omnes esse recordor.

C De cantibus qui propter eorum ascensum non sunt auctentici, ⁊ propter eorum descensum non sunt plagales.

C Notandū est, ꝙ īueniuntur multi cantus, qui ꝑꝑ suas breuitates ⁊ cōpositiones non pn̄t iudicari auctentici, nec plagales: qꝛ non habent ascensum, vt auctētici: nec descensum, vt plagales: vnde hmōi cantus sunt iudicandi per eoruz chordas tali modo, ꝙ si hn̄t plures notulas in numero supra ipsam chordaz,

quam

q̄ sub eadem chorda, tales cantus sunt alictesitici. Si vero plu-
res notulę fuerint inferius, q̄ superius, erunt plagales. Aduer-
tendū tñ est, q̄ notę, q̄ situatę sunt in chorda, non dēnt cōputari
in numero cum illis, quę sunt superius vel inferius. ¶ Et nota
q̄ chorda primi ꝛ secundi toni est ī manu in digito auriculari. F.
fa. vt. graui, ꝛ in linea: Chorda tertij ꝛ quarti toni est in G. sol. re
vt. graui, ꝛ ī spatio. Chorda quinti ꝛ sexti toni est in A. la. mi. re. a-
cuto, ꝛ in linea. Chorda septimi ꝛ octaui toni est in B. fa. b mi.
acuto, ꝛ in spacio. ¶ Sancta Brigida.

¶ Clericoꝝ cātus nō sit remissus, non fractus, non dissolutus:
sed honestus, ꝛ grauis, vniformis, ꝛ p oīa humilis. Psalmodia
plus redoleat suauitatē mentis, humilitatemqꝫ ꝛ deuotionē, q̄
aliq̄ ostentationē. Nā non vacat a culpa aīus, qñ cantantē plus
delectat nota, q̄ res quę canitur: oīnoqꝫ abominabile est Deo,
qñ vocis eleuatio plus fit pp audientes, quam propter Deum,

¶ Finit compendium musicę.

¶ Exorcismi contra demoniacos diuersorum sanctorum
approbati, ꝛ magne efficacię incipiunt.

Quia etiaꝫ ad officium sacerdotum spectat ꝛ pertinet ve-
xatis a demonibus per sibi ab Ecclesia traditā ptātem,
quantum in se est, per diuinam gratiaꝫ manus impone-
re, ꝛ demones, tam christianos baptizatos, q̄ catechumenos
vexātes adiurare, exorcizare, ꝛ expellere de eorum corporibus,
subsequenter ponuntur in calce huius operis exorcismi sancto-
rum, quos cum puritate conscientię ꝛ magna humilitate legere
dēnt, nihil sibi, sed oīa Dei virtuti ꝛ eccl'asticę ptāti attribuēdo.
¶ Sed antequam deueniatur ad exorcismuꝫ, pro informatione
exorcizantis notandum sunt quędam pręambula valde oppor-
tuna, quę sunt sequentia, videlicet.

¶ De modo, quem tenet diabolus ad intrandum in humana corpora. Cap.1.

Diabolus ingreditur in humana corpora propter desperationẽ, aut pp aliud peccatũ, aut aliqñ permittitur ad exercitationez. ¶ Primi duo modi sunt ad vindictã dñi Dei, ƒm sctũ Hieron. super Iohelem, vt hẽ.23. q.5. Non solum. ¶ Tertius modus est ad salutẽ animę, sicut legitur de aliquibus sctis, qui fuerunt vexati a demonibus vsque ad finẽ vitę eoruz. Anteq̃ ergo diabolus humana corpora ingrediatur, quasi semper primo apparet eis in effigie alicuius hoĩs, qui mala morte est defunctus: aut repñtat aliquez suũ cõsanguineũ: aut apparet illi in effigie alicuius animalis terribilis, vel horribilis. Et sibi vĩ q̃ subito disppareat, sed ingreditur subito in euz. Et hoc vt plurimũ accidit in nocte, & in locis opacis & obscuris. Et in talibus oppressis apparent signa quę infra dicemus. Aliqui ẽt intrant per os, aut aures, in modum venti: aut in modum vnius muris, sicut narrauerunt talia patientes. Aliquibus etiaz dormiẽtibus demones tale somnium induxerunt: q̃ vz eis videbatur q̃ demon post eos currebat: qui euigilantes inuenti sunt cũ talibus signis demoniacorum: vcz q̃ diabolus erat in eis: vt postmodũ clare apparuit. Aliqñ etiã ingrediuntur percutiendo collum, aut alia membra ipsorum. ¶ De maleficijs. Cap.2.

In omnibus autem maleficijs est pactum aut manifestum, aut secretum, quod habet diabolus cum malefico: ƒm q̃ currit sigillum maleficij: qd̃ quasi semper est res vana. Facto maleficio subito diabolus aut pręsentialiter, aut potestatiue ingreditur in illã personã, supra quã factum est dictuz maleficiũ: Et hoc est ob aliquod occultũ Dei iudiciũ. Verũ si esset aliqua persona sancta & pura, sicut erat beata Iustina, nihil possent demones contra ipsam. De his autem longius & diffusius tractatur in summa Syluestrina, & summa Astesana, & in libro magistri Ioannis

nider:

nider, qui dr̄ Preceptoriū diuine legis de decem p̄ceptis. His adiungo, q illa ossa, & penne inserte vna in alia: & multa & quasi infinita talia, que in lectis inueniuntur a demone deportata, sicut clare fuit deprehensum, sunt extrahēda, & igne cōburenda, dū dr̄ psalmus, Exurgat deus. Nec sequenda est illa superstitio, quam vulgus ponit de mittendis talibus rebus inuentis ad fluuiū currentē. Hoc anno fuit q̄dā iuuencula, cōtra quā quotidie fiebāt maleficia: q̄ ea, q̄ inuenit in lecto, igne cōbussit. Cui sequēti nocte diabolus apparuit, & q̄relatus est de tot orationibus, quas faciebat, & q cōbusserat ea q̄ inuenerat. Quā iniuriam nemo ei alias fecerat. Cui iuuencula spū sctō repleta viriliter rn̄dit, ab eo petēs ad qd venisset. Qui rn̄dit, q violenter illuc missus fuerat.

¶ De signis quibus cognoscit aliquis esse demoniacus. Cap. 3.

LEgitur, q siquis non potest ɔtinuare esum carnis hedine, p dies 30, q talis iudicatur demoniacus. Aliqui demoniaci habent oculos terribiles: & demones mēbra eorū & corp⁹ destruūt miserabiliter, & interficiunt, nisi cito eis subueniatur. Aliqui fingunt se esse fatuos, & semper augent; sed discooperiuntur, & cognoscuntur, si nolūt dicere psalmū, Miserere mei Deus, quon. vel Qui habitat in adiutor. Euangelium scti Joannis. I. In principio. & similia sancta. Est etiam magnum signum, quādo loquuntur sermonē alienum a patria sua: si non fuerunt extra patriam: & qn̄ persone illiterate & idiote loquūtur literaliter & congruenter: aut ēt cantant musicaliter: aut quando dicunt aliquid, quod ipsi nunquam dicere sciuissent. Aliqui ēt demoniaci sunt muti & stupidi. Aliud quoqz signum est, q eis superueniunt terrores, & cito recedunt. Potissimum autem cognoscitur quis esse demoniacus, quia si quando leguntur exorcismi, conturbatur: & hoc signum est presentis diaboli, sicut infra dicemus.

¶ De signis quibus cognoscitur quis esse maleficiatus. Ca. 4.

ALiqui maleficiati hn̄t colorē faciei cedrinum, & aliqui oculos constrictos: oia eorum membra vn̄r ligata, & habēt humores desiccatos. Duo autem potissima signa sunt, constrictio cordis & oris stomachalis: & qn̄ videtur eis q habent vnum bolum super stomachū. Aliqui hn̄t puncturas in corde tanquam si acubus esset punctum. Aliqui vn̄r cor eis corrodi. Aliqui habent magnum dolorem in collo, aut renibus: & videtur eis q talia

mẽbra a canibus lacerentur. Aliquibus vꝫ se hr̃e bollum in gutture: quod ascẽdit ⁊ descẽdit. Quibusdã ligata est vena generationis. Aliqui hñt stomachũ ita indispositũ, ꝙ emittunt per vomitum quicquid comedunt, vel bibunt. Aliquibus per ventrem discurrit ventus frigidissimus, aut tanquam flamma ignis. Aliquibus signum est in digestione cibi: ⁊ potissimum quando medicinę applicatę nihil prosunt infirmo. Aliquibus est circa collum continua pulsatio, quę videt̃ tremorẽ inferre. Ultra hęc signa sunt etiam alia quamplura, quę practicando inuenies.

¶ Conditiones exorciste: ⁊ qualiter se ꝑparare debet. Cap. 5.

Demoniaci ⁊ maleficiati citius liberantur in eccl'a, ꝙ̃ in priuatis domibus. Et prius dẽnt confiteri. Laudo ꝙ exorcista sit sacerdos, qui dꝫ esse homo vitę sanctę, bñ ꝯfessus ⁊ cõtritus, ⁊ super oia humilis: opus hoc diuinę oipotentię attribuendo. Qui hortet̃ infirmũ, vt oẽ adiutoriũ a diuina maiestate expectet, a se aũt nihil, nisi modicum laboris, qui ẽt est ex gr̃a Dei. Nõ sit etiã auarus: qꝛ petendo pecunias, aut expectando, perderet donum tantę gratię. Tamẽ si pauper est, secure potest recipere eleemosinam sibi datam. In illa die omnino celebret prius: qꝛ diabolus plus timet manuum impositionem, ⁊ pręsentiam suam.

¶ De signis quę apparent, quando sacerdos coniurat maleficiatum. Cap. 6.

Exorcista moneat dęmoniacũ vel maleficiatum, vt recolligat mentem suã, ⁊ eã ad deũ dirigat cũ firma fide ⁊ spe liberationis suę a diuina maiestate, si expedit saluti animę suę. Et habeat crucifixũ in manib⁹ suis, ⁊ ponat reliquias scõruꝫ ligatas in panno serico super cor eius, aut super stomachũ: ⁊ ipse faciat signum cũ manu, quotiescunqꝫ senserit in aliqua sui corporis parte com moueri, aut pungi. Et hoc vt sacerdos non cõturbet̃: sed vt sciat ad quę verba magis diaboli ꝯturbent̃. Et finita ꝯiuratione petat cũ sacerdos de accidentibus, quę sibi ꝯtigerunt. Hęc signa solent accidere qñ sacerdos ponit manũ super caput: quia sentiunt sub manu rẽ frigidissimaꝫ tanꝙ̃ glaciẽ. Aliquibus descendit vẽtus per humeros ⁊ renes, qui est frigidissimus. Aliquibus caput in immensum aggrauatur. Aliquibus cerebrũ constringitur, ⁊ perforatur: sicut si gladio percuteret̃. Aliquibus inflamatur caput ⁊ facies, aliqñ tota persona, ac si esset vapor ignis.

Ali-

Aliquibus febris immēsa cuȝ dolore capitis euenit: ⁊ totum corpus extenuatur ⁊ frangitur. Sed oīa ista accidentia parum durant: qꝛ cōiuratio tollit demonis vigorē. Aliquibus ꝯstringitur guttur, adeo ꝙ vñr strangulari. Aliquibus ad orificiū stomachi mouetur quedam res ad modum pile, ac si essent vermes, ac formice, aut rane. Quibusdam accidit vomitus magnus stomachi. Aliquibus maxima tortura in visceribus. Nonnullis venter vehemenṫer inflatur. Quibusdaȝ cōstringitur cor: ac si intolerabiliter feriretur. Ostenditur etiam demon in aliqua parte corporis palpitando sicut piscis, aut in modum formicarum. Aliquando pertransit a capite vsque ad digitos pedum, sicut ventus, ⁊ econtra. Ultra ista signa quamplura alia practicando videbis: quia diuersi demones faciunt diuersa signa.

¶ De modo, quem tenet diabolus ad egrediendum de corporibus. Cap. 7.

SI fuerint diaboli, qui loquuntur, cōiura eos ꝙ dimittant corpus illud liberum ⁊ expeditum, sicut erat qñ fuit baptizatus. Et fac euȝ dare signū discessus, per extinctionē candele. Si vero sint diaboli, qui non loquanṫ, sicut inueniṫ in maleficiatis, exeūt aliqñ per os in moduȝ flāme ignis: aliqñ in modū venti cōgelati. Et in exitu videbis inflari guttur. Egrediuntur etiam per aures simili modo discendentes a stomacho, seu corde. Aliqui exeunt per secessum in similitudinem pile, que semper gyratur donec exeat. Aliqui in similitudinem rane, que serpit donec fuerit egressa. Aliqui in similitudinem venti frigidissimi.

¶ De malitijs ⁊ deceptionibus, quibus vtuntur demones ad exorcistam decipiendum. Cap. 8.

ALiqui demones tm̄ odio hn̄t verba sancta, ꝙ anteq̄ coniurentur, discedunt. Alij expectant ꝯiurationē, sed postea nō pn̄t eā sustinere. Aliqui aūt sunt adeo maligni, ꝙ faciunt fatigari exorcistā per magnū tpis spatiuȝ, vt appareat infirmo, ꝙ non sit demoniacus, ⁊ vt faciant fatigari, ⁊ pati exorcistā. Aliqui posteaq̄ sunt manifestati abscondunt se, ⁊ relinquunt corpus liberū ab oī fastidio, taliter ꝙ infirmus putat se esse oīno liberatum: sed non dēt cessare exorcista, donec viderit signa liberationis. Aliqui demones ponunt oīa impedimenta, que pn̄t infirmo, vt non se faciat cōiurare. Quidā conantur persuadere ꝙ sunt infir-

mitates naturales: ⁊ ꝙ ista res est vna trupha. Aliqui in medio coniurationis faciunt dormire infirmum: ⁊ ostendunt ei aliquaz visionem crucifixi, vel aliorum sanctoruz subtrahendo se, vt stet secreti: ⁊ ostendunt infirmuz liberū. Aliqui ostendunt maleficiuz factum super ipsum, ⁊ authores maleficij, ⁊ modum ad illud dissipandum. Sed sit cautus exorcista, ne faciat aliquam superstitionem. Non mireris si diabolus in susceptione sacramenti Eucharistię demoniacum non cōturbet: quia postquā intrauit, paulatim despicit, ⁊ non timet sancta, immo loquitur mysteria fidei sanctę, ⁊ confitetur diuinam maiestatem. Et supponit personam vexatam, ⁊ ei loquitur in corde, ⁊ facit eaz perturbari pro re minima. Maius tibi dico, ꝙ aliqui demones post longam vexationē factā alicui personę, si nō expelluntur, loquūtur per os eius quasi semper, ⁊ cessant ei nocere. Postea tandem deprehenduntur.

¶ Qui potest exorcizare: ⁊ de modo, quem tenere debet exorcista in coniurando aliquam personam. Cap. 9.

NOtandum aūt est, ꝙ quilibet sacerdos, ⁊ maxime parochialis, ⁊ quilibet diaconus, aut subdiaconus si sibi fuerit commissum per epm, vel presbyterum, pōt exorcizare. Hoc ēt potest quilibet purus exorcista de commissione vt supra. Et si sacerdos vel diaconus exorcizat, debet habere super albam, vel superpelliceū stolam: si vero subdiaconus, manipulū: si acolytus vel exorcista, superpelliceū .i. cottam tm̄. Volens igitur sacerdos demones expellere, vel adiurare per potestatē sibi traditam, debet primo seipsum mundare per humilem ⁊ legitimā confessionē suorū peccatorū: ⁊ Missa celebrata, si persona demoniaca vel maleficiata est sana, ducatur ad Eccl'am: quia ibi facilius obtinebitur victoria: ⁊ si fuerit infirma, vel multū debilis, coniuretur in domo, hoc modo. Habeat exorcista superpelliceuz ⁊ stolā, ⁊ ponat partē stolę collo maleficiati, ⁊ reliquias sanctorū super cor eius, aut super orificiū stomachi, postea incipit exorcismum: Et quando peruenerit ad cōminationez, replicet ipsam vsq3 decies: semper pęnam augendo. Et si videt profectum in ipsa, continuet vsque ad liberationem. Et si magis timeret exorcismū, lege illum: quia vnus demon plus timet vnā rē quā aliam. Et non deficias a fine, sed oportet perseuerare duabus, tribus, quatuor, aut sex horis cōtinuis, ⁊ plus donec habeas victoriā. Et demones obstinati

nati

nati semper querunt defatigare exorcistaz, vt desinat pro labore
⁊ lassitudine exorcizare. Et plus timent in prima quã in secunda
vice: q2 reputant se fuisse consecutos victoriã: qñ dimittit ꝑ lassi
tudinem exorcizare. Et si in prima die non fuerit liberatus, prose
quatur secundo ⁊ tertio, quousque liberetur ex toto. Quia vide=
bis quotidie demones magis debilitari. Sint etiã pñtes ⁊ fideles
qui etiam orent Deum pro infirmo. Debet exorcista ante omnia
facere preceptum demonibus alijs, qui venissent ad succurren=
duz demoni vexanti in hunc modũ. ¶ Precipio vobis demo=
nes, qui venistis in succursum ⁊ adiutoriuz istius, vel istorum de=
monum, hanc Dei creaturaz N. vexantis, vel vexãtium: ex parte
sanctissime Trinitatis Pa ✠ tris ⁊ Fi ✠ lij, ⁊ Spũs ✠ sancti, ⁊
sub pena excõicationis maioris, ⁊ minoris late sñie, ⁊ sub pena
detrusionis in infernum, ⁊ sub pena immersionis in stagnum
ignis ⁊ sulphuris per manus inimicorum vestrorum, ⁊ sub pena
tradendi vos in potestatem inimicorum, ac condemnandi vos
in stagnum ignis ⁊ sulphuris per centum annos: quatenus nul=
lum adiutorium vel fauorem detis illis demonibus, qui vexant
corpus istius creature Dei N. sed discedatis statim, ⁊ eatis ad
loca vobis deputata. Ecce ✠ crucem Domini: fugite partes
aduerse, vicit leo de tribu Juda, radix Dauid. ¶ Exorcizaturus
igitur facta diligenti confessione, ⁊ habita absolutione, indutus
sacris vestibus pro sui ordinis qualitate, seipsuz corde humiliãs
⁊ peccatorem reputans, nec in sua, sed domini potentia confidẽs
deuote, attente, constanter, fidenter, ⁊ intrepide faciens sibi si=
gnum crucis in sua fronte ter, ⁊ dicens. In nomine Pa ✠ tris,
⁊ Fi ✠ lij, ⁊ Spiritus ✠ sancti. ℟. Amen.
Ponat manum suam super caput demoniaci: ⁊ eam continue
tenens humiliter dicat non solum verbotenus ⁊ superficialiter:
sed cum bona fide sequentes exorcismos.
¶ Incipit exorcismus beati Ambrosij Archiepi mirabilis effi=
cacie sup demoniacos: cuius practica ꝓprie spectat ad sacerdo=
tes. Tu igr̃ quicunque fueris nulla leuitate ductus, sed sola ne=
cessitatis, vel charitatis cã, hanc rẽ disponas assumere arduaz: ⁊
opz ꝙ ꝑmisso triuum dierũ ieiunio, tertio mane diligẽter cũ cõtri
tione ꝯfessus Missaz de spũ sctõ deuotissime celebres, faciẽdo in
ipsa Missa cõmemorationez de infrascriptis orationibus. Oõ.
Deus

Deus, qui per vnigenitum tuum, exclusa dñatione diaboli, pplm tibi fidelē aptasti: expelle (q̄sumus) a famulo tuo N. cunctas diabolicę illusionis insidias: ⁊ cum illibatū ab omni eius impugnatione conserua. Per eundem. Secreta.

Munus dñe humilitatis nostrę pro petitione famuli tui N. oblatum, petimus, vt gratanter assumas, ⁊ ab eius oppressione hostis maligni insidias omnemque potestatem benignus excludas. Per dominum nostrum Jesum ⁊c. Postcommunio.

Celestis panis quem sumpsimus domine, ⁊ nobis indulgētiam tribuat, ⁊ famulum tuum N. ab antiqui hostis irrisione defendat. Per do. Completa Missa sacerdos nō exuat se, sed sic paratus missalibus indumētis, ⁊ candelā benedictā accēsam in manu tenens stet in medio ante altare, facie versa ad populum habens obsessum ante pedes ligatum, si necesse fuerit: ⁊ humili corde, deuotoque aspectu se ⁊ astantes muniat signo crucis alta voce dicendo In nomine Pa✠tris, ⁊ Fi✠lij, ⁊ Spiritus✠sancti. Amen. ℣. Domine exau. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Omnipotens dñe, verbū Dei patris, Christe Jesu, ⁊ domine vniuersę creaturę, qui sanctis apl'is tuis dedisti ptātem calcādi super serpentes ⁊ scorpiones, qui inter cętera mirabilium tuorum opera, dignatus es docere dęmones effugare, cuius virtute victus tanq̄ fulgur de cęlo satanas cecidit: tuum nomen cum pauore, ⁊ tremore supplex deprecor, vt mihi indignissimo seruo tuo data venia pcōrum, ɔfidentiā ⁊ possibilitatem donare digneris, vt hunc crudelē draconē, brachij tui munitus potentia fideliter ⁊ securus aggrediar per te Jesu Christe dñe Deus noster. Qui viuis ⁊ regnas cū eodē patre in vnita. Hac orōne cōpleta aspergat ęgrotū aqua benedicta in modū crucis, dicēdo. In nomine Pa✠tris, ⁊ Fi✠lij, ⁊ Spiritus✠sancti. Amē. ℣. Dñe exaudi ℟. Et clamor. ℣. Dominus vo. ℟. Et cum. Oremus. Oratio.

Omnipotens ęterne Deus, a cuius facie cęli distillant, montes sicut cera liquescunt: terra tremit: cui patent abyssi, quem infernus pauescit, quem omnis terrarum motus aspicit, humiliter te supplex deprecor dñator dñe, vt inuocatione nōis tui ab huius famuli tui N. vexatione aīa liberata, ad authorem suę salutis recurrat: liberatorēq; suum diabolico depulso fętore, ⁊ odore suauissimo

nissimo Spiritus sancti percepto, sequatur dominum nostrum Jesum Christum filium tuũ. Qui tecũ viuit ꝛc. Oremus. Oratio.

Domine sancte, pater oĩps, eterne Deus, virtutem tuam totis exoro gemitibus pro huius famuli tui N. a diabolo oppressa infantia, qui ẽt indignis inter pressuras ꝑsidium donas: exurge pro huius infantia debellata, noli diu retinere vindictaꝫ, qui nec ante conspectuꝫ parentis permisisti filiũ iudicari: auxiliare, q̃s, inimici furore vexato, nec sine grã facias eius animam a diabolo possideri: sed potius a malignis oppressionibus liberata tibi referat gratias sempiternas. Per dñm nostrũ Jesum. Amen.

Postea dicat. In nõie Pa ✠ tris, ꝛ Fi ✠ lij, ꝛ Spũs ✠ sancti. ℟. Amẽ. Benedictio. Nos cum prole pia benedicat virgo Maria. ℟. Amen. ℣. Ecce cru ✠ cem Domini, fugite partes aduerse. ℟. Vicit leo de tribu Juda, radix Dauid. ℣. Dñe exaud. ℟. Et clam. ℣. Dominus vobi. ℟. Et cum spi. Oremus. Oratio.

Deus angelorũ, Deꝰ archangelorũ, Deꝰ prophetarũ, Deꝰ apl'orũ, Deus martyrũ, Deꝰ virginũ, Deꝰ pr̃ dñi nr̃i Jesu Chr̃i inuoco nomẽ tuũ, ac ꝑclare maiestatis tue clementiam supplex exposco, vt mihi auxiliũ ꝑstare digneris aduersus hunc neqssimũ spũm, ꝛ oẽm, q vexat hoc plasma tuũ. Per. Exorcizatio.

Exorcizo te oĩs immundissime spiritus, omnis incursio aduersarij, omnis ira, omne phantasma, omnis legio. In fronte: In nomine dñi nostri Jesu ✠ Christi eradicare, explantare, ꝛ effugare ab hoc plasmate Dei: ipse tibi imperat diabole, qui ventis ꝛ mari imperauit ꝛ tempestatibus. Ipse tibi imperat: qui te de supernis celorum in inferiora terre demergi precepit. Hic petit sacerdos nomen spiritus: ꝛ precipit ei hoc modo, dicens.

Precipio tibi, quicunque es spiritus immunde in hoc corpore per merita gloriose passionis, resurrectionis, ꝛ ascensionis domini Jesu Christi: per missionem spiritus sancti, ꝛ per aduentum eius, vt ostendas ꝛ dicas mihi nomen tuum, diẽ ꝛ horã exitus tui cum signo extinctionis luminis. Iterum precipio tibi per merita gloriose virginis Marie matris Dei, sancti Zenonis, Sancti Ambrosij, ꝛ Sancti Geminiani, Sancti Petri martyris, ꝛ Sancte Catherine de Senis, ꝛ oĩum scõrum ꝛ sanctarũ Dei, vt ostendas ꝛ dicas mihi nomen tuum, ꝛ diẽ ꝛ horaꝫ exitus tui, cũ signo extinctionis luminis. Iterum ꝑcipio tibi sub pena

excom=

excōicationis maioris ⁊ minoris, ⁊ authoritate beatoꝝ Aplōꝝ Petri ⁊ Pauli ⁊ alioꝝ successoꝝ ipsius btissimi Petri Apli: vt rn̄das ⁊ dicas mihi nomē tuū, ⁊ diē ⁊ horā exitus tui, cum signo extinctionis luminis. Et si rn̄derit ꝙ plures sint: tūc in plurali ꝓsequere ꝯiurationē ⁊ ꝑceptū supradictū. Si vero non rn̄derit, vel responderit se esse solū, tunc sequere in singulari vt prius.

AUdi ergo maledicte satana: audi ⁊ time victus ⁊ prostratus abscede. ✠ In nomine dn̄i nostri Jesu ✠ Christi. Tu ergo nequissime satana, inimicus fidei: aduersarius generis humani: mortis adductor: vitę raptor: iustitię declinator: malorum radix: fomes vitioꝝ: seductor hoīuꝝ: proditor gentiuꝝ: incitator inuidię: origo auaritię: causa discordię: excitator doloꝝ: dęmonū magister: quid stas ⁊ resistis: cū scias eū tuas ꝑdere vires: Illum metue, qui in Isaac immolatus est, in Joseph venundatus, in agno occisus, in homine crucifixus, deinde inferni triumphator extitit gloriosus. Recede In fronte In noīe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ spūs ✠ sci: ⁊ da locū spiritui scō: ⁊ ꝑ hoc signū cru ✠ cis dn̄i nostri Jesu ✠ Christi. Qui cū eodeꝫ patre in vnitate eiusdeꝫ spūs sancti viuit ⁊ regnat deus per oīa secula seculorum. Amen.

℣. Dominus vobiscum. ℟. Et spir. Oremus. Oratio.

DEus conditor ⁊ defensor humani generis: qui hominem ad imaginem ⁊ similitudinem tuā formasti: respice sup hūc famuluꝫ tuū N. qui dolis inuidi serpentis appetitur: quem vetus aduersarius hostis antiqꝰ terrę formidinis horrore circumuolat: ⁊ sensum mentis humanę stupore defigit, terrore conturbat: ⁊ metu trepidi timoris exagitat. Repelle dn̄e virtutes diaboli: fallacesqꝫ eius insidias amoue: ꝓcul impius tentator aufugiat. Sit nominis tui ✠ signo In fronte famulus tuus ⁊ aīa tutus ⁊ corpore. In pectore. Tu pe ✠ ctoris huius interna custodias. Tu vi ✠ scera regas. Tu cor ✠ confirmes. In aīa aduersatricis potestatis tentamenta euanescant. Da ad hanc inuocationē nominis tui gloriā: vt qui hucusqꝫ terrebat, territus aufugiat, ⁊ victus abscedat: tibique possit hic famulus tuus N. ⁊ corde firmatus ⁊ mente syncerus debitū prębere famulatum. Per dn̄m.

Hic interroga de noīe, vt supra, ⁊ pręcipe: Si vero nō dicat nomen dęmonis vel dęmonioꝝ: qui opprimunt corpus obsessi, dicat in aure obsessi ter hunc. ℣. Deū, qui te genuit dereliquisti, ⁊

oblitus

oblitus es dñi creatoris tui. Tunc siue respõderit siue non fideliter & sine intermissione prosequere coniurationem. Cõiuratio.

Adiuro te serpens antique per iudicẽ viuorum & mortuorum, per factorẽ mundi, per eum, qui habet ptãtem mittere te in gehennã: vt ab hoc famulo Dei N. q ad Ecclesię suę currit pręsidia, festinus discedas. Adiuro te non per meã infirmitatem, sed per virtutem spũs scti: vt exeas ab hoc famulo Dei N. quem dñs Jesus Chr̃s fecit ad imaginẽ & similitudinẽ suam. Cede, cede, nõ mihi, sed ministro Christi. Illius enim te vrgeat potestas, qui te affixus In fronte cru ✠ ci suo subiugauit imperio, Illius brachiũ ✠ contremisce: qui de cunctis gemitibus inferni animas iustorũ ad lucẽ perduxit. Sit tibi terror corpus hois: sitq̃ tibi terror imago Dei: nec resistas, nec moreris discedere ab hoie isto: q̃ complacuit Deo, vt in hoie habitaret. Et ne me infirmissimũ ↄtemnendum putes: dũ me pctõrem esse cognoscis. ✠ Imperat tibi Deus. ✠ Imperat tibi maiestas Christi. ✠ Imperat tibi Deus pr̃. ✠ Imperat tibi filius. ✠ Imperat tibi spũs sanctus. ✠ Imperat tibi fides Apl̃orum Petri & Pauli, & cęterorũ Apostolorum. ✠ Imperat tibi sanguis martyrum. ✠ Imperat tibi sacr̃m In fronte crucis. ✠ Imperat tibi mysteriorum virtus. ✠ Imperat tibi Jesus Nazarenus. ✠ Imperat tibi Verbum caro factum. ✠ Exi transgressor: exi seductor, plene omni dolo & fallacia, veritatis inimice. Da locum dirissime: da locum impijssime: da locum Christo: in quo nihil inuenisti de operibus tuis nephandis: qui te expoliauit: qui regnum tuũ destruxit: qui te victum ligauit: & vasa tua diripuit: qui te proiecit in tenebras exteriores: vbi tibi cum ministris tuis erit pręparatus interitus. Sed quid truculente recogitas? qui temerarie retractas? reus omnipotenti Deo, cuius statuta transgressus es: reus Jesu Christo filio eius, quẽ temerarie ausus es tentare, & crucifigere pręsumpsisti: reus humano generi: cui tuis persuasionibus mortis fructum ppinasti. Si adhuc non recesserit, tu humilius & attentius p̃sequere: & nũquã moreris pp nugas: aut quęcunq̃ verba falsa diaboli. ℣. Dñs vobiscum. ℟. Et cum spi. Oremus. Oratio.

Domine sancte, pater omnipotens, ęterne Deus: osanna in excelsis: pater dñi nostri Jesu Chr̃i: qui illum refugam tyrannũ gehẽnę ignibus deputasti, quiq̃ vnigenitũ tuum in hũc mundum

mundũ misisti, ⁊ illũ rugientẽ contereret: velociter attende, ac=celera, vt eruas hoiem ad imaginẽ ⁊ similitudinẽ tuã creatum a ruina ⁊ demonio meridiano. Da dñe terrorem super bestiã, que exterminat vineã tuam: da fiduciã dñe seruis tuis ꝯtra nequissi=mũ draconẽ fortissime stare. Non cõtemnat dñe sperãtes in te, ⁊ de tua misericordia presumentes, nec dicat sicut in pharaone iã dixit: Deũ non noui, ⁊ Israel non dimittã. Urgeat illum dñe dextera tua potens, discedere a famulo tuo. N. ne diutius presu=mat captiuũ tenere hoiem, quẽ tu ad imaginem tuam facere di gnatus es, ⁊ in fine seculi per sanguinem filij tui redemisti. Per eundem dominum nostrum Jesum Christũ ⁊c. ¶ Coniuratio.
Adiuro te itaque draco nequissime in nomine ✠ in fronte agni immaculati, qui ambulat sup aspidẽ ⁊ basiliscũ, qui ꝯculcat leo=nẽ ⁊ draconẽ, vt discedas ab hoie ✠ in fronte isto, discedas ab Eccl'a Dei: ✠ ista crux fiat super circunstantes. Contremisce ⁊ fuge inuocato noie illius, quem inferni tremunt, cui virtutes ce=lorũ ⁊ ptãtes subiecte sunt, quem cherubim ⁊ seraphim indefes=sis vocibus laudãt dicentes, Sanctus, Sanctus, Sanctus dñs Deus sabaoth. Imperat tibi Jesus Nazarenus, qui te (cũ disci pulos eius ꝯtemneres) elisum ⁊ prostratum exire iussit ex hoie, Quo pñte cũ te ab hoie separasset, nec porcorũ gregem ꝑsume=bas contingere. Recede ergo nunc adiuratus in noie ✠ eius. In fronte ab hoie isto, quẽ ipse plasmauit. Durum est tibi Chri=sto velle resistere, durũ est tibi contra stimulũ calcitrare: qꝛ quan to tardius exis, tanto maius tibi suppliciũ crescit: qꝛ non hoiem cõtemnis: sed illũ, qui est dñator viuorũ ⁊ mortuorũ. Qui ventu=rus est iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ seculum per ignẽ. ✠ Amen.
¶ Si adhuc non recesserit spiritus malignus, aut superius non rñderit, precipe vt supra. Item interroga qua causa venit, ⁊ qua=re opprimi eũ. Interroga ẽt si sint alij spũs opprimentes, ⁊ quot, ⁊ oẽs eijciant. Esto prudens ⁊ circumspectus in interrogatio=nibus ne decipiaris. Magis stude cum humilitate mentis, que ad talia est necessaria, liberare creaturam Dei, quã loqui cũ de=monibus, vel cum aliquo eorum, sicut fecerunt sancti. Demum factis interrogationibus, si non recesserit, siue rñderit, siue nõ, prosequere cõfidenter ꝯiurationem sequentẽ. Coniuratio.
ADiuro te oĩs immundissime spũs, oẽ phãtasma, oĩs incur=

sio

sto satane: in noīe Je ✠ su Christi Nazareni, qui post lauacrum Jordanis in desertum ductus est: ꝛ te in tuis sedibus vicit: vt quem ille de limo terrę ad honorem glorię suę formauit, tu desinas impugnare, ꝛ in hoīe miserabili non humanam fragilitatem, sed imaginē oīpotentis Dei ꝯtremiscas. Cede ✠ ergo Deo, qui te humiliato famulo suo Job in seruitutem redegit. Cede ✠ Deo, qui te per Danielem puerū suū perdidit, ꝛ draconē prostrauit. Cede ✠ Deo, qui te per fidelissimū seruū suū Dauid, de rege Saule spūalibus canticis pulsum fugauit. Cede ✠ Deo, qui te per malitiam tuā in Pharaone ꝛ eius exercitu, per Moysen seruum suum in abyssum demersit. Cede ✠ Deo, qui te in Juda Jscarioth proditore damnauit. Jlle enī te diuinis angit verberibus: in cuius conspectu cū tuis legionibus tremens ꝛ clamās dixisti, Quid nobis ꝛ tibi Jesu Fili Dei? Venisti ante tp̄s torquere nos. Jlle te flammis perpetuis vrget, qui in fine tēporum dicturus est impijs, Jte maledicti in ignē ęternū, quē pręparauit pater meus diabolo ꝛ Angelis eius. Tibi enī impie ꝛ Angelis tuis vermes erunt, qui nunꝙ morientur. Tibi ꝛ Angelis tuis inextinguibile pręparatur incendiū: qꝛ tu es princeps maledicti homicidij, tu author incestus, tu sacrilegorum caput, tu artium pessimarum magister, tu hereticorum doctor, tu totius obscęnitatis inuentor. Exi ✠ ergo impie. Exi ✠ scelerate. Exi ✠ cum oī fallacia tua: qꝛ In fronte hoiem tēplum suū voluit esse Deus. Sed quid diutius moraris hic? Da honorem Deo ✠ Patri oīpotenti, cui oē genu flectitur. Da locū dn̄o Jesu ✠ Christo, qui pro hoīe sanguinē suū sacratissimum fudit. Da locum spūi ✠ sancto, qui per beatum Ap̄lum suum Petrum manifeste te strauit in Simone mago, qui fallaciā tuā in Anania ꝛ Saphira ꝯdemnauit, qui te in Herode Rege honorem Deo non dante percussit, qui te in Elyma mago per Ap̄lum suū Paulum cęcitatis caligine perdidit, ꝛ per eundem de Phytonissa verbo imperans exire pręcepit. Discede ergo nunc, ✠ discede seductor. ✠ Tibi eremus sedes est: tibi habitatio serpens est: humiliare ꝛ prosternere. Jā non est differendi tp̄s. Ecce enī dn̄ator dn̄s proximat cito: ꝛ ignis ardebit ante ipsum: ꝛ pręcedet ꝛ inflammabit in circuitu inimicos suos. Si enī hoīes fallis, Deū non poteris irridere. Jlle te eijcit, cuius oculis nihil occultum est. Jlle te expellit,

cuius virtuti vniuersa subiecta sunt. Ille te excludit, q tibi & Angelis tuis preparauit eternam gehennam: de cuius ore exiet gladius bis acutus, Qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignez. ℟. Amen. Si adhuc his dictis fatigatur oppressus, tunc sequere: & dic ℣. Domine exaud. ℟. Et clam. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiri. Oremus. Oratio.

Omnipotens sempiterne Deus, pater dñi nostri Jesu Christi, te suppliciter deprecamur, vt imperes diabolo, qui hunc famulũ tuũ N. detinet, vt ab eo discedat: & libera eum, qui credit in verũ liberatorẽ dñm nr̃m Jesum Chr̃m: vt purgatus ab oĩ labe iniquitatis, maiestati tuę pura mente deseruiat. Per eundem dominum. His expletis, si spũs immundus non recesserit: redincipiendũ est ab illo loco supra: in hoc exorcismo: vbi sic habetur: Omnipotens sempiterne Deus, a cuius faci. &c. fo. 319. & ordine pdicto psequendũ est vsqz in finem. Nec ppter hoc exorcista diffidat: qr sepe probatum est, q multiplicatio in duobus vel tribus diebus adepta est victoriã: quã ĩ vna vice tm̃ non potuit adipisci.

¶ Finit notabilis & efficax exorcismus contra demoniacos beati Ambrosij Archiepiscopi.

¶ Incipit alius Exorcismus optimus & probatus. ℣.

Adiutoriũ nostrũ in nomine domini. ℟. Qui fecit cęlum & terrã. ℣. Sit nomẽ dñi benedictum. ℟. Ex hoc nunc & vsqz in seculũ. ℣. Ecce cru ✠ cẽ dñi: fugite partes aduersę. ℟. Uicit leo de tribu Juda. ℣. Deũ qui te genuit dereliquisti. ℟. Et oblitus es domini creatoris tui. Psal. Exurgat Deus & dissipentur inimici eius: & fugiant, qui oderũt eum, a facie eius. folio 187.

Psalmus.

In dño confido: quõ dicitis aię meę, transmigra in montem sicut passer? Qm̃ ecce peccatores intenderunt arcũ, parauerunt sagittas suas in pharetra: vt sagittent in obscuro rectos corde. Qm̃ quę perfecisti destruxerunt: iustus autem quid fecit? Dñs in templo sancto suo: dñs in cęlo sedes eius. Oculi eius in pauperem respiciunt: palpebrę eius interrogant filios hominũ. Dñs interrogat iustũ & impiũ: qui aũt diligit iniquitatem, odit aiam suã. Pluet sup pctõres laqueos: ignis sulphur & spũs procellarũ pars calicis eorũ. Qm̃ iust⁹ dñs & iustitias dilexit: equitatem vidit vultus eius. Ps. Deus in adiutorium. folio 17. Ps.

Iudica

IUdica domine nocentis me: expugna impugnantes me. Apprehende arma ⁊ scutum: ⁊ exurge in adiutoriū mihi. Effunde frameā, ⁊ cōclude aduersus eos, qui persequuntur me: dic aīe meę, salus tua ego sum. Confundantur ⁊ reuereantur quęrentes aīam meā. Auertantur retrorsum ⁊ cōfundantur: cogitantes mihi mala. Fiant tanq̃ puluis ante faciem venti: ⁊ angelus dñi coarctans eos. Fiant vię illorum tenebrę ⁊ lubricū: ⁊ angelus dñi persequens eos. Qm̄ gratis absconderunt mihi interitum laquei sui: superuacue exprobauerunt aīam meam. Ueniat illis laqueus quē ignorant, ⁊ captio quam absconderunt apprehendat eos, ⁊ in laqueum cadant in idipsum. Anima autē mea exultabit in dño, ⁊ delectabitur super salutari suo. Oia ossa mea dicent: dñe quis similis tui? Eripiens inopem de manu fortiorū eius, egenū ⁊ pauperem a diripientibus eum. Surgentes testes iniqui, quę ignorabam interrogabant me. Retribuebant mihi mala pro bonis: sterilitatem aīę meę. Ego autē cū mihi molesti essent, induebar cilicio. Humiliabam in ieiunio aīam meā: ⁊ orō mea in sinu meo cōuertetur. Quasi proximū ⁊ quasi fratrē nostrū sic complacebā: quasi lugens ⁊ cōtristatus sic humiliabar. Et aduersum me lętati sunt, ⁊ cōuenerunt: ⁊ ꝯgregata sunt sup me flagella, ⁊ ignoraui. Dissipati sunt nec compuncti, tentauerunt me, subsanauerunt me subsannatione: frenduerunt super me dentibus suis. Dñe qñ respicies? restitue aīam meam a malignitate eorū: a leonibus vnicā meā. Confitebor tibi in Ecclesia magna: in populo graui laudabo te. Non supergaudeant mihi qui aduersantur mihi inique: qui oderunt me gratis, ⁊ annunt oculis. Qm̄ mihi quidem pacifice loquebātur, ⁊ in iracundia terrę loquentes dolos cogitabant. Et dilatauerunt super me os suum: dixerunt, euge euge, viderunt oculi nostri. Uidisti dñe, ne sileas: domine ne discedas a me. Exurge ⁊ intende iudicio meo, Deus meus ⁊ dñs meus in cām meā. Iudica me ẜm iustitiam tuā dñe Deus meus: ⁊ nō supergaudeant mihi. Non dicant in cordibus suis, euge euge aīę nrę: nec dicant, deuorabimus eum. Erubescant, ⁊ reuereantur simul: qui gratulantur malis meis. Induantur confusione ⁊ reuerentia: qui maligna loquuntur super me. Exultent ⁊ lętentur qui volunt iustitiā meā, ⁊ dicant semper magnificetur dñs qui volunt pacē serui eius. Et lingua

mea meditabitur iustitiam tuã, tota die laudẽ tuã. Kyrie eleison. Christe elei. Kyrie elei. Pater nr. ℣. Saluũ fac seruuz tuum. ℟. Deus meus sperantem in te. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Mitte ei domine auxiliũ de sancto. ℟. Et de Sion tuere eum. ℣. Esto ei dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Nihil proficiat inimicus in nobis. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere nobis. ℣. Dñe exau. ℟. Et cla. ℣. Dñs. ℟. Et cũ. Oremus. Oro.

DOminus noster Jesus Christus Dei ꝛ virginis filius, qui in hũc mũdum apparuit, vt opera diaboli dissolueret ꝛ dissiparet, ꝛ discipulis suis, quos mittebat in vniuersum mundum ad prędicanduz euangeliũ oĩ creaturę, ptãtem dedit super oĩa dęmonia: vt languores curarent: per inuocationem sui sanctissimi noĩs, ꝛ per impositionẽ manuũ nostrarũ, ipse per suã misericordiã ꝛ pietatẽ, ꝛ per merita ꝛ preces beatissimę virginis Marię matris suę, ꝛ oĩum scõrum, ꝛ sctãrum Dei, dignetur dissoluere a te omne opus diaboli: vt de cętero nõ dñetur tibi inimicus: neque maledictus satanas creatura damnata ꝛ reprobata, ꝛ maledicta a Deo in ęternum pp suã nequitiã, audeat vexare corpus tuũ aut aĩaz tuã, non perturbare sensus tuos interiores vel exteriores, nec illudere tibi aliqua illusione vel persecutione fantastica: sed plene liberatus a ptãte satanę cum bono sensu ꝛ sapientia, cum sanitate mentis ꝛ corporis, scias te ipsum gubernare irreprehensibiliter per bona opera, in laudez ꝛ gloriam sanctissimi nominis dñi nostri Jesu Christi, ꝛ beatissimę virginis Marię matris eius, ꝛ saluationem aĩę tuę, ꝛ cõsolationẽ tui ꝛ tuorꝫ. In nomine Pa ✠ tris, ꝛ Fi ✠ lij, ꝛ Spiritus ✠ sancti. ℟. Amẽ. Initium sancti Euangelij sm Joannez. In principio erat ver.

Sequentia sancti Euangelij secundum Lucam.

IN illo tẽpore: Missus est Angelus Gabriel a Deo in ciuitatẽ Galilęę, cui nomen Nazaret, ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Joseph de domo Dauid: ꝛ nomen virginis Maria. Et ingressus Angelus ad eã dixit. Aue grã plena: dñs tecũ: benedicta tu in mulieribus. Quę cum audisset, turbata est in sermone eius: ꝛ cogitabat qualis esset ista salutatio: ꝛ ait Angelus ei. Ne timeas Maria, inuenisti eñ grãm apud Deũ. Ecce concipies in vtero ꝛ paries filiũ, ꝛ vocabis nomẽ eius Jesum. Hic

erit

erit magnus & filius altissimi vocabitur. Et dabit illi dñs Deus sedē David pr̃is eius: & regnabit in domo Jacob in eternum: & regni eius non erit finis. Dixit aũt Maria ad Angelũ. Quo fiet istud, qm̃ virũ nõ cognosco? Et rñdens Angelus dixit ei. Spũs scũs superveniet in te, & virtus altissimi obũbrabit tibi. Ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabit filius Dei. Et ecce Elisabeth cognata tua: & ipsa ↄcepit filiũ i senectute sua. Et hic mensis est sextus illi, que vocatur sterilis: quia non erit impossibile apud Deum omne verbũ. Dixit aũt Maria: Ecce ancilla domini, fiat mihi ſm verbũ tuũ. Sequentia sancti Euangelij ſm Marcum.

In illo tempore: Recumbentibus undecim discipulis. supra fol. 83. In nomine Pa ✠ tris, & Fi ✠ lij, & Spiritus ✠ sancti. Amen. Chri ✠ stus vincit, Chri ✠ stus regnat, Chri ✠ stus imperat. Sequentia sancti Euangelij secundum Lucam.

In illo tpe: Reversi sunt septuagintaduo discipuli cum gaudio dicentes: Domine etiam demonia subijciuntur nobis in nomine tuo. Et ait: Videbam satanam sicut fulgur de celo cadētem. Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes & scorpiones, & super omnē virtutem inimici: & nihil vobis nocebit. Veruntamen in hoc nolite gaudere: quia spiritus subijciuntur vobis. Gaudete autem, qa nomina vestra scripta sunt in celis.

Ergo maledicte diabole, creatura damnata & reprobata & maledicta a Deo in eternũ pp tuam neqtiam, spũs immũde, vbicunqz latitas in corpore istius N. recognosce sniam tuam, & cognosce sniam iustissime dãnationis nequitie tue. Et licet inuitus & coactus, ↄtra tuã nequissimã voluntatē, da honorez Deo vivo & vero: da honorez Jesu Christo filio eius, dño & salvatori nr̃o: da honorē spũi scõ: & recede ab hoc famulo Dei N. & nũq̃ de cetero ad ipsum accedes: qa istum sibi Deus & dñs nr̃ Jesus Christus ad suã sanctã gratiam & benedictionē, fontemque baptismatis dono sue gratie vocare dignatus est. Et hoc signum sancte cru ✠ cis, qđ nos in fronte eius damus, tu maledicte diabole damnate atque dãnãde, spũs immunde, nunq̃ audeas violare per nomen & per virtutē eiusdē dñi nostri Jesu Christi. Qui venturus est iudicare vivos & mortuos, & seculum per ignem.

Audi maledicte satana: audi creatura dãnata & reprobata & maledicta a deo in eternum propter tuam nequitiam: audi

spũs immunde vbicũqꝫ latitas in corpore istius N. adiuratus
per nomẽ ęterni Dei ⁊ saluatoris nr̃i Jesu Chr̃i, cum tua victus
inuidia tremens gemensque discede. Nihil tibi cõe sit in isto fa=
mulo Dei N. da igitur honorẽ aduenięti spũi scõ: qui ex summa
cęli arce descendens perturbatis fraudibus tuis, diuino fonte
purgatũ pectus, scissimum deo tẽplũ ⁊ habitaculũ perfecit: ⁊ ab
omnibus penitus noxijs pręteritorũ criminuꝫ in baptismate li=
berauit: vt sic perenniter deo gr̃as referat semper: ⁊ benedicat
nomen eius sanctum in secula seculorum. Amen. Exorcizatio.

EXorcizo te, ⁊ adiuro, ⁊ anathematizo te immunde spiritus
creatura dãnata, ⁊ reprobata, ⁊ maledicta a Deo in ęternuꝫ
propter neqtiã tuã, spiritus immũde vbicũque latitas in corpore
istius N. in noĩe Dei pa ✠ tris, ⁊ in noĩe Jesu Christi fi ✠ lij
eius dñi ⁊ Saluatoris nr̃i, ⁊ in virtute spũs ✠ sancti: vt exeas ⁊
recedas ab hoc famulo Dei N. ⁊ nunq̃ꝫ de cętero ad eum acce=
das. Ipse eñi tibi imperat maledicte damnate: qui pedibus supra
mare ambulauit: ⁊ Petro mergenti dexterã porrexit. Qui ven=
turus est iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ seculũ per ignẽ. ℟. Amen.

NEc te lateat maledicte satana, nec te lateat creatura dam=
nata, ⁊ reprobata, ⁊ maledicta a Deo in ęternum pp nequi=
tiam tuam :] nec te lateat spiritus immunde vbicunque latitas in
corpore istius viri, vel mulieris, imminere tibi diẽ iudicij sempi=
terni, diem, qui venturus est velut clibanus ardens: in quo tibi ⁊
oĩbus angelis tuis apostaticis ęternus superueniet interitus.
Et ideo pro tua nequitia dãnate atqꝫ dãnande, da honorẽ Deo
✠ viuo ⁊ vero: da honorẽ Jesu ✠ Christo Deo ⁊ saluatori no=
stro: da honorẽ spũi ✠ sctõ: in cuius noĩe atque virtute ego p̃ci=
pio tibi immunde spũs vbicunqꝫ latitas in corpore istius N. vt
exeas ⁊ recedas ab eo: ⁊ nunq̃ꝫ de cętero ad ipsum accedas: quia
istũ deus ⁊ dñs nr̃ Jesus Chr̃s ad suaꝫ scãm gr̃am ⁊ benedictio=
nẽ fontẽqꝫ baptismatis dono suę gr̃ę vocare dignatus est: vt fie=
ret eius tẽplũ per aquã regñationis, ⁊ remissionem oĩum pecca=
torũ per nomen ⁊ virtutem eiusdem Dei ⁊ dñi nostri Jesu Chri=
sti: Qui venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊c. ℟. Amen.

De summa trinitate ⁊ fide catholica. cap. Firmiter.

FIrmiter credimus, ⁊ simpliciter confitemur q̃ vnus solus est
verus Deus, ęternus, immensus, ⁊ incõmutabilis, ⁊ incom=

prehensi

prehēsibilis, oīps, ⁊ ineffabilis, Pater ⁊ Filius ⁊ Spūs sctūs, tres
quidem persone, sed vna essentia, substantia seu natura simplex
oīno. Pater a nullo, filius a pře solo, ac Spūs sctūs pariter ab v=
troqz absque initio semper ac fine: př generans, filius nascens, ⁊
Spūs sctūs procedēs, ꝯsubstātiales ⁊ coequales ⁊ cooipotentes,
⁊ coeterni: vnū vniuersorū principiuz, creator oium visibilium ⁊
inuisibiliū, spūaliū ⁊ corporaliū: qui sua oipotenti virtute simul
ab initio tpis vtrāqz de nihilo cōdidit creaturā, spūalē ⁊ corpo=
ralē: angelicaz vez ⁊ mundanā, ac deinde humanā quasi cōem
ex spū ⁊ corpore ꝯstitutam. Diabolus eñ ⁊ alij demones a Deo
quidem natura creati sunt boni, sed ipsi per se facti sunt mali: ho=
mo vero diaboli suggestione peccauit. Hec sancta Trinitas ƀm
cōem essentiam indiuidua, ⁊ ƀm personales proprietates discre=
ta per Moysen ⁊ sanctos prophetas aliosque famulos suos or=
dinatissimā dispositionē tpum doctrinā humano generi tribuit
salutarem. Et tandez vnigenitus Dei filius Jesus Christus a to=
ta trinitate cōiter incarnatus, ex Maria semper virgine spiritus
sancti cooperatione conceptus, verus hō factus, ex aīa rōnali ⁊
humana carne cōpositus, vna in duabus naturis persona, viam
vite manifestius demonstrauit. Qui cum ƀm diuinitatem sit im=
mortalis ⁊ impassibilis, idē ipse ƀm humanitatem factus est pas=
sibilis ⁊ mortalis: qui etiam pro salute humani generis in ligno
crucis passus ⁊ mortuus descendit ad inferos: resurrexit a mor=
tuis, ⁊ ascendit in celum: sed descendit in aīa: ⁊ resurrexit in car=
ne: ascenditqz pariter in vtroque venturus in fine seculi, iudica=
turus viuos ⁊ mortuos, ⁊ redditurus singulis ƀm opera sua tam
reprobis, quaz electis: qui oēs cuz suis proprijs resurgent corpo
ribus: q̄ nunc gestant: vt recipiant ƀm opera sua siue bona fue=
rint, siue mala, illi cū diabolo penā perpetuaz, ⁊ isti cū Chrō glo=
riā sempiternā. ¶ Una vero est fideliuz vl̄is Eccl̄a: extra q̄̄ nul=
lus oīno saluat, in qua idem ipse sacerdos est ⁊ sacrificium Jesus
Chrs: cuius corpus ⁊ sanguis in sacramēto altaris sub spēbus pa
nis ⁊ vini veraciter cōtinet: transsubstantiatis pane in corpus, ⁊
vino in sanguinē ptāte diuina: vt ad perficiendum mysteriū vni=
tatis accipiam⁹ ipsi de suo, quod accepit ipse de nr̄o. Et hoc vti=
que scr̄m nemo pōt conficere nisi sacerdos: qui rite fuerit ordi=
natus ƀm claues ecclesie: quas ipse concessit Apostolis eorumqz

 suc=

successoribus Jesus Christus. Sacramentū baptismi, quod ad Dei inuocationē, & indiuiduę Trinitatis, vz patris & filij & spūs sancti ꝯsecratur in aqua, tam paruulis q̄ adultis in forma ecclę a quocunque rite collatū proficit ad salutē: & si post susceptionez baptismi, quisquā prolapsus fuerit in pctm̄, per veram pōt semper pniam reparari. Nō solū aūt virgines & ꝯtinentes, veruz ēt coniugati per fidē rectā, & per operationē bonam placentes Deo, ad ęternam merentur beatitudinem peruenire. Hoc vero sacro approbante concilio credimus & confitemur, quod vna quędam summa res est, incomprehensibilis quidem & ineffabilis, quę veraciter est pater & filius & Spiritus sanctus: tres simul personę, & quelibet earum singillatim illa essentia est.

Symbolum Athanasij epi. Quicunque vult saluus esse. fol. 137.

IN huius igitur veritatis firmissimę atque certissimę virtute, te immunde spiritus atqz spurcissime & miserrime, quicunque es, siue vnus, siue plures q̄uocunque ad hunc famulum oīpotentis Dei, & templuz eius in baptismo creatuz, vel in cibo, vel in potu, vel quacunque malefica superstitione, vel tua malignitate nequissima, aut exigentibus culpis & criminibus suis, ad ipsum accessuz hēc p̄sumpsisti, vel p̄sumpsistis: vbicunque latitas vel latitatis in hoc famulo Dei N. a planta pedis vsque ad verticē: vel in vestibus, siue aliquibus sibi adhęrentibus: in hoc loco habitationis eius, vel vbicunque sis, te requirimus, te citamus: & temerariam & p̄sumptuosam inuasionez, agitationem & perturbationem huius famuli Dei N. iniustissimā ex parte tua, & nequissima voluntate tua interdicimus, non nostris viribus, sed fortiori potestate oīpotentis Dei & dñi nr̄i Jesu Christi filij eius: qui superueniens in atrium mundi huius principem tuum cum oībus immūdis & miserrimis satellitibus infernalibꝰ vicit, & vasa diripuit.

AUdi ergo q̄uo iniuste & iniquissime hūc Dei famulū inquietare p̄sumpsisti. Nā cū pp inobedientiā primi parentis nostri Adę, iustitia iustissimi Dei nostri oīpotentis permittente iniquissimus princeps tuus ipsum & oēm posteritatē suam ab eo seminali rōne propagataz durissima tyrannide per multa annorū spatia oppressisset, feriret dire, in vinculis carceris infernalis teneret, tandem adueniente plenitudine tpum, misit Deus pr̄ pijssimū filiū suū natū ex intemerata virgine, factū sub lege. Et cum

princeps

priñceps tuus improbus ac temerarius exactor, in vnigenitum
Dei filiū, mediatorē Dei ⁊ hoīuz, agnuz tollētē peccata mundi,
dementia sua sacrilega attentasset inuadere ⁊ ferire, tandez post
Herodis impij in euz persecutionē, post ꝯtumelias, cōuicia, op=
probria, immisit in cor proditoris Judę, ⁊ impiorux Judęoruz: ⁊
ipso agno mansuete volente, ⁊ voluntarie se pro redēptione of=
ferente vinciri fecit, ⁊ flagellari, iniuste cōdemnari, nudari, ⁊ in
cruce affigi. Quę oīa mitissimus agnus Dei oīpotētis filius pro
salute nostra, qz ipse voluit, pertulit: vt nos ⁊ hunc famuluz Dei
N. a vinculis oīum immūdorum spirituum liberaret, liuore suo
sanaret, ab erumna eriperet, dñatione nudatos a vobis impijs la
tronibus infernalibus reindueret veste innocentię, ⁊ gratię: quę
nos in protoplasto parente cōtra oīpotentis Dei imperiū rapui
mus, exoluit: offerens se fructū benedictuz ventris gloriosę vir=
ginis, pro interdicti fructus esu: cruore ex quinqz vulnerib⁹ lar=
giter fuso, redemit: morte sua gloriosa nostrā destruxit: ⁊ princi=
pē tuum cū oībus satellitibus ac apostaticis immūdis spiritibus
cū crederet se in ipso aliquid sui inuenire captiuauit: ⁊ nos cre=
dentes maxime sibi liberauit. Inter quos ⁊ de quorum numero
dono gratuitę misericordię suę, nos esse profitemur. Et ptātem
discipulis suis dedit calcandi super vos immundos spiritus: ⁊ ad
inuocationem sui sanctissimi nominis virtutez ⁊ ptātē expellendi
vos immundos spūs ab obsessis corporibus, vel domibus, vel
habitaculis: ⁊ in virtute ⁊ iustitia passionis tuę qua dilexit nos,
⁊ lauit nos a peccatis nostris in sanguine suę innocētię vos eij=
ciendos tradidit. In virtute igitur ⁊ honore huius summi Im=
peratoris regis regum, ⁊ dñi dñantium, dñi Jesu Christi: in cu=
ius noīe oē genu flectitur cęlestiuz, ⁊ terrestriū, ⁊ infernoruz: qui
venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ seculum per ignem:
nos quos de numero discipulorū licet indignos esse voluit: per
quos in persona sua panis ⁊ vinū, vt pote in verbo creatoris, vir=
tute spūs scti in carnem ⁊ sanguinē transubstantiať: te ✠ requi=
rimus: te ✠ citamus: tibi ✠ pręcipimus: inter ✠ dicimus: ac dif=
finitiue ✠ prohibemus: vt ✠ nunc exeas, ⁊ opera tua vel alioruz
maleficia operata quomodocūque dissoluas, ⁊ amoueas: ⁊ nūqͣ
de cętero in eo causes, vel facias, nec per te nec p alios illa vel si=
milia. Cōtradicētes vero, ⁊ ꝯtra stimuluz calcitrātes sicut durissimos

simos Pharaones obduratos anathema ✠ tizamus ✠ excõica ✠ mus, propter obsessionẽ ✠ molestiã huius creaturę oĩpotentis Dei N. ita q̃ de cętero non p̃sumatis neq̃ vos, neq̃ alij vice vestra immundi spũs molestare, inquietare, p̃turbare corpus, nec sensus eius interiores vel exteriores, a planta pedis vsq̃ ad verticem, ne aliquid ipsius attingere. Si vero aliquid iuris allegare p̃sumitis: interponimus p̃ciosissimũ sanguinẽ imaculati agni dñi nr̃i Jesu Chr̃i: qui vt scripsit Joannes Euangelista, est propitiatio pro pctĩs nr̃is: ✠ non tm̃ pro nr̃is, sed ẽt totius mundi: etiã si essent mille mundi. Qui ẽt supra splendorẽ solis apparens btõ Paulo, cũ mitteret eũ ad p̃dicandũ in oẽs gentes ✠ populos dixit: vt cõuertant a tenebris ad lucẽ, a ptãte satanę ad Deũ viuũ, accipere remissionẽ pctõrũ, ✠ sortẽ inter scõs, quę est per fidem, quę est in me dixit sanctissimus ✠ tremebundus Imperator cęlestis dñs Jesus Chr̃s. Hanc vero fidem ✠ hic famulus Dei ✠ nos firmiter credimus, ✠ simplr̃ ꝯfitemur: ✠ in ea velle viuere ✠ mori ꝯfitemur. Cum igitur nil iuris habeatis in eũ: vti maligni inuasores, ✠ iniqui vsurpatores, prędones, ✠ latrones infernales discedite ab hoc famulo Dei, ✠ sanctissimi summi ✠ Imperatoris nr̃i: quẽ nos ✠ vos ✠ oĩs creatura cõtremiscit: discedite a domo, ✠ ab oĩ loco habitationis eius, ✠ oĩum fidelium: super quos inuocatũ est nomen bonũ ✠ gloriosum summi Imperatoris nostri Jesu Chr̃i: ✠ ite sine mora in locũ desertũ, vel in locũ Sodomę ✠ Gomorrhę. Quod si pertinaciter adhuc resistitis: ✠ inobedientes huic nostro mandato, quin potius cõtumaces ac rebelles cõtra stimulũ oĩpotentis Dei calcitratis: q̃ non cedet vobis impune: q̃ non hoĩes, sed oĩpotentẽ ✠ summum Imperatorem Deũ ꝯtẽnitis: In eius noĩe ✠ authoritate atq̃ virtute vos exorci ✠ zamus, pręci ✠ pimus, ✠ anathema ✠ tizamus, prohi ✠ bemus, ✠ interdi ✠ cimus molestiã ✠ inquietationem, ✠ perturbationẽ istius creaturę Dei N. ✠ oĩum hic astantiũ, ✠ fideliũ: pręsertim huius habitationis oĩpotentis Dei. Nã quę conuentio lucis ad tenebras, ✠ Christi ad belial? Ecce nunc inuocamus oĩpotentẽ ✠ summũ Imperatorem dñm nr̃m Jesum Chr̃m, cuius gloriosum nomen ✠ inuocationẽ temere velut ille obduratus Pharao cõtẽnitis, ✠ hucusq̃ cõtẽpsistis, btĩssimam virginẽ Dei genitricẽ Mariam, ✠ oẽs Angelicos beatos spũs, ✠ ciues supernos,

pernos, patres nostros Patriarchas, ꝓphetas, Apostolos, mar
tyres, ⁊ cōfessores atqȝ virgines, ⁊ speciales patronos nostros
beatissimum Dominicum patrem nostrum, Petrum martyreȝ
gloriosum, beatum Thomam, beatum Vincentium, beatū An=
tonium Episcopum ⁊ cōfessorem: qui multos de satellitibus ve=
stris in digito omnipotentis Dei eiecerunt: beatissimam Cathe=
rinaȝ Senensem virginem ⁊ sponsam Jesu Christi purissimam:
quę mirabili gratia Dei contra vos dęmones pręualuit, sanctū
N. vel sanctā N. vel sanctos N. qui faciem Dei oīpotentis con=
templantur: qui vos siue vnum siue plures qñcunque accessum
habere pręsumpseritis ad hunc famuluȝ Dei N. vel ad locū ha=
bitationis eius, per sanctum Angelum ab oīpotente missum an=
te diem tremebundi iudicij, quemadmodum per beatum Bar=
tholomęum in India fecit Astaroth ⁊ Berith, cathenis igneis
alligabit: ⁊ in abyssum gehennę infernalis, ⁊ lacus ignis arden=
tis sulphureȝ mittet: cuius fumus ascendet in scl'a scl'orum. Amē.

Date itaque honorem oīpotenti Deo, ac summo imperatori
Deo Pa ✠ tri ⁊ Fi ✠ lio eius dño Jesu ✠ Christo: qui di=
lexit ⁊ lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo: in cuius no=
mine oē genu flectitur, cęlestiū, terrestriū, ⁊ infernoꝝ: ⁊ Spiritui
✠ sancto, in cuius noīe atqȝ virtute hoc peremptorio ⁊ diffini=
tiuo mandato pręci ✠ pimus, mādamus, ✠ arctamꝰ, ✠ ⁊ ana=
thematizamus, ✠ vt recedatis ab hoc famulo Dei N. ⁊ a loco
habitationis eius, ⁊ omnium fideliuȝ, absque lęsione alicuius, in
desertū locū, vsqȝ ad dieȝ tremebūdi iudicij: ita ꝙ de cętero huc
appropinquare, neqȝ vos neqȝ alij vice vestra valeatis ad inua=
dendum, inquietandum, ⁊ perturbandum hunc famulū Dei N.
neqȝ sensus eius exteriores, vel interiores neque aliquem de hic
habitantibus: quia ipsos Deus ⁊ dñs noster Jesus ad suam san=
ctam gratiam ⁊ bene ✠ dictionem fontemqȝ baptismatis do=
no vocare dignatus est: vt fieret eius templum per aquam rege=
nerationis ⁊ remissionem omnium peccatorum, per nomen ⁊
virtutem eiusdem domini nostri Jesu Christi, Qui venturus est
iudicare viuos ⁊ mortuos: ⁊ seculū per ignem. Deo aūt gratias
qui nobis per Jesum Christum dñm nostrū victoriam donauit.

Cum itaque iniquissimus satanas caput ⁊ princeps iniquo=
rum omnium, qui tyrannidem suam solus exercitare pote=
rat

rat in filios Adę, ab ipso seminali ratione propagatos, extendere pręsumpserit in summum Imperatorem & Regem Regum, & dominum dominantium, Deum, & omnipotentis Dei vnigenitum, agnum immaculatum, in quo non habebat quicquam: & ob hoc ab ipso domino nostro Iesu Christo saluatore nostro: qui dilexit nos, & lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo, cum socijs suis Angelis & dęmonibus apostaticis, de quorum numero es tu miserrimus & iniquus inuasor, excęcatus, & ab eo iudicatus, superatus, captiuatus, vinctus fuerit: & nos & in ipsum credentes, & in virtute Trinitatis Deificę baptizatos, & aliis sacramentis ab ipso filio Dei institutis iniciatos, de potestate tua satana idem filius Dei eripuerit iuste & potentissime: & protestatus sit beato Paulo Apl'o suo, apparens ei supra splendorem solis lucidior in via, media die: Idcirco malignissime, spurcissime, miserrime satana & immundissime spiritus: iam tertio exorcizo te, & adiuro te in nomine omnipotētis & summi Imperatoris nostri Iesu Christi, vt recedas ab hoc famulo Dei N. & ab omni loco creaturarū eius. Nā quę societas lucis ad tenebras, & Christi ad belial? Et nunc cum velut alter Pharaon induratus, nō nos tm̄ seruos & ministros eius, sed mandata summi Imperatoris Dei contumaciter cōtempseris: idcirco ex parte oīpotentis Dei, sanctę & indiuiduę Trinitatis, vcz Pa ✠ tris & Fi ✠ lij ei⁹ domini nostri Iesu Christi, qui dilexit nos: & Spiritus ✠ sancti, quem effudit in nos abunde per lauacrum regenerationis: qui est inuictę virtutis, & insuperabilis imperij semper magnificus triūphator: qui diabolicę dominationis vires reprimit, & potenter expugnat: qui te refugam & immundū spūm, diabolum & dęmonē infernalē cum socijs dęmonibus superbissimis gehennę deputauit incendijs, tibi iterum pręci ✠ pimus, anathema ✠ tizamus, & exorci ✠ zamus: vt velociter absque offensa alicuius pn̄tiū, vel absentium, super quos inuocatū est nomen gl'iosum summi Imperatoris dn̄i nostri Ie ✠ su Chri ✠ sti, recedas ab hoc famulo Dei N. vel loco, vel monasterio, vel territorio huius patrię: & vadas in locū desertū: ita q̄ de cętero nō p̄sumas ad ip̄m accedere, nec corpus eius interius vel exterius per maleficia tua aberrare facere: neque ad locū istum appropinquare, inquietare, vel molestare ipsum, vel aliquem, vel aliquos hic habitantes, a

planta

planta pedis vsque ad verticem. Per virtutem eiusdem dñi no=
stri Jesu Christi. Qui venturus est iudicare viuos & mortuos.

Item eadem authoritate eiusdem summi Imperatoris, & inui=
cte virtutis eius: qui te refugam atque apostatam diabolum
gehenne deputauit, & in virtute totius curie celestis. s. intemera=
te semper virginis Marie beatissime matris vnigeniti filij Dei
Saluatoris nostri, & oium celestium beatorũ Ordinũ, & triplicis
Hierarchie, scilicet Seraphim, Cherubim, Thronorũ, Domi=
nationũ, Virtutũ, Potestatum, Principatuum, Archangelorũ,
& Angelorum: qui semper vident beatissimã faciẽ patris omni=
potentis in celis, patrum nrõrum, Patriarcharum, Propheta=
rum, sanctissimorum Aplõrum Petri & Pauli, & aliorum Aplõ=
rum, Martyrũ, Confessorum, atq; sanctarũ Virginum, & om=
nium electorum eius, precipue autem beatissimorum patrono=
rum nostrorum, vz B. Dominici patris nostri, gloriosi Petri
martyris, B. Thome, B. Vincentij, B. Antonini epi & confes=
soris, & B. Catherine de Senis, & offici mei sacerdotalis, cuius
ministerio in sacrificio Altaris verum corpus & sanguis Chri=
sti conficitur omnipotenti virtute Dei nostri, te refugam aposta
tam miserrimum, immundum spũm, & diabolum in his scriptis
excõicamus, & excõicatum decernimus: orantes omnipotentẽ
Deum nostrum, a cuius domicilio miserrime, cum diceres cum
principe tuo, in celum conscendam, cecidisti, & ex Angelo effe=
ctus es immundus diabolus & satanas: vt per merita passionis
sue & iustitiam, ipse Deus & dñs noster Jesus Christus, qui dile=
xit nos & lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo, pro contẽ=
ptu maiestatis sue iuste tibi retribuens, & per merita & interces=
sionem omnium supernorum ciuium mittat Angelũ lucis san=
ctum & bonum: qui te contemptorem sanctissimi nominis & ve=
xilli summi Imperatoris catenis igneis alligatum, quotiescun=
que ad hunc famulum Dei N. vel locum eius presumpseris ap=
propinquare, tradat in abissum inferni, & in lacum ignis, & ar=
dentis sulphuris: vbi ante diem extremi iudicij excrucieris die
ac nocte: & fumus tormentorum tuorum ascẽdat in secula secu=
lorum. Amen. In noie Pa + tris, & Fi + lij, & Spũs + sancti.
Amen, Qui non diligit dominum Jesum anathema sit. Amen.

¶ Finit exorcismus.

¶ Incipit

¶ Incipit exorcismus optimus contra demoniacos & maleficiatos, & incantationes, & facturas & domos a diabolo vexatas.

IN noie sancte & indiuidue Trinitatis contra oes maleficiorũ vanitates, & incursus demonũ signũ sancte crucis ✠ saluatoris nostri Jesu Christi tolle ptãtem: tolle impetũ satane & angelorũ eius: & nõ permittas nocere isti creature Dei N. sed vadant in loca arida. Memento nostri domine, sicut iurasti patribus nostris Abraham, Isaac, & Jacob: vt inde exeant & recedant ab hac creatura Dei N. & vadant in loca arida & sterilia, inaquosa, & inhabitabilia. Uade retro satana cum angelis tuis apostaticis. Per eum qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignem.

COniuro vos angeli tartarei per eũ, qui vos eiecit de superno celorum habitaculo: qui fertis malum contra genus humanum. Adiuro ✠ vos per quatuor Euãgelistas, & per tremendum diẽ iudicij, & per terribilẽ Judicẽ. Et adiuro vos per nomina sacratissima oĩpotẽtis Dei, vz. Messias ✠ Sother ✠ Emmanuel ✠ Sabaoth ✠ Adonai ✠ Unigenitus ✠ Uia ✠ Uita ✠ Ueritas ✠ Omousion ✠ Principiũ ✠ Primogenitus Sapientia ✠ Fons ✠ Origo ✠ Paracletus ✠ Mediator ✠ Agnus ✠ Ouis ✠ Alpha & Omega ✠ Caput & finis ✠ Simul vocitatus ✠ Serpẽs ✠ Aries ✠ Leo ✠ Uermis ✠ Uerbũ ✠ Splẽdor ✠ Lux ✠ Imago ✠ Glĩa ✠ Sol ✠ Panis ✠ Flos ✠ Uitis ✠ Mons ✠ Janua ✠ Terra ✠ Lapis angularis ✠ Sponsus ✠ Pastor ✠ Propheta ✠ Sacerdos ✠ Athanatos ✠ Ischiros ✠ Pantheõ ✠ Eliseon ✠ Aquila ✠ Tetragrammatõ ✠ Dominus Jesus Christus ✠ Per nomina ista sacratissima adiuro ✠ vos & contestor angeli satane, ita pñtes sicut absentes, ita absentes sicut pñtes: vt exeatis & recedatis cũ maleficijs & iniquitatibus vestris ab hac creatura Dei N. & eatis ad deserta loca & arida, vbi non aratur, nec seminatur, nec nomẽ dñi inuocatur, nec noĩatur: neqñ in die iudicij ante tribunal Christi venientes dicatis: nullus nobis cõtradixit: nullus nos coniurauit. Ego vero ex parte oĩpotẽtis Dei sctẽ & indiuidue Trinitatis, vz Pñis, & Filij & Spũs sci cõiuro vos & ↄtradico vobis: vt exeatis de corpore, & de mẽbris istius creature. vobis etiam cõtradicit

ipse

ipse pater domini nostri Jesu Christi. Qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignem. Increatus ✠ pater. Increat⁹ ✠ filius. Increatus ✠ Spiritus sanctus. Immensus ✠ pater. Immensus ✠ filius. Immensus ✠ spūs sanctus. Aeternus ✠ pr̄. Aeternus ✠ filius. Aeternus ✠ spūs sanctus.

EGo coniuro vos demones per Pa ✠ trem, & per fi ✠ lium, & per spiritum ✠ sanctum: per Angelos: ✠ per Archangelos: ✠ p Thronos: ✠ & Dn̄ationes: ✠ Principatus: ✠ Potestates: ✠ Cherubim: ✠ & Seraphim: ✠ & Uirtutes celorū: ✠ & recuperationem animaruz: ✠ & per omnia mirabilia, que fecit dn̄s in celo & in terra: vt nomina vestra manifestetis: & inde exeatis cum iniquitatibus vestris, & maleficijs. Per eum, qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignem.

COniuro vos malignos spiritus per virtutē Dei omnipotētis, & sanctissimū & dulcissimū lac, & sacrosancta vbera virginis Marie, que lactauerunt Jesum Chr̄m dn̄m nr̄m filium Dei, vt dicatis mihi quō intrastis in corpore, siue in persona huius creature Dei N. Et cito inde exeatis. Per eum qui ventur⁹ est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignem. ℟. Amen.

COniuro vos per preciosissimū sanguinē, qui exiuit de latere Christi in cruce pendentis: & adiuro vos per gloriosam virginem Mariam matrem eiusdem Dei & dn̄i nr̄i Jesu Christi: & p millia milliū Angelorꝝ Deo ministrantiū: & per collegiū Aplōrū. Coniuro vos ēt per quatuor Euāgelistas, Mattheū & Marcum, Lucā & Joannē. & per septē celos, & per vigintiquatuor seniores, & per diē tremendi iudicii, & per quatuor aīalia, que assistunt ante thronū Dei, ✠ & per celū, & per terraz, ✠ Solē, ✠ & Lunā, ✠ & stellas, ✠ & corū noīa, ✠ & p sanctos Patriarchas, s. Abraham, Jsaac & Jacob: vt statim exeatis de corpore, siue de mēbris & persona istius creature Dei N. & de domo eius, audito noīe sanctissimo dei tetragrāmatō, cito procul fugiatis & vadatis in loca, vbi, non noceatis aliquibus fidelibus christianis. Per virtutem eiusdem dn̄i nostri Jesu Christi. Qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignem. ℟. Amen.

ADiuro vos demones p pr̄ez ✠ & filiū ✠ & spūz ✠ sctūm, & oēs or ✠ dines angelorū Deo ministrātiū, ✠ & p senatuz Aplōruz, ✠ & per cētū quadragintaquatuor millia Martyruz:

vt

vt amplius non habeatis lnfam, nec ptãtem super hanc creaturã Dei N. vel domũ eius: fugite miseri & scelestissimi hinc: & defluere vos faciat Deus, sicut defluit cera a facie ignis: vt amplius nõ habeatis ptãtẽ faciendi vllũ dolorem vel timorem vel dãnum, nec vllũ malũ super carnẽ, nec in carne, nec in membris huius creaturę Dei N. vel in domo eius. Per eũ qui venturus est iudicare viuos & mortuos & seculum per ignem. ℟. Amen.

Initium sancti Euangelij sm Joannem. In principio erat verbum. fol. 86. Sequentia sancti Euangelij sm Matheum.

Cum natus esset Jesus in Bethleem Judę in diebus Herodis regis: ecce Magi ab oriente venerũt Jerosolymã dicentes. Ubi est qui natus est rex iudęorum? Uidimus eñi stellam eius in oriente: & venimus adorare eũ. Audiẽs autem Herodes rex turbatus est: & oĩs Jerosolyma cũ illo. Et congregans oẽs principes sacerdotum & scribas populi, sciscitabatur ab eis vbi Christus nasceretur. At illi dixerunt ei. Jn Bethleẽ Judę. Sic enim scriptũ est per prophetam. Et tu Bethleem terra Juda nequaquã minima es in principibus Juda: ex te eñi exiet dux, qui regat populum meũ Jsrael. Tũc Herodes clã vocatis Magis, diligenter didicit ab eis tp̃s stellę, quę apparuit eis. Et mittens illos in Bethleem dixit. Jte, & interrogate diligenter de puero: & cũ inueneritis renunciate mihi: vt & ego veniens adorem eum. Qui cũ audissent regẽ, abierunt. Et ecce stella, quã viderant in oriente, antecedebat eos vsq; dum veniens staret supra vbi erat puer. Uidentes aũt stellã gauisi sunt gaudio magno valde. Et intrantes domũ, inuenerunt puerũ cum Maria matre eius: & procidentes adorauerunt eũ. Et aptis thesauris suis obtulerunt ei munera, aurũ, thus, & myrrhã. Et r̃nso accepto in somnis ne redirent ad Herodẽ, per aliã viã reuersi sunt in regionem suam.

℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu. Oremus. Oratio.

Gratiã tuam, q̃s dñe, mentibus nostris infunde: & illud lumen splendidũ cordibus nostris irradia, quod trium Magorum mentibus inspirasti. Per Ch. ℟. Amen. Coniuratio.

Coniuro vos demones infernales, sp̃us malignos per Patrẽ, ✠ p Filiũ, ✠ & per Sp̃um sanctũ, ✠ vt non mentiamini: sed dicatis mihi veritatem, quis est ille, qui debet vos hinc expellere de persona huius creaturę Dei N. vel de domo eius:

vt omnes astantes intelligant, & audiant veritatē: alioquin mit-
tam vos in profundum inferni, in loca penarum magnarum, de
quibus non exibitis: per virtutem domini nostri Jesu Christi.
Qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignē.
℟. Amen. Hic repete superiorem coniurationem cum magna
fide & efficacia: & videbis mirabilia. Coniuratio.

Coniuro vos spiritus immundos demones infernales, qui
hanc creaturam affligitis: vt faciatis mādata Dei, & nō mit-
tā vos in profundū īferni per Pr̄em ✠ & Filiū ✠ & Spūz ✠ san
ctū. ✠ vide demon, qualiter per potētiā altissimi Dei viui & ve-
ri es constrictus & victus. Ideo scelerate & nequissime fuge, non
est iam differendi tempus. Quia dominus noster Jesus Christus
vos coarctat. Qui venturus est iudicare viuos & mortuos & secu-
lum per ignem. ℟. Amen. Pater noster. Aue Maria.

Coniuro vos spūs immundos. In noīe Pa ✠ tris & Fi ✠ lij
& Spūs ✠ sancti, & per virtutem ✠ Angelorum sanctorum,
& Patriarcharum, Prophetarum, Aplorum, martyrū, cōfesso-
rum, atqз sctārum virginum, ita pn̄tes sicut absentes, & ita absen-
tes sicut pn̄tes, vbicūqз sitis: vt exeatis & recedatis ab hac crea-
tura Dei N. cum maleficijs & iniquitatibus vestris, per virtutē
domini nostri Jesu Christi. Qui venturus est iudicare viuos &
mortuos, & seculum per ignem. Coniuratio.

Coniuro vos nequissimi spūs per Deū Pr̄em ✠ oīpotētē, &
per virtutes celorum, & per sacrosancta vbera & lac beatissi-
me virg. Marie, q̄ lactauerūt dn̄m nr̄m Jesū Chr̄m filiū Dei vi
ui: vt exeatis de corpore & mēbris vel psona huius creature Dei
N. & de domo eius, per virtutem eiusdē dn̄i nr̄i Jesu Christi. Qui
venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignem.

Sequentia sancti Euangelij secundum Mattheum.

In illo tēpore: Egressus Jesus secessit in partes Tyri & Sydo
nis. Et ecce mulier Chananea a finibus illis egressa clamauit
dicens ei: Miserere mei domine fili Dauid, filia mea male a de-
monio vexatur. Qui non rn̄dit ei verbum. Et accedentes disci-
puli eius rogabant eum dicētes. Dimitte eā, qr clamat post nos.
Ipse autem rn̄dēs, ait: Non sum missus nisi ad oues, que perie-
runt domus Israel. At illa venit, & adorauit eum, dicens. Domi-
ne adiuua me. Qui rn̄dēs ait: Non est bonū sumere panem filio-
rum,

rum, ꝛ mittere canibus. At illa dixit: Etiã dñe. Nã ꝛ catelli edũt de micis quę cadunt de mensa dñorum suorum. Tunc rñdens Jesus ait illi. O mulier magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia eius ex illa hora. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cũ spiritu tuo. Oremus.

Oratio.

Domine Jesu Christe clementissime redemptor noster, qui humano generi innumera beneficia cõtulisti, te suppliciter deprecamur per omnia ꝛ singula dona, ꝛ beneficia nobis collata, ꝛ maxime per natiuitatem tuam sanctã: qua ex purissima virgine, carne nostrę mortalitatis assumpta, huic mundo nasci dignatus es ad salutem: ꝛ per annunciationẽ, quã angeli fecerunt pastoribus: ꝛ per gaudium, qđ ipsi habuerunt: ꝛ per circuncisionem tuã sanctissimã: ꝛ per honorẽ, quẽ tibi fecerunt illi tres Reges ac Magi: ꝛ ꝑ munera quę tibi obtulerũt, ꝛ per pręsentationẽ tui in tẽplo: per cõsolationẽ Symeonis ꝛ Annę: ꝛ per sanctificationez baptismi tui: per ieiunium quadraginta dierum: ꝛ per afflictionẽ ipsorum: per scãm prędicationẽ tuã: per opera miraculoꝛuz tuorum magnorum: per liberationẽ multorũ a dęmone obsessoꝛuz: per lotionẽ pedũ discipulorũ ꝛ aplõrũ tuorum: ꝛ per cõsecrationẽ tui sanctissimi corporis ꝛ sanguinis: per famez ꝛ sitim tuam: ꝛ per acerbissimam mortem tuam: ꝛ gloriosam resurrectionem, atque admirabilem ascensionem tuam, liberare digneris hanc creaturam tuam N. ab omni potestate maligni spiritus. Qui viuis ꝛ regnas cum Deo patre in vnita. ꝛc.

Ergo maledicte diabole recognosce sententiã tuã: ꝛ non audeas nec debeas molestare vel nocere, nec vllã lęsionem facere super hanc creaturã Dei N. per virtutẽ dñi nrĩ Jesu Christi, ꝛ gloriosę virginis Marię. Et sicut ipse dñs nr̃ Jesus Christus dignatus est expellere de corpore filię Chananeę dęmonẽ, illã male vexantẽ, ꝛ sanare eaz, ita sanare ꝛ liberare dignet hanc creaturã suã N. petentẽ a te dęmone liberari: ꝛ per virtutẽ suam te expellat, vt vadas in loca vbi nulli christiano nocere possis. Quia ipse est qui venturus est iudicare vi. ꝛc.

Coniuratio.

Coniuro te maledicte satana per virtutẽ domini nostri Jesu Christi, ꝛ omnium scõrum ꝛ scãrum Dei, vt mihi respõdeas ꝛ dicas, quis est ille, qui debeat te hinc expellere: ꝛ cede hinc: alioquin mittam te in profundũ abyssi cum sequacibus tuis, vt non

noceas

noceas alicui creature Dei create ad imaginē ⁊ ſilitudinem ſuā. Imperat hoc tibi idem Deus ⁊ dn̄s Jeſus Chriſtus. Qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos. ⁊c. Audi ſcelerate ⁊ maledicte. Deum qui te genuit dereliquiſti: ⁊ oblitus es dn̄i creatoris tui. Deinde dic ter. Pater nr̄. ⁊ Aue Maria. Hic repete ſupra poſitam ꝯiurationē mō ſuprascripto. Et ſi diabolus nomen ſuū, vel nomina ſua reuelaret, ſcribe illud, vel illa in cedula, ⁊ poſtea fac ignem nouum, ⁊ ſcripta in cedula nomina illorum ſpirituū proiice in ignem, dicendo ſuper ignem iſta verba. Super aſpidem ⁊ baſiliſcum ambulabis, ⁊ conculcabis leonem ⁊ draconem. Oratio.

Coniuro te creatura ✠ ignis per illum, qui orbem contremiſcere facit: ꝙ iſtos ſpūs comburas ⁊ affligas taliter, ꝙ ſentiant penas importabiles ⁊ intolerabiles in virtute dn̄i nr̄i Jeſu Chr̄i: ⁊ verbis que de illo dr̄: qui orbem tremere facit, in cuius noīe ⁊ virtute ego precipio vobis demones: vt exeatis ab hac creatura Dei N. vel ab hac domo, vt amplius non moleſtetis eā. Per eundem Deum ⁊ dn̄m noſtrum Jeſum Chriſtum. Qui venturus ⁊c. ℣. Dominus vob. ℟. Et cum ſpi. Oremus. Oratio.

Domine Jeſu Chr̄e, qui voluiſti pro mūdi redēptione de virgine Maria naſci: in carne tua ſctiſſima circūcidi: a Judeis reprobari: a Juda proditore oſculo tradi: vīculis alligari: ⁊ ſicut agn⁹ inocēs ad victimā duci: atqȝ ī ꝯſpectu Anne ⁊ Caiphe, Pilati ⁊ Herodis indecēter offerri: a falſis teſtib. accuſari: ⁊ a diſcipulo negari: flagellis opprobrijſqȝ vexari: ⁊ ſpinis coronari: ſputis ꝯſpui: colaphis cedi, palmis ꝑcuti: arūdine verberari: clauorꝫ aculeis ꝑforari: in cruce leuari: inter latrones deputari: felle ⁊ aceto potari: ab hoīb⁹ blaſphemari: lancea vulnerari: ⁊ in cruce mori. Tu dn̄e ꝑ has ſacratiſſimas penas ⁊ paſſiones tuas: quas ego indigniſſimus recolo: ⁊ ꝑ ſcām crucē ⁊ mortem tuā liberare digneris hanc creaturā tuā N. a miſerabili oppreſſione ſatane ⁊ miniſtrorū eius: ⁊ ꝑducere eā digneris ad priſtinā ſanitatem fracto vinculo inimici cuiuſcūqȝ generis maligni. Qui viuis ⁊ reg. Deinde ſepius repete iſta verba, que ſequūtur donec recedant.

¶ Sed ſi diabolus rn̄deret, ⁊ diceret ꝙ ſit anima alicuius defuncti: nō ei credas: qꝛ eſt heresis: ſed iuſta ꝙ dicat nomē proprium: quod habuit ab initio, quando fuit expulſus de celo. Pete etiam cuius ordinis erat: ⁊ nomen ſui ſuperioris: ⁊ qua de cauſa intrauit

strauit in illud corpus. Et cõiura ipsum, q̃ non discedat sine tua licentia, & q̃ cogatur dare signum suę egressionis, dimittendo personam oppressi liberam & expeditam, sicut erat in illa hora, qua fuit baptizata. ¶ Coniurationem sequentem dicat sacerdos cũ magna efficacia, & repetat eam sicut ei videbitur. Et quoties eã repetit, pęnam augeat & accrescat.

PRecipio ex parte sãctissimę Trinitatis Pa ✠ tris & Fi ✠ lij, & Spũs ✠ sancti: & per merita sacratissimę passionis domini nr̃i Iesu ✠ Chr̃i: & p merita oĩum Scõrũ & Scãrũ qui sunt in Paradiso: q̃ si datũ fuit aliquid per maleficiũ ad comedẽdũ, vel bibẽdũ huic creaturę N. Aut si vos maledicti diaboli portastis in corpore suo: aut cõposuistis aliquid in eodem: non habeatis facultatẽ vel ptãtẽ vel virtutẽ ꝯseruandi, agitandi, vel mouẽdi: & q̃ amoueatis ipsam facultatẽ, ptãtẽ, & virtutem, & q̃ cogamini dissipare oẽm laqueũ, nodũ & cõpositionem, quę fuissent in p̃dictis rebus: & q̃ sitis astricti & cõpulsi ea disiungere, separare, & remouere a visceribus, ✠ & ab intestinis, ✠ & ea per secessum emitti facere deorsum sine aliqua lęsione animę & corporis istius creaturę dei N. Rursum vobis diabolis, si pręsentialiter estis in hoc corpore, p̃cipio ex parte sanctissimę Trinitatis Pa ✠ tris & Fi ✠ lij & Spũs ✠ sancti, q̃ non habeatis facultatẽ standi, morandi, & abscondendi vos in aliqua parte corporis huius creaturę Dei N. nec in quatuor humoribus, vẽ sanguine ✠ cholera ✠ phlegmate ✠ & melãcolia: ✠ nec ĩ carne, ✠ nec in ossibus, ✠ nec in medullis, ✠ nec in neruis, ✠ nec in venis, ✠ nec in oĩbus iũcturis corporis, ✠ nec in pedib⁹, ✠ nec in suris, ✠ nec in tibijs, ✠ nec ĩ laterib⁹, ✠ nec ĩ renib⁹, ✠ nec subtus renes, ✠ nec supra renes, ✠ nec ĩ dorso, ✠ nec ĩ spatulis, ✠ nec in brachijs, ✠ nec in manib⁹, ✠ nec ĩ vnguib⁹, ✠ neq̃ in corde, ✠ neq̃ in hepate, ✠ nec in splene, ✠ nec ĩ interiorib⁹, ✠ neq̃ in pulmone, ✠ nec ĩ intestinis superiorib⁹ vel ĩferiorib⁹, ✠ maiorib⁹ vel minorib⁹, ✠ nec in ventre, ✠ nec in stomacho, ✠ nec in pectore, ✠ nec ĩ gutture, ✠ nec in collo, ✠ nec in facie, ✠ nec ĩ mẽto, ✠ nec in maxillis, ✠ nec in dẽtib⁹, ✠ nec ĩ gẽgiuis, ✠ nec ĩ lingua, ✠ nec subtus linguã, ✠ nec sup̃ liguã, ✠ nec ĩ palato, ✠ nec ĩ naso, nec ĩ oculis, ✠ nec in aurib⁹, ✠ nec ĩ cerebro, ✠ nec in pãniculis cerebri, ✠ nec ĩ arteriis, ✠ nec ĩ fę-

cibus

cibus corporis, ✠ nec ĩ alijs reb⁹, vel locis corporis, vel extra corpus, neqꝫ intrinsece, ✠ neqꝫ supficialr̃, ✠ nec in capillis, ✠ nec in pilis, ✠ nec in vestimẽtis, ✠ nec in genitalibus, ✠ nec in ano, ✠ nec ĩ testib⁹, ✠ nec ĩ vmbilico, ✠ neqꝫ ĩ ei⁹ circũstātib⁹, ✠ neqꝫ ĩ alijs locis, ad q̃ ire hẽat, aut stare: ✠ sed inuiti ⁊ vi, ⁊ virtute dei cõpulsi nũc cogamini vos manifestare, ⁊ illis partib⁹, ĩ qb⁹ estis, aliq̃ꝫ lesionẽ facere in signũ p̄ñtię vr̃ę. Jtez p̄cipio vobis ex parte sc̄tissimę Trinitatis Pr̄is ✠ ⁊ Filij ✠ ⁊ Sp̄ũs sc̄ti: ꝙ discedatis ex oib. partib. istius corporis N. creaturę Dei vbi estis a planta pedis vsqꝫ ad verticẽ, ⁊ ꝙ fugiatis extra ipsuꝫ corpus fugiendo p̱ illã viã, q̃ sit magis libera ⁊ expedita, sicut per os stomachi, per pectus, per guttur, per os, cum signo manifesto ꝙ fugiatis extra corpus suũ. Jtẽ vobis p̄cipio ex parte sc̄tissimę Trinitatis, Pr̄is ✠ ⁊ Filij ✠ ⁊ Sp̄ũs ✠ sancti, ꝙ nõ habeatis ptãtẽ accipiẽdi adiutoriũ vel succursũ ab alijs dęmonib. vel diabolis: nec petendi alios demones vel diabolos in adiutoriũ vr̃m: nec mittere seu ponere alios dęmones in loco vr̃o. Et ꝙ cogamini discedere taliter, ꝙ nunq̃ꝫ nec vos, nec alij diaboli habeatis authoritatez, facultatẽ, vel ptãtẽ, nec virtutẽ redeũdi, nec pręsentialiter, nec potestatiue, nec virtualiter, sed sitis compulsi ⁊ constricti ad eundũ ad loca arida ⁊ sterilia ⁊ inaquosa ⁊ inhabitabilia, vbi nemini noceatis. Quod si secus feceritis, intendo procedere cõtra vos maledictos diabolos, ⁊ dare ⁊ fulminare cõtra vos oẽs excõicationes ⁊ maledictiones quas vobis dare possuꝫ ex parte sanctissimę Trinitatis Pr̄is ✠ ⁊ Filij ✠ ⁊ Sp̄ũs ✠ sc̄ti. Et ẽt intẽdo vos expellere extra corpus isti⁹ creaturę Dei a plãta pedis vsqꝫ ad verticẽ p̱ virtutẽ sc̄tissimę Trinitatis, Pr̄is ✠ ⁊ Filij ✠ ⁊ Sp̄ũs ✠ sc̄i: ⁊ p̱ virtutẽ sc̄orũ Angeloꝝ: ⁊ p̱ virtutẽ totius Paradisi: ⁊ p̱ virtutẽ oĩum inimicoꝝ vestroꝝ: quos habetis in cęlo ⁊ in terra. Et pręcipio omnibus magistris ⁊ superioribus vr̃is ex parte sanctissimę Trinitatis, Patris ✠ ⁊ Filij ✠ ⁊ Sp̄ũs ✠ sc̄i: ꝙ nũc p̄sentialiter huc veniant: ⁊ vos ẽt inuitos extrahant de corpore huius creaturę Dei. Jtẽ ex parte eisdem sc̄tissimę Trinitatis Pr̄is ✠ ⁊ Filij ✠ ⁊ Sp̄ũs ✠ sancti: eisdẽ magistris vestris pręcipio: quatenus vos detrudant in stagnum ignis ⁊ sulphuris: ad qd̄ ego vos Dei virtute ꝯdemno per spatiũ annorũ centum: a tp̄e egressionis vestrę de corpore huius creaturę Dei N. incipiendum.

MAledicti ꝛ excõmunicati ꝛ blasphemi sitis ĩ pęna ęternali: ꝛ
nulla requies sit vobis, si statim nõ eritis obedientes meis
mandatis: in virtute Dei ꝛ dñi nr̃i Jesu Chr̃i: ꝛ verbis quę dñr
de illo: qui orbem contremere facit: in cuius noĩe ꝛ virtute vobis
pręcipio, vt statim recedatis ab hac creatura Dei N. ꝛ domo ei⁹
in virtute verborum istorum. Messias ✠ Sother ✠ Emanuel
✠ Sabaoth ✠ Adonai ✠ Athanatos ✠ Ischiros ✠ Eleison
✠ Tetragrammatõ ✠ Dominus Jesus Christus. ✠ Per ista
nomina ꝛ oĩa supradicta a principio ꝯiurationis vsq₃ nunc, vos
male ✠ dicimus. Uos constrin ✠ gimus. Uos priua ✠ mus.
Uos expel ✠ limus. Uos perpetuo relega ✠ mus, anathema-
✠ tizamus, ꝛ in stagnũ ✠ ignis ꝛ sulphuris ardẽtis mittimus.
Ite, ite, ite, maledicti in ignem ęternum. Ite statim ꝛ recedatis
hinc: ꝛ vadatis ad loca vestra vobis deputata: ꝛ statim recedatis
hinc: ꝛ de cętero huc non accedatis. Imperat vobis Deus ✠
pr̃. Imperat vobis De⁹ ✠ filius. Imperat vobis De⁹ ✠ Spũs
sanctus. Imperat vobis scã Trinitas ✠ vnus Deus. Imperat
vobis dñs nr̃ Jesus Chr̃s, Qui venturus est iudicare ꝛc. ℟. Am̃.
Si accideret q̃ demon esse ita obstinatus, q̃ pp̃ coniurationes
nollet recedere: duc eũ ante altare sacri Eucharistię: ꝛ ibi tenen-
do tabernaculũ sacr̃i in manib⁹ cõiura eũ. Et noli diffidere, quia
aliq̃n per tres menses: ꝛ aliq̃n per annos aliqui non pñt liberari.
Expedit etiam probari diuersos exorcismos: dũmodo nõ hẽant
aliq̃ superstitionẽ. Et aliqui demones, vt dr̃ in Euangelio, non
expellunt nisi in orõne ꝛ ieiunio. Ideo opz non solũ ꝯiurare, sed
ẽt mentaliter orare. Dũ ergo fuerit corã sacratissimo sacr̃o ita
ꝯiurabis. ¶ Maledicti diaboli, q: noluistis obedire pręceptis
meis, immo verius Dei oĩpotentis, Pr̃is ✠ ꝛ Filij ✠ ꝛ Spũs ✠
sci, Nũc ꝯtra vos siue pñtes: siue absentes: siue absentes: siue pñ-
tes: vbicunq₃ sitis: qui hanc creaturã Dei vexare p̃sumpsistis, ꝛ
p̃sumitis corã sanctissimo ac sacratissimo sacr̃o corporis dñi nr̃i
Jesu Chr̃i, Ego N. fero sñiam maledictionis ꝛ excõicationis ꝛ
ꝯdẽnationis vrę, in quãtũ authoritas mea se extẽdit, in stagnum
ignis ꝛ sulphuris, ob inobediẽtiã vestrã p annos cẽtum. Male-
dico, ꝛ pcutio, ꝛ eijcio, ꝛ excõico, ꝛ cõdẽno vos maledicti diabo-
li ĩ virtute scissimę Trinitatis Pr̃is ✠ ꝛ Filij ✠ ꝛ Spũs ✠ sctĩ.
℟. Am̃. Repete p̃dicta verba. i. Maledico ꝛ percutio per infra-
scripta

ſcriptas noĩationes ſidentibus circũſtãtib⁹. Amen. Throno-
rũ, Dñationũ, Principatuũ, Ptãtũ, Uirtutũ, Cherubim, Sera-
biʒ, Patriarcharũ, Prophetarũ, Aploꝝ, Martyrũ, Cõfeſſorũ,
Uirginũ, ↄtinentiũ Dñi nr̃i Jeſu Chr̃i: beatę ſemper Uirg. Ma
rię: ſancti Cypriani, Honophrij, Zenonis, Geminiani, Ubaldi,
Hieronymi, Joannis Baptiſtę, Julianę, Juſtinę, Margaritę,
oĩuʒ ſanctorũ ⁊ ſcãruʒ Dei. Maledico ⁊ percutio ⁊c. vt ſu. Per
auctoritatẽ ſedis Aplicę. r pdicta verba, Maledico ⁊c. repetẽda
ſunt vſque ad finẽ maledictionis. Per paſſionẽ Chr̃i: per colum
nã ad q̃ ligatus fuit Chr̃s: p coronã ſpineã Chr̃i: p purpurã Chr̃i:
p ſacratiſſimã crucem Chr̃i: per clauos quibus affixus fuit Chri-
ſtus in cruce: per ſpongiam in qua acetũ ⁊ fel data ſunt Chriſto:
per lanceam quę aperuit latus Chr̃i: per opprobria quibus affe-
ctus fuit Chr̃s: per illa verba quę dixit Chriſtus in cruce: per cõ
uerſionẽ latronis exiſtentis in cruce: per ſepulchrũ Chriſti: p re-
ſurrectionẽ Chriſti: per apparitionẽ Chriſti: per aſcẽſionẽ Chri-
ſti in cęlũ: per miſſionẽ Spũs ſcĩ in diſcipulos: per inſtitutionem
ſctĩ baptiſmatis in quo ſaluamur: per ſcũm oleũ chriſmatis: per
ſcũm oleũ exorciſmorũ: p ſcũm oleũ infirmorũ: per myſteria ſan
ctę miſſę: p ſcãm cõfeſſionẽ, in qua liberamur de ptãte vr̃a: per ſa
cratiſſimũ ac ſctiſſimũ ſacr̃m: vʒ corpus dñi nr̃i Jeſu Chriſti: p
cętera ſacr̃a Eccl'ę ſanctę: p oẽs exorciſmos Eccl'ę ſanctę: qui ad
hoc vſqʒ tp̃s inuenti ſunt: ⁊ p illos q ſunt inueniẽdi: p oĩa verba
ſctã diuinę ſcripturę q̃ ſunt cõtra vos: ⁊ valent ad expellẽdũ vos
de corporib. hoĩum. Maledicant ⁊ percutiant ⁊ eiiciant vos oẽs
inimici veſtri diaboli ⁊ magr̃i veſtri: ⁊ maxime princeps veſter
ſatanas. Maledicti eſtote ⁊ cruciemini in hoc corpore ⁊ extra:
iſti aere: in aqua: in terra: ⁊ vbicunqʒ futuri eſtis: ⁊ patiamini pę-
nas importabiles ⁊ afflictionẽ nimiam, niſi ſtatim recedatis de
corpore iſtius creaturę Dei N. ❡ Nota q̃ facturę ⁊ res quę in-
ueniuntur in lectis comburendę ſunt: ↄiurando ignẽ mõ ſupra-
ſcripto: adiũgẽdo iſta verba. q̃ iſtas facturas ⁊ malignos ſpũs
quos cõſeruant inſimul comburas: ⁊ auferas abillis creaturis
Dei ſuper quas factę erant. Et ſimul lege p̃s. Exurgat Deus.
Qui p̃s eſt tantę virtutis q̃ ex eius cõtinuatione q̃dã pſonę ipm
ſępi dic cũ fide dicendo ⁊ deuotione: a demonio fuerunt liberatę.

❡ Finit exorciſmus.

¶ Aduerte q necesse est esse importunum circa aliquos demones obstinatos, & perseuerare in coniurationibus cum magna fide: que maxime in patiente requiritur. Et quando corpus liberatum fuerit legendus est sequens exorcismus.

EXorcizo te N. in noie dei patris ✠ omnipotentis, & in nomine Jesu ✠ Christi filij eius dñi nri, & in virtute Spus ✠ sancti, vt fias vas mundu, scum & purgatum ab oi labe iniquitatis, maleficijs, incantationibus, ligationibus, signaturis & facturis. Que oia maleficia, incantationes, ligaturas, signaturas, facturas: in corpore tuo vel circa corpus tuu facta, In noie eiusdem Dei patris ✠ oipotentis, & in noie Jesu Christi ✠ filii eius dñi nostri, & in virtute spus ✠ sancti, Ego N. seruus illius, indignus & peccator authoritate mihi prestita dissoluo, & dissoluta esse decerno: & precipio tibi maledicte diabole ac sociis tuis, vt amplius non habeatis potestatẽ manendi in hoc corpore a planta pedis vsque ad verticem: sed statim recedere debeatis cum omnibus maleficijs, & iniquitatibus vestris, Per eum qui ventu.

¶ Oratio dicenda super infirmum liberatum. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

OMnipotens sempiterne Deus, qui liberare dignatus es hunc famulum tuum N. ab omni vexatione satane, & ministrorum eius. Emitte in eum septiformem spum scum tuum paraclitum de celis. ℟. Amen. Spiritum sapientie & intellectus. Amen. Spiritum consilii & fortitudinis. Amen. Spum scientie & pietatis. Amen. Adimple eum spiritu timoris tui: & signa eum signo crucis ✠ Christi in vitam propitiatus eternam. Amen.

¶ Hic agimus gratias sancte Trinitati pro liberatione ifirmi. ℣. Dominus vobis. ℟. Et cum spiritu. Oremus. Oratio.

TE patrẽ ingenitum, te filium vnigenitum, te spum scum paraclitu: scam & indiuiduã Trinitatẽ toto corde toto ore confitemur, laudamus, atq benedicimus: tibi gras agimus, quia virtute tua hodie cõfusus, turbatus, verberatus, deniq expulsus est diabolus cu sociis suis de hac creatura tua N. quam per filium tuu vnigenitum redimere dignatus es. Queso igitur te dñe sancte, pater ops, eterne deus, sancta Trinitas, virtus vna, atq indiscreta maiestas, Deus noster ops, vt hanc creaturam tuam N. etiam custodire, & defendere digneris per sanctos Angelos

gelos

gelos tuos ab omni incursu satanę, ⁊ ministrorũ eius, ⁊ infun=
dere super eam benedictionẽ tuã scãm. Per eundẽ Chr̃z. Amen.

¶ Oratio deuotissima ad remouendum tempestatem.

ADiuro vos angeli tartarei per patrẽ, ⁊ filiũ, ⁊ spũm scũm,
⁊ per illã lanceã ✠ ꝯiuro vos: qua dñs nr̃ Jesus Christus
fuit vulneratus in cruce: ⁊ per illos clauos, qui mẽbra dñi per=
forauerunt: ⁊ per illã aquã ⁊ sanguinem, qui de latere Christi ef=
fluxit: ⁊ per illã spineam coronã, quę in capite dñi nr̃i Jesu Chri=
sti posita fuit: ⁊ per sanctã resurrectionẽ eius, ⁊ ascensionẽ: ⁊ per
grãm sancti spiritus ✠ ꝯiuro vos spũs maligni, vt non habea=
tis virtutẽ neque ptãtem super cãpos nostros aliquid maleface=
re, ✠ coniuro vos maligni spũs per prẽm dñi nr̃i Jesu Christi,
⁊ oẽs sanctos eius: ✠ ꝯiuro vos per scãm Mariã matrem dñi
nostri Jesu Christi, ⁊ per scũm Michaelẽ, ⁊ scũm Gabrielem, ⁊
scũm Raphaelẽ: ✠ ꝯiuro vos ⁊ ꝯtradico vobis per istas cõiu=
rationes, vt non habeatis ptãtem in nubibus cęli nobis nocere
neqz in laboribus, neqz in vineis nostris, neqz in ista prouincia,
vt non habeatis ptãtem super pplm Christianũ fundere tempe=
statem: ✠ adiuro vos per scũm Petrũ, ⁊ per scũm Paulum, qui
suis oronibus deiecerunt Simonem Magum, ⁊ per sctũm An=
dreã, ⁊ per scũm Joannem, ⁊ per scũm Bartholomęũ: ⁊ p qua=
tuor Euangelistas, scũm Matthęũ, scũm Marcũ, scũm Lucaz
⁊ sctũm Joannẽ. ✠ vos coniuro per cõionem ⁊ societatẽ scõrũ
ciuiũ Christi, ⁊ per duodecim millia legiones Angelorũ, ⁊ per
viginti quatuor Seniores, ⁊ oẽs virtutes Angelorum, ⁊ per se=
ptẽ Thronos, ⁊ per septẽ cãdelabra Christi, ⁊ per septẽ donatio=
nes, ⁊ per septiformem grãm Dei, ⁊ per singula merita singulo=
rum, ⁊ per agnũ Dei immaculatũ Jesum Christum, qui est ho=
nor ⁊ virtus: ⁊ per eos Angelos qui stant in paradiso. ✠ ꝯiuro
vos per verũ Deũ viuũ cęli: ⁊ per Deum Angelorũ, Patriar=
charũ, Prophetarũ, ⁊ Aplõrũ, ⁊ per Deũ martyrũ, ⁊ per deum
ꝯfessorũ, ⁊ Per Deũ virginũ, vt nõ habeatis potentiã neqz vir=
tutẽ in nubibus cęli nobis nocere neque flagellare super cam=
pos nostros, sed in loca deserta, vbi non arans arat, nec semi=
nans seminat. Amen. ✠ Amen. ✠ Amen. ✠

Oratio.

DEus qui beatę Brigidę inimicos superare concessisti, prę=
sta nobis famulis tuis, vt intercedentibus eius oratione

 atque

atqz meritis ab oi ira tempestatis liberari valeamus. Per dominum nr̃m Jesum ⁊c. ✠ Increatus pater: ✠ Increatus filius: ✠ Increatus Sp̃us sanctus. ✠ Hagios. ✠ Hagios. Ecce cru ✠ cem dñi: fugite partes aduersę, vicit leo de tribu Juda, radix Dauid: allelu. ✠ al lelu. ✠ allelu. ✠ allelu. ✠ Dixit Dominus ex Basan conuertã in profundum maris; domine Jesu Christe qui cęlum ⁊ terram fundasti: ⁊ flumen Jordanis benedixisti: ⁊ in eo loco baptizari voluisti, bene ✠ dicere ⁊ sancti ✠ ficare pro tua pietate digneris has nubes: quas video ante me positas, vt deficiant, ⁊ transeant in aquam sanctam ⁊ benedictam: ⁊ tempestatẽ faciant in locis desertis, ⁊ non noceant aliquibus personis domesticis Christianis: neqz domesticis aĩalibus, neque agris, neque fructibus, virtute Sp̃us sancti, ⁊ oratione beatę Brigidę virginis, ⁊ oĩum sctõrum ⁊ sanctarum ✠ Dei. Amen. ✠ in noĩe Chr[illegible]sti. [illegible]men. ✠ Emanuel. ✠ Paraclitus. ✠ Sabaoth. ✠ Ischyros. ✠ Athanatos. ✠ In nomine Pa ✠ tris, ⁊ Fi ✠ lij, ⁊ Spiritus ✠ sancti. Amen.

Rubricę Generales Breuiarij.

Officium quotidie fit aut duplex, aut semiduplex, aut simplex.

De officio duplici.

Officium fit duplex in diebus a feria quinta in Coena Dñi vsqz ad feriã tertiaz Paschę inclusiue, in dñica in Albis, in Ascensione Dñi, in Pentecoste, ⁊ ĩ duobus diebus sequẽtibus inclusiue: in festo Trinitatis, Corporis Christi, Dedicationis proprię Ecclesię: in festis quibus in Calẽdario adponitur hęc vox, Duplex: in die octaua festi hñtis Octauã: in festo Patroni vnius, vel pluriũ alicuius loci, vel Titularis ecclesię: ⁊ in festis sctõrum, qui apud quasdã ecclesias, Religiones, vel Congregationes ↄsueuerunt solenniter celebrari, cũ eorũ octauis ↄsuetis, ⁊ officijs proprijs a Sede Ap̃lica approbatis, aut ex eiusdẽ sedis auctoritate recipiendis, seruata tñ forma huius Breuiarij: alioquin de cõi: ẽt si p̃dicta festa in eius Calendario nõ sint descripta. Pręterea offm̃ fit duplex pro defunctis in cõme. oĩum fideliũ defunctorũ ⁊ pręsente corpore, vt in eius officio dicit̃ circa finem Breuiarij.

¶ Festum duplex celebratur eo die quod cadit, nisi illud cõtingat transferri, vt dicitur in rub. de Transla. festorum.

¶ Habet primas & secundas Vespe. integras, nisi cum alio simili concurrat, vt dr̄ in rub. de Concurrentia offici: & totuz officium fit de duplici, incipiendo a primis vesp. vsqz ad Comple. sequentis diei inclusiue: exceptis tribus diebus maioris Hebdomade ante Pascha, in quibus officium duplex incipit a Matutino: & vigilia Natiuitatis Domini, in qua officiū duplex incipit a Laudibus. Officiuz autem defunctorum habet tantum primas vesperas, Matutinū, & Laudes, vt circa finē Breuiarij ponitur.

¶ In vtrisqz Vesp. Matutino, & laudibus tantum, non autem in aliis Horis duplicantur Antiphone.

¶ Ad Matutinum regulariter dicuntur tres nocturni, cum nouem psalmis, & totidem lectionibus, preterquam in Paschate Resurrectionis, & Pētecostes, cum duobus sequentibus diebus: in quibus dicitur vnum tantum nocturnum cum tribus psalmis & totidem lectionibus, sub officio duplici, vt ibi.

¶ Quomodo sit ordinandum officium duplex in Vesper. Matutino, & ceteris Horis: similiter & de Antiphonis, Responsoriis, Versibus, Capitulis, & aliis in eo dicendis, habentur inferius de singulis proprie rubrice.

¶ Preces & suffragia de Sancta Maria, Apostolis, & Pace, in officio duplici non dicuntur, vt ēt in ꝓprijs eorū in rubricis dr̄.

De officio Semiduplici.

Officium fit semiduplex diebus Dominicis & infra octauas: Hoc est, Dominice per annum, excepta Dominica in Albis, que fit duplex, & dies infra octauam celebrantur sub officio semiduplici. Item officium fit semiduplex in festis, quibus in Calendario apponitur hec vox, semiduplex.

¶ Itez in festis propriis quorundā locorū, seu cōgregationum, que solennius apud illas quam simplicia cōsueuerunt celebrari.

¶ De festo semiduplici fit eo die quo cadit, nisi cōtingat transferri, vt dicitur in rub. de Translatione festorum.

¶ Habet totum officium integrum sicut duplex: sed non duplicantur Antiphone.

¶ Ad Matut. dñr tres nocturni, preterquaz infra octauas pasche & pentecostes: in quibus dr̄ vnum nocturnum cum tribus psalmis, & totidē lectionibus: & regulariter qñ dñr tres nocturni, dominicis exceptis, dñr nouem psalmi, & totidem lectiones.

¶ Quo-

¶ Quõ sit ordinãdũ officium semiduplex tam in festis, q̃ in dñi-
cis, ⁊ infra oct. item ⁊ de Añis versibus rñijs, ⁊ hmõi alijs, ⁊ qñ in
semiduplici dñr preces ad Primam, ⁊ Cõpletoriũ, ⁊ ad Vesp.
⁊ ad Laudes suffragia, seu Cõmemorationes cões de scã Ma-
ria, Aplis, ⁊ Pace, habẽtur inferius de singulis proprię rubricę.

De officio simplici.

OFficium fit simplex in diebus ferialibus quãdo occurrit fieri de feria: hoc est officiũ de feria est simplex, vt in ppria Rubrica dr. Itẽ officium fit simplex in festis, quibus in Calendario non apponitur hęc vox, Duplex, vel semidup. vel de octaua.

¶ De festo simplici fit eo die quo cadit, nisi eodẽ die occurrat fieri officiũ nouẽ lectionũ, vel de S. Maria in sabbato, vel de feria, cui festũ simplex cedit. vt dr in rub. de Commemorationibus.

¶ Habet tñ primas Vespe. a Capitulo, nisi cum eo concurrat festum nouem lect. Dñica, vel octaua, vt dicitur in rubr. de Concurrentia officij: ⁊ eius officium terminatur ad nonam. Post nonam nihil amplius fit de festo simplici, nec Commemoratio.

¶ Feria autem incipit, ⁊ desinit, vbi desinit ⁊ incipit officium pręcedens, vt in sua rubrica dicitur.

¶ Ad matutinum dicit vnum tantum Nocturnum cum duodecim psalmis, vt in Psalterio, sm feriam quę occurrit: ⁊ tres lectiones leguntur, vt infra in rub. de lectionibus habetur.

¶ Quõ sit ordinandum eius officium tam in festis, q̃ in ferijs ad Vesp. ad Matutinum, ⁊ alias Horas: item ⁊ de Antiphonis, Versibus, Responsorijs, ⁊ alijs, ac quando Preces ⁊ cõmemorationes cõmunes, seu suffragia de Cruce, sancta Maria, Apostolis, ⁊ Pace dicenda sint habentur inferius proprię rubricę.

De Dominicis.

DE Dñica semper fit offiñ in Dñicis Aduẽtus, ⁊ in Dominicis a Septuagesima vsq; ad Dñicã in Albis inclusiue, quocunque festo duplici, vel semiduplici aduenientę: qr tunc festum transfertur, vt in rub. de Translatione festorum dicitur, nisi illud festum sit de principali Titulo, vel patrono alicuius ecclesię, vel loci: quia tunc de hmõi festo fit tñ in ea eccl'a, vel loco, cuius est Titulus, vel patronus, cum cõme. Dñicę, quibusdã Dñicis exceptis: vt dr in rub. de Cõmemorationib. In alijs Dñicis per annũ fit de Dñica, qñ die Dñico nõ occurrit festũ duplex: quia

tunc

tunc fit de duplici cũ comme. Dñicę in vtrisque Uesp. ꝛ Laudibus: ꝛ ad Matutinum nona lectio legitur de Homilia Dñicę: vt dr̃ in rub. de Commemorationibus. Si semiduplex eodem die occurrat, transfertur: vt dicitur in rub. de Trãslatione festoꝛuꝫ.

¶ De Dñicis infra oct. Natiuitatis Domini, Epiphanię, Ascensionis, ꝛ Corporis Christi occurrentibus, offĩm fit sicut de octaua, exceptis Capitulis, Lectionibus, Uersic. Antipho. ad Magnificat, ꝛ Benedictus, ꝛ Oꝛõne, quę dñr de Dñica, cum commemoratione octauę, vt suis locis ponitur: nec dicuntur in illis Preces ad Primam: ꝛ Completoꝛium: nec ad Uesperas, ꝛ Laudes suffragia de Sancta Maria Apostolis, ꝛ Pace.

¶ De Dñicis infra alias octauas totum off. fit de Dñica, vt in Psalterio, ꝛ in Pꝛopꝛio de tẽpoꝛe, cũ cõmemo. octauę, omissis etiã dictis Precibus ꝛ suffragijs, vt supꝛa. De Dñica occurrente in die octaua fit cõm. sicut dcm̃ est qñ in ea fit de festo duplici.

¶ Positum est aũt officiũ sex Dñicarum ab Epiphania vsqꝫ ad Septuagesimã, ꝛ vigintiquatuoꝛ a Pentecoste vsqꝫ ad Aduentũ, vt compleatur numerus Dñicaruꝫ, quę sunt ab Epiphania vsqꝫ ad Septuagesimaꝫ, ꝛ a Pentecoste vsqꝫ ad Aduentum, ne vlla Dñica per annũ ab Epiphania vsqꝫ ad Septuagesimam, ꝛ a Pentecoste ad Aduentum vacet, quin saltẽ de ea fiat commemo. Nã quę aliqñ supersunt post Epiphaniam ante Septuagesimã ponuntur post vigesimamtertiã a Pentecoste: hoc oꝛdine.

¶ Si Dominicę post pentecostẽ fuerint xxv. xxiiij. post pentecosten erit, quę est vj. post Epiphaniam.

¶ Si xxvj. xxiiij. erit quę est v. ꝛ xxv. quę est vj.

¶ Si xxvij. xxiiij. erit iiij. xxv. erit v. ꝛ xxvj. erit vj.

¶ Si xxviij. xxiiij. erit iij. xxv. erit iiij. xxvj. erit v. xxvij. erit vj. ꝛ vltimo loco semper ponitur quę in oꝛdine est xxiiij. post penteco. etiam si post pente c. aliqñ non sint nisi xxiij. Dñicę. Tunc enim xxiiij. ponitur loco xxiij. ꝛ offm̃ xxiij. ponitur in pꝛęcedenti sabbato, quod non sit impeditũ festo nouẽ lectionũ, alioquin in alia pꝛecedenti feria, in qua fiat offm̃ de feria, ꝛ in ea legant̃ tres lectiones de homilia Dñicę, omissis lectionibus scripturę illius ferię, ꝛ ad Laudes dicatur Añã ad Bñs, ꝛ oꝛatio de Dñica xxiij.

¶ Idem seruatur de Dñica ij. post Epipha. qñ Dñica Septuagesimę venerit immediate post octa. Epiphanię. Tunc enim in

sabbato

Sabbato pcedēti vt supra nō impedito, alioquin primo die post oct. fiat officiū de feria, in qua ꝟ͂ia dñice primo ponuntur, ꝛ tres lectiones legant de homilia eiusdē dñice cum eius Aña ad Benedictus, ꝛ oratione. Festum vero semiduplex in ea occurrens transfertur in primam diem simili festo non impeditam.

¶ Cum vero in Proprio de tempore dr̄ aliqua dñica esse prima mensis, in qua primo ponitur initiū libri de Scriptura cum sua historia, idest cum ꝟ͂ijs: aīaduertēdū est, eam dici primam dñicam mensis, que venit in calendis illius mensis, vel est proximior calendis, hoc modo. Si calende venerint in ij. iij. ꝛ iiij. feria, dñica prima mensis erit que precedit calendas ēt si venerit in precedenti mense: si autem calende venerint in v. ꝛ vj. feria, ac Sabbato, prima dominica erit que sequitur post ipsas calendas.

¶ Cum etiā in distributione Scripture per menses Augustum, Septembrē, Octobrē, ꝛ Nouembrē, vnicuiqꝫ mensi quinqꝫ dominice assignentur cum suis hebdo. ꝛ post quartam hebdo. aliqñ adueniat dñica, que est propinquior calendis sequentis mensis: tunc omittitur dominica quinta cum sua hebdo. ꝛ ponitur dominica prima sequētis mensis: similiter cum sua hebdomada.

¶ Id quoque obseruetur, Qñ mensis precedēs habuit quatuor dñicas, sequens habebit quinqꝫ: ꝛ econtra, qñ precedens habet quinqꝫ, sequens habebit quatuor, excepto mense Nouēbri: quia dñica prima Aduen. non sumitur ea que est propinquior calendis Decēbris: sed que festo scī Andree: vel q̄ venerit in ipso festo.

¶ Officiū dñice fit semidup. incipit a primis Vesp. in sabbato: ꝛ hꝫ totum officiū integrū vsqꝫ ad Complet. dñice inclusiue, nisi cum aliquo cōcurrat: vt dicitur in rub. de Concurrentia officij.

¶ Ad Matutinum dicuntur tres nocturni cum psal. de psalterio: ꝛ nouem lectiones leguntur vt in proprio de tempore.

¶ Quō autē sit ordinandū eius offm̄: insuper ꝛ de lectionibus, ꝟ͂ijs ꝛ alijs: ꝛ quomodo initia librorū Scripture cuꝫ sua historia sint ponenda: habentur de singulis inferius proprie rubrice.

De Feriis.

De feria semper fit offm̄ in ferijs Aduen. Quadragesi. Quatuor tēporū, Vigiliarū, ꝛ Rogationū: qñ infra hebdo. non occurrit festū duplex vel semiduplex. Si tunc simplex festum occurrat: fit tm̄ de eo comme. vt dicit in rubrica de Commemorationibus

tionibus. Similiter ꝛ quãdo infra hebdo. Responsoria sunt primo ponenda, cum non occurrit dies in quo fiat de feria, vt dicit in rub. de Responsorijs. Alio tpe per annum fit offm̃ de feria, illis diebus, quibus infra hebdo. in Calendario non ponitur aliquod festum duplex, semiduplex, vel simplex: ꝛ non occurrit aliqua octaua, vel aliquod festum solenne, aut ꝯsuetuȝ in aliqua ecclesia celebrari, quamuis in Calendario huius Breuiarij non sit descriptum: ꝛ nisi in sabbato fieri debeat officium de S. Maria.

¶ Officiũ ferię fit simplex: ꝛ in Aduentu, Quadragesima, Quatuor tẽporibus, Vigilijs, ꝛ rogationibus incipit a Matutino: in alijs vero ferijs per annũ, inde fit de feria, vbi desinit officiũ pręcedentis diei: ita vt si pręcedenti die fuerit duplex, vel semidup. officiũ ferię incipiat sequenti die a Matutino. Si p̃cedẽti die fuerit festuȝ simplex, de feria fit a vesp. illius p̃cedẽtis diei inclusiue. Silr ꝛ qñ in feria quarta ꝛ sexta Quatuor tẽp. Septẽbris, ꝛ in feria quarta Ciner. ac in vigilijs occurrit aliqđ festum simplex, de quo fit cõme. tũc p̃cedenti die: nisi fuerit festũ nouẽ lec. a vesp. fit de feria, vt in Psalterio, sine p̃cib. cũ oꝛone dñicę p̃cedẽtis, ꝛ cuȝ cõm. festi triũ lect. in sequenti feria occurrentis. Terminat̃ auteȝ officiũ de feria subsequenti duplici, vel semiduplici, ad Nonam, subsequente simplici in ferijs per annum extra Aduentum, Quadrag. Quatuor tpa, Rogationes, ꝛ vigilias, ad Caplm vesperarũ, q2 inde fit de festo simplici absque vlla deinceps comme. ferię.

¶ Ad Matut. dicitur vnum tm̃ noct. cũ psalmis, ẜm ordineȝ feriarũ in Psalterio, cum tribus lectio. vt in proprio de tempore.

¶ Excipiuntur ab hoc ordinario officij de feria, Ferię maioris hebdo. sanctę, ꝛ ferię octauarum Paschę, ꝛ Pentecostes.

¶ Quõ ordinandũ sit offm̃ de feria ad Matut. ꝛ alias Horas: item Quomodo dicendę sint lectiones, ꝛ ꝑcia: ꝛ quando dicendę sint preces feriales: ac de alijs, quę ad officium ferię pertinẽt: habentur inferius de singulis proprię rubricę.

De vigilijs.

De Vigilia fit offm̃ in dĩbus vig. per annum quę ieiunantur, vbi in Calẽdario annotat̃ hęc vox, Vigilia: nisi in die vigilię occurrat festum nouem lect. vel octaua: tunc. n. in offõ nouem lec. legit̃ nona lctõ de Homilia vigilię, ꝛ fit cõm. de ea ad Laudes tm̃, cũ añа ad Bñs, ꝛ Versu ferię occurrẽtis de psalterio, ꝛ

oratione

oratione Vigilię, pręterquã in illis festis, q̃ inferius excipiuntur.
¶ Si vigilia occurrat in Dñica, de vigilia fit officium in Sabbato, qđ non sit impeditũ offõ nouē lect. qr tunc de vig. fit tantũ comme. vt dictum est. Excipitur ab hac regula vigilia Natiuit. & Epiphanię Dñi, quę si venerint in Dñica fit de illis, vt in proprijs rub. dr̃. Si aũt in vigilia occurrat festũ solenne alicuius loci, vel ex solennioribus infra annũ, quę inferius in rub. de Commemorationib. numerantur (veluti si in vigilia S. Jo. Baptistę venerit festũ Corporis Christi) nihil tũc prorsus, nec cõmemoratio fit de vigilia. Idez seruetur qñ aliqua vig. venerit in Aduētu, Quadrag. & quatuor tpib. nulla enĩ in eorũ fer. de vig. fit cõme.
¶ Offĩcium vigilię incipit ad Matut. sicut dictum est de predictis feriis in superiori rubr. de Feriis: terminatur autem ad Nonam, quia Vesperę sunt de sequenti festo.
¶ Officiũ Vigilię totũ fit de feria occurrēti, vt in Psal. & tres lecti. leguntur de homilia in euang. Vigilię, cũ tribus rijs de feria occurrenti ordine in superiori rub. de feriis descripto. Dñr Preces, & cõm. de Cruce, S. Maria, Aplis, & Pace: aliaq; oia sicut in p̃dictis feriis Quadrag. & Quatuor tpm, de quibus hr̃r inferius, tã de ordinãdo eius officio, q̃ de aliis proprię rubricę.
¶ Excipitur ab hoc ordinario Vigiliarũ quę ieiunantur, vigilia Pētec. quę cũ tribus noctur. sub offõ semiduplici celebretur, vt ibi: & vigilia Natiui. Dñi, quę nocturno ferię excepto, in laudibus, & Horis habet reliquum officium duplex. In vigiliis vero Epiphan. & Ascensionis, quę non ieiunantur, fit officium nouem lectionum, vt suis locis dicitur.

De Octauis.

De octaua fit officiũ, vel saltē commem. qñ aliquo festo, vel dñica nõ impedit per octo dies cõtinuos, in Natiuitate Domini, & tribus sequētib⁹ festis, i Epiph. in Paschate Resurrect. in Ascēsione Dñi, in Pentecoste, in festo Corp. Christi, in festo Dedic. proprię Ecclesię, in festis quibus in Calendario apponitur Octaua, in festo Patroni & Titularis Ecclesię, & in festis aliorum Sanctorum, quę apud quasdam ecclesias cõgregationes, & religiones consueuerunt solenniter cũ octauis celebrari.
¶ Infra octauas Epipha. & Paschę, & Pentec. non fit de festo duplici, vel semiduplici occurrēte, sed transfertur post octauaz.

Infra alias octa. fit de eis cũ Cõmem. octauę, nisi illud festũ fuerit ex enumeratis in sequenti rub. de Commem. in quibus nulla fit cõmem. de octa. excepta octa. Corp. Christi: infra quaz oct. fit tm̃ de duplicib. cũ cõmem. octauę: de semiduplicibus vero infra eã nõ fit, sed transferuntur, vt dr̃ in rub. de Trãsla. festoruz. De simplicib. infra quascunqz octauas occurrentib. fit tm̃ cõmem. preterq̃ in duobus diebus post Pascha & Pẽteco. vt in sequẽti rub. de Cõmemorationib⁹. dr̃. De Dñicis infra octa. occurrẽtibus in die octaua, seruetur quod dicitur in rub. de Translat. festorum. Si duę octauę simul concurrant, fiat de digniori: vt dicitur in rubrica de Concurrentia officij.

¶ Officiũ de octaua in Paschate & Pẽtec. fit cũ vno nocturno, vt suis locis ponitur. In alijs oct. fit cum tribus noctur. nouẽ. s. psalmis & nouẽ lectionibus, & oĩa dñr sicut in die festi, pręter lectiones, quarum primę tres semper sunt de scriptura occurrẽti in offõ de Tpe, pręterquã infra octa. Assumpt. sctẽ Marię. Alię lectiones secundi & tertij noctur. dñr quę infra octauaz ponunt. Infra octa. vero Patroni, aut alterius festi, qd̃ in aliquibus ecclesijs ꝯsueuit cũ octaua celebrari, si ꝓprię apud illas ecclesias lectiones infra oct. non hñr, sępius in ea repetantur lectiones positę in cõmuni Sãctorũ: si de sanctis fiat octauã: alioquin lectiones diei. Infra oct. officiũ fit semiduplex, in die octauę dup.

¶ In Vesperis infra oct. oĩa dñr sicut in secundis Vespe. festi, & in primis Vesp. diei octauę, oĩa sicut in primis Vesp. festi, pręterquã in diebus octauis sci Stephani, S. Joannis Apl'i, & sanctorũ Innocentiũ, in quorũ Vesperis antiphonę & psalmi non dñr, sicut in eorum diebus festis venientibus infra oct. Natiuitatis, sed Antiphonę sumũtur de Laudibus diei festi: psalmi autem vt signantur pro secundis Vesp. in cõmuni sanctorum.

¶ Infra oct. non fiunt suffragia consueta de S. Maria, Apl'is, & Pace: nec dñr preces ad Primã & Cõplet. In alijs qũo sit ordinandum officium de octaua, habentur proprię rub. inferius.

De Commemorationibus.

Commemorationes fiunt de festis simplicibus, qñ in eorum dieb⁹ incidit festũ nouem lectionũ ẽt translatum, vel dominica, vel octaua, vel sabbatum: & quando Responsoria sunt primo ponenda, vel aliter de feria fieri pręcipiatur.

¶ De

¶ De feria Aduentus, Quadragesimę, Quatuoꝛ tempoꝛũ, Vigiliarum, ⁊ Rogationum fit comm. quando festum nouem lect. in illis ferijs occurrit. Si simplex festum in eisdem ferijs occurrat, officium fit de feria, ⁊ commem. de festo simplici.

¶ Pręterea fit cõmem. de Dñicis, a Pentecoste vsque ad Aduentum, ⁊ ab Epiphan. vsque ad Septuage. ⁊ a Dñica in albis vsque ad Ascensio. exclusiue, quãdo festo duplici impediũtur. De alijs Dñicis a pręd dictis nulla fit cõmem. Dñicę occurrente festo duplici: quia festum in illis occurrens tranfertur, nisi illud festũ fuerit principale Patroni, vel Tituli ipsius eccl'ę: non autem alicuius capellę vel altaris eiusdẽ eccl'ę: ⁊ tunc de hmõi principali festo fit tm̃ in eo loco, vel eccl'a, cuius est Patronus, vel Titulus, cuz commem. Dñicę (excepta prima Dñica Aduentus, prima Dñica Quadragesi. Dñica Passionis, Dñica Palmarum, Dñica Paschę, ⁊ Dñica in Albis, ac Dñica Penteco. ⁊ Trinitatis) in quibus huiusmodi occurrens festum transfertur in sequentem simili, vel digniori non impeditum: dummodo non fuerit infra maiorem hebdom. ⁊ per octauam Paschę, ⁊ Pentecostes, quibus diebus non fit de aliquo festo duplici occurrenti.

¶ De octaua etiã, qñ festo nouem lect. vel Dñica impeditur, fit cõmem. nisi illud festuz nouem lect. fuerit solenne principale alicuius loci, vt supra. Nam in primis vesp. ⁊ laud. hmõi festi nulla fit commemoꝛ. festi simplicis occurrentis, nec alicuius vigilię, nec alicuius diei infra oct. nec alicuius pręcedentis festi nouem lect. nisi id festum fuerit eiusdem solennitatis cum sequenti, nec Dñicę, si festum illud solenne celebretur feria secunda: exceptis Dñicis Aduentus, ⁊ Dñicis a Septuagesima vsque ad oct. paschę inclusiue: de quibus Dñicis, sicut etiam de ferijs Aduentus, ⁊ Quadrag. semper fit commem. quocunque festo adueniente.

¶ Idem seruatur in quibusdam festis maioribus per annuz. s. in Natiuitate Dñi, in cuius officio nulla fit cõmem. de festo simplici, sed in secunda tantum Missa de S. Anastasia: in Pascha Resurrectionis cum tribus proxime antecedentibus, ⁊ duobus sequentibus diebus: in Ascensione Dñi: in Pentecoste cũ duobus sequentibus: in festo Coꝛp. Christi: in festis Natiuita. sancti Io. Baptistę, sanctoꝛum Aploꝛum Petri ⁊ Pauli, ⁊ Assumptione beatę Marię: in festo Oium Sanctoꝛum, ac in festo Dedic. pro-

prię

prię ecclesię: in quibus festis, nec in primis Uespe. nec in laudibus vlla prorsus fit comme. festi simplicis, aut alterius nouem lectio. vt dictum est supra de festo solenni alicuius loci: nisi titularis ecclesię priuilegio aliter fieri oporteat.

¶ In festo autem Circuncisionis, in Dominica in Albis, ⁊ in festo Trinitatis, in festis Purificationis, Annunciationis, ⁊ Natiuitatis S. Marię: in festis Apostolorum, ⁊ Euangelistarum: S. Laurentij, ⁊ Dedicationis S. Michaelis Archangeli: de simplicibus occurrentibus fit commem. in Laudibus tantum: de Dominica vero, de octaua, ⁊ de alijs festis nouem lectio. in eisdem occurrentibus non fit commem. eo modo, quo nec in festo solenni alicuius loci vt dictum est supra: nisi eadem festa occurrant infra octa. Natiuitatis Domini, ⁊ Corp. Christi: de quibus octauis semper fit commemoratio quocunque duplici infra eas adueniente.

¶ De Dominicis, de octauis, ⁊ de ferijs Aduentus, ⁊ Quadragesimę commemo. fit in vtrisqꝫ vesper. ⁊ Laudib. De ferijs Quatuor temporum Uigiliarum, ⁊ Rogationum (quando de illis commemo. fieri debet) commemo. fit in laudib. tantum. De festis autem simplicibus: nisi in diebus supradictis occurrant, commemo. fit in primis tantum Uesp. ⁊ Laud. eo die quo in calendario assignantur. De Dominicis vero ⁊ octauis commemo. fit in vtrisqꝫ Uesp. ⁊ Laud. nisi in illis adueniat aliquod ex supraenumeratis festis.

¶ Cōmem. fiunt hoc mō. Post orōnē diei, in primis Uesp. dicit aña, quę posita est ad Magnificat, ⁊ in Laudib. quę posita est ad Bñs, in Cōi (si propriam non habuerit) conueniens eius officio; cuius fit cōme. Post añam dr Uersus, inde sumendus vnde sumpta est aña. post hymnū Uesperarū, ⁊ Laudū: deinde dicit oro. Si aña ⁊ Uersus festi, de quo fit cōme. sumenda essent ex eodem Cōi, vnde sumpta sunt in officio diei, in festo cōmemorationis variantur: ita vt in Uesperis sumantur ex Laudib. ⁊ in Laudib. ex Uesperis eiusdem Communis: nisi aliter signetur. Si de tempore fiat com. de Dominica. f. vel de feria. Aña ⁊ Uersus ante oronem eodē modo sumūtur ex Proprio de tēpore, si habuerit propriū, alioquin de Psalterio: oratio vero ex Proprio de tēpore.

¶ Quando fit commemor. de Dominica, vel feria, quę habet

Rr pro=

propriam homiliam, nona lectio in officio diei nouem lec. legitur de homilia dominice vel ferie: que erit vel prima de homilia, vel tres simul in vna lectione coniuncte.

¶ Si in die in quo fit officium nouem lect. fiat comme. de festo trium lect. nona lectio in officio nouem lect. legitur de festo triũ lect, si propriam habuerit: quod festum trium lect. si duas lectiones proprias habuerit: ex duabus fiat vna lectio, que sit nona in officio nouem lect. Que lectio de sancto non legitur quando de eo fit commemo. in dominicis, que habent nonum ℞ium, nec quando nona lectio legenda est de homilia dominice vel ferie, vel octaue vt supra: nec in ferijs & alijs diebus, quando in officio diei leguntur tantum tres lectiones.

¶ Qñ ꝯtingit fieri plures comme. seruetur hic ordo. De duplici fiat ante dñicam: de dñica ante diez infra octauam: de octaua ante festũ semiduplex: de semiduplici ante feriã Aduentus, Quadragesime, Quatuor tpum, Vigiliarũ, & Rogationũ: & de dictis ferijs ante festuz simplex: nisi aliter signetur. De dñica, de octaua, de festo semiduplici, & de sctã Maria, qñ de ea fit cõm. in vespe. precedentibus sabbathum pp festum nouem lect. in sexta feria occurrens, fiat ante festũ simplex, qđ celebrandum erat diebus predictis, nisi eorum officio impediretur. De festo simplici fit commemo. ante suffragia: seu cõmunes commemorationes de Cruce, sancta Maria, Apostolis, & pace: ac etiam ante commemora. consuetam Tituli, vel patroni ecclesie, que etiam pro sui dignitate alijs suffragijs predictis preponeretur. De quibus suffragijs & communibus commemorationibus sanctorum quomodo agendum sit, habetur inferius propria rubrica.

De Translatione festorum.

Si aliquod festũ duplex occurrat in dominicis Aduentus, & in dominicis a Septuag. vsqz ad dñicam in Albis. in vigil. Natiuitatis Dñi: infra octa. Epipha. in feria quarta Cinerum: in tota Maior. Hebdo. & infra octa. Pasche, in Ascensione Dñi, i diebus a Vigilia pentec. vsqz ad festũ Trinitatis inclusiue, in festo Corp. Christi, & eius die octaua, transfertur in primaz diem festo duplici vel semiduplici non impeditã: exceptis tñ festis Natiuitatis sancti Jo. Baptiste, & sanctoruz Aplõrum Petri, & Pauli, que in die octa. Corp. Christi celebrantur: excepto quoque festo

solemni

solẽni alicuius loci, quod in propria tm̃ ecclesia ẽt in aliquibus ex supradictis occurrens, vt in rub. de Commem. dictum est, celebratur. Si autẽ festum Natiuit. sancti Jo. Baptistę venerit in die Corp. Christi, transfertur in sequentẽ diẽ cum comme. octa. Corp. Christi: ⁊ sequentibus diebus fit offiñ de eadẽ octaua Corporis Christi cum cõme. octa. S. Jo. Baptistę. Dies aũt octaua S. Jo. tunc veniens in die octaua Corp. Christi, non transfertur, sed de die oct. S. Jo. Baptistę eo año fit tm̃ commemo. in vtrisque vesper. ⁊ Laudibus. diei octauę Corporis Christi. Et id semper seruetur quando festum habens octauam transfertur: vt non ideo dies octaua transferatur: sed ea die de ea fit commemor. quę alias erat octaua, si festum non fuisset translatum.

¶ Si in die octaua alicuius festi habentis octauam, occurrat aliquod festum duplex ex maiorib. supra in rub. de Commemorationibus enumeratis, fiat de festo cum commemo. diei octauę: si autem non fuerit ex prędictis festis, fiat de octaua, ⁊ festum trãsferatur in primam diem similiter non impeditam.

¶ Si aliquod festum duplex infra octa. occurrens alio maiori festo duplici impeditur, transferatur in primam diem simili non impeditam, ⁊ in eo fiat commemoratio de octaua.

¶ Si in alijs Dñicis per añũ a supradictis occurrat festum duplex, non tranfertur, vt dictum est in rubr. de Commemoratio.

¶ Festum semiduplex occurrens dieb. supradictis, ⁊ alijs Dominicis per annum, transfertur in primam diem simili festo non impeditam, occurrens vero in Dominicis infra illas octauas, in quibus fit de festis occurrentibus, vt dictum est in rubri. de octauis, transfertur in sequentem diem, cum commemo. octauę, quę si fuerit simili festo impedita, prędictum festum semiduplex veniens in Dominica, transfertur post octauam.

¶ Si duo festa nouem lectio. simul eodem die veniunt, fiat officium de digniori, seu de maiori: ⁊ quod minus est transferatur.

¶ Si plura festa nouem lect. transferenda essent, prius transferatur duplex, quam semiduplex ⁊ inter plura duplicia, quod est dignius semper prius transferatur, ⁊ prius celebretur: alioquin si sunt equalia, vnum ante aliud transferatur suo ordine.

¶ Festum simplex nunquam transferatur, sed si de eo offiñ fieri non potest, fiat commemo. vt dictũ est in rub. de Commemo=

rationibus: si autem venerit in diebus, in quibus de simplici nulla fit commemo. eo anno non fit de eo amplius.

¶ Si aliquod festum nouem lect. in quo annotatum est fieri cõme. alicuius sancti, transferatur ppter aduenientem Dñicã, vel aliud festum maius: non tamen transfertur cum illo commem. illius sancti in eo assignata: sed dicta commem. fit die suo in Dominica, vel alio festo, in quo fieri possit cum sua nona lectione: si propriam de vita sancti habuerit: festum vero nouem lect. transfertur sine vlla amplius commemo. festi simplicis predicti. Nõ etiam seruatur in comemo. occurrẽtibus in vigilijs: cum de vigilia veniente in Dominica, fit in sabbatho: tunc enĩ commem. festi simplicis non fit in Officio vigilie: sed in Dominica.

De Concurrentia Officij.

Concurrentia officij attendenda est semper in secundis vespe. quomodo sit ordinandum officium cum sequenti die. Itaque cum dicitur officium aliquod cum alio cõcurrere, intelligitur de precedenti in ij. Vesp. cum sequenti in primis Vesp. vt de hodierno in Vesperis cum sequenti in crastino.

¶ Duplici ergo in secundis vespe. cõcurrente cum alio sequenti duplici, regulariter a Capitulo fit de sequenti cum commem. precedentis: nisi aliter in proprijs locis annotetur.

¶ Duplici vero concurrente cum festo simiduplici, cum Dñica: cum die infra octauam: cum festo simplici: ⁊ cum officio S. Marie in sabbato: omnia in secundis Vesperis de duplici, cum commemoratione illorum.

¶ Duplici etiã concurrente cum feria, vel potius sequẽte feria: oĩa de duplici ⁊ nihil de feria sequenti. Sed si festum celebretur in Aduentu, Quadrag. ⁊ Quatuor temporib. fit semper comme. de feria, non ratione concursus cum sequente feria, vt infra dicetur. Idem dicendum de festis simplicib. venientibus cuz festo nouez lect. ⁊ de quibus etiam commemo. fit nõ rõne concursus: sed quia eodem die veniunt, vt dictum est in rub. de Commemo.

¶ Semiduplici festo, Dñica, ⁊ die infra octa. cõcurrentib. cum sequenti duplici, omnia de duplici cum comme. illorum: nisi duplex fuerit ex numero maiorum que supra in rub. de Comme. numerata sunt, in quibus nulla fit cõme. precedentis. Semiduplici festo concurrente cum sequenti alio semiduplici: cum Dñica,

vel

vel cum die infra octauam, a Capitulo fit de sequenti, & comme.
precedentis. Semiduplici autem festo concurrente cum sequen
te festo simplici, vel cuz officio S. Marie in Sabbato, omnia de
semiduplici, cum comme. sequentis. Semiduplici concurrente
cum sequente feria, nihil de feria: vt dictum est supra.
¶ Dñica cõcurrente cũ sequẽti festo semiduplici, & cũ die infra
oct. vel cũ festo simplici, oia de Dñica cũ cõme. sequẽtis: nisi alr
signetur. Dñica concurrente cum feria, nihil de feria, vt supra.
¶ Die infra octauã concurrente cum sequente dñica, vel semi=
duplici, a Capitulo de sequenti, cum comme. oct. Si due octaue
simul concurrant, vt octaua S. Jo. Baptiste com octa. Corpo=
ris Christi, vel e contra: octaua S. Laurentij cum octaua Assum
ptionis S. Marie, totum off. fit de digniori cum commemo. alte
rius: nisi dies octaua minus digni veniat infra octa. alterius:
tunc enim totum off. fit duplex. de die octa. cum commemo. diei
infra octauam. Dies infra octa. cum simplici proprie non habet
concursum: q2 in sequenti die infra octa. non fit de simplici, nisi
commemoratio: que & eadem ratione in precedenti die infra
octa. fieri debet. Dies infra octa. cum feria nullum habet con=
cursum: quia de feria nihil fit, nisi infra octa. veniat aliqua ex su=
pradictis ferijs Aduẽtus, Quadrag. & Quatuor temporum: de
quibus infra octa. fiet tantum commemoratio.
¶ Die octaua concurrente cum alia die octaua, a Capitulo fit
de sequẽti, excepta octaua. Nat. Dñi, cũ oct. S. Stephani, & oct.
Corp. Christi, cum octa. S. Joannis Bap. in quibus de sequen=
ti fit tm̃ comme. Die octaua concurrente cum sequenti duplici
ẽt translato, a Capitulo fit de sequenti cum comm. oct. exceptis
diebus octa. Epiph. Pasche, Ascensio. pentec. & Corpo. Christi:
in quibus fit tantum commemo. de sequenti. Si autem sequens
festum etiam translatum fuerit ex solennioribus supra enumera
tis in rub. de Commemorationibus, totum off. fit de sequenti cũ
commemoratione octaue.
¶ Simplex cum alio non potest concurrere in secundis Vesp.
(licet cum ipso possit esse cõcursus in primis vespe.) quia non ha
bet secundas vespe. sed eius off. terminatur ad Nonam: & dein=
ceps nihil fit de eo, nec comme. Si sequatur aliud simplex, psal=
mi erunt secundum feriam occurrentem in psalterio ad vesp. & a

capitulo fit de sequenti simplici sine vlla comme. pręcedentis. Si sequatur officium nouem lectio. Vesperę totę erunt de eo sine vlla similiter commemoratione simplicis pręcedentis: si nullum festũ sequat̃ subintrat officiũ de Tpe, ꝛ vesperę totę erũt de feria.

¶ Feria non potest concurrere cum alio in secundis Vesperis, neque cum ipsa potest esse concursus in primis Vesperis: quia eius officium incipit, ꝛ definit, vbi desinit, ꝛ incipit quodcunque aliud officium: Quamuis proprie, si ei dandum est principiũ sequẽte feria post aliã feriã, eius officiũ incipiat a Matutino, termi nat tamẽ sequente alia feriã ad Complet. ꝛ ideo si feria sequatur aliam feriam in Vespe. pręcedentis ferię nihil fit de sequenti quo ad ea quę in sequẽti feria sunt propria. Verbi gratia, si in Vespe. ferię tertię añ feram 4. Cinerum, fiat de feria: in Vespe. ferię tertię dr̃ oratio. Dñicę pręcedentis, nõ autem ea quę est propria in sequenti feria quarta Cinerũ, nec añ orationẽ dicũtur Preces, q̃ dicendę sunt in dicta feria quarta cinerum. Quod ẽt fit qñ feria per annũ pręcedit feriã Quatuor tporũ, ꝛ Vigiliarũ. Hac ẽt ratione superius dictũ est in ꝯcurrentia aliorũ officiorũ, cũ feria nullum officiũ cõcurrere, ꝛ nihil fieri de feria pręcedẽti adueniente alio officio: si autem de ea aliqñ comme. fieri debet, non fit ratione concursus: sed qꝛ eo die quo officiũ feriarum Aduẽtus, Quadragesimę, Quatuor tporũ, Vigiliarũ, ꝛ Rogationum impedit̃. illarum cõme. rõne tẽporis ex p̃cepto Ecclę p̃termitti nõ debet.

¶ Cum vero occurrit vt festum simplex veniat in feria quarta ꝛ sexta quatuor tporũ, in feria quarta Cinerum, ꝛ in Vigilijs quę ieiunantur, Vesperę antecedentes erunt de feria cõi per annũ, non autem de sequẽti: vt dictũ est cũ comme. festi simplicis in sequenti feria occurrentis. Quod ideo non fit, qꝛ sequens feria habeat primas Vesperas: sed quia cum festum simplex in sequenti die non habeat officium propter feriam prędictam in ea occurrentem, nec etiam conuenit illud habere Vesperas p̃cedentis diei.

De officio sanctę Marię in Sabbatho.

IN omnibus Sabbathis per annum extra Aduentũ, Quadragesimam, ꝛ Quatuor tempora, ꝛ nisi officium fieri debeat de Feria propter Vigiliã in Sabbatho occurrentẽ, vel pp Rñsoria primo ponenda, vel propter officiũ Dñicę 23. post Pentecosten in officio ferię aliqñ ponendũ, vt in rubrica de dñicis dictũ

est,

est, ac nisi fiat officium nouem lectionu, vel de octaua Paschę, & Pentecostes, semper fit officium de S. Maria: quemadmodum circa finem Breuiarij disponitur. Si autem in sabbato occurrat festum simplex, fit officiũ de sancta Maria: & de festo simplici fit tantum commemoratio.

¶ Cum vero de ea supradictis diebus officium fieri non potest, nulla tunc fit commem. de sancta Maria propter sabbathum: sed tantum in semiduplicibus, quando eius officium paruũ non dicitur, fit consueta eius commemoratio per annum posita in Psalterio post Vesperas sabbathi.

¶ Eius officium in sabbbatho incipit feria sexta, ad modum festi simplicis, a Capitulo, & terminatur ad Nonam sequentis diei sabbathi. Si autem feria sexta fuerit officium nouem lect. in Vesperis fit tantum de ea comme, cum Antiphona, versu, & oratione, quę habetur in officio eius in sabbatho.

¶ Ad Matutinum post Inuita. & Hymnum de S. Maria, dicitur vnum nocturnum cum duodecim psalmis ferialibus, versus, tres lectiones, quarum prima & secunda sunt ex Scriptura de tempore, & alia omnia tam in Matutino, quam in Laudibus. & Horis, vt in officio S. Marię in sabbatho assignatur.

¶ Dicuntur preces Dominicales ad Pimam, & Cõplet. & fiunt suffragia consueta de Apostolis, & Pace, & Tempore Paschali sola comme. de Cruce, vt in secũda feria post oct. Paschę. Post Nonam nihil fit de ea, nisi consueta eius commemoratio cum aliis suffragiis, quando agenda est in officio de Dominica.

De ordinando Officio ex prędictis Rubricis.

SI quis velit ex supradictis rubricis ordinare officium occurrẽtis diei videat in Calenda. & in Tabula festorum mobilium, de quo fiat officium sequenti die: & vt inuenerit esse faciendũ, sic ordinabit illud in vesperis & aliis Horis nocturnis & diurnis.

¶ Si ordinandũ sit officiũ de tempore, id est de Dñica, vel feria, recurrendum est semper ad Psalteriũ. vbi ordinate ponitur quod est cõmune officij de Tpe, cum distributione psalmorũ, & ad proprium de tpe, vbi lectiones, Rñsoria, quędã añę, & orationes ponuntur, quę desunt in Psalte. Inuitatoriũ, hymni, capitula, versus, Responsoria breuia, & Antiphonę, quę diuersis temporibus ponuntur in Proprio, dicuntur loco eorum quę sunt

in psalterio: cum vero propria non fuerint, dñr vt in psalterio.

¶ Si officium sit ordinandum de sancto, recurrendum est semper ad commune Sanctorum: nisi proprium habeat in proprio Sanctorum, vbi pro qualitate festi, si nouez lect. idest duplex vel semiduplex fuerit, omnia ordinate ponuntur: illis exceptis, quę propria suis locis habentur.

¶ Si festum fuerit trium lect. (nocturno ferię, ⁊ lectionibus exceptis) oia de eodem Cōi sumuntur. Tres lect. primi nocturni in officio nouem lect. ⁊ prima ⁊ secunda lectio, vel prima tantum in festis trium lectio. sumuntur de Scriptura in officio de tempore. Quę vero proprię, aut de communi Sanctorum in festis assignantur: ex proprio vel communi sanctorum requirantur.

¶ In maioribus solennitatibus, ⁊ festis per annum: totum off. ordinatur: vt in proprijs locis ponitur.

¶ In festis B. Marię (omissis his, quę propria in illis habentur) hymni, nouem psalmi, ⁊ alia quędam requirenda sunt ex communi eius off. paruo, circa finem Breuiarij.

¶ Modus inchoandi officium, dicendi Inuitatoriuz, hymnos, Antiphonas, ⁊ versus habetur in principio psalterij.

¶ Cum vero Antiphonę duplicandę sunt: dicuntur integrę ante psalmos: sicut in fine psalmorum.

¶ Modus dicēdi absolutiones, ⁊ Benedictiones ante lectiōes, legendi, ⁊ terminandi lectiones: dicendi ℞ia post lectiones, ac Respōsoria breuia post capitula, habetur in prima dominica de Aduentu.

¶ Quomodo sit inchoandum ⁊ terminandum officium per horas, habetur in psalterio.

¶ Quō terminandū per Aīas B. Marię, hʒ in fine Completo.

¶ Sed vt hęc oia facilius habeantur, positę sunt sequentes rubricę de singulis horis: earūque partib. distincte cognoscendis.

De Matutino.

AD Matut. hęc per ordinem regulariter dñr ꝭm diuersitatem officij: nisi aliter in quibusdā diebus annotetur. Pr̄ nr̄. Aue Maria. Credo. oia secreto: deinde clara voce hebdomadarius dicit: Domine labia mea ⁊c. pollice signando sibi os signo crucis: Deus in adiutorium ⁊c. manu extenta signando se signo crucis a fronte ad pectus, ⁊ a sinistro humero vsque ad

dex-

dextrum: cum Gloria pat. ⁊ alijs vt in principio psalterii. Deinde dr̄ Inuitatoriū cōueniens officio de Tempore, vel de sancto: quod dicitur cum psal. Venite eo modo quo in principio psalterij describit. dicto psalmo, ⁊ repetito Inuitatorio, dicitur hymnus: qui officio de tempore, vel de sancto conuenit.

¶ Postea in duplicib. ⁊ semiduplicib. dr̄ nouem psalmi, sed in dn̄icis plures, vt in psalterio: cum suis an̄is, ⁊ versib. quę tēpori vel festo conueniunt: ⁊ totidez lcōnes cū octo ℞iis: aliqn̄ cū nouē, vt suis locis ponitur, per tres noctur. distinctos: hoc modo.

¶ In primo noct. dr̄ tres psalmi, cum tribus an̄is: post singulos psalmos vna an̄a: sed tpe Paschali. i. a dn̄ica in Albis vsque ad pentec. prętерquam in officio Ascensionis Dn̄i: tres psalmi cuiusqz nocturni dr̄ sub vna an̄a: ⁊ in fine psalmorū post vltimam an̄am cuiusqz nocturni dicitur versus. Postea Pr̄ nr̄. Et ne nos. Absolutio. Exaudi. Benedictio. Bendictione perpetua: ⁊ alię ad singulas lectiones vt in prima Dominica de Aduentu ordinantur. Deinde leguntur tres lect. de Scriptura: quę per ordinez in officio de Tpe occurrunt: nisi alię assignentur: ⁊ ad singulas lect. dicit vnum ℞ium conueniens officio: si de tpe, vt in proprio tpis: si de sancto, vt in proprio scōrum: alioquin vt in cōmuni, ēt si lectiones primi noctur. sint de scriptura officij de tēpore.

¶ In fine vltimi ℞ij cuiusqz nocturni dr̄ Gloria pat. cum repetitione partis ℞ij: eo modo quo dicitur in prima dominica de Aduentu, primo ℞io illius Dominicę excepto.

¶ In secundo nocturno dicuntur alij tres psalmi, ⁊ Antiphonę, Versus, Pater noster, Absolutio, Ipsius, ⁊ eius consequentes Benedictiones: vt in dicta prima Dominica de Aduentu habentur: tres lectiones de aliquo sermone: aut de vita alicuius Sancti: ⁊ ad quamlibet lectionem vnum Responsoriuz Officio conueniens.

¶ In tertio nocturno alij tres psalmi, cum Antiphonis: vt supra: post tertiam Antiphonam, Versus, Pater noster, Absolutio, A vinculis, ⁊ Benedictiones consequentes ad singulas lectiones, quę erunt de homilia Euangelij de tempore, vel de festo, secundum qualitatem officij: vt in eadem prima Dn̄ica de Aduentu. Post septimam ⁊ octauam lect. dicitur ℞ium officio conueniens: aliquando autem dicitur etiam post nonaz lect. vt

suis

suis locis dicitur, ⁊ in fine vltimi Rñsorij, aut octaui, aut noni, dicitur Gloria patri, vt supra. Si non dicitur nonum Responsorium, post vltimam lectionem dicitur hymnus, Te Deum.

¶ In officio trium lectionum. Ad Matutinum, Pater noster, Aue Maria, Credo, Domine labia ⁊c. Inuitatoriū, ⁊ hymnus in feriali officio de feria, si non sint in proprio de tpe, dicunt vt in Psalterio: in festis, de festo, vt in Communi sanctorum: deinde nocturnum ferię, vt in psalterio, idest duodecim psalmi, cum sex Antiphonis: ⁊ tempore Paschali cum vna Antiphona, qui dicūtur tam in officio feriali, quam in festis simplicibus.

¶ Post psalmos, ⁊ Antiphonas dicitur Versus: in feriali officio, vt in psalterio: in festis, vt in Communi sanctorum: qui in festis sumitur, secundum ferias, ex nocturno Communis, vnde sumuntur Responsoria: vt dr̄ infra in rubricis, de Versibus, ⁊ Responsorijs. Post versum, dr̄ Pater noster, Absolutio, ⁊ Benedictiones: vt habetur infra in rubrica de Absolutionibus, ⁊ Benedictionibus. Tres lectiones (si nō adsit homilia) singulę in officio feriali dicuntur, de Scriptura, quę eo die occurrit in pprio de Tpe: si adsit homilia, singulę tres de homilia. In festis, prima ⁊ secunda, de eadem scriptura: tertia de sancto.

¶ Si fuerint duę lectiones de sancto: prima tantū erit de Scriptura: reliquę de sancto.

¶ Post singulas lectiones in ferijs extra tempus Paschale, dicitur vnum Responsorium, ita vt dicantur tria respōsoria. Tempore vero Paschali: ⁊ in festis duo tantum Responsoria dicuntur, scilicet post primam, ⁊ secundam lectionem tantum: In fine vltimi Responsorij, secundi scilicet, aut tertij, dicitur Gloria patri, cum repetitione partis Responsorij. Quę Responsoria in Officio de sanctis, sumuntur ex Communi sanctorum: in feriali Officio ex Dominicis, quando propria per ferias non distribuuntur, ordine descripto in rubrica de Responsorijs. Quando non dicitur tertium Responsorium, post tertiam lectionem dicitur Hymnus, Te Deum.

De Laudibus.

AD Laudes, Deus in Adiutorium ⁊c. dicuntur psalmi ⁊ canticum Benedicite, vel aliud: vt habetur in feriali officio extra tempus Paschale, cum Antiphonis officio conuenientibus.

Qui

Qui psalmi, & canticum in Dominicis per annum, exceptis Dominicis a Septuagesima vsque ad Dominicam Palmarum inclusiue, & in feriali officio temporis paschalis, ac in festis tã nouẽ quam trium lectionum, dicuntur de Dominica, vt in psalterio. In predictis vero Dominicis a Septuagesima vsque ad Dominicam palmarum inclusiue dicuntur vt suis locis ponit. In feriali officio per annum, extra tempus paschale, dicuntur vt in psalte.

¶ Antiphonę in Dominicis quando proprię non assignantur, dicuntur vt in psalterio. In festis nouem & trium lectionum, si non adsint proprię dicuntur de Communi. post psalmos dicitur Capitulum, Hymnus, Versus, Antiphona ad canticum Benedictus, cum eodem Cantico, & Oratio: omnia pro qualitate Officij, de Tempore vel de festo.

¶ Preces quando dicendę sunt, dicantur ante primam orationem. Commemorationes vero de Cruce, de sancta Maria, Apostolis, & Pace, similiter quando dicendę sunt, post orationem nisi alia commemoratio festi simplicis occurrat, quę semper prędictas commemorationes pręcedit, de quibus infra in proprijs rubricis dicitur.

¶ Ante orationez dicitur, Dominus vobiscum, & Oremus: post vltimam orationem repetitur. Dominus vobiscũ. Deinde, Benedicamus domino: & versus Fideliũ animę, Pater noster. Dominus det nobis suam pacem: & Antiphonę beatę Marię, vt habetur in fine Completorij, si tunc discendendũ sit a Choro, alioquin in fine vltimę Horę, nisi sequatur Missa, vel officium Defunctorum, aut Litanię, vt in propria rubrica dicetur.

De Prima.

AD Primam, Pater noster, Aue Maria, Credo secreto. Deus in adiutorium, &c. Hymnus. Iam lucis.

¶ Deinde inchoatur Antiphona, quę conuenit: quę in festis ad omnes Horas sumitur ex laudibus per ordinem, quarta prętermissa. In aliis seruetur rubrica iferius posita de Antiphonis, Postea dicuntur psalmi, qui in dominicis & feriis dicuntur vt in psalterio, In festis autem, & tempore Paschali, tres tantum, vt etiam ibi annotatur.

¶ Post Antiphonas dicitur capitulum, Regi seculorum. In feriali officio extra tempus Paschale dr̃ Capitulum, Pacez. deinde

inde ℟ium breue, Christe Fili Dei viui, ⁊c. Post ℟ium bre. in officio duplici, ⁊ infra octauas statim dr̃ oratio, Dñe Deus oṗs: in alio officio non duplici dicitur Kyrie eleison, cum reliquis precibus, oĩa vt in psalterio: vbi quando aliquis solus dicit officium, semel tantũ dicit: Cõfiteor omissis illis verbis: Tibi pater, vel vobis fratres, ⁊ te pater, ⁊ vos fratres: qđ etiam seruatur, qñ dicitur ad Completorium. In feriali officio quando dictę sunt preces ad Laudes, adduntur alię preces, vt ibi in psalterio.

¶ Post oõnem, in Choro legitur Martyrologiũ: deinde dicit̃ Preciosa cũ reliq. Quę ẽt dicant̃ ab ijs qui extra Chorum nõ legerint Martyrolog. in fine ad Absolutionẽ Capl'i in festis dicit̃ Caplm Nonę: Alio tpe tam in Dñicis, quam ferijs, vt in psalte.

De Horis, Tertia, Sexta, ⁊ Nona.

AD Tertiam, Sextam, ⁊ Nonam: ante singulas horas dicit̃ Pater nr̃. Aue Maria, Deus in adiuto. Hymnus, ⁊ psalmi, vt in psalterio. Añę ẜm officij qualitatem ordine quo supra: Dictis psalmis, post añam dr̃ Capitulum ⁊ ℟ium breue pro qualitate officij: quę in Dñicis ⁊ ferijs, qñ non habentur ꝓpria in proprio de tẽpore, dicũtur vt in psalterio: in festis si in proprio Scõrum non sint propria, sumuntur de Communi. Post ℟ium breue dicitur oratio quę habetur in proprio de tempore: si autem fit de sancto, vt in proprio Sanctorum: alioquin vt in Communi.

¶ Post orationem repetitur, Dominus vobiscum: ⁊ dicitur, Benedicamus Dño: Fidelium animę: ⁊ Pater noster, secre.

De Vesperis.

AD vespe. Pater nr̃. Aue Maria. Deus in Adiuto. ⁊c. Deinde dicuntur quinqꝫ psalmi, cum quinqꝫ añis, vt in proprio, aut Communi Sanctorum signantur. In Dñicis autem, ⁊ Ferijs Antiphonę, ⁊ psalmi semper dicuntur vt in psalter. vbi tempore Paschali psalmi dicũtur sub vna Antiphona nisi alię proprię Antiphonę, vt in Dominicis Aduentus, assignentur.

¶ Post psalmos, ⁊ Antiphonas dicitur Capitulum, hymnus, versus, Antiphona ad Magnificat cum eodem cantico, ⁊ Oratio, omnia de Tempore, vel sancto pro qualitate officij.

¶ Preces quando dicendę sunt, dicuntur ante orationem: Cõmemorationes vero de Cruce, S. Maria, Apostolis, ⁊ pace post eam, vt infra in proprijs rubricis dicitur.

De Completorio.

AD Complet. absolute dicit lectio breuis, vt in psalterio: deinde Pater nr: Confiteor: Misereatur: Indulgentiã: Conuerte: Añia: psalmi: Hymni. Capitulum: Rx̄ium breue: Canticum cũ añia: omnia vt in fine psalterij: & post eã in duplicibus, & infra octauas dr̃ Oratio: in alio officio non duplici ante orationẽ dicitur Kyrie eleison cum reliquis precibus: vt ibidem in psalterio.

¶ Post versum Benedicat & custodiat nos &c. dicit vna ex añis B. Marię, cum versiculo & Oratione, vt ibidem: & dicto versu Diuinum auxilium, dicitur secret. Pr̃ nr̃. Aue Maria, & Credo.

De Inuitatorio.

INuitatorium semper dicitur in omni officio ad Matuti. cum psalmo, Venite: ordine in principio psalterij descripto: sed variatur pro officij qualitate, vt in psalterio, & in proprio de tempore, ac in proprio & Communi sanctorum.

¶ Nõ dicit in die Epiphanię, nec in triduo ante Pascha, vt suis locis dicitur: nec in officio Defunctorũ per annum, excepto die Commem. omnium fidelium Defunctoruz, & pręsente corpore.

De Hymnis.

HYmni semper dicuntur in qualibet hora, pręterquam in triduo ante Pascha vsque ad Sabbat. in Albis inclusiue: & pręterquam in officio defunctorum.

¶ Ad Matut. hymnus dicit post psal. Venite: repetito Inuitatorio, pręterquam in die Epiphanię. Ad Laudes, & Vesp. dicit post Capitulum: ad Horas ante psalmos & Antiphonas, Ad Cõpletorium post psalmos & antiphonam.

¶ Dicuntur autem in officio de Tempore, vt in psalterio, quãdo proprij hymni in ꝓprio de Tp̃e non adsunt: q hymni de psalterio, in dominicis, & ferijs assignati dicuntur ab octaua pente. vsqz ad Aduentũ (Dominica infra octauam Corp. Christi excepta) & ab octaua Epiph. vsque ad Dominicam primam Quadr. exclusiue. In officio de Sanctis dicuntur vt in Communi Sanctorum: nisi proprij in proprio sanctorum habeatur.

¶ In Natiuitate Dñi & vsque ad Epiph. in festo Corp. Christi, & per octauaz, qñcunqz fit offm̃ sanctę Marię tam nouem, quaz trium lect. etiam tp̃e Paschali, in fine omnium hymnoruz (pręterquam in fine hymni. Aue maris stella) dicit Gloria tibi dñe,

Qui

Qui natus es de Virgine: vt in eius officio paruo, etiam si dicantur hymni de sanctis, qui infra octauas predictas celebrantur: dummodo Hymni de Sanctis sint eiusdem metri.

¶ In Epipha. dñi ⁊ per totam octa. ac in festo Transfigura. in fine omniū hymnorū dicit̄ Gloria tibi dñe, q apparuisti hodie.

¶ A dominica in albis vsque ad Ascensionem in fine omnium hymnorum dicitur Gloria tibi domine, Qui surrexisti a mortuis: etiam in festis Sanctorum eodē tempore Paschali occurrentium: dummodo hymni sint eiusdem metri.

¶ Ab Ascensione autem vsque ad Pente. dicitur Gloria tibi domine, Qui scādis sup̄ sydera, siliter etiam ⁊ in festis occurrētibus.

¶ In pentecoste vero ⁊ per octauam dicitur Gloria patri domino, Natoque qui a mortuis ⁊c. Alijs temporibus terminantur hymni, vt suis locis ponitur.

De Antiphonis.

AD omnes horas semper cum psalmis dicuntur Antiphone vel vna vel plures pro diuersitate officij, ⁊ horarum.

¶ Si de tpe fiat officium, idest de dñica, aut feria, dñr Añe, vt in psalterio: que cum psalmis posite in Vesperis dñice, ⁊ feriarū, in Completorio, ac in nocturnis (ēt qñ fit offm̄ de festo triū lect. idest simplici) nunquā mutantur nisi tpe Paschali, quo tpe dicitur vna tm̄ Aña, Haleluiah, excepto tpe ēt Aduētus: quo tēpore ad vesperas ⁊ nocturnos dominice ponuntur proprie Antiphone. In Laudibus ⁊ alijs Horis mutantur pro diuersitate temporum: vt in proprio de tempore habentur, cum vero non assignantur, semper dicuntur que posite sunt in psalterio.

¶ Añe que in proprio de Tpe sabbato ponuntur ad Magnificat pro prima dominica alicuius mensis, sumende sunt ea dominica que est propinquior Calendis: vel est in Calendis illius mensis, vt supra in rub. de dominicis. ac etiam in rubri. mensis Augusti dicit̄: ⁊ semper in sabbato ponitur Antiphona ad Magnificat, que cōtigua est libro Scripture in dominica ponendo.

¶ In festis nouem lect. ad vesp. dñr añe de Laudib. nisi proprie in vesperis assignentur. Ad Horas similiter, tam in offō de tēpore, quam de Sanctis, quando habentur proprie in Laudibus ⁊ alie proprie non fuerint ad Horas, sumuntur ex Laudibus quarta pretermissa, hoc ordine. Ad primam, prima: Ad Tertiam,

tiam, secunda. Ad Sextam, tertia: Ad Nonam quinta.

¶ In ferijs Aduentus, quę nō habent ad Horas proprias Antiphonas, sumuntur ex Laudibus dominicę pręcedentis. Ubi vero in Laudibus feriarum Aduentus fuerint proprię: sumuntur vt dictum est, ex ipsis laudibus feriarum proprię.

¶ Tempore Paschali, in officio tam nouem, quam trium lect. psalmi nocturnorum cuiuslibet nocturni, dicuntur sub vna antiphona, quę officio conuenit, vt suis locis ponitur.

¶ In duplicibus ad Vesper. Matut. & Laudes tm̄ Antiphonę dicuntur ante psalmos integrę: & post psalmos integrę repetuntur: in alijs Horis, & in officio non duplici, in principio psalmi inchoať tm̄ antiphona, deinde in fine integra dicitur. Et qñ aña incipit sicut p̄s, post inceptā añam dicatur quod sequitur in psalmo sine repetitione principij, ab eo loco vbi desinit antiphona.

¶ Antiphonis proprijs, tam in officio de tempore, quam de Sanctis semper cedunt, quę habentur tam in psalterio, quā in Communi sanctorum.

¶ Quando fit aliqua commem. semper dicitur antiphona ante orationem cum versu quę sumitur ex officio, quod conuenit ei, de quo fit commemoratio: ita vt in Vesperis sumatur antiphona quę assignatur ad Magnificat, in Laudibus quę ad Benedictus, cum versibus qui habentur post Hymnum.

¶ Antiphonę sanctę Marię positę in fine Completorij, dicuntur vt inferius in propria rubrica dicitur.

De psalmis.

Psalmi in officio de tpe, per oēs Horas in dñicis & Ferijs dicuntur eo modo quo distributi sunt in psalterio: nisi aliquādo aliter in proprio de tpe signentur. In festis autē dicuntur, vt in proprijs locis signantur: alioquin vt in Communi Sanctorum.

¶ Psalmi ad Laudes de dñica cū cantico Benedicite, dicuntur in omnibus festis per annum, & in ferijs temporis paschalis.

¶ Psalmus, Confitemini, dicitur ad primā cū alijs psalmis in psalterio assignatis in oībus dominicis (quando officiū fit de dominica) a tertia dominica post pentec. inclusiue vsque ad Natiuitatē domini exclusiue: & a scđa dominica post Epipha. inclusiue, vsq; ad Septuag. exclusiue: a Septuagesima autē inclusiue vsq; ad Pascha exclusiue, eius loco dicił psalmus, Dominus re=

gnauit: & psal. Confitemini: tunc dr ad Laudes post psalm. Miserere: ut suo loco dicit. In Dñicis vero Tpis Paschalis a Dominica in Albis inclusiue usque ad Ascensio. exclusiue, dicuntur tantũ tres psalmi sicut in festis: addito symbolo Athanasij. Aliũ psalmi per singulas ferias distributi ad primam, dicuntur singuli loco psalmi, Confitemini: in feriali tantum officio, quãdo de feria agitur extra tempus Paschale. In ferijs vero temporis Paschalis, in festis per annuz, & in Sabbato, siue de sancta Maria, siue de feria fiat officium, dicuntur tantum tres psalmi: scilicet Deus in nomine tuo. Beati immaculati, & Retribue: etiam si festum duplex celebretur in Dominica.

¶ In Dominicis autem, quando officiũ fit de Dominica, post psalmos additur semper symbolum Athanasij, Quicunque, ut infra in propria rubrica dicetur.

¶ Psalmi Horarum, scilicet ad Tertiam, Sextam, & Nonam, & ad Completorium, nunquam mutantur, ut in psalterio, siue de sanctis, siue de Tempore fiat officium.

¶ Psalmi de Dominica ad Uesp. ut plurimum dicuntur in vesper. festorum excepto ultimo qui mutatur: cũ vero aliter fit, suis locis annotatur. In Uesper. infra octauã dicuntur psalmi, ut in secundis Uesp. festi, exceptis primis Uesp. diei octauę, in quibus dicuntur, ut in primis Uesp. festi.

¶ In fine psalmorum semper dicitur Gloria patri, pręterquaz in psalmo, Deus Deus meus ad te de luce vigilo: & in psal. Laudate Dominum de cęlis, in quibus dicitur tantum in fine ultimi psalmi, ante Canticuz Benedicite, & ante Capitulum. Pręterea non dicitur in triduo Maioris Heb. ante pascha, nec in officio Defunctorũ, cuius loco pro Defunctis dr, Requiẽ ęternam &c.

De canticis.

Cantica dicuntur in officio de tempore, tam de Dominicis, quam de Ferijs, ut in psalterio distribuuntur ad Laudes, Uesperas, & Completorium.

¶ In festis, & Tempore Paschali ad Laudes semp dicitur Canticum, Benedicite, ut in Dominica, & in fine eius non dicitur Gloria patri, sicut in alijs Canticis dicitur, nec respondetur, Amen. Alia cantica ferialia, ut in psalterio, ad Laudes non dicuntur nisi quando officium fit de feria extra tempus Paschale.

¶ Canticum

¶ Canticum Benedictus, Magnificat, & Nunc dimittis, semper dicuntur suo loco, vt in psalterio.

De Versibus.

Versus semper dicuntur ad Matut. post vltimum psal. & antiphonam nocturnorum, siue in officio dicantur tres nocturni, siue vnus. Ad Laudes & Vesperas, Versus dicitur post Hymnum. ad horas dicitur in Responsorio breui, post repetitionem partis Responsorij, dicto Gloria patri.

¶ In pascha Resurrec. & per eius octauam vsque ad sabbatum in albis inclusiue, in Nocturno tantum dicitur versus, in alijs Horis non dicitur, vt ibi.

¶ Quando fit aliqua commem. semper post antiphonam eius, de quo fit commemoratio, dicitur Versus, qui in eius officio ponitur post Hymn. Vesperarum & Laudum.

¶ Versibus tempore paschali semper additur Haleluiah.

¶ Versus Dñs vobiscum, semper pręponitur orationi: & post eam repetitur, vt infra dicitur in rub. de oratione.

¶ In officio festi trium lect. post omnes psalmos feriales cum antiphonis dicitur Versus de Communi Sanctorum, hoc ordine. Feria ij. & v. Versus primi nocturni. Feria iij. & vj. versus secundi noct. Feria iiij. versus tertij nocturni.

¶ Versus positi in psalterio ad Laudes, & Vesp. semper dicuntur quando alij proprij non assignantur in proprio de tempore.

¶ De Absolutionibus, & Benedictionibus ante lectiones.

Absolutiones, & benedictiones dicuntur per ordinem in officio nouez lectio. ante lectiones, vt in prima Dominica de Aduentu ponuntur. s. post versuz dicto Pater noster. Et ne nos. dicitur absolutio & Benedictio, vt ibi: pręterquam in Matutinis tenebrarum Maioris hebdo. & in officio Defunct. in quibus Absolutio & Benedictio non dicuntur.

¶ Si officium nouez lect. fit de Sancto, octaua benedictio erit, Cuius, vel Quorum festum colimus &c. vt ibi. Si de sancta Maria, octaua benedictio erit. Caius festum colimus ipsa virgo virginum &c. Cum leguntur tria euangelia cum homilia, fiat sicut in Natiuitate domini dicitur.

¶ Si fit officiū trium lect. & fit de feria, in qua singulę tres lect. sint de Scriptura, Absolutio & Benedictiones sumuntur ex

prima dominica de Aduentu hoc ordine. Feria secunda ꝛ quinta Absolutio, ꝛ Benedictiones primi noctur. dicuntur. Feria tertia ꝛ sexta secundi noctur. Feria quarta ꝛ sabbato, tertij noct.
¶ Si autez singulę tres lect. non sunt de Scriptura, Absolutio dicitur secundum ferias, sicut qñ tres sunt de Scriptura. Benedictiones vero semꝑ dñr, vt in tertio noc. dictę dñicę ordinãtur.
¶ Si tres lec. sunt de homilia: Prima Benedictio erit Euangelica lectio. Secunda, Diuinum auxiliũ. Tertia, Ad societatez.
¶ Si fit de sancto, de Absolutionibus idem seruatur quod in ferij s, quando non legitur homilia: sed Benedictiones dicuntur vt in tertio noctur. hoc modo. Prima, Ille nos benedicat: Secunda, cuius, vel quorum festum colimus: Tertia, ad societatez.
¶ Quando fit officiũ B. Marię in sabbato: Absolutio ꝛ Benedictiones dicuntur, vt in eius off. paruo circa finem Breuiarij.

De Lectionibus.

Lectiones leguntur ad Matut. dictis psalmis nocturnorum cum Antiphonis, versibus, Absolutionibus quoque ꝛ Benedictionibus, vt supra. In duplicibus ꝛ semiduplicibus dicuntur nouem lectiones, idest in quolibet nocturno tres: in ferijs ꝛ festis simplicibus leguntur tantum tres lectiones.
¶ In officio nouez lect. leguntur hoc modo. In primo noctur. semper leguntur tres lect. de Scriptura: quę qñ suis locis proprię, au de Cõi scõrum non assignantur, semper leguntur vt in officio de Tpe: quę sua quaque die occurrunt legendę. In secundo noct. si fit de sancto, tres lectiones leguntur de vita Sancti: quę si non adsint proprię, leguntur de sermone, qui ei conuenit, ex Cõi Sanctorum: Unde etiaz nnmerus trium lect, completur, quando officium fit nouem lect. de aliquo Sancto, qui non habet nisi vnaz, vel duas lect. de vita sancti. Si fit de dominica, vel alio officio nouem lect. per annum, ẽt de octaua, leguntur tres lect. de aliquo sermone, qui in illis ponitur. In tertio noct. semper leguntur tres lectiones de homilia in Euangelium, positę in proprio aut ex Communi assignatę: ꝛ primę lectioni de homilia semper pręponitur principium lectionis de Euangelio, de quo est homilia: etiam infra octauas. Excipiuntur ab hoc ordinario lectionum Matutinę tenebrarum ante Pascha, ꝛ defunctorum, vt in suis officijs ponitur.

¶ Si

¶ Si in officio nouē lect. in quo nō dr̃ nonū rñsoriū ɔtingat fie-
ri comme. de aliquo sancto, qui propriam habet lectionez, nona
lectio legitur de sancto: si fuerint duę de sancto, cuius fit comme.
ex duabus lectionibus fiat vna lectio: omissa nona lectione in
dicto off. nouem lect. vel octauę lectioni adiuncta. Quod si codē
die occurrat dñica, vel feria quę habeat homiliam, nona lectio
sancti omittitur, & eius loco legitur homilia dominicę, vel ferię.
¶ In officio trium lec. si fit de feria, tres lec. legūtur de Scriptu
ra: nisi tres sint de homilia: quia tunc omissis lectionib. de Scri-
ptura, tres legūtur de homilia. Si fit de sancto, quę habeat duas
lect. prima tm̃ erit de Scriptura: vel vna, vel ex tribus vna: Se-
cunda & tertia de Sancto. Si vnam tm̃ habuerit, vel propriam,
vel ex Communi assignatam: prima & secūda erunt de scriptura,
tertia de sancto: quod etiā seruatur ĩ officio S. Marię in sabba.
¶ Si initium lectionis de scriptura transferatur in secundaz fe-
riā, lectiones scripturę positę in secunda feria, vel omittant̃, vel
cū alijs de eadē scriptura adiunctę legantur: quod semper fieri
potest, quando lectiones de scriptura aliquo die omittuntur.
¶ Lectiones autem de scriptura in officio de tempore sic distri-
butę sunt per annum: vt quotidie aliquid ex ea legatur etiam in
officio de sanctis, quando alię, vt dictum est, non assignantur.
¶ Initia librorum sacrę scripturę (qui fere semper in Domini-
cis inchoantur) eo die ponuntur, quo notata sunt, etiam si fiat
officium de sancto: nisi in festo alię proprię lectiones scripturę
de Communi assignentur: tunc enim initium lectionis de scri-
ptura transfertur in sequentem diem, similiter non impeditam.
Historia vero, idest Responsoria ex historia scripturę sumpta: si
eo die in quam transfertur initium scripturę propter festum oc-
currens poni non possit, ponatur infra hebdomadam, vt dicitur
in rub. de Responsorijs. Cum autem initium alicuius Epistolę
beati Pauli, post octauam Epipha. vel Epistolę canonicę tem-
pore Paschali, aut alicuius Prophetę minoris mense Nouem-
bri, infra hebdomadam illorum temporum impeditur aliquo
festo nouem lectionum habente proprias lectiones de scriptu-
ra, dictum initium Epistolę & Prophetę, quoad commode fieri
poterit, ponatur in sequenti feria alio simili initio scripturę po-
nendo, vel festo non impedita: alioquin in precedenti similiter

non impedita, vel cum alijs lectionib. de eadem scriptura in sequentibus diebus continuetur, ita vt aliquo modo ponatur. Cum etiam initium lectionis alicuius libri de scriptura transfertur in aliā diem, alię lectionis eadē die, de eadē scriptura assignatę, vel cum superioribus lectionibus legantur, vel omittantur. ita vt non oporteat eas amplius in alio sequenti die resumere: sed illę legantur, quę sua quaqꝫ die occurrunt, aut cum eisdē iungantur. Quod semper seruetur, quando lectiones occurrentes de scriptura legi non possunt.

¶ De scriptura quoqꝫ tm̄ est positū, quantum satis vr̄, pro numero hebdomadarum, quę esse possunt, & inter Epiphaniam & Septuag. & inter Pentecosten. & Aduentum. Vbi vero cōtingit minui numerum Dominicarū & hebdomadarum post Epipha. adueniēte Dominica Septuagesimę, & post Pētecost. adueniēte alia Dñica, vt infra dr̄, quod super est de scriptura alicuius libri pro numero dictarum Dñicarum, & hebdomadarum, positi, eo animo omittitur. Quod etiam fit de scriptura ex libris Regum: de quibus legitur ab octaua pentec. vsque ad primā Dñicam Augusti, cum non expletur numerus Dñicarum post octa. pentec. de eo libro annotatus vsque ad mensē Augusti: qr tunc lectionibus de eo libro omissis, legitur scriptura quę ponitur mense Augusti. Quod similter & in sequentibus mensibus obseruatur: qn̄ mensis cui quinque Dominicę assignantur, nō habuerit nisi quatuor: tnnc enim omittūtur lectiones quintę Dominicę, & eius hebdomadę: & ponuntur lectiones primę dominicę sequentis mensis, & eius hebdomadę, quę. s. Dominica proximior est Calendis illius mensis, secundum rubr. mensis Augusti positam in proprio de Tempore.

¶ Lectiones Dñicę quītę Octobris, qn̄ October habuerit tm̄ quatuor Dñicas, leguntur feria quinta pręcedentis hebdoma. non impedita festo duplici, quod habeat proprias lect. scripturę: alioquin legantur feria sexta eiusdē hebdo. coniunctę lectionibus secundę & tertię ferię hebdomadę quintę.

¶ Lectiones ēt secundę Dñicę Nouembris, & eius hebdomadę omittuntur, quando idem mensis habuerit tm̄ quatuor dominicas: tunc enim tertia Dominica Nouemb. cum sua hebdo. ponitur loco secundę, & quarta loco tertię, & quinta loco quartę.

¶ Le=

¶ Lectiones de scriptura, positę in Cōi festoruz, leguntur tam in festis duplicib. quā semiduplicib. vbi assignantur in Proprio sanctorū per annū: Rursus qn̄ aliquod festum in ppria ecclesia solenniter celebratur: Item qn̄ aliquod festū nouez lect. occur=rit in Quadragesima, ⁊ Quatuor tēporib. in secunda feria Ro=gationū, ⁊ in Vigilia Ascens. in quibus ferijs in officio de Tēpore non assignantur lectiones de scriptura, sed de homilia: tunc eīm in festis recurrendū est ad lectiones de scriptura, positas in Cōi sanctorū. Quod si occurrat in die octaua alicuius festi habentis octauam: tunc in primo noc. diei octauę repetantur lectiones, quę in primo noct. festi lectę fuerint. Alię lectio. secundi ⁊ tertij noct. positę in Cōi Sanctoruz, similiter leguntur qn̄ in proprio sanctorum assignantur: ⁊ quando in aliqua ecclesia aliquod fe=stum celebratur cum nouem lectionibus: quia in ea est solennē, aut consuetum celebrari, quod proprias de festo lectiones non habuerit

¶ In fine cuiuscunque lectionis dicitur: Tu autem dn̄e misere=re nobis, ⁊ respondetur, Deo gratias. Quod etiam fit in lectio=nibus breuibus in principio Completorij: ⁊ in fine Primę, post Pretiosa: pręterquam in triduo maioris hebdo. ante Pascha: ⁊ in officio Defunctorum, vt suis locis ponitur.

De Responsorijs post lectiones.

Responsoria dr̄ ad Matut. post lectiones: ita vt post quan=libet lect. dicatur vnum Responsorium, vt infra.

¶ In festis nouem lect. (pręterquā in festo SS. Innocentiū, qn̄ non venerit in Dn̄ica) ⁊ in Dn̄icis a Dn̄ica in Albis inclu=siue vsqz ad Aduent. exclusiue: ⁊ a Dominica infra oct. Natiuita=tis inclusiue vsqz ad Septuag. exclusiue, dicuntur octo tantum Responsoria: ⁊ in fine tertij, sexti, ⁊ octaui, dicitur Gloria patri, cū repetitione partis Responsorij: quod regulare est in fine vlti=mi Responsorij cuiuslibet nocturni, tam in officio nouez, quam triū lect. excepto tempore passionis, quo tempore repetitur Re=sponsoriū a principio: excepto etiaz officio Defunctorū: cuius lo=co dicitur Requiem ęter. Qui versus Gloria patri, quibusdam diebus dr̄ in primo Responsorio, vt in proprijs locis annotatur. Post nonaz lectionē prędictis diebus, quando octo tantum di=cuntur Responsoria: immediate dicitur hymnus, Te Deum

¶ In Dominicis Aduentus, ꝛ in Dominicis a Septuagesima vsque ad Dominicam palmarum: ꝛ in triduo ante pascha dicũtur nouem responsoria: quia tunc non dicitur, Te Deum.
¶ In officio autẽ trium lect. qñ fit de festo, ꝛ in ferijs temporis paschalis, quod est inter Dñicam in Albis, ꝛ Ascensionem (excepta feria ij. Rogationum, in qua dicitur tertiuꝫ responsoriuꝫ) dicuntur duo responsoria: quia post tertiam lectionem dicitur, Te Deum: Que responsoria in festis sumunẗ de Cõi Scõrũ, ꝛ in dictis ferijs Temporis Paschalis, qñ alia propria non assignãtur, sumunẗ de Dominica, in qua primo sunt posita, hoc ordine.
¶ Secunda ꝛ quinta feria, primum ꝛ secundum ℟ium primi noctur. Feria tertia ꝛ sexta, primum ꝛ secũdum ℟ium secundi noctur. Feria quarta, primũ ꝛ secundũ responsoriũ tertij nocturni.
¶ In alijs ferijs, extra tp̃s paschale dicunẗ tria ℟ia (quia in illis non dicit̃, Te Deum.) Hoc ordine. Feria secunda ꝛ quinta, tria ℟ia primi nocturni. Feria tertia ꝛ sexta, tria ℟ia secundi noctur. Feria quarta ꝛ sabbato, qñ in eo fit de feria, tria ℟ia tertij noct. Dominice precedentis, in qua primo sunt posita. Uerum quia in tertio noct. Dominicarum a tertia post pentec. inclusiue vsque ad Aduentum exclusiue: ꝛ ab octa. Epiphan. vsque ad Septuag. exclusiue, non hꝫ nisi vnum ℟ium dicendũ infra hebdomadã, qḋ est septimũ in Dñica, propterea quod ℟ium, duo Seraphim, non dicitur nisi in Dominicis post pentec. vsque ad Aduentum, ꝛ ab Epiphania vsque ad Septuag. ideo Feria quarta ꝛ sabbato quando ex tertio noctur. sumenda erunt ℟ia, primum ℟ium erit quod est septimum Dñice, secundo ꝛ tertio loco dꝫ secundũ ꝛ tertiũ sequentis ferie. i. post secundã, ꝛ tertiaꝫ lect. dꝫ secundũ ꝛ tertiũ ℟ium, quod est secunduꝫ ꝛ tertiũ secunde sequentis ferie, si ꝑpria ℟ia habuerit: alioquin si non habuerit propria, dꝫ secundum ꝛ tertium ℟ium primi noctur. eiusdem Dominice.
¶ Sumuntur aũt ℟ia ex eo loco, vbi primo sunt posita in principio mensis vel libri, ꝛ ea repetuntur in alijs sequentibus Dñicis illius mensis: in quibus alia non assignantur, vel donec de illo libro legitur, vnde sumpta sunt ℟ia. Que autẽ in prima hebdo. mensis posita sunt per ferias, repetantur eodem ordine in eisdem ferijs per sequentes hebdo. donec alia ponantur.
¶ Responsoria ẽt propria secunde ferie, si ꝑꝑ festum occurrens

poni

poni non possint in ea feria vbi assignantur, ponantur in seque-
ti prima occurrenti feria. Ubi vero non adsunt propria, semper
ex nocturnis Dominicę sumuntur dicto ordine.

¶ Si r̄ia primi noctur. eius Dominicę, in qua primo ponun-
tur pp festum duplex in ea occurrens, in ipsa Dominica poni-
non possint, ponantur primo die eius hebdomadę, in qua occur
rit fieri de feria. & omittantur alia, quę forte in illa feria propria
haberentur. Si vero in tota hebdomada non occurrat dies, in
quo fiat de feria, prima die non impedita festo nouem lect. fiat
offm̄ de feria, cum comm. festi trium lect. in ea occurrentis: si to-
ta hebdomada, & sequens dominica fuerit impedita offō nouem
lect. in qua non possit fieri officium de Dominica vel de feria, id
fiat in sequenti hebdomada vel Dominica: dummodo in ea alia
responsoria non sint primo ponenda: quia tūc si responsoria sint
primo ponenda, prima die pręcedentis hebdomadę non impedi
ta festo duplici, fit de feria, vt supra: & festum semiduplex in ea oc-
currens transferatur.

¶ Responsoria etiā tertij nocturni, quę in aliquibus Domini-
cis ex textu euangelij sumpta sunt, nō repetantur per hebdoma-
dam, quando in ea sumenda sunt responsoria ex tertio noctur.
Dominicę: sed eorum loco dicantur alia sequentis ferię. Idem
seruatur de quibusdam responsorijs proprijs, in ferijs Quadra-
gesimę, vbi vnum tantum reponsorium ponitur: quia non dicū-
tur nisi in eo die, quo ponūtur: & in alijs sequentibus ferijs Qua-
dragesimę sumuntur ex dominica, ordine supradicto.

¶ Tēpore paschali in fine r̄ij ante versum additur Haleluiah.
Primum responsorium festi quod aliquando non dicitur infra
quasdam octauas, dicitur in dominica infra octa. si ad modum
octauę agatur officium, & in die octaua: nisi aliter notetur.

De Responsorijs Breuibus Horarum.

Responsoria breuia dicuntur post caplm̄ ad Primam, Ter-
tiam, Sextam, & Nonā, & ad Completorium: pręterquā in
triduo ante Pascha vsq; ad Sabbatum in Albis exclusiue: qui-
bus diebus non dn̄r. Ad Primam & Complet. semper dn̄r eodē
modo, vt in psalterio. In alijs Horis, qn̄ fit officiū de dn̄ica, vel
de feria per annū, dn̄r vt hn̄r in psalterio. In Aduentu autem,
Quadrag. & tp̄e paschali, vt suis locis hn̄r propria. In festis simi-

 liter

liter quãdo non habentur propria, dicuntur vt in Cõi sanctorũ.

¶ In fine ℞ij breuis semper dr̃ Gloria patri, cum repetitione partis ℞ij: eo modo quo ordinantur ad primaz in psalterio: pręterquam tempore passionis: tunc enim nõ dicitur Gloria patri: sed eius loco repetitur Responsorium breue a principio.

¶ In ℞io breui ad Primam, loco versus, Qui sedes, & cętera, vt in psalterio, in Aduentu dr̃, Qui venturus es in mundum, taz in Dñicis & ferijs, quam in festis (excepto festo Conceptio. B. Marię.) In Natiuitate Dñi & vsque ad Epiph. etiã in festis occurrentibus: In festo Corp. Christi, & per octauã: & in omñi offõ B. Marię, tam nouem quam triuz lec. dicitur, Qui natus es de Maria virgine. In Epiph. & per octauaz, & in festo Transfigu. dicit, Qui apparuisti hodie. A Dominica in Albis inclusiue vsqz ad Ascensionem exclusiue, tam in officio de Tempore, quam de sanctis (excepto officio sanctę Marię) semper dicitur, Qui surrexisti a mortuis. Ab Ascensione vsque ad pentec. exclusiue, dicitur, Qui scandis super sydera. In pentecoste & reliquo anni tempore, tam in officio de tempore, quam de Sanctis dicitur, Qui sedes ad dexteram patris, vt in psalterio.

¶ ℞ia breuia aliarum Horarum, quę ponuntur in prima Dominica de Aduentu, dñr per totum Aduentum, qñ fit officiuz de Tempore. Similiter quę ponuntur in prima Dominica Quadrag. dicuntur vsque ad Dominicam passionis exclusiue. Et quę ponuntur in Dominica passionis, dicuntur vsque ad feriã quintam in Cęna Domini exclusiue. Item quę ponuntur in Dominica in Albis, dicuntur vsque ad Ascens. exclusiue. Quę vero ponuntur in aliquo festo habente octauam, dicuntur per totã octauam, quando fit de octaua. In officio autem B. Marię, tam nouem quam trium lect. excepto festo Assumptionis eiusdem, dicũtur semper Responsoria breuia de Communi Virginum.

¶ Tpę paschali a Dñica in Albis vsque ad sabbatum post pentec. inclusiue, in primo versu ℞ij breuis ponuntur duo Halleluiah, & in secũdo vnum: taz in offõ de Tẽpore quam de Sanctis.

De Capitulis.

Capitula semper dicuntur (pręterquaz a feria quinta in Cęna Dñi vsqz ad sabbatum in Albis inclusiue, & pręterquaz in offõ Defunctorũ) ad Vesp. Laud. & alias Horas, dictis psalmis,

mis ⁊ antiphonis: Ad Complet. vero dicto etiam hymno.

Capitula Dñicalia, posita in psalterio in primis ⁊ secundis Vesp. in Laud. ⁊ Horis, dicuntur a tertia Dominica post pentec. vsque ad aduentum, ⁊ a secunda post Epipha. vsque ad Septuag. Capitula autem ferialia dicuntur eisdem temporibus: sed post octauam pentec. vsque ad Aduentũ, ⁊ ab oct. Epipha. vsq; ad Dominicam primam Quadrage. Alio tempore dicuntur vt in proprio de Tempore: si fit de sanctis, vt in proprio de sanctis, cum propria adsunt: alioquin de Communi sanctorum. Capitulum Primę ⁊ Completorij (quando Capitula dicuntur) nunquam mutatur vt in psalterio.

In Dñicis ab Aduentu vsque ad octa. Epiph. ⁊ a Septuag. vsque ad dñicam tertiam post pente. ⁊ in omnibus festis regulariter Capitulum positum in primis Vespe. dr in Laudib. ad tertiam: ⁊ in secundis Vesper. quibusdam exceptis, quę suis locis assignantur. Post Capitulũ semper respondetur Deo gratias.

De Oratione.

ORatio in vesp. ⁊ Laudib. dicitur post añas ad Magnificat, ⁊ Benedictus immediate: prętersquam in ferijs Aduentus, Quadrage. Quatuor temporũ, ⁊ Vigiliarum, quę ieiunantur: in quibus post antiphonam dicuntur preces, excepta vigilia Natiuitatis ⁊ pentec. ⁊ in fine post preces, Oratio. Ad Primã ⁊ alias Horas Oratio dicitur post Responsorium breue, nisi dicendę sint preces: tunc enim Oratio dicitur post preces. Ad complet. in duplicibus, ⁊ per octa. Oratio dicitur post Antiphonam, Salua nos, in alio officio dicitur post preces.

Ad Primam, ⁊ Complet. nunquam mutantur orationes quę habẽtur in psalterio, prętersquam in triduo ante Pascha: in quo triduo ad omnes Horas vsque ad Nonam sabbati sancti inclusiue post psal. Miserere, dr Oratio diei, vt suo loco ponitur. In alijs Horis regulariter dicitur Oratio, quę dicta est in primis Vesp. In Quadragesima autem, Quatuor temporibus ⁊ Vigilijs, Oratio quę dicta est in Laudibus, dicitur tantum ad Tertiam, Sextam, Nonam. In Vesp. autem sequentib. si fit de feria, dicitur vel alia propria, vt in Quadragesima, vel dominicę precedentis, vt in ferijs per annum. Quę Oratio precedentis dñicę semper dr in feriali offo per hebdomadam, quando propria non assignatur.

assignatur. Infra octauas dicitur oratio vt in die festi, similiter in die octaua, nisi alia propria assignetur.

Ante Orationem semper dicitur versus, Dñs vobiscũ. Rñdetur, Et cuz spũ tuo. Qui versus non dicitur ab eo qui non est saltem in ordine Diaconat⁹, nec a Diacono pñte Sacerdote, nisi de illius licentia. Si quis aũt ad Diaconatus ordinem non peruenerit eius loco dicit. Dñe exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. Deinde dicitur, Oremus: postea oratio, quę si vnica tantum dicatur, vers. Dñs vobiscũ, vel Dñe exaudi, repetitur finita oratione, postquã fuerit rñsum, Amen. Sin autẽ plures Orationes dicendę sint: ante quamlibet orationez dicit Aña & Versus: deinde dicitur Oremus: & post vltimam orationẽ repetitur, Dñs vobiscũ: postea dicitur, Benedicamus dño. Respõdetur, Deo grãs. Deinde dicitur Versus, Fidelium animę: qui Versus Fidelium, non dicitur post Benedicamus dño, ad Primã ante Preciosa &c. neque ad Cõplet. ante Benedicat, &c.

Si Oratio dirigatur ad Patrem, concluditur, Per dñm: Si ad Filium, Qui viuis & regnas. Si in principio Orationis fiat mentio Filij, dicatur. Per eundem. Si in fine orationis, dicatur, Qui tecum viuit & regnat. Si fiat mentio Spiritus sancti, dicatur. In vnitate eiusdem Spiritus sancti &c.

Qñ plures Orationes dñr, prima tantum dicitur sub sua conclusione. Per dñm, vel aliter vt supra: alię non cõcluduntur nisi in vltima Oratione: sed vnicuique Orationi semper pręponitur, Oremus: preterquam in officio Defunctorum: in quo alio modo quam vt supra, Orationes dñr, vt in eius officio dicitur.

De Hymno, Te Deum.

Hymnus Te Deum, dicitur in oĩbus festis per annum, tam trium, quã nouem lect. & per eorum octauas: excepto festo sanctorũ Innocentiũ: nisi venerit in dominica: & nisi fuerit eius dies oct. quia tunc dicitur. Dicitur ẽt in oĩbus dominicis a pascha resurrect. inclusiue, vsque ad Aduen. exclusiue, & Natiuitate Domini inclusiue vsque ad Septuag. exclusiue, & in omnibus ferijs temporis paschalis. s. a dominica in Albis vsque ad Ascẽs. excepta secunda feria Rogationum, in qua non dicitur.

Non dicitur autẽ in dñicis Aduen. & a Septuag. vsq3 ad dñicam palmarũ inclusiue, neque in ferijs extra tempus paschale.

Cum

¶ Cum dicitur, omittitur semper nouum vel tertium responso=
rium: ⁊ statim dicitur post vltimam lectionem.
¶ Cum non dicitur, eius loco ponitur nonū vel tertium ℟ium,
cum Gloria patri, in fine: ⁊ dicto rñsorio statim inchoantur Lau
des. Similiter qñ dicitur, Te Deum: eo hymno dicto statim in=
choantur Laudes: preterquam in nocte Natalis domini: quia
tunc dicitur Oratio, postea celebratur Missa, vt suo loco dicit.

De Oratione Dominica, ⁊ Salutatione Angelica.

ORatio Dominica Pater noster, ⁊ Salutatio Angelica Aue
Maria, semper dicitur secreto ante omnes Horas, preter=
q̄ȝ ad Completo. quia tunc in principio dicitur tantū Pater nr̄,
post lectionē breuē dicto versu, Adiutorium nr̄m, ⁊ in fine Pater
nr̄, Aue Maria, cū Credo, post orationē sancte Marie. Finitis
Horis dicitur similiter secreto, Pater nr̄, tm̄, dicto versu. Fide=
lium aie, vbi hic versus dicitur: qui versus non dicitur quando
post officium diei dicitur officium S. Marie: sed post illud, ⁊ tūc
dicitur, Pater nr̄, vt supra. Si aūt alia Hora subsequatur, in fine
precedentis Hore dicitur Pater noster semel tantū, pro prin=
cipio sequentis Hore, addita Aue Maria.
¶ Quando oratio dominica dicenda est cum precibus, semper
clara voce profertur, Pater nr̄: ⁊ in fine. Et ne nos: reliquum
dicitur secreto: alias nunquā profertur. Ad Laudes vero ⁊ Ve=
spe. qñ in feriali officio dicuntur preces, totū dicitur clara voce.
¶ Salutatio Angelica semper dicitur ante officiū sancte Ma=
rie, quando non dicitur cum officio domini: quia tunc sufficiat
dixisse in principio cum oratione dominica.

De symbolo Apostolorum, ⁊ symbolo Athanasij.

SYmbolū Aplōrum semper dicitur ante Matut. ⁊ Primam:
⁊ finito Cōpletorio, post orationē Angelicam totum secreto:
ēt si ad Primā, ⁊ Cōplet. iterū dicendū sit cū precibus. Quādo
vero dicitur cū precibus, ad Primā ⁊ Cōplet. clara voce pfer=
tur, Credo in deū, ⁊ in fine, Carnis resurrectionē, reliquum dici=
tur secreto, alias nunquam dicitur, nisi vt supra.
¶ Symbolū Athanasij dicitur ad Primā, post psal. Retribue,
in oībus dominicis per annū, qñ officium fit de dominica, exce=
ptis Dominicis infra octauas Natiuit. domini. Epiph. Ascens.
⁊ Corpo. Christi, ac dominica Resurrect. ⁊ Pentecostes: in qui=
bus

bus dicuntur tantum tres psalmi consueti, vt in festis. In Dominicis infra alias octauas, & in Dominica Trinitatis dicitur, alias nunquam, neque si aliquod festum duplex celebretur in Dominica.

De Precibus.

PReces sunt aliquot versus, qui aliquando dicuntur ante orationem, incipientes a Kyrie eleison.

¶ Preces Dominicales, ad Primam, & Completorium, vt in Psalterio dicuntur tantum quandocunque officium non est duplex, vel infra octauas: in duplicibus autem, & infra octauas non dicuntur, etiam si infra octauam fiat de Dominica vel alio festo semiduplici: quia tunc ratione octauę non dicuntur.

¶ Preces feriales ad Laudes, & Horas distinctę, vt i psalterio dicuntur tantum in feriis Aduentus, Quadragesimę, Quatuor Temporum, & Vigiliarum, quę ieiunantur: exceptis vigilia Natiuitatis Domini, & vigilia & Quatuor temporibus pentecostes: & tunc dicuntur flexis genibus. In alijs ferijs per annum a prędictis nunquam dicuntur, nisi Dominicales: & in illis non flectuntur genua.

¶ In feriis Aduentus, Quadragesimę, & Quatuor temporum dicuntur preces feriales ad Laudes, per Horas, & ad Vesperas: si non sequatur festum, ad Completorium dicuntur consuetę de Dñica: sed flexis genibus. Dicũtur autem preces genibus flexis ab Hebdomadario, vsque ad versum, Dominus vobiscum, ante orationem. A circunstantibus autẽ vsque ad versum Benedicamus domino, post Orationem.

¶ In vigiliis Preces feriales dicuntur tantum ad Matutinũ, & per Horas. Ad vesperas vero sequentes non dicuntur: quia inde fit de festo. Psalmus, Miserere, non dicitur cum precibus, nisi ad Vesperas: & psal. De profundis, nisi ad Laudes: In alijs Horis prędicti psalmi non dicuntur. In officio Defunctorum dicuntur psami, qui in eorum officio signantur.

De Commemorationibus Communibus, seu suffragijs Sanctorum.

COmmemorationes communes, seu suffragia de sanctis, quę habentur in psalterio ad Vesperas sabbati, dicuntur in fine Vesperarum & Laudum, ab octaua Epiphanię vsque ad Domi-

Dominicam passionis exclusiue, & ab octaua pentecostes vsque ad Aduentum exclusiue, in Dominicis, & ferijs, nisi officium sit duplex, vel infra octauas: & illis adiungitur commemoratio de patrono, vel titulo Ecclesię ante, vel post commemorationem de Apostolis, & de Sancta Maria, pro dignitate illius: ita tamē vt semper vltimo loco ponatur commemoratio de pace. Et ante illas, in feriali officio fit commemoratio de Cruce, quę habetur in psalterio, post Laudes secundę ferię.

¶ Tempore paschli fit alia commemoratio de Cruce, vt ibi ponitur ad Laudes ferię secundę post Dominicam in Albis: & ea solum tunc dicitur.

¶ Si facienda sit commemo. alicuius festi occurrentis, commemor. festi semper fit ante ipsa suffragia consueta, etiam ante cōmemorationem de Cruce.

¶ Commemoratio de Sancta Maria non fit cum alijs, quādo dicitur eius officium paruum.

De Antiphonis B. Marię in fine officij.

Antiphonę B. Marię positę in fine psalterij post Complet. singulę dicūtur pro temporis diuersitate, vt ibi annotatur: pręterquam in triduo maioris Hebdo. ante Pascha.

¶ Dicuntur autem extra Chorum tantum in fine Completorij, & fine Matutini, dictis Laudib. si tunc terminandum sit officium: alioquin, si alia subsequatur Hora in fine vltimę Horę. In Choro autem semper dicantur quandocūque terminata aliqua Hora, discedendum est a Choro.

¶ Nunquam vero dicitur post aliquam horam, qn̄ subsequitur cum officio diei officium Defunct. vel Litanię, pręterquam post Complet. in quo semper dicitur etiam si prędicta subsequantur: neque etiam dicitur quando post aliquam Horam subsequitur Missa. Dicuntur autem semper flexis genibus, pręterquam tēpore Paschali, Hebdomadario tamen ad orationem surgente.

De officio paruo B. Marię, & alijs.

De officio paruo B. Marię, de officio Defunct. de Septem Psal. pęnitentialibus, & Litanijs: & de psalmis Gradualibus, quando & quō, tam in Choro, quam extra Chorum dicenda sint, habent̄ suis locis proprię rubricę circa finez Breuiarij.

¶ Finis Rubricarum Generalium Breuiarij.

¶ Sermones aliqui per sacerdotem plebibus suis certis diebus festiuis in Ecclesia intra Missarum solennia faciendi ad earum instructionem & exhortationem.

¶ In Natiuitate Domini nostri Jesu Christi. Dicto offertorio in Missa, Sacerdos conuersus ad populum in hunc vel similem modum ipsum alloquatur.

In nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti. Amen.

Euangelizo vobis gaudium magnuz, quod erit oī populo: quia natus est vobis hodie saluator, qui est Christus dn̄s in ciuitate Dauid. Luce 2. capite. Si recte consideremus dilectissimi, ex multis quidem aduertere possumus, & oculata fide percipere: quantum debeamus & obligati simus domino Deo creatori, saluatori, & redēptori nr̄o: presertim autē considerantes huius sacratissime diei solennitatem, qua sancta mater Ecclesia ad memoriā adducit illud singulare remediū: quod Deus oīpotens in salutem nostrā operari dignatus est: quia hodierna die vnigenitum suum a se eternaliter genitum, consubstantialem, coomnipotentem, Deū verū humana carne de sacratissima virgine sine aliqua macula vel sorde peccati Spūs sancti virtute assumpta tēporaliter nasci voluit ad nostram salutem operandam: & ad eruendū nos de infinitis malis quibus eramus oppressi. Eramus enim serui omni libertate priuati: & sub iugo diabolice & crudelissime captiuitatis astricti. Eramus vulnerati & infirmi peccatorum & scelerū iaculis. Eramus demuz exules a celesti patria, & infernalibus claustris mancipati. Et ab his omnibus per hanc sacratissimā natiuitatem sumus liberati. Eramus inquam primo serui, & omni libertate priuati pp pcm̄ primi parentis nostri: & in nos diabolus impiaz tyrannidem exercebat: nec vlla humana virtute poteramus liberari: & ideo venit ad nos dn̄s noster Deus verus, homo verus, qui hodie natus ex virgine sacratissima a tali nos seruitute liberauit. Vnde Apostolus Paulus ad Gal. 4. capit. dicit, Misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege, vt eos q sub lege erant redimeret, scilicet a miserabili seruitute. Et Isa. 16. capit. Domine Deus noster possederunt nos domini. s. diaboli, absque te propterea visitasti, supple humanum genus, & cōtriuisti eos scilicet demones. Eram⁹ secūdo vulnerati, & sauciati,

ac infirmi vulneribus pctõrum, ⁊ debilitati iaculis pctõrum, ⁊
moribus malarum operationum ⁊ inclinationum: nec bonū fa=
cere poteramus propter infirmitates nostras. Gen. 6. cap. Sen=
sus ⁊ cogitatio humani cordis ad malū prona sunt ab adolescen=
tia sua. Venit ergo de cęlo singularis medicus: qui vnctione mi
sericordię suę gratia sua nos sanauit, solidauit, ⁊ roborauit ad fa
ciendum bona opera: ⁊ oleo misericordię suę nos perunxit. psal
mus. Misit verbum suum, idest filium suū, ⁊ sanauit eos, scilicet
homines. Vnde beatus Bernardus in sermone de vigilia na=
tiuitatis Domini dicit. Iesus Christus filius Dei in Bethleē
Iudę nascitur. Vos qui in puluere estis expergiscimini ⁊ lau=
date. Ecce Dominus cum salute venit, venit cum vnguentis,
venit cum gloria: Neque enim sine salute Iesus: neque Christus
sine vnctione: nec sine gloria venit filius [illegible]t. Siquidem ipse sa=
lus, ipse vnctio, ipse gloria. Eramus tertio exules a cęlesti pa=
tria, ⁊ paradisi porta clausa erat omnibus hominibus propter in=
obedientiam Adę: nec vllus poterat eam introire. Venit ergo
Dominus noster: qui deuicta morte ianuam paradisi omnibus
credentibus ⁊ bene operantibus patefecit, ⁊ cęlestis regni hę=
redes nos fecit. De his beatissimus Leo Papa in sermone hu=
ius diei sic inquit. Quisquis igitur christiano nomine pie, ⁊ fi=
deliter gloriaris, reconciliationis huius gratiā iusto perpende
iudicio. Tibi enim quondam abiecto, tibi extruso a paradisi sedi=
bus, tibi per exilia longa morienti, tibi in cinerem ⁊ puluerem
dissoluto, cui iam non erat spes vlla viuendi, per incarnationem
verbi potestas data est: vt de longinquo ad tuum reuertaris au=
thorem: recognoscas parentem: liber efficiaris ex seruo: de ex=
traneo proueharis in filium: vt qui ex corruptibili carne natus
es, ex Dei spiritu renascaris: ⁊ obtineas per gratiam quod non
habes per naturam. Hęc tria charissimi proposita verba bre=
uiter continent: quia natus est nobis saluator: qui nos ab ini=
micis liberauit: quia natus est Christus, qui vnctione miseri=
cordię suę nos a peccatis sanauit: interpretatur enim Christus
vnctus: quia natus est nobis Dominus. s. vniuersorum, qui de=
dit nobis gloriam suam per ęternam beatitudinem. Ideo susci=
pere debemus gaudium magnum: quod nobis Angelus euan=
gelizauit, sicut dicit sanctus Leo Papa: Saluator nr̃ dilectis=
simi

ſimi hodie natus eſt, gaudeamus. Neque eñim locum fas eſt eſ- ſe triſtitię, vbi natalis eſt vitę: quę cõſumpto mortalitatis timo- re ingerit nobis de promiſſa ęternitate lętitiam. Nemo ab hu- ius alacritatis participatione ſecernitur: vna cunctis lętitię com munis eſt ratio. Hoc autẽ gaudium erit perfectum, ſi non in va- nitate ⁊ mundanis, ſed in domino gaudebimus: ipſum laudan- tes, ⁊ has celebritates cum deuota meditatione tanti beneficij recolentes, iuxta doctrinam pręfati ſanctiſſimi pontificis, qui in ſermone huius diei ſic dicit. Agnoſce o Chriſtiane dignitatem tuam, ⁊ diuinę conſors factus naturę, noli in veterem vilitatē degeneri conuerſatione redire. Memento cuius capitis ⁊ cu- ius ſis corporis membrum. Reminiſcere, quia erutus de pote- ſtate tenebrarum tranſlatus es in Dei lumen, ⁊ regnum per ba- ptiſmatis ſacramentum. Spiritus ſancti factus es templū. No li tantum habitatorem prauis de te actibus effugare, ⁊ diaboli te iterum ſeruituti ſubijcere: quia precium tuum ſanguis Chriſti eſt: qui veritate te iudicabit: qui miſericordia te redemit. Qui cū patre ⁊ Spiritu ſancto nobis hic gratiam ſuam concedat: ⁊ in futuro ęternam gloriam. Amen.

¶ In feſto Epiphanię cantato Euangelio Diaconus pręnun- ciat futurum paſcha ſolenniter cantando prout ſupra. Et poſtea in vernacula vel vulgari lingua ipſum paſcha, ⁊ alia feſta mobilia declarat ⁊ pronunciat mõ infraſcripto, vel ſili: vꝫ.

Chariſſimi ſuperioribus diebus celebrauimus glorio- ſiſſimam ſolennitatem natiuitatis Domini cum gau dio ⁊ lętitia ſpirituali: nunc autem, quia inſtant ſolen nia, in quibus dominus Deus ſaluator noſter no- ſtram eſt operatus ſalutem: ad quę nos debemus diligenter pręparare. Ideo ſancta mater eccleſia catholica ſtatuit ⁊ ordinauit, ꝙ hodierna die talia feſta pręnunciarentur: quia non ſemper eiſdem diebus contingunt: ſed omni anno variantur: hoc fit vt ſolennitas Paſchę ſemper in die dominico celebretur. Et quia ad feſtum Paſchę quędam ſunt ſolennitates quę prece- dunt ipſum, ⁊ quędam quę ſequuntur: ideo eas omnes vobis integraliter pronunciabimus, vt eas ſeruare ⁊ celebrare valea- tis ſecundum rationem: qua a ſanctis patribus fuerunt inſti- tutę. In primis die tali N. talis menſis erit Dominica in Se- ptuageſima

ptuagesima, in qua ecclesia commemorat tempus preuaricationis Adę, ⁊ cantica lętitię interdicit, scilicet Alleluia. Subsequenter xviij. die post Septuagesimam erit dies cinerum, siue caput ieiunij, siue prima dies Quadragesimę, quę erit hoc anno die N. mensis N. in quo debetis considerare fragilitatem vestram: ⁊ ex humilitate suscipere cineres super capita vestra: ⁊ qui possunt debent omni die, exceptis dominicis, ieiunare vsque ad scm̄ pascha. Quo tp̄e debetis vos disponere ad bonum: odia relinquere, mala ablata restituere, eleemosynas plus solito facere: eccl'as, p̄dicationes, ⁊ indulgentias libenter visitare, audire ⁊ inquirere. Et vt sitis magis capaces: ⁊ vt meritorie talia bona facere possitis in principio Quadrag. oīa pctā vr̄a cōfiteamini integral'r. Subsequenter die tali N. mēsis N. erit sctū3 pascha: qd̓ dn̄s sua gr̄a vos lętanter ⁊ cu3 pura ɔscia celebrare, ⁊ sacratissimū sacr̄3 digne suscipere cōcedat. Post trigesimū sextū diē a pascha. s. trigesimoseptimo, sunt dies Rogationum, in quibus fiunt p̄cessiones gn̄ales pro ira Dei placanda: ⁊ p̄ conseruatione fruguz: ⁊ hoc anno incipient die N. mensis N. Quadragesimo die a paschate est festum Ascensionis: quod erit die N. mensis N. Et post dies decem erit festum Pentecostes: in quo dominus misit spiritum sanctuz in apostolos: quod erit die N. mensis N. Ad quod debetis vos humiliter pręparare: vt gratiam sancti spiritus recipere possitis. Sequenti dominica erit festū sanctissimę Trinitatis. Et fer. v. i. die iouis sequēti erit festū sacratissimi Corporis Chri: qd̓ erit die N. mēsis N. Demū iterū aduentus dn̄i. i. prima dn̄ica Aduent. Dn̄i erit Die N. mensis N. Hęc sunt charissimi tp̄a, ⁊ hi dies: in quibus festa huius anni concedente domino celebrantur. Et licet transeant omnia quę temporaliter festiue celebrant: curare tamen debemus ita eas celebrare: vt in earum celebratione apud Deum aliquid adipiscamur. Curate ergo vos qui huiusmodi solennitatibus interestis: ne ab ęterna solēnitate separemini. Quid enim vobis proderit interesse festis hominum, si contingat deesse festis angelorum? Pręstet concedatq3 vobis dominus tales celebritates sancte ⁊ pure celebrare: vt ad perpetuas celebritates peruenire valeatis. Pręstante domino Jesu Christo: qui hic gratiam suam, ⁊ in futuro gloriaz nobis sua benignitate concedat. Amē.

¶ In die sancto Pasche Sacerdos in Missa post offertorium conuersus ad populum poterit ita eum alloqui: vel alter: vt placuerit ei.

Haec dies quam fecit dñs: exultemus & letemur in ea. ps 117. Hodie dilectissimi est festuz Pasche. s. Resurrectionis dñi nři Jesu Chři. Pascha eñi trãsitus dr: & dñs nř Jesus Chřs transiuit de morte ad vitã gloriosam, & sempiternã. Et licet festa alia. s. Annunciationis, Natiuitatis, & Passionis dñi, qz in his recepim⁹ maxima beneficia: qz in primo incarnatus est: in secũdo manifestatus, in tertio nos suo pcioso sanguine redemit, sint summe veneranda: in festo tñ Resurr. magis tenemur Deo grãs agere: quia in eo habuimus certã securitatem vite eterne. Et ppea debemus gaudere, & letari in ea: qz hec dies quam fecit dñs securitatis & certitudinis salutis nře. Est aũt multiplex rõ, quare debemus in hac die exultare & letari. Prima qa nos satiauit hodie suo sacratissimo corpore & sanguine: quia famelicus valde gaudet bona comestione. Quam pciosa aũt sit comestio quã hodie sumpsimus, ex hoc apparet: qz preciosissimum corpus, & aĩa, & diuinitas dñi nři Jesu Christi: in qua significatur status beatitudinis: in qua dabit seipsum inseparabiliter & inamissibiliter, & immediate visibiliter. O quale donum, vbi Deus dat seipsum: in quo est oẽ qd desiderari põt: & nunquaz recipiens digne poterit esse pauper. O quã vere pauper est, qui tali cibo non est cibatus: quia non suscipit vitã grẽ, que in tali sacro est. Scdo debemus gaudere: quia de inferno nos liberauit: qui descendens ad infernum ꝯtriuit portas ereas, & vectes ferreos cõfregit, ps 106. Porte eree inferni sunt cupiditates & vitiose cõsuetudines oĩum, que non sinunt clausos in eis exire. Sed Chřs tanq̃ alter Sanson apprehendit ambas fores. i. cupiditates, & malas cõsuetudines: & eas super se tulit, eas sua passione delendo: & ipse ascendit montẽ. s. celũ empyreũ. Judi. 16. Tertio debemus gaudere pp Resurrectionem suã qz in ipsa dedit nobis certitudinez cognitionis. Nã multũ gaudet qui desideratũ videt. Ante resurrectionẽ Chřs erat absconditus quo ad diuinitatẽ sub velo humanitatis: ideo non poterat cognosci: sed hoc die apparuit eius diuinitas in resurrectione gloriosa. Jo, 12, cap. Hoc nõ cognouerũt discipuli eius primuz: sed

sed qñ glorificatus est Jesus, recordati sunt, q2 hec scripta erant de illo. Quarto debemus gaudere ꝛ letari in eius resurrectione: q2 per eã ianuam celi nobis aperuit: ꝛ sibi ꝛ sanctis Angelis sociauit. Multũ aũt gaudere debẽt: qui ad societatẽ principum deducũtur. Nõ solũ aũt ianuã celi aperuit: sed ẽt, quatuor dotibus insignibus corpus nostrũ dotabit. s. subtilitatis, claritatis, impassibilitatis, ꝛ immortalitatis: quas oẽs eius corpus post resurrectionẽ habuit: quas dotes ẽt nos habebimus, si eius mandata seruauerimus: q2 tales vult apud se hẽre, ꝛ glorificare. Hec oĩa a sctĩs Doctoribus clarissime declarant, que breuitatis causa pertransco. Igit hodierna die debemus exultare ꝛ letari: quia dñs eã fecit. Et notandum ꝙ dñs hac die sue resurrectionis apparuit decẽ generibus personaru3, que figurant personas, que digne erunt eterna glorificatione. Primo penitentibus. s. Marie Magdalene peccatrici, sed penitenti. Ista apparitio fuit figurata in manna. Exo. 16. cap. Ubi dr̃ ꝙ apparuit manna in solitudine minutũ, ꝛ quasi pilo tusum, in similitudinẽ pluuie super terrã. i. manna diuine grẽ apparuit penitenti minuto in contritione, ꝛ tuso in cõfessione, quasi pluuia in satisfactione. Secũdo feruentibus. s. tribus Marijs: vnde venerabilis Beda: Consulens imbecillitati querentiũ, primo venientibus ad monumentum feminis suo amore feruentibus, ꝛ curiosius inquirentibus, angelorũ visionẽ oñdit: ꝛ tandẽ ipse dñs virtutũ eis apparens, quanta potentia mortẽ quã ad horã gustauerat deuicisset, aperuit. Significat ꝙ feruentes in bonis operibus Chrm̃ merentur. Sap. 5. cap. Sapientia, idest Chrs̃ eterna Dei sapientia, inuenitur ab his qui querũt eũ. s. cum feruore: sicut fecerunt iste sancte mulieres. Tertio amare flentibus: ꝛ hoc figurat in Petro, cui dñs apparuit. Luc. 23. Surrexit dñs ꝛ apparuit Simoni, idest Petro, qui amare fleuit pctm̃ suum. Et de ipso scribitur Hiere. 31. In charitate perpetua dilexi te: ideo attraxi te miserans, rursumq3 edificabo te. i. dñs apparet flentibus peccata, ꝛ reedificat ad vitã grẽ. Quarto apparuit charitate3 hñtibus: ꝛ hoc significatur in duobus discipulis euntibus in Emaus, qui charitatiue inuitauerunt immo coegerũt eum, vt secu3 hospitaretur. Quinto his qui sunt clausi sensibus corporis: ꝛ mentẽ eleuant ad cõtemplatione3, ꝛ hoc figuratur in Aplis, qui erant clausi absente

 Tho-

Thoma, Sexto veram fidez habentibus: quod signatum fuit in apostolis, qui simul cũ Thoma erant ꝯgregati: ⁊ Thomas cum verum Deuz ⁊ verum hoiem est confessus. Septimo prędicatoribus ⁊ doctoribus, quod figuratum est, qñ discipulis ad mare Tyberiadis piscantibus apparuit, ⁊ eos piscari docuit. i. doctores ⁊ prędicatores semper instruit. Octauo his qui transeunt a culpa ad grām: quod figuratur in apparitione facta discipulis in Galilęa: quę transmigratio interpretatur. Nono his qui digne sumunt sacr̄m Eucharistię, quod figuratur quando apostolis recumbentibus in cęnaculo dñs apparuit. Decimo, habentibus misericordiam proximo, ⁊ tribulatis ex compassione mentis: quod figuratur qñ apparuit discipulis, qui tristes erant de suo recessu: ⁊ duxit eos in montem Oliueti: ⁊ benedixit eis: ⁊ in cęlum ascendit. Conemini igitur charissimi habere has proprietates: vt digni sitis ꝙ Christus vobis per gratiam spiritualiter appareat. Unde beatus Augustin. in sermone de hac die dicit. Peccator de indulgentia desperare non debet: Si enī latro paradisum meruit: cur nō mereatur veniam christianus: Et si illi dominus dum crucifigitur miseretur: multo magis huic miserebitur duz resurgit. Nam si passionis humilitas Deum pręstitit confitenti: resurrectionis gloria quantum tribuet deprecanti? Igitur cum beato Propheta ⁊ Rege Dauid: cum hęc sit dies quam fecit dominus, exultemus ⁊ lętemur in ea. Ut ad veram resurrectionem nos perducat Jesus Christus dominus noster per gratiam, ⁊ in futuro per gloriam. Amen.

¶ In celebratione nuptiarum sermo.

Honorabile connubiū in omnibus thorus immaculatus: fornicatores enim ⁊ adulteros iudicabit Deus: Apost. Paulus ad Heb. 13. concedente domino celebraturi sacramentuz matrimonij inter istas personas, Charissimi, pro aliquali breui vestrū consolatione aliquot verba duxi charitatibus vestris ad hoc propositum inducere, ⁊ pro oīum informatione. Unde scire debetis, ꝙ fuerunt quidaz hęretici pessimi, qui Tatiani ⁊ Martiani dicti sunt: qui omnino damnabant sacr̄m matrimonij: illud fornicarijs ⁊ raptoribus comparantes. Uerum ecclesia catholica hoc errore damnato nuptias legitime factas approbauit: vt habetur dist. 33. ca.

Si qua

Si qua mulier. &c. Siquis propter Deum. &c. siquis vel virginitatem. de sum. Trin. & fi. catho. Non solum virgines & continentes & viduę, sed etiam coniugati per rectam fidem & operationem Deo placentes ad ęternam merentur beatitudinem peruenire. Ad quod propositum etiam loquuntur verba Apostoli Pauli per me assumpta, honorabile connubium in omnibus thorus immaculatus &c. Quod quidem honorabile redditur ex tribus pręsertim. Ex diuina institutione. Ex laudabili conuersatione. Ex prolis educatione. Primo dico quod Deus matrimoniũ instituit ĩ triplici lege, scilicet, Naturę, Scripturę, & Gratię. In lege quidem naturę fuit institutum matrimonium in paradiso ante peccatum in officium. Gen. 3. vt sine ardore conciperent, & sine dolore parerent. Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Propter hoc relinquet homo patrem suum, & matrem suam, & adhęrebit vxori suę, & erunt duo in carne vna. Fuit etiam institutum post peccatum in remedium: ad euitandum illicitos motus. Gen. 9. Crescite & multiplicamini, & replete terram. Prima institutio facta est vt natura multiplicaretur: Secunda vt natura expleretur, & vitium cohiberetur, vt dicit Magister in 4. sent. dist. 27. capitu. 2. Institutum etiam in lege scripta scilicet Moysi, Deus pręcepit Iudęis, ne contraherent matrimonia cum infidelibus, sed cum illis de domo sua 30. q. 2. cap. Cum igitur. §. Hac itaque consuetudine. Institutum est etiam in lege Christi, idest gratię. Matth. 12. Quos Deus coniunxit homo non separet. Vnde ex desponsata nasci voluit, & nuptijs voluit interesse. Ioan. 2. capi. vt matrimonium confirmaret. Hinc est, quod omnes pene santi patres veteris testamenti habuerunt vxores. s. Adam. Enoch. Noe, Abraham, Isaac, Iacob, Ioseph, Moyses, Aaron, Dauid rex & Propheta, Iob, Tobias: Ezechias rex: Iosias: & hi omnes fuerunt maximi amici Dei: qui ex matrimonio placuerunt. Non solum isti, sed multi alij patres fuerunt vxorati: qui diuinam institutionem seruantes coniugati fuerant. Secundo honorabile est matrimonium ex laudabili conuersatione, quam habere debent coniuges inter se: & hoc apparet in sex regulis, quę signantur per sex hydrias positas in nuptijs: quibus Christus interfuit in Cana Galilęę, quas habere debent coniuges: si volunt laudabi-

liter viuere. Prima est quod vir dz diligere vxorez, & vxor virũ non amore ribaldorum, sed virtuosorum. Ad Ephe. 5. Viri diligite vxores vestras sicut Christus dilexit Ecclesiam. Christus autem dilexit Ecclesiam vero amore, & animam suam posuit pro ea. Vir autem qui vxorem suam diligit, seipsum diligit, vt dicitur ad Ephes. 5. Iste amor debet habere quatuor, scilicet maioritatẽ, perpetuitatem, pręcordialitatem, & singularitatem: quę figurantur per annulum, qui significat coniunctionem viri & mulieris. Nam annulus debet esse aureus: quoniam ille amor excedit omnes amores, sicut aurum metalla. Secundo annulus est rotundus, quia amor ille nunquam debet finiri nisi per mortem. Tertio in digito quarto ponitur, ex quo vena procedit ad cor. Quarto est vnus & non duo: quia coniugium sanctum & immaculatum non admittit alium virum, nec aliam vxorem. Secunda regula est, quod vir debet corripere vxorem suam, & mulier debet timere virum suum. Ecclesiast. 25. Si non ambulauerit ad manum tuam confundet te in conspectu inimicorum tuorum. Sunt autem tria genera mulierum, quędam sunt probatę, & istis non sunt imponendę leges: quia tales delectant virum. Ecclesia. 26. Mulier fortis oblectat virum suum. Alię suspectę: & istę sunt arctandę legibus, & sub manu viri tenendę: aliter magnum periculum est. Quędam sunt medię: quia adhuc non bene probatę: & istę nec nimis arctandę, nec nimis laxãdę sunt. Est autem vxor corripienda tribus modis. Primo, secundum timorem Dei. Secundo, secundum confusionem mundi per opprobria. Tertio, baculo: vt dicit Chrysostomus super Matthęum. Tertia regula, vir debet honorare vxorem suam, & ipsa virum suum revereri. 1. Pet. 3. Infirmiori vasculo honorem impertientes. Tenetur enim vir magis honorare vxorem, quam vxor virum: exemplum de phiala & mortario: & vxor debet venereri virum verbis, & opere: exemplo Sarę, quę virum suum dominum appellabat. Quarta regula est, quod vir debet conuersari & cohabitare vxori: nec ipsa debet a viro suo discedere. Nam talis separatio est causa multorum malorum. Vnde nec propter infirmitatem, nec propter quamcunque aliam causam vir debet dimittere vxorem, nec vxor virum, excepta causa fornicationis. Matth. 5. Omnis qui reliquerit vxorem suam, excepta

causa

causa fornicationis, facit eam mœchari. Et Apostol. 1. ad Cor. 7. Pręcipio nō ego, sed dominus, ꝙ vxor nō discedat a viro. Quinta regula est. vir debet vxorem suam gubernare, ⁊ ipsa virum suum iuuare. Nā tenetur eam alere, ⁊ vestire, ⁊c. Cōtra illos qui comedant oīa quę hñt in tabernis: ⁊ vxor remanet domi siccis dentibus: ⁊ etiaꝫ vxor debet iuuare virum iuxta illud. Gen. 2. Faciamus ei adiutorium simile sibi. Sexta regula, vir debet reddere debitum vxori, ⁊ vxor viro. 1. Cor. 7. Vxori vir debitum reddat: similiter aūt viro mulier. Vxor eñ non habet ptātem sui corporis, sed vir: similiter vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier. Nolite fraudari adinuicem, nisi ex cōsensu ad tp̄s, vt vacetis orationi: ⁊ iterum reuertimini in idipsum: ne forte tentet vos satanas ꝑꝑ incontinentiam v̄ram. Debent autē abstinere a coitu coniuges tp̄e cōionis, festiuitatum, ieiuniorum, cōceptus, ⁊ ablactationis pueri: ⁊ tp̄e menstruorum. Istę sunt sex hydrię positę ad purificationeꝫ matrimonij. Tertio est honorabile matrimonium ex prolis educatione. De hoc dicit Dauid psal. 127. Filij tui sicut nouellę oliuarū, scilicet pulchri moribus, semp virides virtutibus, victoriosi in tribulationibus ⁊ tentationibus: oleum producentes in miserationibus. Equidem habere bonos filios ⁊ bonas filias nō est in potestate parentū, sed Dei miserentis. Legimus eñ multos sanctos patres filios pessimos habuisse: sicut Abrahā: Ismael, Isaac, Esau, Jacob filios, qui Joseph frēm vendiderunt, Ezechias rex Manassem: ⁊ cōtra mali p̄res habuerunt bonos filios, sicut Amon Josiam. Debent tñ pater ⁊ mr̄ sicut nutriunt corpus filij: ita ēt aīam instruere per bonam doctrinam. Et qñ quis vxorem accipit: ꝭm Chrysost. debet inuestigare vitam parentum eius: quia vt plurimum filij moribus assimulantur parentibus. Et sępius mediatores nuptiarum multa mendacia dicunt. s. ꝙ pessima iuuencula dicetur bona, ⁊ luxor, ⁊ ebriosus dicetur modestus: ⁊ hoc est magnum pctm̄. Ideo parentes debent filios suos, ⁊ filias admonere vt sint puri in exteriori conuersatione, remouendo eos ab inhonestis, ⁊ assuefacientes eos laboribus ⁊ literis: ab eis societates malas amouēdo: ad ecclesiam sępe eos ducentes tam filios quam filias, contra illos qui filias domi relinquunt solas ⁊c. sępe eos, cum vaegt, in societatem ducere debent, ⁊ vt optimi sint curare tenentur.

tur. Istis igitur modis honorabile erit connubium, & thorus immaculatus. Et sic faciendo & hic habebitis gratiam, & in futuro gloriam Ad quam nos perducat Jesus Christus dominus noster, qui cum patre & Spiritu sancto viuit & regnat per omnia secula seculorum Amen.

¶ In electione alicuius prelati, scilicet Plebani, Archipresbyteri vel Rectoris alicuius Ecclesie, Sermo.

¶ Sacerdos maior illius Ecclesie, vel alius cui id commissum fuerit, congregatis electoribus pro electione, poterit infrascripta vel similia verba pro future electionis celebratione exhortatorie ipsis facere.

Ec quisquam sibi sumat honorem, sed qui vocatus est a domino tanquam Aaron. Heb. v. capi. Celebraturi electionem futuri Plebani, domini obseruandissimi, nō incōgrue verbum prefatū assumpsi. quo clare & euidenter Apostolus Paulus qualem prelatum debeatis eligere vobis insinuat, videlicet, talē qui huiusmodi honorem ambitiose non querat, qui secundum voluntatē Dei sit, & qui ornatus virtutibus tanquam Aaron existat. Non enim huc conuenistis vt terrenum & corporis vobis eligatis prefectum: sed vt pastorem animarum vestrarum, mediatorem inter vos & Deum: qui vos Deo omnipotenti reddat gratos & acceptos: qui animarum vestrarum saluti intentus sit, diligens vitiorum correptor, & virtutum plantator in vobis existat. Qui doctrina, exemplis, opere & charitate, ad eternam vos salutem perducat. Cum igitur spiritualem patrem eligere & animarum vestrarum curatorem creare debeatis: tanto magis debetis eniti ad talem electionem: quanto maior & potior anima corpore existit. Hoc autem facietis: si ea que vobis beatus Apostolus proponit, seruaueritis, videlicet q̄ eligatis non eum qui arroganter sibi hanc plebem vsurpare conatur, sed virum a Deo vocatum & virtuosum: prout dicebat thema assumptum. Neque quisq̄ sibi sumat honorem: sed qui vocatus est a Deo tanquam alter Aaron. In quibus verbis tria facit Apostolus. Primo ambitiosum excludit. Secundo canonicam institutionem inducit. Tertio dignam executionem exprimit. ¶ Primo ergo ambitiosum excludit. Sunt enim qui appetunt aliis preponi:

poni: non vt eis prosint: sed vel vt alijs sint superiores, vel propter diuitias, vel propter proprias commoditates. Hos tales excludit Deus. ps. lxxiij. Peccatorum constringam cornua. s. ambitionis, & exultabunt cornua iusti: & Amos. 6. cap. Nunquid in fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua? Et sanctus Leo Papa, vt habetur. 1. q. 1. capi. principatus. sic ait. Principatus quem metus extorsit, aut ambitus occupauit, etiam si moribus vel actibus suis non offendat, ipsius tamen initij sui exemplo est perniciosus: & difficile est vt bono peragantur exitu, quȩ malo sunt inchoata principio. Et beatus Augustinus, vt habetur. 8. q. 1. Capit. Qui episcopatum. Locus superior, sine quo regi populus non potest: etsi tenetur & administretur vt decet: tamen indecenter appetitur. Propterea sancti cum eligebantur a populis ad prȩlaturas, fugiebant, renuebant, & acceptare recusabant. Exemplũ habemus de sancto sanctorum Christo domino, qui sciens ꝙ populus eum volebat facere regẽ, aufugit, Joan. 7. & sancti Gregorius, Ambrosius, Augustinus, & multi alij electionem de se factã nisi coacti recipere noluerunt: vt ostẽderẽt nemini ẽ p ambitionẽ ad prȩlaturã assumẽdum. Cuz igitur intelligatis inconueniẽtiã ambitionis in prȩlatis, studeatis talẽ eligere, qui hoc vitio careat: vt ipse & suȩ & vestrȩ saluti consulere possit: & sit vt seruus fidelis, qui domini sui gregem humiliter pascat: & non vt dominus cleri & populi: qui omnes velit despicere, & seipsum extollere. Unde pastor Ecclesiȩ Beatus Petrus Apostolus veros prȩlatos admonet dicens: Pascite qui in vobis est gregem Dei: prouidentes non coacte, sed spontanee secundum Deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntarie: neque vt dominantes in cleris, sed forma facti gregis ex animo. Et cum apparuerit Princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriȩ coronam. ¶ Secundo canonicam institutionem inducit: qz a Deo vocatus. Dicit̃ eñi a Deo vocari, q ẽm canonicas institutiones Dei Ecclȩ instituitur. Nam de malis rectoribus Deus dicit. 1. Regũ. Fecerũt sibi regẽ & nõ p me, principẽ, & non p cõsiliũ meum. Sup quo verbo Beatus Hieronymus, vt habet̃. 1. q. in ca. Audacter. Audacter fortasse aliquid dicimus, tñ qđ scriptũ est dicimus. Non semper princeps populo & iudex Ecclesiȩ per Dei arbitriuz dat̃, sed ꝑut merita nostra deposcũt. Si mali sunt

actus

actus nostri, & operemur maligna in conspectu domini, nobis dantur principes secundum cor nostrum. Et hoc tibi de scripturis probabo. Audi nanque quid dn̄s dicat. Fecerunt sibi regem, & non per me. Et hoc dictum vz de Saule illo, quē vtique ipse domin⁹ elegerat, & regez sibi fieri iusserat. Sed qm̄ non ſm Dei voluntatem, sed ſm meritum pctōris populi fuerat electus, negat eum sua voluntate & cōsilio cōstitutum. Tale ergo aliquid intelligamus in Ecclesijs fieri, ꝙ pro meritis aut in verbo aut in opere potens tribuitur rector Ecclesię: aut si malignuz faciat populus in conspectu dn̄i, & tales perseuerent, talis Ecclesię iudex datur, sub quo famem & sitim populus patiatur, non famem panis, nec sitim aquę, sed famem audiendi verbi Dei. Qualis aūt eligendus sit prelatus, Idem Hiero. 7. q. 1. c. Licet, sic dicit. Requiritur ergo in ordinando sacerdote populi pn̄tia, vt sciant oēs, & certi sint, ꝙ qui pręstantior est ex omni populo, qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminentior ille eligitur ad sacerdotium. Non igitur eligendus est Plebanus pp preces parentum, amicorum, & (quod turpe est dictu) infamium personarum: sed pro Dei reuerentia talis eligendus est, qui possit populo prodesse, cuius vita probata sit & laudata, & omnibus eius probitas manifesta. ¶ Tertio videre debemus in sacerdote eligendo dignam executionē. s. ꝙ exequatur digne opus Dei: & hoc ibi, tanquam Aaron. Aaron em̄ quadruplici signo in virga ostensus est vocatus a dn̄o: per quatuor illa spiritualiter habita vz quis vocatus esse a Deo in prelatura. ¶ Primum fuit in virga germinatio, & intelligitur delinquētiuz correctio, quę debet esse in prelato. Esa. 11. Egredietur virga de radice Iesse, quod interpretatur zelus. Unde August. 24. q. 3. Corripiantur a pręposítis subditi, correptionibus de charitate venientibus, pro culparum varietate diuersis, vel minoribus, vel amplioribus. & infra: Pastoris officium est, cum necessitas habet, ne per plures serpant dira cōtagia, separare ob ouibus sanis morbidā, ab illo cui nil est impossibile ipsa forsan separatione sanandā. ¶ Secundum qd̄ fuit in virga Aarō est, ꝙ postmodum floruit, in quo significatur honesta conuersatio. Eccle. 24. Flores mei fructus honoris & honestatis. Unde beatus Hiero. 8. questio. 1. dicit: qualis erit ędificatio discipuli, si intelligat se magistro esse maiorem? Unde non

solum

solum epi, presbyteri, & diacones debent magnopere prouide=
re, vt cunctu populu cui president couersatione & sermone pre=
cant: verum etiam inferior gradus, vt exorciste & ceteri omnes
omnino qui domui Dei deseruiunt: quia valde Dei Ecclesiam
destruit, laicos meliores esse quam clericos. ¶ Tertium est q
virga Aaron fronduit: in quo significatur verbi predicatio. ps 1.
& folium eius non defluet. Unde distin.44.§.1. dicitur q inno=
cens absque sermone conuersatio, quantum edificat Ecclesiam
in exemplo, tanto nocet silentio, & beatus Aug. in c. Sit rector.
Ibidem idem habetur: & sunt verba Gregorij. ¶ Quartum est
quod in virga amygdalas produxit: in quo notatur compassio.
Thess.5.c. Suscipite infirmos: & Leo Papa distin.86. Odio ha=
beantur peccata, non homines: corrigantur tumidi: tolerentur
infirmi. & 6.q.1. Clemens. Si taquam omnibus preesse volueris,
singulos prout poteris iuua: & singulos releua: qui & singulo=
rum onus ac solicitudinem portas. Ea propter domini mei ob=
secro vos: vt his & alijs que adduci possent consideratis: talem
eligatis huic Ecclesie in pastorem, qui vobis & ei possit prodes=
se & non obesse. Unde audiatis beatissimum Leonem Papam
dicentem: & habetur 61. dist. c. Miramur. Miramur apud vos
tantum aut occasionem temporis impacati, aut ambientium
presumptionem, aut tumultum valuisse popularem, q indignis
quibusque & longe extra meritum sacerdotale constitutis pasto=
rale fastigium & gubernatio Ecclesie committeretur. Non est
enim hoc populo consulere, sed nocere: non prestare regimen,
sed adiuuare discrimen. Integritas enim presidentim salus
est subditorum: & vbi incolumitas est obedientie: ibi est sana for=
ma doctrine. Quod si quibuslibet Ecclesie gradibus solicite,
prouidenterque curandum est: quanto magis elaborandum est
vt in electione eius, qui super omnes constituitur non erretur?
Nam totius familie domini status & ordo mutabitur: si quod
requiritur in corpore, non inueniatur in capite. Curetis ergo
dignum Ecclesie vestre domini honorandissimi & prestantissi=
mi eligere pastorem: vt cum eo & hic gratiam, & in futuro glo=
riam adipisci mereamini.

Que

Duę numerum Tabellę ex Breuiarij rubricis excerptę.

In quarũ prima statim videri poterit de qua celebrandum erit Officium, si plures eodem die festiuitates occurrant: Lectis tamen prius, quę sint primę, vel secundę Classis festiuitates & Dominicę, vt inferius patet.

In secunda autem, quomodo festum pręcedens concurrat in Vesperis cum sequenti.

Ex vtrisque Tabellis hoc ordine reperietur, quod quęritur.

¶ Inueniatur antea numerus appositus in quadrangulo illo, in quo festiuitates de quibus est controuersia sibi inuicem occurrunt: deinde legatur Versiculus, iuxta dictum numerum descriptus, & ex eo clarissime videbitur, quicquid agendum fuerit.

¶ Ad maiorem autem predictorum intelligentiam sciendum erit, quod Quadrangulus, in quo festiuitates sibi inuicem dicũtur occurrere, intelligitur ille, ad quem ambę festiuitates, de quibus controuersia est, ex eorum locis recto tramite progredientes, perueniunt, ac in eo sibi inuicem occurrunt: Vt exempli gratia, Quadrangulus in quo sibi inuicẽ occurrunt duplex primę Classis, & Dominica primę Classis, erit qui est in angulo superiori primę Tabellę, in quo signatus est 1. quia si ad eum, tam Duplex, quam Dominca prędicta, ex eorum locis recto tramite pergerent, in eo sibi inuicem occurrerent: & Versiculus iuxta dictum numerum appositus erit iste.

1 Translatio de Primo, officium de Secundo, idest Duplex primę Classis predictum transferatur, & Officium fiat de Dominica primę Classis prędicta: quia cum in Versiculis dicitur de primo, seu pręcedenti, intelligendum est de Festo in superiori parte Tabellę apposito, vt Duplex prędictum: cum de Secundo, vel sequenti, de Festo in inferiori parte apposito, vt Dominica prędicta.

Duplex

	Simplex.	S. Maria in Sabbato.	Semiduplex.	Duplex.	Patronus Ecclesię.	Dies octauę.	Dies infra octauam.	Dominica per annum.	Dñica secundę Classis.	Dñica primę Classis.
Duplex primę Classis.	6	6	2	2		4	6	4	4	1
Duplex secundę Classis.	4	6	2	2		4	6	4	1	1
Duplex.	4	6	2	8	1	1	4	4	1	1
Patronus Ecclesię.	6	6	2	2	0	4	6	4	4	1
Dies infra octauam.	4	6	3	3	5	3	7	3	3	3
Dies octauę.	4	6	2	2	3	7	4	4	3	3
Semiduplex.	4	6	0	1	1	1	4	1	1	1
Sancta Maria in Sabbato.	4	0	5	5	5	5	5	0	0	0
Simplex.	0	3	3	3	5	3	3	3	3	3

1 Trãslatio de pri. officiuꝫ de scdo.
2 Officiuꝫ de pri. Trãslatio de scdo.
3 Cõme. de pri. officiũ de secundo.
4 Officiũ de pri. Cõme. de secundo.
5 Nihil de pri. Officiũ de secundo.
6 Officiuꝫ de pri. Nihil de secundo.
7 Officium de digniori, Cõmemoratio de minus digno.
8 Officium de digniori, Translatio de minus digno.

De Ferijs Aduentus, Quadrag. Vigiliarum & Rogationum, fit semper officiuꝫ, nisi occurrente in eis festuꝫ nouẽ lect. quo casu de ferijs Aduẽtus, & Quadragesimę, fit Commemoratio in vtrisque Vesperis, ac in Laudib. de Vigilijs autem, Quattuor temporibus, & Rogationibus, in laudibus tãtum. De alijs ferijs per annum nunquam fit commemoratio, nec de vigilijs occurrentibus in Aduentu, Quadrag. & Quatuor Temporibus, vel occurrente in illis Duplici primę & secundę Classis, seu Patrono Ecclesię.

Cum plures fiunt comme. fiunt hoc ordine. De duplici, de dominica, de die infra octa. de Semid. de feria, & de simplici.

Commemorationes autem de Dominica, de Octaua, de festo Semiduplici, & de Sancta Maria in Sabbato in Vesperis sextę Ferię, precedunt commemorationi simplicis sequentis diei.

Duplicia

Duplicia prime Classis,

In quibus nulla fit cōme. quorumcunque Festorū occurrentium, nisi titularis Ecclesię priuilegio aliter fieri oporteat.

Natiuitas Domini.
Pascha resurrect. Cum tribus pręcedentibus, & duobus sequētibus diebus.
Ascensio Domini.
Pentecoste cū duob. seq. dieb.
Corpus Christi.
Natiuita. S. Ioannis Bapt.
Festū SS. Apostolorum Petri & Pauli.
Assumptio B. Marię.
Festum oium Sanctorum.
Dedicatio proprię Ecclesię.

Duplicia secundę Classis.

In quibus de simplicib. fit commemor. in Laudibus tantum.

Circuncisio Domini.
Dominica in albis.
Festum sanctissimę Trinitatis.
Purificatio, Annunciatio, Natiuitas. } S. Marię.
Festa Apostolorum.
Festa Euangelistarum.
Festa S. Laurentij.
Dedica. S. Michaelis Archā.
Dupl. vel semid. occurrens in vigil. Nat. Dñi, & Pētec. in fer. iiij. Cinerum, ac in tota maiori hebdomada transferatur.

Dominicę primę Classis.

Quę nunquam omittuntur.

Prima Aduēt⁹. Prima quadr.
Passionis. Palmarum.
Paschę. In Albis.
Pentecostes. Trinitatis.

Dominicę secundę Classis.

Quę non omittuntur nisi occurrente Patrono Ecclesię.

Secunda, Tertia, Quarta } Aduentus.
Dominicę { Septuagesimę, Sexagesimę, Quinqgesimę.
Secunda, Tertia, Quarta } Quadragesimę

Infra octauas Epiphanię, paschę, & pentecostes, non fit de duplici, vel semidup. sed transfertur.

Infra octauam Corp. Christi, semiduplex tantum transfertur: & de ea, quocunque adueniente duplici, fit commemoratio.

Dies octauę nunquam transfertur: ideo quamquam Natiuitas sancti Ioannis Baptistę occurrens in die Corporis Christi, transfertur in sequentem, non tamen transferatur octaua.

Quando concurrit.

	cum Feria.	cum Die octaue.	cum Die infra octauam.	cum Dominica.	cum Sancta Maria in sabbato.	cum Simplici.	cum Semiduplici.	cum Duplici.	cum Patrono Ecclesie.	cum Duplici prime & scde Classis.
Duplex prime & secunde Classis.	3	4	4	4	4	4	4	4		6
Patronus Ecclesie.	3	4	4	4	4	4	4	4	0	
Duplex.	3	6	4	4	4	4	4	6	1	1
Semiduplex.	3	2	6	6	4	4	6	2	1	1
Simplex.	1	1	0	0	5	5	1	1	1	1
Sancta Maria in sabbato.	0	0	0	5	0	0	0	1	4	1
Dominica.	3	2	4	0	0	4	4	2	1	1
Dies infra octauam.	0	2	7	6	0	0	0	2	1	1
Dies octaue.	3	6	4	4	4	4	4	6	1	1
Feria.	5	1	0	5	5	5	1	1	1	1

1 Motum de sequenti, & nihil de precedenti.

2 Motum de sequenti, & commemoratio de precedenti.

3 Motum de precedenti, & nihil de sequenti.

4 Motum de precedenti, & commemoratio de sequenti.

5 Capitulum de sequenti, & nihil de precedenti.

6 Capituluz de sequenti, & commemoratio de precedenti.

7 Motuz de digniori, & commemoratio de minus digno.

¶ Sed notandum, q de Dominicis Aduetus, & a Septuagesima vsque ad octauam Pasche inclusiue, fit commemo. in secundis Vesper. quocunque adueniente festo in ij. Fer.

¶ Et q in ij. Vesper. diei octau. Epiph. Pasche, Ascens. Pentec. & Corp. Christi de seq. duplici fit tantum commemo. nisi illud fuerit prime vel secunde Classis, seu Patronus Ecclesie: quia tunc de festo fieret officium, & de octa. commemo.

¶ In quadrāgulis autem illis, in quibus sibi inuicem occurrunt in vtraque tabella, dupl. prime, & secunde Classis, & Patronus Ecclesie, nullus appositus est numerus: vt in eo casu, qui de raro contingit, recurratur ad rubr. Breuiarij.

Excusatio Authoris ad lectorem.

¶ Cum legeris Tyro has breues regulares rubricas, queso vt illas dextera, & non leua manu accipias: quia quicquid amicus dat, placido vultu (& si plene laudare nolueris) est accipiendum: non autem dente canino lacerandum. Hoc ideo onus libenti animo assumpsi, vt minus prouecti ad diuinum officium celebrandum facilius introducantur, & ad laudem Dei, cui soli laus, honor, & gloria in secula seculorum. Amen.

Ccipite Reuerendi Patres, & Domini sacerdotes tandē post longā expectationem, & plura temporum spatia Sacerdotalē librum, tripartitum per venerabilem Patrem F. Albertum Castellanum Venetum, Ordinis Prædicatorum professorem: summis laboribus, vigilijs, & expensis collectum, elaboratum, ad finem peroptatum perductum, & consummatum: in quo sine labore & multorum librorum reuolutione conclusiuè, summatim, clarè, & dilucide, quæ ad vestrum officium spectare, & conuenire dignoscuntur collecta, digesta, probata, & approbata esse noscuntur, vt nil Sacerdoti curam animarum gerenti aliunde perquirere sit necesse. In prima siquidem parte Sacerdos quilibet qualiter viuere, quid discere, quidue docere debeat: ecclesiastica sacramenta, & illis annexa accessoria qualiter conficienda, ministranda, exercenda, & conseruanda sint luce clarius inueniet: ita vt nil necessarium opportunūq; eius ministerio sit prętermissum. In secunda benedictiones diuersæ ad Sacerdotem non Episcopum pertinentes, in magno numero assignantur. In tertia & vltima parte ritus processionum tam ordinariarum, quàm extraordinariarum plenissimè exarantur. Adiunguntur insuper Tractatus Computi Ecclesiastici, cum Exorcismis & coniurationibus demoniacorum: & contra tempestates ingruentes: Rubricæ etiam generales Breuiarij noui. Nouissime ad aliquorum instantiam quidam breues sermones per Sacerdotem ad populum habendi in aliquibus solennitatibus, & tempore contractus nuptiarum, & electionis Plebani. Quæ omnia clarius in Repertorio libri ante eius principium posito patebunt. Hęc omnia Patres Reuerendi in hoc Volumine congesta & aggregata inuenietis: non modo secundum Sacrosanctam Romanam Ecclesiam, sed etiam aliarum Ecclesiarum ritum ordinata. Quæ si vestris Reuerendis P. grata & accepta erunt, Deo bonorum omnium largitori immortales reddite & exhibete gratias: & Alberti Castellani veneti, Ordinis Prædicatorum, filij vestri, qui tantum laborem subijt, in vestris missis, & orationibus rogo memores estote. Valete Patres optimi.

F I N I S.

